שו״ת · אחרונים · מהרש

מהרש חלק ד

רבי שמואל אנגל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש חלק ד

רבי שמואל אנגל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרש-חלק-ד/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
פתיחה 5
סימן א 19
סימן ב 27
סימן ג 37
סימן ד 40
סימן ה 44
סימן ו 49
סימן ז 54
סימן ח 58
סימן ט 63
סימן י 67
סימן יא 68
סימן יב 73
סימן יג 76
סימן יד 77
סימן טו 84
סימן טז 89
סימן יז 92
סימן יח 106
סימן יט 109
סימן כ 120
סימן כא 123
סימן כב 128
סימן כג 131
סימן כד 135
סימן כה 147
סימן כו 150
סימן כז 152
סימן כח 158
סימן כט 161
סימן ל 162
סימן לא 167
סימן לב 176
סימן לג 182
סימן לד 185
סימן לה 189
סימן לו 193
סימן לז 203
סימן לח 210
סימן לט 220
סימן מ 223
סימן מא 232
סימן מב 234
סימן מג 236
סימן מד 237
סימן מה 239
סימן מו 242
סימן מז 245
סימן מח 248
סימן מט 250
סימן נ 253
סימן נא 259
סימן נב 261
סימן נג 265
סימן נד 268
סימן נה 274
סימן נו 280
סימן נז 282
סימן נח 283
סימן נט 288
סימן ס 291

סימן סא 293
סימן סב 301
סימן סג 303
סימן סד 305
סימן סה 309
סימן סו 311
סימן סז 313
סימן סח 315
סימן סט 318
סימן ע 322
סימן עא 325
סימן עב 330
סימן עג 336
סימן עד 339
סימן עה 347
סימן עו 361
סימן עז 362
סימן עח 363
סימן עט 366
סימן פ 368
סימן פא 374
סימן פב 381
סימן פג 387
סימן פד 392
סימן פה 399
סימן פו 403
סימן פז 405
סימן פח 409
סימן פט 411
סימן צ 412
סימן צא 414
סימן צב 415
סימן צג 418
סימן צד 419
סימן צה 427
סימן צו 434
סימן צז 438
סימן צח 440
סימן צט 442
סימן ק 445
סימן קא 449
סימן קב 451
סימן קג 455
סימן קד 457

הקדמה

הקדמת המחבר

הפעם אודה לד' על רוב חסדו עמדי אחרי שאנכי חלוש מאוד וד' ברוב רחמיו וחסדיו בעזרי להשיב לשואלי דבר הלכה וזכני לראות ספרי שו"ת מהר"ש חלק רביעי יוצא מבה"ד ע"י חתני הרב בנש"ק מו"ה דוד היילפרין שליט"א ואני תפלה לאל חי כאשר ה' עד כה עמדי כן יוסף חסדו עמדי להיות עוד מהשבים לפניו ואזכה להוציא לאור שאר השו"ת והחידושים אשר אתי בכתובים כי זה חלקי מכל עמלי ובימינו נחזה בהרמת קרן דהתורה ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים אכי"ר.

קאשוי סיון תרפ"ט. המחבר.

פתיחה

בדברי אגדתא ושמעתתא.

א) בש"ס דשבת פ"ח כשעלה מרע"ה למרום אמרו מה"ש מה לילוד אשה בינינו אמר להם הקב"ה לקבל התורה בא, אמרו תנה הודך על השמים אמר לו הקב"ה למרע"ה החזיר להם תשובה אמר להם מרע"ה כלום למצרים ירדתם אב ואם יש לכם מו"מ יש ביניכם מיד הודו מה"ש ולהבין הענין הא באמת לא בקשו רק פנימיות התורה ואיזה תירוץ אמר להם מרע"ה ולהבין הענין נקדים מה דבכל הקרבנות רובם הי' באים מצה ורק שתי הלחם הי' באים חמץ והמפורשים כ' דחמץ נמשל ליצה"ר ואחר קבלת התורה שהוא תבלין ליצה"ר שוב יכולין להקריב חמץ שאין להם פחד מהיצה"ר ולפענ"ד נראה עפ"י מ"ש בסה"ק דמצה אין העיסה עושה שום פעולה רק נשארה באותה מדה שעשאה הלש אותה והחמץ מגביה א"ע הרבה יותר מכפי המדה שעשאה הלש ולפעמים אם אין מחמצת כראוי אז נשארה בקטנות המדה אך אם מחמצת כראוי אז מתפשטת באורך ורוחב וגובה ובס' בני ישששכר מרמז מצה לבחי' אמונה שאינה עושית שום פעולה מעצמה להראות שאנו בני ישראל יודעין שאין לנו כח לעשות שום פעולה רק כפי רצון השי"ת ולפענ"ד י"ל דידוע מ"ש בעקידה שיש ב' מיני הנהגות א' כפי כח הטבע הראשון אשר מתנהגת עפ"י ז' כוכבי לכת וב' הנהגה הנסיות לשנות כל כוחות הטבעים לטובת עם בנ"י וזה מיקרי טבע השני וכ' שם בעקידה שאף מי שנולד במזל רע להיות ח"ו עני וחלש וטיפש מ"מ כיון שהש"י נתן הבחירה חפשית אם האדם מדבק א"ע בתורה ועבודה במס"נ אז הוא יוצא מתחת הנהגה הטבעית ונכנס תחת סוג טבע השני הנקרא הנהגה הנסיות ואז אין מזיק לו מה שנגזר עליו עפ"י טבע הראשון ויוכל להיות גם חכם

גבור ועשיר אף אם לפי המזל נגזר עליו ההיפוך והנה כבר הבאתי שהנהגה הנסיית עוקר המשכתו היא ע"ו כח התורה ואז יוכל לעשות צינור חדש שילך ההשפעה דרך הצינור מכ"ב אותיות וזה מיקרי קביעת עת חדשה כמאמר ה"ק ר"ר בער זי"ע קבעת עתים לתורה שע"י כח התורה יכולין לעשות עת חדש שלא תלך ההשפעה דרך ז' כוכבי לכת רק ע"י צינור מכ"ב אותיות התורה נמצא קודם קבלת התורה הי' ההנהגה מסור לז' כוכבי לכת ואם האדם נולד במזל רע ח"ו להיות עני חלש וטיפש הי' קשה לפניו לשנות המזל וממילא האדם לא הי' לו באפשר לעשות פעולה לטובתו רק כפי אשר גרם לו המזל כן הי' נשאר כל ימי חייו רק להאבות הק' לאשר קיימו כל התורה עד שלא נתנה לפי שקדש אברהם אבינו ע"ה א"ט כל כך עד שכל אבר השיג מאיזה מצוה מקור חיותו וממילא המה יצאו מגדר הנהגה הטבעיות אבל כללות העם הי' מסור תחת המזל וזה רמז למצה שנשארה כמו שהי' במדה שעשאה הלש אותה ואין ביכולתה להתנשאות מאומה אבל אחר קבלת תורה"ק זכו כל ישראל למדריגה זו שיכולים לעשות ע"ו אותיות התורה אם מקיימים התורה עת חדשה שילך ההנהגה דרך צינור מאותיות התורה ואז יכולים לשנות המזל מרע לטוב בכל ענינים נמצא הם מוסיפן על פעולת האומן היינו אף שהמזל גרם להם להיות ברע מ"מ מוסיפן מעצמן לשנות המזל מרע לטוב וזה הוא בחי' חמץ שמתנשא על פעולת האומן ה"נ ע"י כח התורה מתנשאים לשנות המזל נמצא אדרבה חמץ מרמז על הטוב שבכחם להתגבר על כח המזל:

ולפ"ז א"ש דבאמת קודם קבלת התורה לא הי' כח ביד האדם לשנות כח המזל עבורו מרע לטוב, וזה כוונת הקרא דאמר מרע"ה מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בנ"י ממצרים ואמר לו השי"ת כי אהי' עמך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את ה' בהר הזה היינו כפי' המדרש דאמר לו הש"י מה דעתך דקאי צדק במזרח אנא מקומני לי' במערב הכוונה שידע מרע"ה שעפ"י כח המזל נגזר טל בנ"י שיהי' ארבעה מאות שנה במצרים וידע שהש"י ברא כח הנסוי אך הי' סובר דרק אחר קבלת התורה אז הם תחת הנהגה הנסיית ואז אינם מסורים תחת הזמן אבל קודם קבלת התורה הם תחת הנהגה הטבעות ושוב א"א להוציאם קודם הזמן ואמר לו הש"י כי תכלית יציאת מצרים כדי שיקבלו את התורה ואמרינן בש"ס כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכן בתוס' סוטה דבמידי דמצוה אמרינן כל העומד ובש"ס חגיגה ד"ד דבחצי' ב"ח כיון דכופין את רבו הוי א חורין גמור ה"נ נהי דהשי"ת כפה עליהם הר כגיגית אפ"ה כיון דעכ"פ ע"י כפי' יקבלו התורה שוב יוכל הש"י גם עתה לשנות הילוך הגלגלים ולהביא תחת נקודת הגאולה שיוכל תיכף להיות גאולת מצרים נמצא תיכף אז בשעת גאולת מצרים נתעורר כח הנהגה

הנסיית לשנות כח המזל מרע לטוב, אך באמת כ' בסה"ק שזה הי' רק בבחי' אתערותי דלעילא בלי שום כח ממעשי בני ישראל וא"כ ישראל מצד עצמם לא הי' עוד ביכולתם לשנות כח המזל מרע לטוב רק השי"ת לפי שעה נתן הארה ממה שיהי' בשעת מ"ת שיזכו להנהגה למעלה מן הטבע אבל אותו הארה נסתלק תוכף נמצא שוב היו תחת הנהגת המזל ולא יכול להוסיף לטובתם שום דבר רק כפי אשר נגזר עליהם כח הטבע בשעת הבריאה ולכך הי' אסור לאכול ולהקריב חמץ רק מצה להראות שעדיין אין בכוחם להוסיף על המדה שנגזר עליהם עפ"י המזל אבל בחג השבועות שקיבלו תוה"ק ואמרו נעשה ונשמע אז באו למדרגה שיוכלו לקבוע עת חדשה עפ"י כח התורה ושיהי' כל צינור השפע הילוכו עפ"י אותיות התורה וממילא יכולים להתנשא על כח המזל לשנותו לטוב נמצא אז בא דוקא קרבן חמץ שהוא מתנשא מכפי המדה שעשאה האומן להראות שע"י כח התורה יכולין עם בנ"י לשנות כח המזל אף שנגזור עליהם להיות עניים מ"מ יכולים להתנשא ולהוסיף במדה על כח המזל וא"ש מה דבחג השבועות הי' הקרבן דוקא חמץ להראות גודל כח התורה שמקיימי התורה יכולים לשנות כל כח המזלות מרע לטוב ואין המזל יכול לגרום רע ח"ו למקיימי התורה:

ובזה א"ש מאמר הש"ס הנ"ל דבאמת מצינו במס' עדיות דאב זוכה לבנו בחכמה ומי שהוא חכם עפ"י טבעו שיהי' בנו ג"כ חכם אך לפעמים אביו הי' טיפש וא"כ מצד הטבע הולדה בנו ג"כ צריך להיות טיפש אך באמת אם בנו דבוק בתורה יוכל לשנות הטבע ואינו מזיק לו מה שאביו נתן בו כח בתולדה נמצא זה הי' טענת מה"ש שטענו שלפנימת התורה הם בגדר בר מצרא אך ידוע מ"ש בש"ע דאם הלוקח צריך לו לפרנסתו והמצרן אינו צריך רק להרווחה אין בו דין מצרנות, וזה השיב מרע"ה כלום למצרים ירדתם היינו שהש"י לא שלח מלאך למצרים שלא יתגשמו ח"ו בטומאת מצרים אך הש"י בעצמו בא לשם ועורר את הכח שיתהווה בעת קבלת התורה שיוכלו להתגבר על כח המזל ובזה הכח הוציאם ממצרים, וא"כ ע"כ מוכרחים ישראל ליתן להם התורה דעי"ז נוכל לומר אגלאי מלתא למפרע שזכו בכח לשנות כח הטבע וממילא הי' ראוים לצאת ממצרים קודם הזמן אבל אם לא יתן להם התורה שוב לא הי' אפשר להוציאם קודם הזמן והם מסורים תחת עולם הטבע וכמ"ש הפוסקים דאף דאמרינן עדיו בחתומיו זכין לו מ"מ בעי מטא שטרא לידה וכמ"ש הפוסקים דאף א"נ דמזכה גט במקום יבם מהני מ"מ בעי אח"כ שיגיע גט לידה וכן אמר להם כלום או"א יש לכם היינו שאדם לפי שנולד מאו"א ונותנים בו כח בשעת הזריעה להיות חכם או טיפש נמצא התורה הוא הכרח לו שיוכל לשנות הכח שנתן לי אביו להיות טיפש וא"כ מיקרי לצורך פרנסתו לשנות כח המזל וגם

מין האדם הוא בעל מו"מ ולפעמים נגזר עליו להיות עני ועפ"י כח התורה יוכל לשנות כח המזל להיות לו פרנסה בריוח אבל המלאכים אין להם שום דבר שיה' מסור תחת המזל וא"צ לשנות מכפי הנגזר עליהם בשעת בריאתם ונמצא הוי כמו שלוקח צריך לו לפרנסתו והמצרן א"צ רק להרווחה בכה"ג ל"ש דדב"מ, לכן מיד הודו המלאכים וא"ש: **ומצינו** שם בתוס' חגיגה ד"ד דאע"פ דאמרינן דלמ"א חציו ב"ח חייב בראי' משום דכל העומד לשחרר כמשוחרר דמי מ"מ בהמית מי שחציו עבד צריך ליתן חצי שלושים שקלים לאדוניו כיון שמת אמ"ל שלא הי' עומד לשחרר נמצא ה"נ אם לא יתנו להם התורה נימא אמ"ל שלא הי' כת לשנות הטבע עבור ישראל ויחזרו לשעבוד מצרים א"כ הדבר נוגע לפק"נ ובכה"ג ל"ש דינא דבר מצרא, ובאמת ע"י שניתן להם סחורה א"כ אמרינן אמ"ל שהי' כח לשנות הטבע עבורם דהוי ככבר קיבלו התורה וז"ב, ובזה ניחא מה דכתיב בקרא אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא קאמר אשר בראתיך כקושית הרמב"ן ז"ל ובזה א"ש דעיקר הא שהי' ביכולת להוציאם קודם הזמן משום דכל העומד הוי ככבר נעשה אבל אם לא הי' מקבלים התורה שוב הי' אמרינן אמ"ל שלא הי' בכח לשנות הטבע עבורם נמצא ע"י שהוציאם ממצרים מוכרחים לקבלת התורה כדי שנימא אמ"ל שהי' למעלה מן הטבע עוד בשטת יציאת מצרים:

ועפ"י דברי הנ"ל שהבאתי שיש שני מיני הנהגות אמרתי נקשר סיום התורה לתחלתה ונפרש דברי המדרש גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה וח"א יום הגשמים גדול דכתיב יערוף כמטר לקחי מי נתלה במי הקטן בגדול, דהנה התורה מסיימת כל האותות שעשה משה לעיני כל ישראל היינו לעיני האנשים הי' זה בגדר נם אבל באמת זה הי' רק בשביל שמרע"ה קיים כל התורה וע"ו כ"ב אותיות נתהווה כח הנהגת טבע השני ממילא הי' הכל מסור בידו שיהי' כל מעשי בראשית סרים למשמעתו ע"ז קאמר בראשית ברא אלקים, ידוע דאלקים מרמז להטבע ובגי' הטבע אך הש"י ברא כח שע"י כ"ב אותיות תוה"ק יתהווה טבע השני שכל מעשי בראשית והי' נכנעים לפני מקיימי התורה וזה מרומז בתיבת את השמים ואת הארץ היינו אותיות המסודרים מא' עד ת' עי"ז והי' הנהגת השמים ואת הארץ היינו שגם כל דברי הארציות מתנהגים עפ"י כ"ב אותיות התורה ולכך הר"ת "בראשית "ברא "אלקים "את "השמים "ואת "הארץ עולה כ"ב נגד כ"ב אותיות התורה לרמז שע"י כ"ב אותיות מתנהגים כל העולמות והכל מסור תחת מקיימי התורה והנה כ"ז נתעורר ע"י קבלת התורה דהיינו כח הטבע השני נמצא בשמ"ע שהוא יום הכ"ב מר"ה ובאותן הכ"ב ומים מתקנים מה שנפגם ח"ו בכ"ב אותיות התורה ונמצא אז נתעורר הכח שיירדו הגשמים מאוצר הטוב ולחד מ"ד זה גדול כיום שניתנה

תורה ששניהם מרמזים שע"י כח התורה הם תחת טבע שני, ולחד מ"ד שמ"ע גדול יותר שביום מ"ת נתעורר כח הנהגת טבע שני אבל עדיין הי' בספק אם יקיימו ישראל התורה ויוכל להיות הנהגת העולם עפ"י כח טבע שני ובשמ"ע שהוא גמר הכ"ב ימים מר"ה ואז נגמר התיקון מה שפגמו בכ"ב אותיות התורה ממילא נתגלה כח הטבע שני ושתילך השפע בשפע רב עפ"י כח כ"ב אותיות התורה וישראל יקבלו השפע ולטעם זה קורין בשמ"ע פרשת הענקה:

דהנה מפורש באבות אל תהיו כעבדים המשמשים ע"מ לקבל פרס ולהבין הלשון פרס ומדוע לא אמר ע"מ לקבל שכר ועוד קשה דלקמן במתני' מפורש ואם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך ודע שמתן שכרן של צדיקים לעת"ל ומאי נ"מ מזה אם השכר היא תיכף ואיזה הו"א ח"ו שיקפח הש"י שכרן של עושי מצוה וי"ל דהנה נודע שי' הרמב"ם ז"ל דמוכר עצמו אין מעניקין לו אף דפוסק שדר"נ וא"כ צריך קרא דלו ולא לבע"ח כמפורש בקידושין מ"ו אך בש"ך סי' פ"ו כ' דהרמב"ם ז"ל ס"ל דהענקה חשיב כמו שנותן הרב צדקה להעבד ובצדקה ל"ש שדר"נ כיון שאין להמקבל תביעת חיב עניו והוי כנותן לו ע"מ שלא יגבה הבע"ח וגדולה מזו שי' הט"ז ביו"ד סו' קס"א ובחו"מ סי' ח' דבריבית נהי דיוצאה בדיינין מ"מ ל"ש בזה שדר"נ לפי שעוקר חיוב חזרה משום וחי אחיך עמך ואם יגבו הבע"ח לא יגיע מזה חיות להלוה ליכא שדר"נ ועוד נודע שיטת הר"ן ז"ל כתובות י"ט דבחוב שלא הגיע זמן פרעון ל"ש שדר"נ ולפ"ז י"ל לפי מה דמפורש בסה"ק עבודת ישראל דצדיק שחושב שמגיע לו איזה שכר אצל הש"י יוכל להיות לו קטרוג בב"ד של מעלה אבל מו שחושב שלא עשה כלום בשביל השי"ת לצדיק זה אין דנין אותו כצל בעולם העליון והש"י משלם לו שכרו בתורת צדקה עיי"ש שהביא כן בשם רבינו הק' בעל נו"א זי"ע ולפ"ז י"ל דבאמת אף אם האדם עושה איזה מצות ומגיע לו עי"ז שכר אבל בעוה"ר עושה גם עבירות ומגיע למקטריגים אצלו חוב ויוכלו לחטוף כר המצוה שלו בתורת שדר"נ כמפורש בס' תפארת שלמה דזה הכוונה ונתן לאשר אשם לו היינו ששכר המצוה ימסר ליד המחבלים ר"ל אך באמת אם האדם יודע שלא פעל טוב רק השי"י משלם לו בתורת חסד א"כ בנתינת צדקה ל"ש שדר"נ כמ"ש הש"ך א"כ י"נ זה כוונת המשנה אל תהיו כעבדים המשמשים ע"מ לקבל פרס היינו פרס מקרי חצי כמפורש בש"ס כתובות י"ח היינו אם יחשב בנפשו שמגיע לו שכר אצל הש"י יוכל להיות שלא יקבל רק מקצת שכר כי המותר יגבו הבע"ח שלו שנתחייב להם בחטאיו בתורת שדר"נ אך אם ידע בנפשו שלא מגיע לו כלום אז יקבל כל שכרו בתורת צדקה דל"ש בזה שדר"נ וזה כוונת המדרש שהראה הש"י למרע"ה אוצר

ואמר לו מי שיש לו משלו אני נותן לו משלו ומי שאין לו משלו אני נותן לו מזה היינו אם האדם מחשב שיש לו משלו היינו שיש לו איזה חוב אצל הש"י אני נותן לו משלו היינו כמה שמגיע לו ויוכל להיות שיקבל רק חלק קטן משכרו כי המותר יגבו ח"ו המחבלים בתורת שדר"נ אבל מי שאין לו משלו שמחשב בנפשו שאין לו שום תביעה אצל השי"ת אז השי"ת משלם שכרו בתורת צדקה דל"ש בזה שדר"נ ובאמת י"ל דיש עוד סברא דל"ש בזה שדר"נ לפי ששכר מצוה אינה רק לעת"ל נמצא כ"ז שאדם חי חשוב שכרו כחוב שלא הגיע זמ"פ דל"ש בזה שדר"נ ואחר מותו שאז הגיע זמן פרעון אף פחות שבישראל מהרהר בתשובה קודם מותו ומפורש ברמב"ם ז"ל דאם שב קודם מותו ג"כ חשיב בע"ת נמצא דל"ש בזה שדר"נ דכ"ז שלא נמחק החוב חשוב לא הגיע זמן פרעון וקודם שהגיע זמ"פ נמחל החוב וי"ל דזה כוונת המשנה אם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה ואל תחשב פן ח"ו יקחו הבע"ח שלך שכרך בתורת שדר"נ ע"ז קאמר ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך ולא יהי' בזה שדר"נ וקאמר הטעם שמתן שכרך הוא לעת"ל נמצא ל"ש בזה שדר"נ דקודם שהגיע זמ"פ ל"ש שדר"נ וקודם שהגיע זמ"פ כבר נמחל חובו ע"י ששב קודם מותו עכ"פ לפי הסברא שכתבתי דל"ש בזה שדר"נ לפי שאנו יודעים שאין מגיע לו שום שכר אצל הש"י רק מה שהש"י משפיע לו רק כמו הענקה דחשוב כצדקה דל"ש בזה שדר"נ א"כ בשמ"ע שהוא יום הנבחר מכל השנה ואנו מתפללין על הגשם שהוא כל ענינו הצטרכות של ישראל ומפורש בזוה"ק דאמר בעוד דמלכא עמנו שאל מה דבעי ויהבי לך ע"ז יפול ח"ו לב האדם איך נוכל לבקש מהש"י דבר הלא האדם יודע נגעי לבבו שח"ו פגם בחטאו יוכל ח"ו כל הפשעה לילך למקום לא טוב בתורת שדר"נ ע"ז אנו קורין ביום זה בפ' הענקה להזכיר לנו שאין אנו מבקשים בתורת קבלת שכר רק בתורת צדקה כמו הענקה דל"ש בזה שדר"נ וא"ש הכל בס"ד:

ג) **הרמב"ם** ז"ל פסק דמוכר עצמו אין מעניקין לו ותמהו עליו כיון דפוסק כר"נ א"כ צריך הקרא לענין לו ולא לבע"ח א"כ מנ"ל למעוטי מוכר עצמו והא בש"ס קידושין ט"ו נשמע דמאן דס"ל מוכר עצמו אין מעניקין לו לא ס"ל כר"נ עיין בש"ך סי' פ"א והנלע"ד דהנה בשו"ת עט"ח ז"ל העיר דלמה צריך קרא דלו ולא לבע"ח הא פשיטא דבהענקה ל"ש שדר"נ דהא עכ"פ שיעור הענקה אינו עולה יותר מהקרן שנמכר העבד דהא עיקר הענקה מכח משנה שכר שכיר וא"כ עכ"פ אינו נותן לו הענקה יותר מכפי הסך אשר נמכר בו והנה בש"ס קאמר ונמכר בגניבותו ולא בכפילו וא"כ הכפל נשאר חוב על הגנב וא"נ דבהענקה שייך שדר"נ א"כ תמיד יגבה הגנב את הענקה בשביל הכפל ושוב מעולם לא ישאר הענקה ביד העבד והוא קושיא גדולה הגם דבאמת רש"י ז"ל מצריך ונא בכפילו

היינו אם יש לו לשלם הקרן אינו נמכר בשביל הכפל אבל י"ל אם אין לו לשלם את הקרן דאז שפיר נמכר א"כ משכחת דדמי המכירה מספיק גם על הכפל ושוב יושאר הענקה ביד העבד אף א"נ דשייך שדר"נ דהעיקר ובאמת מפורש בש"ס דאם שוה אלף וגנב חמש מאות דאינו נמכר חזינן דאינו נמכר בעד הכפל ויפה הקשה בעט"ח. אך לפי דברי הג', הנ"ל נלע"ד ליישב דהנה כבר הבאתי בספרי ח"א סי' ע"א נחדש דס' פסול ברשע שאינו דחמס כשר לעדות ממון דאף דשי' רש"י ז"ל דשנים אומרין גזלן וב' אומרין כשר דאיו מועיל עדותו כ"ז ברשע דחמס דיש חשש משקר א"כ יש ס' שמא גם אם יגבו עפ"י עדותו יהי' גזל ביד השני שפיר אינו מועיל ח"כ של העד להוציא ממון דבממון בעי ראי' כמ"ש התה"ד וח"כ לא חשיב ביקור אבל בס' רשע שאינו דחמס דבזה ליכא חשש משקר ומש"ה שו' הנמ"י דכשר בעדות אשה וא"כ בדיעבד אם יגבה בטח לא יהי' גזל ביד השני דהא נתברר ע"ו עדות הס' פסול שלוה ממנו ותפיסת המלוה מהני אף בלי שום עדות ורק הס' אם הב"ד יגבו עפ"י עדותו ע"ז מהני ח"כ של העד לומר שאינו פסול ויכולין להוציא ממון דהא אחר הגבי' לא יהי' צריכין לדון ע"פ ח"כ שלו דהא בלא"ה ידעינן דגבה כדין הואיל דליכא חשש משקר בעדותו ועפ"י דברי הר"ן פ' הכותב דהיכי דבדיעבד והי' לו זכות עפ"י דין מהני סברא קלה להגבותו לכתחילה אבל כתבתי דכ"ז לענין ממון דלא איברי סהדי אלא לשקר, א"כ שפיר אף אם יש פסול על העדים מ"מ אם אין ס' פסול מכח חשש משקר אך גזה"כ אל תשת רשע עד א"כ שייך לומר כיון דבדיעבד הגבי' כדין כיון דעכ"פ ידעינן שמגיע לו ממון ותפיסתו מהני אף אי ליכא עדים על התביעה שוב שפיר מהני ח"כ של העד להגבותו לכתחילה אבל לענין קנס דקי"מ דבלי עדים ליכא שום התחלת חיוב ואף תפיסת התובע ל"מ דגזה"כ דלא מתחייב בלי עדים וא"כ אם עדים פסולים ברשע שאינו דחמס מעידים כיון דהתורה פסלם הוי כליכא עדים ושוב גם תפיסת התובע ל"מ א"כ אם העדים עכ"פ ס' פסולים ברשע שאינו דחמס ג"כ אין מחייבין קנס דכאן יש ס' שמא גם בדיעבד והי' הגבי' שלא כדין דאם העדים פסולים לא מועיל תפיסה שוב גם ל"מ ח"כ של העדים דל"ח בירור לחייב קנס כיון שיש ס' גזל אף בדיעבד עיי"ש בספרי א"כ מיושב קושית הג' הנ"ל דאף א"נ דבהענקה שייך שדר"נ אפ"ה משכחת שיהי' הענקה שייך לעבד היינו שהעידו עדים על הגניבה שהיו ס' פסולים ברשע שאינו דחמס ולא הועיל עדותן רק לחייבו קרן ולא כפל ושוב לא נשאר עליו חיוב כפל ושפיר שייך הענקה לעבד ומיושב קושית הג' הנ"ל:

אך באמת י"ל לפי שי' הרמב"ם ז"ל דבס' חיוב ממון מועיל תפיסה כנודע מהא דפסק תקפו כהן אין מוציאין מידו ובאמת משי' רש"י ז"ל כתובות ד"כ מוכח דבס' תו"ת בודאי

מועיל תפיסה וכמ"ש בישויע"ק ובחי' הרי"מ דבתו"ת אאפ"ל דהחזקה מברר הס' דהא תרי כמאה ורק דמס' א"א להוציא אבל עכ"פ מועיל תפיסה ונודע שי' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מגניבה דבס' בחיוב גם בקנס מועיל תפיסה וכ' הכ"מ דטעמו דחיוב ע"י תפיסה חשוב בכלל חייב ע"י ב"ד ולפ"ז י"ל דבס' רשע שאינו דחמס יועיל אף לענין קנס כיון דבדיעבד אף אם יפסקו הב"ד שלא יוכל להוציא עפ"י עדותו מ"מ יועיל תפוסה דהא בכל ס' ממון מועיל תפיסה נשי' הרמב"ם ז"ל ובפרט בתו"ת דאאפ"ל דח"מ מברר הס' דהא תרי כמאה וא"כ גם אם הי' הס' על רשע דחמס והי' הס' בחשש משקר ג"כ הי' מועיל תפיסה ולשי' הרמב"ם ז"ל גם בקנס מועיל תפיסה בס' חיוב וחשוב בכלל אשר ירשיעון אלקים ושוב כיון דתפיסה יועיל בוודאי ולא יהי' חשש גזל דהא הבע"ד יודע שמגיע לו והועיל תפיסתו עפ"י ב"ד ושוב כיון דבדיעבד בוודאי יהי' לו זכות שוב כיון דהס' הוא ברשע שאינו דחמס ויודעין שאינו משקר א"כ שוב י"ל הואיל דח"כ של העדים מסייע שהוא כשר ממילא דיוכל לחייב אף קנס כיון דאף אם לא נוקמא העדים בח"כ עכ"פ יועיל תפיסה ושוב מועיל ח"כ של העדים להגבות לכתחילה ושוב הדרא קושית הג' לדוכתא דהא לא משכחת חיוב קרן בלא כפל וא"כ תמיד שייך שדר"נ ולא משכחת שיהי' הענקה של העבד וע"כ דליש שדר"נ בהענקה אך באמת סברת הרמב"ם ז"ל דגם בקנס מועיל תפיסה בס' חיוב י"ל דתלוי בפלוגתא דירושלמי דלחד מ"ד בקנס יש חיוב אף בלי העדים רק דצריכין העדים לברר החיוב ואם מודה בקנס חשיב כהתחיל החיוב ויפטר אבל לחד מ"ד בלי עדים ליכא שום התחלת חיוב וא"כ י"ל דא"נ דחיוב יש תיכף בשעת הגניבה רק דהעדים מועילים שלא יוכל לפטור א"ע בהודאה א"כ בס' בחיוב מועיל תפיסה דהא כבר הו' חיוב אף קודם תפיסה ותפיסה אינו מועיל רק לסלק הפטור שלא יוכל לפטור עצמו בהודאתו אבל א"נ דליכא חיוב כ"ז שלא חייבו ב"ד א"כ שפיר י"ל דכ"ז שלא פסקו ב"ד שצריך לשלם לו ליכא התחלת חיוב ושוב בקנס אינו מועיל תפיסה ועפ"ז י"ל דסוגיא דקידושין קאי למ"ד דליכא בקנס שום התחלת חיוב קודם שחייבו ב"ד עפ"י עדים כשרים וא"כ אם יש ס' עדים פסולים אף א"נ דבס' תו"ת מועיל תפיסה מ"מ בקנס ל"מ חיוב ע"ו תפיסה דל"ח בכלל חיוב עפ"י ב"ד א"כ שפיר בס' פסולין ברשע שאינו דחמס אינו מועיל ח"כ של העדים לחייבו קנס ושוב משכחת שיתחייב למכור בגנבתו לשלם הקרן ופטור מכפל ושוב אף אם נימא דשייך שדר"נ בהענקה מ"מ משכחת אופן שישאר הענקה ביד העבד ושפיר צריך קרא דלו ולא לבע"ח אי ס"ל כר"נ אבל הרמב"ם ז"ל דפסק בס' בחיוב גם בקנס מועיל תפיסה ע"כ דס"ל דחיוב יש אף בלי העדים ול"צ עדים רק לענין שלא יוכל לפטור עצמו בהודאה ושוב בס' בחיוב מועיל תפיסה לענין

שלא יוכל לפטור עצמו אח"כ בהודאתו ושוב כיון דע"י תפיסה בוודאי יהי' לו זכות שוב בס' ברשע שאינו דחמס וודאי אינו משקר מועיל ח"כ של העד להגבותו לכתחילה ושוב לא משכחת שיהי' נמכר בעד הקרן שלא ישאר בע"ח על הכפל ושוב א"נ דבהענקה שייך שדר"נ לא משכחת שיהי', הענקה על העבד וע"כ נשמע דבהענקה ל"ש שדר"נ ונשאר קרא דלו ולא למוכר עצמו:

וביותר ביאור י"ל סברא הנ"ל דנודע מ"ש המפורשים דאם יש לאחד על חבירו שתו תביעות א' מתחייב עפ"י ב"ד והשני יש לו זכות ע"י תפיסה אם משלם לו החיוב ברור יוכל לתפוס הדבר על התביעה שיש לו זכות ע"י תפיסה ומחויב לשלם לו עוד הפעם הקרן ולפ"ז אם ס' פסולים ברשע שאינו דחמס מעידים על גניבה ומועיל עדותן לענין הקרן לחייב עפ"י ב"ד ועל הקנס ע"כפ יועיל תפיסה שוב אם ישלם לו הקרן יתפס עבור הקנס ויצטרך לשלם לי הקרן פעם שנית אך כ"ז א"נ דבקנס שייך זכות ע"י תפיסה א"כ שפיר צריך לשלם לו ב' פעמים אף בלי תפיסה אבל א"נ דבקנס אם אינו מתחייב עפ"י ב"ד גם תפוסה אינו מועיל א"כ שוב א"צ לשלם לו רק הקרן א"כ בש"ס דילן קאי למ"ד דקודם העדאת עדים ליכא חיוב א"כ בקנס ל"מ תפיסה א"כ שפיר אף א"נ בהענקה שייך שדר"נ אפיה משכחת אופן שנמכר בגניבתו ואינו חייב כפל ושוב והי' הענקה שלו ושוב יש הו"א דשייך שדר"נ בהענקה וצריך קרא דלו ולא לבע"ח אבל הרמב"ם ז"ל דפסק דבקנס מועיל תפיסה א"כ בס' פסולים ברשע שאינו דחמס מעידים על הגניבה כיון דמועיל עדותן על הקרן ועל הקנס עכ"פ מועיל תפיסה ושוב אם ישלם נו את הקרן יתפס בשביל הכפל ושוב יגבה הענקה בשביל הקרן א"כ א"נ דבהענקה שייך שדר"נ לא משכחת בשום פעם שישאר הענקה שנ העבד דגם בס' פסולים יצטרך ליתן הענקה לבעל הגניבה דהא תפס דמי המכירה בשביל הכפל וחייב לו עוד הקרן דאף דבכפילו אינו נמכר היינו אם יש לו לשלם הקרן אבל אם כבר נמכר בשביל הקרן יוכל לתפוס בעד הכפל והקרן ישאר חוב ושוב ממילא דלא אמרינן בהענקה שדר"נ אף אי ס"ל כר"נ ושוב נשאר קרא דלו ולא למוכר עצמו ומיושב שי' הרמב"ם ז"ל בס"ד ע"נ:

ד) **בש"ס** שבת כ"ב אמר רב אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין ופריך בש"ס לרב ממנורה, והעירנו ח"א הא י"ל דדוקא במנורה דהי' המצוה להדליק זה מזה שפיר מותר דהוי כמו חטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת כהא דמנחות דמ"ח, אבל בנ"ח דאפשר להדליק מנר של חול שפיר י"ל דאסור להדליק מנ"ח עכת"ד והנה בגוף מה שהבין דמחלוקת רב ושמואל מיירי באפשר להדליק מנר של חול יש לומר דצדקו דברי' בזה דלשמואל דס"ל דל"ח בכלל ביזוי מצוה אף ע"י קינסא משום דכוונתו להדליק ממנו

נר של מצוה א"כ שפיר אף באפשר להדליקו מנר אחד נמי שרי כיון דליכא בזה שום התחלת איסור אף באפשר לעשות בענין אחר שרי דרק במידי דהוי בגדר דחויה אז אסור לעשות היכי דאפשר לעשותו בהיתר גמור וכהא דאיתא ביומא ד"ו דלמ"ד טומאה דחויה מהדרינן אטהרה, ובש"ס פסחים דפ"ד דפסח הבא בטומאה למ"ד דהוי דחויה חשוב קרבן פסול ואין בו משום שבירת עצם וכן בעדל"ת דהוי מדין דחויה אז באפלק"ש לא דחי אבל היכי דהוי הותרה גם באפלק"ש דוחה עיין תוס' מנחות ד"מ וכן ביומא שם מבואר דלמ"ד טומאה הותרה אף ביש טהורין בהאי בית אב טמאין נמי עבדי ונודע מ"ש במעה"ח אהא דהקשו בקרבנות בשבת דנעשה ע"י שנים וכ' דכיון דשבת אצל קרבנות הוי הותרה כמפורש ביומא דמ"ז א"צ להדר ולהקריב ע"י שנים א"כ ה"ה הכא דאין כוונתו לכבות הנר מצוה רק שמדליק ממנו לצורך נר מצור אחרת וא"כ הרי ל"ח ביזוי כלל שפיר אף באפשר בענין אחר שרי וכמ"ש בתוס' ע"ז די"א, דמה"ט שורפין על המלכים ונ"ח בל תשחית כיון דהוי לכבוד המלך וכן לענין צטב"ח צריך לבוא מצד עדל"ת וכה"ג כ' הח"ס בביאור שיטת מהר"י אסכנדרי דמחיקת השם לצורך תיקון שרי משום דל"ח השחתה, הן אמת די"ל לפימ"ש הח"ס בכמ"ק דאף לשי' הראב"ד והר"ן דעיקר איסור במשחרר עבדו משים דנותן חנינה לעכו"ם ושוב י"ל דבמקום מצוה ל"ח חנינה מ"מ כ"ז היכי דהמצוה הוא גדולה יותר מקיום העשה דלעולם בהם תעבודו אבל אם אין המצוה גדולה יותר אכתי מיקרי חנינה דאל"כ מאי חזית לקיים מצוה זו ולעבור אעשה לעולם בהם תעבודו עיי"ש, ולפ"ז וי"ל דוקא באם א"א להדליק רק מהנר של מצוה א"כ י"ל דבאמת אין המצוה בזויה עליו והוא מוכרח להדליק ממנו לצורך נר מצוה א"כ אז ליכא התחלת איסור אבל אם יוכל להדליקו מנר של חול א"כ אם מדליקו בנר של מצוה נראה שהמצוה בזויה עליו שוב י"ל דאסור אך באמת י"ל כ"ז אם מדליקו ע"י קינסא י"ל דאם יוכל להדליקו מנר של חול ומדליק מנר של מצוה חשוב בזיון אבל הנר מנר גופא בוודאי דל"ח בכלל ביזוי מצוה כיון דבאותו רגע שמדליקו חל על נר השני שם נר מצוה א"ש מיד בשעה שבא להדליק בו יש עליו שם מצוה וכמ"ש בתוס' כתובות די"א דאם ע"י הזכיה נעשה ישראל שוב אמרי' דיש לו זכיה וא"כ בכה"ג שפיר אף ביוכל להדליק מנר של חיל שרי ובאמת כבר הרגיש בכעין זה בשו"ת עט"ח לענין משחרר עבדו דנימא דל"ח חנינה לעכו"ם הואיל דע"י החנינה נעשה ישראל עיי"ש אך באמת נהי דכתבתי דלשמואל מותר אף באפשר להדליק מנר של חול עכ"ז נלע"ד דלרב דאוסר להדליק מנר לנר או משום אכחושי מצוה או דס"ל הנחה עושה מצוה וא"כ בשעת הדלקה ל"ח אף בכלל התחלת מצוה או דאוסר עכ"פ ע"י קינסא דעל הקינסא לעולם לא

יחול שם מצוה והוו רק כמכשירי מצוה דקיל מגוף המצוה וחשיב בזיון לדידי' אף בא"א להדליק מנר של חול ויוצמח שיתבטל כל המצוה אפ"ה אין להתיר לבזות הנר מצוה ולהדליק ממנו אע"ג דביזוי של מצות נ"ח בוודאי דאינו רק מדרבנן הואיל דגם עיקר מצות נ"ח אינו רק דרבנן אבל עכ"פ כמו דמצינו דחז"ל העמידו דבריהם אף במקום מצוה ד"ת לבטלו בשוא"ת מכ"ש לבטל מצוה דרבנן בשוא"ת בוודאי דיש כח ביד חז"ל ונהי דנודע מ"ש הפנ"י בהא דאסור להדליק בחנוכה בשמן שא"מ בשבת מחשש שמא תכבה ולא יוכל להדליק דבאין לו שמן אחר מותר להדליק בו לפי שאין להניח את הוודאי ולתפוס את הס' וא"כ י"ל דה"ה הכא בשביל חשש ביזוי מצוה דרבנן אין לבטל מצוה דרבנן לגמרי אך באמת נודע שיטת תר"ו ריש ברכות דבשביל חשש שמא יפשע בק"ש אסרו חז"ל לקרות ק"ש אחר חצות א"כ לשיטתו גם באין לו שמן אחר מבטלין כעת מצות נ"ח כדי שלא יוצמח פשיעה במקום אחר שיוכבה ויופשע ולא ידליק וא"כ לשיטתו י"ל ג"כ דמבטלין מצות הדלקת נ"ח כדי שלא יגרום בזיון לנר מצוה אחרת ובפרט דאף לשי' הפנ"י דוקא התם דהוי רק ס' שמא תכבה ויופשע ולא ידליק אבל לא יוצמח איסור בקו"ע שפיר ס"ל להפנ"י דאין מבטלין מצות נ"ח ווודאית בשביל חשש שמא יופשע ויתבטל מצוה בשוא"ת אבל הכא דיש איסור ביזוי מצוה בקו"ע שפיר יש לבטל מצות נ"ח וע"ז שפיר פריך הש"ס לרב דסובר דאף בא"א להדליק ממק"א ג"כ אסור להדליק מנר מצוה מהא דמנורה דמוכח שם דעכ"פ בא"א בענין אחר יש להתיר וז"ב וחוץ לזה י"ל בכוונת פירכת הש"ס על רב מהא דמנורה דזה הוא הכוונה דכיון דכל עיקר מצות נ"ח הוו לזכרון הנס שהי' במנורה וא"כ כמ"ש הר"ן ז"ל בטעם דמ"ד אסור להשתמש לאורה משום דבעי שהי' דומיא דמנורה א"כ מידי דחזינן דהי' מותר במנורה שוב ל"ח כלל בזיון לנ"ח וז"ב וחוץ לזה י"ל לפי"מ דקאמר הש"ס בפסחים ד"ה דתשביתו מעיו"ט דאי ביו"ט אסור משום דהבערה אב מלאכה והעיר בפנ"י שמא תשביתו ביו"ט ורק דגזה"כ דמותר לשרוף ביו"ט כמו דמותר להקריב קרבנות ביו"ט ותירץ דכיון דכתיב תשביתו סתם יותר מסתבר דכוונתו בעיו"ט כדי שלא נצטרך לומר דהתירה רחמנא איסור יו"ט לגבי מצות השבתת חמץ ויותר ניחא לנו לפרש דכוונת התורה דתשביתו בעיו"ט עיי"ש א"כ ה"ה הכא י"ל כיון דלא מצינו בשום מקום לאסור הדלקת נ"ח מנר לנר מחשש אכחושי מצוה או מטעם ביזוי מצוה ומצד הסברא אם כוונתו בהדלקה הוא לצורך הדלקת נר מצוה ל"ח ביזוי ועל זה שפיר מקשה לרב דרוצה לחדש דיש בזה חשש איסור משום ביזוי א"כ נצטרך לדחוק דבמנורה והתורה התורה דבר שנאסר במק"א א"כ טפי יש לנו לומר דבאמת ליכא במנורה חשש איסור ושוב שפיר גם בנ"ח מותר להדליק מנר לנר וז"ב:

ה) **והנה** הח' העיר דהיכי מותר לאחר ולהדליק מנ"ח של אחר בלא רשות הבעלים לענ"ד נראה דא"צ בזה דעת בעלים כיון דקיי"ל בנ"ח אסור להשתמש לאורה א"כ אין להבעלים שום זכות בהנרות רק לקיום המצוה ובזה שמדליק ממנו אינו מגרע בזה כח המצוה שוב א"צ לזה דעת בעלים וממנ"פ אי שייך בזה אכחושי מצוה גם מדעת בעלים אסור ואי ל"ח אכחושי מצוה שוב א"צ בזה דעת בעלים וז"ב ובעיקר הא דמדליקין מנר לנר דהעיר בספר באר יעקב ובח"ס דהאיך משכחת לה הא הדלקה במקומה בעינן א"כ בשלמא מאן דמתיר גם ע"י קינסא משכחת שמדליק קינסא בבית זה ונכנס בו לבית אחר להדליק אבל למ"ד דרק מנר לנר ממש שרי והא בבית א' עיקרו הוא נר א' א"כ שאר הנרות הם טפלים לו א"כ חשיב ביזוי מצוה היינו מצוה קלה ממצוה חמורה ובאמת במאירי מפרש דמותר ליטול נ"ח בעודו דולק לבית אחר ולהדליק ממנו שם ולהחזירה למקומו הראשון ולכאורה דבריו תמוהין דבשעת הטלטול מבית לבית חשיב ביזוי להנר שאינו עומד במקומו וא"כ למ"ד ע"י קינסא אסור ורק מנר לנר מותר לפי דהדלקה עושה מצוה וחל על נר השני תיכף שם מצוה בשעת הדלקה ול"ח ביזוי אבל הטלטול גופא חשיב בזיון ואז הא לא נגמר עוד ההדלקה מנר השני א"כ חשוב רק כמכשירי מצוה ושוב י"ל דאסור והנלע"ד לומר דבר חדש עפ"י המפורש בש"ס גיטין דפ"ה דבגירשה ע"מ שלא תינשא לפלוני וניסת לו דבטל הגט והקשו בתוס' אם הגט בטל א"כ לא חלו הקידושין ושוב ל"ח בכלל ניסת לו וידוע מ"ש הרמב"ן ז"ל בזה וע' בב"ש אה"ע סי' קמ"ג אך הר"ן כ' דכוונת התנאי הי' שאם תינשא לפלוני יופקע אישות שלו על רגע אחת כדי שיוכלו קידושין השני לחול ותיכף יוחזר האישות למקומו ויתבטל הגע ונהי דקיי"ל היום אי את אשתי ולמחר את אשתו דאמרי' כיון דפסקה פסקה מ"מ הכא דאין רצונו שיחול הגט רק רגע האחת כדי שיחולו קידושי השני שפיר פקע האישות על רגע אחת ומיד חוזר האישות עיי"ש וע' בנה"מ סו' רמ"א והנה מפורש בתוס' פסחים דפ"ט ע"ב דאף במקדיש פסח סתם דעתו מסתמא שאם ירצו עוד אנשים למנות עליו שיחול המינוי ולפ"ז י"ל נהי דהנר חשוב הוקצה למצותו ושוב שייך בו ביזוי אפ"ה י"ל דבסתמא דעת המדליק נ"ח שאם יזדמן שאיש אחר יצטרך להדליק נ"ח מנר זה ויצטרך לטלטל הנר שיופקע הקדושה על רגע אחת עד שידליק ממנו ואח"כ תיכף יחזור לקדושתו ואף די"ל קדושה נא פקע בכדי מ"מ הא באישות בוודאי דאמרי' כיון דפסקה ואפ"ה במידי דאין רצונו להפקיע האישות רק על רגע אחת ומיד יחזור האישות יוכל להפקיע ה"ה הכא י"ל דנפקע הקדושה מהנרות על רגע אחת ותיכף חוזר לקדושתו כנ"ל ליישב דברי המאירי אך בגוף קושית הבאר יעקב שהעיר דאיך משכחת לדין זה דהואיל דהדלקה במקומה

בעינן ולמ"ד דע"י קינסא אסור א"כ רק מנר לנר שרי וא"כ כוון דהדלקה במקומה בעי שוב לא משכחת לדין זה ואי לגבי נרות הנוספין באותו בית ז"א דהנרות הנוספות חשיבי טפלים וא"כ חשיב ביזוי למצוה החמורה למצוה קלה באמת וי"ל דהנרות הנוספות כמנהג המהדרין כל נר חשיב כגוף המצוה ולא הוו בכלל טפל להמצוה ושוב שפיר מותר להדליק מנר א' לחבירו וכדומה מצינו בתרומה דאף דחטה א' פוטר את הכרי אפ"ה כל מה שמפריש יותר שם תרומה יש עליו וכמ"ש בזה בתר"י ברכות בהא דרב צלי של שבת בע"ש דע"י שקיבל שבת מבע"י נעשה אז כעצם יום השבת והביא ג"כ הוכחה מתרומה א"כ ה"ה לגבי נרות ג"כ י"ל דכל נר חשיב גוף המצוה וכה"ג כ' בשו"ת טוטו"ד לענין אונא יתירה דכל אחת שם יתרת עליו עיי"ש וכבר קדמו בזה בט"ז יו"ד סו' מ"ד לענין יתיר כוליא עיי"ש ומיושב קושית הבא"י בס"ד וראיתי לח' שכ' דעפ"י דברי המאירי י"ל בכוונת המ"ד משום אכחושי מצוה והיינו דבשעת הטילטול חשוב כנתבטל ממצותו כיון שאינו במקומו ולכאורה דבריו תמוהין דא"כ מאי פריך הש"ס לרב ללישנא דאכחושי מצוה מהא דמנורה הרי שאני התם דהמנורה עומד במקומו אך באמת י"ל דהמקשה ממנורה סובר באמת דלמ"ד דמותר להדליק מנר לנר גם נ"ח מותר להדליק נר א' מחבירו אף דמעיקר הדין יוצא בנר א' אפ"ה כיון דמצות המהדרין להיות מוסיף והולך א"כ אם מדליק הרבה נרות כל אחת חשיב גוף המצוה וא"כ י"ל דלדידי' הכוונה של המ"ד דמותר להדליק מנר לנר היינו במקומו מנר העיקר לנר הנוסף ויוצמח עפ"ז דרב דאוסר משום אכחושי סובר דגם במקומו שייך חשש אכחושי ושפיר פריך ממנורה ומאן דקאמר מאי הוי עלה ס"ל די"ל דהכוונה בש"ס מדליקין מנר לנר היינו להוליך את נר הדולק להדליק ממנו במקום אחר ובזה רב אוסר וא"כ לא קשה עליו ממנורה משום די"ל דשם בהדלקה במקומו ל"ש הסברא דאכחושי מצוה ולכך שפיר פסקו דאסור להדליק ע"י קינסא די"ל דרב ושמואל נחלקו רק היכי דמוליך הנר דרב אוסר מטעם אכחושי ושמואל נא חייש להא דמוליך את הנר ובשעה שמדליק שוב גם נר השני חשוב נר מצוה אבל באמת י"ל דע"י קינסא אסור גם לשמואל משום ביזוי מצוה מש"ה שפיר פסקו הרי"ף והרמב"ם דאסור ע"י קינסא אף דפסקו כשמואל מ"מ לפ"ז וי"ל דגם לשמואל אסור ע"י קינסא משום ביזוי מצוה וכפי' הרא"ש שם ויש עוד לבאר הדבר יותר עפמ"ש מהרש"ל מובא בט"ז סי' תרס"ח דבכניסת יום ש"ע אסור לאכול לפי שבזה שקיבל עליו קדושת יום ש"ע ל"מ לגרוע כח המצוה המוטל עליו עוד לברך על הסוכה והט"ז חולק עליו דכיון דנתנה לו התורה כח לקבל שבת מבע"י ממילא נדחה מצוה הקדום דפה הקדוש שחסר הוא התיר עיי"ש ולפ"ז י"ל דהמקשה הי' ס"ל דמ"ד משום

אכחושי מצוה מיירי דמדליק במקומו מכר העיקר לנר הנוסף ואפ"ה ל"ח ביזוי מצוה הואיל דחזינן דמותר להוסיף נר אף דבזה שמוסיף מחליש כח מצוה העיקרית וא"כ מדמותר להוסיף בוודאי דנר זה לא גרע מנר העיקר ושפיר ל"ח ביזוי מצוה ומדחזינן דרב אוסר נשמע דסובר דשייך אכחושי מצוה אף במצות שוין א"כ שפיר קשה ממנורה אבל מאן דקאמר מאי הוו עלה סובר די"ל דבמנורה דכל הנרות הם עיקר שפיר ל"ח לאכחושי מצוה דמה לי נר זה מזה כולהו שם חד מצוה עלייהו אבל הכא דמדינא סגי בנר א' נהי דמשים ביזוי מצוה אין לאסור בזה לפי שגם שאר הנרות מדליק לשם הידור מצוה א"כ עכ"פ אין כוונתו לבזות המצוה וכמ"ש בישי"ע בטעם דעדל"ת משום דע"י מחשבתו לקיים המצוה חשיב כנסתלק מחשבת האיסור וחשיב כשוגג א"כ ה"ה הכא ע"י שמכוין בהדלקתו לצורך קיום מצות מהדרין ל"ח דרך בזיון אבל עכ"פ י"ל דחשיב אכחושי ממצוה העיקרית למצות מהדרין וכעין זו כ' המנ"ח די"ל דבאכל ח"ש מצה בהדי זית מרור דח"ש לגבי שיעור שלם חשוב כרשות לגבי מצוה ואתי רשות ומבטל למצוה עיי"ש ולפ"ז י"ל דרב אוסר אף להדליק מנר לנר ושוב י"ל דע"י קינסא גם לשמואל אסור מטעם ביזוי מצוה וצדקו דברי הרי"ף והרמב"ם דנהי דפסקו כשמואל אפ"ה גם לשמואל רק להדליק מנר לנר שרי דל"ח לאכחושי מצוה היכי דגם נר השני הוא חלק ממצוה עכ"פ ממצות מהדרין אבל ע"ו קינסא גם לשמואל אסור משום ביזוי מצוה וז"ב:

ו) **והנה** הח' הנ"ל הביא קושית מרן זצ"ל מצאנז בהא דכ' בתוס' שבת דכ"א אהא דמצאו פך שמן שהי' חתום בחותמו של כה"ג וכ' התוס' דעכצ"ל שהי' מונח בקרקע באופן שלא הסיטו הכלי דאלת"ה א"כ עכו"ם הם כזבים ונטמא בהיסט והקשה מרן זצ"ל הא עכ"פ ל"ח טפי מספק אם העכו"ם הסיט עליה וא"כ עזרה הא חשוב רה"ר וס"ט ברה"ר טהור עכת"ק ולכאורה י"ל כשיטת הרמב"ן דבקדשים וטהרות לא אמרי' ס"ט ברה"ר טהור אך באמת בתוס' חולין ד"ב מוכח להיפוך ושוב הדרא הקושיא לדוכתא והנלע"ד דהנה כבר נודע קושית הב"י אמאי עושין ח' ימים הרי הנס לא הי' רק על ז' ימים דבלילה ראשונה הי' להם שמן טהור וגם נודע מה שהעירו אמאי הוצרכו לנס הרי הי' יכולים להדליק בשמן טמא משום דטומאה דחויה בצבור ונהי דכתבו דהש"י רצה להראות חיבתו לישראל שלא יצטרכו להדליק בטומאה כיון דאף למ"ד דטומאה דחויה עכ"פ רק בקישוי התירו אפ"ה אכתי העירו דהי' עצה לערב מעט שמן טמא לשמן טהור ע"י צרצור ונימא קמא קמא בטל ונהי די"נ גם נענין זה דהשי"ת רצה להראות חיבתו לישראל שלא יצטרכו לבוא לידי ביטול דגם ביטול בקישוי התירו אבל עכ"פ הדבר מובן דהכהנים שלא ידעו שהש"י ועשה להם נס לא הי' להם עצה רק או להדליק בלילה א' בשמן טהור

לחוד ושאר הלילות בשמן טמא מצד דדחויה בציבור או לבטל שמן טמא בשמן טהור דזה עדיף עכ"פ מלהדליק בשמן טמא לחוד אף אי דחויה בציבור ונהי דכתבתי דביטול ג"כ בקישוי התירו אבל עכ"פ ל"ח כשמן טמא לחוד וא"כ עכצ"ל דהכהנים לקחו בליל א' חלק ח' מהשמן טהור ורצו להוסיף בו טיפין טיפין משמן טמא ע"י צרצור דיתבטל והראה הקב"ה נס שמיד כשקיבלו מעט שמן טהור להכלי קודם שעירבו בו שמן טמא ניתוסף בהכלי שמן כשיעור להדליק בו כל הלילה ונמצא דהי' הנס מיד בליל א' וכן הי' בכל הלילות ושפיר עושין חנוכה ח' ימים א"כ לפי"ז יפה כ' התוס' דעכצ"ל דהכלי הי' מונח בקרקע דאל"כ א"כ הי' עכ"פ ס' שמא נטמא בהיסט ונהי די"ל ס"ט ברה"ר טהור מ"מ כבר כ' בכנה"ג דביטול איסור אינו, רק בדבר שהוא וודאי היתר אבל אם ההיתר אינו וודאי אין בכוחו לבטל את האיסור וכתבתי במק"א בשם השו"מ דה"ה דבר המותר מכח סד"ר לקולא אין בכוחו לבטל איסור וא"כ ה"ה די"ל דדבר המותר רק מכח ס"ט ברה"ר ג"כ אין בכחו לבעל איסור ושוב לא הי' להם עצה ליתן מעט שמן טהור להכלי ולהוסיף שמן טמא ולבשלו ז"א דכיון דגם השמן טהור לא הי' מותר רק מכח ס"ט ברה"ר שוב לא הי' בכוחו לבטל את השמן טמא ושוב הי' מוכרחים להדליק בשמן טהור שמצאו בלילה הראשונה והי' רשאי להדליק בו מכח דס"ט ברה"ר טהור ושוב הי' הנס רק על ז' ימים ושוב לא הי' אפשר לעשות ח' ימים חנוכה ועכצ"ל שהי' מונח בקרקע ושוב השמן טהור הי' וודאי טהור ונהי דחשיב היסח הדעת בזה שלא ידעו כלל מהפך שנמצא מ"מ לחד שיטה בתוס' חגיגה דכ"א בנאבד ל"ש לפסול מחמת היסח הדע"ת ושוב הי' מועיל הביטול ושפיר חלקו הכהנים השמן טהור על ח' חלקים ומיד בלילה ראשונה עשו זאת ושפיר הי' הנס מיד בליל א' ושפיר עשו ח' ומום חנוכה וז"ב בס"ד ודו"ק:

ואפריון נמטי' להבחור חו"ב כמר שמשון זעליג וואלד יחי' מפה אשר טרח בהגהת ספרי הנוכחי.

המחבר.

סימן א

לבני הרב הגאון כש"ת מ' חיים שליט"א

בדבר שאלתך באשה פריידל מטארנא שבעלה הי' בשדה המלחמה ועמד יחד עם ב' אנשים האחד חיים באלדינגער מגארליץ והשני יוסף רוזענבליט מגראמניק פעם אחד עמדו סמוך לחיל רוסיע וכל חיל פסטרייך ברחו ולא נשארו רק אלו ג' אנשים ופתאום כשראו שחייל רוסיע רודפים אחריהם בחצים התחילו גם המה לברוח באמצע לילה

וכשהאיר היום לא ראו עוד במקום הלז שום ב"א זולתם ובתוך כך ראו שבעלה של אשה זו שמו הי' אבררם נסגו אחור מאתם איזו פסיעות והביטו מאחריהם וראו הזריקות חצים מחיל רוסיע וראו שר' אברהם התחיל לנפול וצעק בקול רב ואת פניו לא ראו רק את קולו הכירו והלכו מעט אחריהם לראות מה נעשה בו וראו שנפל לארץ על פניו ופשט ידיו ורגליו וגם כל גופו והגביהו מעט את ראשו ועיקם את פיו ושוב נפל לארץ על פניו ולא ראו עוד את פניו כי פחדו להופכו ומחמת פחד שכבו גם הם לארץ כדי שדמו חיל רוסיע שגם הם כבר מתו ובתוך הזמן ששכבו סמוך אליו נגעו בו בבגדיו כמה פעמים וקראו אותו בשמו ולא השיב להם כלום וראו שמונח כמת בלי שום תנועה גם הכירו את המצנפת שלקח לעצמו זה ג' ימים מקודם והעד ר' יוסף הוא עוד שבוי ברוסלאנד אך העד ר' חיים בא לביתו והעיד אצל הבד"צ ככל הנ"ל ולפי דבריו גם ר' יוסף ראה את כל הנ"ל זה תורף השאלה:

א) והנה בדבר הזה יש כמה צדדי היתר א' כיון דכשהאיר היום ראו שלא נמצא שמה עוברים ושבים ואת הר' אברהם ראו עמהם א"כ כשנשאר אח"כ רחוק איזו פסיעות מהם וראו שירו בו חצים א"כ יש סברא שהאיש שנפל בו החצים הי' ר' אברהם כיון דהוא וודאי הי' במקום הלז ונמצא שמה מת בזמן מיעוט כזה אין לחוש שבא שמה איש אחר ועליו נפלו החצים ור' אברהם ברח למקום אחר וכנודע שיטת כמה פוסקים דאם ידעינן שאיש זה הי' וודאי במקום הלז ונמצא שם מת תולין בהאיש שהי' וודאי במקום הלז וכמ"ש המבי"ט והשב יעקב ומקורו מש"ס פסחים ד"י ועי' שו"ת פר"מ סי' כ"ה וסי' כ"ו ובספרי ח"א סי' מ"ט ואף לשי' הפוסקים המחמירין עיקר הטעם דחוששין שמא אחד מרובא דעלמא בא שמה ומת התינח דאם כבר עבר זמן בין שעה שראו מת את האיש מזמן שראו את האיש שאנו דנין עליו בחייו ומיתה דזמן מרובה שכיח וכמ"ש בתוס' יומא ד"ב דלמיתה דזמן מרובה יש לחוש היכי דעדיין אינו נגד סתירת חזקה חי וכמו דחוששין שמא ימות אח השני ויתבטל ממצות יבמין עיי"ש ה"ה הכא חוששין שמא הנמצא הוא איש אחר דכמה מתים איכא בעולם וכמ"ש הנוב"י בתשובה דאם הוא סג"י מוקמינן בעלה של זו בחזקת חי והנמצא הוא אחד מרובא דעלמא המתים ומקורו מתוס' שבועות דמ"ה דהיכי דאנו דנין על איש פרטי ל"ש אחזוקי אינשי בגנבי לא מחזיק אבל בנ"ד דרק זמן מיעוט עבר מעת אשר ראו אה הר' אברהם עד שעה שנפל לארץ ע"י יריית החצים ובזמן מיעוט גם לשמא ימות נ"ח וכמ"ש בתוס' יומא שם דרק משום מעלת כפרת כל ישראל חוששין וגם הי' במקום שעכ"פ אין שיירות מצויות שמה כיון שראו מקודם שלא נמצא שם איש א"כ בוודאי אין לחוש שבזמן מיעט כזה בא שמה איש אחר והוא

מת ע"י יריית החצים ור' אברהם ברח למקום אחר ואף די"ל דמוקמינן את ר' אברהם בחזקת חי ואין לנו לדון על חזקת חי של אדם אחר שאין ידוע לנו אבל עכ"פ חזינן דגם לחשש שמא ימות דל"ח נגד חזקת חי אפ"ה ל"ח למיתה דזמן מיעוט מכ"ש הכא דלשי' כמ"פ חזקת חי של אדם אחר חשוב כמו חזקת חי של אדם זה שדנין עליו והא דמחמירן בסג"י משים דיש חא"א נגד חזקת חי שוב עכ"פ הכא יותר י"ל דכיון שראוהו זמן מיעוט מקודם את ר' אברהם במקום הלז אין לחוש שבא שמה איש אחר בזמן מיעוט כזה ובפרט במקום דלא שכיח אנשים וא"כ חזקה דכאן נמצא כאן הי' מסייע דוודאי נפל שמה ר' אברהם הנ"ל ואף דיש לחוש שמא רק נתעלף מ"מ כיון שנגעו בבגדיו כמה פעמים והי' כוונתם לידע אם לא נתעלף וגם קראו אותו בשמו וכבר כתבו הפוסקים דע"י הזזה או משמוש בגופו חשיב כמו קברתיו ובפר דקיי"ל דבשנים ל"ח לבדדמי וגם בע"א המעיד מפי שנים ל"ח לבדדמי כיון דלשי' הפוסקים דהאיבעיא בש"ס הוא מחשש משקר ונפשטה מהא דדיגלת, ורק להפוסקים דהאיבעיא הוא מחשש בדדמי לפי"ז לא נפשט מהא דדיגלת משום די"ל דשם מיירי בלא ראה הטביעה כמ"ש הרז"ה עכ"פ חשש בדדמי ליכא היכי שעד אחד מעיד דגם עוד איש אחד ראה המיתה וכיון דמחליטין שהאיש שנפל מחמת החצים הי' ר' אברהם הנ"ל שם דבזמן מיעוט ל"ח שברח למקום אחר ובא שמה איש אחר שלא ראוהו העדים ושוב לא נשאר רק החשש שמא נתעלף לענין זה וודאי מועיל מה שנגעו כמה פעמים בבגדיו בכוונה וראו ששוכב כמת ממש בלי שום תנועה א"כ בוודאי דהכא אזדא החשש בדדמי וז"ב:

ב) וראיתי בדבריך שהבאת בשם שו"ת הב"ח שהעיר מש"ס נדה ד"ד נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי או מת ומוכח דע"י נגיעה א"א להרגיש אם חי עכת"ד, לענ"ד י"ל עפימ"ש בכו"פ סי' א' ס"ק יו"ד דהא דמשמע מדברי התוס' חולין ד"ג ע"ב דאם שחט מי שאינו יודע הלכות שחיטה דל"מ אף אם אחר ראה ששחט יפה ובש"ס דף י"ב דמהני אם אחר רואה וכ' הכו"פ דשם בדף י"ב הרואה ידע דהשוחט אינו מומחה א"כ מדקדק יפה ומהני כוונתו אבל שם בדף ג' מיירי דהרואה לא ידע, אז אם השוחט אינו מומחה שנתברר אח"כ שאינו מומחה אז חוששין שמא הריאה לא דקדק יפה, ואף דלא סמכינן על רוב מצוין מ"מ י"ל דהרואה סבר שיתברר שהוא מומחה וי"ל דהוי בכלל מלתא דלא רמיא ואומר בדדמי עכת"ד, וע' בפמ"ג סי' י"ח שנסתפק באחר רואה אי שייך הסברא דכל מלתא דלא רמיא עליה עיי"ש, א"כ ה"ה הכא י"ל דשם בש"ס נדה בשעת נגיעה לא עלה שום ספק בדעתו שמא נוגע במת דחזקת חי כ"ז דלא איתרע חשוב בירור כמ"ש בטו"ז יו"ד סי' שצ"ז א"כ שפיר לא דקדק בנגיעתו בו שיגע בו באופן שאיש חי יתעורר

משנתו וכמפורש בנדה ד"ג ישנה נמי אגב צערא מיתערא ועי' בשו"ת מהר"ם לובלין שכ' דכתם הנמצא בשעת שינה הוי ד"ת והסד"ט דחה דגם בשינה מרגשת בפתיחת פי המקור אבל הכא שראה דאיש זה נפל מחמת יריית החצים והוא שוכב כמת ונגעו בו בכוונה אם לא יתעורר ע"י הנגיעה אז בודאי מדקדק יפה לנגוע בו באופן שעפ"י הרוב הי' מתעורר מעילופו וכיון דבלא"ה חשש בדדמי אינו כך רק דרבנן ואם ניסת ל"ת עכ"ה דהוא כמו חשש גרוע לחוש שמא רק נתעלף וגם שמא גם בשעה שנגעו בו הי' רק נתעלף זה וודאי הוי בכלל מיעוטא דמעוטא דיש בזה תרי רובא, חדא דלא נתעלף ועוד עפ"י הרוב ע"י נגיעה בכוונה בוודאי אפשר להרגיש שוודאי מת וא"כ היכי דיש תרי רובא לשי' הבית יעקב מהני גם בעגונה ובפרט לענין חשש בדדמי דקיי"ל אם ניסת ל"ת מהני צירף קל להתיר אף לכתחילה, וכעין זה כתבו בתוס' פסחים ד"ל דמשהו ונוטלפ"ג מותר אף לכתחלה וכעין זה כתב בר"ן כתובות פ' הכותב דבמידי דבדיעבד יהי' לו זכות עפ"י דין מהני סברא קלה אף להגבותו לכתחלה ועי' במנ"ח מצוה ד' מ"ש בזה ויפה כ' הג' מבאטשאטש ז"ל ראי מתוס' יומא ד"ז דבק"צ ויש ציץ הואיל ויש ב' סברות להתיר א"צ לאהדורי אטהרה עיי"ש, ולכאורה יש להעיר דמש"ס דלעיל מוכח דאף ביש ציץ מהדרין אטהרה מדמשני באילו של אהרן ופר מיירי בפר של ע"א ושם בפר ע"א עכ"ח מיירי ביש ציץ ובאופן דמרצה דקרבן שאין קבוע לו זמן אינו מותר רק ע"י ריצוי ציץ וא"כ שוב באילו של אהרן דהוי קרבן הקבוע לו זמן ומה"ת הותרה ושוב ביש ציץ חשוב תרתי לטיבותא ואפ"ה מהדרין אטהרה ושוב דברי התוס' צע"ק עכ"פ סברא זו ברורה דאם נגעו בו בכוונה לידע אם לא נתעלף בוודאי אם לא הרגישו בו רוח חיים עכ"ח שבוודאי מת וז"ב:

ג) **עתה** נבוא לדבר מצד שהכירו קולו די"ל דחשיב כראו בפניו, והנה באמת כבר דיברו מזה בפוסקים אי מהני טב"ע דקלא לענין עגונה והביאו ראי' מסנהדרין דס"ז גבי מסית שכ' רש"י דמי לא מצי חזי לי' לא מצי מסהדי לי' לחייבו מיתה ואף ששמעו את קולו ומבואר דלא מהני טבע דקלא בדבר דבעי ראו בפניו, ובאמת יש מהמפורשים דהעירו דבמסית בוודאי יועיל טב"ע דקלא דכיון דאין טוענין למסית א"כ גם ע"י טב"ע דקלא יש להורגו, ובחדושי העירותי דהא דכ' בתוס' ב"ב ד"נ דמה"ט ספק נפשות להקל משום דכתיב ושפטו העדה וכ' התוס' דבלא"ה לא קטלינן מספק וכתבתי דנ"מ בחזקה דאיתרע דל"ח בירור ול"מ בדנ"פ, וא"כ במסית דל"ש ושפטו העדה שפיר יועיל להורגו ע"י חזדמע"ק המסייע לחיוב אף אם יש חזקה דהשתא כנגדו אך כ"ז אם כבר נתברר שהיא מסית אז שפיר אם נולד ספק לפוטרו וחזדמע"ק מסייע לחיוב שפיר חייב אבל אם יהי'

רק טב"ע דקלא ויטעון ברי שהוא לא הסית שפיר י"ל נהי דטב"ע דקלא חשיב עכ"פ כמו רוב וכמ"ש בספר עטרת חכמים בחידושיו לחולין דעכ"פ חשיב כמו רובא דליתא קמן עכ"פ במידי דל"ת בירור ל"מ לחייבו מיתה וכמ"ש ברשב"א יבמות דפ"ח ובפנ"י כתובות דכ"ב דברי לי נגד הרוב וחזקה מהני ודוקא בספק דתרי ותרי דא"א לומר דחזקה מברר הספק דהא תרי כמאה וכך דעכ"פ מספק א"א לשנות מכפי שהוחלטנו עד עתה אבל כיון דרק ספק נשאר שפיר מהני ברי לי אבל בהוחזקה נדה בשכנותיה דחזקה כזו חשיב בירור דסוקלין ושורפין על החזקות בזה ל"מ ברי של האשה וכהא דכתובות דט"ז אי כל הניסת בתולה יש לה קול הני סהדי שקרי נינהו ובזה ניחא דברי התוס' גיטין די"ז שכ' דהרי גרושה לפניך אף דחזדמע"ק עדיפא מ"מ כבר חידוש בהג"ה אמ"ב לאה"ע סי' י"ט דחזדמע"ק דאיתרע ל"ח בירור ושם מועיל ברי של האשה שנתגרשה קודם הזנות וכעין זו הרגיש בספר ט"ג שם נחזור להנ"ל עכ"פ י"ל דרק במסית ל"מ טב"ע דקלא דגם טב"ע דקלא ל"ח בירור ושפיר יועיל טענת ברי שלו ואף דאם הוא לא יטעון לא טעינן לי' אבל עכ"פ באם יטעון ברי לי שפיר א"א להורגו, ומה"ט ניחא דא"א להרוג אם עדים אומרים פלוני דהאי סימנא קטיל גברא דנגד סימן דלא עדיף מרוב מהני טענת ברי ודמי לסברת פנ"י בהא דנקי וצדיק אל תהרוג אבל בעגונה דאינה נוגע למיתה שפיר י"ל דמהני הכרה ע"י טב"ע דקול כיון דליכא ברי לי נגד הטב"ע שפיר מהני טב"ע דקלא דהוי כרובא, ואף שי"ל דהרוב ל"מ נגד חא"א משום סמל"ח עכ"פ מדרבנן אפ"ה הואיל דכבר איתרע החא"א ע"י סברת היינו שאבד היינו שנמצא, נהי דנימא דסברא זו ל"מ נגד חא"א וכמ"ש הנמ"י אבל עכ"פ איתרע החא"א ושוב מהני הטב"ע דקלא וז"ב ולכאורה הי' מקום לומר דטב"ע דקלא דלא עדיף מרובא לא יועיל בעגונה כמו במשמל"ס אף דרובן למיתה אפ"ה אמרינן סמוך מיעוטא דניצולים לחא"א ה"ה הכא כיון דטב"ע דקלא לא עדיף מרוב שוב י"ל סמל"ח ובאמת כבר הרגיש כעין זה בעט"ח לר"מ דחייש למיעוטא דאיך סומא מותר באשתו ותירוצא ל"ש הכא, אך באמת אחרי שכבר הוכחתי דהחא"א איתרע בנ"ד מכח סברת היינו שאבד היינו שנמצא ושוב מועיל טב"ע דקלא דהיכי דאתרע החא"א שוב מועיל הרוב וזבו"פ:

ד) **עוד י"ל** בישוב מה שהרגישו המפורשים לענין טב"ע דקלא מהא דחזינן דבמסית ל"מ טב"ע דקלא ונקדים דברי הריטב"א ב"מ דכ"ו בהא דל"מ לומר פלוני דהאי סימנא קטיל גברא דבשלמא באבידה דאין לנו לדון רק על דברים שנאבדו מאיזה בני אדם והדברים האלו הם המיעוט שבכלל כלים הנמצאים בעולם א"כ שפיר אין לחוש שמא בהמיעוט בני אדם נזדמן עוד כלי בסימן כזה, וה"ה דנמצא איש מת ויש ב' סימנים א"כ המתים

הם המיעוט בעולם שלא יהי' עוד נקברים א"כ שפיר אין לחוש שנמצא איש אחר ממש בסימן כזה אבל באומר פלוני דהאי סימנא קטיל גברא דיש לנו לדון על כוללת העולם והיכן דיש לדון על כוללת העולם שפיר יש לחוש שנמצא עוד איש בעונם שיש לו סימן כזה עכת"ד ומעתה י"ל דבהא דמפורש בש"ס חולין דצ"ו דסומא מותר באשתו ע"י טב"ע דקלא ניחא הועיל דהתם אין לנו לדון רק על מיעוט נשים שבעולם והיינו על הנשים הנמצאים באותו בית שפיר אמרי' דלא שכיח שבתוך אותן מיעוט נשים יזדמן עוד אחת שיהי' קונה דומה לקול אשתו וה"ה בנ"ד שאין לנו לדון רק על האיש שנמצא שם מת שהוא מהמיעוט בני אדם שמתו שפיר י"ל אם שמעו מזה האיש הנמצא שם מת קודם שמת קול צוחה אשר הי' נדמה להם בבירור שהוא קול ר' אברהם הנ"ל שפיר אין לחוש שאיש אחר שנזדמן למקום הזק ומת הי' קולו שוה לקול ר' אברהם הנ"ל הואיל דלא שכיח בין מיעוט אנשים המתים, שיהי' קילו דומה לקול חבירו אבל התם במסית דקאי על אחד מכוללת העולם החיים עדיין בזה שפיר ל"מ טב"ע דקלא הואיל דבכוללת העולם שפיר יוכל להיות שנמצא עוד איש מרובא דעלמא שיהי' קולו דומה לקול של זה ולכך במסית שפיר ל"מ להורגו ע"י טב"ע דקלא אף דלשי' כמה פוסקים מסית חמיר דא"צ אף קצת התראה ובמי דנראה מרש"י סנהדרין ד"ח ודף ס"ז עיי"ש אבל עכ"פ לענין זה לא גרע משאר דנ"פ דא"א להרוג אותו בטב"ע דקלא וז"ב בס"ד:

ה) **ומצאתי** בשו"ת בי"ג אה"ע סי' ע"ב וסי' פ"ה שהעלה ג"כ להתיר בעגונה בטב"ע דקלא והקיל ג"כ בעגונה בידיעה בלי ראי' עיי"ש שאמת כן הוא בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' ק' להקל בעגונה בטב"ע דקלא עיי"ש [הגה ובגוף הדבר שהאריך כ"ק אאמ"ו שליט"א אי מהני טב"ע דקלא בעגונה והרגיש דכיון דטב"ע דקלא לא עדיף מרוב א"כ י"ל דכמו דמשאל"ס אשתו אסורה אף דרובן למיתה ועכ"ח דרוב ל"מ בעגונה, וה"ה די"ל דטב"ע דקלא ל"מ עכת"ד עוד י"ל דבר חדש ונקדים מה דיש להעיר לכאורה האיך יוכלו חז"ל לומר שנא יועיל רוב נגד התורה דמה"ת בכל דוכתא אזלינן בתר רובא ומדוע גזרו חז"ל במשאל"ס דרובן למיתה שתהי' אשתו אסורה וכבר כתבו התוס' במגילה דכ"ח דהא דגזרו חז"ל חומרא דר"ז שתהי' יושבת ז"נ על ט"ד כחרדל משום דמצינו דכוותי' מד"ת כגון בימי זובה הסותרת אבל לולא זאת לא הי' חז"ל גוזרין בזה עיי"ש וכן כ' בתוס' חולין דל"ו ע"ב לענין בוצר לגת סברא זו עיי"ש, ומקור הדבר בש"ס ב"מ ד"ד גבי הילך וכי מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותא בדאורייתא עיי"ש וצ"ע, אך באמת לשיטת הסוברים דהא דל"מ רוב להוציא ממון הוי מה"ת א"כ שוב מצינו דוכתא גם מה"ת דל"מ רוב ושוב

יוכלו חז"ל לגזור גם בעגונה דלא יועיל רוב הואיל דכבר מצינו דכוותי' באורייתא וע' בתוס' ב"מ ד"כ והבן:

ו) **ומעתה** י"ל לפימ"ש התוס' חולין דצ"ו דנהי דל"מ סימנים להוציא ממון אפ"ה מחזירים שטר בסימנים אף דע"י השטר נוציא אח"כ ממון מ"מ הואיל דלע"ע אינו נגד חזקת ממון שוב סימן לא גרע מרוב ומותר להחזירו ואח"כ שוב יהי' יוכל להוציא ממון ג"כ עיי"ש וכ' הפוסקים הסברא דדמי לדברי הרי"ף גבי פלוני אחוה דמיתנא וע' בנה"מ חו"מ סי' כ"ח בזה, א"כ לפ"ז י"ל דבשלמא במשאל"ס מיד כשאנו מתחילין לחקור אם זה האיש באמת מת שם תיכף הדבר נוגע גם לענין אשתו א"כ בזה החא"א עומד לסתור דבר זה ושוב שפיר חוששין ג"כ שלא מת כלל רק שניצל מן המים ונהי דרובן למיתה מ"מ שפיר החמירו חז"ל הואיל דגם מד"ת מצינו דוכתא דל"מ רוב כגון בממון היכא דבא להוציא מן הנתבע שיש לו חזקת ממון, אבל הכא דאנו רוצין להתיר האשה ע"י ששמעו ב' אנשים קולו של בעלה עוד קודם מיתתו א"כ אז בשעה ששמעו הקול הרי עוד לא הי' הדבר נוגע לענין להתיר אשתו כיון דהי' חי עדיין וא"כ פשיטא דאז באם הי' צועק להם בקול באיזה דבר אשר אינו נוגע נגד סחירת איזה חזקה בוודאי דהי' מועיל הטב"ע דקלא לתלות שהוא בוודאי זה האיש אשר הכירו אותו מאז דהרי של כנגד חזקה גם בממון מועיל רוב ושוב לא מצינו דכוותי' בד"ת שלא יועיל רוב במידי דלע"ע אינו נגד חזקה ושוב לא יוכלו חז"ל לגזור שלא יועיל הרוב ושוב מכח הרוב של הטב"ע דקלא הוחזק לנו שזה הוא באמת קולו של זה ושוב אף כשנמשך אח"כ הדבר ונוגע לענין להתיר אשתו ולהוציאה מחא"א מ"מ הואיל דכבר החלטנו קודם מיתתו מכח הטב"ע דקלא שהוא קולו של זה שוב מהני אח"כ אף להתיר אשתו וכהא דמחזירין שטר שיש בו סימנים דיוכל אח"כ לגבות ממון בשטר זה וכנודע שיטת הרמב"ם ז"ל דהוחזק בע"א לוקה וכהא שכ' הפלאה דרוב שכבר הוחזק מהני גם לממון וז"ב בס"ד:

ז) **וכן** ראיתי בשו"ת בית יצחק שהעיר שם מש"ס מכות ד"ה דפריך הרוג יציל ומשני כשהרגו מאחוריו והקשה הבי"צ דאכתי תיקשי קושית הש"ס הרוג יציל כגון שהכיר ההרוג את הרוצח בטב"ע דקלא דמצטרף עי"ז לעדות ועכ"ח נשמע דטב"ע דקלא ל"מ אף להציל אדם ממיתה עכת"ד, ולדעתי דברי' תמוהים מאוד דהרי עיקר קושית הש"ס הוא לר' יוסי דס"ל דאף בלא נתכוין להעיד מצטרף לבטל העדות א"כ איך משכחת הקרא דחייבה רחמנא במיתה ברוצח הרי ההרוג לעולם מציל את הנידן וכפרש"י ז"ל או כמ"ש התוס' משום שונא וכשיטת מהרש"ל דשונא גמור פסול גם לעדות ועל זה משני הש"ס דשפיר משכחת לאוקמי קרא דחייבה רחמנא רוצח במיתה בהורגו מאחוריו וא"כ מה

הקשה הבי"צ דאכתי קשה הרוג יציל וכגון שהכירו בטב"ע דקלא דבר זה קשה מאוד דהכי עכ"פ על הקרא לא קשה דהא אפשר לומר דרחמנא שחיובה רוצח במיתה מיירי באופן שלא הכיר ההרוג את הרוצח בטב"ע דקלא ועיקר קושית הגמ' הוא דלר"י נא משכחת כלל הקרא שחייבה רוצח במיתה וא"כ הוכחת הבי"צ תמוה מאוד ועי' בתומים רסי' ל"ו שהוכיח ג"כ דעיקר קושית הש"ס לר"י הוי מהקרא עיי"ש ע"כ דברי הג' תמוהים מאוד] ועיין בשו"ת מהר"ש ח"ב סי' ס"ד והבן:

ח) **נחזור** להנ"ל דשפיר יש לומר דטב"ע דקלא בעגונה מהני ואף די"ל כיון דהכא ליכא לפנינו רק ע"א נהי שמעיד שגם חבירו ראה כל זה ושוב בשנים ליכא חשש בדדמי וגם חשש משקר ליכא אף בלי סברת דייקא ורק משום סברת מדעל"ג לחוד אמרינן דליכא חשש משקר דלענין זה שפיר נפשטה האבעיא מהא דדיגלת דאף במים דל"ש דייקא אפ"ה מהני משום סברת מדעל"ג אפ"ה בנ"ד י"ל דל"ח בכלל מדעל"ג דאם יבוא בעלה אח"כ לא יהי' מיחזי כמשקר הואיל דיוכל לתרץ עצמו שהי' נדמה לו הקול של זה המת כקולו של ר' אברהם וכיון דבמיתה ל"מ טב"ע דקלא ועכ"ח דעל צד האפשריות יוכל להיות טעות בקול שפיר יהי' יוכל להתנצל עצמו שסמך א"ע על טב"ע דקלא וכנודע מש"כ בשו"ת פמ"א ובשו"ת ברית אברהם דע"א המעיד במשאל"ס י"ל דאף בניסת תצא הואיל דל"ח מדעל"ג לפי שאם יבוא בעלה והי' יוכל להתנצל שבאמת ראה הטביעה ושהה שמה שיעור עד שתצא נפשי, ורק שעלה מן המים הואיל דחז"ל אמרו דעל צד המיעוט אפשר שינצל מן המים עיי"ש, והנה בשו"ת בי"צ סי' ע"ג הביא בשם עצי ארזים דבע"א המעיד על איש שמת וכגון שהכירו ע"י סימן ל"מ אף בסימן מובהק דל"ח בכלל מדעל"ג לפי שיוכל להתנצל שנזדמן אדם אחר בסימן כזה אך באמת הבי"צ דחה דבריו דסימן כזה המועיל בעגונה עכ"ח דלא שכיח שיזדמן איש אחר בסימן כזה א"כ אם יביא בעלה יהי' נתפס למשקר וחשוב שפיר בכלל מדע"ל א"כ ה"ה הכא בטב"ע דקלא עיקר הא דבמס"ת ל"מ טב"ע דקלא משום דברי לי מהני נגד רוב כזה דנ"ח בירור או כסברת הריטב"א דבכוללת העולם בין החיים אפשר להזדמן שיהיו קול איש אחר דומה לקולו של זה אבל בנמצא איש מת דאין לנו נדון רק על מועט מתים שוש בעולם שוב בזה לא שכיח עוד איש בקול כזה ושוב חשוב מדעל"ג דאם יבוא בעלה נחזיקו למשקר ועי' שו"ת בי"צ סי' ע"ב שכ' די"ל דגם שנים המעידים בטב"ע דקלא ל"מ רק משום קולת עגונות מכח דיוקא ושוב במלחמה דל"ש דייקא י"ל דל"מ אך בסוף דבריו העלה דשנים מהימני מדינא גם במעידים בטב"ע דקלא וה"ה בנ"ד דר' חיים העוד גם בשם ר' יוסף חשוב כשנים וחשש בדדמי ליכא בשנים וגם דאחר הנגיעה בגופו תו אזדא החשש בדדמי

ובפרט שוש צירוף מכח הכרת המצנפת וחשש שאלה לא שכיח מכמה טעמים חדא די"ל דהוו בכלל כלים דלא מושלי דאסור להשאיל מצנפת הנותנים לו מהצבא וחשש אחלופי ג"כ ליכא וכמ"ש הנוב"י דבמי שאין לו רק חלוק א' ל"ח לשאלה וחשש אחלופי הוי נגד חמ"ק דבשלמא ע"י שאלה אכתי לא נפיק מרשותו וכמ"ש בתוס' נדה דנ"ח ותוס' חילין דנ"ח אך באמת גם חשש שאלה ליתא בנ"ד הואיל דכבר נסתלק עכ"פ החשש איסור תורה ע"י טב"ע דקלא ומכח סברת היינו שאבד היינו שנמצא ובדרבנן שיב יש לסמוך על שיטת הפוסקים דל"ח לשאלה אך באמת קשה לסמוך אטב"ע דמצנפת דהוי כמו טב"ע שלא שבעתו העין עי' ברשב"א חולין דצ"ו וסימן ליכא בהמצנפת ואם הי' עכ"פ סימן אמצעי בהמצנפת הי' מקום לסמוך אשיטת הנוב"י דבאיסור דרבנן אף סימן אמצעי מהני לדידן דמספקא לן שמא סימנים ד"ת אך באמת קשה לחושבן לסימן אמצעי אך מכח כל הני טעמים דלעיל ע"י אמירת ר"ח גם בשם ר' יוסף המעידים שראהו נופל לארץ ועיקם את פיו שזה מורה על מיתה ושנגעו בו אח"כ כ"פ בכוונה ולא ראו ממנו שום נשימה ותנועה וגם מכח הכרת קילו וגם מכח הכרת המצנפת וגם שבמקום הלז לא הי' עוד נמצא אז שום ב"א כפי ראות עיניהם ומה גם שכבר נאבד זכרו זה כמה שנים ע"כ בצירוף כל הני טעמים הנני מסכים להתיר האשה פראדיל אשת ר' אברהם הנ"ל לכל גבר וישבו ב"ד של ג' להתיר האשה כדין הניסת בע"א והש"י יצלנו משגיאות:

קאשוי ב' דר"ח חשון תרפ"א אביך דו"ש באה"ר הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ב

לכ"ק הרב הגה"ק בוצ"ק בנש"ק וכו' כקש"ת מ' שלמה הלברשטאם זצ"ל אבד"ק ווישניצא ומ"כ בק' באבוב יצ"ו.

בדבר פלפולו ע"ד הגה"ק בעל א"נ זצ"ל שפסק שם דמי שהוא חלוש ואינו יכול לאכול כזית מרור דיוכל לברך על פחות מזית וחילו מדברי הרא"ש פסחים דקי"ד אהא דתניא אכנו לחצאין יצא ובלבד שנא ישהה בין אכילה לחברתה יותר מכא"פ כ' הרא"ש משום דמברכין על אכילת מרור צריך שיאכול כזית דאין אכילה פחות מכזית אבל בירקות הראשונות דאין מזכירין עליהם אכילה א"צ מהם כזית עכ"ל הרא"ש והג' הנ"ל פירש בכוונת דברי הרא"ש דס"ל דמרור מה"ת א"צ כזית משום דלא כתוב בו אכילה דהא דכתיב יאכלוהו לא קאי רק אפסח ורק מדרבנן בעי כזית מכח דמברכין על אכילת מרור ואין אכילה בפחות מכזית ובאמת פירש כן בכוונת דברי הרא"ש השאג"א סי' ק' אולם השאג"א הקשה עליו דא"כ דהך אכלוהו לא קאי רק אפסח א"כ הא דקיי"ל דמצה בעי כזית ע"כ הוא רק מקרא דבערב תאכלו מצות א"כ לפי"ז מנ"ל לרבא למידרש מהא

דבערב תאכלו מצות לענין מצה בזה"ז ד"ת הא בעי הקרא לענין דבמצה בעי כזית וע"כ נשמע מדרבא דבמצה בעי כזית מה"ת או מקרא דיאכלוהו דקאי נמי אמצה ומרור או עכ"פ משום דאיתקש לפסח וכדקאמר רבא בפסחים דק"כ דאכל מצה אחר חצות לא יצא משום דאיתקש לפסח ושפיר מיותר הך בערב תאכלו מצות למידרש לענין מצה בזה"ז וא"כ כמו דילפינן במצה דבעי כזית או מקרא דיאכלוהו או מהיקש ה"ה לענין מרור ג"כ י"ל דבעי כזית מה"ת או מקרא דיאכלוהו או מהיקש לפסח עכת"ד השאג"א על הרא"ש:

א) והנה מקודם שנבוא לדינא ניחזי אנן בגוף הדבר לומר בכוונת הרא"ש דמה"ת מרור א"צ כזית רק מדרבנן מכח הברכה על אכילת מרור בעי זית דלא שייך שם אכילה בפחות מזית באמת הרי ידוע מחלוקת הפוסקים בהא דבכל איסורין בעי כזית דיש פוסקים הסוברים דסתם אכילה הוא בכזית ואף לר"ש דסובר כ"ש למכות הוא רק מהלל"מ אי משום אחשביה ע' רש"י מכות די"ז ובריטב"א שם ולר"ש הוי הלכתא גם למלקות ולדידן רק לענין איסור לחוד שיטת הרא"מ דלכ"ע סתם אכילה שבתורה בכ"ש והלל"מ דבעי כזית ולר"ש לא אפקה ההלכתא רק לענין קרבן וע' שו"ת ח"ס או"ח סי' ק"מ שכ' דבזה פליגי הש"ס חולין דק"ג עם הש"ס זבחים ד"ע דבחולין מוכח דבמידי דהוי חידוש לא מצטרף בכא"פ ובזבחים מוכח דבמידי דחידוש אף ביותר מכא"פ מצטרף וע"כ דפליגי בזה ולפי"ז יש להעיר הניחא לשי' הסוברים דבלשון תורה כ"ש אין עליו שם אוכל א"כ שפיר י"ל נהי דהיכא דלא כתבה התורה לשון אכילה יוצא בכ"ש מ"מ עכ"פ חז"ל לא יוכלו לתקן על זה ברכה בלשון אכילה כיון דכ"ש אין עליו שם אוכל ואף דבלשון בני אדם גם פחות מכזית יש עליו שם אוכל כמ"ש רש"י בשבועות ועי' במל"מ פ"ד משבועות אפ"ה כיון דבלשון תורה אין עליו שם אוכל לא יוכלו חז"ל נתקן עי"ז ברכה בלשון כילה אבל לשי' הרא"מ דכ"ש באמת יש עליו שם אוכל מה"ת רק דהלל"מ דבמידי דנתפרש בו אכילה בעי כזית והיא רק בכלל שיעורין דהוי הלל"מ וא"כ במרור דלא נתפרש בו אכילה וליכא הלל"מ דבעי כזית א"כ שוב שייך ברכה גם על פחות מכזית דהא יש עניו שם אוכל הן בלשון תורה הן בלשון בני אדם וכמו שתמה במלמ"ל שם דלשי' הרא"מ אמאי ס"ל לרבנן דבנשבע שלא יאכל פטור באכל כ"ש הרי גם כ"ש יש עניו שם אוכל הן בלשון תורה הן בלשון בני אדם א"כ בוודאי דנשבע אכ"ש עיי"ש א"כ ה"ה הכא י"ל סברא זו:

אך לכאורה בדבר זה אי במקום דלא נתפרש בו לשון אכילה אי הוי בכ"ש באמת דהפמ"ג בפתיחה לשחיטות כ' כן לענין נבילה דוזבחת הוי בכ"ש אולם כמ"פ כ' להיפוך דכיון

דשיעורן הלל"מ א"ך גם בכל איסורין ובכל המצות היכא דלא נתפרש בו שיעור אחר הוי רק בכזית וע' בפוסקים שנסתפקו לענין בל תותירו אי חייב בכ"ש וכן לענין שוחט פסח עה"ח מבואר ברמב"ם פ"א מהק"פ דאינו עובר רק בכזית הן אמת די"ל דמשם ליכא ראיה לפמ"ש בשו"ת פנ"י בטעם הסוברים דליכא בי' בפחות מכזית משום דבאמת חמץ א"ב ורק דעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו וא"כ הב"י הוי חידוש וכ"ז עכ"פ בכזית אבל בח"ז לא אוקמה רחמנא ברשותו ושפיר אינו עובר בב"י מכח (דחשיב אינו שלו עיי"ש ולפי"ז י"ל דאי הי' הדין דגם בחמץ שאינו שלו עובר בלא תשחט פסח עה"ח א"כ שפיר הי' הדין דעוברין גם בפחות מכזית דהכא לא כתיב לשון אכילה אבל כיון דבעו שיהי' חמץ לאחד מבני החבורה וא"כ באמת ע"י האיסור חשיב של הפקר ורק ביותר מכזית דחשיב שלו לענין ב"י ממילא דעובר גם בלא תשחט אבל בח"ז דהוי כמו הפקר שפיר אינו עובר ויוצמח לפ"ז דל"ש יש חילוק בין ע"פ לפסח דבע"פ חמץ מותר בהנאה י"ל דגם בח"ז עובר בלא תשחט דדוקא במידי דאכילה צריכין לסברת אחשבי' אבל בדבר דלא נתפרש בו אכילה השיעור בכ"ש אבל במועד דאסור בהנאה דהוי א"ב ושוב ב"י ליכא בח"ז דלענין ב"י ל"ש אחשבי' כמ"ש בח"צ סי' פ"ו ושוב בעי כזית לענין לא תשחט והי' מיושב בזה דברי רש"י פסחים דס"ג בד"ה במועד דפירש"י דעובר בלא תשחט בהדי לאו דב"י ועפי"ז י"ל דזה הכוונה דבע"פ עובר גם אח"ז ובפסח אינו עובר רק בכזית דאז איכא גם ב"י וממילא ניחא ג"כ דברי הרמב"ם דמה"ט בעי כזית כדי שיעבור בב"י שיהי' חשיב עי"ז כחמץ שלו ונהי דהרמב"ם סובר דעיקר לאו דלא תשחט הוא רק בע"פ ואז הא ליכא ב"י מ"מ בעי עכ"פ כזית שיהי' חשיב שלו לענין העשה דתשבותו ומכ"ש לפמ"ש בנובי"ק סי' כ' דלר"י דס"ל חמץ משש שעות אסור מה"ת באכילה ובהנאה ה"ה דעובר בב"י משש וא"כ הרמב"ם דפסק לפ"ז כר"י בוודאי דנכונים דברינו וא"כ אף דהוכחתי דליכא ראי' מדברי הרמב"ם אפ"ה מהא דנותר מוכח דגם היכי דלא נתפרש בו אכילה אפ"ה בעי כזית מהלל"מ ובשו"ת מוצל מאש סי' כ"א העיר בזה דאלת"ה האיך יליף הס"ס דחמץ בשריפה מנותר האי איכא למיפרך מאי לנותר שכן עובר בכ"ש עיי"ש ובאמת אי משים הא לא אריא די"ל לשי' הפוסקים דגם בח"ש איכא איסור ב"י אף דל"ש ח"ל כמ"ש השאג"א וגם אחשבי' ל"ש כמ"ש הח"צ ואפ"ה אסור וע"כ הטעם, משום דילפינן ביעור מאכילה כמו דבאכילה יש איסור תורה בח"ש ה"ה לענין ב"י ושפיר יש ללמוד חמץ מנותר ואזדא הוכחת המוצל מאש ובאמת יש להבין בזה דברי הרמב"ם שכ' קרא מיוחד לאסור ח"ש בחמץ והקשו המפורשים דהרי בלא"ה ח"ש אסור מה"ת ועפ"ז א"ש דבאמת י"ל דלענין ח"ש בב"י ל"ש סברת ח"ל ורק דלכאורה יש ללמוד מהיקשא דביעור

לאכילה אך כבר כ' בתוס' קידושין ד"ה בשם הר"י דאורליינש דמה"ט א"א ללמוד דאשה נקנית בכסף מהיקשא לאמה העבריה דכיון דעיקר הא דנקנית בכסף משום דיוצאת בכסף וכיון דבאשה ל"ש זה הטעם א"א ללמוד מהיקשא עיי"ש א"כ הכ"נ אי בחמץ לא הי' אסור בח"ש רק מכח ח"ל או מכח אחשבי' שפיר לא הי' אפשר ללמוד לאסור ח"ש בב"י מכח דאיתקש לאכילה הואיל דעיקר האיסור משום ח"ל א"כ בב"י דל"ש ח"ל שוב לא הי' אפשר להקישו לאכילה אבל השתא דגילתה רחמנא קרא מיוחד לאסור אכילת חמץ בכ"ש שוב יש ללמוד מהיקשא לענין ביעור ושפיר גם ב"ו איכא בכ"ש ושפיר יש ללמוד חמץ מנותר:

ג) **אך** בגוף הדבר כ' המנ"ח מצוה קמ"ו דגם בבל תותירו כיון דלא נתפרש בו אכילה ולא נתפרש בו שיעור אחר בוודאי דהשיעור הוא בכזית ואף העשה דשריפת נותר אינו מה"ת רק בכזית וכן הוכיח שם במצוה ח' והביא הוכחה מדחזינן דלשי' כמ"פ לענין ב"י ליכא חיוב בפחות מכזית אף לב"ש דלא ילפי' ביעור מאכילה אפ"ה בעי כזית א"כ ה"ה בכ"מ דלא נתפרש בו שיעור אחר שיעורו בכזית הואיל דשיעורין הלל"מ דבכזית עיי"ש:

ד) **ובאמת** י"ל לפמ"ש לעיל דלהסוברים דיש ב"י בח"ז הוי הטעם משום דאיתקש ביעור לאכילה דכמו באכילה ח"ש אסור ה"ה לענין ב"י הי' מיושב בזה קושית הפ"י והשג"א בהא דקאמר ב"ש שאור בכזית וחמץ בככותבת דא"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור וע"כ דחלוקין בשיעורן ופירש"י דמה"ט הוצרכה רחמנא לכתוב בפירוש כי היכי דלא נטעו לומר דשאור ג"כ בככותבת ועיי"ש בשט"מ והקשו דילמא לעולם שיעורן שוה והא דכתבה רחמנא בפירוש משום דאין מזהירין מן הדין ועוד הקשו ממנ"פ אי פלוגתת ב"ש וב"ה לענין מלקות הרי בלא"ה בב"י אינה לוקה דהוי נל"ע ואו לענין איסור הרי בלא"ה ח"ש אסור מה"ת עכת"ד:

ועפ"ז י"ל דהא דנימא דיש איסור ב"י אף בח"ש הוא רק משום דאיתקש לאכילה א"כ כ"ז לב"ה דיליף ביעור מאכילה אבל לב"ש דלא יליף ביעור מאכילה שפיר ליכא איסור ב"י בח"ש ושפיר קאמר ב"ש מדכתבה רחמנא שאור ע"כ דאין שיעורן שוה ולא יליף ביעור מאכילה ושוב לשיטתו ליכא ב"י בח"ש וממילא מתורץ ג"כ הקושיא דלמא הא דכתבה התורה שאור בפירוש הוא משום דאין מזהירין מן הדין ועפ"ז ניחא דבאמת דבר זה אי ב"י חשיב נל"ע כ' הפוסקים דתלוי אי יש ב"י מחצות או לאו וכבר הבאתי בשם הנוב"י דלדידן דיש איסור לאו משש הה דעובר בב"י משש והדבר מפורש בירושלמי א"כ כ"ז אי ילפינן ביעור מאכילה אבל אי לא ילפינן ביעור מאכילה שוב ב"י ליכא עד הלילה וא"כ זה כוונת ב"ש דא"נ דשיעורן שוה א"כ ע"כ דיליף ביעור מאכילה ושוב יש איסור

ב"ו משש ושוב חשיב נל"ע ושוב לא בעי למיכתב שאור ול"ש לומר דלכך כתבה רחמנא משים דאין מזהירין מן הדין ז"א דבלאו הנל"ע ל"ש דבר זה וכמ"ש בתוס' ב"מ דס"א וע"כ דבחמץ יש שיעור אחר וע"כ דלא יליף ביעור מאכילה ושוב ב"י ל"ח ניתק ושפיר הוצרכה התורה לחדש דין שאור דחלוקין בשיעורן וגם לענין מלקות משום דשייך בזה אין עונשין מן הדין וז"ב בס"ד:

ו) **נחזור** להנ"ל דיש שיטת כמ"פ דגם במידי דלא נתפרש בי אכילה ג"כ בעי כזית ובאמת יש מקום לומר דזה ג"כ תלוי בשיטות הנ"ל דא"נ סתם אכילה שבתורה בכזית א"כ שפיר י"ל דכיון דבמידי דנתפרש בו אכילה על זה א"צ הלכתא דבעי כזית ואדרבה י"ל דהלל"מ הוא דיש מלקות לר"ש בכ"ש אבל לענין השיעור לא נצרכה הלל"מ א"כ שפיר היכי דלא נכתב אכילה שוב אין כאן לימוד דבעי כזית אבל לשי' הסוברים דכ"ש יש עניו שם אוכל ועיקר השיעור היא מהלל"מ ולא בא הלכה לפרש הלשון אכילה דקרא דהא אכילה הוא בכ"ש והלכה היא רק דבר מבחוץ ושוב גם בכל מקום הוי השיעור בכזית ונהי דבח"ס מבואר דבתר דידעינן מהלל"מ הוי הפירוש דקרא בכזית אבל במלמ"ל פ"ד משבועות לא משמע הכי וא"כ י"ל לפמ"ש המלמ"ל בהלכות חמץ ומצה דלר"ל דס"ל ח"ש מותר מה"ת בוודאי דכ"ש אין עליו שם אוכל וכמפורש ביומא דע"ד אכילה אמר רחמנא וליכא א"כ יש ניישב קושיית השאג"א דהנה עיקר ראייתם דמרור א"צ כזית מה"ת מהא דקאמר ר"ל זאת אומרת מצ"כ דאל"כ כבר יצא בטבול ראשון וקשה הא בטבול ראשון לא הי' כזית וע"כ דגם בטבול שני ל"צ כזית ע' בקרבן נתנאל ובשאג"א מ"ש בזה ולפ"ז י"ל דלשי' ר"ל ע"כ הלכה לא חידשה דבר רק דמצטרף בכא"פ ושפיר במקום דלא מפורש אכילה השיעור בכ"ש אבל לרבא עכצ"ל דס"ל סתם אכילה בכ"ש דכבר הקשה בירושלמי אמאי לא עבדינן יוהכ"פ ב' וימים משום ספק ותירץ משום דאיכא סכנ"פ והקשה בכו"פ סי' ק"י דלר"ל הרי והי' יוכל לאכול ח"ש וע"כ דס' ד"ת מה"ת לקולא ומדרבנן יש איסור אף בח"ש:

ז) **ולכאורה** דבריו צ"ב לשי' הירושלמי דמודה ר"ל בח"ש דיוהכ"פ ונהי דש"ס דילן לא ס"ל הכי מ"מ כבר כ' בס' לחם שמים דבכזית אף דלגבי יוהכ"פ הוי ח"ש מ"מ מודה ר"ל וע' בהגהות צי"ר על הירושלמי מ"ש בזה אך באמת בש"ס דילן לא משמע הכי אך באמת עכ"פ הכו"פ שמקשה על הירושלמי לק"מ דהא הירושלמי ס"ל דמודה ר"ל בח"ש דיוהכ"פ אך באמת יש להקשות גם לדידן דס"ל ח"ש אסור מה"ת דלא מבעיא לשי' הח"צ דח"ש הוי משום אחשבי' וא"כ באוכל לצורך פק"נ ליכא איסור כלל בח"ש וכמ"ש הב"ט דגם לר"ש דס"ל כ"ש למכות אפ"ה אי הטעם משום אחשבי' א"כ לצורך

פק"נ ל"ש אחשבי' ושוב קשה יאכל ח"ש ולדידן ס' אסור מה"ת בשלמא לשי' הרמב"ם דס' מה"ת לקולא ורק מדרבנן לחומרא א"כ מדרבנן ח"ש אסור אף היכי דל"ש ח"ל או אחשבי' דלא גרע מח"ש לר"ל וע' במלמ"ל שכ' דגם בשבועה אף דלשי' כמ"פ ליכא איסור תורה בח"ש ע' בר"ן שבועות ובחידושי הר"ן מ"מ עכ"פ אסור מדרבנן וע' בדג"מ סי' תמ"ב שכ' דגם לענין ב"י יש עכ"פ איסור דרבנן בח"ש אבל למ"ד ס' מה"ת לחומרא שוב תיקשי יאכל ח"ש וע"כ נשמע דכ"ש יש עליו שם אוכל ועיקר סברת ח"ל הוא רק דלא נימא דהלל"מ אפקתה לגמרי וא"כ גם כשאוכל לצורך פק"נ עכ"פ יש איסור תורה יצא דמ"ד ס' מה"ת לחומרא ע"כ דסובר סתם אכילה בכ"ש וא"כ הרי כבר כ' הש"ש דרבא סובר ס' מה"ת לחומרא וע"כ דס"ל סתם אכילה בכ"ש ועיקר שיעור כזית הוי רק מהלל"מ וכיון דהלל"מ קאתי לומר דבעי דוקא כזית אף דסתם אכילה בכ"ש א"כ ה"ה במצה ומרור אף דלא נתפרש בו לשון אכילה בעי דוקא כזית ושפיר מוותר הקרא דבערב תאכלו מצות לענין מצה בזה"ז ד"ת ומיושב קושית השאג"א בס"ד ודו"ק:

ח) **נחזור** להנ"ל די"ל דאי סתם אכילה הוא בכ"ש ורק דהלימוד הוא מהלל"מ אין חילוק בין כתיב לשון אכילה או לא ואף אי נימא דגם או שיעורין הלל"מ אפ"ה היכי דלא כתוב לשון אכילה ע"כ דהוי בכ"ש ואדרבה מדלא כתבה התורה בו אכילה ע"כ דרצון התורה דהוי בכ"ש עכ"ד י"ל דלרבא לשיטתו בוודאי בעי כזית מה"ת לפי"מ דמצינו בפסחים דכ"ו דיליף אביי דלא אפשר ומכוין שרי מהא דריב"ז הי' יושב בצילו של היכל ומשני רבא שאני היכל דלתוכו עשוי ופירש"י דהוי שלכד"א וה קשו בתוס' דהרי לא כתוב אכילה ותירצו משום דילפינן חטא חטא מתרומה והוו כאילו כתוב אכילה בגופה והקשה במהרש"א דלעיל קאמר הש"ס גבי בב"ח דנהי דנלמוד מנבילה מ"מ מדלא כתיב אכילה בגופה שלכד"א אסור ותירץ במהרש"א דבזה פליגו אביי ורבא דרבא סובר דגם במידי דלא כתוב בי' אכילה אפ"ה היכא דנלמד ממק"א הוו כאילו כתוב אכולה בגופה עיי"ש ולפ"ז י"ל גם הכא במצה ומרור כיון דנלמד מהיקשא דפסח חשוב כאילו כתיב אכילה בגופה וממילא בוודאי דבעי כזית ומיושב קושית השאג"א דלרבא לשיטתו כבר ידעינן דבעי כזית הן במצה והן במרור ושפיר מיותר קרא דבערב תאכלו מצות לענין מצה בזה"ז ד"ת ואף לאביי י"ל דהכא כיון דנלמד מהיקש עדיפא דעי"ז בוודאי דחשיב כמפורש אכילה בגופה ולכאורה י"ל דבשלמא אי סתם אכילה הוא בכזית א"כ כיון דשם בפסח מפורש כזית י"ל דע"י ההיקש הוי כמפורש כזית גם במצה ומרור אבל אי סתם אכילה בכ"ש ורק דהלל"מ דבעי כזית א"כ אף אחר ההיקש נצטרך לבוא להלל"מ י"ל דעל זה לא איתקש כיון דאינו מפורש ל"ש היקש וכדמות ראי' לזה מש"ס מכות די"א בפלוגתת ר"מ

ור"י לענין ס"ת שתפרה בפשתן דח"א פסול דכתיב למען תהי' תורת ד' בפיך ואיתקש כהת"כ לתפילין ואידך להלכותיו לא איתקש ופירש"י דבמידי דגם בתפילין לא נלמד רק מהלל"מ ליכא למילף בהיקש עיי"ש וא"כ ה"ה הכא אי סתם אכילה בכ"ש ועיקר דבעי כזית הוא רק מהלל"מ שוב א"א למילף בהיקשא.

ט) אך באמת גם שם קיי"ל כמאן דפוסל ובפרט די"ל דשם הלל"מ אינו מפרש פירוש הקרא לכך י"ל להלכותויו לא איתקש אבל הכא י"ל דהלל"מ בא לפרש פירוש הקרא דאכילה בעי כזית בכה"ג חשיב כמפורש אכילה ושוב יש ללמוד בהיקש וכמ"ש המפורשים דאף לשי' הסוברים דבהלל"מ ס' לקולא אפ"ה היכא דהלכה הוא לברר פירוש הקרא לכ"ע ס' מה"ת לחומרא ושפיר דברינו נכונים ומכ"ש לרבא דס"ל דגם במידי דנלמוד מג"ש הוי כאילו כתוב אכילה בגופה בוודאי דהכא בעי כזית מה"ת וממילא א"א לומר כלל בדבריו הרא"ש הכוונה דשיעור כזית הוא רק מדרבנן מכח הברכה הואיל דהכא קאי לר"ל דס"ל סתם אכילה בכזית א"כ הכא ע"י ההיקש בוודאי דבעי כזית מה"ת דהא בפסח מפורש אכילה וע"י ההיקש חשיב כמפורש אני ה' גם במרור ובוודאי דבעי כזית ורק לענ"ד כוונת הרא"ש כפשוטו דדוקא בטבול שני דמברכין על אכילת מרור והיינו דקאי לר"ה דלא מברכין בטבול ראשון ממילא בעי כזית דאין אכילה בפחות מכזית יכיון דאין אכילה בפחות מכזית א"כ מכח ההיקש חשוב כמפורש אכילה בגופה ובעי כזית מה"ת אבל בטיבול ראשון דאין מברכין והיינו דאין אוכלין לשם מצות מרור א"צ כזית והכוונה דלר"ח דמברכין בטיבול ראשון משום דס"ל דגם פחות מכזית אין לאכול מהמצוה בלתי הברכה כמ"ש השאג"א א"כ שפיר הי' צריכין בטיבול ראשון כזית אבל לר"ה א"צ כזית רק בטיבול שני וז"ב:

י) יצא דבאמת לשי' הפוסקים דסתם אכילה בכ"ש ושיעורין הלל"מ א"כ י"ל דהלל"מ הוא גם במידי דלא כתוב בו אכילה ומכ"ש הכא די"ל דיאכלוהו קאי אכולהו ואף למ"ד סתם אכילה בכזית מ"מ כיון ונלמד מהיקשא דפסח א"כ לא מבעיא לרבא בוודאי דהוי ככתוב אכילה בגופה אלא אפי' לאביי י"ל דע"י ההיקש הוי כמפורש אכילה ושוב א"צ לזה לבוא מכח הלל"מ ושוב בוודאי דבעי כזית מה"ת וכן מוכח במנ"ח שם שנסתפק במי שאכל ח"ז מרור עם פסח א"נ דהוי רק כמצוה דרבנן ומבטל לפסח כיון דלא אכל מהמרור כשיעור אף שכ' הפוסקים דיש קצת מצוה גם בח"ש מ"מ הוי קליש ומבטל לפסח או דלמא כיון דהוי חלק מהמצוה ד"ת שוב לא מבטל א"כ נשמע מדבריו דמה"ת מרור בעי כזית דאל"כ גם ח"ז הוי מצוה ד"ת ובוודאי דאינו מבטל וגם בכוונת הרא"ש

כבר וכתבתי דמודה דמה"ת בעי כזית במרור ע' בקו"א להשאג"א שם ובח"ס מ"ש בזה כנלע"ד ברור:

יא) אך אף לפי הבנת הפוסקים בדברי הרא"ש השיעור הוא רק מדרבנן משום הברכה מ"מ מה דפשיטא לי' להגה"ק א"נ זצ"ל דחולה מחויב לאכול פחות מכזית ולברך עליו לדידי מבעיא לי טובא דכבר נודע מ"ש בתוס' סוכה ד"ג דבדבר שמה"ת יוצא באופן זה וחז"ל עשאו באופן אחר אם אינו עושה כתיקון חז"ל אף מה"ת לא יצא ולפ"ז י"ל דנהי דמה"ת יוצא בכ"ש מ"מ אחר שתיקנו חז"ל דבעו כזית א"כ אף מה"ת אינו יוצא בכ"ש וי"ל עוד דגם באין לו רק כ"ש אפ"ה הפקיעו חז"ל ממנו המצוה וכהא דק"ש אחר חצות דאסור לקרות לשי' הנ"י וכן שיטת רש"י לענין פסח אחר חצות נהי דמה"ת לר"ע זמנו כל הלילה מ"מ ע"י הרחקה שעשו חז"ל אף בעבר זמן חצות אסור לאכול עוד ולשי' התוס' שם בדיעבד יוכל לאכול אף לאחר חצות וסגי בהרחקה שנקרא עבריין והיינו אם הרחקה הוא רק מגזירות חז"ל עיי"ש וברש"י ברכות מוכח דבנאנס יוכל לקרות ק"ש לאחר חצות ואפשר לשיטתו בפסח גם בנאנס ל"מ כיון שיש חשש שיבוא לידי אכילת נותר דהוי בכרת וכן דעת הנ"י והנה לכאורה תיקשי לשי' רש"י בפסחים שם דלר' עקיבא נמי עשו חז"ל הרחקה בפסח דאף בדיעבד אסור לאכול אחר חצות א"כ תיקשי בהא דבזבחים דנ"ד מוקי הש"ס מתני' כראב"ע ופריך דלמא ר"ע ומדרבנן ומשני א"כ מאי אלא והשתא קשה כיון דגם לר"ע אף בדעבד אסור לאכול אחר חצות שפיר שייך לשון אלא גם אליבא דר"ע וכמו שהרגישו בזה בתוס' פסחים דק"כ שם:

יב) והנלע"ד דהנה לכאורה כבר הבאתי שיטת רש"י דבק"ש אם נאנס יוכל לקרות גם אח"כ רק לענין אכילת פסח הבאתי די"ל דגם בנאנס לא יוכל לאכול אח"כ עכ"ז י"ל לשי' הטו"א ר"ה דכ"ח דמצוה שאדם עושה בשעת פטור אינו פיטרו על שעת חיוב עיי"ש ולפ"ז י"ל דמי שלא אכל קידם חצות א"כ הרי לא קיים כתיקון חז"ל ואם הי' אוכל קידם חצות לא הי' צריך לאכול עכשיו וא"כ אף דזה שלא אכל קודם חצות הי' משום אונס אפ"ה אונסא לא הוי כמאן דעביד וכמפורש בירושלמי פ"ג מקידושין ובחו"מ סי' כ"א ושפיר ע"י גזירות חז"ל נפקע המצוה לגמרי אבל היכי דאכל קודם חצות ורק שהי' שוטה באותו שעה ונשתפה לאחר חצות דאז י"ל דוקא לראב"ע דגם מה"ת אסור רק עד חצות א"כ שפיר כיון דמצוה שאדם עושה בשעת פטור אינו פוטרו אשעת חיוב א"כ בזה שאכל בשעת שטותו הרי לא קיום המצוה ואחר חצות שוב לראב"ע מה"ת אסור לאכול אחר חצות ושפיר לראב"ע לא משכחת שום אופן שיהי' רשאי לאכול אחר חצות ושפיר שייך לשון אלא אבל לר"ע דרק מגזירות חז"ל אסור לאכול אחר חצות א"כ אף א"נ

דגם בדיעבד אסור לאכול אחר חצות ודלא כשי' התוס' אפ"ה עיקר הטעם משום קנס שעבר אדברי חז"ל וכסברת הש"ך יו"ד סו' ל"ט לענין נאבד הרואה דאסור אפי' בדיעבד משום דמאי הועילו חז"ל בתקנתן עיי"ש והתינח בלא אכל באמת קודם חצות דעבר ע"ד חז"ל אבל היכי דאכל קודם חצות ורק שהי' שוטה באותו שעה א"כ נהי דלא קיים המצוה אז כיון שהי' שוטה אבל עכ"פ א"א לחשבו לעובר ע"ד חז"ל כיון דבאמת אכל אז ושוב בכה"ג פשיטא דלר"ע יוכל לאכול אחר חצות כיון דלשיטתו מה"ת נאכל אף אחר חצות וגם על הדרבנן הרי לא עבר וא"כ לר"ע הא משכחת אופן שיוכל לאכול אחר חצות ושפיר לר"ע ל"ש לשון אלא הואיל דוש אופן שמותר לאכול אחר חצות וז"ב בס"ד:

יג) **נחזור** דבק"ש הפקיעו חז"ל המצוה ונהי דכבר העיר בשאג"א די"ל דהיכי דליכא חשש ביטול איסור לא יוכלו להפקיע המצוה זולת בשופר ולולב דיש חשש איסור בקו"ע, ועי' בחידושי אנשי שם סביב הרי"ף פ"ק דשבת מ"ש בזה ובספרי ח"ב ביארתי דזה תלוי בפלוגתת רבא ור"א ביצה דט"ז בטעם דע"ת דאי הטעם כדר"א משום שמא יאפה מיו"ט לחול שפיר י"ל דבלא הניח ע"ת מבטלין עוני שבת דיש חשש שיעבור איסור בקו"ע, היינו שמא יבשל מיו"ט לחול אבל לרבא דהטעם משום כדי שיברור א"כ ליכא רק חשש ביטול עונג שבת בפעם אחרת אפ"ה מבטלין א"כ ה"ה בק"ש לרבא שפיר מבטלין עיי"ש עכ"פ נשמע דלבתר תיקון חז"ל גם מה"ת לא יצא ולפ"ז יש לחקור לענין מרור באכל כזית שלא בכוונה ואח"כ אכל כ"ש בכוונה, א"נ דבמרור מה"ת א"צ שיעור ורק מה"ת בעי כוונה ומדרבנן הא שוב בעו כזית ולא בעי כוונה מי נימא דהכא ממנ"פ יוצא מדרבנן כבר יצא בזה שאכל כזית אף שלא בכוונה ומה"ת דבעי כוונה הרי שוב יצא בזה שאכל אח"כ כ"ש בכוונה וכן להיפוך באכל מתחילה כ"ש בכוונה ואח"ז השלים לכזית שלא בכוונה י"ל ממנ"פ מה"ת יצא בהכ"ש שאכל בכוונה ומדרבנן נהי דבעי כזית מ"מ מדרבנן הרי שוב לא בעי כוונה וכעין זה נסתפק המנ"ח מצוה ל"א במי שקידש במקום סעודה שלא בכוונה ואח"כ קידש שלא במקום סעודה בכוונה אי נימא דמדרבנן הרי כבר יצא במקום סעודה אף שלא בכוונה ומה"ת דבעי כוונה שוב יוצא אף שלא במקום סעודה או דלמא א"א לצאת הדרבנן קודם הד"ת עיי"ש שהניח הדבר בצ"ע ובאמת י"ל דאחר תיקון חז"ל דבעי קידוש במקום סעודה שב בעי גם מה"ת שיהי' קידש במקום סעודה ובכוונה וה"ה במרור בתר תיקון חז"ל גם מה"ת לא יצא בפחות מכזית ושוב גם מהת' צריך לאכול כזית ובכוונה:

יד) **ובאמת** יש להעיר על הספק שנסתפק במנ"ח אי אפשר לצאת הדרבנן קודם הד"ת דא"נ כן תיקשי א"נ דלכ"ע מה"ת מרור סגי בכ"ש א"כ לשי' הרמב"ם וש"פ דטיבול

ראשון בעי כזית א"כ אמאי צריך שנית כזית מרור הרי מה"ת א"צ כזית ומדרבנן יצא אף שלא בכוונה וכבר יצא בטיבול הראשון ונהי די"ל דהראשון לא מצטרף דשהה טפי מכא"פ ואולי זה כוונת הרא"ש שהקדים תחילה דמצטרף רק בכא"פ ואח"ז כ' דבעי כזית משום דאין אכילה פחות מכזית ושוב א"א לומר דכבר יצא מדרבנן בעיטיל הראשון אף שלא בכוונה משום דכבר שהה יותר מכא"פ אפ"ה י"ל דהרי באמת מוכח דגם באכל בכדי שיעור צירוף אפ"ה ל"מ משום דהוי שלא בכוונה וא"נ דיוצאין בהדרבנן אף קודם שיוצאין הד"ת שוב תיקשי אמאי צריך כזית שנית ונשמע להדיא דא"א לצאת הדרבנן קודם הד"ת והוא ראי' נכונה בעזה"י אולם אכתי י"ל דכ"ז ביכול לקיים המצוה כתיקון חז"ל אז אם אינו עושה כתק"ח גם מה"ת לא יצא ואף דעכשיו אינו יכול אפ"ה ע"י פשיעתו בא נו אבל בנאנס י"ל דחז"ל לא הפקיעו המצוה ובפמ"ג בפ"כ נסתפק בזה לענין עשיית גוף המצוה וגם לענין הברכה והביא דברי המג"א דכל פסולי דרבנן באין לו אחר מברכין בו ולענין הברכה אני מסופק עיי"ש וכ"ה בפתיחה להק"ש ומסיק דבשעה"ד עושין המצוה כפי הד"ת ומברכין עיי"ש ולענ"ד נראה דלענין עשיות גוף המצוה פשיטא דבא"י לאכול מחויב עכ"פ לאכול כ"ש כיון דיוצא בזה מה"ת ואף א"נ דבשאר מצות ליכא מצוה כלל בח"ש כמו שנסתפק המלמ"ל ובקהלת יעקב ובר"ט אלגזי האריכו בזה אפ"ה הכא יוצא מה"ת בכ"ש ושאני התם בנידון דהפמ"ג דחז"ל אמרו שלא יעשה המצוה באופן המועיל רק מה"ת וא"כ אם עושה שלא כתק"ח אינו עושה כפי הכשר מה"ת ושפיר העמידו חז"ל דבריהם אף במקום ביטול מצוה אבל הכא דמהני בכא"פ א"כ אף אחר תיקון חז"ל אפ"ה מקיים בכ"ש הראשון את המצוה מה ת והדרבנן נתקיים בכ"ש האחרון בכה"ג הדרבנן הוי בגדר תנאי דאם מקיים את הדרבנן נתברר שכבר יצא המצוה מה"ת בכ"ש הראשון א"כ לפ"ז לא מבעיא לר"ל דס"ל אונסא הוי כמאן דעביד בוודאי דאף בלא אכל כל הכזית מחמת חינשו דמהני ואפי' לר"י דאונסא ל"ח כמאן דעביד אפ"ה בא"י לגמור ולאכול כל הכזית אפ"ה א"א לומר שלא יצא המצוה מה"ת בכ"ש הראשון הואיל דבאמת מה"ת סגי בכ"ש ורק בעובר אתק"ח במזיד שפיר הפקיעו חז"ל המצוה אף מה"ת מטעם קנס וכהא דמצינו בכ"מ דאף בדרבנן אמרי' אעל"מ ולשי' הפמ"א הוי הטעם משום קנס אבל הכא דמה שאינו מקיים התק"ח הוי מחמת אונס בכה"ג לש קנס ושוב עכ"פ כבר יצא המצוה מה"ת בכ"ש אולם לענין הברכה נ"ד גרע מהך דסוכה דשם על הד"ת ג"כ שייך ברכה לישב בסוכה ושפיר בשעה"ד מברכין אבל הכא עיקר תק"ח דבעי כזית הוא רק לצורך הברכה ואי לא הי' מתקנין כזית הי' חז"ל מתקנין הברכה בנוסח אחר א"כ שפיר אף בנאנס נהי דמצוה ד"ת כבר קיום בכ"ש מ"מ א"א לברך על

אכילת מרור הואיל דנוסח זה הוי דוקא אכזית והי' מקים לומר ד"ה כוונת הרא"ש שכ' מקודם הא דכא"פ ואח"ז כ' דמרור בעי כזית משום הברכה וי"ל דס"ל להרא"ש דמה"ת באמת יוצא בכ"ש וחז"ל באמת אף בלי הברכה ג"כ הי' מתקנין כזית כמו בשאר מצית אך עכ"פ בנאנס הי' יוכל לצאת אף בכ"ש ול"ש לומר דלבתר תק"ח אף מה"ת לא וצא בכ"ש ז"א דכיון דמצטרף בכא"פ ע"כ דמה"ת יוצא מיד בכ"ש וע"י הצירוף ככא"פ יוצא גם את הדרבנן וכמו שביארתי לעיל ולכך חידש הרא"ש נהי דגוף המצוה יצא מה"ת אבל עכ"פ מכח הברכה בעי כזית אף בנאנס וכיון דהקדים מקודם הך דמצטרף בכא"פ נשמע ממילא מדבריו דלענין הברכה ל"מ אף בנאנס דאילו לגוף המצוה באמת מהני מדחזינן דמצטרף בכא"פ וז"ב ונשמע דלענין הברכה ל"מ בכ"ש אף היכי דנאנס ולפי"מ שכתבתי דחז"ל גם לולי נוסח הברכה הי' מתקנין דבעי כזית כמו בהוא בכל המצות יוצמח דגם בכריכה היכי דאינו אנוס מדרבנן בעי עכ"פ כזית אף דאין מברכין עליו והשאג"א נסתפק בזה ולפמ"ש יוצמח לדינא כנ"ל אך אכתי יש לצדד לשי' הרא"מ דגם כ"ש יש עליו שם אוכל א"כ י"ל נהי דחז"ל תיקנו כזית שיהי' עליו שם אוכל אף מצד הלל"מ אבל עכ"פ בחולה האוכל כ"ש לקיים המצוה ד"ת שפיר הי' רשאי לברך ול"ח כמשקר בברכתו הואיל דמה"ת גם כ"ש מקרי אוכל אולם לר"ל דס"ל דכ"ש ל"ח בכלל אוכל שוב י"ל דגם בחולה נהי דצריך לאכול כ"ש כדי לקיום מצות ד"ת אבל עכ"פ לא יוכל לברך על אכילת מרור דכ"ש אין עליו שם אוכל ולברך על מצות מרור לא נהירא לי דחז"ל לא תיקנו נוסח כזה לכן מכל הני טעמי לא נראה לי להתיר לברך אכילת מרור אפחות מכזית אף בחולה אף א"נ דהשיעור היא רק מדרבנן משום הברכה ובפרט דלשי' כמ"פ גם הרא"ש מודה דהשיעור מה"ת ומה גם דברכות אינן מעכבות ולשוי' כמ"פ בברכה שא"צ עובר בל"ת הן אמת דבמנ"ח מצוה ל' תמה על הרמב"ם מש"ס תמורה דמוכח דגם במוציא ש"ש לבטלה אינו רק בעשה אבל עכ"פ הביא גם מתוס' ר"ה דל"ג דנקטו מקודם דבברכה שא"צ עובר בל"ת ובפרט בברכת המצות דאפשר לשמוע מאחר ולצאת יד"ח הברכה בוודאי דקשה לסמוך ולהתיר לברך על אכילת מרור על פחות מכזית אף בחלוש וח"ו אין אנכי חולק על הגה"ק בעל א"נ זצ"ל אולם לא זכיתי להבין הכרעתו והנלע"ד לדינא כתבתי:

ג' צו תרמ"ו פה"ק דיקלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ג

להרב הה"ג מ' פנחס יוסף נ"י אבד"ק וואניטש יצ"ו.

בדבר שאלתו באשה שא"י ליטהר א"ע זה איזה זמן מחמת שמצאה עצמה בבדיקה קורט דם עגול ועפ"י רוב הוא בצדדי העד ושאלה לרופא ואמר שיש לה קרטהל ונתן

לה רפואות ועשתה הרפואות וכעת אומר הרופא שנתרפאה ואעפ"כ הי' מוצאת הדם בבדיקה גם אחר שאמר הרופא שנתרפאה ונסתפק כת"ה אי סגי בבדיקת הפסק טהרה ויום א' נקי ושלא לבדוק עוד אחר יום א' ולסמוך אשיטות הפוסקים כרב דתחילתן אעפ"י שאין סופן סגי זה חורף השאלה:

א) והנה באמת דיבור הרופא לא מעלה ולא מוריד בשלמא אם לא הי' אומר שנתרפאה אז הי' מקום לסמוך על אמירת הרופא שאומר שיש לה פצע ומזה בא הדם ובזה שפיר הי' נאמן וכמ"ש בספרי בכ"מ דאף דברדמ"ת לא מהימן הרופא לומר שנתרפאה לפי שכבר נתחזקה באיסור אבל אם אומר שיש לה מכה ומזה בא הדם א"כ לפי דבריו מעולם לא התחיל האיסור שפיר נאמן ומכ"ש בראתה שלא בהרגשה הכריע בשו"ת רח"כ בהשמטות דרופא נאמן אבל בנ"ד דהרופא אומר שכבר נתרפאה הפצע ואפ"ה חזינן דהדם הולך שוב אין לסמוך על דבריו ושוב יש לחוש שגם מתחילה טעה א"ע והדם הי' מהמקור ובפרט דלהחמיר בוודאי נאמן הרופא שכעת כבר נתרפאה ואפ"ה רואית דם וא"כ ע"כ דכעת בא הדם מן המקור ונהי דנודע שיטות הפוסקים דגם בעדות אשה דמועיל עכו"ם מסל"ת אפ"ה להחמיר ל"מ עכו"ם מסל"ת אפ"ה י"ל ברופא דכל נאמנות שלו מכח לא מרעא נפשייהו בוודאי דמועיל להחמיר ובפרט דכל זה שידוע לה שיש לה פצע נובע רק מפי הרופא וכיון דהרופא אומר עכשיו שנתרפא בוודאי דמהימן וכה"ג מפורש בט"ז יו"ד סוס"י מ"ח סקי"ט ע"ד מהרמ"ל שם ע"כ פשיטא דמצד דיבור הרופא בוודאי דליכא צד להקל עתה נבוא למ"ש כת"ה דיש לצדד ולסמוך על הפוסקים כרב דתחילתן סגי והביא משו"ת ח"ס סי' קע"ח לא חמי לשם דהתם מיירי שכבר לנתה אצל בעלה א"כ הוי חשש לעז אם תתעבר מביאה זו בכה"ג שפיר יש לסמוך על שיטות רוה"פ וכה"ג מבואר בט"ז יו"ד סי' קצ"ח סקכ"א בשם מהרמ"ל להקל בשכחה ליטול ציפורן בכבר לנתה אצל בעלה ולשי' הט"ז והש"ך אף בא"י אם הי' נקי ג"כ ויש להקל משום דכבר לנתה מקילין בס' מיעוט המקפיד ונהי דהס"ט החמיר בא"ו אם הי' נקי משום דהוי נגד ח"א או כמ"ש בספרי ח"ב סי' ס"ח דיש לחוש נשי' התוס' דבבשרו אף מיעוט המקפיד חוצץ מה"ת ועי' בח"ס סי' קצ"ג (מ"ש בזה אבל עכ"פ בשכחה ליטול צפורן בכבר שימשה בוודאי דא"צ טבילה שנית דמכח חשש לעז סמכינן אשיטות רוה"פ דצפורן ל"ח חציצה א"כ ה"ה בנידון דהח"ס דכבר שימשה מכח שיטות רוה"פ דהלכה כרב אף דחוששין לשי' ר"ח מ"מ כ"ז הוא רק לכתחילה מפני חומר איסור כרת וכהא דכ' בתוס' מנחות דנ"ה דבאיסור כרת מחמירין וע' שו"ת נובי"ק או"ח סי' י"ט א"כ כיון דהוו רק חומרא מכח חומר איסור כרת שפיר עכ"פ בכבר שימשה עם בעלה דיש חשש לעז

שפיר סמכינן על שיטות רוה"פ דהלכה כרב אבל בנ"ד דהשאלה הוא על לכתחילה שפיר י"ל דאין יכולין להקל לכתחילה ע"י בדיקה תחילתן הואיל דמסיים בש"ע ואין להקל:

יד) ומה שהביא כת"ה מספרי ח"א סי' נ' שאני התם דהי' לה חולי השבירה וגם לא מצאה רק כתמים א"כ יש עמודים גדולים לסמוך עליהם והעיקר מכח שיטת הר"ש שפיר כתבתי להקל ע"י הפס"ט ויום א' נקי אבל בנ"ד דליכא שום צד להקל קשה לסמוך אבדיקת הפס"ט ויום א' נקי לחוד אך באמת אם א"א לה ליטהר לבעלה באופן אחר באמת מצינו בש"ע יו"ד סי' קפ"ז סעיף ט דהפחידוה והפילה חררה דלא סמכינן ע"ז בזה"ז אפ"ה אין מוציאין אותה מבעלה ועיי"ש בט"ז וש"ך וחזינן דאף דכבר איתחזקה באיסור ול"ח רפואה ברורה אפ"ה מכח החזקת היתר שיש לה סמכינן ארפואה כל דהו ובאמת בגירשה מקודם שעשו לה הרפואה אסירה להינשא וע' בס"ט סי' קפ"ג סק"ו שהביא בשם התפל"מ דאם אינה יכולה ליטהר קודם י"ד ימים ובליל ע"ו יש לה הווסת ואם נחמיר עליה לשמש בליל טבילתה משום חשש ווסת יצטרך לגרשה דמקילין וא"צ לחוש לווסתה כדי שנא תתגרש מבעלה דבשביל חשש שלא תצטרך להתגרש מקילין בזמן ווסת אף דלשי' הנוב"י יש בזה חשש ד"ת שמא תראה בזמן ווסת אפ"ה מקילין ועיי"ש בס"ט סי' קפ"ז סקי"ד שהביא בשם שו"ת פנ"י ושו"ת שבו"י להקל באשה שא"י לטהר עצמה לבעלה להקל אף במכה שא"י אי מ"ד ולסמוך על הרשב"א ז"ל ונהי דבס"ט חוכך די"ל דוקא לענין רדמ"ת דרבנן סמכינן על הרשב"א אבל לענין ז"נ קשה לסמוך אפ"ה כ' שם דאפשר למעשה במקום דא"א ליטהר יש לסמוך על הרשב"א ה"ה הכא דתצטרך להתגרש אפשר לסמוך אשיטות רוה"פ דתחילתו סגי ועי' תוס' כתובות דנ"א שכ' דהא דקאמר אבוה דשמואל חיישינן שמא סופה ברצון ע"כ דמה"ת היא דאי מדרבנן לא הי' מוציאין אותה מבעלה וחזינן דע"י חומרא דרבנן א"א להוציאה מבעלה וכה"ג ידוע משיטת הרי"ף והרמב"ם דלהוציא אשה מבעלה אף באין לה בנים בעי עדי טומאה ממש וכה"ג כ' הפנ"י כתובות ד"ט אקושית התוס' שם דנוקמה בח"ה לבעלה אף דמדרבנן ל"מ חזקה אפ"ה כדי שלא להוציאה מבעלה אוקמינן אדינא ובשעה"מ הלכות יסוה"ת כ' לפרש פירכת הש"ס שם א"כ אונס דשרי היכי משכחת לה הכוונה עפ"י שיטת הט"ז הנודע דדבר המפורש בתורה להיתר לא יוכלו חז"ל לגזור איסור ולפי"ז י"ל דאבוה דשמואל חייש רק מדרבנן ונשמע לכאורה מדבריו דע"י חשש דרבנן מוציאין אשה מבעלה אבל מפשיטות דברי התוס' מוכח דע"י חשש דרבנן אין מוציאין אשה מבעלה:

טו) ונהי דבחוו"ד סי' קפ"ז כ' דבבעל ראשון ליכא חשש עיגון ומה"ט מחמיר רש"י ז"ל שלא לסמוך אבדיקת שפופרת משום דיש חשש ווסת אפ"ה י"ל שאני התם דעכ"פ בבעל שני איכא ס"ס שפיר מחמיר רש"י ז"ל אבל הכא דאינה רואית מ"ת א"כ גם בבעל אחר תראה ושוב חשיב מק"ע שפיר יש לסמוך אשיטות רוה"פ דתחילתו סגי אולם אחרי דקשה להקל למעשה נגד המפורש בש"ע דבדיקת א' וז' מעכבין לכן עצתי לישאל עוד לרופא אולי יתן לה רפואות או שישגיח בה ע"י מוטער שפיגעל ואולי יראה איזה פצע ואז והי' סניף גדול להיתר אך באם לא ימצא בה שום פצע אז באם יסכים עמדי עוד רב גדול א' דעתי נוטה להקל ע"י בדיקת הפס"ט ויום אחד לחוד ובאופן שיבדוק ביום א' ב"פ שיהי' עכ"פ בצירוף בדיקת הפס"ט ג' בדיקות נקיות וכמ"ש בח"ס סי' קמ"ה אחרי דיש לנו עוד סניף להיתר עפ"י דברי הרז"ה המובא בס"ט סי' קצ"ו סקי"ח דבנשי דידן דהוו רק ס' זבות יש להקל בבדיקת יום א' לחוד מכח ס"ס שמא אינו זבה וא"צ ז"נ ושמא הלכה כרב ונהי דכ' שם דהב"י מחמיר גם בנשי דידן מ"מ כדי שלא להוציאה מבעלה יש לצרף גם סברא זו לסניף כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' שלח תרע"ד ראדמישלא יצ"ו, הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן ד

להרב הה"ג מו"ה שלום נח לאנדוי נ"י ראבדק"ק וועריצקי.

בדבר שאלתו שבעיר אחד בימי המלחמה שהי' מהומה ולא הי' מתנהגים דרכי העיר כראוי כי לא הי' אז ראש הקהלה ושמה יש שני רבנים ושני שוביי"ם ועשו כתב התקשרות ביניהם בזה שאם ירצו ראשי הקהילה לעשות איזה תקנה מחויב להיות בהסכמת כולם ועכ"פ בהסכמת רוב מאתנו ואם לא מחויבים אנחנו ללחום נגד הקהל בכל מה דאפשר ואם אחד מאתנו יעקור דירתו אז כל הכתב בטל ונכתב שנעשה בנדר ושבועה עד"ר ובפועל ממש ושכל אחד קרא בפיו ועתה רוצה אחד מהרבנים להפרד מהם וטוען א' כי שו"ב אחד התחתן א"ע עם רב השני ועכ"ז הם מחזיקים בדעה אחת וגם השו"ב הב' הוא כפוף תחתם וממילא הוא אין לו דעה בשום דבר ואדעתא דהכי לא נשבע וקיבל עליו הכתב גם טוען כי כאשר הקהילה דשם כעת מתנהגים ביושר ורוצים ליקח הכנסת הזביחה לידם ולשלם להרבנים ולהשוביי"ם פרס כראוי ע"כ אין רצוני לסרב נגד רצון הקהל וגם טוען כי הקהל רוצין לקבל את בנו לשו"ב ויודע כי הרב השני לא יסכים ע"ז ואדעתא שיגיע ריעותא לבנו לא קיבל עליו וגם טוען כי כל חתימתו על הכתב הי' באונס שהי' ירא שיפסידו כל מעמד פרנסתו כי המה גברים אלמים נגדו וגם כי איננו כתב ידו

ונכתב רק בלשון עבר נשבעו ומעולם לא נשבעו וגם צד השני יודה שלא נשבעו מעולם ורצינו לבטל את כתב הקשר ז"ת השאלה בקצרה:

א) והנה יש בזה לדבר הרבה א' גם אם לא הי' נכתב ע"ד רבים מ"מ מפורש ביו"ד סי' רכ"ח ברמ"א ד"ד שנשבעו ביחד על דבר אחד חשוב כנדר על דעת רבים והגם דשם בסעיף ל' מפורש דשי' הריב"ש דזה ל"ח עד"ר ועיי"ש בש"ך דהיכא דכל אחד נשבע לבדו נ"ל דגם הריב"ש ס"ל דחשוב עד"ר אבל עכ"פ בנ"ד שלא נשבעו בפה רק שי"ל דע"י הכתב חשוב כשבועה עכ"פ ל"ח רק כחד שבועה ועיין בספרי ח"א סו' ס"א שהבאתי משו"ת מהר"י אסאד סי' שכ"ט שגם נשי' מהרי"ק רק מדרבנן חשוב כנדר עד"ר ושוב הי' חשוב ס' דרבנן שמא כשי' הריב"ש ופלוגתא דרבנן אזלינן לקולא ואף שי"ל דעכ"פ קודם ההתרה חל הנדר בוודאי ורק שיש ס' אם מדרבנן גם התרה אינו מועיל י"ל דהוי סד"ר נגד ח"א ואף שנודע שיטת הר"ש בפ"ב דמקוואות דהיכא שמתחילה הי' בו איסור תורה ועכשיו מח"א ד"ת בוודאי יצא ורק הס' אם נשאר איסור דרבנן אזלינן לקולא אך באמת נודע מה שהקשו על שי' הר"ש מהא דטבל ונמצא דבר חוצץ דמחמירין אף דמיעוט המקפיד אינו אלא מדרבנן והוכחתי דהיכי שיש ס' שמא מעולם לא נעשה השתנות לענין הדרבנן מחמירינן ורק בם בדינו דהר"ש עיקר החשש לחומרא שמא הלך במקוה הכשירה תחילה ואח"כ בשאובין א"כ ע"כ דרגע אחת הי' טהור אף מדרבנן לכך מקילין א"כ נ"ל הכא די"ל שמא כשי' המהרי"ק דמדרבנן נ"מ התרה ושוב י"ל דאזלינן לחומרא:

אך באמת י"ל כיון דחכם עוקר נדר מעיקרא א"כ שוב ל"ח נגד ח"א והגם דמפורש בש"ס יבמות דפ"ח דרוצה ללמוד דע"א נאמן נגד ח"א מהא דנאמן לומר ששאל על ההקדש אף דחכם עוקר נדר מעיקרא וע"כ כמ"ש בש"ש דכיון דעכ"פ חל ההקדש עד עכשיו ונהי די"ל דעכשיו נתבטל מעיקרו אפ"ה חשוב נגד ח"א אך באמת י"ל לחלק דלענין נאמנת ע"א באיסורין דאינו מצד הסברא רק דנלמוד מקרא דוספרה ושם ל"ח נגד ח"א כמ"ש התוס' דידעו שאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה א"כ הכא בהקדש דעכ"פ קודם השאלה סברנו שתשאר באיסורו לעולם א"כ כשאמר ששאל על ההקדש נהי דלדבריו נתבטל האיסור מעיקרא מ"מ עכ"פ סברנו שישאר באיסורו י"ל דחשוב נגד ח"א וע"א נ"ל אבל לענין ס' דרבנן דבאמת לשיטת הפר"ח אף נגד ח"א אזלינן לקולא ונהי דהש"ך מחמיר ותלוי בפלוגתא דר"מ ור"י בש"ס עירובין ל"ה ע"א כ' בח"ד סי' ק"י דבאיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת מקילין בס' אף נגד ח"א א"כ ממילא י"ל דבדרבנן שנתעורר ספק שמא נתבטל מעיקרא בכה"ג גם הש"ך מקיל:

ג) **יצא** דאם לא הי נכתב בפירוש ע"ד רבים הי' מקום להקל ולסמוך על שי' הריב"ש אך כיון שנכתב בפירוש עד"ר א"כ י"ל דל"מ התרה והגם דלשי' החו"י סי' ט"ו ופנ"י גיטין דל"ה גם בנדר עד"ר ממש אפ"ה רק מדרבנן ל"מ התרה ועיון שו"ת מהרש"ם סי' ס"ז ובספרי ח"א סו' ס"א וס"ב וא"כ הכא שלא נשבעו רק בכתב וא"כ באמת שי' רוב הפוסקים המקילין דבשבועה בכתב ל"מ ובפרט בלשון עבר ויודע שלא נשבע יעויין שו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' שט"ז וסי' שי"ח ובספרי ח"א סי' ס"א ורק שכ' בשו"ת דברי חיים דיש להחמיר בס' ד"ת י"ל עוד לפמ"ש התוס' שבועות דרק באיסור חמור כמו בשבועה דדמי לאיסור כרת אמרינן מכלל הן אתה שומע לאו ונודע שיטת המרדכי דבבכור הואיל ונוגע לאיסור כרת ל"מ רוב יעיין תוס' מנחות דנ"ד ומש"ה חוששין למיעוט הפוסקים המחמירין בשבועה בכתב אך כ"ז להתירו בלי שאלה אבל אם רצונו להתיר עפ"י חכם ורק מצד דבנדר עד"ר אין לו התרה א"כ זה רק איסור דרבנן ושוב לענין דרבנן סמכינן אשי' רוב הפוסקים דבשבועה בכתב ל"מ ועפמ"ש לעיל דזה ל"ח סד"ר נגד ח"א כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו ובפרט הכא ויש ס' שמא לא התחיל האיסור נהי דבלי היתר ב"ד צריכין לחוש להמיעוט פוסקים בחומר איסור שבועה מ"מ ע"י שאלה דעכ"פ מועיל מה"ת שוב סמכינן ארוב הפוסקים דל"מ שבועה בכתב ובפרט דברוב נגד ח"א דרבנן לכ"ע אזלינן לקולא דהא דל"מ רוב נגד ח"א משום דסמוך מיעוט לחזקה וזה הוא רק דרבנן כמ"ש המהרש"א חולין די"א ושוב בדרבנן אזלינן לקולא ומפורש בנו"ב דס"ס בדרבנן נגד ח"א מהני לכ"ע ומפורש בתוס' סוכה דע"ז דס"ס בדרבנן א"צ לברר ובפרט הכא דרוב נוטה שלא התחיל האיסור א"כ שוב ע"י התרה דרק מדרבנן ל"מ בנדר עד"ר סומכין אשי' רוב הפוסקים דשבועה בכתב ל"מ אך באמת שי' כ"פ דגם מה"ת ל"מ התרה בנדר עד"ר א"כ שוב יש לחוש שמא] מהני שבועה בכתב דהוי ס' לענין ד"ת והגם שי"ל דעכ"פ חשוב ס"ס לענין ד"ת וס' אחד לענין דרבנן דמהני כמפורש ביו"ד סי' פ"ג והכא חשוב ס"ס לענין ד"ת שמא שבועה בכתב ל"מ ושמא כשי' החו"י והפנ"י דמה"ת מועיל התרה גם בנדר עד"ר ולענין דרבנן סגי ס' אחד שמא שבועה בכתב ל"מ ובפרט א"נ כשי' הראב"ד דבדיעבד מועיל התרה גם בנדר עד"ר ובפרט אם לא פירש שם הרבים שנדר על דעתם דכה"ג כ' בש"ך דוודאי מועיל התרה בדיעבד א"כ מפורש בתוס' מנחות די"ח וקידושין דכ"ה דאי גם ראוי לבילה לא מעכב אז נהי דלכתחילה מצוה לבלול מ"מ בנודר ס"א עשרון מסברא דלקרבן גדול קא מכוין הי' מותר ליתנו בכלי אחד אף לכתחילה יעיין ר"ן פ' הכותב דמידי דמועיל בדיעבד מהני סברא קלה לענין לכתחילה א"כ שוב כיון דבדיעבד מהני התרה א"כ מצרפין שי' הפוסקים דשבועה

בכתב ל"מ ומתירין אף לכתחילה ובפרט דמפורש שם בש"ע שלדבר מצוה יש לו התרה אף בלי הסכמת הרבים ומפורש שם בש"ך דלבעל מחלוקת חשוב דבר מצוה ובפרט מחלוקת נגד ראשי הקהילה בוודאי מקרי דבר מצוה א"כ מועיל התרה אף בנדר עד"ר והכא בשעת הקשר לא ידעו שיהי' נגד רצון ראשי הקהילה א"כ שפיר עכשיו שנודע שיגיע למחלוקת פשיטא דמהני התרה

ד) **אך** באמת אכתי יש לדון הואיל דהכא כ"א נשבע לתועלת חברו וחשוב כגמלו טובה עבור השבועה מה דכ"א נשבע לטובת חברו ובשביל זה גם חברו נשבע כנגדו וחשוב כאיש ואשה שנשבעו לישא זה את זו דמפורש בש"ע דחשוב כקבלו טובה עבור השבועה ובזה כ' בטו"ז וש"ך די"ל דגם לדבר מצוה אין לו היתר ושוב יש לחוש אף בשבועה בכתב אך באמת גם בנשבע לתועלת חברו אפ"ה לחד שיטה מועיל התרה בדיעבד ונהי דמפורש שם בשם י"א דגם בדיעבד ל"מ התרה אך מפורש בהנהגות או"ה דהיכא דמביא שי' הראשונה בסתם ודעה הב' בשם י"א הלכה כדעה הראשונה וגם בש"ך ס"ק נ"ד מתרץ די"ל כשי' הפוסקים דלדבר מצוה מועיל היתר אף בנשבע לתועלת חברו א"כ הוו ס"ס להיתר שמא לדבר מצוה מועיל התרה ושמא עכ"פ בדיעבד מהני התרה ונהי דהחכם אסור לו לכתחילה להתיר נדרו מ"מ כיון דבדיעבד יועיל ההיתר מטעם ס"ס שוב מהני הס' דשמא לדבר מצוה יש לו היתר לענין להתירו לכתחילה ובדיעבד והי' בוודאי מותר משום ס"ס ובפרט לענין שבועה בכתב דלרוב הפוסקים ל"ח שבועה ובפרט דנכתב בלשון עבר ויודע בנפשו שלא נשבע א"כ בוודאי דהוי רק חשש בעלמא לחוש בחומר שבועה למיעוט הפוסקים אבל עכ"פ ע"ו התרה דלשי' הרמ"א מועיל התרה לדבר מצוה אף בנשבע לתועלת חברו ולשי' הי"א בדיעבד מועיל התרה שוב מצטרפין הני סברות לשי' העיקרותי דשבועה בכתב ל"מ ונודע שי' המהרי"ק דנהי דלשי' התוס' כתובות ד"ט בדבר שרוב נוטה לאיסור אינו מצטרף לס"ס מ"מ בדבר שבס' אחד רוב נוטה להתיר מצרפין ס' הב' אף ברוב נוטה לאיסור א"כ הכא דבצד הספק שמא שבועה בכתב ל"מ רבו המתירין ובפרט דנכתב בלשון עבר ולא קיבל עליו א"כ שוב מצרפין ספק הב' שמא לדבר מטה מהנו התרה אף בנשבע לתועלת חברו:

ה) **וגם** באמת יפה כ' כת"ה דהכא יש אומדנא דמוכח לבטל השבועה שאם הי' יודעים שיתחתנו רב השני עם השו"ב לא היו חותם על הכתב הקשר שאינו לטובתו דעפ"י הרוב יתבטל דעתו ומפורש ביו"ד סי' רי"ח דאף בנדר שבין אדם לחבירו מהני אומדנא המוכח לבטל השבועה וגם לפי דבריו שהי' קצת אונס בחתימתו על הכתב שהי' ירא שיקלקלו פרנסתו וזה חשוב אונס כמ"ש בפר"ד דרוש י"ט דכיון דכבר זכו ישראל בא"י

מזמן אאע"ה א"כ אם יקחו מהם הוי כמתפיס משלהם וחשוב אונס ואף שמפורש בש"ך סי' רל"ב סקכ"ה דבנשבע לחברו אינו נאמן לומר שהי' אונס ובעי שיהי' רגלים לדבר אך באמת לפמ"ש בח"ס שם בשם מהר"י מיגאש דבשבועה בכתב פטור מדיני אדם וחייב רק בדיני שמים והטעם דשבועה בכתב אינו מפורש בקרא ורק נלמד מק"ו ואין עונשין מה"ד ולחד שיטה בתוס' ב"ק ד"ד גם חיוב ממון אין מחייבין מק"ו א"כ רק בדיני שמים חייב וא"כ כיון שנשבע רק לשמים שוב נאמן לומר שהי' אונס בשבועתו ויש להאריך בזה בקיצור הדבר ע"י התרה לפני ב"ד עפ"י חרטה ופתח כדין פשיטא דליכא שום חשש ויכולין כל ב"ד להזדקק לזה להתיר לו שבועתו כי הוא לדבר מצוה להשקיט מחלוקת וז"ב בס"ד:

בעה"ח מוצש"ק א"ך כ"ד למב"י תרפ"ה קאשוי. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ה

לכבוד הרב הגאון האמיתי מו"ה ר' אליעזר דייטש (שליט"א) זצ"ל האבד"ק באנהאד.

בדבר השאלה באיש אחד שהי' בקשר החיתון עם בתולה אחת ואמר לאשה אחת שהיא אחות הכלה שתראה לו טבעת שלה ויתנו על אצבע הכלה לראות אם הוא טוב על אצבעה ואז יצוה לצורף לעשות טבעת למדתה עבור הכלה וכאשר נתנה לו הטבעת נתן את הטבעת על אצבע הכלה וקידשה בו והקידושין היו רק לפני עד אחד שהוא יותר מבן י"ג שנה אך לא נבדק אם יש לו שערות והעד הלך למדה"י וא"א לבודקו זה תורף השאלה בקצרה:

א) והנה אם הי' האשה שנתקדשה וגם העד רואים שהטבעת הוא של אחות הכלה ולא נתנה לו אדעתא שיקדש בו בוודאי לא הי' בית מיחוש דהוי כמקדש בחפץ שאינו שלו ובשלמא אם שאל ממנה חפץ והודיע שרוצה לקדש בו את האשה שפיר כ' הרא"ש דאמרינן דהקנה לו באופן המועיל לקידושין ונתן לו במתנה ע"מ להחזיר ושוב אחר שקדשה בו הוי כליתא בעינא שוב מהני חזרת דמים כמ"ש הקצה"ח בסי' רמ"א אבל כאן שלא אמר לה כלל שרצונו לקדש בטבעת זו א"כ לא הקנתה לו את הטבעת אף לשעה הוי כמקדש בחפץ הגזול, ואם האשה שקידשה ידעה שהוא גזול א"כ ליכא שום חשש קידושין דבשלמא באם האשה לא ידעה והמקדש אינו גנב מפורסם א"כ אף קודם יאוש עכ"פ צריכים הבעלים להחזיר לה דמי החפץ מתקנת השוק וא"כ יש לה עכ"פ זכות מדרבנן וא"כ לשי' הב"י חשוב קידושי תורה אך יכולה לומר אין רצוני להתקדש בחפץ הגזול אך אם האשה שנתקדשה ידעה שהוא חפץ שאינו שלו א"כ ל"ש תק"ה שוב לא חלו הקידושין והכא כפי הנראה הכלה ידעה שלקח הטבעת מאחותה רק לראות המדה

וא"כ ידעה שהטבעת אינו שלו אך באמת נראה שהעד שראה הקידושין לא שמע מה שאמר החתן לאחות הכלה וא"כ הי' העד סובר שהיא קידושין גמורים דלא מיבעיא אם לא ידע כלל אם הטבעת הוא של אחות הכלה א"כ הי' סובר העד שהוא קידושין גמורים ואף אם הכיר שהטבעת הוא של אחות הכלה מ"מ הי' סבור העד שבוודאי השאילה לו הטבעת לצורך קידושין דבכה"ג הוי קידושין לשי' הרא"ש א"כ י"ל שלא נאמן המקדש לבטל הקידושין דע"א לא מהימן לבטל קידושין היכא שנתחזקה למקודשת ועיי' שו"ת ד"ת ח"ב חאה"ע סי' ע' שכ' כן ולכאורה יש להבין סברת בעל ד"ח שכ' כיון דהעדים לא ידעו שהטבעת הוא גזול לא מהימני המקדש והמתקדשת לעקור קידושין הא באמת מפורש בהג"ה מיימוני דאם ראובן שלח לשמעון לקדש לי אשה ואמר שמעון התקדשי לי ואח"כ אמר שטעה בדיבורו ורצה לקדשה לראובן דלא חלו קידושי שמעון וכ' שם דאע"ג דע"א א"נ נגד ח"א מ"מ הכא לפי דבריו לא התחיל האיסור והוא מברר שמעולם לא הי' ח"א שפיר מהימן א"כ גם הכא לפי דברי המקדש לא התחיל האיסור שפיר צריך להיות נאמן ואף דבאמת מצינו בש"ס כתובות כ"ה גדולה חזקה ומשמע שמודי שהחזקנו ההיתר אף שנתעורר ריעותא על תחילת החזקה מ"מ חשיב חזקה ועיין טו"ז יו"ד סי' י"ח ובש"ך שם דבנאבד הסכין כיון שהחזקנו בהיתר שוב תולין אח"כ הפגם דנעשה לאחר שחיטה עכ"פ לענין ע"א י"ל דבשלמא אם אומר שנעשה מעשה לבטל החזקה א"נ אבל אם מברר דלא התחיל האיסור שפיר מהימן א"כ גם הכא צריך להיות נאמן אך באמת וי"ל עפ"י מ"ש הר"ן בנדרים דכ"ז ושבועות פ"ג בהא דגמר בלבו להוציא פת חיטין והוציא פת סתם אינו אסור אלא בפת חיטין ובאומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם סתם אע"ג דבלבו מכוין רק על היום מ"מ היכי דאינו אומר נאסר בפירות שבעולם וכ' הר"ן דשם בפת חיטין באמת רצה לפרש פת חיטין א"כ לא רצה להוציא לשון שיכלל כל מיני פת רק נתקל בלשונו לכך שפיר מהימן לומר שלא רצה לאסור רק פת חיטין אבל הכא נתכוין להוציא לשון שיהי' העולם סוברים לאסור הפירות לעולם לכך אע"פ שאמר בלבו הים מ"מ אמרינן דברים שבלב אינם דברים וה"נ כך דבשלמא שם בדינו דהג"מ באמת נתכוין להוציא לשון שכל העולם ידעו שקידשה לראובן רק לישנא היא דאתקל שפיר נאמן לפרש דהדיבור היה בטעות הואיל דלפי דבריו לא התחיל האיסור מקידושין שלו אבל הכא נהי דלפי דבריו שהטבעת גזול לא התחיל הקידושין אבל עכ"פ הוא ידע דהעדים אינם יודעים שהוא גזול א"כ יסברו שהיא קידושין גמורים א"כ עכ"פ נתכוין לקדשה באופן שיהי' העדים סוברים שהיא קידושין גמורים שפיר כיון דנתכוין להחזיק איסור בעיני העולם שוב א"נ לעקור הקידושין וז"ב בישוב דברים הללו:

ב) עוד י"ל דשם בדינו דהג"מ מיירו דנתחזק השליחות בעדים דהא באמת שם בסי' ל"ה מביא הרמ"א ויש מי שמחמיר וב' שם הב"ש דיש לחלק אם החזיק השליחות בעדים והנה באמת להרבה פוסקים מינוי שליח להולכה בקידושין בעי עדים והסברא י"ל עפמ"ש בס' חידושי הרי"מ דמש"ה מינוי שליח לקבלה צריך עדים דהשליחות היא על מילי ואין שליח עושה שליח שכ"ז שלא קיבל השליחות לא נעשה במקום הבעלים א"כ עיקר גמר השליחות בשעה שמקבל הגט או הקידושין ואז כבר נתקדשה או נתגרשה האשה וחשוב דבש"ב ובעי עדים אבל שליח להולכת הגט הוי מעשה ושליח עושה שליח א"כ נגמר תיכף השליחות בשעה שמקבל הגט ואז עדיין לא חשוב דש"ב א"כ י"ל בשליח קידושין ל"מ אם מקדשה בכסף דודאי חשוב מילי ואף בקידושי שטר מ"מ לשיטת המרד"ש חשוב מילי ושוב עוקר גמר השליחות בשעה שנותן ליד ראשה שוב חשוב דש"ב ובעי עדים וכיון דנתמנה לשליח בפני עדים א"כ מסייע החזרה דשליח עושה שליחותו דוודאי קידשה למשלח ונהי דחזקה שליח עושה שליחותו ל"מ לקולא מ"מ עכ"פ החזקה מסייע דוודאי טעה בדיבורו ולכך נאמן דאם הי' חשוב נגד ח"א לא הי' מועיל החשע"ש להקל נגד חזקת א"א כמפורש בש"ס גיטין דס"ד של"מ חשע"ש לקולא למר דנתן בתורת גירושין ורק הכא דלפי דברי השליח לא התחיל האיסור א"כ חשוב כלא איתחזק ונהי די"ל דבדש"ב אף בלא איתחזק א"נ ע"א כנודע שיטת המהרי"ק וכן מוכח שיטת התוס' גיטין ד"ב עכ"פ הכא דגם חשע"ש מסייע לדברי השליח שפיר נאמן אבל הכא אדרבא חזקה שכל מה שתחת יד האדם הוא שלו א"כ החזקה מסייע דוודאי הוי קידושין וגם שייך לומר סברא דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ואם באמת אינו שלו הטבעת א"כ ידע דלא יועילו הקידושין ולמה קידשה ומכח זה יש רגלים לדבר שהטבעת הוא באמת שלו, יצא לנו דאם הי' הקידושין בב' עדים ולא ידעו דהטבעת אינו שלו לא הו' נאמן לבטל הקידושין ונהי דהמקדש לגבי נפשי' מהימן לחייב א"ע לחזור את הטבעת לאחות הכלה מ"מ עכ"פ לא הי' נאמן לבטל הקידושין וז"ב אך עתה שלא הי' בהקידושין רק ע"א וגם לא נבדק אם יש לו שערות יש לעיין בזה הדבר:

ג) והנה בגוף הדין בקידושין בע"א דעת רוב הפוסקים דל"מ קידושין בע"א אך בש"ע אה"ע סי' מ"ב מביא שיטת הסמ"ג דחוששין לקידושין בע"א וסיים דשלא במקום דחק ועיגון יש להחמיר והנה מפורש שם בש"ט דאם אחד מכחיש ואחד מודה לדברי העד המכחיש מותר בקרובתו' והמודה אסור ובאמת בתשובה הערותי בהא דנסתרה בפני ע"א שחרית ובפני ע"א ערבית דמפורש בתוספתא גיטין דאין מצטרפין וכ' הר"ן דכיון דקידושין בא לדיני נפשות כד"נ דמי ול"מ עדות מיוחדת ובב"י העיר דבלא"ה אם בכל

פעם לא הי' רק ע"א אם כן ליכא התחלת קידושין ואף א"נ דדמי לד"מ מ"מ בשלמא בד"מ דמהני הודאת בע"ד ולא איברי סהדי אלא לשקרי שפיר עדות מיוחדת מצטרף אבל הכא גזיה"כ דקידושין בלא עדים לא הוי קידושין אך לשיטת הסמ"ג ניחא דמיירי דהבע"ד מכחיש וא"כ באמת קידושין בע"א מהני רק דהכחשת בע"ד מגרע להעד וא"כ הי' הו"א דנצרף לעדות לענין שלא יהי' הבע"ד יוכל להכחישן ושוב עצם הקידושין מהני אף בע"א וקימ"ל דכיון דיוכל לצמוח מזה ד"נ אין מצרפין העדות ונשמע לכאורה כשי' הסמ"ג אך באמת הרבה תירוצים נאמרו בזה עכ"פ לדינא במקום עגון מקילין והנה בטוען להשטות נתכוונתי דעת הב"ח דבקידושין בע"א יוכל לומר להשטות נתכוונתי וגם חברו מותר דבשלמא במכחיש להעד השני דמודה אסור אבל בטוען להשטות נתכוונתי ונאמן במיגו א"כ הוי כנתברר דנתכוין להשטות א"כ ממילא גם חבירו מותר הן אמת דהב"ש דחה דל"מ מיגו נגד ע"א כמו בהא דנסכא דר"א ב"ב ל"ד אך באמת יפה כ' בא"מ דלחד תירוצא שם ב"ב דוקא במקום דצריך לישבע נגד העד אז ל"מ מיגו דאינו חציף להכחיש העד ולישבע כנגדו שמתירא דהעולם יאמרו דנשבע לשקר אבל במקום דא"צ לישבע נגד העד שפיר מועיל מיגו נגד העד להכחישו וא"כ בקידושין בע"א בהכחשה דא"צ לישבע כנגדו שפיר מהני המיגו והנה בא"מ כ' דלתי' הב' של התוס' דתמיד ע"א חשוב כמו שנים כ"ז שאין נשבע נגדו להכחישו ול"מ מיגו לפטור כמו שאינו מועיל נגד שנים וה"ה הכא דקימ"ל דבקידושין בע"א מהני כ"ז שאינו מכחישו א"כ כמו דל"מ מיגו נגד שנים ה"ה דל"מ נגד ע"א ולפענ"ד י"ל דבשלמא שם בממון דעכ"פ מה"ת מועיל ע"א לשבועה א"כ י"ל דגזה"כ דכ"ז שאינו נשבע נגדו להכחישו נאמן כשנים וא"כ שפיר כמו דאינו מועיל מיגו נגד שנים ה"ה דאינו מועיל נגד ע"א אבל בקידושין לפמ"ש הנוב"י מה"ת חאה"ע סי' ע"ה דרק מדרבנן חוששין לקידושין בע"א א"כ חזינן דגם בלי הכחשה יש חילוק בין ע"א לב' עדים דבב' עדים הוי קידושי תורה ובע"א לא הוו רק קידושי דרבנן א"כ שוב י"ל דהיכא דיש לו מיגו גם מדרבנן אין חוששין לה ושוב א"ש שיטת הב"ח אף לתירוץ הב' של התוס'.

ד) **ובאמת** לשי' הנו"ב י"ל דבפשיטות אם הי' בכל פעם רק קידושין בע"א פשיטא דאי אפשר לצרף דנהי דאפשר לצרף עדותן לענין שלא יועיל הכחשת בע"ד ושוב עצם הקידושין סגי אף בע"א אך באמת ז"א דנודע מ"ש התוס' כתובות י"ח ע"ב דלא אמרינן פלגינן דיבורא היכי דגם אחר שנפלי"ג הדיבור לא יועיל רק מדרבנן א"כ ה"נ אפשר לומר דהא דמועיל צירוף עדות מיוחדת רק בממון דעכ"פ נתברר שחייב לו מעות וחייב אף מה"ת אבל הכא אף אם נצרף עדותן מ"מ נהי דלא יועיל הכחשת בע"ד מ"מ על עצם

הקידושין לא הי' רק ע"א וליכא חשש קידושי תורה דכה"ג כיון דלע"ע יש הכחשת בע"ד וע"א בהכחשה לאו כלום רק שאפשר לצרף העדות ולא יועיל הכחשה מ"מ כיון דגם אחר הצירוף לא יחולו הקידושין רק מדרבנן שוב אין מצטרפין ויש לדבר בזה הרבה אך עכ"פ נשמע דקידושין בע"א מהני מיגו א"כ הכא. דהמקדש והמתקדשת יודעים דהטבעת אינו שלהם נהי די"ל דא"נ נגד חשש דש"ב אבל עכ"פ כיון שיש להם מיגו לומר לא קדשתי ולהכחיש העד שפיך מהימני לומר דקדש בדבר שאינו שלו אך לכאורה י"ל דכל זה אם איכא עדים שמכירים שטבעת זו הי' של אחות הכלה נהי שאכתי יש לחוש שמא מכרה לו אם אינו עשוי להשאיל ואם עשוי להשאיל שוב יש לחוש שמא השאילה לו לקידושין כמ"ש בד"ח שם עכ"פ ל"ח טענתו נגד חזקה שכל מה שת"י האדם היא שלו דהא אדרבא חמ"ק מסייע שהי' של אחות הכלה א"כ שפיר י"ל דנאמן במיגו אבל אם ליכא עדים שהי' של אחות א א"כ הוו טענתו נגד חזקה דכל מה שת"י האדם שלו א"כ י"ל דל"מ מיגו נגד חזקה כמ"ש הרמב"ן ז"ל לתרץ קושית התוס' גבי שטר אמנה דיהי' נאמן במיגו דאי בעי מחיל וכ' הרמב"ן דהוי נגד חזקה שכל מה שת"י האדם הוא שלו ול"מ מיגו עיין בש"ך סי' מ"ז דבשטר אין מוחזק בהשיעבוד אבל הכא י"ל דל"מ מיגו אך באמת כי בתוס' כתובות י"ט דלא כל החזקות שוות ובפרט הכא יש חזקה פנוי' כנגדה דא"נ דהוא אינו שלו א"כ חזקת פנוי' בתוקפו ובפרט דמה"ת קידושין בע"א ל"מ וא"כ מה"ת עדיין היא פנוי' ואף דידוע שיטת המהרי"ט סי' מ"א דהיכי דמדרבנן איתרע חזקת פנוי' שוב חשיב ריעותא אף מה"ת אבל עכ"פ בס' על קידושי דרבנן בוודאי מוקמינן בח"פ כיון דקידושי תורה בוודאי ליכא ושוב הוי חזקה נגד חזקה ושוב מועיל המיגו ועיין כעין זה ביו"ד סוף סי' א' דשוחט שהעיד עליו ע"א ששחט שלא כהוגן דדעת הריטב"א להחמיר וכ' בדג"מ דהיכי דגם לפי דברי המכחיש הי' רק שהי' במיעוט בתרא דאינו רק אדרבנן לרוב הפוסקים לכ"ע השוחט נאמן להכשיר ה"ה הכא דליכא ס' רק על קידושי דרבנן בוודאי מועיל ח"פ ושוב מהני המיגו ועוד י"ל כיון דלא בדקו את העד אם יש לו שערות א"כ נודע דחזקה דרבא ל"מ לענין חליצה הגם דלשי' הרבה פוסקים הוא רק משום דאיכא לברורי כמ"ש הרשב"א ריש חולין יעיין טו"ז אה"ע סי' קנ"ו אך באמת לשי' כמה פוסקים אינה חזקה גמורה ונהי דחזינן דמועיל להחמיר אף היכי דליכא חשש קידושי תורה דהא חזינן בש"ס דנדה דמ"ו דרק בבדקו ולא אשכח אז היכי דלא בעיל משהגדיל ל"ח שמא נשרו אבל בלא בדק אף בלא בעיל משהגדיל ל"מ מיאון דסמכינן אחזקה דרבא אך באמת זה דוקא היכי דעכ"פ היתה עד עכשיו מקודשת מדרבנן וכ' במהרי"ט דהיכי דאיתרע ח"פ עכ"פ מדרבנן שוב איתרע אף מה"ת

ורק יש ס' אם אפשר להפקיע הקידושין על ידי המיאון לזה מהני חזקה דרבא לומר שלא יוכל לבטל הקידושין אבל הכא שיש ס' על התחלת הקידושין דאם העד קטן לא התחיל הקידושין שפיר מהני הח"פ נגד חזקה עכ"פ למשוי לס' ושוב בקידושין בע"א דלא הוו רק חשש קידושין דרבנן שוב בס' אזלינן לקולא יצא דיש הרבה צדדי היתר א' מכח דקידושין בע"א מהני מיגו ונאמן במיגו שהי' הטבעת אינו שלו וגם לענין חשש קידושין בע"א מצרפין הס' שמא הי' העד קטן ונגד חזקה דרבא יש ח"פ והוי ס' דרבנן ואזלינן לקולא וגם חשיב ס"ס להיתר שמא קידושין בע"א ל"מ דהא במקום עיגון מקילין ושמא הטבעת אינו שלו ושמא העד הוא קטן ונהי דבזה הס' שמא הי' קטן יש חזקה הסותר וי"ל דל"מ ס"ס נגד חזקה מ"מ חזקה דרבא ל"ח חזקה גמורה ואינו מועיל לקולא ונהי דעכ"פ מועיל להחמיר מ"מ מדאינו מועיל לקולא ע"כ דל"ח חזקה גמורה ושוב מועיל ס"ס כנגדה ובפרט דג' ספיקות לשי' הטו"ז מועיל אף נגד ח"א והכא ח"פ מסייע להג' ס' להיתר שמא קידושין בע"א ל"מ ושמא העד קטן ושמא הטבעת אינו שלו ע"כ נראה לפענ"ד פשוט וברור דיש להתיר להאשה להנשא אחר שניתר הקשר בני שום חשש:
בעה"ח ב' תבא תרע"א ראדמושלא. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן ו

להרב הגאון כש"ת מ' יצחק צבי (שליט"א) ז"ל אבדק"ק קאשויא יצ"ו.
בדבר שאלתו באחד שבא לפני בד"צ לכתוב גט לאשתו ונתן להסופר שכר כתיבה היינו שנתן המעות ליד הרב עבור הסופר עוד קודם סידור הגט והסופר הקנה הכל להבעל כנהוג ואח"כ ראה הסופר כי הדיו אינו ראוי לכתיבה ולקח דיו אחרת מביתו וכתב בה את הגט ולא הרגיש בזה שום ב"א עד אחר ג' ימים לנתינת הגט והבעל נסע למרחקים וקשה למצוא גט אחר זה תורף השאלה וכת"ה הביא שיטת הרמב"ן דבכותב בשכר א"צ הקנאת הנייר להבעל דכבר אקנוי אקניה לי' רבנן בהפשוטי דספרא וא"צ הבעל למשוך בהם והב"ח בסי' ק"כ סומך על דבריו בדיעבד עכת"ד:
א) הנה בגוף סברת הרמב"ן י"ל ב' טעמים חדא משום דחשוב ככבר זכה הבעל בכל הדברים הנצרכים לכתיבת הגט בקנין כסף ונהי דחכז"ל עקרו לקנין כסף אפ"ה י"ל דכמו דמצינו בחו"מ סי' קצ"ט דביין לקידוש מהני כסף לחוד משום דבמידי דמצוה העמידו אד"ת וע' פמ"ג או"ח סי' תרנ"ו ה"ה הכא י"ל דכמו דהפקיעו חז"ל ממונה של האשה והקנוהו לבעל אף דבנייר שלה בעי הקנאה בפירוש ע' באה"ע סי' ק"כ וסי' קכ"ד ואפ"ה חזינן דהפקיעו חז"ל ממונה שנתנה שכר הסופר והקנוהו לבעל וע"כ דהוי מכח תקנת עגונות א"כ ה"ה די"ל דמכח תק"ע אוקמה אד"ת דכסף לחוד קני ובפרט דכבר כ' בשו"ת

הר הכרמל סי' ל"ו דקודם קבלת מש"פ לא הפקיעו חז"ל את הקנין כסף ובפרט היכי דבא הגט אח"כ ליד הבעל והיינו שגירשה בעצמו לא עי"ש נהי דלא נתכוין הסופר אז להקנות לו במשיכת הבעל מ"מ נראה שלא חזר בו מהקנין ושוב נגמר הקנין למפרע משעת נתינת הכסף וכה"ג כ' הר"ן דבשטר ראי' לאחר שבא השטר לידו קני למפרע משעת נתינת הכסף ובזה יונח לנו דברי התוס' ב"מ דס"ב שכ' דאע"פ שלא משך החיטים מ"מ הואיל דאם הי' רוצה לחזור הי' קאי במש"פ לכך חשיב כנתייקרו ברשות לוקח ול"ח ריבית ולכאורה צ"ב הרי חז"ל עקרו את הקנין כסף ועפ"ז א"ש דעכ"פ כעת כשמושך החיטים שוב נגמר הקנין כסף למפרע ושוב ל"ח ריבית וכנודע מה שהעיר הבי"מ דאף בכותב בחנם מ"מ באם מוסרו אח"כ להבעל י"ל דבוודאי הקנה לו באוה"מ וכהא דהשואל חפץ והודיעו שרוצה לקדש בו אשה דמהני ורק שכ' הבי"מ די"ל שמא הסופר אינו יודע שצריך להיות משל בעל אבל עכ"פ בנ"ד שכבר קנה בקנין כסף ורק שי"ל דחז"ל הפקיעו קנין כסף לענין זה בוודאי דיש להקל מכח זה שמסרו אח"כ ליד הבעל נהי דאז לא אמר לו שמקנה לו אבל עכ"פ נראה שלא חזר מהמקח ושפיר י"ל דנקנה לו למפרע וצדקו דברי הרמב"ן והב"ח:

ב) עוד י"ל דאף בנתנו לו בחנם מ"מ י"ל דבשעה שנותן הגט ליד הבעל בוודאי נותן לו באוה"מ ונהי דיפה כ' הבי"מ דשמא הסופר אינו יודע שצריך להיות משל בעל אפ"ה י"ל לפמ"ש האב"מ בסי' כ"ה דגם בקידושין אף דבעו שיהי' שלו ממש אפ"ה אמרי' דאם הי' יודע שצריך ליתן לו במתנה הי' נותנו אף דשם המשאיל מקפיד שיחזירו לו גוף החפץ ואפ"ה אמרי' דרצה להקנות לו בקנין המועיל מכ"ש הכא דליכא קפידא להסופר דבלא"ה הגט לא יבא עוד לרשותו ואינו שוה כלום לפני אדם אחר בכה"ג בוודאי די"ל דבזה שנתן לו הגט אח"כ הוי כג"ד שנתן לו באוה"מ דבמידי דבלא"ה עוד הדבר אינו שלו סגי אפי' בג"ד לחוד וכמ"ש הר"ן דמה"ט מועיל ביטול בלב כיון דבלא"ה שני דברים אינו ברשותו ורק דעשאן הכתוב כאילו הוא ברשותו לענין זה שוב בג"ד דלא ניחא לי' סגי ה"ה הכא דמה"ת הרי כבר קנה בכסף ולענין גזירות חז"ל שוב י"ל דאחר שמסרו ליד הבעל וכבר יצא מרשות הסופר ולא יבא עוד לרשותו בוודאי דבג"ד לחוד סגי:

ג) ובסברא זו י"ל קושית הפני"פ פ' שופטים בהא דבקידושין די"ג קאמר הש"ס מנ"ל דמיתת הבעל מתיר ורצה הש"ס למילף מקרא פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה וקשה לפמ"ש הבעה"ט דגם כל היוצא למלחמת משה ג"כ גט כריתות הי' כותב לאשתו א"כ שמא התם הכוונה דאיש אחר יקחנו ע"י שנתגרשה ולא משום דמיתת הבעל מתיר עכת"ד והנלע"ד דבאמת כבר העירו המפורשים אהא דכל היוצא למלחמה גט כותב

לאשתו איך מועיל גט כזה הרי בעי גט מחמת שנאה עי' שו"ת מהרמ"ל ובנובי"ת סי' קנ"ט ובשו"ת חס"ל שהאריכו בזה אולם לסברת הר"ן דבמידי דבלא"ה אינו ברשותו שוב לענין שלא יבוא הדבר לרשותו בע"כ אף סילוק ע"י ג"ד לחוד סגי א"כ י"ל אף א"נ דגט מאהבה ל"מ כ"ז היכי דפעולת הגט בא להפקיע האישות אז בעי שיהי' מכח שנאה אבל ביוצא למלחמה ונותן לה גט כדי שלא תהי' זקוקה ליבום בכה"ג אחר שמת הבעל א"כ איסור א"א כבר פקע במיתתו ורק דאנו רוצין להטיל עליה איסור מכח היבם וכמפורש בקידושין די"ד ובגיטין דפ"ד וכל האיסור שבא היבם להטיל עליה הוא כדי להקים לאחיו שם וא"כ היכי דגירשה הבעל מקודם וגילה דעתו שאינו מקפיד על הקמת שם בכה"ג לא יוכל היבם להטיל עליה איסור וא"כ פשיטא דלענין זה שנדע גילוי דעתו של בעל סגי אף בגט מאהבה הואיל דגט זה א"צ לעשות פעולה להפקעת האישות ורק לפעול שלא יחול כעת איסור חדש מכח היבום וכהא דמצינו שיטות הר"ן דנטבנ"ט דהיתרא מותר משום דאטעם קלוש לא יוכל לחוש שם איסור בב"ח א"כ התינח אי באמת מיתת הבעל מתיר שפיר לענין יבום מועיל אף גט מאהבה אבל א"נ דמיתה אינו מתיר א"כ יוצמח דפעולת הגט הוי גם להפקיע האישות והיכי דבעי הגט להפקיע את האישות הרי שוב ל"מ גט כזה ובעי דוקא גט מכח שנאה ומיושב קושית הפני"פ לנכון ודו"ק נחזור לנ"ד די"ל דע"ו שמסר הגט ליד הבעל חשוב כג"ד שנתן לו באוה"מ וכמו דמצינו בקידושין וכסברת האב"מ הנ"ל ולכאורה י"ל דלא דמי לשם בשלמא התם דעכ"פ נותן לו בתורת שאלה לזמן ונתחייב באונסין ולדבר זה ג"כ בעי קנין וכמפורש בש"ס ב"מ דמ"ז כשם שתיקנו משיכה בשומרים א"כ הרי המשאיל עכ"פ נתכוין להוציא החפץ מרשותו לרשות השואל ולשי' התוס' ב"מ דק"ג בס' בזמן השאלה מוקמינן בחזקת השואל אבל בנ"ד דיש לחוש שמא אינו יודע כלל שצריך להיות משל בעל א"כ לא נתכוון כלל להקנות ושוב קנין בלי כוונה ל"מ אך באמת הדבר נכון כיון דעכ"פ כבר קנה בקנין כסף ואחרי שמסרו ביד הבעל לגרש בו אף שלא אמר לו אז שנותן לו בתורת קנין מ"מ כיון דיש ג"ד שלא חזר מהקנין שוב נגמר הקנין למפרע משעת נתינת הכסף וצדקו דברי הב"ח דעכ"פ בדיעבד מהני בלי הקנאה עכ"פ היכי דיש קנין כסף:

ד) **והנה** כת"ה העיר דלענין הדיו בוודאי דמועיל אף בלא הקנה לו בפירוש הואיל דעיקר דבעי שיהי' לו קנין בהגט הוי רק משום דבעי שיהי' שלו בשעת נתינה ואז בשעת נתינה הרי הדיו דבוק להנייר וחשוב כליכא מה למשוך דבכה"ג כסף לחוד קני וכשיטת הא"ז דבמוכר עובר מהני כסף לחוד ונהי דביו"ד סי' ש"כ מבואר דבעי כסף ומשיכה מ"מ עכ"פ סניף יש מדברי הא"ז לנ"ד עכת"ד. הנה באמת בגוף דברי הא"ז כבר תמהו עליו

דאם מוכר רק את העובר הוו דשלב"ל ול"מ בו קנין ואף בהוכר עוברה לשי' כמ"פ ל"מ לענין קנין ואף להרמב"ם ל"מ הוכר עוברה רק בקידושין ע' בחמ"ח אה"ע סי' מ' סקי"ד ועכצ"ל דמיירי בהקנה פרה לעוברה ושוב בהאם הא שייך משיכה ע' שו"ת ח"ס חיו"ד סי' שי"ב אולם בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' מ"ז הטור די"ל דחל המכירה בשעה שיושבת על המשבר דאז תו ל"ח בכלל דשלב"ל ושוב צדקי דברי האו"ז אולם בגוף הדבר י"ק בשלמא אם הי' נותן הבעל שכר הסופר אחר שנגמר הגט בכתיבתו דאז הדיו דבוק להנייר וליכא מה למשוך שוב הי' מקום לומר דכיון דליכא מה למשוך קני' בכסף לחוד שנתן אחר הכתובה ול"ש לומר דחשיב כמחוסר דבר בין כתובה לנתינה כמ"ש הר"ן בפ"ב דגיטין דהקנאה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיא דקציצה ל"ח בכלל מחוסר מעשה אבל בנ"ד דנתן השכר סופר קודם התחלת הכתיבה ואז הרי הי' בידו למשוך הכל וא"כ הרי נודע דעת הרמב"ן דחז"ל עקרו קנין כסף מיד אף קודם שחוזר בו וסובר דנאבד קידם חזרה פסידא דמוכר וא"כ נהי דעכשיו אחר הכתיבה ליכא מה למשוך כיון דהדיו דבוק בנייר מ"מ אז הרי לא נעשה קנין כסף חדש ושפיר חשוב כלא קנה את הדיו וחשיב כנכתב הגט בדיו של הסופר בחנם דבכה"ג גם לשי' הרמב"ן והב"ח ל"מ ואף לפמ"ש הבי"מ אה"ע סי' צ' בכוונת דברי הב"י חו"מ סי' ק"צ דגבי קנין כסף אף אי לא חל הקנין בשעת נתינה מ"מ אם אח"כ יוכל הקנין כסף לחול כ"ז שלא החזיר המעות שפיר מועיל הקנין עיי"ש א"כ י"ל נהי דבשעת נתינה לא הועיל הקנין כסף משום דהי' אפשר במשיכה אבל עכ"פ עכשיו אחר הכתיבה דתו ליכא מה למשוך שוב יש מקום לקנין כסף לחול ושפיר י"ל דנקנה אלו הכל בתורת קנין כסף אך באמת ז"א דכבר כ' הבי"מ דעכ"פ צריך ריצוי בשעה שיוכל הקנין לחול א"כ בנ"ד הרי י"ל שמא הסופר אינו יודע כלל אם צריך להיות משל הבעל וגם הבעל גופא אולי אינו יודע מזה ושוב ליכא ריצוי בפירוש עכשיו לקנות ושוב לא יוכל כעת הקנין כסף לחיל ובשעת נתינה הרי הי' אפשר למשוך ושוב לא הועיל אז הקנין כסף ונפקע לגמרי וז"ב:

ה) **אולם** אכתי י"ל לשי' הפוסקים בחו"מ סי' קצ"ח דהיכי דל"ש החשש נשרפו חיטך כסף קונה א"כ י"ל דבנותן כסף עבור כתיבת גט א"כ הרי נכלל בקנין זה הנייר והדיו וגם שכר כתובה ממילא דל"ש בזה הגזירה דנשרפו חיטך הואיל דקודם גמר חתימת הגט עדיין לא מגיע לו שום שכר הואיל דלא מכר לו נייר מיוחד או דיו מיוחד זולת שמחויב ליתן לו כל הנצרך לגט וא"כ אם יפול דליקה ע"כ יטרח הסופר להציל כדי שלא יצטרך ליתן לו נייר אחר ונהי דקיי"ל דגם במוכר לו סחורה שאינו מיוחדת ג"כ כסף לא קני התם שאני דעכ"פ אם והי' נשרף מקצת מן הסחורה יפסיד הלוקח חלק לפי ערך

וכמ"ש בתוס' גיטין דס"ו אבל הכא דהנייר באמת אינו שוה סכום שקיבל הסופר ועיקר השכר נוטל הסופר בעד הכתובה ורק דהסופר מחויב ליתן גם את הנייר א"כ בכה"ג הרי יהי' כל ההפסד של הסופר באם יפול דליקה ושוב בוודאי דיטרח הסופר להציל ושוב כסף קונה ואין לומר דעכ"פ אחר גמר הכתיבה שוב אכתי שייך החשש שמא ויאמר לו הסופר נשרף גיטך ושוב י"ל דאז בטל הקנין כסף כדי שגם אז יטרח הסופר להציל אך באמת ז"א דכיון דעכ"פ בשעת נתינת הכסף קודם גמר הכתיבה ל"ש הגזירה ושוב חל הקנין כסף אז בוודאי דלא נתבטל גם אח"כ וז"ב:

ו) **וחוץ** לזה י"ל כמו דקיי"ל דבעליה של לוקח אשכר למוכר מועיל קנין כסף משום דמצוי אצל ביתו ויטרח ויציל א"כ ה"ה הכא קודם גמר כתיבת הגט הרי ל"ש הגזירה כיון דאז הוי פסידא דסופר ובוודאי יטריח ויציל ולאחר הכתיבה והחתימה נהי דאז תו לא הוי פסידא דסופר מ"מ אז הא הבעל מצוי אצל הבד"צ ואם ח"ו יפול דליקה שוב הבעל גופא יטרח ויציל ושוב בכה"ג הרי כסף קונה יצא בדיעבד בוודאי מועיל בהקנה לו הכל בכסף לחוד ורק לכתחילה מכח חומרא מצריכין להקנות גם במשיכה ולכאורה הי' מקום לפקפק התינח באם לא הי' מקנה לו שום דבר במשיכה הי' מקום לומר דקנה הכל בקנין כסף אבל הכא דנתן לו קודם הכתובה הנייר והדיו במשיכה א"כ ממילא קנה אז את הנייר והדיו וממילא זכה הסופר בהמעות הנשלש ביד הבידי"צ עבור הסופר והיינו שהבד"צ זכו בשבילו ושוב ממילא הדיו השני לא נקנה להבעל אף בכסף הואיל דהכסף כבר זכה הסופר בעד נייר ודיו הראשונה שמשך בהם הבעל וגם יש לחוש הואיל דמשך הדיו והנייר ג"ד שאינו רוצה לקנות בכסף לחוד וכיון דבדיו השני לא הי' משיכה שוב לא קנה אך באמת י"ל נהי דמצינו בש"ס ב"מ ד"י בנפילה ניחא לי' דליקני בד"א לא ניחא לי' דליקני אפ"ה כבר כ' הנמ"י שם דכ"ז בד"א דהוו רק קנין דרבנן אבל בקנין ד"ת מועיל אף ברוצה נקנות בקנין אחר ונהי דבספרי ח"א סי' י"ב הבאתי משו"ת רעק"א וח"ס דאם אינו מכוין לקנות כלל באותו שעה ל"מ אף בקנין ד"ת אפ"ה י"ל הכא באמת רצה לקנות בקנין כסף ומה שעשה משיכה היינו שרצה לחוש לשי' הסוברים דאף היכי דל"ש הגזירה אפ"ה כסף לא קני מטעם לא פלוג לכך עשה קנין המועיל בוודאי אבל באמת הי' בדעתו שיקנה גם בכסף לחוד:

ז) **והנה** כת"ה כ' עוד די"ל כיון דהנייר הוא של הבעל שוב ממילא נקנה לו הדיו מטעם כליו לכאורה י"ל כיון דכליו קונה לו לאדם הוא מטעם חצר א"כ י"ל כיון דהבעל הי' סובר שכתב הסופר באותו דיו שמשכו א"כ הרי לא נתכוין לקנות דיו השני ושוב לא קנו אך באמת כ' המח"א דכ"ז באם יודע שצריך לקנות ע"י החצר ואינו מתכוין לקנות

שפיר לא קנו אבל אם אינו יודע כלל שצריך לקנות ע"י חצר שוב חצירו של אדם קונה לו אפי' שלא מדעתו א"כ בנ"ד אם הי' הבעל יודע שנכתב בדיו אחרת באמת הי' מתכוין לקנות ע"י כליו ושפיר י"ל דקנה הדיו מטעם כליו ונוסף לזה א"נ דעכ"פ הסופר נתכוין להקנות לו הדיו ע"י הנייר בשעה שכתב בדיו השני אף דהבעל לא ידע מזה מ"מ כבר נודע שיטת הראב"ד דבדעא"מ א"צ כוונת הקונה וסגי בכוונת המקנה:

ח) ומ"ש כת"ה דאפי' בנכתב בדיו של אחר ג"כ אמרי' דהקנה באוה"מ באמת י"ל דוקא אם איש זר נתן לו דיו בתורת שאלה א"כ כיון דהדיו לא תחזור אליו א"כ הקנה לו לגמרי וכמ"ש כה"ג בט"ז או"ח סי' תנ"ד לענין מצה שאולה ושפיר קנאו במשיכה וגם בגזל דיו וכתב בו קנאו בשינוי אבל בנ"ד דהבעל לא לקח הדיו והסופר לא הקנה לו הדיו לא ע"י עצמו ולא ע"י אחר א"כ במה קנה הדיו ורק די"ל דבשעה שמסר הגט להבעל הקנה לו הדיו ובדעא"מ א"צ כוונת קונה וז"ב יצא דבנ"ד יש כמה סברות להקל א' די"ל דבכסף לחוד נקנה לו דיו השני כיון דהתנה עם הסופר לעשות לי גט כשר וא"כ אם הי' כתב בדיו מקולקלת והי' נפסל הגט שוב לא הי' מגיע לו השכר א"כ חשיב כנתן לו הכסף בכל דיו שיכתוב בו הגט ואם כתב הגט רדיו אחרת הוי הכסף גם על דיו השני וא"כ בוודאי דקנה הדיו בתורת קנין כסף וגם י"ל דקנה הדיו ע"ו הנייר בתורת כליו ומה גם די"ל דאח"כ בשעה שמסר לו הגט הקנה לו הדיו ע"י משיכת הנייר נהי דבדיו ל"ש משיכה מ"מ י"ל ממנ"פ אי ליכא מה למשוך הרי קני בכסף וא"נ דחשיב כיש מה למשוך שוב מועיל משיכת הנייר לענין הדיו ובנ"ד אזדא ג"כ מ"ש הבי"מ די"ל דהסופר אינו יודע אם צריך להיות משל הבעל הואיל דהכא כבר הקנה לו הכל קודם הכתובה א"כ הרי ידע שצריך הקנאה א"כ בוודאי דגם אח"כ בשעה שלקח דיו השני בוודאי דהקנה לו הדיו השני ע"כ הדבר פשוט דהגט כשר בלי שום חבש כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' ויקרא תרע"ג ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן ז

כבוד הרב הגאון הצדיק בנש"ק וכו' כקש"ת מ' שמחה ישכר דוב זצ"ל אבד"ק צעשינוב יצ"ו.

בדבר שאלתו באשה אחת שנתחייבה לשלם לראובן עפ"י ד"ת מאה ר"כ ויש לה נכסים היינו חצי בית טאבילירט על שמה ולא רצתה לשלם החוב ואמרה שיש לה חוב אצל שמעון על ב' מאות ר"כ חוץ העיסקא ואם יתן לה המותר תמסור לו החוב הנ"ל והסכים ראובן על זה ותבעו את שמעון לד"ת והשיב שאין לו מעות בעין רק בית ושדה ופסקו הבד"צ שעד ל' יום מחויב שמעון לשלם לראובן הסכום מאה ר"כ שהי' לו אצל האשה

והמותר ישלם ליד האשה ובתוך ל' יום ביקש שמעון מהאשה שתרחיב לו הזמן ונתן לה וועקסיל חדש על מכך שנה וכעת תובע ראובן משמעון שיתן לו הסכום מאה ר"כ והשיב שמעון שכבר הרחיבה לו האשה זמן הפרעון זה טורף הטו"ת:

א) והנה זה פשוט דהיכי דחייב מכח שדר"נ א"י להרחיב זמן כמפורש בסי' פ"ו סעיף ה' דכמו דל"מ מחילה במקום דחייב משדר"נ ה"ה דא"י להרחיב הזמן ועיי"ש בש"ך דאף אם לא נודע בשעת הרחבת הזמן שחיוב לאיש אחר מ"מ אם נתברר אח"כ שחייב לאיש אחר ואין לו לשלם רק מזה החוב ג"כ ל"מ הרחבת הזמן אולם כת"ה נסתפק הואיל דקיי"ל דהיכי שיש פסידא ללוה ל"ש שדר"נ ביש לו נכסי א"כ י"ל הואיל דלא נתחייב שמעון לשלם רק אחר ל' יום א"כ כיון שהרחיבה לו הזמן בתוך ל' יום א"כ שוב חשוב כיש פסידא ללוה שני ול"ש שדר"נ כיון דיש נכסי ללוה ראשון או די"ל כיון דבעת שתבעו את שמעון לד"ת הרי גם האשה תבעה המעות משמעון וממילא לא הי' אז לשמעון שום נ"מ למי לשלם ושוב אז חל עליו החיוב לשלם לראובן מכח שדר"נ ושוב ל"מ הרחבת הזמן עכת"ד:

ב) הנה באמת באם היתה נותנת לראובן החוב על שמעון בתורת גוביינא והיינו שתפטור עי"ז מהחוב שוב הי' מועיל מחילה דהא במוכר שט"ח מהני מחילה ונהי דבשט"ח שלא נכתב בו שם המלוה ל"מ מחילה מ"מ וועקסלין דידן דבעי דרא מבעהש"ט חשיב כנזכר בו שם המלוה ועיי"ש בש"ך סקי"א שכ' ליישב שיטות הסוברים דבשדר"נ ל"מ מחילה מקושית הראשונים מב"ק דפ"ט ותורף דבריו דמיד כשמכרה כתובתה להנחבל ממילא אינה חייבת לו עוד כלום והוי ככבר פרעה לו דמי החבלה בכתובתה שמכרה לו ושוב פקע החיוב מכח שדר"נ מעל הבעל ולא נשאר עליו רק חיוב לשלם לו דמי הכתובה לכשתתגרש ובזה שוב מועיל מחילתה עיי"ש והנה האחרונים העירו דאכתי תוכל למכור הכתובה ובאופן שלא תמחול דאז שפיר לא יועיל המחילה דאם תמחול פקע המכירה ושוב נתעורר השדר"נ ושוב ל"מ מחילה אף זולת התנאי ונהי דעל זה שהכתובה הוא יותר מדמי החבלה בזה ליכא שדר"נ ומועיל המחילה אבל עכ"פ ל"ח בכלל פגיעתן רעה הואיל דעכ"פ דמי החבלה וגבה בבירור עכת"ד ולענ"ד י"ל דאף א"נ דל"מ מחילה בשדר"נ כ"ז היכא דהי' החיוב שדר"נ קודם המחילה אבל הכא דכ"ז שלא מחלה באמת ליכא שדר"נ וכדברי הש"ך הנ"ל ורק דע"י שמחלה ונפקע המכירה נתעורר החיוב שדר"נ בכה"ג שפיר י"ל דמועיל המחילה דל"ש לומר דע"י שיש חיוב שדר"נ לא יועיל המחילה ז"א דכ"ז היכי דאף א"נ דלא מהני המחילה ג"כ איכא שדר"נ שפיר גדול כח השדר"נ שלא יועיל בי מחילה אבל הכא א"נ דל"מ המחילה ולא פקע המכירה תו

ליכא חיוב מכח שדר"נ א"כ איך אפשר לומר שלא יועיל המחילה מכח שדר"נ ז"א דאי לא יועיל המחילה לא יהי' כלל חיוב מכח שדר"נ ושוב הדרינן לומר דמועיל המחילה ונהי דא"נ דמועיל מחילה שוב והי' שדר"נ מ"מ א"א לומר דלא יועיל המחילה הואיל דא"נ דנ"מ מחילה תו לא והי' חיוב מכח שדר"נ וכה"ג כ' המלמ"ל דמי שמכר דבר לחבירו ע"מ שלא ימכרנו לחבירו ועבר ומכר וא"כ א"נ דבטל מכירה ראשונה ממילא לא חל מכירה שניה דהוי כמכר דבר שאינו שנו וכיון דלא חל מכירה שניה שוב חשוב כלא עבר על התנאי ושוב המכירה ראש נה קיים ודבריו מטין לשי' התוס' גיטין דפ"ג בד"ה ועמדה וניסת לזה שנאסרה עליו והקשו דאמאי יהי' הגט בטל הרי לא עברה כלל כיון דניסת בטל הגט וחשובה א"א ושוב לא חנו הקידושין ושוב ל"ח כעברה על התנאי עיי"ש הן אמת דהרמב"ן שם מובא בר"ן כ' דלא כסברת המלמ"ל עיי"ש אבל עכ"פ לשי' התוס' והמלמ"ל י"ל כנ"ל וז"ב:

ג) **ובזה** י"ל בהא דכ' בש"ך סי' ס"ו בשם הרא"ש דגם במוכר שט"ח ומחל אם אין להמוכר לשלם ל"מ המחילה וכ' הקצה"ח דכיון דנתחייב לשלם מכח דד"ג ושוב יש שדר"נ ולכך ל"מ המחילה ובאמת י"ל לשי' הסוברים דמה"ט מועיל מחילה לפי שמכירות שטרות דרבנן א"כ י"ל דגם היכי דשייך שדר"נ אפ"ה אם כל עיקר החיוב הוו רק מדרבנן נהי דכ' בש"ך רסי' פ"ו דגם בחוב דרבנן איכא שדר"נ מ"מ י"ל דמועיל מחילה ולפ"ז במידי דכל החיוב הוי רק מכח דד"ג דהוי רק מדרבנן לשי' התוס' בכמ"ק שוב י"ל דמועיל מחילה וכמו דמועיל מחילה במכירות שטרות דהוו רק מדרבנן ובאמת הט"ז והח"צ באה"ע סי' ע' העלו כן דבכ"מ דהוי רק חיוב דרבנן אף דשייך שדר"נ אפ"ה מועיל מחילה עיי"ש וחוץ לזה י"ל הכא כיון דקודם שמחל לא הי' כאן חיוב משום. שדר"נ שוב שפיר מועיל המחילה דהא א"נ דל"מ המחילה לא יהי' שום חיוב שדר"נ וצ"ע על הקה"ח ז"ל ודו"ק אולם בני הרה"ג מ' חיים יחי' העירני דצדקו דברי הש"ך דאכתי י"ל דס"ל להש"ך דאף בחיוב דרבנן היכי דשייך שדר"נ ל"מ מחילה וכמ"ש החמ"ח אה"ט סי' ע' והא דמועיל מחילה במכירות שט"ח ע"כ אין הטעם משום דהוי מדרבנן דהרי הש"ך בסי' ס"ו פסק דמכירות שטרות ד"ת ויפה העיר:

ד) **נחזור** לנ"ד דאם היתה מוסרת לו זה החוב לגוביינא דאז הרי הי' מועיל מחילה וה"ה הרחבת הזמן דרק לענין מחילת קרקע אחת פלפל בקצה"ח סי' ס"ו סקל"ז אי מהני וכ' דתלוי אי מכירות שט"ח דרבנן או ד"ת אבל הרחבת הזמן מהני דהוי כמחילת שיעבוד הנוף על אותו זמן אבל הכא דלא מסרה לו הוועקסיל שיש לה על שמעון א"כ לא נפטרה עוד מהחוב שיש לראובן עליה ושוב שייך שדר"נ ושוב י"ל דל"מ הרחבת הזמן

אך עוקר ספיקו של כת"ה כיון דכעת הרחיבה לו זמן וש"ב עכשיו יש לו פסידא לשמעון י"ל דל"ש שדר"נ הנה באמת אם הי' יכולים לחשוב זאת לספק אי מועיל הרחבת הזמן שלה הי' מקום לומר לשי' מהראנ"ח דבמלוה בשטר וספק בזמן הפרעון דחשיב המלוה מוחזק הואיל דסופו לבוא לרשותו והקצה"ח בס' מ"ב העיר דדבריו הם נגד דברי התוס' ב"מ דק"ג דבמטלטלין בס' בזמן השאלה השואל חשוב מוחזק ואף לשי' התוס' ב"ב דס"א דהמשאיל חשיב מוחזק מ"מ ויש לחלק בין חפץ למעות עיי"ש והסברא י"ל דוקא בשאלה דגם בזמן השאלה אין להשואל בו רק זכות שימוש אבל לא יוכל לקדש בו אשה רק באומר לה שהוא שאול ומתקדשת בהנאת קישוט אז שפיר י"ל דהשואל ל"ח מוחזק אבל בחוב דהוי לגמרי של הנוה וראי' דמצינו דבחייב לאשה וקידש אותה בהמעות אי לא אמר לשם פרעון אני נותן לך אינה יכולה לומר דידי שקלי א"כ שפיר כ"ז שלא בא זמן הפרעון ליכא שום חיוב על הלוה לשלם לו וממילא א"א להטיל עליו חיוב גם בספק וצא דלשי' התוס' ב"מ הנ"ל בוודאי דא"א לחייב את הלוה מס' ולפמ"ש הנה"מ שם העיקר כתוס' ב"מ ואף לשי' התוס' ב"ב אפ"ה י"ל דבחוב גם התוס' ב"ב מודים דהלוה חשיב מוחזק ובפרט נגד מי שלא הלוה לי ורק שנתחייב מדר"נ בוודאי די"ל דכ"ז שלא הגיע זמן הפרעון חשיב כלא התחיל החיוב מעולם ובפרט דיוכל להיות שיפרע לו הלוה הראשון ולא יגבה כלל ממנו בכה"ג בוודאי דקשה להטיל עליו חיוב:

אך לכאורה הי' מקום לומר כיון דמדינא גם ביש פסידא ללוה שני ג"כ שייך שדר"נ והא דביש פסידא ללוה שני אינו יכול לגבות מן העני הוי רק מצד התקנה א"כ היכי דיש ס' אי שייך בזה התקנה וכגון נ"ד דיש ספק אי ניזול בתר שעה שפסקו הבד"צ דאז הרי לא הי' נ"מ ללוה שני למין לשלם וממילא הי' שייך שדר"נ ושוב לא הי' מועיל הרחבת הזמן או דניזול בתר השתא שהרחיבה לו הזמן ושוב יש פסידא ללוה שני ושוב ל"ש שדר"נ וא"כ כיון דיש ס' בתקנה שוב י"ל אוקמא אדינא ומדינא אף ביש פסידא ללוה שני ג"כ שייך שדר"נ וכנודע מדברי הה"מ לענין שכירו ולקיטו דבס' בתקנה אף תפיסה ל"מ משום דאוקמה אדינא עיי"ש אולם י"ל בנ"ד עדיין לא נגמר החיוב משמעון לראובן הואיל דגם אחר הגדת הפס"ד עדיין לא נפקע שיעבודו של ראובן מעל האשה אחרי שלא מסרה לו הוועקסיל שיש לה בחת"י שמעון א"כ במה שהגידו הבד"צ הפס"ד לא נתחדש שום חיוב דשדר"נ איכא אף בלי הגדת הב"ד רק מיד כשנודע לשמעון שהאשה חייבת לראובן נשתעבד שמעון לראובן מכח שדר"נ ואף אם הי' שמעון פורע חובו להאשה הי' מחויב לשלם שנית לראובן וכמפורש בסי' פ"ו ובש"ך שם סקי"ד וא"כ הרי לא נתחדש שום חיוב על שמעון באמירת הפס"ד ורק עיקר חיוב שדר"נ חל בשעת גביה ואז הרי

שוב נודע לנו שיש פסידא ללוה שני ושוב שייך התקנה וכדמות ראי' לזה מהא דכ' הש"ך דבלא נודע לנו בשעת הרחבת הזמן אי חייב לאיש אחר ונודע לנו אח"כ דאמרי' אמ"ל דהי' שייך בזה חיוב שדר"נ ולא הועיל הרחבת הזמן ה"ה די"ל להיפוך נהי דבשעת אמירת הפס"ד חשבנו שלא יהי' פסידא ללוה שני ונפסק הדין דשייך בזה שדר"נ מ"מ אם אח"כ קודם הגעת זמן הפרעון נודע שיש פסידא ללוה שני ויש נכסי למלוה השני שיוכל מלוה ראשון לגבות ממק"א שוב שייך התקנה וגם מפורש בש"ך שם דגם אם בשעת מחילה הי' נכסי ללוה ראשון וחשבנו שיועיל מחילה אפ"ה אם אח"כ לית לי' נכסי בטלה מחילה אף שהי' לו נכסי בשעת מחילה ה"ה הכא אף דאז לא הי' לו פסידא וחשבנו דשייך בזה שדר"נ מ"מ אם אח"כ נתחדש שיש לו פסידא שוב פקע השדר"נ ונהי דיש לחלק בשלמא התם גם בשעת מחילה עכ"פ מה"ת לא הי' מועיל המחילה הואיל דמדינא גם ביש לו נכסי שייך שדר"נ ורק מצד התקנה הועיל מחילתו שפיר י"ל דאם אח"כ נתחדש פסידא למלוה ראשון בטלה המחילה אבל הכא אדרבה בשעת אמירת הפס"ד הרי עשינו עפ"י ד"ת והוחזקנו אז דל"ש בזה התקנה שוב י"ל דל"מ הרחבת הזמן להפקיע משורת הדין:

ו) **אולם** בגוף הדבר י"ל בנ"ד דתיכף מתחילה ביקש לוה שני על הרחבת הזמן א"כ אף שפסקו הבד"צ שמחויב לשלם עד ל' יום כ"ז הי' רק בשביל שראובן וגם האשה תבעו ממנו המעות אבל עכשיו שנתחדש שהאשה הרחיבה לו הזמן שפיר י"ל דשייך בזה התקנה ושפיר י"ל דא"א לכוף את שמעון לשלם לראובן גם דלשי' התומים ביש נכסי ללוה ראשון אף בלית לי' פסידא ג"כ ליכא שדר"נ ודלא כשיטת הש"ך ורק דאם עכ"פ יש פסידא ללוה ראשון ג"כ ליכא שדר"נ ביש לו נכסי והכא אחר שהרחיבה לו הזמן א"כ יוכל להיות שיהי' לה איזה הפסד באם יהי' שמעון מוכרח לשלם כעת לראובן ובכה"ג לשי' התומים ביש לו נכסי ל"ש שדר"נ ע"כ לענ"ד קשה לכוף לשמעון לשלם כעת לראובן:

ג' מקץ ב' דחנוכה תרס"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ח

להרב המאה"ג חו"ב כש"ת מ' יהושוע יעקב פ"מ ז"ל מוצד"ק דראהביטש יצ"ו.

בדבר שאלתו בחטים שמורים שנמצא ביניהם חטים מנוקבים ויש חשש שהנקבים הם מנשיכת תולעים או זבובים אי כשרים למצת מצוה וכת"ה הביא מאו"ח סי' תס"ו בחטים שנישוכו מאכילת עכברים דיש פוסקים דצריך לברר וי"א דא"צ לברר דהוי מ"פ וי"א

דהרוק מחמיץ ומצד הסברא אין חילוק בין רוק מאדם לרוק מעכבר ולפ"ז כ' כת"ה די"ל דגם רוק של זבוב או של תולע מחמיץ עכת"ד:

א) הנה באמת לשי' המג"א בחטים שנישוכו מאכילת עכבר אף ס' א"צ דאמרי' דרוק עכבר אינו מחמיץ חטה קשה ורק לשי' הט"ז הוא דמי לחטים שיש בהם מצומחים דבעי ס' א"כ בנ"ד דאינו ידוע ממה נעשה הנקב א"כ י"ל דהוי ס"ס להקל שמא לא נעשה הנקב מחמת רוק ושמא כשיטת המג"א דאף רוק עכבר אינו מחמיץ חטה קשה נהי דשיטת המחבר בסי' תס"ז דבנולד ס' על חטים שמא נתחמצו אף דיש ס"ס אפ"ה אסור באכילה מ"מ כבר כ' הט"ז שם דבמקום הפסד מותר ועיי"ש בפמ"ג שכ' דאף לשי' הרמב"ם דחמץ חשיב דשיל"מ וא"כ בדשיל"מ ל"מ ס"ס בד"ת ולשי' הט"ז בסי' ק"י אף אם ב' הספיקות שאין כאן איסור כלל ג"כ אסור מ"מ כ"ז לענין ביטול אמרי' עד שתאכלנו בביטול שני איסורים תאכלנו בביטול איסור א' וכיון דבטל לענין איסור ב"י שוב מותר להשהותו ושפיר חשיב דשיל"מ אבל בס"ס א"א לומר תרתי דסתרי דממנ"פ א"נ דנתחמץ שוב אסור לשהותו וכיון שמחליטין לענין שהיה דליכא בזה איסור חמץ שוב ממילא מיתר באכילה עכ"פ מבואר דמהני ס"ס לענין חמץ ועיי"ש בסי' תס"ו בנתייבש הלחלחות דאם יש ס' שמא נתלחלח ממ"פ מותר משום ס"ס וה"ה הכא יש להתיר משום ס"ס:

ב) וכת"ה הביא ראי' דתולע אינו מחמיץ מש"ס מנחות דפ"ד בהא דאיתא שם ואם התליעה פסולה ומבואר בש"ס שם הטעם דהוי כבע"מ וא"נ דתולע מחמיץ א"כ בלא"ה פסולה משום דחמץ פוסל במנחה דהא בתוס' שם משמע דמתני' מיירי בכל המנחות וע"כ דתולע אינו מחמיץ וחזר ודחה דבאמת י"ל דתולע מחמיץ ואפ"ה צ"ל דיש בו פסיל משום בע"מ כיון דקיי"ל במנחות דנ"ו דמחמץ אחר מחמץ חיוב ומחמץ מנחה פסולה פטורה וא"כ אי לא הי' במתולעים פסול דבע"מ אף דהי' פסול משום מחמץ מ"מ אם חימצה אח"כ חיוב אבל כיון דיש בו פסול משום בע"מ שוב ליכא בי פסול משום מחמץ עכת"ד:

ג) באמת יש לשדות בה נרגא דהרי בש"ס שם דנ"ז בעיא ר"פ בחימצה ויצאה וחזרה וחימצה מי נימא כיון דיצאה איפסלא ושוב אינה חיוב משום מחמץ או דילמא כיון דחימצה פסול יוצא ל"מ בה מידי ושוב חיוב ופירש"י כיון דחימצה אין בה קדושה גמורה שיהי' חל עליו פסול יוצא והאבעיא לא איפשטא ולפ"ז י"ל גם לענין חטים שהתליעו דא"נ דתולע אינו מחמץ שפיר חל עליו פסול משום בע"מ הואיל דבלי המום הי' בו קדושה גמורה ושוב שפיר כיון דהוי מנחה פסולה משום בע"מ תו בחימצה אח"כ אינו חייב משום מחמץ אבל א"נ דתולע מחמיץ שוב י"ל דאף דע"י התולע נעשה ג"כ בע"מ

מ"מ כיון דבלא"ה המנחה פסולה משום חמץ תו פסול בע"מ ל"מ בה ושוב בחימצה אח"כ הי' חיוב ונשמע לכאורה דתולע אינו מחמיץ ומה"ט הוצרך לפסול משום בע"מ דא"נ דיש בו פסול משום חמץ א"כ תו פסול דבע"מ ל"מ בה ושוב יתחייב בחימצה אח"כ ובאמת א"נ דתולע אינו מחמיץ שפיר מועיל בו הפסול דבע"מ ולא יתחייב בחימצה אח"כ ונדחה לכאורה דברי כת"ה:

ד) **אך** באמת אכתי י"ל כדברי כת"ה דלעולם י"ל דתולע מחמיץ ואפ"ה אי מיפסל ג"כ משום בע"מ שפיר לא יתחייב בחימצה אח"כ ונהי די"ל דכיון דכבר נפסל משום חמץ תו פסול דבע"מ ל"מ בה מ"מ י"ל בשלמא שם דנחמצה מקודם ואח"כ יצאה י"ל דלא חל פסול יוצא אפסול חמץ ושפיר חייב בחימצה אח"כ דהוי כמחמץ ב"פ מנחה כשירה דהא אף למאן דפטר במטיל מום בבע"מ מודה דמחמץ אחר מחמץ חיוב אבל הכא דהפסול חמץ והפסול בט"מ באים בב"א דע"י הרוק של התולע נעשה בע"מ מכח שניקב בו ואז נתחמץ ג"כ ושוב חלו שניהם בב"א ושוב הוי מנחה פסולה ושוב לא יתחייב בחימצה אח"כ והרי מצינו כן חילוק בין בב"א לבין זאח"ז לענין אאחע"א וכן מצינו גם לענין טומאה במנחות דכ"ד די"ל שבע לה טומאה ואפ"ה קאמר שם בש"ס דאם בא טומאת מדרס וטומאת מגע מדרס בב"א אם פקע אח"כ טומאת מדרס נשאר טומאת מגע מדרס וכן משני שם בש"ס התם בב"א הכא בזאח"ז א"כ הכא נמי י"ל דוקא בנחמצה מקודם ע"י מים ואח"כ התליעה דפסול דבע"מ בא רק אחר הפסול דחימוץ אז שפיר אם יחמוץ אותם שנית יתחייב הואיל דהפסול דחמץ בא קודם הפסול דבע"מ ושוב הפסול דבע"מ ל"מ בה מידי שפיר חייב בחימצה שנית אבל הכא דהפסול חמץ ופסול דבע"מ חלים שניהם בב"א א"כ כבר כ' התוס' רי"ד בהא דבב"א חלו שניהם מטעם הי מינייהו מפקית וממילא חשוב בכלל מנחה פסולה ושוב אינו חייב משום מחמיץ ושוב שפיר י"ל דתולע מחמיץ ואפ"ה אינו חייב בחימצה שנית הואיל דפסול דבע"מ הי' חל ביחד עם הפסול דחמץ וחשיב מנחה פסולה אך באמת ז"א דהרי זה פשוט דהא דקאמר בש"ס דבחמץ פסול יוצא ל"מ בה מידי א"א לומר הכוונה משום דפסול יוצא לא חל אחמץ ז"א דא"כ גבי טומאה דאמרי' שבע לה טומאה ואפ"ה חזינן דהיכי דטומאה שניה חמורה חלה א"כ כיון דפסול יוצא חמור מפסול חמץ דהא פסול יוצא כולל כל הקדשים תאמר חמץ פסול רק בשאר מנחות אבל תודה ושתי הלחם אדרבא באות חמץ א"כ בוודאי מן הראוי דיחול פסול יוצא אפסול חמץ וע"כ דכוונת הש"ס דנהי דפסול יוצא חל אפסול חמץ מ"מ הואיל דבלא"ה פסולה משום חמץ א"כ פסול יוצא אינו מוסיף לנו שום חידוש בפיסולו ושפיר ל"ח בכלל מנחה פסולה ושפיר חיוב משום מחמיץ וכהא דכ' בריטב"א

מכות דכ"ב בשם הרמ"ה דליכא חיוב מעילה רק במידי דבלי איסור הנאת הקדש הי' חזי להנות בו אבל בבישל בב"ח בעצי הקדש דאז גם בלי איסור הנאת הקדש ג"כ הי' אסור להנות מכח בב"ח בכה"ג לא חייבה רחמנא משום מעולה עיי"ש ולפ"ז י"ל דאף היכי דבאים בב"א מ"מ כיון דפסול דבע"מ אינו מוסיף שום דבר בפיסולו דבל"ז פסול משום חמץ שוב ל"ח בכלל מנחה פסולה ושוב יש לחייב משום מחמיץ ונשמע ע"כ דתולע אינו מחמיץ:

ה) **אך** באמת עדיין יש לחלק בין היכי דפסול חמץ בא מקודם לפסול דבע"מ לבין היכי דשניהם באו בב"א ונקדים מחלוקת רש"י ותוס' שבועות ד"כ דלשי' רש"י בנדר שלא לאכול נבילה כיון דנדר חל עליו יוכל להתפיס בו ולשי' התוס' אף דחל הנדר מ"מ לא יוכל להתפיס בו וי"ל דכוונת התוס' נהי דחל הנדר אפ"ה גזה"כ דהתפסה ל"מ רק במידי שיש עליו שם דבר הנדור אבל בנדר על נבילה כיון דליכא שום חומר באיסור השני נהי דגזה"כ דחל על איסור הקדום מ"מ לא נקרא עליו שם איסור השני רק שם איסור הראשון ושוב אכתי חשוב כשם דבר האסור עליו ובאמת כמחלוקת רש"י ותוס' מצינו בנדרים די"ב הרי עלי כבכור ר"ו אוסר ור"י מתיר ומסיק בש"ס דר"י דמתיר משום דבעי דוקא מתפיס בדבר הנדור ולא בדבר האסור ור"י דאוסר אמר קרא לד' לרבות דבר האסור ומאן דשרי מוקי קרא לד' לרבות חטאת ואשם ומאן דאוסר קסבר בכור נמי מתפיסו בנדר הוא דמצוה להקדישו ומאן דשרי אי לא מקדישו מי לא קדיש ולכאורה צ"ב בהא דקאמר מאן דאסור אמר קרא לד' לרבות דבר האסור וקשה הא באמת קיי"ל דמתפיס בדבר האסור ל"מ וכבר הרגישו ברש"י ורא"ש שם בזה ונדחקו דהכוונה דהיכי דעכ"פ הוא קודש לד' אף שהוא דבר האסור מועיל התפסה אבל עכ"פ הלשון דקאמר בש"ס לרבות דבר האסור צ"ב וגם יש להבין גוף פלוגתתם בבכור דחד סבר כיון דמצוה להקדישו חשיב דבר הנדור וחד סבר כיון דקדוש מעצמו ל"מ בו התפסה באיזה סברא פליגי:

ו) **ועפ"ז** י"ל דפליגי בפלוגתת רש"י ותוס' הנ"ל דלשי' רש"י דכיון דחל הנדר מיקרי דבר הנדור אבל לשי' התוס' דאף דחל הנדר אפ"ה לא נקרא עליו שם איסור השני ואכתי מוטל עליו שם איסור הראשון וא"כ הוי שם דבר האסור עליו ול"מ בו התפסה וה"ה בבכור דקדוש מרחם ורק דכתוב הזכר תקדיש והיינו דמצוה ג"כ להקדישו בפה א"כ י"ל דר"י סובר כשיטת רש"י ושוב שפיר נהי דקדושה הראשונה קדוש מעצמו מ"מ הואיל דמצוה להקדישו בפה שוב חשיב שם דבר הנדור עליו ומועיל בו התפסה ור"י סובר כשיטת התוס' דבכה"ג אף דמצוה להקדישו בפה מ"מ הואיל דכבר קדוש מרחם מעצמו בכה"ג שוב לא מיקרי שם דבר הנדור עליו ושפיר ל"מ בו התפסה וניחא שפיר הא דקיי"ל

דל"מ התפסה בבכור הואיל דקיי"ל ביו"ד סי' רט"ו דבקונם נבילה עלי אף א"נ דחל הנדר אפ"ה ל"מ בו התפסה והיינו כשיטת התוס' וא"כ ה"ה בבכור נהי דמצוה להקדישו וס"ד דחשיב דיש עליו שם דבר הנדור מ"מ ל"מ בו התפסה הואיל דכבר קדוש מעצמו מרחם שם דבר האסור עליו ול"מ בו התפסה:

ז) **ולפ"ז** י"ל בנ"ד אם פסול יוצא בא אח"כ נהי דחל פסול יוצא אפסול חמץ מ"מ לא נקרא עליו שם פסול יוצא רק אכתי פסול חמץ שמו עליו ושוב כיון דליכא עליו שם פסול יוצא רק שם פסול חמץ שפיר חייב משום מחמץ אבל היכי דפסול חמץ ופסול בע"מ באו בב"א א"כ נקרא עליו ג"כ שם פסול דבע"מ שוב חשיב בכלל מנחה פסולה ושוב אינו חייב משום מחמץ ושוב אכתי י"ל דתולע מחמיץ ואפ"ה יש נ"מ במה דנסתפק הש"ס דיתחייב משום בע"מ היינו לענין שאם יחמיץ אותה שנית שלא יתחייב עוד משום מחמץ וז"ב:

ח) **והנה** כת"ה העיר בהא דאבעיא התם המקדיש מאי שילקה משום מקדיש בע"מ וקשה הא בלא"ה לוקה משום מקדיש מנחה פסולה עכת"ד:

באמת לק"מ ע' ברמב"ם פ"ו מאיסורי מזבח דמקדיש פסול למזבח כל מיני פסולים הדבר ספק אי דומה לפסול דבע"מ בבהמה עיי"ש א"כ לפ"ז אי הי' הדין דבמנחה אינו לוקה משום מקדיש בע"מ עכצ"ל משום דאין בע"מ רק בבהמה א"כ לפ"ז במנחה לא יהי' חייב גם במקדיש שאר פסולים וז"ב, אך בגוף הערתו לענין אי תולע מחמיץ מש"ס מנחות הנ"ל כבר נודע שיטת הרוקח דצואה אינו מחמיץ וראייתו מהא דאבעיא בש"ס מנחות דס"ט חטים שבגללי בקר מהו למנחות ותיקשי הרי בלא"ה פסולים משום חמץ עיי"ש ולכאורה צ"ע על ראיית הרוקח דהרי י"ל דכוונת הש"ס דאו פסול מכח מיאוס שוב יהי' חשיב בכלל מנחה פסולה. ושוב לא יתחייב בחימצה אח"כ ונשמע מדברי הרוקח דא"נ דפסול משום חמץ שוב לא יחול עליו הפסול מכח מיאוס כיון דבל"ז פסול משום חמץ ושפיר יתחייב בחימצה אח"כ ודו"ק ר נחזור לנ"ד כבר כ' בח"י סי' תנ"ד בשם הר"ן דליכא חשש באכילת תולעים מחטים ובפרט דגם בחטים מאכילת עכברים לשי' המג"א מותר אף בלי ס' מכ"ש דיש להקל בזה אך נודע מ"ש השו"מ מהד"ת סי' פ"ב די"ל דוקא למנחות דמהני ס"ס י"ל דהוי ס"ס אי מחמיץ אבל לענין שמירה י"ל דאף ס"ס ל"מ וכסברת הרמב"ן והריטב"א דבקדשים וטהרות ל"מ ס"ס אך רבים השיגו עליו די"ל דוקא בקדשים דפסולים בהיסח הדעת ל"מ ס"ס אבל בשמירה י"ל דמהני ס"ס ע"כ לדינא החטים כשרים זולת הרוצה להחמיר למצת מצוה בב' לילות הראשונות תע"ב כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' ויקרא תרס"ח ראדימישלא יצ"ו הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ט

להרב המאה"ג חו"ב בנש"ק וכו' כש"ת מ' פנחס יוסף נ"י אבד"ק וואניטש יצ"ו.
בדבר שאלתו באשה שהיתה מקשה לילד והרופאים הוציאו הילד בצבת אם הולד חייב בפדה"ב זה תורף השאלה:
א) וכת"ה העיר מהא דאבעיא בש"ס חולין דס"ט אי נגיעת הרחם מעכב ונשאר בתיקו ובש"ס בכורות ד"ט מוכח די"ל דמקצת הרחם, מקדש נהי דמסיק הש"ס די"ל מב"מ אינו חוצץ מ"מ י"ל בנ"ד דיש ס"ס לחיוב שמא נגיעת רחם לא מעכב ושמא סגי בנגיעת מקצת הרחם והביא בשם שט"מ דס"ס מועיל לחייב בפדה"ב עכת"ד:
הנה בגוף הדבר אי מועיל ס"ס לחייב בפדה"ב אף למ"ד דס"ס ל"מ להוציא ממון לכאורה יש להעיר מהא דכ' בתוס' כתובות ד"ט דחייב לתת לה כתובתה דשמא אינו בקי בפ"פ ושמא נאנסה ומוכח לכאורה דס"ס מועיל לחיוב ממון אך י"ל כ"ז התם דכבר נתחייב לה כתובה וס' שמא זינתה תחתיו ברצון וא"כ כבר כ' הפלאה שם די"ל בכה"ג דהוי כמו איא"פ דחייב ונהי דכתובה ל"ח חיוב ברור משום דשמא מעולם לא תבוא לידי גביה ע' תוס' ב"מ ד"כ ותוס' גיטין די"ג ושוב ל"ח כמו איא"פ הואיל דעיקר הא דאיא"פ חייב משום דלא אתי ס' פטור ומוציא מידי חיוב וודאי וא"כ בכתובה דל"ח חיוב ברור שוב י"ל דל"ח בכלל איא"פ אך באמת י"ל דגם בכתובה הוי כמו איא"פ כיון דכבר הוחלטנו שיהי' חייב לה כתובה שוב מועיל עכ"פ הס"ס להחזיק החיוב שכבר הוחלטנו וכמ"ש בדרישה חו"מ סי' רל"ב דרוב זבני לשחיטה אז אף בלא נתן עוד הלוקח את המעות חייב ליתן הואיל דרוב מסייע שחייב לשלם המעות כמו שהי' מוחזק אצלינו קודם שנולד הריעותא מועיל עכ"פ הרוב להחזיק מה שהי' בהחלט אצלינו עד עתה עיי"ש ובאמת בנה"מ סקי"ב שם השיג עליו אבל דעת הדרישה מבואר כן א"כ שפיר י"ל גם בכתובה דמועיל הס"ס להחזיק החיוב שכבר הוחלטנו אבל בעלמא אף היכי דהוי ס"ס מ"מ הואיל דהוי הספק על התחלת החיוב אז אכתי וי"ל דל"מ ס"ס לחייב ממון כמו דל"מ רוב בממון ולפ"ז י"ל דגם לחייב בפדה"ב ס"ס ל"מ וכמו דל"מ רוב בפדה"ב אך כבר העיר בשטמ"ק ב"ק די"א די"ל דרוב מועיל לחייב בפה"ב:
ב) ובספרי ח"ג סי' ט' הבאתי בהא דאינו חייב בפדיון תוך ל' דלשי' רש"י ז"ל הטעם מחשש נפל אף דרוב ב"ק הם ותיקשי לרב דסובר דרוב מועיל להוציא ממון אולם כתבתי כיון דמיעוט נפלים הוי מיעוט המצוי נהי דמה"ת מועיל רוב אף היכי דיש מיעוט המצוי וכמו דחזינן דבדיקת הריאה הוי רק מדרבנן אף דסירכות הוי מיעוט המצוי אבל עכ"פ

חז"ל החמירו במיעוט המצוי שלא לסמוך על הרוב א"כ תו לא מיקרי הרוב בכלל בירור במידי דיש מיעוט המצוי והיכי דהרוב ל"ח בירור גם לרב ל"מ רוב בממון דעיקר הא דמועיל רוב בממון לרב הוא רק משום דרב סובר דרוב מיקרי בירור כמ"ש הכו"פ סי' ק"ו וסי' ס"ג וע' תוס' בכורות ד"כ שכ' בחד תירוצא די"ל דבממון שאל"ת גם רב מודה ועיי"ש שהעירו די"ל דאף אם יש רו"ח לחיוב אפ"ה לא יהי' מוכרח ליתנו לכהן משום די"ל דבממון אף רו"ח לחיוב ל"מ ועיי"ש שכתבו דא"א לומר תרתי דסתרי אבל ברמב"ן ורא"ש שם כ' די"ל דאמרי' תרתי דסתרי וע' תוס' נדה דכ"ה מ"ש בזה וע' בתוי"ש כתובות דט"ז כ' די"ל דרו"ח מועיל בממון אבל עכ"פ רובא לחוד בוודאי דל"מ בממון וה"ה בפדה"ב וכה נודע שיטת מהרי"ק בהפילה וולד שאינו מרוקם דהבא אחריו חיוב בבכורה דיש ב' חזקות לחיוב חזקה שלא נתרקמו אבריו וחזקה שלא נפטר רחמה ותמה עליו בשו"ת ח"צ דהא יש רוב דוודאי הפילה ב"ק ושוב עכ"פ החזקות ל"ח כבירור היכי דיש רוב להיפוך ושוב איך אפשר לחייבו ע"י החזקות עיי"ש ולכאורה דבריו צ"ע דהא ידוע שיטת הריב"ש דתרי חזקות עדיפי מרוב וכבר הרגיש בזה בהג"ה יד שאול יו"ד סו' ש"ה ובאמת י"ל דכבר כ' בשו"ת מהר"י אסאד דהא דתרי חזקות עדיפי מרוב הוא רק מדרבנן והיינו להחמיר כמו במשאל"ס אבל להתחייב בפדיון אף ע"י תרי חזקות א"א לחייבו היכי דיש רוב כנגדו וצדקו דברי הח"צ:

ג) **וראיתי** בהג"ה יד שאול שם שכ' די"ל דס"ס חשוב כרובא דאיתא קמן ומועיל גם בממון וכשיטת התה ד ורשב"ם ב"ב דצ"ג אבל עכ"פ אכתי הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים נחזור לענין דינא דלכאורה בנ"ד יש כמה צדדים לחייבו בפדה"ב חדא שמא כהשטמ"ק דבפדה"ב דהוי מצוה אף רוב מועיל לחיוב וכעין שיטת הרשב"א דבס' צדקה אזלינן לחומרא ולא אזלינן בתר צד ממון שבו וכנודע ממחלוקת הג"ת ומהרשד"ם מובא בש"ך יו"ד סוס"י קע"ז ובפרט די"ל לפמ"ש בשו"ת ח"ס חו"מ סי' קפ"ז דהפדיון שייך להשי"ת רק דהשי"ת נותנו במתנה להכהן א"כ לפ"ז אף א"נ דגם בפדה"ב אמרי' המע"ה אבל עכ"פ י"ל דמועיל רוב לחיוב וכמ"ש המהרי"ט דבמת"ע דכתיב עני ורש הצדיקו אז היכי דיש עכ"פ רוב לחיוב מועיל וה"ה די"ל סברא זו בפדה"ב וגם יש צירוף שמא כסברת היד שאול דס"ס חשיב כרובא דא"ק ומועיל אף בממון:

ד) **והנה** ראיתי לגדול א' שכ' ג"כ די"ל דרוב יועיל בפדה"ב הואיל דגם לשמואל דסובר דרוב ל"מ בממון מ"מ לא גרע מברי ושמא כמבואר בכתובות דט"ז דע"י רוב משוי לטענת שכנגדו לשמא וא"כ חיוב עכ"פ לצי"ש כמבואר בחו"מ סי' ע"ה וממילא מותר ג"כ לברך ע"י חיוב לצי"ש עכת"ד:

באמת יש בזה הרבה לדבר אי מותר לברך על ס"ס כיון דבברכה שא"צ יש חומר לא תשא א"כ כמו דאין לברך אמידי שכל חיובו הוא מטעם חזקה כמ"ש בט"ז או"ח סי' ח' ה"ה דאין לברך ע"י ס"ס וע' בפמ"ג בפ"כ לאו"ח שהרגיש בזה ואף דמפורש בש"ע דבשכח לברך ספה"ע לילה אחת וספר ביום דמותר לברך אח"כ מטעם ס"ס שמא ספירה דיממא הוי ספירה ושמא כל לילה מצוה בפ"ע ומוכח דמותר לברך ע"י ס"ס באמת וי"ל התם העיקר כשיטות הסוברים דכל לילה מצוה בפ"ע וראי' דפסקינן דאף בלא ספר גם כל היום ונזכר בביה"ש ג"כ מותר לברך אבל בעלמא שפיר י"ל דל"מ ס"ס לענין ברכה:

ה) **אך** בגוף הדבר י"ל הואיל דברכה שא"צ לשי' רוה"פ הוי רק דרבנן ע' תוס' ר"ה דל"ג ולפ"ז י"ל דוקא שם באו"ח סי' ח' דיוכל להוות שמיד אחר הברכה יתברר לו שהציצית הם פסולים ונמצא דיוכל להיות שיתברר לו ששיקר בברכתו בכה"ג שפיר אין לברך מכח חזקה או ע"י ס"ס דדמי להיכי דאיכא לברורי דל"מ ס"ס או חזקה אבל בסד"ד דלעולם לא יתברר הספק שפיר י"ל דמועיל הס"ס אף לענין ברכה וז"ב:

ו) **אך** בגוף הס"ס שכ' כת"ה דשמא נגיעת הרחם לא מעכב ושמא מקצת הרחם מקדש. לכאורה בשלמא הספק אי נגיעת הרחם מעכב הוי ספק גמור כיון דהוא איבעיא בש"ס חולין ד"ע כרכו בסיב מאי ופירש"י אי הוי חציצה הואיל דאין נוגע ברחם אבל הספק אי מקצת הרחם מקדש לכאורה אין זה ספק ונהי דקאמר בש"ס בכורות שם לימא קסברי רבנן מקצת הרחם מקדש מ"מ בתר דמסיק הש"ס מב"מ אינו חוצץ שוב לא נשמע שום הו"א לומר דמקצת הרחם מקדש אולם לפמ"ש ברמב"ן פ"ג מבכורות ובתוס' חיצונית שם דהא דקאמר ר"א דמב"מ אינו חוצץ הוי רק דרך דחויה אבל לקושטא אכתי י"ל בטעמא דרבנן משום דמקצת הרחם מקדש ושפיר חשיב ס"ס שמא נגיעת הרחם לא מעכב ושמא מקצת רחם מקדש אך לכאורה אכתי יש לעורר לפמ"ש בתוס' בכורות שם בחד תירוצא דבמסייע להוציאו אף מב"מ חוצץ א"כ הכא דהרופא מוציא הילד ע"י הכלי א"כ הכלי מסייע להוציא והכלי לגבי הילד חשוב אינו מינו א"כ בוודאי דחשיב חציצה אך באמת הדבר ידוע דהילד מוציא מועט הראש לחוץ מעצמו ואח"כ נוטל הרופא הכלי מן הצד ואוחזו במיעוט הראש שיצא מכבר א"כ אדרבה כל הראש וכל הגוף יוצא דרך הרחם בני חציצה א"כ בכה"ג פשיטא דקדוש בבכורה וכבר האריך בזה בריע"א פ"ח מבכורות עיי"ש:

ז) **ובפרט** די"ל דהא שכ' התוס' דבמסייע להוציאו אף מב"מ חוצץ כ"ז במידי דחוצץ עכ"פ באינו מינו אז הי' ס"ד לומר דבמסייע להוציאו אף במב"מ חוצץ אבל במידי דגם באינו מינו לא חייץ אז גם במסייע להוציאו אינו חוצץ דלא גרע הך דמסייע להוציא

מאילו הי' אינו מינו ממש א"כ לפ"ז בנ"ד דל"ש כלל הדין דחציצה וכמ"ש הפמ"א לענין קלטניס בנשים שיש להם מיחוש בראש דכיון שיש סכנה להסירן אינה מקפדת ול"ח חציצה לכן כ' בשו"ת ד"ח לענין רטיה שע"ג המכה דאף שדרכן להחליף מ"מ חשיבה אינה מקפדת הואיל דיש סכנה להסירן ולהחליפן עיי"ש וה"ה בנ"ד דאם לא יקח הרופא הצבת לסייע להוציא הוולד תהי' האשה בסכנה א"כ הרי אינו מקפדת וממילא אינו חוצץ וא"כ היכי דליכא דין חציצה אף באינו מינו שוב אף מסייע להוציאו לא יזיק וז"ב:

ח) **יצא** דבנ"ד לא מבעיא לשי' השטמ"ק דס"ס מועיל לחייב בפדה"ב בוודאי דחייב בנ"ד ובפרט א"נ דס"ס חשיב כרובא דא"ק בוודאי דהי' חייב בפדה"ב אך אף להסוברים דגם בפדה"ב ל"מ לחייב מכח ס"ס מ"מ ע"י הס"ס בצירוף הסברא שכתבתי דמכח שיש סכנה נא חוצץ בוודאי דמועיל לחייבו בפדה"ב ולכאורה יש להביא כדמות ראי' לזה ממתני' דבכורות דמ"ט במת האב אחר ל' דפטור הבן מליתן לכהן עד שאומרו לו שלא נתן ופירש"י עד שאומרו לו שצוה האב שלא נתן עוד ובאמירה לחוד סגי וא"צ בזה עדות גמורה אף דאחר ל' הוי בחזקת שנפדה מ"מ אין זו חזקה מעליא הואיל דרובא דאינשי אינם משלמים תיכף עיי"ש ונשמע לכאורה מדברי רש"י דברוב מסייע לחיוב אם יש עוד צירוף אמירה ממאן דהוא מועיל לחייב וכמ"ש השטמ"ק שם דסגי אפי' באמירה מעבד או שפחה עיי"ש וה"ה די"ל דס"ס בצירוף סברא כל דהו מועיל לחייב בפדה"ב ונהי דבאמת יש לדחות ראי' זו דשאני התם דכבר נתחייב ורק דרוצין לפוטרו מכח החזקה שבוודאי נפדה בזה שפיר י"ל הואיל דיש רוב נגד החזקה א"כ חשוב כהורע כח החזקה ודמי לאיא"פ דחייב ורק לולי האמירה ממאן דהו הי' מקום לפוטרו מכח דיש עוד חזקה היינו חז"כ דוודאי לא הי' משהה את מצות פדיון וכמצינו בשבועות דמ"ו דיש חזקה דאין אדם משהה לשלם שכר פעולה כדי שלא יעבור בלאו דלא תלין ורק ע"י אמירה קלה בצירוף הרוב מהני לאוקמיה בחזקת חיוב דמעיקרא ול"ש לאוקמיה בחז"כ דוודאי כבר שילם ז"א הואיל דיש לפנינו מי שמעיד שאביו הודה שלא שילם עדיין ובכה"ג ל"ש לומר אאמע"ר חדא כמ"ש בתוס' ב"מ ד"ג דרצונו לעשות תשובה עיי"ש וגם נודע שיטת הראשונים דהיכא דבא להתחייב א"ע ל"ש לומר אאמ"ר ע' שטמ"ק כתובות די"ט ובריטב"א מכות ד"ג מ"ש בזה אבל במידי דהוי הספק על התחלת החיוב שפיר הי' מקום לומר דגם ס"ס בצירוף סברא קלה ל"מ לחייב בפדה"ב וכעין החילוק שכ' בשו"ת פמ"א להשיג על הט"ז חו"מ סי' ע"ה לענין ס' פרע לו מטבע מזויפת עיי"ש י אך נהי דליכא הוכחה גמורה מרש"י הנ"ל אבל עכ"פ הסברא בעצמותו נכונה הואיל דלשי' כמ"פ ס"ס לחוד מועיל לחייב בפדה"ב ולשי' אחרונים מועיל ס"ס לענין שיהי' חייב לצי"ש א"כ

פשיטא דס"ס בצירוף הסברא דמכח שיש סכנה אינו חוצץ בוודאי דבצירוף שניהם יש לחייב בפדה"ב ובפרט אחרי שהבאתי דכמעט כל הראש וכל הגוף נוגע ברחם בלי שום דבר חוצץ פשיטא דליכא שום צד לפטור מן הבכורה כנלע"ד בס"ד לדינא:
ד' ויקהל תרס"ט ראדמישלא יצ"ו הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן י

להרב הגדול חריף ובקי כש"ת מוה"ר יעקב פפלאנצענגראבין נ"י בק"ק נויארק.
בדבר שאלתו באחד שהי' לו פרה מבכרת ומכרה לנכרי בקנין כסף לחוד וביום ע"פ שלאחריו מכר כל בהמותיו עם כל החמץ שהי' נו לנכרי בקנין כסף ובשטר מכירה אגב שכירת החצר וגם והפרה מבכרת הו' בכלל המכירה ובחוה"מ ילדה בכור ונשחט הבכור בלי ידיעת הבעלים ונתערב הבשר כשהי' שלם בשאר בשר ונמלח ביחד ונסתפק כת"ה אין כשר הבשר וכת"ה כ' דממ"נ אי כסף קונה א"כ כבר הי' של נכרי ע"י המכירה הראשונה וא"נ דכסף לא קנה שוב נקנה לערל השני עם החמץ ביחד ע"י השט"מ:
הנה באמת עדיין יש לפקפק דבאמת בעיקר ע"י קנין שט"מ העירו דהא א"נ דחצר ל"מ מעכו"ם א"כ קנין אגב נשי' התוס' ב"ק י"ד אינו רק קנין דרבנן וי"ל דל"מ לענין איסור ב"י רק שכ' המק"ח דחמץ שנמכר הוי ג"כ בכלל הביטול ועכ"פ בלא נמכר כדינו כ' הח"ס דוודאי הוי בכלל בערתיו א"כ מה"ת אינו עובר ולענין דרבנן מהני קנין דרבנן או כמ"ש בספרי ובכ"מ כיון שכותבין חצר במכירה א"כ החמץ מונח ברשות העכו"ם ושוב אף בלי קנין י"ל דאין הישראל עובר בב"י דל"ח בבתיכם ורק שכ' הרא"ש דכיון שנתן לו רשות להניח שם חמצו קונה בשימוש ולפ"ז אם הקנה עכ"פ בקנין דרבנן עכ"פ החצר משמר החפץ לצורך הנכרי שוב ל"ח בבתיכם ואינו עובר מה"ת ולענין דרבנן מהני קנין דרבנן אבל עכ"פ יש לחוש דקנין אגב לא קני מה"ת ושוב י"ל דהבהמה נשארה מה"ת ברשות הישראל ושוב יש בו קדושת בכור.. דקנין הראשון לא מהני שלא הי' רק קנין כסף וקנין השני ג"כ ל"מ דקנין השני הי' ג"כ בכסף ול"מ בעכו"ם ואגב ל"ח רק קנין דרבנן אך לפמ"ש בלח"מ פ"ד דמכירה דאף א"נ דקנין דרבנן ל"מ לענין איסור דבר תורה מ"מ אם בשעת שהתחלנו לדין על דרבנן לא ידענו שיצמח מזה קולא לענין ד"ת וכבר החלטנו את הדרבנן אז אף שנצמח מזה אח"כ שיש נפ"מ לענין איסור תורה מ"מ הוי קנין שכבר הוחזק ומהני ומש"ה בהבטיח טלה לזונה לא נאסר כיון דמדרבנן כסף ל"ק וכבר החלטנו דלא קנתה הטלה ממילא מותר אח"כ להקריבו על המזבח עי"ש א"כ ה"נ כיון דבער"פ לא הי' נ"מ בקנין אגב רק לענין דרבנן דב"י מה"ת בלא"ה ליכא מכח ב' הספקות דלעיל ורק מדרבנן החלטנו דמהני קנין אגב לענין חיוב ביעור דרבנן שוב אף כשנולד אח"כ

דבר שצריכין לדין מכח הקנין אגב לד"ת מ"מ כוון שכבר החלטנו דמועיל קנין אגב שוב מהני אח"כ לענין ד"ת ובפרט כיון שיש כמה ספיקות להתיר שמא כסף לחוד בעכו"ם מישראל קונה כשי' רש"י והרמב"ם ז"ל ושמא קנין אגב מהני ד"ת כשי' התוס' קידושין ד"ה ושמא קנין דרבנן מהני לד"ת כשי' הר"ן ושמא חצר קונה בעכו"ם כשי' הקצוה"ח בסי' קצ"ד א"כ קרוב לודאי שאין בו קדושת בכור ועכ"פ אחר שכבר נשחט ונתערב א"כ מה"ת גם חה"ל מה"ת בטל ועכ"פ ל"ח רק ס' איסור וי"ל דגם בחהר"ל בטל דהוי ספק דרבנן ואף דנודע הס' קודם שנתערב מ"מ היכא שיש כמה צדדים להקל מפורש בספרי ח"ג סי' צ"ז דמתירין התערובות אף בנודע הס' מקודם ובפרט בס' דדינא דל"ש לומר דכבר הוחלטנו וודאי איסור וכמו דמתירין בסי' ס"ו בביצה שיש בו טיפת דם בנתערב ברוב אף דהוי ס' בנתגלגל וגם בס' איסור לשי' כ"פ סומכין אשי' הראבי"ה דסגי בקליפה ובא"י מקום הקליפה בטל ברוב ע"כ מכל הני צדדים הדבר פשוט דבשר שנתערב בו הס' בכור מותר כנלע"ד בס"ד:

בעה"ח פ' מטות מסעי תרפ"ו לפ"ק מרחץ הארשפאלו, הק' שמואל ענגיל אבד"ק ראדאמישלא.

סימן יא

להרב הגאון המפורסי' וכו' כש"ת מ' יוסף פאנצער ז"ל ראבד"ק דראהביטש יצ"ו.

בדבר שאלתו באיש א' חסר דיעה שנדד מביתו ואיש אחד מעירו ראה אותו ביערסלוב והכירו כי החסר דיעה הי' שמו מאיר והו' חתנו של השו"ב מבארוסלוב ואח"כ שמע קול שנמצא אדם מת סמוך לעיר יעריסלוב והלך לשם ולא הכירו בטב"ע ורק בזקנו הכירו כי הי' לו שערות מועטים ועוד העידו איזה אנשים שראו חסר דיעה מסבב ביעריסלוב ורק שלא הכירו אותו מי הוא ואח"כ כשנמצא אדם מת סמוך לעירם הלכו לראותו והכירו אותו בטב"ע גמור שזה הוא אותו החסר דעת שהי' מסבב ביעריסלוב ובדקו בו אולי ימצאו בו איזה סימן וראו שהו' לו רושם שחור בגבו תחת אצילי ידיו ואשתו ואביה אומרים כן שיודעים שהי' לו רושם שחור על גבו אבל לא צמצמו המקום וגם העידו העדים שהו' אדם בינוני וזקנו הי' קטן והצבע משערותיו הי' בלאנד וכבר עבר ג' שנים מיום שנעלם וגם כבר העמידו הדבר במכה"ע ועד כה לא נשמע ממנו מאומה זה תורף השאלה:

וכת"ה העיר בג' צדדי היתר א' עפ"י עד האומר שראה את מאור חתן השו"ב מבאריסליב בעיר יעריסלוב והכירו בחייו נהי דאחר מותו לא הכירו בטב"ע זולת בזקנו וזה אף בגדר סימן אמצעי לא מקרי מ"מ לפי שיטת המבי"ט הנודע י"ל כיון דעכ"פ ידעינן מעדותו של

עד הנ"ל שמאיר מבאריסליב הנ"ל הי' ביעריסלוב וכיון שנמצא אח"כ אדם מת סמוך ליעריסלוב שוב יש לתלות דהוא ממש זה שראה אותו בחייו ביעריסלוב כיון דאיש אחר לא נעלם אז ביעריסלוב:

א) באמת בצד היתר הלז יש לדון טובא דעיקר סברת המבי"ט די"ל היינו שאבד היינו שנמצא כ"ז היכי דעכ"פ ידעינן בוודאי שהנאבד הי' במקום זה אבל הכא הרי גם על זה אם הי' מאיר הנ"ל בעיר יעריסלוב לא נודע לנו רק עפ"י ע"א א"כ באמת לשי' כמ"פ ע"א בעדות אשה ל"מ רק מדרבנן א"כ בנ"ד ממנ"פ א"א להתיר מכח זה דאי ניזול בתר ד"ת שוב ע"א נ"מ ואי ניזול בתר דרבנן א"כ מדרבנן הרי לא אמרי' היינו שאבד היינו שנמצא וכדומה לזה כ' הפמ"א והברית אברהם די"ל דע"א במשאל"ס לא יועיל ואף אם ניסת תצא מכח ממנ"פ מה"ת ע"א ל"מ ומדרבנן הרי שוב חוששין שמא עלה מן המים וגם העירו דאף לשי' הסוברים דע"א בעדות אשה נאמן מה"ת מכח מדעל"ג מ"מ במשאל"ס ל"ח מדעל"ג דאף אם יבוא בעלה לא והי' נתפס למשקר לפי שיהי' יוכל להתנצל דבאמת ראה הטביעה ורק שעלה מן המים ורק לענין זה יפה כתבו דגם במשאל"ס שייך הסברא דמדעל"ג דאם יבא בעלה שפיר יהי' נתפס למשקר הואיל דחשש שמא עלה מן המים הוי מילתא דל"ש ורק להחמיר באיסור א"א חוששין להכי אבל אם ובוא בעלה לא ניתלי במידי דל"ש ורק נחזיק את העד למשקר ועוד כתבו דדוקא במשאל"ס שפיר י"ל דמועיל גם בעדות ע"א הואיל דאכתי שייך הטעם דקולת עגונה מדחזינן התם דאם ניסת לא תצא ע"כ דחז"ל גופא לא רצו להחמיר בדיעבד א"כ ע"כ דהוי מכח קולת עגונה ושפיר מועיל גם ע"א ויוצמח באמת לפ"ז דע"א במשאל"ס בלא שהה עד שתצא נפשו אף לשי' האומרים דגם בזה ליכא רק חשש דרבנן מ"מ לא יועיל ע"א הואיל דבזה אף אם ניסת תצא א"כ אף לשי' הסוברים דבדרבנן מהני סי' אמצעי מ"מ היכי דליכא רק ע"א על הטביעה שוב לא יועיל סימן אמצעי דממנ"פ מה"ת ע"א ל"מ וגם סימן אמצעי ל"מ ומדרבנן שוב חוששין שמא עלה מן המים ובזה א"א להקל מכח קולת עגונה הואיל דבלא שהה עד שת"נ אף אם ניסת תצא וא"כ ה"ה בנ"ד י"ל דממנ"פ עדותו ל"מ דמה"ת ע"א ל"מ ומדרבנן שוב לא אמרי' היינו שאבד ובפרט די"ל דאף להסוברים דמה"ת מהני ע"א בעדות אשה מכח מדעל"ג מ"מ בנ"ד ל"ש מדעל"ג דאף אם יבוא האיש הנ"ל לביתו לא יהי' העד מוחזק לשקרן כיון דאומר רק שראה אותו שהי' מסבב עצמו בעיר יערוסלוב ודבר זה לא יוכל שום ב"א להכחישו ושוב י"ל דע"א ל"מ ושוב ל"מ כלל לומר שראה אותו ביעריסלוב וא"כ לכאורה אין לנו שום צד לצרף סברת המבי"ט לנ"ד:

ב) אך באמת י"ל דהא דיש פוסקים דע"א בעדות אשה מה"ת ל"מ כ"ז בעד המעיד שמצא אדם מת ורצונו בזה להתיר את אשתו א"כ חשוב עדותו נגד חא"א וגם רוצה להוציא אדם פרטו אשר אנו מכירין אותו מחזקת חי דבזה ל"ש הסברא דכמה מתים איכא בעולם וכמ"ש בתוס' שבועות דמ"ו וב"מ דקט"ו דכשדנין על אדם פרטי ל"ש לומר כמה גנבי איכא בשוקא עיי"ש וגם עדותו בזה נוגע לדשב"ע שפיר י"ל דע"א ל"מ אף להמקילין מוכרחים לבוא לסברת מדעל"ג או לקולת עגונה אבל הכא דאינו אומר רק שראה את מאיר הנ"ל בעיר יעריסלוב א"כ דיבור זה אינו נגד חא"א ואינו סותר בדיבורו חזקת חי של מאיר הנ"ל וגם דיבור זה אינו נוגע לדשב"ע א"כ אף שמעיד זאת בשעה שאנו דנין להתיר את האשה ויסוד ההיתר אנו רוצין לבנות על דבריו וא"כ ממילא נצמח בדיבורו סתירה לחא"א מ"מ כיון דגוף הדיבור שלו שראה אותו בחייו אינו סותר לחזקת חי ולא לחא"א ורק שאנו רוצין לבנות מזה בנין להיתר עגונה א"כ י"ל דנ"ד דמי לסברת הרי"ף בהא דאשתמודעינהו דאחוה דמיתנא דל"ח כמעיד בדשב"ע וכהא דכ' בתוס' חולין דצ"ו בהא דמחזירין שטר בסימנים הואיל דבזה אכתי ליכא סתירה לחזקת ממון ושוב שפיר מהימן בדיבורו אף בלי מדעל"ג ואף בלי קולת עגונה וכמ"ש הנוב"י דאף במעיד שזה הוא אחיו של המת בשעת חליצה ג"כ מהני הואיל דדיבור זה ואינו נוגע דוקא לחליצה וכיון דלשאר דברים מהימן שוב מועיל ג"כ לחליצה וא"כ בנ"ד הואיל דדיבור זה אינו נוגע לסתור החא"א וחזקת חי בוודאי דמהימן בזה ואחר שנתאמת לנו דבריו דמאיר הנ"ל הי' ביעריסלוב שוב יש מקום לצרף שיטת המבי"ט וז"ב:

ג) אולם לשי' הריב"ש דבמעיד שזה הוא אחיו של המת בשעת חליצה ל"מ ה"ה בנ"ד דאומר דבר זה בשעה שאנו דנין להתיר האשה שוב י"ל דלא מהימן רק ע"י קולת עגונה או ע"י סברת מדעל"ג וע' בנה"מ סי' כ"ח סק"ז מ"ש בזה וסברת מדעל"ג הא כבר כתבתי דל"ש בנ"ד ושוב לא מהימן כלל אם מאיר הנ"ל הי' ביעריסלוב ושוב ל"ש לצרף שיטת המבי"ט כיון דלא ידעינן כלל אם הי' שמה בשום פעם וז"ב:

וחוץ לזה דרוה"פ השיגו על המבי"ט ע' נובי"ק סי' מ"ו ושו"ת בית אפרים אה"ע סי' י"א ובש"ש ובח"ס מ"ש בזה אלא נוסף לזה דאף לשי' המבי"ט כ"ז באדם שידוע לנו שהלך מביתו אדעתא דהכי לילך למקום ידוע ואח"כ נמצא אדם מת בדרך ההולך לאותו מקום אז אמרי' כיון דהלך מביתו לילך לאותו מקום וא"נ דמת הנמצא הוא אדם אחר נהי' מוכרחים לחוש דזה האיש שהלך מביתו אדעתא דהכי לילך למקום הלז שינה עצמו ממה שגמר בדעתו לילך למקום הלז והלך למקום אחר א"כ טפי יש לנו למיתלי שלא שינה דעתו מכפי שהי' נגמר בדעתו ודמי קצת להא דאמרי' חשע"ש א"כ הוי כבירור

שהוא הלך בדרך הלז וכיון דמחליטין שהוא בוודאי הי' בדרך הלז א"כ שפיר יש לתלות דהמת הנמצא הוא זה האיש שהי' וודאי בדרך הלז דאילו על אדם אחר הרי יש ספק אי הלך בשום פעם בדרך הלז דהא מיירי במקום שאין ש"מ ודמי לעובדא דהרא"ש במכלוף בן מלל וכמ"ש בשו"ת פרשת מרדכי סי' כ"ו דאם זה וודאי הי' בביה"ח מועיל שמו ושם אביו אף בלי שם עירו אבל בנ"ד דהי' חסר דיעה והי' נודד ומסבב בעיירות בלי החלטה כלל אנה לילך א"כ אף אי נאמין לדברי העד שאומר שראה אותו בחייו ביעריסלוב מ"מ ליכא הוכחה לומר שהוא מת ביעריסלוב הואיל דעכ"פ לא הלך מביתו על דעת לילך ליעריסלוב שיהי' מקום לומר מדהלך ליעריסלוב בוודאי דמת הנמצא שם הוא זה האיש שהלך ליעריסלוב ובפרט דעיר יעריסלוב הוא מקום שש"מ ושוב שפיר יש לחוש דבעלה של זו אזיל לעלמא ומת הנמצא הוא א' מרובא דעלמא:

ד) **אך** לכאורה הי' מקום לומר דבר חדש לפמ"ש הפוסקים להשיג על המבי"ט דאף בידעינן דזה בוודאי הי' בדרך הלז אפ"ה מסתבר טפי לומר שמת הנמצא הוא א' מרובא דעלמא וא"כ י"ל לפמ"ש בשו"ת ח"צ בהא דמועיל סימן אמצעי בגוף וסימן מובהק בכלים אף דש לחוש לשאלה מ"מ ע"י סימן שבגוף אף למ"ד סימנים דרבנן עכ"פ חשיב בגדר לא שכיח שהרבה אנשים והי' להם סימן א' ורק מיעוט איכא ושוב י"ל דחשיב בכלל שאלה דיחיד עיי"ש א"כ י"ל בנ"ז דחוץ העד שאומר שראה אותו בחייו ביעריסלוב יש עוד עד האומר שראה איש חסר דיעה שהי' מסבב עצמו ביעריסלוב ואח"כ ראה אותו מונח מת והכיר בטב"ע גמור שזה הא אותו החסר דיעה שהי' מסבב עצמו ביעריסלוב וא"כ ע"י עד הראשון באם נאמין לדבריו נודע לנו שמאיר שהי' חסר דיעה הי' ביעריסלוב וע"י עד השני ידעינן דהנמצא מת הי' זה החסר דיעה וא"כ הא רובא דעלמא אינם חסירי דיעה א"כ ע"כ דזה המת הנמצא אינו מרובא דעלמא וא"כ שוב י"ל הואיל דידעינן דמאיר הנ"ל וודאי הי' ביעריסלוב והוא הי' חסר דיעה ורובא דעלמא אינם חסרי דיעה ואם נרצה לחוש דאחר בא לשם ומת עכ"ח נצטרך לומר דאינו מרובא דעלמא דהרי זה המת ידעינן בבירור ע"י עד השני שהי' חסר דיעה ורובא דעלמא אינם חסרי דיעה וכיון דאף אם נרצה לחוש שמת הנמצא הוא איש אחר ג"כ נהי' מוכרחים לומר שאינו מרובא דעלמא רק ממיעוט דעלמא שהם חסרי דיעה בכה"ג שפיר דמי להא דשאלה דיחיד ושפיר יש לתלות שמת הנמצא הוא זה שהי' וודאי שם כפי שמעיד עד הראשון וז"ב אולם לדינא קשה לסמוך על זה חדא דהרבה פוסקים דחו דברי הח"צ וגם דאכתי י"ל שמא א' מרובא דעלמא הנמצא בתוכם ג"כ חסרי דיעה בא לשם ומת שם ודבר זה גופא שהי' חסר דיעה ל"מ כלום ול"ח אף בגדר סימן אמצעי ע"כ אין להעמיד יסוד להיתר גם בזה:

עתה נבוא לשאר צדדי היתר והנה כת"ה כ' לצדד מאחר שכבר עבר ג' שנים וכבר העמידו הדבר במכה"ע ולא נשמע ממנו מאומה יש הוכחה שמת דאל"כ הי' בא איזה ידיעה ממנו:

ה) **הנה** אם אמנם כי כבר האריכו בזה הפוסקים והביאו ראי' מכתובות דכ"ב דמשני באומרת ברי לי ופירש"י אין לבי נוקפי שאילו הי' קיים הי' בא ע' בשו"ת רח"כ מ"ש בזה ובח"ס סי' מ"ח וסי' קל"א וכבר הכריעו הרבה אחרונים דסברא זו מועיל עכ"פ לסלק החשש איסור תורה אולם מש"ס כתובות הנ"ל י"ל דליכא הוכחה כלל דהתם כבר כ' בתוס' דחזקת דייקא מרע לה לחא"א ולחד תירוצא בתוס' שם ליכא רק איסור א"ת וא"כ אף בלי הסברא דאילו הי' קיים הי' בא ג"כ ל"ח רק ס' א"א בכה"ג י"ל דמועיל סברא זו וכמ"ש בפנ"י קידושין דס"ו דהיכי דנולד ס' בדבר אף בלי אמירת העד בכה"ג ע"א מהימן אף נגד חזקה אבל בנ"ד דלא הי' לנו שום ספק לחשוב שבעלה של זו מת והחא"א הוא בתוקפו ונהי דע"כ איתרע ח"ח של אדם א' מ"מ למי שאין אנו מכירין בו ל"ש לאוקמי' בח"ח דכמה מתים איכא בעולם וכנודע ממחלוקת הב"ש סי' י"ז סקפ"ד והנוב"ק סי' ל"א לענין ספק ג"י עי"ש בכה"ג שפיר י"ל דלא סמכינן אסברא זו דאילו הי' קיים הי' בא וחוץ לזה י"ל דבנ"ד בוודאי דל"מ סברא זו דדוקא באדם השפוי בדעתו יש לצדד מכח סברא זו דאם הי' חי הי' בא לביתו או הי' כותב וגם לא הי' עובר מלתת לאשתו שאר וכסות המחויב עפ"י תורה אבל בנ"ד דהי' חסר דיעה אזדא כל הנ"ל אך אכתי י"ל בנ"ד דיש ג"כ צירוף מכח סימן של הרושם ואחרי שכבר העמידו במכה"ע ואין עונה עכ"פ י"ל דכבר אזדא החא"א ד"ת ושוב ע"י סימן אמצעי בגופו שפיר יש מקום להתיר דרבו הפוסקים דבדרבנן סמכינן אסימן אמצעי:

ו) **והנה** ברושם מבואר ברמ"א דל"ח סימן מובהק והיכי דיש רושם בצמצום מקום כ' הע"ז והב"ש דחשיב סימן מובהק ורושם לחוד י"ל דחשוב עכ"פ סימן אמצעי וכדמוכח מדברי הב"ש שם שכתב דרושם עדיף משומא דשומא עשוי להשתנות ורושם אינו עשוי להשתנות והרי עיקר הא דשומא ל"ח סימן אמצעי למ"ד סימנים ד"ת הטעם משום דעשוי להשתנות ונשמע דרושם שאינו עשוי להשתנות חשיב עכ"פ כסימן אמצעי ואם הי' מצמצם המקום של הרושם ג"כ הי' מקום לחושבו בכלל סימן מובהק דלשי' הפלאה בקו"א אף בסימן גרוע בצמצום מקום חשוב סימן מובהק אבל עכ"פ גם בלי צמצום מקום הרושם לחוד הוי עכ"פ כסימן אמצעי וע' שו"ת בי"ש אה"ע סי' מ"א שכ' ג"כ דאף בלי צמצום מקום מ"מ אם אומר עכ"פ באותו אבר חשיב עכ"פ סימן אמצעי והנה אם היתה אומרת מדת גדול של הרושם ג"כ הי' מקום לחשבי בכלל סימן מובהק כמ"ש

בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' שנ"ו אבל בוודאי דלא הגידה זאת מ"מ אחרי שביארתי דעי"ז שהעמידו על מכה"ע ולא נשמע ממנו כלל איתרע עכ"פ החא"א ד"ת שוב יש מקום לסמוך על הסימן דרושם ולסמוך טל הפוסקים דבדרבנן מהני סימן אמצעי ואף דלשי' כמ"פ ל"מ סימן אמצעי אף בדרבנן וראייתם מתוס' יבמות דקט"ז וגם מהא דל"מ פרצוף בלי פדחת אף בצירוף סימן אמצעי מ"מ י"ל דדוקא למ"ד סימנים דרבנן ל"מ והא דמועיל בממון משום דהפבד"ה וכמפורש ברש"י שם אבל לדידן דמספקא לן אי סימנים ד"ת ורק מספק מחמירין בעגונה שלא להתיר בסימן אמצעי הואיל דהוי ס' ד"ת וכ"ז קודם שנסתלק החשש ד"ת אבל הכא אם נחליט עכ"פ דאיתרע החא"א מה"ת או עפ"י שיטת המבי"ט או מכח הסברא דלא נשמט ממנו מאומה שוב חשיב עכ"פ ס' דרבנן ול"ש לומר דהוי ס' דרבנן נגד ח"א ז"א חדא דבסד"ד ל"ש לאוקמה אחזקה דבשביל חזקה לא ישתנה הדין ובפרט דנודע שיטת הרמב"ם דבאמת סימן מהני מה"ת רק חז"ל החמירו שלא לסמוך אסימן אמצעי באיסור מיתה וא"כ י"ל היכי דכבר נסתלק החשש ד"ת שוב לא מחמירין ושוב י"ל דלכ"ע מועיל סימן אמצעי אך באמת כמ"פ כ' דאף לדידן י"ל דל"מ סימן אמצעי אף באיסור דרבנן וגם עדיין אין הדבר בהחלט אצלי אי בנ"ד חשיב בכלל נסתלק החשש איסור ד"ת ושאר הסימנים בוודאי דאין לצרפם דדוקא סימנים אמצעים מצטרפים אבל סימנים גרועים לא מצטרפי אף להיות בגדר סימן אמצעי וע' בח"ס סי' נ"ח מ"ש לחוכך גם בשומא בצמצום מקום ע"כ אף שהדבר הוא חמור מאוד עכ"ז לגודל המצוה אחרי שיש כמה צדדים שכבר איתרע החא"א מה"ת וגם בצירוף הסימן דרושם דחשוב עכ"פ סימן אמצעי ובצירוף שאר הסימנים גרועים נלע"ד להקל ולסמוך אשיטת הפוסקים דבדרבנן סמכינן על סימן אמצעי ובתנאי שיסכים עמנו רב גדול בתורה ויראה ואז יושיב ב"ד של ג' להתיר האשה כנלע"ד בס"ד לדינא:

ד' חיו תרע"א ראדמישלא יצ"ו:

הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן יב

להרב הגאון המפורסי' וכו' כש"ת מ' מאיר ראפיפורט (שליט"א) ז"ל אבד"ק ליקאווא וראבד"ק קרקרא יצ"ו.

בדבר הדו"ד באחד שמסר וועקסיל לקאנטור והוא הי' רק זיראנע ובתור לוה הי' חתום על הוועקסיל איש א' מעיר אחרת והקאנטור מסרו הוועקסיל לבאנק גדולה אשר הבאנק הלז יש להם נימוס שאף אם אינם עושים פראטעסט מיד ליום הגעת זמן הפרעון ג"כ לא יסתלק חתימת הזיראנט וכן הי' שלא נעשה פראטעסט ביום הגעת זמן הפרעון ובתוך

כך הלוה מעיר אחרת עשה קרעדע ותובע הקאנטור מהערב המעות והערב משיב כי באם הי' עושים פראטעסט בזמנו הי' נודע לו מיד שלא פרע הלוה והי' יוכל עוד לגבות המעות מהלוה קודם שעשה הקרעדע א"כ המה הוא דאפסידו לנפשייהו בזה שלא עשו פראטעסט בזמנו וגם אומר הערב כי לא נכנס להיות ערב רק אדעתא דהכי שיעשו פראטעסט בזמנו כנהוג בכל הקאסיס זה תורף הטו"ת:

א) והנה כה"ג כ' דחוץ לזה שהוא חתום על הווועקסיל בלא"ה יש לדונו כלוה הואיל דהוא לקח המעות מהקאנטור א"כ עכ"פ לא גרע מהלואה בע"פ לענ"ד לא זו הדרך דנהי דקיבל המעות מהקאנטור וגם חתום על הווועקסיל אפ"ה אין עליו שם לוה והוי רק כמוכר הועקסיל להקאנטור ושטר כזה נקנה במסירה לחוד הואיל דהלוה נתחייב בחתימתו על הווועקסיל לכל מי שמוציאו ממילא הערב ל"ח לוה רק כמוכר שט"ח וכהא דכ' בש"ך סי' פ"ו אהא דקאמר בש"ס ב"ק דפ"ט כל לגבי בעלה וודאי מחלה אף דבשדר"נ ל"מ מחילה מ"מ כיון דמוכרת לו כל השטר ממילא נפקע חיובה ושוב יכולה למחול ואף דהתומים שם השיג על הש"ך וכ' לחלק בין מכרה בעצמה לבין נעשה בגוביינא דב"ד מ"מ בנ"ד דחשיב כמכרה בעצמה י"ל דגם התומים מודה להש"ך ובפרט דבקצה"ח ונה"מ שם דחו דברי התומים והעלו כשיטת הש"ך הנ"ל ועי' בחו"מ סי' ס"ו בהג"ה בהא דמועיל מחילה במכר שט"ח דוקא בלא הי' חייב להלוקח ממקום אחר או ביש לו לפרוע אבל באין לו לפרוע ל"מ מחילה משום דל"מ מחילה בשדר"נ ובקצה"ח שם תמה על הרא"ש שפסק דגם באין חייב לו מכבר באם אין לו לפרוע ל"מ מחילה ואמאי לא יועיל מחילה כיון דאינו חייב לו מכבר רק מחמת שנתחייב לשלם לו משדר"נ א"כ אף באין לו לפרוע יועיל מחילתו הואיל דקודם המחילה לא נתחייב כלל להלוקח ותירץ דכיון דע"י המחילה מחויב המוכר לשלם להלוקח מדד"ג וכיון דאין לו לשלם נתחייב הלוה להלוקח מכח שדר"נ וחשיב כשניהם באים בב"א וגם היכי דשניהם באים בב"א ג"כ ל"מ מחילה בשדר"נ משום דכל שאינו בזאח"ז אפי' בב"א אינו עיי"ש וכן הכרעת הש"ך בלא"ה דלא כשיטת הרא"ש ורק דבאין חיוב לו מכבר אף באין לו לפרוע מהני מחילתו נחזור להנ"ל דנ"ד דמי למוכר שט"ח ודמיא להא דאיתא בסי' ס"ו דבמוכר שט"ח כדין אין לו על המוכר שום טענה אף בהעני הלוה ועיי"ש בש"ך ס"ק קי"ג דאף בהי' הלוה עוד עני מקודם ואף בלא ידע הלוקח מזה אפ"ה ל"ח מקח טעות דהו"ל להלוקח לחקור אחר מצב הלוה וכן פסקו התומים והנה"מ שם ע"כ פשיטא דבנ"ד ראובן אין עליו שם לוה והי רק כמוכר שט"ח בחת"י לוה וכל חיובו הוא רק מדין ערב:

ב) ונהי דמבואר ביו"ד סי' קע"ג בהא דהמוכר שט"ח בפחות אין בו משום רבית דכ"ז בלא קובל עליו המוכר אחריות אבל בקיבל עליו המוכר אחריות שאם הלוה לא ישלם יצטרך הוא לשלם אסור ומוכח דבקע"א חשיב המוכר כלוה על המעות אך באמת י"ל דוקא בריבית כיון דהוא נוטל המעות אף דבאמת אין עליו שם לוה מ"מ אסור משום דעכ"פ חשיב אגר נטר אבל היכי דאינו דנין לענין איסור ריבית בוודאי דהזיראנט אין עליו שם לוה רק כמוכר שט"ח וראי' דבריבית גופא אם המוכר לא קע"א רק עד ג"ח ומכאן ואילך האחריות על הלוקח מותר משום דל"ח קרוב לשכר וכמ"ש בשער המשפט בכללא דריבתא בשם מהרלב"ח ע"כ הדבר פשוט דל"ח בכלל לוה רק כמוכר שט"ח ומכח הזורע ל"ח טפי מערב ולפ"ז י"ל לפי"מ דמבואר בחו"מ סי' קל"א סעיף ד' דאם אמר הערב להמלוה שיתבע את הלוה בזמנו ולא תבעו ובתוך כך פשט הלוה רגל לנושיו דלשי' המחבר בשם הרמב"ן גם בזה לא נפטר הערב והמחבר סיים דצריך להתיישב בדבר והרמ"א כ' שיש חולקים בדבר והסמ"ע כ' דליכא חולק להדיא על הרמב"ן והט"ז כ' דהטור הוא החולק והב"ח והש"ך כי דבדה"ב הוא החולק על הרמב"ן עיי"ש וא"כ י"ל בנ"ד דעדיף עוד דהתם ע"כ מיירי שהערבות הי' בסתם ורק דההלוואה לזמן נעשה רק לטובת הלוה וא"כ אם לא הי' אומר להמלוה שיתבע מהלוה בזמנו פשיטא דהערב חייב רק אחרי שהגיד לו לתבוע בזמנו אז דעת הרמב"ן דאפ"ה הואיל דהערב נתערב בסתם נהי דהלוה לא לוה רק לזמן מ"מ יוכל המלוה לומר שהזמן לא נקבע רק לטובת הלוה אבל אם המלוה לא ירצה לתבעו כעת אכתי לא נפטר הערב אבל בנ"ד דידוע דבכל הקאסיס הנימוס שאם אינם עושים פראטעסט בזמנו נסתלק חתימת הזוראנט א"כ בוודאי דלא נעשה ערב רק לזמן ושוב שפיר אם אינם עושים פראטעסט בזמנו ובין כך הלוה עושה קרעדע פשיטא דאף הרמב"ן מודה בכה"ג דנפטר הערב דלא נתערב רק עד אותו זמן הראוי לעשות פראטעסט דלשי' הבדה"ב לעולם יוכל הערב לטעון שלא נתערב אדעתא דהכי באם לא ירצה המלוה לתבוע את הלוה מכ"ש הכא דהוי להדיא כנתערב רק לזמן פשיטא דנפטר הערב בזה שלא עשו פראטעסט בזמנו ונהי דבאנק הגדולה יש להם נימוס כזה שאף אם אינם עושים פראטעסט בזמן הפרעון ג"כ לא נסתלק הזורע מ"מ הואיל דעפ"י רוב אין הנימוס כן בוודאי דלא נעשה ערב רק עד זמן הפרעון וז"ב:

ג) וכת"ה כ' להעיר די"ל דבעלי קאנטור ל"ח בכלל מזיק ממש ורק לשי' המרדכי והריטב"א דבקיבל עליו חייב אף בגרמא ה"ה הכא הואיל דעפ"י רוב הנימוס לעשות פראטעסט מיד א"כ חשיב כקיבלו עלייהו נעשות הפראטעסט מיד ושוב חייבם אף

בגרמא עכת"ד ולענ"ד א"צ לכל זה דבפשיטות הערב פטור כיון דלא נכנס בכלל הערבות רק אדעתא דהכי שיעשו הפראטעסט מיד וז"ב:

ד) **וכת"ה** נסתפק בנ"ד שבעלי הקאנטור יש להם מעותיו של הזיראנט בידם אם יש איזה צד לזכות את הקאנטור שיוכלו לתפוס מעותיו:

לענ"ד אחרי שביארתי דהזיראנט אין לו שם לוה עליו ומכח שלא עשו פראטעסט בזמנו נסתלק ממנו גם שם ערב ל"מ מידי מה שיש להם מעותיו בשלמא אם הי' נותן וועקסיל להקאנטור לגבות חוב מהלוה ולא הי' לוקח מהם המעות אז אף שלא עשו פראטעסט בזמני לא הי' אפשר לחייבם מכח שגרמו לו היזק משום די"ל דל"ח ברי היזיקא ולא עדיף מהא דאיתא בח"מ סי' נ"ה בשליש שהחזיר שטר למלוה דפטור וגם הי' מקום לפוטרם מכח היזק שאינו ניכר וכהא דגזל חמץ ועעה"פ דאומר לו הש"ל ורק דבזה הי' מקום לפלפל עפ"י דברי הפמ"א בלא העמיד לו הסחורה עד אחר היריד ועפ"י דברי הפמ"ג או"ח סי' תרנ"ו בגזל לולב אי יוכל להחזירו אחר החג הואיל די"ל דלא דמי לחמץ דהכא כ"ע רואים דאחר החג האתרוג אינו שוה כלום עיי"ש וה"ה הכא כ"ט יודעים דאחר הזמן יסתלק הערב י"ל דשפיר חשוב היזק ניכר ורק דהי' מקום לפוטרם מכח דל"ח ברי היזיקא אבל בנ"ד הערב אין עליו שם לוה וחשיב רק כמוכר שט"ח ועי"ז שלא עשו פראטעסט בזמנו נסתלק ממנו גם שם ערב ע"כ הדבר פשוט דלא מבעיא אם לא יבררו בעלי הקאנטור שגם באם הי' עושים אז פראטעסט ג"כ לא הי' מקום לגבות מהלוה בוודאי דאין להם על הזוראנט שום טענה אלא אף אם יבררו כנ"ל אפ"ה קשה לחייב את הזוראנט עפ"י ד"ת משום דיוכל לטעון שמא אם הי' עושים פראטעסט וכל הנצרך הי' יוכל לגבות עוד אצל הלוה וגם אולי הי' אז הלוה משלם בטוב מפני שהי' רוצה עוד להיות נחשב לבטוח ע"כ אף שיש להם מעותיו לא יוכלו לתפוס משום דדבר זה ל"ח בכלל סד"ד שיהי' שייך בו ענין תפיסה ורק דהזוראנט פטור לגמרי כנלענ"ד בס"ד לדינא:

ב' תזריע תרע"ג ראדמישלא. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן יג

להרב המאה"ג וכו' כש"ת מ' חיים נ"י אבד"ק ברזאסטוק יצ"ו.

בדבר שאלתו שנשרף הבהמ"ד ורוצים להמשיך הבנין לצד צפון ומזרח ובצד דרום יושאר מקום פנוי לשבת ולטיייל שם הנה לענ"ד הדבר פשוט דע"י מכירת אותו מקום פנוי פקע קדושתו וכת"ה העיר די"ל דחשיב כבהכ"נ של כרכים והביא דברי המ"ב המובא במג"א דבזה"ז אף בשל כרכים נמכר ואף דיש חולקים מ"מ כ' כת"ה דכיון דקדושת בהכ"נ הוי רק מדרבנן י"ל ס' דרבנן לקולא עכת"ד:

א) הנה באמת כבר קדמו בזה בשו"ת מהרש"ם ח"א סו' ו' דלענין החשש שמא זרים סייעו בבנינו י"ל ס' דרבנן ולקולא עיי"ש אך לענ"ד ז"א דהא דאמרי' סד"ר לקולא הוא דוקא בס' הבא במקרה אבל במידי דיש חשש איסור דרבנן בתמידות בכה"ג ל"ש לומר סד"ר לקולא והסברא י"ל לשי' הרמב"ם ז"ל דהא דס"ט ברה"ר טהור לפי שכל הספיקות מדבריהם ובהנך לא גזרו ונודע מ"ש הפוסקים בטעם דסד"ר לקולא משום דחז"ל לא גזרו על הספק וא"כ י"ל לפמ"ש בתוס' כתובות דכ"ח לענין טומאת בית הפרס דבאיסור תמידי גם ס"ט ברה"ר טמא אף דכל הספיקות מדבריהם עיי"ש וע"כ דבאיסור תמידי גזרו חז"ל אף על הספק ושפיר י"ל דבאיסור תמידי ל"ש לומר סד"ר לקולא וז"ב אולם כבר הבאתי בספרי ח"א סי' כ"א בשם הריא"ז דבזה"ז ליכא כלל בהכ"נ של כרכים ע"כ הדבר פשוט דיוכלו לשנות מקום הכתלים ומקום הפנוי ימכרו עפ"י זט"ה ועיין בספרי ח"ג סי' פ"ח ומה שנסתפק לענין שינוי מקום עמידת הארה"ק לענ"ד אין לאסור כיון דהוי לכבוד בהכ"נ שיהי' הארה"ק באמצעי א"כ ל"ח הורדה מקדושה דגם עכשיו והי' מקום הארה"ק הראשון מגוף הבהמ"ד וגם עד עכשיו לא הו' הארה"ק קבוע בכותל ושפיר ל"ח הורדה מקדושה וכמ"ש המהרמ"פ וע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' רס"ג וז"ב:

ב) ובדבר שכעת ישתנו מקומות שבכותל מזרח וכותל צפון ויש ס' או בעלי המקומות שעמדו עד עתה בכותל מזרח יושארו גם כעת בכותל מזרח או דיש להם לישאר באותן המקומות שהי' להם מקודם אף דכעת יהי' אותן המקומות למטה מכותל מזרח כבר האריכו הפוסקים בזה ונודע מ"ש הגרעק"א ז"ל ראי' מהא דאות ה' התרעמה לפני הש"י דעד עתה הי' אות ראשון בשם הושע וכעת יהי' אות שני ע' בח"ס מ"ש בזה עכ"פ לדינא מנהגינו שאותן שהי' להם מקומות בכותל מזרח מגיע להם גם עתה בכותל מזרח ואודות תשלומי מעות אי בטל חזקתן אחר שנשרף הבהמ"ד עי' בנה"מ סי' קס"ב מ"ש בזה וע' בשו"ת ח"ס בהשמטות לחו"מ סי' ל"ב שכ' דבעלי המקומות צריכים לשלם כל אחד לפי שיווי מקומו עיי"ש שכ' דחלק שנותנים לפי הממון יחשבו כפי שיווי המקומות ע"כ בעלי מקומות שבמזרח צריכין ליתן טפי מבעלי שאר המקומות עיי"ש וע' שו"ת בי"ש חו"מ סי' מ"ו שכ' ג"כ כהח"ס דבעלי המקומות נתנו כ"א לפי שיווי המקומות כנלע"ד:

ה' תזריע תרע"ג ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן יד

להרה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' שמעון נ"י מוצד"ק מעליץ יצ"ו.

בדבר שאלתו במי שאסר נכסיו או דבר משלו על כל העולם אם יש אפשריות להתיר לו והיינו לפי פירוש הריב"ש בשיטת הירושלמי פ"ה דנדרים דבאמר קונם הנאתו על

בני העיר אינו נשאל לחכם שבאותו עיר משום דהחכם נוגע בדבר מאחר שההתרה הוא לתועלתם ואינו יכול להתיר משום דהוו כנדרי עצמו וע' ש"ך יו"ד סי' רכ"ח סק"י שהביא זאת רק התם יש עצה להצטרף בת"ח מעיר אחרת שאינם נוגעים אבל הכא הנאתו על כל העולם א"כ הרי כל העולם נוגעים בדבר איך אפשר להתיר לו זה תורף שאלתו:

א) והנה בטרם נבוא לגוף השאלה נבוא לפלפל במה שהעיר כת"ה להסתפק לב"ש דס"ל דאסור לגרש בלי ע"ד איך הדין באשתו גוססת אי רשאי לגרשה אז בלי ע"ד הואיל דרוב גוססין למיתה א"כ הרי לא יגיע לה שום ריעותא מהגט ושוב י"ל דמותר לגרשה אז ולפ"ז העיר לענין עדים שראו מעשה בשעה שהי' אשתו של א' מהם גוססות אז שיב יוכל להעיד אחר מיתתה ול"ש לומר דהוי תחילתו בפסלות ז"א דכיון דהי' בידו לגרשה בשעה שהיתה גוססת וכ שבידו ל"ח תחילתו בפסלות כמו בפסול נוגע דמועיל סילוק ולשי' כמ"פ הטעם משום דבידו להסתלק ולפ"ז לא תיקשי קושית התוס' שבועות דל"ג דהא בעי תחילתו בכשרות ולפ"ז א"ש די"ל דמיירי שראה המעשה בשעה שהיתה אשתו גוססת ואז הי' בידו לגרשה ושוב ל"ח תחילתו בפסלות עכת"ד:

לכאורה אם הי' כנים דבריו הי' מיושב קושית הרשב"א ז"ל שהעיר בהא דבש"ס שם נקט כגון שהי' נשותיהן גוססת והעיר הרשב"א הא אף באחת גוססת ג"כ צריך להשמיענו דס"ד דכיון דרוב גוססין למיתה לא גרמו לו הפסד בכפירתן דהא אם תמות הגוססת יתכשרו לעדות ואמאי נקט כגון שהי' שתיהם גוססת ובשו"ת בית יעקב כ' דבאחת גוססת אכתי הי' לנו לחוש שמא תהי' מן המיעוט ושוב חשיב הפסד ממון ורק בשתיהם גוססת דאיכא תרי רובא בכה"ג בוודאו דאין לחוש למיעוט דחשיב בגדר לא שכיח ועל זה קמ"ל דאפ"ה חשיב הפסד ממון עיי"ש ועפ"י הנ"ל ג"כ א"ש דכוונת הש"ס כגון שראו המעשה בשעה שהי' נשותיהן גוססת ובאמת בעי תחילתו בכשרות והיינו דכ"א מהעדים והי' תחילתו בכשרות וא"כ כ"ז היכי דשתיהן גוססת דאז הרי ביד כ"א מהעדים לגרש אשתו והוי תחילתו בכשרות שפיר הי' ס"ד לפוטרם אבל אי לא הי' רק אחת גוססת א"כ השני שאין אשתו גוססת אין בידו לגרשה ושוב אצלו ל"ח תחילתו בכשרות אף אם תמות אשת חבירו דלגבי זה שאשתו לאו גוססת מונח עליו שם פסיל ונהי דחבירו הי' בידו לסלק הקורבה ע"ו הגט אפ"ה מה שאינו בידו רק ביד אחרים ל"ח בידו וכמ"ש בשטמ"ק ריש כתובות דמה שאין ביד המותרה לתקן ל"ח בכלל התר"ס והוא להיפוך משיטת התוס' גיטין דל"ג וכעין שכ' ברשב"א ב"ק דס"ו דמה"ט הקדש אחר יאוש ל"ח בכלל שינוי החוזר משום דל"ח בידו דמי יימר דמזדקקא לי תלתא וכהא דמפורש בקדושין דס"ב והא דביבמות דפ"ח קאמר הש"ס בהקדש אי דידי' משום דבידו לאתשולי כבר

הרגיש הרשב"א שם די"ל מי יימר וכ' שם לתרץ בכמה אנפי עיי"ש א"כ לפ"ז שפיר נקט הש"ס דוקא ששתיהם גוססת דאז הוי בידו אצל כל אחד מהעדים ודו"ק:

ב) אך גוף הדבר דבראה המעשה בשעה שהיתה אשתו גוססת דיוכל להעיד אחר מיתתה ול"ח תחילתו בפסלות משום דהי' בידו לירשה אז לענ"ד ז"א בשלמא בפסול נוגע דרוצה להעיד אחר שנסתלק הנגיעה ורק שיש חשש מכח תחילתו בפסלות בזה שפיר י"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי וכ"ז התם דמעיד באמת אחר הסילוק שפיר י"ל מכח הסברא דבידו דהוי כאילו נעשה פעולת הסילוק עוד קודם ראיית המעשה וה"ה בנ"ד אם ראה המעשה בשעה שהיתה גוססת והי' מגרשה אז באמת והי' בא להעיד אחר שגירשה אז שפיר הי' מקום לומר דל"ח תחילתו בפסלות כיין דבאמת נתגרשה ומכח הסברא דבידו יש לחשוב כאילו נעשה פעולת הגירושין עוד קודם ראיית המעשה אבל הכא דבאמת לא גירשה ורק שרוצה להעיד אחר מיתתה א"כ פעולת ההיתר בא ע"י מיתתה והרי פעולת המיתה שגרם את ההיתר הרי לא הי' בידי ונהי דהי' בידו לסלק הקורבה ע"י הגט אבל כיון שלא גירשה אמ"ל שהי' עליו שם פסול וסברא זו דע"י שהוא בידו ל"ח תחילתו בפסלות שייך דוקא היכי דהפעולה עכ"פ נעשית עכשיו ורק שיש חסרון מחמת שלא נעשית מקודם בזה מועיל סברת בידו לומר דהוו ככבר נעשה אבל היכי דגם עכשיו לא נעשה הפעולה זו ל"ש לומר דהוו ככבר נעשה הואיל דגם עכשיו לא נעשית ושוב אכתי חשיב תחילתו בפסלות וז"ב:

ג) ובאמת הדבר מבואר בשטמ"ק כתובות דנ"ט דמי שהקדיש מע"י אשתו אלאחר מיתתה לכשירשנה דל"מ משום דחשיב דשלב"ל והעיר דלמ"ד דיוכל לכופה למע"י וא"כ היא ניזונית משלו ובניזונית משלו וודאי דיכול להקדיש וע"כ דמיירי באינה ניזונית משלו וא"כ תיקשי אמאי לא יוכל להקדיש כיון דהוי בידו ליתן לה מזונות ותירץ דבשלמא אם הי' מקדיש אלאחר שיזונה שפיר הי' מועיל כיון דעיקר הסיבה המעכב את ההקדש מלחול הוי רק מה שאינה ניזונית משלו וזאת הרי הוי בידו אבל במקדיש אלאחר מיתתה א"כ פעולת המיתה הא לא הוי בידו עיי"ש וה"ה הכא נהי דבידו לגרשה אבל אחר שלא גירשה ורק שנסתלק הקורבה ע"י מיתה ופעולת המיתה הא לא הוי בידו ושפיר אכתי חשיב תחילתו בפסלות וז"ב:

ד) וגם בגוף הדבר לומר דל"ח תחילתו בפסלות לפי שהי' בידו לגרשה בשעה שהיתה אשתו גוססת באמת כבר העירו המפורשים בהא דבקידושין דס"ב פריך הש"ס דבאומר לאשה האמ"ל לאחר שאגרשך דיועיל משום דבידו לגרשה והעירו הא י"ל מי יימר דמזדקק לי' סופר ועדים וכ' המקנה די"ל דמיירו ביש לו מוכן גט מכבר עיי"ש ומבואר

דבאין לו גט מוכן ל"ח בידו א"כ י"ל אף א"נ דמותר לגרשה בשעה שהוא גוססת מ"מ אם ראה המעשה קודם הגט דלע"ע חל עליו שם פסול נהי דמותר לגרשה מ"מ אז לא הוי בידו דמי יימר דמזדקק לי' סופר ועדים ואף די"ל דמיירי שראה המעשה בשעה שהיתה גוססת והי' בידו ג"כ גט מוכן מכבר ושוב שפיר חשיב בידו אך באמת א"א לומר דהכא מיירי שהי' לו גט מוכן מכבר דא"נ דמיירי בכה"ג אמאי צריך הש"ס לדחוק משום דרוב גוססין למיתה הא בפשיטות הי' אפשר לומר דמיירי ששני העדים הי' להם גיטין מוכנים עבור נשותיהן ובאופן דהי' רשאי לגרשם כגון מדעתם וכמפורש באה"ע סי' קי"ט ושוב הי' ס"ד דיפטרו הראשונים שאומרו דלא גרע שום הפסד בכפירתם דסמכו א"ע שעדים השניים בוודאי יגרשו נשותיהן ואף דכ' בתוס' גיטין דל"ג דרוב אין מגרשין נשותיהן כ"ז בלא הכינו לעצמם גיטין אבל הכא שכבר הכינו לעצמם גיטין וידוע שיטת הרשב"ם ב"ב דקמ"ו דמשנתן עיניו לגרשה שוב אין הבעל יורש אותה ודעת הישׁ"ש דמשנתן עיניו לגרשה שוב אינו אוכל פירות וכמבואר בגיטין די"ח בכה"ג בוודאי דל"ש לומר רוב אין מגרשין נשותיהן ושוב הי' אצלם כבירור דעדים השניים וגרשו נשותיהם ועל זה קמ"ל דכיון דעכ"פ אכתי לא גירשו באותו שעה ועדיין הי' עליהם שם פסול שוב חשיבו הראשונים כגרמו הפסד בכפירתן ושוב לא הי' צריך להש"ס לדחוק משום דרוב גוססין למיתה ומדדחיק הש"ס לומר משום דרוב גוססין למיתה ע"כ דלא מיירי ביש להם גיטין מכבר וכיון דאין להם גיטין מכבר שוב שפיר ל"ח בידו וז"ב:

ה) **וגם** בגוף דבריו דבעל לגבי אשתו אינו מוטל עליו שם פסול הואיל דבידו לגרשה ודמי לפסול נוגע לעני"ד ז"א דלפמ"ש בתוס' הנ"ל דרוב אין מגרשין נשותיהן וכשהן מגרשין אין מבטלין ולפ"ז י"ל לא מבעיא אם גם עכשיו לא גירשה בוודאי דא"א לומר דל"ח תחלתו בפסלות מכח הסברא דבידו לגרשה ז"א דאיך אפשר לומר דלא חל עליו שם פסול מכח דבידו לגרשה אדרבה הא הרוב מסייע דבוודאי לא יגרשה ושפיר חל עליו שם פסול ואף אם גירשה עכשיו אפ"ה ל"ש לומר אמ"ל שגם אז הי' בדעתו לגרשה כדי שיהי' מיקרי כאילו פעולת הגירושין כבר נעשה ז"א דכבר כ' בנמ"י יבמות פ' החולץ דהיכי די"ל שנעשה אח"כ סיבה שתפול ל"ש לומר אמ"ל עיי"ש וה"ה הכא י"ל דמעיקרא לא הי' בדעתו לגרשה ורק עכשיו נולד ביניהם קטטות לכך גירשה ומכ"ש היכי דגם עכשיו לא גירשה בוודאי דא"א לומר דלא חל עליו שם פסול מכח דבידו לגרשה דאדרבא הרוב מסייע דבוודאי לא יגרשנה בשלמא בקידושין דס"ב באמר לה האמ"ל לאחר שאגרשך א"כ הרי יש הוכחה דוודאי יגרשנה מדאמר כן דאל"כ יהי' מוציא דבריו לבטלה ושפיר קאמר הש"ס די"ל דל"ח דשלב"ל אבל היכי דלא ראינו ממנו שום ג"ד שחפץ לגרשה

בוודאי הרוב בתוקפו ושפיר א"א לומר דלא יחול עליו שם פסול מכח זה דבידו לגרשה ז"א דאדרבה מכח הרוב אנו מחליטין דבוודאי לא יגרשנה וז"ב:

ו) **והנה** כת"ה העיר בש"ס ע"ז ד"ב דקאמר דשמים וארץ נוגעים בעדותן והעיר במהרש"א בח"א דהרי קיימים על הקבלה כמ"ש התוס' השני ושוב ל"ח נוגעים ותירץ דאכתי חשיבו נוגעים מכח הנאה שהי' להם כבר וחשיב תחילתו בפסלות והעיר כת"ה הא בפסול נוגע לשי' כמ"פ א"צ ותחילתו בכשרות ולשי' הש"ך בסי' ל"ז המוחזק יכול לומר קי"ל ותי' דהא דבנוגע לשי' כמ"פ ליכא חשש מכח תחילתו בפסלות עיקר הטעם משום דבידו לסלק אבל בשמים וארץ דל"ש אצלם סילוק אז לכ"ט ל"מ היכי דתחילתו בפסלות עכת"ד הנה בגוף הערתו על המהרש"א מהא דבנוגע לשי' כמ"פ א"צ להיות תחילתו בכשרות ע' שו"ת ח"ס חו"מ סי' ל"ו שהעיר בכל זה ע"ד התוס' שם וגם בגוף הדבר שכ' דעיקר הטעם דבנוגע א"צ תחילתו בכשרות הוי משום דבידו לסלק ובשמים וארץ דל"ש סילוק שפיר ל"מ היכי דתחילתו בפסלות כבר העור בזה בספר משביר בר להג' ברכת יוסף ז"ל עיי"ש:

ז) **ומה** שהעיר כת"ה דאיך עשה מרע"ה לשמים וארץ לעדות הא חשיבי נוגעים כבר העיר בזה בהג"ה יעב"ץ על הש"ס ע"ז שם ותירץ ופה עפ"י פירש"י עה"ת בפי האזינו עיי"ש:

ח) **נחזור** לנ"ד דהיכי דהמתיר הוא נוגע לא יוכל להתיר והנה כת"ה כ' להעיר מנזיר ד"כ בהא דהריני נזירה ושמע בעלה ואומר ואני דאינו יכול להפר וכ' התוס' דלפי"מ דרצה הש"ס למיפשט דבעל מיעקר עקר עכ"ח הכוונה דכאן דתולה נדרו בנדרה א"כ לכך אינו מיפר כיון דבזה שמיפר לה יתבטל גם נדרו א"כ אינו רשאי לגרום לבעל את נדרו דכתיב לא יחל דברו ודרשינן הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו והעיר כת"ה דהא בלא"ה אינו יכול להפר לה כיון דע"י הפרתה יהי' ניתר גם נדרו ושוב מיקרי נוגע עכת"ד לפלא שלא ראה דברי המלמ"ל פ"ב מנזיר הלכה ד' שכ' להדיא דהתוס' בנזיר דכ"א ע"ב במ"ש וצ"ע דלא דמי לאחרים כיון דרשאי להפר לאשתו נתכוונו בזה להקשות דבלא"ה לא יוכל להפר משום דהוי נוגע ותירצו דכיון דלעולם בעל מיפר נדרי אשתו אף דאין לך נוגע יותר מזה שוב גם הכא א"א לפוסלו מטעם נוגע עיי"ש מבואר דכבר הרגישו התוס' בזה דיהי' פסול מכח נוגע והוכיחו דאין לפסול בזה משים נוגע והסברא דעיקר הא דנוגע פסול משום שמא לא יחקור יפה וכ"ז היכי דבעי פתח וחרטה יש לחוש שמא לא יחקור יפה אבל בהפרת בעל דא"צ פתח וחרטה ל"ש לפסול מכח נוגע וז"ב:

ט) **יצא** דעכ"פ בהתרת חכם דבעי פתח וחרטה שפיר י"ל דאין להתיר משום חשש נוגע לפי פירוש הריב"ש בשיטת הירושלמי והערני ח"א דלפ"ז איך משכחת שאלה בהקדש

הרי ע"י ההקדש נאסר הדבר לכל העולם ושוב ע"י ההיתר בשאלה והי' פקע האיסור מעל כל העולם וא"כ הרי כל העולם מיקרי נוגעים אך לכאורה הי' אפשר לומר דמה"ט מועיל שאלה כיון דפסול נוגע מועיל סילוק א"כ מאחר דהקדש שוה מנה שחללו על שו"פ מחולל א"כ כיון דיש עצה לחלל ההקדש בשו"פ ודבר המועיל עכ"פ בדיעבד מיקרי בידו כשיטת התוס' פסחים ד"ה דבמידי דכשר בדיעבד חשוב ראוי וכ"ה בתוס' חולין ד"מ וע' בטורי אבן מה שהעיר בזה מכריתות ד"ז וע' תוס' סוכה דנ"ב שכ' דנהי דאסור למעט מ"מ מיקרי בידו א"כ הואיל דבידו לחלל בשו"פ שוב לא מיקרי נוגע ושפיר מועיל שאלה אך באמת ז"א חדא דנהי דהקדש שוה מנה שחללו על שו"פ מחולל הוא דוקא בבעלים אבל אחר לא כמ"ש בתוס' תמורה דכ"ז ע"ב ובתוס' חיצונית בכורות ד"ט וא"כ הרי ביד המתיר ליכא עצה לחלל על שו"פ ושוב איך יוכל להתיר הא איכא חשש נגיעה ועוד יש להעיר לפמ"ש הטו"א והרי"ט אלגזי פ"ק דבכורות דכל הא דהקדש שוה מנה שחללו על שו"פ מחולל הוא רק משום דיוכל לישאל וא"כ היכא דליכא אופן למיתשל דכ"ע חשיבי נוגעים שוב הי' מן הראוי דלא יועיל גם חילול בשו"פ:

י) **אך** באמת י"ל הואיל דכל סברת הריב"ש הוי רק משום דחשיב כמו נדרי עצמו וכבר העיר עליו בכ"מ פ"ח מנדרים הלכה ט' דל"ח בכלל נדרי עצמו הואיל דהוא גופא לא אסר על עצמו דבר זה ועכצ"ל בטעמו של הריב"ש דסברו דכיון דהיתר זה בא להתיר איסור המוטל גם על המתירין מה לי מושבע מפ"ע או מושבע מפי אחרים ושפיר חשוב בכלל נדרי עצמו וכל זה בנדר אבל בהקדש דבאמת גם המקדיש גופא לא אסר הדבר על שום אדם ורק דגזה"כ דכל דבר שיש עליו שם קודש אסור בהנאה א"כ ההיתר הוי רק לעקור את השם קודש ונהי דממילא והי' הדבר מותר גם לכל העולם אבל עכ"פ א"א לחושבו בכלל נדרי עצמו כיון דהאיסור אינו מכח זה שהבעלים אסרו הדבר על העולם ורק זה הוא איסור שהתורה אסרה בכה"ג פשיטא דעכ"פ ל"ח בכלל נדרי עצמו ושוב שפיר יוכל להתיר דעכ"פ בכה"ג גם לשי' הריב"ש ל"ח בכלל נדרי עצמו:

יא) **וחוץ** לזה י"ל דוקא באוסר הנאתו על כל העולם ובא להתיר נדר זה א"כ המתיר בפירוש מתיר נדר זה שאסור חבירו את הנאתו עליו שפיר חשיב נוגע בהיתר זה אבל בהקדש הואיל דהמקדיש לא אסר הנאה לשום ב"א והמתיר אינו מתיר רק את שם קודש ונהי דבאם מתיר את השם קודש ממילא נפקע ג"כ האיסור הנאה מכל העולם מ"מ כיון דלהדיא אין המתיר בא להתיר שום ענין הנאה ל"ח נוגע וכדוגמא שכ' בתוס' חולין דצ"ו דהיכי דלע"ע אין אנו דנין להוציא א"א להשתמש בהחזקת ממון עיי"ש וגם מצינו דהיכא דלפנינו ליכא נגיעה אף דיוכל לצמוח נגיעה בשום פעם כמו לשמא יתעשר ל"ח

נוגע בעדות וכמ"ש בתוס' ב"ב דמ"ד וה"ה הכא י"ל כנ"ל ולכאורה י"ל עפ"י המבואר בנדרים דפ"ה דקונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו בע"כ תו"מ ולפ"ז י"ל דבאסר הנאתו על כל העולם א"כ הרי כהנים ולוים יוכלו להנות ממנו עכ"פ תו"מ ושוב הכהנים ולוים אינם עוד נוגעים בהיתר נדר זה הואיל דגם בלי ההיתר ג"כ יוכלו להנות ממנו עכ"פ תו"מ ושוב יש עצה שכהנים ולוים יהי' מתירים הנדר אך התינח בזמן שיש תו"מ אבל אכתי שייך שאלתו בזה"ז דליכא תו"מ מה"ת אף בא"י לשיטת הרמב"ם פ"א מתרומת ומפורש ברמ"א יו"ד סי' של"א דאף שיש שיטות דגם בזה"ז חיוב בתו"מ מה"ת בא"ו אפ"ה לא נהגו כן אך באמת גם בזה"ז יש משכחת להתיר נדר כזה והיינו דקודם שישאל על הנדר אצל המתירין שבא לפניהם להתיר לו נדרו אוסר עליהם עוד הפעם דבר זה ואז המתירין שוב לא יהי' נוגעים הואיל דאף אחר שיתירו לו את הנדר שאסר את כל העולם ליהנות ממנו אכתי יהי' המתירין אסורים ליהנות ממנו מכח נדר השני ונהי דאין נדר חל על נדר כמפורש בש"ס נדרים די"ז מ"מ בנשאל על הראשונה שניה תלה עליו בין בשבועה בין בנדר וע' בש"ע יו"ד סי' רכ"ח סעיף מ"ו אי יוכל להתיר על השניה קודם שנשאל על הראשונה די"ל דחשוב בכלל אין מתירין את הנדר עד שיחול עיי"ש בט"ז ובש"ך אבל עכ"פ אחר שנשאר על הראשונה בוודאי דהשניה חלה וגדולה מזו יש שיטה באחרונים דאף דאין נדר בתוך נדר היינו דוקא להתחייב אבל איסור יש גם מכח נדר השני אף כ"ז שלא נשאל על הראשון נהי דהאב"מ בתשובה העלה דכיון דאין שבועה חל על שבועה אף שני איסורים ליכא הואיל דהדיבור וצא לבטלה אבל כבר הכריע ביד שאול סי' רכ"ח דשיטת מהרלב"ח דסובר דמועיל התרה לשניה אף קודם שנשאל על הראשונה ע"כ סובר דגם בשבועה אמרי' דחל עכ"פ לענין שני איסורים וכיון שכן דעכ"פ ולשאר האיסור הלאה על המתירין תו לא חשיבי נוגעים ושפיר יוכל להתיר לו כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' לך תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

יב) נ"ב בשולי המכתב ובפשיטות י"ל חילוק בין נדר לבין הקדש בשלמא באסר הנאתו על חבירו וכשבא אצלו לשאול ממנו התרה על זה הרי חזינן שרוצה כעת המדיר לתת להמודר איזה דבר שפיר חשוב המודר נוגע בהיתר נדר זה אבל בשאלה בהקדש נהי דע"י ההקדש נפקע האיסור הנאה מעל כל העולם מ"מ אכתי ל"ח נוגע דמאן יימר שיוכל המתיר להנות מן הדבר דילמא המקדיש לא יתן לו להנות מן הדבר ונהי די"ל דחשיב נוגע עי"ז דשמא יתן לו המקדיש החפץ להנות בו אחר השאלה בכה"ג פשיטא דל"א נוגע ודמי ממש להך דשמא יתעשר שכ' בתוס' ב"ב דל"ח נוגע וז"ב ודו"ק:

סימן טו

להרב הגאון המפורסי' וכו' כש"ת מ' נחום שליט"א אבד"ק דאמברואוא יצ"ו.
בדבר שאלתו באחד שנשא בזיווג שני אשה גרושה וכשבאתה לביתו מיד נולד ביניהם קטטות וזה ששה חדשים נסעה לבית אביה לעת לדתה וכעת אינה רוצית עוד לשוב לבית בעלה ומבקשת שבעלה ישלח לה מזונות לבית אביה באומרה שבעלה ובניו מרגילים עמה קטטות ואף שא"א לברר זאת עכ"פ מבקשת שישבע אם אין האמת בפיה והבעל אומר שהיא מרגלת הקטטה ואעפ"כ רוצה לדור עמה בביתו או לתת לה גט וכתובה והיא אינה מסכמת על זה רק שישלח לה מזונות לבית אביה ונסתפק כה"ג אם יש לדונה כמורדת שלא יהי' מחויב לשלוח לה מזונות או לאו זה תורף השאלה:
א) וכה"ג הביא שיטת הרא"מ מובא בח"מ ובב"ש סי' ע"ז דברוצה לגרשה ולתת לה הכתובה אף שמעוכב מכח החדר"ג מ"מ פטור ממזונות והח"מ וב"ש השיגו עליו והעיר כת"ה מש"ס ב"מ דק"א דבלא הודיעו ל' יום קודם הגעת זמן שכירות הבתים כמו דא"י להוציאו ה"ה דא"י להעלות על דמי השכירות זולת בדאייקר בתים עכת"ד הנה באמת הדין מבואר ג"כ בש"ע חו"מ סי' שי"ב אך באמת נ"ד לא דמו להתם דשם עיקר הדבר דא"י להוציאו משום דסמך אדעתיה דוודאי לא יוציאנו וכיון דקיי"ל כל העושה ע"ד הראשונה הוא עושה עי' חו"מ סי' רכ"א בהג"ה ובסי' של"ג בהג"ה ובש"ך ס"ק מ"ד ובקצה"ח שם ועי' ש"ס מנחות דט"ז בנתן את הקומץ במחשבה והלבונה בשתיקה דרב סובר דהוי פיגול לכ"ע דכל העושה ע"ד הראשונה הוא עושה ואף לשמואל דאמר עדיין הוא מחלוקת מ"מ י"ל דוקא התם דחז"כ דלא ירצה לעבור על איסור פיגול מסייע לי' דוודאי לא עשה ע"ד הראשונה דעיקר סברת ע"ד הראשונה הוא הוא עושה הוי רק כמו אומדנא וא"כ היכי דיש חז"כ להיפוך החז"כ מפיק מידו האומדנא ויש להסביר עוד יותר דרב ושמואל לשיטתם אזלי דרב לשיטתו דמועיל רוב בממון אף דהוי חזק"מ וה"ה די"ל כל העושה ע"ד הראשונה הוא עושה אף נגד חז"כ הואיל דאומדנא חשוב כמו רוב אבל שמואל דס"ל באמת דל"מ רוב בממון משום דהוי נגד חזק"מ ה"ה דל"מ סברת ע"ד הראשונה הוא עושה היכי דהוי נגד חז"כ אבל היכי דלא הוי נגד חז"כ או במידי דאינו רוצים להוציא רק להחזיק שפיר גם לשמואל י"ל ע"ד הראשונה הוא עושה וא"כ התם גבי שכירות א"נ דיכול להרבות בשכירות א"כ יהי' מוכרח לעקור דירתו א"כ אחרי דאמרו התם דגם בסתמא הוי כהותנה שידור שמה ל' יום בימוה"ח וכל ימוה"ג ה"ה דסמך דעתיה ג"כ שלא יצטרך לשלם טפי מכפי קציצה הראשונה דאל"כ אכתי יהי' מוכרח לעזוב דירתו באמצע הזמן ורק בנתייקרו הבתים דבזה הרי לא סמך דעתיה

שלא יהי' יוכל המשכיר להוסיף לו מחיר השכירות אבל בנ"ד אף באינו נותן לה מזונות אכתי ליכא הכרח שתהי' מוכרחת לקבל גט דשמא תספיק מע"י למזונותיה וכמ"ש בפנ"י ריש פ' המדיר ושוב כיון דרצונו לגרשה רק שמעוכב מכח החדר"ג שפיר חשיב עכ"פ אנוס ליפטר ממזונותיה וז"ב אך באמת יפה כ' הח"מ דכיון דרגמ"ה עשה תקנה לטובת הנשים שפיר הוצרך ג"כ שיהי' בכלל התקנה שלא יהי' יוכל להפקיע שום חיוב מחיובי האישות:

ב) והנה כה"ג הביא שיטת הרמב"ם דבנשתטית היכי דיודעת לשמור גיטה כיון דמה"ת הוא בת גירושין לא חייבו אותו בחיובי ממון ורק היכי דמה"ת אינו בת גירושין אז חויב גם במזונות ומבואר דע"י שחז"ל אסרו לגרשה פטור מחיובי ממון דהוי אנוס וע"ז העיר מהא דמצינו דלשי' כמ"פ טעה בד"מ ועשה מצוה דרבנן חייב ע' בטעה"מ פ"ג משגגות מ"ש בזה ונשמע דע"י דרבנן ל"ח אנוס עכת"ד לענ"ד לק"מ התם י"ל הטעם בפשיטות וכמ"ש בתוס' ביצה די"ט דמה"ט באה"ט מטבילין לפי שבטומאה דרבנן אינו להוט כל כך להטבילו ול"ש חששא שמא יעבירנו ונודע א הכ"מ פ"א מאישות דבדרבנן לאו כ"ע זהירי בה וה"ה די"ל דבשביל מצוה דרבנן ל"ח אנוס וחייב חטאת אבל בנ"ד לענין חיובי ממון אדרבה כשאינה בת גירושין מה"ת אכתי הוית אשתו ממש וחייב בכל החיובים שחייב הבעל להאשה ואי דנימא אומדנא דאדעתא דהכי לא נתחייב מ"מ נודע מ"ש התוס' בכמ"ק דבתלוי בדעת שניהם ל"מ אומדנא וע' בשו"ת ח"ס אה"ע סי' קנ"ב שכ' בשם הגרעק"א דהואיל דההחיוב מזונות אינו מכח חיוב שקיבל עליו רק מכח החיוב שיש עליו מה"ת או מדרבנן בצירוף שאר החיובים בכה"ג ל"ש אומדנא לפי שאין לעשות מעשה חדש לפטור אבל היכי דמה"ת הוות בת גירושין ורק שחז"ל אסרו לטובת האשה כדי שיהי' בעלה משמרה א"כ בשביל הצלה מעבירה דידה אין להבעל להפסיד ממון וע' בש"ך יו"ד שי' קי"ט לענין המוכר לחבירו איסור דרבנן ואכלו דאינו מחזיר לו הדמים משום דלהפסיד ממון אוקמה אד"ת ובהג"ה יד"ש העיר מחמץ נוקשה למ"ד דהוי דרבנן ואפ"ה לא אוקמה אד"ת ועפ"ז י"ל דזה כוונת הש"ך דהיכי דאין הדבר נוגע בגוף אכילת האיסור ורק דרוצין עי"ז להצריכו להחזיר המעות להקונה בזה שפיר י"ל דלענין הפסד ממון אוקמה אד"ת וז"ב:

ג) וראיתי לכה"ג שכ' ליישב קושית הפלאה דאמאי לא קאמר בירושלמי הנ"ל דלמ"ד משום גרירה מופטר ממזונותיה ולמ"ד משום דאין לה יד א"כ מה"ת אינה בת גירושין חייב במזונותיה וכ' קה"ג דלשי' רש"י פ' המדיר דקודם שניסת מועיל הנדר אבל אחר שניסת ל"מ הנדר והקשו בתוס' דהא מזונות דרבנן וכ' כה"ג רי"ל דאחר שכתב לה

בכתובה אנא אפלח ואיזון הוי כקיבל עליו החיוב ושוב אף דעצם החיוב מזונות הוא דרבנן מ"מ לאחר שקיבל עליו החיוב נתחייב מה"ת אבל הירושלמי לשיטתו דגם אחר שניסת מועיל הנדר וע"כ משום דס"ל מזונות דרבנן א"כ לשיטתו אף באינו יכול לגרשה מה"ת מ"מ כיון דברצונו לגרשה מיפטר מחיוב דרבנן אבל לש"ס דילן דמזונות ד"ת אחר שכתב לה הכתובה שפיר באם אינו יכול לגרשה מה"ת חיוב במזונותיה עכת"ד הנה באמת גוף הדבר שכ' דאחר שכתב לה המזונות בכתובה הוי החיוב מזונות מה"ת אם אמנם שבפנ"י פ' המדיר חידש כן ועיין עט"ח בסוגיא דמשביע ע"א ובמהרש"ם ח"ה סי' פ"ד וכן מצינו שבדבר זה כבר נחלקו הפוסקים ע' בב"י חו"מ סי' צ"ז שכ' להעיר דאחר שכתב לה בכתובה החיוב מזונות הוי מזונות מה"ת אבל הב"ח השיג עליו דגם אחר שכתב לה החיוב מזונות בהכתובה ל"ח רק חיוב דרבנן עיי"ש אך בגוף הדבר יש להעיר דכיון שכבר חל עליו חיוב מכח תקנת חז"ל שוב לא יוכל לחול עליו חיוב אחר וכדמצינו בקצה"ח סי' ס"ו סק"כ שהעיר דאמאי שט"ח נקנה מה"ת למ"ד ש"ד הרי חשוב רק שטר ראיה ותירץ דע"י השטר חל חיוב חדש וחשיב כמתחייב א"ע בדבר שאינו חייב וכסברת התוס' בכורות דמ"ט לענין פדה"ב דבכל שעתא ושעתא רכיב עליו איסור חדש ה"ה הכא אף שכבר נתחייב חל עליו עוד חיוב ט"י השטר אבל הנה"מ ס"ק כ"ג כ' דלמ"ד ש"ד כיון דחל עליו חיוב מכח ההלוואה שוב לא חל עליו חיוב חדש ע"י השטר ועוד כ' הנה"מ שם דמה"ת ל"מ מכירת שטרות רק ע"י שטר דעיקר חיובו ט"י השטר ונשמט דלשי' הנה"מ כיון דכבר הי' חל עליו חיוב מזונות מכח תקחז"ל שוב לא חל עליו חיוב חדש ע"י הכתובה ונהי דהנה"מ קאי התם למ"ד שיעבודא ד"ת א"כ כבר חל השיעבוד אף נגד דאקני שפיר י"ל דלא חל עליו חיוב חדש ע"י השטר אבל הכא י"ל כיון דע"י החיוב שכתב לה כתובה יחול עליו חיוב ד"ת שוב י"ל דחיוב ד"ת חל על חיוב דרבנן אך באמת י"ל הואיל דעיקר סברת הנה"מ שם דלא דמי לפדה"ב דשם לולי דחל חיוב חדש בכל יום לא הי' מתחייב אף נגד הנכסים שקנה אח"כ א"כ שפיר הועיל החיוב חדש לזה שישתעבדו כל הנכסים אבל בהלוואה שכבר נתחייב אף נגד דאקנה א"כ מה יוסיף תת כח החיוב שבשטר מבואר מדבריו דהיכי דליכא שום הוספה בחיוב השני לא חל חיוב השני א"כ ה"ה במזונות אף למ"ד דהוי דרבנן מ"מ ליכא בזה שום גריעותא מבאם הי' החיוב מזונות ד"ת וראי' דגם לענין מחילה בלאותיה ואכלה ואח"כ מחלה לבעלה דפסק הרמ"א באה"ע סי' ע"ז דמהני מחילתה וכ' הח"מ דכיון דשדר"נ הוי ד"ת ל"מ מחילה ונהי דהחיוב מזונות דרבנן מ"מ אין חילוק בין חוב מזונות לחוב דעלמא עיי"ש ונשמע

דליכא שום עדיפות במזונות אשתו בין אי הי' החיוב מה"ת או מדרבנן א"כ שפיר י"ל מה יוסיף תת כח בהחיוב השני ושפיר י"ל דלשי' הנה"מ לא חל חיוב על חיוב:

ד) **וחוץ** לזה י"ל דהוא אינו רוצה להתחייב טפי מכפי שהטילו עליו חז"ל ואף דלכאורה לענין זה י"ל כמ"ש בשעה"מ הלכות לולב דבגזל לאחר יאוש אם קונה עכ"פ מדרבנן שוב הבעלים רוצים להקנות ושוב באמת קונה את החפץ גם מה"ת א"כ ה"ה הכא י"ל כיון דכבר הוטל עליו חיוב דרבנן שוב י"ל דניחא לי' ג"כ אף להתחייב מה"ת וכן מצינו כעין זה בב"י חו"מ סי' כ"ד מחודש מ"ו דהיכי שנקנה לו הדבר מכח דד"מ שוב ל"ח אסמכתא וקנו גם מה"ת והיינו אף לשי' הש"ך החולק על הב"ח וכבר קדמו המרדכי דאסמכתא קניא מה"ת והש"ך סובר דמה"ת לא קניא ואפ"ה חזינן דהיכי דנקנה לו עכ"פ מכח דד"מ שוב קנו גם מה"ת וה"ה די"ל דאם כבר נתחייב מדרבנן שוב מסכים אף להתחייב מה"ת אך באמת כבר כ' בתומים בסי' צ"ז סברא זו דלא רצה טפי להתחייב מכפי תקחז"ל והא דכותב לה החיוב מזונות בהכתובה לא מלבו כותב לה רק מכח תקחז"ל ולולי תקחז"ל לא הי' כותב לה ושפיר אף אחר שכתב לה לא הוטל עליו חיוב טפי מכפי תקחז"ל וגם העיר שם בתומים דלפי דברי הב"י דאחר שכתב לה הוי החיוב מזונות מה"ת א"כ יוצמח דגם חיוב כתובה אחר שכתב לה הוי החיוב מה"ת ואעפ"כ חזינן בכ"מ דמבואר דכתובה דרבנן עיי"ש ובאמת בחידושי עט"ח לשבועות הרגיש דאחר שכתב לה הכתובה הוי חיוב כתובה מה"ת והביא סמוכין מדברי הרמב"ן פ' תצא אך באמת הדבר תמוה מחו"מ סי' פ"ב דמבואר דבמלוה בשטר אם הלוה אומר שהוא פרוע והמלוה חשוד דנוטל בלי שבועה והעיר בש"ך מהא דכתובה החשודה מפסדת ותירץ דכתובה הוי רק דרבנן והם אמרו דבלי שבועה מפסדת וא"נ דאחר שכתב לה כתובה הוי כתובה מה"ת שוב תיקשי קושית הש"ך ונשמע ע"כ כסברת התומים דלמ"ד כתובה דרבנן אף אחר שכתב לה אינו רק מדרבנן ורק בכוונת קושית הב"י בסי' צ"ז ביאר התומים שם בטו"ט עכ"פ מכל זה נשמע דסברת כת"ה תמוה ונדחה מכח שיטת רוה"פ:

ה) **ובנוף** דברי רש"י כבר הרגיש בר"ן שם דנראה דרש"י סובר דמזונות נשואה ד"ת וכן כ' הפנ"י שם דנראה דרוצה לאוקמה מתני' דידן אף למ"ד מזונות ד"ת וכן כ' בהפלאה שם והרי"מ כ' דבאמת י"ל לכאורה דלכ"ע מזונות ד"ת מק"ו המובא בירושלמי והובא בתוס' כתובות דמ"ח ורק די"ל דהוי ק"ו פירכא כיון דתוכל לפרנס א"ע ממע"י ורק חז"ל חששו שמא לא יספיק מע"י לפרנסתה לכך תיקנו מחדש שחייב לזונה ותיקנו אז ג"כ שמע"י לבעל ושוב כשאין לה מע"י ומחייבת ליתן המע"י לבעל שוב ממילא נתעורר הק"ו ושוב הוי החיוב מזונות מה"ת והא דאמרי' בעלמא מזוני דרבנן דוקא היכי דאומרת א"נ וא"ע

דאז המע"י שלה ואז מה"ת ליכא חיוב מק"ו הנ"ל הואיל דתוכל להתפרנס ממע"י ורק דיש חשש שמא לא יספיק לה המע"י וחשש זה לא הוי רק מדרבנן ושפיר בכה"ג מזוני דרבנן אבל היכי דהבעל נוטל המע"י שפיר איכא ק"ו ושוב מזוני ד"ת עכת"ד אך בגוף דבריו בישוב קושית הפלאה נכון מאוד:

ו) **ולענ"ד** נ"ל ליישב קושית הפלאה הנ"ל עפמ"ש בספרי ח"א סי' ס"ד לפרש דברי רש"י ב"מ דמ"ט דכיון שקיבל השכר נקנה להשוכר החצר לכל ימי השכירות וצ"ב מאי בעי רש"י בזה וכתבתי דאף לשי' רש"י ב"מ דק"ב דחצר המושכר קונה לשוכר מ"מ היכי דהמשכיר יוכל לאסור החצר על השוכר בקונם אז לא נסתלק המשכיר מהחצר ושוב גם לרש"י קני למשכיר ולשי' הר"ן נדרים דמ"ז כ"ז שלא קיבל השכר יוכל לאסור על השוכר בקונם ולמה כי רש"י דמיירי שקיבל השכר ושוב לא יוכל לאוסרו בקונם ושוב החצר קונה לשוכר עיי"ש ולפ"ז י"ל דלפי שיטת הירושלמי דיכול באמת להפקיע חיוב מזונות ע"י קונם משום דמזוני דרבנן ובדרבנן לא אלמו חז"ל לשיעבודה משום דהוי כמו תקנתא לתקנתא א"כ כיון דאפשר להפקיע זכותה ע"י קונם לא אלים שיעבודה כל כך ואם רצונו לגרשה רק שמעוכב מצד התורה שוב פטור ממזונות אבל לש"ס דידן דאמרינן אלמוה רבנן לשיעבודה ולא יוכל להפקיע זכותה ע"י קונם אז בא"ו לגרשה מה"ת חייב במזונותיה ומיושב שפיר קושית הפלאה הואיל דלירושלמי לשיטתו אף בא"ו לגרשה מה"ת מ"מ פטור ממזונות ודו"ק:

ז) **אך** בגוף שיטת הרמב"ם דבנשתטית בא"י לשמור עצמה פטור ממזונות י"ל דזה תלוי א"נ דבעבר וגירשה מגורשת א"כ לכאורה צ"ב מאי הועילו חז"ל בתקנתם וכמ"ש בתוס' פסחים ד"ל דמטעם זה י"ל דאף איסור דרבנן אסור לבטל וע' בש"ך יו"ד סי' ל"ט לענין נאבדה הרואה בלי בדיקה מ"ש בזה אך די"ל דוקא היכי שיגיע לו הפסד ממון אז י"ל דבשביל הפסד ממון יעבור על איסור דרבנן אבל היכי דלא יגיע לו הפסד מהיכי תיתי לומר שיעבור אדרבנן א"כ הרמב"ם דסובר דעבר וגירשה מגורשת ולא רצו חז"ל לפסול הגט אף בדיעבד א"כ ע"כ דהוצרכו להפקיע מהבעל חיוב המזונות דבלא"ה לא יתקיים תקנתם אבל א"נ דגם בדיעבד אינה מגורשת ע"כ דאלמו חז"ל דבריהם כד"ת ממש שוב י"ל באמת דחייב בכל החיובים ואפ"ה הועילו חז"ל בתקנתם בזה שלא יועיל הגט אף בדיעבד ולפ"ז י"ל דהרמב"ם סמך עצמו אמסקנת הירושלמי דלטעם דגרירה מהני בדיעבד וממילא נשמע דפטור ממזונות ולפ"ז מיושב קושית הפלאה דאמאי לא קאמר בירושלמי הנ"מ לענין מזונות ולפ"ז ניחא דכ"ז דלא ידעינן דמכח טעם דגרירה בעבר וגירשה מגורשת וממילא לא נפטר ממזונות לכך נקט מקודם נ"מ זו דלטעם דגרירה

מהני הגט בדיעבד וממילא מיפטר ממזונות דבלא"ה לא יתקיים תקנתם דוודאי יעבור אדרבנן בשביל הפסד ממון וז"ב נשמע דעכשיו שמעוכב מכח החדר"ג א"נ דבדיעבד מועיל הגט א"כ י"ל דפטור ממזונותיה אבל לפמ"ש הג"פ דהתקנה הו' שלא יועיל הגט אף בדיעבד בגירש בע"כ אז שוב י"ל דחייב במזונות וז"ב:

א) נחזור לענין דינא נשי' כמ"פ וי"ל קי"ל כהרא"מ ואף דלשי' כמ"פ ל"מ קי"ל נגד שטר אבל אם יש לו טענה על גוף השטר שפיר מהני טענות קי"ל כמ"ש הש"ך בתק"כ ובשו"ת נובי"ק סי' ה' ובפרט לדידן דקיי"ל בבעית הש"ס ב"ב דקל"ב בבריא היאך דמפסדת אף דכבר כ' המהרי"ט ד"ס מחילה אינו מוציא מידי חיוב וודאי מ"מ י"ל דכתובה כיון דלא ניתן לגבות מחיים ול"ש מעמ"ש כמ"ש התוס' בכמ"ק שפיר י"ל דחשוב כמו ס' בחיוב וה"ה לענין מזונות שכ' הראשונים דיש חיוב בכל יום שפיר י"ל קי"ל נהי דהב"ש כ' דא"י לומר קי"ל מ"מ בשו"ת שבות יעקב כ' די"ל קי"ל ובפרט בנ"ד דרוצה לזונה ורק היא אינה רוצית לבוא לביתו וטוענת שהבעל הרגיל הקטטה והבעל מכחישה א"כ עכ"פ לא עדיף מספק מחויב שבועה דאין משביעין אותו עי' בש"ך סי' פ"ז סק"י ובפרט בס' חיוב שבועה דרבנן אף תפיסה ל"מ כמ"ש הש"ש ונה"מ סי' פ"ז א"כ הדבר פשוט דלענין לחייבו שבועה בוודאי די"ל קי"ל כהרא"מ ומספק א"א להשביעו ויפה כ' כה"ג ואין להרהר אחר הוראתו כנלענ"ד בס"ד לדינא:

א' האזינו תרס"ח ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן טז

להרב חו"ב בנש"ק כש"ת מ' חיים נחום הלברשטאם ז"ל אבד"ק מאשציסק יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד ששל"ח ונתנו בניו סך ד' אלפים כתרים עבור מקום קבורה והותנו שנותנים סכום זה בעד כל הצטרכות וכעת רוצים להעמיד מצבה וראשי קהילה מבקשים עוד הפעם ב' אלפים כתרים ובניו טוענים שכבר קנו המקום ויש להם רשות לעשות באותו מקום כל מה שירצו ובקהלתכם ליכא תקנה קבוע כמה לקבל בעד הקמת מצבה וגם טוענים שגם זה הוא בכלל ההשוואה שיפטרו מליתן עוד זה תורף השאלה:

א) והנה בגוף הדבר אם הי' ס' בלשון אי הי' הכוונה לפוטרו גם מנתינת המעות בשעת הקמת המצבה א"כ הי' מקום לומר לפמ"ש הש"ך בשם מהר"יק בחו"מ סי' מ"ב דאם יש ס' אי פטרוהו גם מפ"ש אז מס' א"א לפוטרו דאמרי' יד בעהש"ט על התחתונה נהי דקיי"ל יד בעל השובר על העליונה משום דהוו מוחזק מ"מ כיון שאינו טוען שהתנה בפירוש לפטור מפ"ש רק כל הפטור נצמח מכח השטר ואין לך רק מה שמוכח מתוך השטר בפירוש ע"ש ה"ה הכא כיון דיש מנהג ליתן מעות בעד העמדת המצבה וגדול כח

המנהג וראי' דלדידן אף מיגו נוד מנהג ל"מ ע' נמ"י ב"מ דק"ו ובש"ך חו"מ סי' פ"ב בדיני מיגו ורק דרוצים לפטור א"ע מכח התנאי וא"כ בלשון מסופק א"א נפטור ואף א"נ דע"י קניות המקום חשיב מוחזק מ"מ לא עדיף מדינו של מהרי"ק דהתם בוודאי חשוב מוחזק ואפ"ה א"א לפוטרו מכח ס' מכ"ש בנ"ד דבעי ליטול רשות להקמת מצבה בוודאי דא"א לפוטרו בלשון מסופק וע' בכתובות דפ"ג דלא אמרי' מכל מיני סליק נפשיה משום דיד בעהש"ט עה"ת אף דגוף הקרקע הוא של האשה והאשה חשיבא מוחזקת מ"מ אמרי' כיון דכל הפטור הוא מכח השטר וספק בלשון א"א לפוטרו ועיי"ש בחידושי הרי"מ ע"ש בזה עכ"פ הדבר פשוט דאף אם הי' ס' בלשון התנאי מ"מ א"א לפוטרו מחיוב וודאי שמוטל עליו מכח המנהג:

ב) וחוץ לזה בגוף הדבר אי בעל הקבר חשיב מוחזק ע"י קנייתו באמת בש"ס ב"ב דמ"ד מוכח דיוכל להקנות ע"י ד' אמות של קבורה להקנות על גבי מטלטלין מ"מ י"ל דאין לו רק קנין לשימוש דלענין קנין אגב מהני קרקע בשכירות ומטלטלין במכירה ושוב אין לו רק קנין לשימוש וא"כ י"ל דגם בקנה לצורך קבורה אין לו רק קנין לתשמושי אבל גוף הקרקע אכתי י"ל דאינו שלו וחק דל"ח כנקבר בקבר שאינו שלו הואיל ששילם בעד התשמיש אך לכאורה יש להעיר ממ"ש הנה"מ בסי' קצ"ב דהא דמקומות של בהכ"נ נקנה בהילוך משום דלא נקנה לבעל המקום רק לשימוש בלבד וגוף המקום נשאר של הקהל עיי"ש אך באמת נ"ד לא דמי לשם די"ל דוקא בבהכ"נ דיוכל להיות שינוי בהבהכ"נ דאם נשרף הבהכ"נ רשות ביד הקהל לבנותו במרום אחר וא"צ לשלם לבעלי המקומות רק כפי שיווי שלו בחורבנו ע' בנה"מ סו' קס"ב ובשו"ת ח"ס ח"ו בהשמטות סי' ל"ב שפיר י"ל דל"ח קנין בגוף הקרקע של המקום הואיל דיוכל להיות פסק קנינו בעוד שצריך לאותו מקום וע"כ דלא זכה רק בזכות השימוש כ"ז שיהי' שם בהכ"נ אבל בקנה קבר ונקבר בה הרי כ"ז שלא והי' תחיית המתים לא יופסק תשמישו ולא משכחת שיהי' להקהל עוד זכות במקום זה בכה"ג שפיר י"ל דבעל הקבר זכה להיות לו בו קנין גמור אך באמת אף א"נ דיש לו קנין גמור בהקבר וכשיטות הסוברים דיש זכיה למת וכמבואר ברמ"א חו"מ סי' ר"י בשם הרשב"א וראי' מהא דמותר המת ליורשיו או אפי' להסוברים דאין זכיה למת וכמ"ש בזה בשו"ת מחנה אפרים הלכות זכיה סי' ל"א עכ"פ היורשים זכו בגוף הקבר ועי"ז חשיב אביהם קבור בקבר שלו וכמ"ש בתוס' גיטין די"ג דמה"ט אמרי' מלקד"ה משום דהיכי דאיתא בירושה לא פסק כוחו אממונו עיי"ש אבל עכ"פ אכתי י"ל דל"ח מוחזק רק בגוף הקרקע אבל לא במה שלמעלה מן הקרקע והא דחייבים להרחיק ו' טפחים בין קבר לקבר הטעם רק שלא יתערבו המתים ושלא יהי'

בזיון להמתים אבל לא מפני שזכו בכל הששה טפחים הסמוכים אליו וכהא דמצינו בחו"מ סי' קלד במי שהוחזק בפתיחת חלונות לחצר חבירו נהי דחבירו אסור לבנות נגד החלון מ"מ גוף החצר שייך לבעל החצר וה"ה הכא י"ל דעכ"פ גוף המקום ומכ"ש מה שלמעלה מהקרקע אכתי שייך לקהל ועי' בחו"מ סי' רי"ד סעיף ד' דבלא כתב לו עומק ורום נא קנה באויר שתחת כותלי החצר כלום ובסעיף ה' שם יש בזה ב' דיעות ועיי"ש ברמ"א ונשמע דהדבר ספק וע' שו"ת שי"צ סי' ק"ו מ"ש בנידון כעין זה:

ג) **והנה** מהאי דחו"מ סוס"י רי"ז ויו"ד סי' שס"ו במוכר לו קברו ודרך קברו ומקום מעמדו אין להוכיח כלל דהתם באם לא ימכור לו בפירוש דרך קברו לא יהי' מחויב ליתן לו דרך דקיי"ל כחכמים בב"ב דס"ד אבל הכא אכתי י"ל דהוי עכ"פ בכלל ספק אי קנו האויר שלמעלה מהקרקע לבנות שם מצבה ושוב מספק א"א לפוטרם ממעות הנהוג ליתן בשעת הקמת מצבה דס' פטור אינו מוציא מידי חיוב וודאי הנצמח ע"י מנהג דגדול כח המנהג וכה"ג כ' בשו"ת מהרי"ט סי' קל"א דס' מחילה אינו מוציא מידי חיוב וודאי ובפרט די"ל לשי' הרשב"ם ב"ב דצ"ב דלשמואל דל"מ רוב להוציא ממון הו"ל להתנות ומדלא התנה ע"כ דזבין לשחיטה א"כ ה"ה בנ"ד כיון דידעו דמספק לא יוכלו לפטור א"ע הו"ל להתנות בפירוש שלא יצטרכו עוד ליתן מעות בשעת הקמת המצבה ומדלא הותנו אז ע"כ דלא הי' כוונתם אז בנתינת המעות רק לפטור א"ע מן הנתינות הנהוגים בשעת קבורה ובפרט אחרי שכן המנהג בכל הקהילות לשלם בשעת קבורה וגם בשעת הקמת המצבה א"כ בוודאי דנתנו אז בשטת קבורה רק אדעתא דמנהגא אך באמת נלע"ד דכ"ז באם הי' הקהל מבקשים כעת רק דבר מיעוט אז הי' מקום לזכות את הקהל אבל אם הקהל דורשים כעת עוד הפעם סכום רב וגם אז לקחו סכום רב בכה"ג חשיב כרוצים להיפוך ממנהג דעפ"י רוב באם נותנים סכום רב בשעת קבורה אינם נותנים בשעת הקמת המצבה רק דבר מועיט א"כ הקהל דנ"ד שרוצים כעת ג"כ סכום רב חשיבי כטוענים נגד המנהג וא"כ הרי לכאורה איכא אומדנא דאם היורשים הי' יודעים אז שבשעת הקמת המצבה ידרשו עוד הפעם סכום רב בוודאי דלא הי' נותנים אז סכום רב ודמי לאומדנא גדולה דמהני אף בתלוי בדעת שניהם וכהא דפסק הרא"ש בהמירה אחות המשודכת וגם נודע שיטת מהר"ש יונה מובא במלמ"ל פ"ו מזכיה דלהחזיק לעולם מועיל אומדנא אף בתלוי בדעת שניהם וא"כ הרי בנ"ד יש צד גדול לומר דכבר קנו האויר שלמעלה מן הקרקע לבנות שם מצבה וכשיטת הי"א בסי' רי"ד סעיף ה' ונהי דהוכחתי דהוי ספק מ"מ הואיל דעל כל הא שמקבלים סכום רב בשעת קבורה יש עקולי ופשורי ע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' ש"ל ובשו"ת שו"מ מהד"ק ח"ד סי' קנ"א שכ' ג"כ דאין להם רשות להרבות

בשכר קבור ובשו"ת בי"צ יו"ד ח"ב סו' ע"ט הניח בצ"ע אי חשיב כמתנה באונס או כמקח באונס עי"ש ע"כ אחרי כ"ז הדבר ברור דאין רשות ביד הקהל לעכב על היורשים להעמיד המצבה עד שיתנו סכום רב זולת דבר מיעוט כפי הכרעת כת"ה בצירוף שאר בע"ב נכבדים כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' עקב תרע"ג ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן יז

להרב הגאון כש"ת מ' ליבש כאבר נ"י אבד"ק סאנדווישנא יצ"ו

בדבר פלפולו בש"ס זבחים די"ב דמשני הש"ס לילה לקדושה יום להרצאה והקשו בתוס' דלמ"ל קרא ביום השמיני הא מביום צוותו נפקא ותירצו דלר"ש דס"ל בלילה אם עלה לא ירד אפ"ה מכח מחו"ז גם לר"ש ירד דל"ח פסולו בקודש וראי' מהא דמחו"ז ששחטו בחוץ אינו חייב כרת ואי הי' הדין דאם עלה לא ירד בוודאי דה' חייב מכח ש"ח דהי' חשיב ראוי לפתח אה"מ ועכצ"ל דמחו"ז גם אם טלה ירד עיי"ש ועל זה העיר כת"ה לר"ע דסובר דבע"מ הואיל דכשר בעוף גם בבהמה עכ"פ אם עלה לא ירד כמפורש בזבחים דפ"ה א"כ לר"ע י"ל גם במחו"ז הואיל דכשר בעופות גם בבהמה עכ"פ אם עלה לא ירד עכת"ד כת"ה:

א) והנה מקודם שנבוא לגוף דבריו יש להעיר קצת בגוף דברי התוס' שהוכיחו דאם עלה ירד מהא דאינו חייב במחו"ז מכח ש"ח אמת הדבר דסברא זו מבואר ג"כ בתוס' חולין ד"מ דקרבן יחיד בשבת חייב משום ש"ח הועיל דאם זרק הורצה אולם בתוס' זבחים דנ"ט ע"ב כ' דרק בנשחט כהלכתה והעלאה הי' בחוץ אז אמרי' כיון דבדיעבד אם זרק הורצה חייב משום ש"ח אבל בנשחט בחוץ ולכתחילה אינו ראוי לפנים א"ח משום ש"ח וכן בתוס' יומא דס"ג בהא דשלמים ששחטו קודם פתיחת דלתות ההיכל כתבו ג"כ דכיון דלכתחילה א"א לשחוט קודם פתיחת דלתות ההיכל ל"ח בכלל ראוי לפנים ומוכח דברי התוס' סותרין עצמן וצ"ע:

ב) אולם בגוף תמיהתו לא אבין מה רצונו בזה דילמא אה"נ דהוי כן לר"ע והתוס' לא כתבו רק לר"ש אבל לר"ע אה"נ דגם במחו"ז אם עלה לא ירד וכ"ת דא"כ אכתי תיקשו למ"ל קרא דביום השמיני לענין זה שפיר י"ל דבעי קרא לענין במה וכמו שתירצו התוס' שם אליבא דר"י עיי"ש ובאמת ברמב"ם הלכות מעה"ק מבוא רק מקרא דביום צוותו וכ' במנ"ח מצוה רצ"ג דהרמב"ם סובר דגם לילה אם עלה ירד וליכא חילוק בין לילה למחו"ז ועוד כ' המנ"ח דהרמב"ם ל"ל דרשא דר' אפטוריקו דלילה לקדושה הואיל דלשיטתו גם לילה הוי מחו"ז וכמו שפסק בפ"ג ממחוס"כ לענין ראה ג' ראיות בליל ח' דאינו חייב

קרבן אחר ומה"ט פסק הרמב"ם דגם בליל ח' אינו נכנס לדיר להתעשר ע"ש אך בשו"ת עמק יהושע סי' כ' כ' דנהי דס"ל להרמב"ם דלילה חשיב מחו"ז אפ"ה חל הקדושה בליל ח' עכ"פ מבואר מדברי הרמב"ם דאין חילוק בין לילה למחו"ז ה"ה די"ל דלר"ע גם במחו"ז אם עלה לא ירד:

ג) **אכן** בגוף דבריו דלר"ע במחו"ז אם עלה לא ירד הואיל דכשר בעופות בזה יש לדון טובא עפי"מ דמפרש בזבחים דפ"ה דגם בבע"מ בקדם מומן להקדישן אז גם לר"ע ירד ולפ"ז י"ל דגם בנעשה בע"מ בשעת ההקדש ג"כ אם עלה ירד ורק בקדם הקדישו למומו דהי' לה שעה"כ להקרבה אז אף שנעשה אח"כ בע"מ אמרי' אם עלה לא ירד אבל בנעשה בע"מ בשעת הקדש שפיר י"ל דגם לר"ע ירד א"כ לפ"ז י"ל בהקדישו בליל ח' נהי דחל ההקדש מ"מ כיון דגזה"כ דלא חזי להקרבה רק ביום ח' א"כ מעולם לא הי' לה עוד שעה"כ להקרבה חשוב כקדם מומו להקדישו עכ"פ דמי לנעשה בע"מ בשעת הקדש ושפיר גם לר"ע ירד ויוצמח מזה דגם בקדם הקדישו למומו וכגון הקדישו בליל ח' ותיכף בזו הלילה אחר ההקדש נעשה בע"מ ג"כ ירד אפי' לר"ע הואיל דלא הי' לוו עוד שעה"כ להקרבה וז"ב ר וחוץ לזה י"ל דנודע דבהמה קודם ח"י אסור באכילה מחשש נפל ולשי' הנוב"י יש בזה חשש ד"ת ולשי' הטו"א ר"ה ד"ו ל"ח רק איסור דרבנן אבל בעוף מפורש ביו"ד סי' ט"ו דמיד כשיצא לאויר העולם תו ליכא חשש כפל ונודע שיטת רש"י ז"ל דהא דאין פודין בכור פחות משלשים הוי מכח חשש נפל והמלמ"ל פ"ג מאיסורי מזבח כ' דגם הא דאסור להקריב קרבן קודם ח' הוא מחשש נפל והא דל"מ אף בידעינן דכלי לו חדשיו גזה"כ היא אבל עיקר האיסור מכח חשש נפל נגע בה עיי"ש והדבר מפורש בתרגום יונתן פ' אמור ויהי שבעתא יומין בתר אמיה מטול דישתמודע דלא נפיל עיי"ש ובאמת בהא דל"מ ליל ח' להקרבה י"ל לא מבעיא לשי' הפמ"ג דגם לאכילה בעי ז' מעל"ע בוודאי ניחא ואף לפי"מ שהשיגו עליו כל הפוסקים דא"צ ז' מעל"ע כ"ז בחולין אבל להקרבה י"ל כמו דגזה"כ דאין לסמוך אידיעת כלו לו חדשיו ה"ה דאין לסמוך רק על ז' מעל"ע וא"כ י"ל כיון דבלא"ה יש קרא ביום צוותו דאין להקריב בלילה ורק דהי' ס"ד דעכ"פ אם עלו לא ירדו לזה שוב מועיל הגזה"כ דכמו דל"מ ידיעת כלו לו חדשיו ה"ה דאף בליל ח' נמי אם עלה ירד:

ד) **וביותר** ביאור י"ל דבשלמא בע"מ באמת ענין מום הא שייך גם בעוף והרא' דמום גדול כמו מחוסר אבר פוסל גם בעוף ולשי' הפמ"ג סי' מ"ד במ"ז סוסק"א גם מחוסר אבר בפנים פוסל בעוף ורק דגזיה"כ דבדוקין שבעין אינו פוסל בעוף א"כ זה חשוב קולא הואיל דגם בעוף מום פוסל ואפ"ה מום זה אינו פוסל בעוף והוציא רחמנא מום זה מכלל

שאר המומין שפיר י"ל דמום זה קיל הואיל דהותר מכללו בעוף וכהא דמבואר בחולין דק"כ ובפסחים דכ"ג דחלב חשיב הותר מכללו הואיל דמותר בחיה ושפיר י"ל מכח זה דגם בבהמה עכ"פ אם עלה לא ירד אבל מחו"ז דכל פסולו הוי רק מכח חשש נפל וכיון דבעוף ל"ש כלל החשש נפל א"כ ל"ש לומר דמחו"ז יהי' חשוב קול מכח זה דמותר בעוף ז"א דכיון דחשש זה לא הי' מעולם גבי עוף ל"ש לכנותו בכלל היתר מכללו גבי עוף כיון דחשש זה לא התחיל מעולם גבי עוף וכה"ג כ' ברש"י זבחים דט"ז דבמידי דלא התחיל בו האיסור מעולם ל"ש לכנותו הותר מכללו וכ"ה ברש"י נזיר דמ"ד וכ"ה בתוס' זבחים דל"ג לענין הואיל ואישתרי עיי"ש ושוב שפיר במחו"ז אף לר"ע אם עלה ירד וז"ב:

ה) **ובאמת** לפ"ז יש להעיר בהא דהקשו בתוס' מנחות דכ"ה דנימא דציץ מרצה על עון מחו"ז הואיל דכשר בעופות ולהנ"ל לק"מ דלענין מחו"ז דעיקרו מחשש נפל ובעופות הא ליכא חשש זה וא"כ בכה"ג כבר כתבתי דל"ש לכנותו בגדר הותר מכללו ולומר בו דעכ"פ יהי' הדין דגם בבהמה אם עלה לא ירד וכסברת רש"י זבחים הנ"ל דאיסור זרות ל"ח הותר מכללו אצל במה הואיל דבבמה לא נאסר מעולם ונהי דהתוס' שם דכ"ה כ' די"ל דאיסור זרות חשוב הותר מכללו בבמה אפיה עיי"ש בשטמ"ק שהביא מתוס' זבחים דט"ז שכ' בעצמם דאיסור זרות ל"ח הותר מכללו בבמה וה"ה די"ל דמחו"ז ל"ח בכלל הותר מכללו בעופות הואיל דחשש נפל ל"ש כלל בעוף ולפ"ז קושית התוס' לכאורה צ"ב:

ו) **אך** באמת י"ל דתוס' לשיטתם במנחות דל"ז וב"ק דק"א השיגו על רש"י ודעתם דהא דאסור לפדות קודם ל' או להקריב קודם ח' אינו מחשש נפל רק גזה"כ הוא ושוב גם בעוף הי' מן הראוי לפסול ואפ"ה התורה התורה מחו"ז בעופות ושוב י"ל דחשוב קיל דגם בבהמה נימא דאם עלה לא ירד ושפיר הקשו בתוס' אך באמת גם לפ"ז לק"מ קושית כתר"ה די"ל דהא דלא ניחא לתוס' לומר דהא דאסור להקריב קודם ח' הוי מחשש נפל עיקר הטעם משום דמה"ת יש לסמוך על הרוב דרוב ב"ק הם דהא לשי' רוה"פ גם להדיוט מה"ת מותר באכילה ביומו ורק לענין פדיון ל"מ משום דלשי' כמ"פ מה"ת ל"מ רוב לחייב ממון משום דרובא לא מיקרי ראיה וכמ"ש התה"ד אבל לענין הקרבה שפיר מה"ת סמכינן ארובא וגם חז"ל נהי דחששו למיעוט אפ"ה אם לא הי' גזה"כ לאוסרו אז לא הי' חז"ל גוזרין איסור להקריבו מכח חשש נפל הואיל דסוברין השתא דלהדיוט מותר מה"ת לאוכלו ביומו שוב לא הי' חז"ל גוזרין ולבטלו מלהקריבו וכהא דמצינו דאין שבות במקדש ולשי' כמ"פ גם בשאר שבותין אמרי' אין שבות במקדש ודלא כמהרש"א שבת דמ"ב ועכצ"ל דגזה"כ הוא וא"כ התינח לדידן דאזלינן בתר רוב מה"ת אף נגד מיעוט המצוי שפיר א"א לומר הכא הטעם דאסור להקריב קודם ח' מחשש נפל כיון דאזלינן

בתר רוב אבל הכא עיקר קושית כת"ה הוא אליבא דר"ע ור"ע לשיטתו מכות ד"ז דחייש למיעוט מה"ת ושוב לר"ע לשיטתו שפיר תוס' מודים די"ל לדידי' דהא דאסור להקריב קודם ח' עיקר האיסור מכח חשש נפל הוא וממילא ל"ח בכלל הותר מכללו בעופות הואיל דבעופות ל"ש כלל חשש נפל וכנ"ל ושפיר לר"ע לשיטתו מחו"ז ל"ח הותר מכללו בעופות אף לשי' התוס' ושפיר במחו"ז גם לר"ע י"ל אם עלה ירד וז"ב בס"ד ודו"ק:

ז) **וראיתי** עוד לכת"ה שהעיר בש"ס מעילה ד"י דחטאת שמתו בעליה לא מועלין וכ' התוס' דכיון דאזלי לאיבוד לא קרינן בו קדשי ד' וא"כ לשי' רש"י כריתות דכ"ג דמה"ט איכא מעילה בנותר משום דאם עלו לא ירד אכתי חשיב קדשי ד' ונודע שיטת רש"י נזיר דכ"א דחטאת עוף שמתו בעליה לאו למיתת אזלי דהלכה לא הי' רק בבהמה עיי"ש ולפ"ז העיר דעכ"פ לר"ע י"ל דכיון דבעוף כשר שוב גם בבהמה עכ"פ הי' מן הראוי דאם עלו לא ירד ושוב אכתי הוי בכלל קדשי ד' ושוב לר"ע הי' מן הראוי להיות שייך מעילה גם בחטאת בהמה שמתו בעליה עכת"ד:

ח) **באמת** י"ל בגוף דברי רש"י נזיר הנ"ל כבר תמהו עליו המפורשים מכמ"ק בש"ס ובפרט מהא דנזיר די"ב מהא דקן סתומה ע' בשעה"מ פ"ד מפסוהמ"ק מ"ש בזה וחוץ לזה י"ל לפמ"ש בתוס' נזיר די"ט דרק בהפר לה בעלה מביאה החטאת בנטמאה הואיל דחטה"ע בא על הספן ה"ה דבא בשביל כפרה לר"א הקפר ולפ"ז י"ל דגם כוונת רש"י הוא כן דבחטאת בהמה הואיל דנאמר בו הלל"מ שתמות א"כ עכ"פ כיון דהפר לה בעלה וא"צ כפרה גמורה ואף דצריכה קצת כפרה בשביל שציערה א"ע מן היין אפ"ה בשביל קצת כפרה אין להקריב קרבן כזה שנאמר בו הלכה דתמות אבל חטה"ע דלא נאמרה בו הלכה דתמות נהי די"ל דעכ"פ אינה קריבה למזבח מ"מ בשביל קצת כפרה תוכל להביא החטאת עוף הואיל דבא גם עה"ס וכמ"ש בתוס' נזיר דכ"ב דמה"ט חטה"ע בא ג"כ על חצי נזירות עיי"ש אבל באמת י"ל דגם חטה"ע שמתו בעליה אינו היתר גמור להקרבה וממילא לפ"ז ל"ש לומר הואיל דכשר בעוף ז"א דדוקא גבי בע"מ דל"ש כלל המום בדוקין שבעין בעוף שפיר גם בבהמה אם עלה לא ירד אבל הכא עכ"פ ליכא היתר לכתחילה להקריבו ושפיר ל"ש לומר דגם בבהמה אם עלה לא ירד:

ט) **וביותר** ביאור י"ל דבגוף סברת ר"ע דבבע"מ בבהמה אם עלה לא ירד הואיל דכשר בעופות הוי כמו ק"ו דאם בעוף כשר לגמרי עכ"פ בבהמה אם עלה לא ירד ולפ"ז י"ל כ"ז דוקא במידי דהפסול וההיתר הוא גזה"כ שפיר י"ל סברא זו אבל בחטאת שמתו בעליה דרק הלל"מ הוא דתמות א"כ י"ל כמו דמצינו דאין דנין ק"ו מהלל"מ ה"ה דאין ללמוד דבבהמה אם עלה לא ירד מכח זה דבעוף כשר לגמרי הואיל דכך הי' הלל"מ

דבעוף לאו למיתה אזלי א"כ אי אפשר ללמוד בהמה מכח כ"ש מעוף דהשתא בעוף כשר לגמרי עכ"פ בבהמה אם עלה לא ירד ז"א כיון דהא דכשר בעוף הוי מהל"מ אין לעשות ק"ו מדבר שהוא הלכה וי"ל כך נאמרה הלכה דבעוף כשר ובבהמה פסול ולמיתה אזלי וכה"ג כ' בר"ן סופ"ק דקידושין לענין ערלה דלכך נאמרה הלכה דבחו"ל אף בס' הקרוב לוודאי מותר וזה פשוט:

והנה כת"ה העיר דבליל ח' דיש ב' פסולים פסול לילה ופסול מחו"ז ובכה"ג י"ל דאף אם עלה ירד באמת נהי דכ' כן הלח"מ פ"ד מיבום אפ"ה מתוס' גיטין ד"ג לא משמע הכי בהא דבגט החתום רק ע"א ואין בו זמן אף דהוי ב' פסולי דלכתחילה דגם גט שאין בו זמן פסול לכתחילה כמפורש בגיטין די"ז ואפ"ה אם ניסת הוולד כשר ומבואר דגם אם יש ב' פסולי לכתחילה כשר בדיעבד:

יא) וכן יש להעיר בזה עפי"מ שנשאלתי זה רבות בשנים מפי הגה"צ מזאבני ז"ל בכריתות די"ד בהא דיש אוכל אכילה אחת דממנ"פ אי מיירי באכלו חי פטור משום דחשוב שלכד"א ואי מיירי במבושל א"כ מאחר דקיי"ל דאברים שצלאו אין בהם משום לריח ניחוח וא"נ דמכח זה אף אם עלה ירד שוב ליכא חיוב מעשה עכת"ד ולכאורה הי' אפ"ל לשי' הרמב"ם דאוכל ג"ה של נבילה ושל עולה חייב שתים אף דפסק אב"ג בנו"ט וכ' האחרונים דכיון דאיתרע חז"כ שלו לענין איסור גיד שוב אמרי' אחשביה וחייב גם מכח נבילה וכמ"ש הרדב"ז דבבא על הנדה ל"ש החזקה דאעבב"ז וא"כ י"ל לשי' השאג"א סי' ע"ז דביוהכ"פ חייב גם בשלכד"א וכן במעילה מבואר במהרש"א פסחים דכ"ו דלאביי יש חיוב מעילה אף בשלכד"א וע' תוס' סנהדרין ד"פ ובשעה"מ פ"ה מיסוה"ת וא"כ י"ל דמיירי בחלב חי ואפ"ה חיוב הואיל דבלא"ה מכח יוהכ"פ ומכח מעילה חייב אפי' בשלכד"א שוב חויב ג"כ אחלב מכח אחשביה כיון דבלא"ה איתרע החז"כ שלו אולם לשי' הריטב"א מכות די"ז דבשוגג ל"ש אחשביה ה"ה הכא דמיירי בשוגג אזדא הסברא דאחשביה ונהי די"ל דהריטב"א מיירי דוקא במידי דאם לא נאמר אחשביה לא יהי' שום חיוב ולא יהי' חשיב איתרע חז"כ שלו שפיר כ' הריטב"א דל"ש אחשביה בשוגג דיש לאוקמיה בחז"כ דוודאי לא אחשביה כדי שלא יהי' עובר איסור אבל הכא ביוהכ"פ ובמעילה דיש חיוב גם בשוגג א"כ אף אי לא נימא אחשביה להתחייב משום חלב אבל עכ"פ משום יוהכ"פ ומעילה יתחייב גם בשוגג דהא לענין יוהכ"פ אין חילוק בין אכילת דבר איסור לאכילת היתר ושוב כבר איתרע החז"כ שלו מכח שאוכל ביוהכ"פ ושוב י"ל דחיוב ג"כ משום חלב אך באמת י"ל כיון דהוי שוגג גם באכילת יוהכ"פ אכתי י"ל דל"ח איתרע החז"כ שלו ושוב י"ל דל"ש אחשביה על אכילת חלב דבשוגג ל"ש אחשביה

ושוב הדרא קושיא הנ"ל ונשמע ע"כ דגם באברים שצלאו אם עלה לא ירד וכהא דמצינו בזבחים דס"ט דמליקת זר אם עלה לא ירד הואיל דכשר בבמה וה"ה לענין ריח ניחוח כיון דאינו נוהג בבמה אם עלה לא ירד ושפיר חייב משום מעילה וכסברת רש"י כריתות דכ"ג וא"נ דבשני פסולי לכתחילה אם עלה ירד הדרא הקושיא לדוכתא כיון דאיכא ב' פסולים פסול נותר ופסול מכח אברים שצלאו וע"כ דגם בב' פסולי לכתחילה אם עלה לא ירד ושפיר חויב משום מעילה וז"ב:

יב) ובגוף קושית הגה"צ הנ"ל י"ל ע"ד הפלפול עפי"מ דמבואר במנחות דצ"ט דביוהכ"פ שחל בע"ש הבעלים הי' אוכלים השעיר כשהוא חי והעיר בשו"ת מהרי"א לשי' המלמ"ל פ"ה מיסוה"ת דאין יוצאין מ"ע בשלכד"א א"כ בשר בהמה כשהוא חי חשוב שלכד"א א"כ איך אכלו השעיר כשהוא חי ונהי דבתוס' שם כ' דהבעלים הרגילו א"ע לאכול חי ושוב י"ל דלגבייהו הי' חשיב כד"א מ"מ קשה הא י"ל בטלה דעתם אצל כל אדם ושוב איך יצאו מ"ע דאכילת קדשים בבשר חי עכת"ד אולם י"ל דהמלמ"ל שנסתפק אי ויוצאין מ"ע בשלכד"א הוי דוקא במ"ע דתלוי בכזית ולא סגי בח"ש אף דלגבי מ"ע בוודאי שייך אחשביה דהחז"כ מסייע דבוודאי אחשביה כדי לצאת יד"ח המ"ע וכמ"ש הלח"מ פ"ד משבועות לענין שבועה שאוכל ואכל עפר עיי"ש ואפ"ה חזינן דלא יצא המ"ע בח"ש וע"כ דח"ש כיון דל"ח אכולה ל"ש סברת אחשביה למשוי כאוכל וכמ"ש כה"ג בר"ן קידושין ד"ז דבפחות משו"פ ל"מ אמירת לדידי שוה לי וה"ה דא"א למיחשב ח"ש לאוכל ולזה שפיר נסתפק המלמ"ל די"ל דכ"ז בח"ש אבל בכזית שלכד"א דבאמת איכא שיעור אכילה ורק דל"ח אכולה חשיבא לענין זה שוב מועיל סברת אחשביה וכמ"ש הר"ן שם דביותר משו"פ אף דבפדה"ב בעי כסף חשוב אפ"ה לזה שוב מועיל אמירת לדידי שוה לי ולאידך גיסא י"ל דכמו דאינו יוצא המ"ע בח"ש משום דאין עליו שם אוכל ה"ה די"ל דבשלכד"א ג"כ נפקע ממנו שם אוכל לגמרי ואף סברת אחשביה ל"מ בזה וא"כ התינח במידי דבעי עכ"פ כזית אז עכ"פ יש להסתפק אי יוצא המ"ע בשלכד"א אבל באכילת קדשים דסגי בכ"ש ע' תוי"ש יומא דל"ט ובשו"ת ח"ס או"ח מ"ש בזה ונשמע דבקדשים מקיים המ"ע גם בח"ש וע"כ דהתם עיקר קפידת התורה שלא יבוא לידי נותר בכה"ג פשיטא דיוצאין המ"ע גם בשלכד"א דעכ"פ לא גרע כזית שלכד"א מאכל ח"ש גרידא וז"ב וביותר ביאור י"ל לפמ"ש בר"ן סוף יומא דנהי דאסור לצאת בשבת לרה"ר במידי דל"ח מנעל דחשוב משא מ"מ ביוהכ"פ דאסור לילך במנעל של עור אז מנעל של בגד ל"ח משא כיון דחשיב מנעל להאי יומא עיי"ש א"כ י"ל דנהי דאוכל חלב חי פטור משום דהוי שלכד"א כ"ז בחלב חולין אבל בחלב קודש כיון דחייב אשם אף באכלו חי וע"כ

משום דחזיא להקרבה וכיון דחזינן דחייבי' רחמנא אשם על אכילתו אף בעודו חי וע"כ דכיון דחזיא להקרבה חשיב בכלל אכילת מזבח ואכילת מזבח חשוב אכילה להתחייב אשם א"כ ה"ה דחייב ג"כ משום אכילת חלב דא"א לומר ב' הפכים בנושא אחד דלענין אשם מיקרי אכילה ולענין חיוב אכילת חלב לא יהי' מיקרי אכילה בכה"ג שפיר חייב ג"כ מכח אכילת חלב ודמי לאכילה להאי יומא ומיושב הכל בס"ד ודו"ק:

י"ג) ובזה י"ל שיטת הרמב"ם דפסק אב"ג בנו"ט ופסק ג"ה מותר בהנאה וקשה מפסחים דכ"ב דמבואר דלמ"ד אב"ג בנו"ט ג"ה באמת אסור בהנאה והנלע"ד דהנה בהא דפריך בש"ס אלא למ"ד אב"ג בנו"ט מא"ל העיר בצל"ח לשי' הרמב"ם דג"ה של נבילה חייב שתיים ושוב אכתי י"ל כשהותרה נבילה הותר נמי גידה והנה לפי סברת הצל"ח בשיטת הרמב"ם דחיוב שתים משום דחזינן דהתורה חייבה באכילת גיד אף דהוי כעץ בעלמא וע"כ דרחמנא חשבה לאכילה ושוב שפיר חייב משום אכילת נבילה וא"כ הרי כבר כ' בכו"פ סי' ס"ה דאף למ"ד אב"ג בנו"ט אפ"ה לא גרע מנהנה ולפ"ז אי הי' ג"ה אסור בהנאה אז אף למ"ד אב"ג בנו"ט לא הי' חשיב איסור גיד חידוש משום דעכ"פ חשוב כנהנה ונהי דהב"ט השיג על הכו"פ מ"מ שיטת הכו"פ כן הוא ולפ"ז י"ל דהא דפסק הרמב"ם דחייב שתים הוא רק לפי האמת דג"ה שרי בהנאה ושוב א"א לומר דהא דאסרה רחמנא גיד הוא מכח הנאה ושוב מוכרחין לומר כסברת הרמב"ם דמחויב שתים כסברת הצל"ח משום דרחמנא אחשביה לאכילה אבל אי הי' הדין דג"ה אסור בהנאה ושוב לא הי' נשמע לומר דהא דאסרה רחמנא אכילת גיד הוי משום דרחמנא אחשבה לאכילה דבלא"ה ניחא משום דעכ"פ חשיב כנהנה ושוב לא הי' מקום לחייבו גם משום נבילה כיון דכל האיסור בגוד הוי רק מכח הנאה וממילא בנבילה דשרי בהנאה שוב ליכא מקום לחייבו אבל לסברת האחרונים דאין הכוונה מכח דרחמנא אחשבה ורק הכוונה דכיון דכבר איתרע החז"כ שלו ע"י אכילת גיד שוב אמרי' דאחשביה ג"כ להתחייב משום נבילה לענין זה שוב י"ל להיפוך דידוע שיטות כמ"פ החולקים על הרדב"ז הנ"ל ולשיטתם אף היכי דכבר עבר איסור א' בדבר זה אפ"ה לא אבד חז"כ שלו לענין איסור אחר ע' באב"מ סי' ל"ג מ"ש בזה והדבר תלוי אי חזקה דאיתרע שמה חזקה או לא שמה חזקה וכבר כ' בשו"ת דברי אמת דמ"ד ס' ד"ת מה"ת לקולא נילוף לה מסוטה ע"כ דסובר חזקה דאיתרע לא שמה חזקה אבל מ"ד ס' מה"ת לחומר ולא יליף מסוטה דשאני התם דאיכא חזקה אע"ג דגם התם איתרע החזקה ע"כ דסובר חזקה דאיתרע שמה חזקה עיי"ש וא"כ י"ל דש"ס פסחים כ"ב קאי למ"ד ס' מה"ת לחומרא וא"כ ס"ל חזקה דאיתרע שמה חזקה ושוב א"א לומר בהא דחייב שתים כסברת האחרונים משום דאיתרע החז"כ ז"א דאכתי

שמה חזקה וי"ל דלא אחשביה לענין אכילת נבילה ורק נצטרך לומר כסברת הצל"ח דרחמנא אחשבה לאכילה וא"כ לפי פירכת הש"ס דלר"א ג"כ צריך להיות אסור בהנאה שוב ליכא הכרח לומר אפי' כסברת הצל"ח דהחיוב בגיד הוא משום דרחמנא אחשבה דהרי י"ל בפשיטות דהחיוב גיד הוי מכח הנאה כמ"ש הכו"פ אבל בנבילה דשרי בהנאה שפיר לא יתחייב משום נבילה ושפיר פריך הש"ס אלא למ"ד אב"ג בנו"ט מא"ל הכוונה אליבא דר"א דל"ת איסוה"נ במשמע וא"כ לדידי' תו ל"ש להקשות דכיון דחייב שתים תו י"ל כשהותרה ז"א דלפי"מ דס"ד עכשיו דג"ה אסור בהנאה תו אין לנו הכרח לומר שיתחייב גם משום נבילה אבל הרמב"ם לשיטתו דס' מה"ת לקולא וחזקה דאיתרע לא שמה חזקה ושוב י"ל כסברת הרמב"ם דחייב שתים כסברת האחרונים משום דבלא"ה איתרע החז"כ וממילא אף אם הי' סובר דג"ה אסור בהנאה אפ"ה הו' חייב שתים מכח אחשביה וכיון דלעולם חייב שתים שוב שייך לומר כשהותרה נבילה הותר נמי גידה וכקושית הצל"ח ולכן אף דסובר אב"ג בנו"ט אפ"ה פסק שפיר דג"ה מותר בהנאה משום די"ל כשהותרה כקושית הצל"ח וז"ב בס"ד ודו"ק:

יד) ובזה י"ל ג"כ דברי הרמב"ם פ"ה מהמ"א שכ' הטעם בהא דהאוכל ג"ה של עולה דחייב שתים דהוי מכח כולל ותמהו עליו מחולין דק"א דקאמר ומודים חכמים לר"מ באוכל ג"ה של עולה או של שוה"נ דחייב שתים ופירש"י דהוי מוסיף מכח הנאה וא"כ קשה על הרמב"ם נהי דס"ל כולל מ"מ אמאי לא נקט הטעם מכח מוסיף והרי בכריתות די"ד קאי הש"ס ג"כ למאן דס"ל כולל מדמחייב אטמא ומשום יוהכ"פ ואפ"ה נקט הש"ס בהא דחייב משום מוקדשין הטעם מכח מוסיף בשלמא לפי הבנת הטעה"מ פי"ז מהא"ב בכוונת דברי הרמב"ם בנקודה הנפלאה א"כ יוצמח דבשוה"נ ל"ח מוסיף מכח הנאה וא"כ ע"כ בשוה"נ מוכרח לומר רק מכח כולל שפיר נקט בתרווייהו טעם אחד אבל לפמ"ש הכו"פ סי' פ"ז מבואר דרק הנאת בב"ח ל"ח מוסיף לשי' הרמב"ם אבל הנאת שוה"נ חשיב מוסף שוב קשה אמאי לא נקט הרמב"ם הכא הטעם מכח מוסף:

טו) והנלענ"ד דבאמת פשטות דברי הש"ס מורה דר"מ וחכמים ס"ל יב"ג בנו"ט מדחכמים מחייבי בעילה שתים ולר"מ גם בנבילה חייב שתים וא"כ הרמב"ם דפסק אב"ג בנו"ט ואפ"ה פסק דחייב שתים עכצ"ל בטעמו כמ"ש הרשב"א והכ"מ משום דאמרי' מגו יש להעיר בהא דקאמר הש"ס ומודים חכמים לר"מ דבג"ה של עולה חייב שתים משום דהוי מוסיף ע"י הנאה וקשה הרי י"ל דלא חל כלל האיסור הנאה כיון דאב"ג בנו"ט ולשי' הב"ט אף בכלל נהנה לא הוי והא דחייב ב' י"ל הטעם משום דאיתרע החז"כ לענין גיד שוב אחשביה ג"כ להתחייב ג"כ משום נבילה או משום עולה אבל מכח הנאה

לית לנו לדון כלל כיון דג"ה מותר בהנאה א"כ לענין הנאה לא איתרע כלל החז"כ שלו וממילא לא יתחייב כלל גם משום הנאת מוקדשין ושוב ל"ח מוסיף אולם א"נ כסבר הצל"ח משום דרחמנא אחשבה לאכילה אז באם יהנה מגיד של קודש שפיר יתחייב מכח הנאת קודש כיון דג"ה מותר בהנאה א"כ לענין שיהי' חל איסור הנאת קודש ליכא שום דבר מעכב על ידו מלחול שפיר יתחייב מכח הנאת קודש ונהי דקאי השמא למ"ד אב"ג בנו"ט ולשי' הב"ט אף נהנה לא הוי מ"מ אחרי דרחמנא אחשבה לאכילה מכ"ש דאחשבה עכ"פ גם כנהנה ושוב שפיר יתחייב מכח הנאת קודש ושוב שפיר י"ל דהא דחייב שתים הוי מכח מוסיף יצא דלסברת האחרונים הנ"ל י"ל דל"ח מוסיף ומוכרחים לומר מטעם כולל ויוצמח לסברתם דמאן דל"ל כולל שפיר לא יתחייב שתים בג"ה של עולה אכן לסברת הצל"ח הנ"ל שפיר י"ל דהוי מוסיף:

טז) וכבר כתבתי דסברת האחרונים יוצדק רק למ"ד ס' מה"ת לקולא וסובר דחזקה דאיתרע לא שמה חזקה אבל למ"ד ס' מה"ת לחומרא ולא יליף מסוטה דשאני התה דאיכא חזקה ע"כ דסובר חזקה דאיתרע אכתי שמה חזקה לשיטתו ל"ש סברת האחרונים הנ"ל ונודע מ"ש המהרי"ט דמ"ד בעי ח"א מב"ח סובר ס' מה"ת לקולא ומ"ד ל"צ ח"א מב"ח ע"כ ס"ל ס' מה"ת לחומרא ולפ"ז י"ל דש"ס דחולין דקאי הסוגיא אליבא דר"מ ור"מ לשיטתו בכריתות די"ז דל"צ ח"א מב"ח ע"כ דס"ל ס' מה"ת לחומרא וממילא דסובר חזקה דאיתרע שמה חזקה ושוב א"א לומר כסברת האחרונים בהא דחייב שתים רק מוכרחין לומר בטעמו כסברת הצל"ח ושפיר חשיב מוסיף ושפיר נקט רש"י ז"ל בכוונת דברי הש"ס מטעם מוסיף אבל הרמב"ם לשיטתו דסובר ס' מה"ת לקולא וע"כ דחזקה דאיתרע לא שמה חזקה ושוב י"ל בהא דפסק דחייב שתים כסברת האחרונים משום דאיתרע החז"כ ושוב לסברתם כבר הוכחתי די"ל דל"ח מוסיף לכך נקט הטעם משים כולל וז"ב בס"ד ודו"ק ובזה הי' מיושב מה דמקשין העולם בהא דקאמר בפסחים דמ"ד דחטאת ונזיר הוי ב"כ הבכ"א וקשה מזבחים דצ"ז דבעי קרא דיקדש לענין דלא נימא עדל"ת ע' בשעה"מ שהאריך בזה:

יז) ועפ"ז ניחא דלכאורה כבר העירו אגוף פירכת הש"ס דנימא עדל"ת הא אפלק"ש ע"י אכילה שלכד"א לשי' הסוברים דמ"ע יוצא בשלכד"א ונהי די"ל דל"ח בכלל אפלק"ש ע"י שלכד"א כיון דבקדשים בעי למשחה לגדולה מ"מ לשו' כמ"פ זה הוי רק מדרבנן ושוב אכתי מה"ת עכ"פ אפלק"ש אולם לשי' האו"ח קידושין דל"ח די"ל מגו דחשיב אכילה לענין המצוה ה"ה דחשיב אכילה לענין איסור תו לי"ח בכלל אפקל"ש בהיתר וסברתו כהא דסובר הרמב"ם בג"ה של נבילה חייב שתים דכ' הרשב"א דמגו דחשוב אכילה

לענין גיד ה"ה דחשיב אכילה לענין נבילה עיי"ש והתינח א"נ בכוונת הרמב"ם משום דהתורה אחשבה לאכילה אז יוצדק סברת האו"ח דהכא נמי מגו דחשבה רחמנא אכילה לגבי מצוה ה"ה דחשבה רחמנא לאכילה לענין איסור אבל לסברת האחרונים דהכוונה דכיון דכבר איתרע חז"כ לגבי אכילת גיד ה"ה דהאוכל בעצמו אחשביה לאכילה לענין נבילה לא יוצדק סברת האו"ח הואיל דהכא לא איתרע החז"כ שלו ואמרי' אדרבה דוודאי לא אחשביה לאכילה לענין האיסור והא דאוכל הוא רק בשביל שרוצה לקיים המצוה ולשיטת האחרונים היכי דהוא גופא באמת לא אחשביה שפיר אינו עובר איסור וע' שו"ת ד"ח או"ח סי' י"ט שהרגיש בזה ולפ"ז י"ל דכבר הבאתי דסברת האחרונים תלוי אי חזקה דאיתרע שמה חזקה או לא שמה חזקה ונודע מ"ש בתוס' נדה דט"ו דר"ע ס"ל בעי ח"א מב"ח וע"כ דסובר ס' מה"ת לקולא כמ"ש המהרי"ט ובדול"צ דרוש ד' וע"כ דסובר חזקה דאיתרע לא שמה חזקה ולפ"ז י"ל דהש"ס זבחים שם ברייתא דיקדש הוא ספרי וסתמא דספרי קאי למ"ד ס' מה"ת לחומרא ושוב חזקה דאיתרע שמה חזקה ואזדא סברת האחרונים ועכצ"ל בהא דחייב שתים כסברת הצל"ח דרחמנא אחשבה לאכילה ושוב יוצדק סברת האו"ח הנ"ל ושוב ל"ח בכלל אפלק"ש בהיתר ושוב שפיר פריך הש"ס דנימא עדל"ת ומוכרח לתרץ משום דיקדש עשה הוא אבל הש"ס בפסחים שם הרי קאי לר"ע דהוכחתי דסובר חזקה דאיתרע לא שמה חזקה ושוב י"ל בהא דחייב שתים משום דהוא גופא אחשביה לאכילה ושוב לפ"ז כבר הבאתי דאזדא סברת האו"ח ושוב אפשר לקיים שניהם בהיתר ע"י שלכד"א ושוב לדידי' ל"צ קרא דיקדש דל"ש לומר עדל"ת כיון דאפקל"ש בשלכד"א ושפיר קאמר בש"ס פסחים שם דחטאת ונזיר הוי ב"כ וז"ב בס"ד ודו"ק:

יח) והנה ראיתי עוד לכת"ה שהעיר בש"ס יבמות דל"ג דמוקי להא דזר ששימש בשבת בשחיטת פרו של כה"ג ביוהכ"פ וכמ"ד שחיטת פרו בזר פסולה ואף בשחטו כה"ד ג"כ פסול ומאי זר שזר אצלו קאמר והעיר כת"ה דהא לפי הס"ד הכוונה דחייב חטאת מכח איסור שבת א"כ קשה הא שוחט חשוב מקלקל ואי די"ל תיקן להוציא מידי אמ"ה לב"נ אפ"ה י"ל כמו דאיתא בזבחים דס"ט דמליקת זר אם עלה לא ורד ה"ה בשחיטת פרו בזר ג"כ י"ל דאם עלה לא ירד ונשאר עליו עוד שם קודש וממילא אסור לב"נ לאכול ממנו מכח גזל דמה לי גזל הדיוט מה לי גזל הקדש ושוב ל"ח תיקון ושוב פטור משום דחשיב מקלקל עכת"ד הנה בגוף הדבר דב"נ אסור לאכול הקדש מכח גזל כבר הרגיש בזה במנ"ח מצוה י"ד באריכות אולם בגוף הדבר י"ל דהכא איכא תיקון וכמו שהעיר בכו"פ סי' ס"ב דבאמ"ה משהו בשר וגו"ע מצטרפין אבל כששחטו מכח שאר איסורים

בעי דוקא כזית ורק התם בדינו של הכו"פ דמיירי בתקרובות ע"ז יפה השיג עליו האו"ח כיון דגם תע"ז במשהו אבל הכא שפיר י"ל דהוי תיקון גם לגבי ישראל דבאמ"ה משהו בשר וגו"ע מצטרפין וכששחטו אף דאסור משום ששחטו כה"ד אפ"ה בין א"נ דכה"ד ששחט פרו של כה"ג חייב מיתה כמו זר בין א"נ דאינו עובר רק בעשה דלא אהדריה ממש לאיסורא קמא עי' בשעה"מ פ"א מעבודת יוהכ"פ מ"ש בזה אבל עכ"פ פשיטא דליכא חיוב באכילת ח"ש ושפיר חשיב תיקון לענין השיעור וביותר ביאור י"ל דלכאורה כבר העיר ברש"י ותוס' פסחים דע"ג דהוי תיקון לענין לטהר מידי נבילה ורק שכתבו דכיון דתע"ז ג"כ מטמא ל"ח תיקון א"כ הכא שפיר איכא תיקון לענין לטהר מידי נבילה וז"ב אך בגוף דבריו לומר דבשחיטת כה"ד פרו של כה"ג יהי' הדין אם עלה לא ירד כמו במליקת זר לדידי קשה הדבר לומר הכי דהנה לפמ"ש בתוס' זבחים דס"ט דלר"י דס"ל לילה אם עלה ירד ה"ה דמליקת זר אם עלה ירד ח"כ פשיטא דגם הכא אם עלה ירד ואפי' לשי' הרמב"ם דבמלק זר אם עלה לא ירד כיון דכשר בבמה אפ"ה י"ל לפי"מ דמפורש בש"ס שם דקמיצת זר אם עלה ירד אף דכשר בבמה אפ"ה כיון דהוקדשה בכ"ש לא דמי לקמיצת במה הואיל דבבמה לא הי' כ"ש וכפירש"י שם ועיי"ש בשטמ"ק ולפ"ז י"ל לענין זה לומר דגם בזר אם עלה לא ירד הואיל דכשר בבמה כ"ז בעבודה כזו שהי' שייך גם בבמה וכיון דבבמה זר כשר גם במקדש עכ"פ י"ל אם עלה לא ירד אבל עבודת יוהכ"פ דאינו כשר רק בכה"ג ובטבילה במקום קדוש אף דטבילה בין בגד לבגד לא מעכב וכמפורש ביומא דל"ב אפ"ה כיון דעבודה זו לא משכחת כלל בבמה דעבודת יוהכ"פ אינו רק בקה"ק בוודאי דבזה אם עלה ירד וז"ב בס"ד:

יט) וראיתי לכת"ה שהעיר עוד אהא דפריך בזבחים דצ"ז דנימא עדל"ת והעיר דהרי בפסולין כאלו הדין דאם עלו לא ירדו ואכתי יש בהם מעילה וממילא יש בהו איסור גזל ובגזל בוודאי דל"ש עדל"ת וכהא דכ' הראב"ד מובא בשטמ"ק ב"ק ד"פ דממון חבירו אפי' במקום פק"נ אסור עכת"ד לענ"ד לק"מ דעיקר הסברא דאין לומר עדל"ת בגזל משום דאסור לחסר ממון חבירו אף במקום קיום מצוה דמה לו לחבירו להפסיד בשביל קיום מ"ע שלו וכ"ז בממון הדיוט אבל בהקדש אף דשייך בו גזל כ"ז שלא במקום מצוה אבל במקום מצוה ואם שייך עדל"ת א"כ אדרבה רצון ההקדש שיאכל את הקדשים כשרים שנבלע בהם בליעה מפסולים כדי שלא יבואו הכשרים לידי נותר א"כ ההקדש מוותר זכותו כדי לקיים המצוה בכה"ג פשיטא דגם בגזל שייך עדל"ת דהרי גם בגזל הדיוט אם הנגזל מסכים שיהי' יוצא בה הגזלן יד"ח המצוה בוודאי דיצא וה"ה הכא אם והי' הדין

דעדל"ת שוב בוודאי דההקדש מוותר זכותו כדי לקיים המצוה באכילת הכשרים שלא יבואו לידי נותר ואז ממילא לא והי' מיקרי גזל וז"ב ודו"ק:

כ) והנה כת"ה העיר עוד על שיטת הראב"ד הנ"ל מש"ס ב"מ כ"ד בהא דמצא חבית יין בעיר שרובה עכו"ם מותרת משום מציאה ואסורה משום יי"נ ופריך הש"ס ומאחר דאסורה משום יי"נ מותרת משום מציאה למאי נ"מ ומשני נ"מ לקנקנה והעיר כת"ה דהא איכא נ"מ גם לענין היין כגון בחשיב"ס והרופאים אומרים שרפואתו ביי"נ דאז מכח איסור יי"נ הי' מותר לרפאות עצמו דפק"נ דוחה כל איסורי תורה אבל מכח ממון חבירו הי' אסור לרפאות א"ע ולכך השמיענו הש"ס דגם משום מציאה מותרת ושוב אם והי' נוגע הדבר לידי פק"נ והי' שרי לרפאות א"ט בהיין עכת"ד והנה לכאורה יש עוד להעיר מדברי הראב"ד מובא בחו"מ סי' שפ"ח דאונס נפשות להראות ממון חבירו אף בנו"נ ביד פטור דאין לו למות בשביל הצלת ממון חבירו ונראים דברי הראב"ד לכאורה כסותרים א"ע מכאן לדברי הראב"ד שבשטמ"ק ב"ק ד"פ הנ"ל אך באמת ז"א דהתם בסי' שפ"ח אין הישראל נוטל ממון חבירו ואינו נהנה בה ורק שנותן המעות ליד האנס בזה שפיר אמרי' דנהי דאם אומרין לו הרוג את פלוני ואם לאו נהרוג אותך דאסור להרוג את חבירו אפ"ה נפש שלו חשיב טפי מממון של חבירו וע' שו"ת ח"ס חו"מ סי' א' שנסתפק אי במקום אונס נפשות מותר להעיד שקר ולגרום להרוג את חבירו אי זה חשוב כעושה מעשה בידים או דהוי רק כאומר הנח לזרוק עצמך על תינוק שכ' התוס' בכמ"ק דאמרי' להיפוך מאי חזית ועיי"ש שהעלה דבכה"ג מיקרי כעושה מעשה בידים וכ"ז היכי דיגרום להרוג את חבירו אבל היכי דיש לו אונס נפשות להעיד שקר ולגרום הפסד ממון לחבירו בכה"ג בוודאי דא"צ למסור נפשו ואף דלשיטה הישינה בשטמ"ק כתובות די"ט גם בגזל אמרי' יהרג ואל יעבור אליבא דר"מ ובאמת הוא מחלוקת מפורשת בירושלמי אי בגזל יהרג ואל יעבור אפ"ה י"ל כ"ז בגזל ממש אבל להעיד ולגרום להזיק ממון חבירו והוא אינו נהנה ממעות חבירו פשיטא דא"צ למסור נפשו וא"כ צדקו דברי הראב"ד בסי' שפ"ח אבל לרפאות עצמו בממון חבירו דהוו כגזל ממש שפיר י"ל דאסור הואיל דלחד שיטה בירושלמי בגזל אמרי' יהרג ואל יעבור אף באונסין אותו לגזול מכ"ש לילך בעצמו לגזול ממון חבירו פשיטא דלכ"ע אסור אפי' במקום רפואה ודברי הראב"ד לא סתרו אהדדי:

כא) ולפ"ז מיושב גם קושית כת"ה דלא מבעיא לשי' הפר"ד דגם לשי' התוס' ב"ק ד"ס מותר להציל א"ע בממון חבירו ורק דחייב לשלם אח"כ בוודאי דלק"מ ואפי' א"נ דאסור ליקח אף ע"מ לשלם כ"ז היכי דגוזל ממון חבירו בידים דאז כיון דיש דיעה דבגזל יהרג ואל יעבור וכמו שביאר הח"ס הסברא דחזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו ויבוא לידי

רציחה וכמו במחתרת אבל הכא דל"ח טפי מהשבת אבידה והרי בנטלה ע"מ להשיבה ואח"כ נתכוין לגוזלה הא אינו עובר רק אעשה דהשב תשיבם בלבד בכה"ג פשיטא דפק"נ דוחה לעשה דהשב תשיבם דדוקא גזל ממש דיוכל לבוא לידי חשש רציחה י"ל דלא נדחה מפני פק"נ אבל בהשבת אבידה דל"ש חשש זה פשיטא דשרי במקום פק"נ ובפרט די"ל דהא דפק"נ אינו דוחה איסור גזל י"ל הטעם כיון דגם ב"נ מוזהרים על הגזל וחשוב כל"ת דלפה"ד ואינו נדחה מפני פק"נ והא דחזינן דאיסור אמ"ה נדחה מפני פק"נ אף דגם איסור אמ"ה נוהג בב"נ אפ"ה י"ל בגזל דהוו תרי צדדים חדא דהוי ל"ת דלפה"ד וגם דנוגע לחסרון ממון חבירו חמיר מאיסור אמ"ה והתינח בגזל ממש אבל השבת אבידה דליכא רק לישראל והוי רק מ"ע דלאחר מ"ת בוודאי דנדחה מפני פק"נ דיש חילוק בין איסור גזל בקו"ע לביטול מצוה בשוא"ת ונהי דמוכח מרש"י חולין דמ"ז דאי הי' הדין דבכל איסורין יהרג ואל יעבור גם חיוב מילה הי' מוטל עליו אף דנוגע לפק"נ אפ"ה וי"ל כ"ז במילה דהוי עשה שיש בביטולו כרת י"ל דחמיר וכמ"ש בתוס' מגילה ד"כ דבמילה לולי הקרא דאותו ולא אותה הו"א דנשים חייבות אף דהוי מעשהז"ג הואיל דיש בביטולו כרת עיי"ש וממילא י"ל דבשאר מ"ע שפיר יש לחלק בין ביטול בקו"ע לביטול מ"ע בשוא"ת דבכה"ג שפיר מותר במקום פק"נ וז"ב:

כב) **ובפרט** די"ל דאף א"נ דגם השבת אבידה אינו נדחה מפני פק"נ אפ"ה י"ל במחצה ישראל מחצה עכו"ם דבכה"ג מפורש בכתובות דט"ו דבכה"ג אינו מחויבים להחזיר לו אבידה אף דהתם דנין רק על אדם פרטי דהוא ס' ישראל ס' עכו"ם אבל הכא דהספק ממי נאבד א"כ י"ל דגם במע"מ ואסור לזכות בו מספק אפ"ה במקום פק"נ פשיטא דבמע"מ מותר לרפאות בו וכמ"ש הפמ"ג או"ח סי' שמ"ד ד"ס ל"ת שיב"כ נדחה מפני עשה ה"ה די"ל דנהי דגזל אסיר אפי' לגבי פק"נ אפ"ה כ"ז בגזל וודאי ויש עוד להסביר הדבר לפמ"ש בתוס' סנהדרין דע"ד דלולי דגילתה התורה וחי בהם הו"א דבכל האיסורין נימא יהרג ואל יעבור דנילוף מרוצח וא"כ בגזל דיוכל לבוא לידי רציחה שפיר יש ללמוד מרוצח אבל בס' גזל דא"א ללמוד מרוצח וא"כ ס' גזל פשיטא דשרי במקום פק"נ וז"ב בס"ד:

כג) **והנה** כת"ה העיר להביא ראי' דממון חבירו אסור אף במקום פק"נ מב"ק דק"ו בהא דהטוען טענת גנב וטבחו משלם דו"ה ופריך הש"ס מהא דתנן הטוען טענת גנב ועדים העידו שאכלו דחייב בכפל והא א"א לכזית בשר בלא שחיטה וקשה שמא ומירי שטבחו לצורך חשיב"ס ושפיר פטור מדו"ה ועכצ"ל דממון חבירו אסור אף במקום פק"נ עכת"ד לענ"ד ז"א דא"א כלל לאוקמה המתני' בשחטו לצורך חשיב"ס דא"כ ויפטר גם מכפל

כיון דבשעה שטען טענת גנב כבר אכלו בהיתר לצורך פק"נ ונהי דנשבע לשקר מ"מ באכילה לחוד ליכא כפל ועיקר החיוב הוי רק בזה שכפר ממון חבירו שלא כדין ונשבע א"כ אחר שכבר אכלו בהיתר א"צ להיות חייב כפל בשלמא בגנב ואח"כ טבח לצורך פק"נ דבשעת הגניבה עדיין לא הי' הפק"נ א"כ כבר נתחייב כפל משעת גניבה אבל הכא בטוען טענת גנב ונתברר שכבר אכלו לצורך פק"נ א"כ הרי הו' האכילה בהיתר שפיר גם כפל לא הו' מתחייב ומדקתני חייב כפל ע"כ דלא מיירי בשבתו לצורך חשיב"ס וז"ב:

כד) אולם מה שיש לעיין לשי' הסוברים דממון חבירו אסור גם במקום פק"נ האיך הדין בגנב דבר לצורך פק"נ אי נפסל לעדות מי נימא דלא גרע מקוברי מת ביו"ט א' דלא נפסל לעדות משום די"ל דקסברי מצוה קעביד ובאמת הדבר נוטה דלא נפסל לעדות וראי' מהא דהעירו המפורשים לר"מ דמומר לד"א הוי מומר לכהת"כ איך משכחת כלל חיוב דו"ה הרי מיד בשעת גניבה נעשה מומר לשי' הסוברים דבפ"א נעשה מומר ושוב בשעת שחיטה הוו שחיטת מומר ואי דנימא דמיירי בטובח ע"י אחר ז"א דא"כ תיקשי למ"ל או ותחת לרבות השליח הרי בלא"ה לא משכחת חיוב דו"ה זולת בטובח ע"י אחר עכת"ד המפורשים ולכאורה יש להעיר בהא דפריך בכתובות דל"ד מי איכא מידי דאילו עביד הוא לא מתחייב ועי"ש יתחייב ומשני איהו נמי מתחייב והא דפטור משום דקלבד"מ ולפי קושית המפורשים יוצמח דאיהו גופא באמת לא מתחייב וע"כ דמיירי עי"ש שוב הדרא פירכת הש"ס מי איכא מידי אך באמת ז"א דקושית הש"ס הוא לפי האמת דחיוב דו"ה הוא גם ע"ו עצמו שפיר מקשה הש"ס דנהי דנימא דבטביחה ושלד"ע מ"מ בשבת דהוא פטור גם עו"ש לא הי' מתחייב אבל אי הי' אמרי' דכל חיוב דו"ה שבתורה לא קאי רק אטובח ע"י אחר בכה"ג ל"ש לומר מי איכא מידי כיון דכך גזרה התורה ובפרט די"ל דהש"ס קאי אטובח בשבת ובאמת גם ע"י עצמו חשיב טביחה ול"ח שחיטת מומר כמ"ש הר"ן דבאותו שחיטה לא נעשה מומר ואפ"ה פטור לכן שפיר פריך הש"ס דא"א שיהי' שחיטת השליח חמיר משחיטת עצמו אבל הכא דהפטור בשחיטת עצמו משום דנעשה מומר מכח הגניבה ושוב שפיר עי"ש דהוי שחוטה ראויה שפיר חייב ול"ש מי איכא מידי הואיל דבאמת באופן זה שהוא עי"ש דהוי שחיטה ראויה גם ע"י עצמו הי' חייב ורק החסרון משום דע"ו עצמו ל"ח שחיטה ראויה ושוב שפיר עי"ש דהוי שחיטה ראויה שפיר יש לחייבו וכה"ג כ' בשו"ת הרי"מ חיו"ד סי' ט' לענין אינו שב מידיעתו עיי"ש ובאמת בדבריו יש להעיר מש"ס יומא ד"פ ועיי"ש בכפ"ת בתויוה"כ ובמלמ"ל הלכות שגגות מ"ש בזה עכ"פ נחזור לקושית המפורשים הנ"ל ולדרכינו א"ש די"ל דמיירי

שטבחו בעצמו ורק שגנבו לצורך פק"נ וחייב כפל ודו"ה דאסור לגנוב אפי' לצורך פק"נ ואפ"ה לא מיקרי מומר בשעת גניבה הואיל דעכ"פ הוא נתכוין למצוה וז"ב:

כה) ובגוף קושית כת"ה מש"ס ב"מ כ"ד באמת כעין זו יש להעיר עוד לשי' המלמ"ל פ"ה מאישות דהמקדש באיסוה"נ והאשה היא חשיב"ס דמקודשת א"כ הא י"ל נ"מ שיש לפנינו אשה שהיא חשיב"ס ורפואתה ביין א"כ מצד האיסור יי"נ ליכא שום ריעותא ושפיר היתה מקודשת אבל אי הי' אסור משום מציאה שוב לא היתה מקודשת דהי' חשיב כמהנה אותה בדבר שאינו שלו וכמ"ש בתוס' קידושין דנ"ג ושפיר הוצרך הש"ס להשמיענו דמותר משום מציאה ושוב חשיב"ס תהי' מקודשת ולמ"ל להש"ס למינקט נ"מ לקנקנים הרי יש נ"מ גם בגוף היין ועכצ"ל דכיון דחשיב"ס לא שכיח וכמ"ש בתוס' פסחים דמ"ו עדיף לי' להש"ס למינקט נ"מ לענין הקנקנים מלינקט נ"מ אמידי דלא שכיח א"כ ממילא אזדא ג"כ קושית כת"ה הואיל דחשיב"ס לא שכיח כנלע"ד בס"ד ודו"ק היטב:

ה' במדבר תרס"ח ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן יח

להרב כש"ת מ' חיים יוסף ב"ח נ"י ראבד"ק אפטא יצ"ו.

בדבר שאלתו בחלב רותח שנשפך תחת קדירה של בשר והי' ס' נגד החלב ועירה הבשר והרוטב מעט מעט מהקדירה והיינו שעירה בפ"א רוב הנמצא בקדירה ואח"כ עירה מעט הנשאר לתוך הרוב וע"ז העיר כת"ה דנהי די"ל דהקדירה נשארה באיסורה ואם יבשלו בה שנית ג"כ יהי' בעי ס' נגד הטיפה אפ"ה י"ל כיון דעיקר החשש איסור הוא משום דהרוטב הנשאר בקדירה בלע אח"כ מהקדירה ונאסרה אבל עכ"פ כשנתערב אח"כ ברובא מה"ת מב"מ ברובא בטל ואף דמדרבנן בעי ס' מ"מ חשוב בכלל סד"ר דשמא בישול אינו מפעפע לפנים ואי דחשיב נולד ס' בד"ת מ"מ בנ"ד דלא נודע אז רק לקטן י"ל דחשיב כלא נודע עד שנעשה דרבנן ומותר בהפ"מ זה תורף השאלה:

א) הנה באמת אם כנים דבריו דזה חשיב בגדר ס' הי' מקום לומר דבכה"ג אף בנולד הס' בד"ת ג"כ יש להקל לפמ"ש הכנה"ג דבסד"ד ובעיא דלא איפשטא אף ס' א' בגוף וס' בי בתערובות מהני והטעם דל"ש לומר שכבר הוחלטנו הס' בעודו ד"ת לפי דכ"ע יודעין דסד"ד במקומו עומד א"כ בנ"ד ס' זה אי מפעפע לפנים חשוב ג"כ סד"ד ושוב אף דנודע הס' בעודו ד"ת מ"מ כ"ע יודעין דרק מחמת ס' נאסר ושוב יש להקל בדרבנן אך באמת וי"ל להיפוך דבסד"ד גרע באם נודע הס' בעודו ד"ת דכבר העירו המפורשים דד"ז דנולד הס' בד"ת אסור יהי' תלוי בפלוגתא אי ס' ד"ת מה"ת לקולא או לחומרא

דלמ"ד מה"ת לחומרא אם ניקל אח"כ בשעה שנעשה דרבנן יהי' זילזול לדבריהם וכמ"ש המג"א סי' קפ"ד לענין ס' בהמ"ז וכה"ג כ' ברש"י עירובין דל"ח דהיכי דיש טומאה ד"ת ומחמירין בס' טבילתה מחמירין ג"כ בס' טבילת טומאה דרבנן משום זילזול עיי"ש אכן לשי' הסוברים דס' מה"ת לקולא רק מדרבנן לחומרא גם בשעה שהי' ס' ד"ת ושוב כשבא אח"כ לידי דרבנן יש להקל כיון דחז"ל בעצמם הותנו כך דבסד"ר ניזול לקולא וכמ"ש הלח"מ בשם זוהר הרקיע וכבר כ' בשו"ת ב"א דהא דס' מה"ת לקולא הטעם משום דאוקמה אחזקה דקודם מ"ת דאז הי' הכל היתר וממילא בסד"ד דל"ש לאוקמה אחזקה כמ"ש הכנה"ג בכה"ג שוב לכ"ע הספק מה"ת לחומרא ושוב אף בנעשה אח"כ דרבנן יש לאסור:

ב) אך באמת א"א כלל למיחשב דבר זה אי בישול מפעפע לפנים לספק הואיל דמעיקר הדין אנו אומרים דמתפשט לתוך התבשיל דאל"כ יוצמח דבאם נשפך חלב תחת קדירה של בשר עוף שיהי' מותר משום סד"ר והיינו לשי' הש"ך בסי' צ"ח דגם בבשר עוף בחלב ונשפך אזלינן לקולא ואין לומר אה"נ ז"א דא"כ תיקשי בהא דמבואר בסי' צ"ב דנשפך שלא כנגד הרוטב צריך ספ"ס משום דאמרי' דמתחילה נתפשט סביבו עד כדי שיעור ס' ונאסר חלק בליעה מהקדירה ואח"כ נתפשט לתוך התבשיל ואוסר וקשה הא עכ"פ חלק הבליעה בקדירה הנאסר הוי עכ"פ מב"מ עם שאר התבשיל ובטל מה"ת ברובא ושוב חשוב סד"ר דשמא לא נתפשט כלל לתוך התבשיל ושוב הי' סגי אם יש ג"פ ס' נגד הטיפה ואף אם נדחוק לומר דהכא מיירי שהבליעה שבקדירה הוא מבשר וכעת מבשלין בה ירקות דבכה"ג הבליעה שנאסרה לגבי שאר התבשיל חשוב מבשא"מ וכמ"ש בחוו"ד סוס"י צ"ב בטיפה הנופלת ע"ג כיסוי קדירה דכ' מהרש"ל דבעי ספ"ס דשמא לא עלה הזיעה מיד למעלה והט"ז כ' דיש להחמיר בס' ד"ת וכ' החוו"ד דמיירי שיש בהקדירה בליעה מבשר ועכשיו מבשלין בה ירקות דאי מיירי במבשלין גם עכשיו בשר שוב מיקרי מב"מ ובטל מה"ת ברוב ושוב הי' חשוב סד"ר עיי"ש אך באמת גם בכה"ג אכתי תיקשי בהא דכ' הרמ"א בסי' צ"ב דבקדירה חדשה אף בנפל שלא כנגד הרוטב סגי בס' והעיר בש"ך דהא עכשיו בשעת בישול ע"י הזיעה הלכה הבליעה למעלה ושוב י"ל דנאסרה אז עד כדי ס' בשעת נפילת הטיפה ושוב אוסר אח"כ שאר התבשיל עיי"ש והשתא קשה הרי אם הבליעה שבקדירה הוא מב"מ עם התבשיל א"כ הא מה"ת ברובא בטל ושוב י"ל סד"ר לקולא דשמא בישול אינו מפעפע לפנים וגם יש להעיר דהא מוכח דהאוסרין שלא כנגד הרוטב לא קאי דוקא אבב"ח ורק דגם בנפל טיפת רוטב נבילה ג"כ מחמירין אף דבשאר איסורין חנ"נ הוא רק מדרבנן ושוב הי' מקום לומר סד"ר לקולא וע' בסו' צ"ח

בט"ז וש"ך ופמ"ג שם דבשאר איסורין מצרפין שיטת ר' אפרים לשו' הרמב"ן דבליעה בכלי לא נ"נ וקשה אמאי לא כ' בפשיטות הואיל דחנ"נ בשאר איסורים הוי רק דרבנן א"כ חשיב סד"ר דשמא אינו מפעפע לפנים ועכצ"ל דזה ל"ח בגדר ס' והעיקר דמפעפע לפנים ושפיר מחמירין גם בדרבנן וכן כ' בפמ"ג או"ח סי' תס"ז בא"א סקל"ו דגם בדרבנן אין להקל מכח ס' זה אי מפעפע לפנים עיי"ש ובאמת בחכמ"א כלל מ"ה כ' דבס' אם יש ס' יש להתיר התבשיל מכח ס"ס והיכי דהוי ס' איסור הש"ך גופא מיקל בזה מטעם ס"ס בסי' צ"ז שם וכן כ' בפמ"ג סי' צ"ח ועכצ"ל דלגבי ס"ס מצרפין ס' כזה אף שאינו שקול אבל להתיר מכח זה אפי' בדרבנן ל"מ וכה"ג כ' ביד"ש סי' צ"ח לענין ס' חסרון ידיעה עיי"ש:

ג) **עתה** נבוא למה שהעיר כת"ה דאחר ששפך הרוטב בפעם הראשון נעשה הרוב כלי שני וא"כ כששפך המותר הוי כנפל חם לתוך צונן דאינו אוסר רק כ"ק באמת לא אבין דבריו דאם נתכוין להא דמבואר בסי' צ"א דבלא נאסר רק כ"ק וא"א לקולפו מותר משום דלא ניכר מקום הקליפה עי' ש"ך שם ובסי' ס"ט אם כוונתו לזה טעה א"ע התם מיירי בנפל חלב רותח לבשר צונן א"כ ליכא בהחלב רק בליעת בשר והבליעת בשר הוי בקליפת החלב שפיר מותר אבל הכא דמעורב רוטב איסור ברוטב היתר שפיר גם בצונן יש לאסור ולא דמי כלל להא דסי' צ"א וע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' פ' מ"ש בזה ולכאורה י"ל כדברי כת"ה באופן זה דאם מתחילה עירה הבשר ומעט רוטב באופן שהי' בהבשר ומעט רוטב רוב נגד רוטב הנשאר בקדירה ואח"כ עירה רוטב הנשאר על הבשר אז שפיר י"ל דלא נאסר הבשר רק כ"ק ונהי דלענין הרוטב שעירה בראשונה א"א להקל הואיל דנתערבה עכשיו ברוטב איסור וא"א להפרידם אבל עכ"פ לענין הבשר הנאסר כ"ק כבר העיר ברי"מ לחולין דלעולם יש ספק שמא בהכ"ק גופא יש ס' נגד הנבלע בו ורק דמחמירין בס' ד"ת אבל הכא דכבר נתבטל ברוב בהרוטב של היתר שיב שפיר י"ל שמא בהכ"ק גופא יש ס' אכן לשי' הש"ך בסי' צ"ח דבנפל למינו ולא"מ אף דאמרי' סליק אפ"ה הא"מ נשאר אסור ובעי בהאינו מינו ס' מה"ת שוב גם בכה"ג א"א להקל מכח הספק שמא בהכ"ק גופא יש ס' נגד הנבלע בו כיון דאכתי אנו דנין לענין ס' ד"ת ולחומרא ע"כ דברי כת"ה תמוהים:

ד) **אולם** לדינא נלע"ד כיון דלשי' הט"ז סי' צ"ב ביש ס' נגד הטיפה גם הקדירה מותרת משום דאמרי' דהכל נתפשט להתבשיל ולא נשאר שום בליעה בקדירה ונהי דאנו מחמירין לאסור הקדירה וגם דבעי ס' נגד הטיפה גם בתבשיל השני אבל עכ"פ היא רק מחמת חומרא מספק דשמא נשאר קצת בליעה בקדירה וא"כ בנ"ד דמתחילה קודם

שעירה התבשיל הרי הי' ס' נגד הטיפה וא"כ יש עכ"פ ספק שמא כבר נתפשט הבליעה להתבשיל ולא נשאר כלל בהקדירה ולשיטה זו אף בנשפך אח"כ רוב מהקדירה ג"כ לא נאסר מה שנשאר בקדירה הואיל דלשיטה זו לא נשאר שום בליעה בהקדירה א"כ נהי דחוששין מספק שמא יש מעט בליעה בהקדירה מ"מ בנפל אח"כ רוטב הנשאר לרוטב היתר א"כ מה"ת מב"מ ברובא בטל ולענין דרבנן שוב מצרפין הך ס' שמא לא נתפשט אח"כ שום בליעה לרוטב הנשאר ונהי דהוכחתי דספק זה אי מפעפע לפנים לא חזיא להקל אף בדרבנן כ"ז היכי דליכא עוד סניף להקל אבל הכא דאיכא עוד סניף דשמא הלכה כל הבליעה להתבשיל ולא נשאר אף מעט בליעה בקדירה בכה"ג תו חזי' לצרף ס' זה שמא בישול אינו מפעפע לפנים דהיכי דאיכא סניף להיתר שוב מצרפין גם ספק זה ובמ"ש בש"ך סי' צ"ז ובחכמ"א כלל מ"ה כנלע"ד בס"ד לדינא:

א' בהעלותך תרע"ב ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן יט

להרב הה"ג כש"ת מ' יחיאל לעהרער (נ"י) ז"ל מבאביב יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד ששלח גט לאשתו עי"ש זה זמן רב למדה"י ועד כה לא נתברר אם כבר בא הגט לידה ובין כך האיש הלז נשא אשה בלי שאלת חכם ונסתפק כת"ה אי מחויבים הב"ד להפרישם דשמא עדיין לא בא הגט לידה וממילא דעובר אחדר"ג או דנימא דיש לנו לסמוך אחשע"ש זה תורף השאלה:

א) והנה לכאורה י"ל דזה תלוי אי חדר"ג הוי ד"ת א"כ בד"ת לשי' כמ"פ לא אמרי' חשע"ש אבל א"נ דל"ח רק איסור דרבנן שוב י"ל דבדרבנן וגם היכי דיבוא המשלח לידי עבירה לכ"ע סמכינן אהא דחשע"ש והנה ידוע שיטת הרמב"ם פ"ד מתרומות דמצאו תרום אין חזקתו תרום דאין אומרין באיסורין חשע"ש רק להחמיר ולא להקל והכ"מ העיר המקור מש"ס גיטין דס"ד והקשה בנב"י דהא הרמב"ם פ"א מתרומות פסק דתרומה בזה"ז דרבנן א"כ בדרבנן שוב י"ל חשע"ש אפי' להקל ואין לומר הטעם משום דיש לו עוקר מה"ת ז"א דהא לשי' הרמב"ם גם תחומין יש לו עוקר מה"ת דס"ל תחומין י"ב מיל ד"ת ואפ"ה חזינן דבתחומין סמכינן אהא דחשע"ש א"כ נשמע אחת משתי אלה או דגם ביש לו עוקר מה"ת אמרי' חשע"ש וא"כ תיקשי מ"ש בתרומה לא אמרי' חשע"ש וא"נ באמת דביש לו עיקר מה"ת ל"מ החשע"ש להקל תיקשי שוב אמאי בתחומין סמכינן אחשע"ש עכת"ק:

ב) והנלע"ד ליישב ונקדים ש"ס עירובין דל"ב בהא דתנן השולח עירובו ביד חש"ו אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו הימנו ה"ז עירוב ופריך ודילמא לא ממטיא לי' ומשני בעומד ורואהו ופריך ודילמא לא שקיל מיני' ופירש"י ז"ל דילמא לא מקבל לי' ומשני

חשע"ש ובאמת הרמב"ם פ"ו מעירובין הלכה כ"ב הביא דין זה דהשולח עירובו ביד חש"ו להוליכו לכשר דמועיל בעומד ורואה שמגיע החש"ו אצל הכשר ולא הביא הטעם משום דחשע"ש וצ"ע והנלע"ד דבאמת הקשו בתוס' שם דהא מגופא דמתני' שמעינן מדתנן דהשולח ביד חש"ו אינו עירוב ומשמע הא ביד פיקח ה"ז עירוב וע"כ משום חשע"ש ר אך באמת י"ל דכבר העיר במלמ"ל פ"ד מבכורות דלמ"ל להש"ס דהכא לומר מטעם חשע"ש הא י"ל בפשיטות טעם סד"ר ולקולא ומ"ש המלמ"ל דהיכי דהוי ס' אם נעשה כלל מעשה המתיר ל"ש לומר סד"ר לקולא באמת כבר תמה עליו השעה"מ פ"ו ממקוואות מהא דס' קרא ק"ש בברכות דכ"א דאינו חוזר וקורא משום דהוו סד"ר אף דגם התם הספק אם נעשה כלל מעשה המתיר וכן מהא דיו"ד סי' ס"ט דפסק הט"ז בס' אי מלחה דמותר משום סד"ר אף דגם התם הוי הס' אי עשתה כלל מעשה המתיר ועכצ"ל כסברת השעה"מ שם וכן כ' בישי"ע או"ח סי' תו"א משום דהוי תרי קולא דסתרי אהדדי דאם ירצה לילך אלפים ממקום העירוב נימא סד"ר לקולא דהניח העירוב ואם ירצה לילך אלפים מצד תחום ביתו נימא להיפוך סד"ר לקולא דלא הניח העירוב והיכי דסתרי אהדדי לא אמרי' סד"ר לקולא וכמ"ש בתוס' ב"ק די"א דבס"ס דסתרו אהדדי לא מקילין וה"ה די"ל בסד"ר דסתרי אהדדי לא אזלינן לקולא ובאמת תימה על השעה"מ שלא העיר מתוס' ביצה די"ד שכ' להדיא דהיכי דהס' סתרי אהדדי גם בדרבנן לחומרא ולפ"ז תמה בשעה"מ שם בהא דס"ל לר"י דס' עירוב כשר הרי היכי דסתרי אהדדי לא מקילין גם בדרבנן ועיי"ש שהביא מדברי הר"ן סוף פסחים בהא דתרי כסי קמאי עיי"ש:

ג) **ומעתה** י"ל לפי מחלוקת הרמב"ם והטור מובא באה"ע סי' קכ"א בעשה שליח על כתיבת גט ונשתטה המשלח בשעת הכתובה דלשי' הרמב"ם כשר ולהטור פסול וכ' הב"ש דבנשתטה בשעת נתינה לכ"ע הגט כשר מה"ת וכ' המפורשים בביאור הדבר דכבר נודע שיטת מהרי"ט דל"מ הקדש עי"ש דהוי מילי ותמהו דהא שליח ראשון מועיל גם במילי ותירצו דבאמת במילי לחוד לא נתפס כח השליחות שיהי' השליח עומד במקום הבעלים ורק כיון דמינוי השליחות הוא על דבר שסופו להיות ע"י מעשה שוב מועיל השליחות אבל עיקר השליחות נגמר רק בעת שנעשה המעשה ואז שפיר יוכל להיות עומד במקום הבעלים עי' באחרונים שהאריכו בזה ולפ"ז י"ל בסברת הטור דבאמת הי' לנו לומר כאן דמינה שליח בעודו בריא ואז הי' השליח במקום הבעלים לא הי' לחוש כלל ע"ז שישתטה בשעת הכתובה ע' קצה"ח סי' קפ"ח ואפ"ה ס"ל להעור הואיל דקודם הכתיבה לא הי' רק מילי ממילא לא קיבל אז עוד את כח הבעלים וממילא היכי דבשעת כתובה הי' הבעל בריא א"כ כבר קיבל השלוח כח הבעלים שפיר לא יזיק לנו מה

שנשתטה בשעת נתינה ורק בנתן לה הגט בעצמו והתנה שלא יחול רק למחר אז בעי שיהי' בריא גם למחר בשעת חלות הגט אבל עי"ש אף דנשתטה בשעת נתינה כשר מה"ת לפי שכבר קיבל כח הבעלים בשעת כתיבה עכ"פ נשמע דעל מילי לחוד לא נתפס כח השליחות שיהי' עומד במקום הבעלים וידוע שיטת כמ"פ דמיד כשהניח העירוב הסיח דעתו מאלפים שמצד תחום ביתו ואם אפי' נודע לו אח"כ שנאכל העירוב אפ"ה אסור לילך אלפים לצד תחום ביתו ע' רש"י ותוס' וברי"ף ורא"ש עירובין דמ"ט ע"ב וע' רש"י שם דנ"ב ובישי"ע סי' ת"ח כ' דזה תלוי אי חפצי הפקר קונים שביתה או לא עיי"ש ולפי שיטה זו יוצמח דמיד כשעשה שליח להניח עירוב תיכף הסיח דעת מאלפים לצד תחום ביתו אך אכתי י"ל דכ"ז אם מסר העירוב ליד השליח והוי השליחות על מעשה ושפיר נעשה לענין זה במקום הבעלים שפיר מפסידין הבעלים האלפים לצד תחום ביתו אבל בלא עשאו שליח רק בדיבור והיינו שאמר לו שישלח לו העירוב א"כ לע"ע ל"ח טפי ממילי ולא נעשה עוד במקום הבעלים י"ל דאכתי לא הפסידו הבעלים האלפים לצד תחום ביתו ולפ"ז קושית התוס' לק"מ דמהא דמוכח דבשילח ביד פיקח ה"ז עירוב לא נשמע כלל דחשע"ש דהתם י"ל מטעם סד"ר לקולא וליש לומר משום דסתרו אהדדי ז"א דבזה דמסר לו העירוב א"כ הפיקח זה קיבל כח הבעלים וממילא כבר הסירו הבעלים דעתן מאלפים לצד תחום ביתו ושוב אין לנו עוד לדון רק על אלפים שלצד מקום הנחת העירוב ושוב י"ל התם הטעם משום סד"ר לקולא ורק מהא דאמר לאחר לקבלו ופריך הש"ס ודילמא לא שקיל מיני' ופירש"י ולא מערב לי' הכוונה דבכה"ג דלא נתנו הבעלים העירוב לידו ממש רק שאמרו לו שישלחו לו א"כ לע"ע במילי לחוד לא נתפס עדיין כח השליחות שיהי' במקום הבעלים ממש ושוב אכתי לא הפסידו האלפים לצד תחום ביתו ושוב שפיר ל"ש לומר בזה סד"ר לקולא כיון דהוי סתרי אהדדי דיש לנו לדון הן לענין אלפים שלצד תחום ביתו והן לענין אלפים שמצד העירוב ולכך השמיענו הש"ס דמותר מכח חשע"ש ומיושב קושית התוס' בס"ד:

ד) **אך** לכאורה אכתי קשה דאיך נשמע מכאן דמהני חשע"ש להקל אפי' בדרבנן הרי לפ"מ דמבואר בגיטין דס"ד דלחומרא בוודאי מועיל החשע"ש וא"כ פשיטא דלענין לאוסרו לילך אלפים שלצד תחום ביתו בזה בוודאי מועיל החשע"ש וא"כ מאי ראי' מש"ס דכאן דחשע"ש מועיל בדרבנן אפי' להקל דילמא הכא עיקר ההיתר משום דסד"ר לקולא ול"ש לומר דהוי סד"ר דסתרי אהדדי ז"א דכיון דלענין אלפים שבצד ביתו בוודאי דאסור לילך כיון דבזה בוודאי מועיל החשע"ש לחומרא ושוב אין לנו לדון עוד רק לענין אלפים ממקום העירוב ושוב ל"ח סתרי אהדדי ושוב י"ל דהתם ההיתר מכח סד"ר לקולא

אבל אכתי לא נשמע דחשע"ש מועיל לקולא אפי' בדרבנן וצ"ע לכאורה אך באמת וי"ל דלכאורה איך אפשר לומר דלענין אלפים שבצד ביתו בוודאי דאסור מכח חשע"ש דמועיל לחומרא לכ"ע וקשה הא לכאורה הוי סד"ר ונהי דחשיב סד"ר נגד חזקה אפ"ה לשי' הפר"ח סי' ק"ו דסד"ר אף נגד חזקה מותר אכתי תיקשי ואף לדידן דס"ל סד"ר נגד חזקה אסור כ"ז בחזקה גמורה אבל הכא בחשע"ש דחזינן דלקולא לא מהני החזקה ורק לחומרא מהני ושוב בחזקה כזו בוודאי די"ל דסד"ר לקולא ושוב פשיטא דאין להחמיר לגבי אלפים שבצד ביתו מכח חשע"ש ושוב איך אפשר לומר דההיתר לגבי אלפים שממקום העירוב הוא מטעם סד"ר ז"א דהא סתרי אהדדי כיון דאכתי יש לנו לדון לענין אלפים שבצד ביתו ג"כ ועכצ"ל דטעם ההיתר מכח חשע"ש ושפיר נשמע דבדרבנן מועיל חשע"ש אפי' לקולא:

ה) **ולפ"ז** מיושב ג"כ שיטת הרמב"ם הנ"ל דבאמת כבר כ' הנוב"י דאף דהרמב"ם סובר תחומין יב"מ ד"ת אפ"ה מודה הרמב"ם דיש מ"ד דתחומין לעולם דרבנן וע' ברא"ש סופ"ק דעירובין ובבעה"מ ורמב"ן מ"ש בזה והנה כבר כ' המלמ"ל דאף לשי' התוס' עירובין דל"ב דבדבר שיש לו עיקר מה"ת לא אמרי' חשע"ש כ"ז אם באנו להתיר רק מכח חשע"ש אבל היכי דיש מקום להקל מכח סד"ר לקולא אף ביש לו עיקר מה"ת ג"כ אמרי' סד"ר לקולא:

ו) **ולפ"ז** י"ל דהא דמסיק הש"ס בעירובין דהתם הטעם משום חשע"ש משום דהתם קאי סוגית הש"ס לדידן דפסקינן דתחומין לגמרי דרבנן לכך מועיל חשע"ש אף להקל ואף דהתוס' כ' שם דסוגיא זו סובר דתחומין לפי שאסמכוה אקרא חמיר ולכך בעי דוקא עומד ורואהו כ"ז בס"ד דלא ידע הש"ס מחשע"ש אבל לבתר דמסיק הש"ס מכח חשע"ש שפיר לא נשמע מכאן דתחומין חמיר ושפיר י"ל דהש"ס סובר דלגמרי תחומין דרבנן ושפיר מועיל חשע"ש אפי' להקל דאי לא הי' מועיל להקל לא הי' מועיל אף להחמיר ושוב לא שייך לומר הטעם משום סד"ר לקולא כיון דסתרי אהדדי אבל הרמב"ם לשיטתו דתחומין יב"מ ד"ת וא"כ לשי' התוס' דביש לו עיקר בד"ת ל"מ חשע"ש וא"כ י"ל דגם הרמב"ם קאי בשיטת התוס' וכמש"כ המלמ"ל דהרמב"ם סובר בזה כשיטת התוס' ולפ"ז י"ל בשלמא גבי תרומה דא"א להקל מכח סד"ר לקולא וכגון בזה"ז או בפירות הואיל דהוי נגד חזקת טבל ורק דבאנו להתיר מכח חשע"ש לענין זה שוב י"ל כיון דתרומה יש לו עיקר מה"ת ל"מ החשע"ש אבל גבי עירוב נהי דלשי' הרמב"ם גם תחומין יש לו עיקר מה"ת ול"מ בו החשע"ש אפ"ה בשיטת הרמב"ם י"ל גבי עירוב טעם אחר להתיר דכבר העירותי בזה די"ל דשרי מכח סד"ר לקולא ורק שכתבתי דהוי ס' דסתרו אהדדי ונהי דהעירותי דלענין

תחום ביתו יש לאסור מכח חשע"ש דמועיל לחומרא לכ"ע ושוב אין עוד לדון רק על אלפים שבצד העירוב ושוב י"ל סד"ר לקולא אפ"ה הבאתי דאי באמת החשע"ש ל"מ להקל אפי' מדרבנן שוב לא יועיל החשע"ש אפי' לאסור אלפים שבצד ביתו משום די"ל דסד"ר נגד חזקה כזו לכ"ע לקולא ושוב חשוב סתרי אהדדי ושפיר ל"ש להתיר אלפים שבצד העירוב מכח סד"ר לקולא אבל לשי' הרמב"ם וי"ל כיון דלשי' הסוברים דתחומין לגמרי דרבנן מועיל החשע"ש אפי' לקולא א"כ גם להרמב"ם נהי דלשיטתו להקל מכח החשע"ש א"א כיון דלשיטתו הוי כמו יש לו עיקר מה"ת אבל עכ"פ להחמיר בוודאי מודה הרמב"ם דמועיל החשע"ש בתחומין דאין לעשות פלוגתא רחוקה כזו ושוב כיון דלשי' הרמב"ם מועיל עכ"פ החשע"ש להחמיר ושוב אסור באלפים שבצד ביתו מכח החשע"ש ושוב לא נשאר לנו לדון רק לענין אלפים שבצד העירוב בזה שוב יש להתיר מכח סד"ר לקולא דהיכי דהוי ההיתר מכח סד"ר אין חילוק בין יש לו עיקר מה"ת או לאו ומיושב הכל בס"ד ודו"ק היטב:

ז) **עוד** י"ל שיטת הרמב"ם דפסק בעירוב דסמכינן אהא דאמר לאחר לקבלו וקשה מהא דבפ"ו ממעשר בהא דלקוט תאנים כ' הרמב"ם הטעם משום חזקת חבר ואמאי לא כ' הטעם דחשע"ש דהא גם תרומות פירות מדרבנן הוא וכ"ת משום דיש לו עוקר מה"ת א"כ גם בתחומין דיש לו עיקר מה"ת לשיטתו אמאי סמכינן אחשע"ש והנלע"ד דהנה ידוע שיטת הט"ז בסי' דאף דקיי"ל דבדשיל"מ לא אמרי' סד"ר לקולא אפ"ה ב"י ס"ס בדשיל"מ בדרבנן אזלינן לקולא והש"ך כ' דדוקא באם יש ס"ס שאין כאן איסור שרי והנה כבר נסתפקו המפורשים או בדשיל"מ אמרי' כד"פ מרובא פריש דל"ש הטעם דעד שתאכלנו באיסור דהא תלינן שאין כאן איסור כלל דבשלמא לענין ביטול ברוב דהטעם משום דהרוב גובר אל המיעוט ומהפכו להיתר ולכן בדשיל"מ לא אמרי' דרוב היתר ועשה גם את המיעוט שהיתר אבל הכא דתולין שאין כאן איסור כלל א"כ ל"ש עד שתאכלנו באיסור דהא באמת ליכא איסור ואפ"ה הוכיח בספר סידורו של שבת דגם כד"פ ל"מ בדשיל"מ והטעם דרובא דא"ק ל"ח בירור רק ס' כמ"ש בשטמ"ק ב"מ ד"ו ובדשיל"מ ל"מ ס' להיתר וע' במג"א סי' תקי"ג ובצל"ח ריש ביצה אולם בר"ן פ"ק דביצה מפורש דבדשיל"מ באיסור דרבנן מהני רובו להיתר והטעם דהא אם ס"ס מועיל באיסור דרבנן אף בדשיל"מ וידוע דטבל מיקרי דשיל"מ כמפורש בתוס' ע"ז דע"ג בשם הירושלמי וכן כ' הרמב"ם ז"ל ובאמת לענין ספק בוודאי דחשיב דשיל"מ דרק לענין ביטול יפה הקשו דהא א"א להפריש מחיוב ד"ת דהוי מחיוב עה"פ וא"א להפריש רק מדמאי או מעציץ שאינו נקוב ושוב ל"ש עד שתאכלנו דהא ע"כ צריך לבוא לביטול ע' בישי"ע ובב"ט מ"ש

בזה אבל לענין ס' דאפשר להפריש מיני' ובי' בוודאי דחשיב דשיל"מ וא"כ זה פשיטא דגם אי חשע"ש מועיל בד"ת אפ"ה י"ל דגבי טבל ל"מ החזקה דשע"ש דבדשיל"מ כמו דל"מ רוב או ס"ס ה"ה דל"מ החשע"ש ורק בתרומת פירות דהוי דרבנן אף דהוו דשיל"מ אפ"ה כמו דמועיל ס"ס או רוב להיתר וה"ה דמועיל החזקה הואיל דלשיטה זו חשע"ש מועיל בד"ת אבל לר"נ דחשע"ש ל"מ בד"ת וע"כ דחזקה זו נ"ח כמו רוב להיתר א"כ גם בתרומות פירות דרבנן נמי ל"מ החזקה כיון דאינו כמו רוב ל"ח טפי מספק ושוב בדשיל"מ ל"מ ומיושב שפיר דברי הרמב"ם דכיון דפסק כר"נ דבת"פ ל"מ החשע"ש וע"כ דחזקה זו ל"מ כמו רוב ושוב אף בתרומות פירות ל"מ משום דחשיב דשיל"מ אבל בעירוב דמפורש בש"ס עירובין דמ"ה דאמרי' בו סד"ר לקולא אף דהוי דשיל"מ מ"מ כ' בתוס' שם דבעירוב הקילו ושוב שפיר מועיל החשע"ש כמו בשאר איסור דרבנן דהשתא קיימינן בשיטה דלהרמב"ם בין בדרבנן שאין לו עוקר מה"ת ובין שיש לו עוקר בד"ת שוין ומיושב הכל בס"ד ודו"ק:

ח) **יצא** מדברינו דהרמב"ם סובר כר"נ ואפ"ה מועיל בעירוב הואיל דלשיטתו בדרבנן אף ביש לו עיקר בד"ת ג"כ מועיל החשע"ש ולכאורה יש להעיר בהא דר"ש מביא ראי' דחשע"ש מהא דבחדש הרחוקים מותרים מחצות וקשה אמאי יועיל לר"ש החשע"ש בחדש הרי חדש חשיב דשיל"מ אך באמת ניחא דכיון דר"ש סובר דחשע"ש מהני גם בד"ת וח"כ נפי"מ דמבואר בגיטין דס"ד דחשע"ש מועיל אפי' נגד דשב"ע וחא"א וע"כ דלר"ש החשע"ש עדיף משאר חזקות והוי כמו חזקה דתליא בסברא ועדיף משאר רובא וחזקה ושפיר מהני אפי' בדשיל"מ אבל לר"נ דל"מ החשע"ש בד"ת וע"כ דחזקה זו גרע משאר חזקה לשיטתו י"ל דאף בדרבנן היכי דהוו דשיל"מ ל"מ החשע"ש ובפרט די"ל דחדש ל"ח כדשיל"מ לענין ס' כמפורש במנחות דס"ח דלמ"ד חדש בח"ל דרבנן ל"ח לספיקה והקשו הראשונים דהא הוי דשיל"מ ותירצו משום דחוזר לאיסורו וכ' האב"מ בתשובה דכיון דהספק על היום וזה חוזר לאיסורו לשנה הבאה וה"ה הכא ספק זה אי הקריבו תיכף ס' זה הוא בכל שנה ושפיר מהני החשע"ש לר"ש גם בחדש וממילא לר"נ בס' אם עשר פירותיו דהוו דשיל"מ אף דהוו רק דרבנן ל"מ החשע"ש הואיל דלדידי' חשע"ש ל"מ בד"ת בשום פעם א"כ גם בדרבנן ל"ח החשע"ש טפי מספק ושפיר היכי דהוי דשיל"מ ל"מ החשע"ש וא"ש הכל בס"ד ודו"ק:

ט) **והנה** ראיתי לכת"ה שהביא בשם הגאון מהרש"ם ז"ל ליישב שיטת הטור סי' של"א שכ' בשם הר"ש דאפי' בד"ת אמרי' חשע"ש הלכך אם בא ומצאו כרי תרום מהני משום דחשע"ש ול"ח שמא תרם אחר ודבריו תמוהים מש"ס חולין די"ב דמבואר דבמצאו תרום

און חזקתו תרום דחוששין שמא שמע אחר ותרם והיו תורם שלא מדעת וכבר הרגיש בזה במג"א סי' ת"ט ובמלמ"ל פ"ד מבכורות עיי"ש וע"ז כ' כת"ה דכבר העיר המלמ"ל די"ל דהשליח לא חשש לתרום מפני שידע דהבעה"ב לא יבוא לידי מכשול מפני שיודע מדת הכרי ויראה שעדיין לא נתרם או משום שלא ימצא התרומה בצד הכרי ורק דאכתי יש לו לחוש שמא שמע אחר ויתרום מ"מ כ' כת"ה דגם לזה אין השליח חושש חדא דילמא לא יפרוש אחר ואף אם יפרוש שמא ישנה מדעת הבעה"ב ויוכלו הבעלים לישאל עליו ויחזור ויתרום אולם למ"ד דצריך לפרט הסיבה שוב לא ירצה שום חכם להתיר לו בשביל הפסד כהן ושוב הי' לו לשליח לחוש שמא יפרוש אחר ולכך י"ל דבוודאי תרם הוא וכ"ז למ"ד דצריך לפרט הסיבה ולפ"ז י"ל דש"ס חולין די"ב דקאי לר"נ ור"נ לשיטתו בגיטין דמ"ד דא"צ לפרט ושוב שפיר קאמר התם דאין חזקתו תרום דהשליח לא חשש כלל לתרום ואי דשמא יתרום אחר חשב השליח שמא לא ותרום ואף אי יתרום יוכלו הבעלים לישאל על התרומה הואיל דלשיטתו א"צ לפרט אבל הטור לשיטתו ביו"ד סי' רכ"ח דצריך לפרט שוב שום חכם לא יתיר לו להפסיד לכהן ושוב הי' לו להשליח לחשוש שמא שמע אחר ויתרום א"כ מכח זה יש הוכחה דוודאי תרם השליח וצדקו דברי הטור עכת"ד:

י) **הנה** באמת הבי"מ כ' דלכאורה י"ל דהכא בתרומה ל"ש חשע"ש דהרי באמת ויש לחוש שנאנס השליח ורק היכי דיוכל לעשות שליח אחר שייך החזקה ורק בתרומה לא יוכל לעשות שליח אחר דהוו מילי ושוב ל"ש החשע"ש אולם י"ל דכבר כ' התה"ד דיוכל גם אחר להפריש מכח זכיה ורק דיש ס' שמא לא יכוין דעת בעה"ב אבל הכא דכבר גילה דעתו להשליח א"כ הרי יוכל השליח להגיד לאחר דעת בעה"ב ושוב יועיל הפרשת אחר מכח זכיה עיי"ש א"כ לפ"ז ממנ"פ אי מירי במונה שליח אחד ולא הגיד לו דעתו כלל א"כ בלא"ה ל"ש החשע"ש דילמא נאנס ולא יוכל לעשות שליח יותר דהוי מילי ואי מירי שהגיד לו דעתו א"כ בכה"ג אם יפריש אחר שלא כדעת בעה"ב בוודאי דהתרומה בטילה הואיל דשינה מדעת בעה"ב וא"כ אף למ"ד דצריך לפרט נהי דלא יוכל לישאל מ"מ גם בלי שאלה התרומה בטילה כיון דשינה מדעת בעה"ב ואי באמת לא שינה מדעת בעה"ב שפיר הי' מועיל גם תרומת אחר מכח זכיה כשיטת התה"ד ועוד דלפי דברי הג' הנ"ל תיקשי מדוע מתיר הטור דוקא ביודע שתרם הרי אפי' באינו יודע מדת הכרי ואינו יודע אם תרם ג"כ מועיל החשע"ש לר"ש ועוד בגוף סברתו דאם צריך לפרט הסיבה לא יתירו לו זה טעות דרק סיבת הנדר צריך לפרט והיינו בנדר מנשים פסולות צריך לפרט הסיבה דנדר בשביל שהוא כהן ה"ה הכא צריך לפרט סיבת ההפרשה ועשיית השליחות אבל

א"צ לפרט החרטה ורק באומר שיש לו חרטה דמעיקרא סני וכמ"ש הנוב"י בטעם דל"מ שאלה בבא ליד הגזבר משום דאין אנו מאמינים לו שיש לו חרטה דמעיקרא ושוב שפיר יוכל לישאל ובאמת זה פשוט דגם בהפריש תרומה עיי"ש אכתי יוכל בעה"ב לישאל על התרומה והיינו שמתחרט על עיקר עשיית השליחות ואף דקיי"ל ביטל השליחות ל"מ אחר שכבר תרם ולשי' הרמב"ם ז"ל אפי' עד שלא תרם ל"מ ביטול השליחות בלא שינה מדעת בעה"ב וכמ"ש הכ"מ פ"ד מתרומות בשם מהר"י קורקוס והטעם דכיון דמוכרח לתרום הוי מעשה אבל במתחרט על עיקר השליחות מהני ע' ח"ס יו"ד סי' ש"כ אבל עכ"פ ע"י חרטה דמעיקרא בוודאי דיוכל לישאל:

יא) אולם גוף סברתו דהבעלים יוכלו לישאל אינו נכון דהא השליח לא חשב כלל על זה שיהי' הבעלים שואלים על התרומה דשמא לא יהי' לו פתח והרי מצינו בנדרים דנ"ט דתרומה ל"ח דשיל"מ וכ' הט"ז ביו"ד סי' שכ"ג דכיון דליכא מצוה לאתשולי עליה שמא לא יהי' לי פתח ועיי"ש שתמה על הרמ"א דפסק דבמתחרט מכח התערובות מהני והט"ז חולק דל"ח חרטה מכח זה ושוב הכא נמי השליח אינו חושב כלל שישאלו הבעלים דשמא לא יהי' לו פתח ואף א"נ דגם מתחרט מכח התערובות מהני א"כ שוב אף אי יפרש הסיבה ג"כ יתיר לו החכם כיון דליכא בהיתר זה שום נדנוד איסור דהתורה נתנה לו רשות להפריש רק לפי דעתו ע"כ כ"ד הג' הנ"ל שהביא כת"ה אינם נכונים:

יב) וגם ראיתי לכת"ה שכ' דמה"ט לא כ' הרמב"ם בהאי דלקוט תאנים הטעם דחשע"ש רק מכח חזקת חבר משום דאפשר להתברר להיפוך לענ"ד ז"א דא"כ מאי חילוק יש בין חשע"ש לחזקת חבר דא"נ דגם חשע"ש הוי חזקה המועיל מה"ת ורק החסרון משום דאפשר להתברר להיפוך א"כ מה"ט גם חזקת חבר לא יועיל דשמא יתברר להיפך ועוד דהא כבר ידוע מחלוקת הפוסקים אי ביש חזקה צריכין לברר ומדברי הר"ן רפ"ק דפסחים ומג"א סי' תל"ז מבואר דהיכי דאינו נגד חזקה קמייתא א"צ לברר ולפ"ז י"ל בטבל דהוי ח"א שוב צריכין לברר אך באמת למ"ד דחשע"ש מועיל אפי' בד"ת אפי' גבי דשב"ע וחא"א וע"כ דחזקה זו חשיב כחזקה דתליא בסברא ודמי לעדים בכה"ג פשיטא דא"צ לברר וא"צ לחוש שמא יתברר להיפוך ואדרבה לענין דשב"ע וחא"א טפי הוי לן למיחש שמא יתברר ההיפוך לפי שנוגע לאיסור תמידי דיוכל להיות שיתברר שיושבת עם בעלה באיסור דבכה"ג כ' בתוס' כתובות ד"ב דחוששין אפי' למידי דל"ש ואפ"ה חזינן דלמ"ד דחשע"ש מועיל בד"ת מועיל אף בכה"ג א"כ מכ"ש הכא דא"צ לחוש שמא יתברר להיפוך ח"ב:

יג) עכ"פ נחזור לנ"ד דהנה לכאורה במה שכתבתי די"ל דטבל חשיב דשיל"מ ולא יועיל החשע"ש יש להעיר דכיון דצריך הוצאות ל"ח דשיל"מ דבשלמא בתערובות ל"ש הסברא דצריך הוצאות דירויח דיוכל לאכול הטבל וכמ"ש המפורשים לדחות דברי המג"ש שכ' דמה"ט הקדש חשיב דשיל"מ לפי שיוכל לחלל על שו"פ דלשי' הריטב"א כ"ז דבידו למיתשל אף לכתחילה יוכל לחלל על שו"פ ודחהו האב"מ דירויח שיהנה מהקדש א"כ בס' י"ל דל"ח דשיל"מ דיפסיד מה שיפריש ועכ"פ באינו יודע מדת הכרי יפסיד אך באמת י"ל דמה"ט לא סמכינן אחשע"ש לענין טבל משום דיש עצה שיתן כעת חטה אחת ומה"ת פוטרת חטה אחת ואז לענין שיעור נתינה דרבנן שוב יועיל החשע"ש וז"ב ובזה יש להעיר בהא דפריך בש"ס חולין די"ב מ"ש שחיטה מ"ש תרומה הא שאני ושאני דבטבל דיש חזקת טבל א"כ עכ"פ החשע"ש תו ל"ח בירור דגדולה מזו כ' הג' מלייפניק ז"ל דאף חזקה דהשתא נגד חזדמע"ק דכמאן דליתא דמיא אפ"ה החזדמ"ק ל"ח עוד בירור והיכי דהחזקה לא מיקרי בירור תו ל"מ במידי דהוי דשיל"מ וכ"ז בטבל דהוו דשיל"מ אבל בשחיטה דליכא ריעותא מכח דשיל"מ שפיר מועיל החשע"ש וא"כ פירכת הש"ס צ"ב אולם הדבר נכון דכבר נודע מ"ש הרמב"ן דלר"ה אף בנאבד הסכין לאח"ש בלי בדיקה טריפה והטעם דחזקת הסכין נ"ח בירור ועכ"פ חשיב כלא נודע במה נשחטה עיי"ש מבואר מדבריו דבשחיטה בעי ג"כ ידיעה וודאית וא"כ שפיר פריך הש"ס דא"נ דהטעם דל"מ החשע"ש בתרומה משום דל"ח בירור ה"ה דלא יועיל גם בשחיטה דעכ"פ חשיב כלא נודע במה נשחטה וז"ב ודו"ק:

יד) ועפ"ז י"ל דברי הטור דמחלק בין מצאו תרום דמועיל חשע"ש לבין אינו ידוע אם תרום התמוה מש"ס חולין די"ב ועפ"י דרכינו יהי' ניחא דנודע מ"ש בתוס' כתובות דע"ה דבנמצא בה מומין ואינו יודע אם הי' בה קודם הקידושין או רק אח"כ ל"ש לאוקמה בח"פ משום דח"פ ל"ח כלל לגבי חזקה"ג וביאר הפנ"י הסברא דכיון דוודאי נתקדשה אף שהתנה תנאי ע"מ שאין בה מומין אפ"ה ס' בתנאי לא מבטל קידושי וודאי עיי"ש והדבר מבואר בשו"ת הרשב"א לענין ס' בתנאי בקנין קרקע דאוקמינן בחזקת הלוקח ולפ"ז י"ל דכבר כ' הרמב"ם ז"ל דבתרומה מועיל הפרשת אחר אפי' בלא שויא שליח ונהי דלשי' כמ"פ הא דכלך אצל יפות מיירי דוקא בשויא שליח כפשיטות הסוגיא בב"מ דכ"ב אבל הב"י כ' דאפי' בלא שויא שליח מהני מכח ניחותא דמצוה והרמב"ם סמך א"ע אסוגיא דקידושין בהאי גברא דקידש בפרזומא דשכרי וע' בכ"מ פ"ד מתרומות הלכה ג' וע' בטו"ז יו"ד סי' של"א ובקצה"ח סי' רס"ב א"כ לפ"ז העירו המפורשים דא"נ דמועיל הפרשת אחר אפי' בלא שויא שליח א"כ מאי קאמר הש"ס דמצאו תרום אין חזקתו תרום

דשמא שמע אחר ותרם מה בכך הרי גם הפרשת אחר מהני ותירצו דכ"ז בלא עשה עוד שליח מיוחד לתרום אז מועיל הפרשת כל אדם אבל הכא דעושה שליח חשיב כהתנה שלא יוכל לתרום רק זה עיי"ש ומעתה י"ל דכ"ז באינו ידוע אי נתרם כלל דאז החזקת טבל בתוקפו ושוב עכ"פ החשע"ש נ"ח בכלל בירור ושוב ל"מ בטבל דהוי דשיל"מ אבל במצאו תרום דעכ"פ נעשה מעשה נגד חזקת טבל ורק דנימא דל"מ הפרשת אחר אבל עכ"פ גם הא דל"מ הפרשת אחר הוי רק מכח תנאי והכא דיש ספק שמא השליח בעצמו תרם הוי כמו ס' בתנאי א"כ לא אתי ס' תנאי ומבטל הפרשה וודאי וממילא אזדא החזקת טבל ושוב החשע"ש חשיב בירור הואיל דתו ליכא חזקת טבל כנגדה וכיון דחשע"ש הוי כבירור שוב מועיל גם בדשיל"מ. ולפ"ז י"ל דהש"ס בחולין סובר כש"ס ב"מ דכ"ב דבעי דוקא שויא שליח והפרשת אחר ל"מ כלל ולא מכח תנאי רק דבעצם ל"מ א"כ בתרם אחר חשיב כלא נתרם כלל וממילא החזקת טבל במקומו עומד ושוב החשע"ש לא הוי בירור ושוב שפיר ל"מ החשע"ש כיון דהוי דשיל"מ ובדשיל"מ ל"מ רק חזקה וודאית אבל הטור דקאי בשיטת הרמב"ם וכסוגיא דקידושין הנ"ל דאפי' בלא שויא שליח מועיל הפרשת אחר ושוב ע"כ הא דל"מ הכא הפרשת אחר הוי רק מכח תנאי ושוב שפיר מחלק הטור דבאינו ידוע שנתרם דאז החזקת טבל בתוקפו ותו החשע"ש ל"ח בירור שפיר ל"מ במידי דהוי דשיל"מ אבל במצאו תרום דאז אף אם הי' אחר תרמו הא דל"מ הוי רק מכח תנאי וא"כ בספק מי תרמו חשיב כספק בתנאי דלא מבטל הפרשה ודאי ושוב אזדא חזקת טבל ושוב החשע"ש חשוב בירור ושפיר מועיל החשע"ש גם במידי דהוי דשיל"מ וז"ב בס"ד ודו"ק היטב:

טו) יצא דא"נ דחדר"ג ד"ת הי' לנו לחוש לשי' הפוסקים דהלכה כר"נ דבד"ת ל"מ חשע"ש ואף א"נ דחדר"ג דרבנן מ"מ לפמ"ש המפורשים דלאותן שקיבלו עליהם בעצמם החרם הי' מה"ת א"כ נהי דעכשיו לדידן אינו רק מדרבנן אבל עכ"פ חשיב יש לו עיקר בד"ת ולשי' התוס' גם בכה"ג ל"מ חשע"ש ונהי דלעיל הוכחתי באופן השני בביאור שיטת הרמב"ם ז"ל דאין חילוק בדרבנן בין אין לו עיקר לבין יש לו עיקר מה"ת אבל עכ"פ אכתי י"ל לפמ"ש הנובי"ק דחרם חשיב עכ"פ ד"ק בוודאי די"ל דנגד ד"ק ל"מ החשע"ש ואף דלענין ס' חרם אזלינן לקולא דהוי ד"ק ושוב עכ"פ יועיל החשע"ש דלא גרע מס' חרם דמקילין אפ"ה י"ל דהכא ל"ש להקל מספק כיון דהוי ס' נגד ח"א חרם דדוקא בע"א המעיד על אשה שמתה דכ' הב"ש סי' ט"ו דלא מהימן נגד ח"א יפה השיגו עליו הנוב"י והישי"ע והגרב"פ ז"ל דכיון דבעיא דלא איפשטא בש"ס אי ע"א נגד ח"א מהימן א"כ נגד ח"א דרבנן מהימן הואיל דמכח הבעיא בש"ס חשיב סד"ר אבל בנ"ד בס' אי נתגרשה

חשיב שפיר סד"ר נגד ח"א ול"ש להקל מכח סד"ר ובפרט די"ל דכאן דחידש המלמ"ל דנהי דסד"ר לקולא אמרי' אף באיסור דרבנן שיש לו עוקר מה"ת אפ"ה חשע"ש ל"מ בדרבנן שיש לו עיקר מה"ת ה"ה די"ל נהי דנימא דבס' חרם אזלינן לקולא אף דהוי מד"ק אפ"ה מצד חשע"ש א"א לנו להקל בד"ק וגם כבר כ' הנוב"י דאינו בידו והיכי דל"ח בידו ל"ח חזקה גמורה וכמ"ש בתוס' גיטין דס"ד דל"ח חזקה גמורה והא דאסור בכל הנשים שבעולם הוי רק משום קנס וע' באה"ע סי' ל"ה בצוה לקדש אשה ידועה כ' הרמ"א דלשי' התוס' בכה"ג מותר דבזה ל"ש קנס והח"מ וב"ש והט"ז כתבו להיפוך דדוקא לאוסרו בכל הנשים הוי האיסור רק מכח קנס הואיל דשייך למיזל בתר רוב אבל באשה ידועה דל"ש רובא אז גם להתוס' מדינא אסור אולם כבר כ' המלמ"ל פ"ט מאישות דכיון דכ' בתוס' עוד טעם לפי שאינו בידו א"כ השתא בסתם נשים דלא שכיח שלא ימצא עכ"פ אשה אחת שרוצית להתקדש לו ואפ"ה ל"ח חזקה גמורה מכ"ש באשה ידועה בוודאי דל"ח בידו וי"ל דל"מ אפי' לחומרא וא"כ ה"ה הכא בחדר"ג כיון דאינו בידו לגרשה בע"כ ואפי' בעבר וגירשה בע"כ הי' התקנה שלא יועיל הגט וכמ"ש הפוסקים א"כ בוודאי דל"ח חזקה גמורה ול"מ נגד ד"ק ובפרט דהוי נגד ח"א:

טז) ומ"ש כת"ה דכיון שצוותה לכתוב הגט להוציא הבעל הוצאות על פיה א"כ באם תחזור בה תהי' מחויבת לשלם לו כל הוצאות מדין לך ואני אבוא אחריך בחו"מ סי' י"ד ושוב יש אומדנא דבוודאי לא חזרה בה באמת י"ל נהי דאמת כדברי כת"ה דאם תחזור בה תהי' חייבת בכל הוצאות וכהא דכ' בסמ"ע חו"מ סי' ל"ט בהבטיחו להלוות עיי"ש מ"מ ליכא מזה הוכחה שכבר קיבלה את הגט דשמא עדיין לא קיבלה ובזה שלא קיבלה את הגט עד כעת עדיין אינה מחויבת לשלם הואיל דכ"ז שלא נפסל הגט עדיין בידה לקבלו ע"כ מזה ליכא שום סניף אולם בנ"ד שכבר נשא אשה ויש דיעות דאחר אלף החמישי ליכא רק מנהגא ונהי דקיי"ל גם בזה"ז אם נשא אחרת בלי היתר דכופין לגרשה מ"מ הכא דנשאה בשוגג דחשב דיוכל לסמוך אחשע"ש וכהא דכ' המהרי"ק דטועה בדין חשיב כשוגג וא"כ הרי מצינו דבמשאל"ס כיון דהוו רק חשש דרבנן אם ניסת ל"ת וכן בגט הפסול רק מדרבנן ג"כ אם ניסת ל"ת א"כ לענין שלא להצריך להפרישם יש מקום לסמוך על החשע"ש ובפרט די"ל דחשיב כמו ס"ס בד"ת וס' א' בדרבנן דמבואר בש"ע סי' פ"ג וסי' ק"י דמהני דלענין החדר"ג יש ס"ס א' שמא כבר נתגרשה ושמא לא גזר ר"ג אחר אלף החמישי ואף דמצד המנהג אסור גם עכשיו מ"מ לענין האיסור מצד המנהל שוב יש ס' שמא כבר נתגרשה ונהי דקיי"ל דדבר הנאסר במנין ועדיין לא פסק האיסור אף דהטעם כבר כלה כל חומרת איסור הראשון במקומו עומד ושוב י"ל דכמו דלענין

החדר"ג דהוי מד"ק לא מקילין מכח חשע"ש וה"ה די"ל דגם אחר אלף החמישי לא יועיל החשע"ש וכהא דס' בנתגלגל דמחמירין אבל כבר כ' הישי"ע דהיכי דלא משכחת עוד שיחזור לאיסור הראשון שהי' נוגע לד"ת בכה"ג מקילין בשעה שדנין לענין הדרבנן וכן כ' הגרעק"א וה"ה הכא עכ"פ אחר שכבר נשאה וכדי שלא להפרישם ואחר אלף החמישי יש מקום להתיר כנלע"ד בס"ד:

ב' משפטים תרנ"ו ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן כ

להרב הגאון בנש"ק וכו' כש"ת מ' יחיאל נתן ה"ש שליט"א אבד"ק בארדיווב יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד ששכר דירה לשנה אחת בסך כו"כ ואח"ז דר שמה כמה שנים בסתם ושילם שכור דירה לכל שנה כפי הסך ששילם בשנה ראשונה כעת אמר השוכר למשכיר באמצע חודש האחרון מכלות השנה שיעקר דירתו מביתו וכן עשה ששכר דירה אחרת וכבר דר בבית אחר וכעת תובע ממנו המשכיר הישן כי מאחר שלא יוכל למצוא שוכר אחר על הדירה ולא הודיע לו עכ"פ שלשים יום מקודם עקירתו מביתו לכן רוצה שישלם לו השוכר בעד שנה תמימה ואם ימצא שוכר באותן הדמים יחזור לו זה תורף הטו"ת וכת"ה הביא הדין המפורש בסי' שי"ב דבשוכר לזמן אז אחר כלות הזמן יוכלו שניהם לחזור אף בלא הודיע זה לזה מקודם והטעם דנכנסו שניהם להעסק אדעתא דהכי שבכלות הזמן יהי' בידם לחזור מהשכירות אך בשכר סתם ורק שקצבו להם כמה לשלם בעד שנה אז מחויבים להודיע זה לזה ל' יום מקודם בימי הקיץ והטעם כיון דלא שכרו לזמן יוכלו כל א' לומר סמכתי א"ע שלא תחזור מן השכירות כיון שלא הי' לזמן לכך באם המשכיר רוצה לדחותו מחויב להודיע להשוכר כדי שיוכל לחפש דירה אחרת ואם השוכר רוצה לעזוב הדירה מחויב להודיע להמשכיר כדי שיוכל לחפש שוכר אחר ולפ"ז כ' כת"ה דבנ"ד אף דבתחילה הי' השכירות בפירוש רק על שנה אחת אפ"ה כיון דדר שמה אח"כ כמה שנים בסתם הוי כשכר אח"כ בסתם בסכום קצוב לכל שנה ושוב הי' צריך להודיעו ל' יום מקודם בימות החמה ומאחר דלא הודיעו הוי כסמך המשכיר דעתו שבוודאי לא יעזוב דירתו ואח"כ חשוב כברי היזיקא והביא כן בשם הגהות חכמת שלמה להגרש"ק ז"ל וגם הביא בשם הג' הנ"ל לחדש דבזה שלא הודיעו ל' יום מקודם הוי כשכר הדירה מחדש על כל השנה ובזה השיג עלין כת"ה דל"ח כשכירות חדש ורק דיש לחייבו שגרם לו היזק עכת"ד:

א) והנה בגוף הדבר יש מקום להעיר מדברי הב"י שם שכ' דאם יוכל למצוא שוכר אחר דתו א"צ לשלם לו ורק אם השוכר השני אינו גרוע מהראשון וכ' עוד בב"י דלאו דוקא

אחר כלות זמן השכירות רק אפי' בתוך זמנו ג"כ יוכל השוכר להשכירו לאחר שאין ב"ב מרובין הימנו עיי"ש והובא הדבר בש"ע שם ולפי"ז יש להעיר מהא דמפורש בסי' של"ו דאם הפועל מוצא להשתכר במלאכה כבידה א"צ לשלם לו והעיר בנה"מ דמ"ש מהא דמבואר בסי' שי"ב דאינו יכול להשכיר למי שב"ב מרובין אף אם ירצה להוסיף בדמי השכירות ותירץ בשלמא בפועל אין הבעה"ב מתחייב רק מכח גרמי ושפיר אם יוכל עכ"פ להשתכר במלאכה כבידה א"כ ידעינן דאם לא הי' להפועל להשתכר במלאכה קלה דהי' משתכר א"ע גם למלאכה כבידה ושוב ל"ח היזק ברור אבל בשכירות בית דחייב השוכר לשלם להמשכיר מדינא בעד אותו זמן ששכר א"כ שפיר אם שוכר השני ב"ב מרובין יוכל המשכיר לומר אינו חפץ בזה עיי"ש יצא דלפי"ז י"ל דלענין להשכיר הדירה למי שב"ב מרובין יהי' חילוק דבתוך זמן השכירות דאז השוכר חייב לשלם להמשכיר בעד הזמן ששכר מדינא שפיר לא יוכל להשכירו למי שב"ב מרובין אבל אחר שכלה זמן השכירות ורק שלא הודיעו ל' יום מקודם דאז לשי' הגרש"ק עיקר החיוב מכח גרם היזק בכה"ג שוב הי' מהראוי לומר דאם עכ"פ יוכל להשכיר למי שב"ב מרובין דשוב יפטור הראשון כיון דבכה"ג עכ"פ ל"ח היזק ברור וכדברי הנה"מ הנ"ל ומדחזינן דהב"י מדמה תוך זמנו להא דלא הודיעו ל' יום מקודם ובשניהם כ' דאם לא יוכל להשכירו רק למי שב"ב מרובין דחיוב השוכר הראשון לשלם נשמע לכאורה דגם בכלה זמן השכירות ולא הודיעו לא הוי החיוב משום גרמי רק בתורת שכירות חדש ושפיר השוה הב"י שניהם יחד כן יש להעיר לכאורה אך באמת יפה כ' כת"ה דמוכח בש"ע דבלא הודיעו ל' יום מקודם שכבר שכר לעצמו דירה אחרת ונודע תיכף להמשכיר ששכר דירה דאין חיוב על המשכיר להניחו לדור בהבית רק עד כלות ל' ימים כפי שכלה הזמן ששלם בעד שנה ומבואר דבזה שלא הודיעו ל' יום מקודם לא הוי כשכירות חדש דאל"כ לא הי' יוכל המשכיר לדחותו מהדירה גם כשכלו השלושים יום באם ירצה השוכר לדור גם להבא וצדקו דבריו בזה:

ב) אך בגוף דברי הגרש"ק ז"ל שכ' שחייב את, השוכר מכח גרמי לדידי מבעיא לי טובא בנ"ד דמתחלה כששכר הדירה הרי בפירוש לא השכירו רק על שנה אחת נהי דנשאר גם אח"כ בהדירה ולא דיברו עוד מזמן קצוב אפ"ה י"ל ע"ד הראשונה הוא עושה וכמפורש בחו"מ סי' של"ג וברמ"א חו"מ סי' רכ"א ובט"ז שם והוי כהתנה גם אח"כ על שנה וא"כ תמיד בסוף השנה הוי כזמן קצוב ואף לשי' הג' הנ"ל נ"ל כ"ז באם הי' המשכיר תובע להשוכר מיד בשעה שראה שהולך לעזוב דירתו והי' מעכבו עי"ז שאין לו שוכר אחר אולי הי' יכול לעכבו אבל בנ"ד דבשעה שעזב השוכר דירתו לא הגיד לו המשכיר כלום

ורק אחר שכבר יושב בשכירות בבית אחר תובע ממנו היזק בכה"ג יוכל השוכר לומר אלמלא היית. תובע אותי קודם שעזבתי דירתי הייתי נשאר הלאה בביתך והייתי מתפשר עם המשכיר החדש וא"כ אדרבה חזינן שהמשכיר גרם היזק להשוכר בזה שלא תבע אותו קודם שעזב דירתו ונראין הדברים שהמשכיר לא הי' אז בדעתו לתובעו מחמת שסבר שימצא שוכר אחר ושוב י"ל דל"ח ברי היזיקא לגבי המשכיר ובפרט די"ל מאחר שלא הגיד לו כלום בשעה שעזב הדירה נראה כמחל לו התביעה ונהי דמפורש בחו"מ סי' צ"ח דבחוב אף דלא תבע ממנו כמה שנים ל"ח מחילה משום דחשב דלעולם יש לו זמן לתובעו כ"ז בחוב ברור אבל בדבר דיוכל להיות שכל חיובו והי' רק מכח גרם היזק באם באמת לא מחל לו הי' לו לתובעו אז בשעה שעזב הדירה ולא להמתין ומחילה הא א"צ קנין ואפי' א"נ כסברת הג' הנ"ל די"ל דע"י שלא הודיעו ל' יום מקודם חשוב כשכירות חדש ושוב יש חילק מדינא אפ"ה אכתי י"ל מדלא תבעו מיד בשעה שרצה להתחיל לעזוב הדירה בוודאי שמחל לו התביעה ונהי די"ל דל"ח טפי ממחילה בלב וא"כ לשי' כמ"פ מחילה בלב ל"מ וע' בשער משפט סי' צ"ח אפ"ה י"ל לפמ"ש בנה"מ סי' י"ב דרק בחוב שמגיע לו מכבר ל"מ מחילה בלב אבל במידי דאם נימא דמחל לו לא יתחיל החיוב כלל בכה"ג מועיל אפי' מחילה בלב א"כ ה"ה בנ"ד אפי' א"נ דחל שכירות חדש מ"מ אינו מתחיל החיוב רק כשכלו השלשים יום שהי' שייכים עוד להשוכר בעד המעות ששלם בעד שנה העברה וא"כ הכא דהשוכר עזב דירתו עוד מקודם שכלו הל' יום והמשכיר לא הגיד לו אז כלום ונראה שמחל לו בלבו ורק די"ל דמחילה בלב ל"מ מ"מ הכא דאי נימא דאז בשעה שעזב הדירה מחל לו א"כ הי' המחילה עוד מקודם שהגיע זמן החיוב ויהי' נתברר שע"י המחילה לא הי' מתחיל להתחייב בכה"ג י"ל דאפי' מחילה בלב מהני:

ג) **וחוץ** לזה א"א כלל לומר דנעשה כשכירות חדש דע"י מה חל השכירות מחדש הרי נא נתן ערבון על השכירות חדשה ואף די"ל דחל השכירות חדשה ע"ו השימוש בהדירה אפ"ה י"ל אף לשי' הסוברים דלענין שכירות בית מועיל קנין שימוש כ"ז במשתמש מחדש בדבר שלא נשתמש בו עד כה אבל הכא הרי עיקר דרוצין לומר שנעשה בשכירות חדש בשעה שבא ל' יום מקודם כלות זמן השכירות של שנה העברה וא"כ אז במה חל השכירות וכ"ת ע"י קנין שימוש ז"א הא אז בשלו הי' משתמש דאכתי הי' לו רשות לדור שם בדמי שכירות ששילם בעד אותו שנה וא"כ הרי לא הי' השימוש בתורת קנין וכנודע ממחלוקת הרדב"ז והמח"א אך אכתי י"ל כ"ז אם הי' וודאי שמחל לו בלב עכ"פ אבל הכא מאן מפיס לומר שמחל לו ואולי הי' בדעתו להמתין שמא ישיג שוכר אחר ואם

לאו יתבע ממנו אז וא"כ אם נחליט דהחיוב הוי וודאי והמחילה הוו רק ס' א"כ כבר כ' בשו"ת מהרי"ט סי' קל"א דס' מחילה אינו מוציא מידי חיוב ברור ונהי דהכא עדיין לא הגיע הזמן תשלומין דעדיין לא כלתה השנה העברה אבל עכ"פ כיון דנתחייב בהשכירות מיד בזה שלא הודיעו ל' יום מקודם א"כ הרי חל החיוב עוד מקודם ושוב י"ל דס' מחילה אינו מוצא מידי חיוב ברור וקיי"ל דאפי' ס' פרעון קודם להלוואה נמי חייב אולם לפי"מ שהוכחתי דבנ"ד ל"ש כלל לומר דחל שכירות חדש ורק דלכל היותר יש כאן מקום חיוב מכח דד"ג א"כ בזה שוב הדרינן לדלעיל דכיון דלא תבעו בשעה שעזב דירתו בוודאי וחשב שיהי' לו שוכר אחר ושוב י"ל דל"ח בכלל ברי היזיקא ובפרט דיש ס' שמא מחל לו ובכה"ג דלא הוי רק חיוב מדד"ג י"ל דגם מחילה בלב מהני ובפרט די"ל לשי' התוס' בכמ"ק דכל חיובו של דד"ג הוי רק מדרבנן והיכי דיש עוד ס' שמא א"צ לשלם אף את החיוב דד"ג בוודאי די"ל ס' דרבנן לקולא וקולא לנתבע כמו בכל ס' ממון וכמ"ש כה"ג בשער משפט סי' ס"ז לענין שמיטה בזה"ז עיי"ש ע"כ לענ"ד קשה לחייב את השוכר לשלם למשכיר הראשון דמי שכירות בעד שנה כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' חיי תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן כא

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' פנחס הורוויץ נ"י מוצד"ק קאסיב יצ"ו

בדבר שאלתו על השט"מ, א) ששכח לכתוב ובהשט"מ שם הערל הקונה ובסופו יש חתי' הערל הקונה, ב) שנכתב שלקח מהערל ה' ר"כ ובאמת לא קיבל, ג) שבהשט"מ לא נכתב סכום החמץ והפיסוק דמים, ד) נכתב ונחתם השטר בי"ג ניסן ונשכר החצר רק על ט' ימים וכעת נסתפק כת"ה על החמץ בעין שנשאר אי מותר וגם אי מותר לקבל דמים מהעכו"ם מהחמוצים שמכרם בימי הפסח לערלים זה תורף השאלה:

א) והנה מכח זה שכלתה שכירות החצר ביו"ט אחרון לענ"ד להקל בדיעבד דעיקר הא דבעי השט"מ על החצר הוי רק כדי שיוכל לקנות החמץ מדין אג"ק דאילו על שכירות החצר לחוד הוו סגי בכסף לחוד דשכירות קרקע נקנה בכסף וכיון דל"צ השטר טל החצר רק לענין שיהי' יוכל לקנות החמוצים מדין אגב סגי אם חל הקנין בקרקע עכ"פ שעה אחת וכדמוכח בש"ס גיטין דמ"ד ע"ב וברש"י שם דלרב דס"ל דהמוכר שדהו בשנת היובל מכורה ויוצאה הועיל עכ"פ מכירת הקרקע על רגע אחת שוב המטלטלין נקנין אגבה עיי"ש וכה"ג מצינו בש"ס נדרים דע"ה לענין הפרת נדרים עד שלא חל דמהני לר"א וקאמר הש"ס דאי חייל ובטל מועיל התפסה וה"ה הכא כיון דעכ"פ נקנה הקרקע על ט' ימים שוב מועיל הקנין אג"ק לענין החמץ ונהי דיש לחוש לשי' המק"ח דבערל ענו חשיב

אחריות אלם ועובר לשי' הרמב"ם ז"ל ורק היכי דקונה הקרקע חשיב כאחריות בביתו של עכו"ם אבל הכא דכלתה זמן השכירות מן הבית שוב חשוב כקע"א בביתו של ישראל דאסור לאחה"פ וכיון דקיי"ל דגם דקנה ביו"ט אחרון אסור וה"ה דקע"א ביו"ט אחרון ג"כ אסור אך די"ל דלענין יו"ט אחרון סומכין אשיטת הראב"ד דאחריות אלם שרי אך אכתי יש לחוש לשי' הסוברים דקנין אגב דהוי רק מדרבנן לשי' כמ"פ ל"מ לענין ב"י ד"ת אך באמת ע"י שכירות החצר שוב לא מיקרו בבתיכם לשיטות הגאונים דחמץ המופקד בבית עכו"ם אינו עובר בב"י משום דל"ח בבתיכם ואף לשי' הרא"ש דכיון שהשאילו נפקד ביתו לשמירת ממונו ביתו דהמפקיד קרינא בו וכשיטת הרשב"ם ב"ב דפ"ה דחצר הנפקד קני להמפקיד אפ"ה י"ל דעיקר הטעם כיון דהחצר משמר החפץ לצורך המפקיד א"כ ע"י השימוש משוי לי' קנין וכמ"ש בקצה"ח סי' קפ"ט דלענין שימוש קני לי' ע"י השימוש אבל הכא דמקנה להעכו"ם בקנין דרבנן שוב החצר איני משמר החפץ לצורך הישראל ושוב לא מיקרי בבתיכם ואינו עובר מה"ת ונהי דעכ"פ מדרבנן עובר כמ"ש הר"ן מובא במג"א סוסי' תמ"ז מ"מ לענין חשש דרבנן שוב מועיל הקנין דרבנן אך באמת בנ"ד דכלתה השכירות ביו"ט אחרון שוב חשוב ביתו ושוב יש לחוש דקנין אג"ק ל"מ לענין ב"י אולם י"ל לפמ"ש הנוב"י דהיכי דכבר הוחלטנו שהקנין דרבנן מועיל והיינו בשעה שלא הי' עוד נ"מ לד"ת שוב מועיל אח"כ גם במידי ד"ת א"כ הכא עכ"פ בער"פ לא הי' עדיין נ"מ לד"ת דהא אז לא הי' מקרי בבתיכם א"כ אף שכלתה זמן השכירות באמצע הרגל אפ"ה כיון דכבר הוחלטנו בתחילת ימי הפסח דמועיל הקני' אגב לענין ביעור דרבנן שוב מועיל אח"כ אף לד"ת ובפרט לענין יו"ט אחרון דהוי רק דרבנן בוודאי דיש לסמוך על הסוברים דקנין דרבנן מהני לד"ת או דלענין דרבנן סגי בקנין מדרבנן ובפרט דיש סניף מדברי התוס' קדושין ד"ה דקנין אגב הוי מה"ת וז"ב:

ב) ובפרט די"ל דכיון דעכ"פ קנה את החמץ ע"י קנין אנ"ק שוב השימוש משוי לי קנין בהחצר ושוב ל"ח בבתיכם אך א"נ דחזקה ל"מ בעכו"ם א"כ ליתא כ"ז ובפרט לשי' הנה"מ דשימוש לא משוי לי' קנין בגוף החצר ואינו יוכל לקנות שום דבר ע"י השימוש ומה"ט לא יועיל בגט אם יתן לה בחצר שהוא רק שלה ע"י שימוש ונודע מה שתמה המהרי"ט על הרשב"ם בזה וע' שו"ת משיב כהלכה מ"ש בזה א"כ הכא נמי בשלמא בחמצו של ישראל המופקד ברשות עכו"ם שפיר כ' הרא"ש דעובר דכמו דעובר ע"י זכות כל דהו בחמץ ה"ה דעובר ע"י קנין כל דהו בהבית אבל להיפך היכי דגוף הבית של ישראל ורק דהנכרי זכה בה ע"י שימוש אבל עכ"פ גוף הבית הוא של ישראל ועובר וא"כ באמת אי הי' כלתה זמן השכירות באמצע החג הי' חשש איסור ורק אחרי שלא כלה זמן

השכירות רק ביו"ט אחרון שוב יש לסמוך ולהקל דגם קנין אג"ק מועיל והנה כבר הבאתי בחידושי דאם כותבין חצר במכירה בוודאי דהי' מועיל קנין אג"ק ורק לפי"מ שנוהגין לכתוב חצר בשכירות אפי' בבית שלו והטעם דע"י מכירה מיחזי הערמה טפי א"כ שוב י"ל דאכתי מיקרי בבתיכם כיון דגוף הבית שלו הוא ולשי' הרמב"ם חצר המושכר קונה למשכיר ואפי' לשי' רש"י ב"מ דק"ב אפ"ה ממשכיר לשוכר בוודאי לא מצי להקנות וכמ"ש המח"א ושוב לא נשאר לנו לסמוך רק על הקנין אגב ובזה הרי כבר הבאתי דיש לצדד הרבה ולכאורה יש עוד סניף בנ"ד מכח הקנין כסף דקיבל דראהן מאת הערל ונהי דשיטה ר"ת דכסף ל"מ בעכו"ם אפ"ה כ' האחרונים דבער"פ יש לסמוך על הסוברים דגם כסף מהני ובפרט דבאמת ע"י הכסף והשט"מ חשוב עכ"פ בכלל קנין סיטומתא וכמ"ש בשו"ת רעק"א ולשי' הרדב"ז וח"ס סיטומתא הוי קנין ד"ת א"כ פשיטא דאף שכלה זמן השכירות ביו"ט אחרון אפ"ה ליכא חשש וגם מצד שלא פרט הסכום חמץ ופיסוק דמים בהשטר הנה אחר שהבאתי כמה טעמים לסמוך גם על קנין אגב לחוד ובפרט דיש עוד לומר טעמים דיועיל אגב לחוד מכח סברת המק"ח דגם חמץ הנמכר הוא בכלל הביטול וכן כ' הח"ס דחמץ שנמכר ולא נמכר כדינו הוי בכלל הביטול וזה נכלל במלת דבערתיו ודלא בערתיו ושוב לענין דרבנן בוודאי דמועיל קנין אגב ובפרט לסברת הר"ן דבחמץ בג"ד לחוד סגי ה"ה בקנה הנכרי בקנין דרבנן עכ"פ הוי כג"ד דלא ניחא לי' בהחמץ ולא אוקמה רחמנא ברשותו וממילא לא נצרך כלל השטר לענין החמץ זולת על הקרקע ובזה שוב סגי באם אומר לו בע"פ קני אגבן ולשי' הסמ"ט בסו' ר"ב בדעת הרמב"ם בציבורין מהני מטעם אגב אפי' בלא אמר לו קני אגבן ולשי' שאר פוסקים הכוונה ברמב"ם מטעם חצר ולשי' הראב"ד כפי מ"ש בש"ך סי' ר"ב קרקע ומטלטלין ביחד ל"מ א"כ לפ"ז פשיטא דגם באינו פורט לו בשטר רק אומר לו בע"פ ג"כ מהני כיון דע"י השטר קונה הקרקע שוב יוכל לקנות המטלטלין אפי' בע"פ ע"י אגב או ע"י חצר לשי' הסוברים דגם במקנה ביחד מהני או ע"י שאר קנינים כגון שיהי' מתנה שיקנה בכסף כהכרעת הרמ"א בסי' קצ"ח וכן פסקו האחרונים ודלא כהש"ך שם ושפיר גם בע"פ יועיל אם ואמר לו קני אגבן כל החמץ ורק א"נ כמ"ש לעיל דעיקר הסמיכה הוא מכח כסף ושטר דחשיב סיטומתא א"כ שוב צריך השטר גם לענין המטלטלין א"כ שוב הי' בעי שיהי' פורט הכל בהשטר וכן לשי' הקצה"ח סי' קצ"ד דעיקר הקנין הוא באודיתא ואודיתא הרי בעי עדים כמ"ש בקצה"ח סי' מ' או עכ"פ בשטר ושוב בעי שיהי' מפורט בהשטר כל מה שמודה לו כדי שלא והי' יוכל לכפור והיכי דהוי בענין שיוכל לכפור ל"ח קנין כלל וא"כ לכאורה צדקו דברי השמ"ח דיש לפרט כל מין חמץ בפ"ע בהשט"מ וכן יש לחוש בנ"ד מצד שלא קיבל

כלל דמי שכירות מהבית וממילא לא קנה את הקרקע דקרקע לא נקנה בשטר בלי כסף ונהי דע"ו שנכתב בשטר שקיבל המעות שוב י"ל דחשיב כמו קנין אודיתא מ"מ י"ל כמו דכתבו דקנין אגב דרבנן ל"מ לענין איסור ד"ת וה"ה אודיתא דהוי רק קנין דרבנן ל"מ לד"ת בשלמא היכי דקנה הנכרי הקרקע מה"ת י"ל כיון דמה"ת אין הישראל עובר משום דל"ח בבתיכם אם הנכרי קנה גם את החמץ עכ"פ בקנין דרבנן א"כ תו לא משמר החצר את החמץ בשביל הישראל ושפיר מה"ת אינו עובר משים דל"ח בבתיכם ולענין ביעור דרבנן שוב הי' סגי קנין אגב או אודיתא אבל הכא דלא הי' כסף על הקרקע וכל עיקר הסמיכה הוי על קנין אודיתא בד"ז שוב י"ל דקנין דרבנן ל"מ לד"ת ואף א"נ דקנין דרבנן מהני לד"ת מ"מ פשיטא דתרי דרבנן בוודאי דל"מ לד"ת וכהא דמצינו בתוס' מגילה ד"כ דתרי דרבנן אינו מוציא לחד דרבנן וע' תוס' פסחים ד"ו ובאה"ע סי' כ"ח וממילא נתעורר ג"כ החשש מכח שלא פרט החמוצים והפיסוק דמים בהשטר דבשלמא אם הי' מקבל כסף א"כ הי' מקום להקל מכח ממנ"פ דאם כותבין חצר בשכירות א"כ בדיעבד קיי"ל דשכירות קרקע נקנה בכסף לחוד אם כותבין חצר במכירה שוב כבר הבאתי דמה"ת מותר משום דל"ח בבתיכם וכשיטות הגאונים ושוב מועיל קנין אגב לענין החמץ ושוב הי' מועיל אף באומר לו בע"פ קני אגבן ונהי דל"ח מוכח מתוך השטר מ"מ הי' מקום לומר כיון דהמטלטלין אינם נקנים כלל ע"י השטר לא יזיק זה לקרקע ואגב על החמץ בוודאי די"ל דתרי דרבנן ל"מ לד"ת:

ג) **ובאמת** מוכח כן בתוס' ב"ק דק"ד שכתבו בהא דפריך בש"ס ב"מ דמ"ו וליקני לי' אג"ק ומשני דל"ל קרקע והקשו אכתי הי' מועיל אודיתא לענין הקרקע ותירצו דא"כ לא הו' חשיב מעותיו מה"ת וכ"ה בב"מ דמ"ו שם ולכאורה דבריהם צ"ע דהא חזינן דאג"ק הי' מועיל אע"ג דהוי ג"כ רק קנין דרבנן וע' בקצה"ח סי' קצ"ד ועפ"ז ניחא דהכא ג"כ יצטרך לבוא לתרי דרבנן והיינו לאודיתא על הקרקע ואח"ז לקנין אג"ק לענין המעות ותרי דרבנן בוודאי דל"מ לד"ת והבן אך באמת י"ל לשיטות הסוברים דעכ"פ חמץ שנמכר ולא נמכר כדינו הוי בכלל הביטול א"כ עיקר המכירה בעי רק לענין ביעור דרבנן בכה"ג שוב י"ל דאף היכי דצריכין להשתמש בתרי דרבנן ג"כ מועיל ואף דחזינן דתרי דרבנן אינו מוציא גם לחד דרבנן שאני התם די"ל דכמו דחד דרבנן אינו מוציא לד"ת וה"ה דנימא דתרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן אבל הכא דסוברין השתא בשיטות הב"י דקנין דרבנן מועיל לד"ת וה"ה דתרי דרבנן מועיל לחד דרבנן ובפרט דלא נודע השאלה רק אחה"פ א"כ לשי' הסוברים דחמץ שנמכר בכלל הביטול הרי גם בפסח לא עבר על ב"י ואחה"פ בוודאי דאינו רק מדרבנן א"כ גם בצד האיסור לא היי רק כמו תרי דרבנן ושוב לענין תרי דרבנן

בוודאי דמועיל תרי דרבנן להקל ובפרט דיש סניף משיטות הסוברים דקנין אגב הוי מה"ת ובפרט דעל החמץ הרי קיבל דראהן וא"כ יש סניף משיטות הסוברים דכסף קונה בעכו"ם ונהי דנכתב בהשטר אג"ק אפ"ה אין לנו לומר דג"ד שלא ורצה להקנות בכסף וכהא דמבואר בש"ס ב"מ ד"י ג"ד דבנפילה ניחא לי' דליקנו וע' ש"ס עירובין דמ"ח ע"ב דכיון דעירבה לה אמצעית בהדי חיצונה ושתים החיצונות בהדי הדדי לא עירבו ג"ד דבהא ניחא לי' ובהא לא ניחא ליה עי"ש מ"מ חדא דכבר כ' הנמ"י דבקנין ד"ת באם עכ"פ רוצה נקנות באותו שעה לא יוכל לברור לעצמו קנינים עיי"ש ובפרט דבחמץ רק ליפות כח כותבין כל הקנינים אבל באמת הי' כוונתו שאם לא יועיל קנין א' יועיל השני ובאמת כותבין כן להדיא ברוב השט"מ ע"כ הדבר ברור דמכח זה אין להחמיר עתה נבוא לדבר בזה שלא נכתב שם הערל הקונה דבזה יש חשש גדול ונהי דהערל חתם א"ע בהשט"מ מ"מ הרי אינו מוכח מתוך השטר והיינו מתוך חת"י המוכר מי הוא הקונה ואף דהשטר יוצא מתח"י הערל מ"מ לא יוכל להוציא החמץ מבית הישראל דיוכל לומר שנאבד והעכו"ם מצאו וכן כ' המק"ח סי' תמ"ח דשטר שאינו מוכיח מתוכו ל"מ ואם הי' עדים על השטר הו' מקום לומר דמועיל עכ"פ לר"א דשטר בע"מ ג"כ מועיל דלדידי' א"צ שיהי' מוכיח מתוכו אבל אחרי דליכא עדים שוב גם מצד זה ליכא סניף אך באמת אחה"פ יש לסמוך על הפוסקים דכסף קונה גם בעכו"ם וגם דעל הקרקע יש עכ"פ סניף מכח קנין אודיתא וגם אחרי דלשי' כמ"פ חמץ שנמכר הוי בכלל הביטול ולא הי' חשש דין תורה גם בימי הפסח ואחה"פ בלא"ה אינו מדרבנן וכאן דהוי רק בכלל תרי דרבנן שוב י"ל דמהני קנין אג"ק ובפרט דיש פוסקים דס"ל דאג"ק הוי קנין ד"ת וגם יש סניף מדברי הגרח"כ סי' י"ב דבכתב שט"מ ולא נמכר כדינו עכ"פ יש ג"ד דלא רצה שיהי' שלו ומועיל הג"ד כסברת הר"ן ז"ל:

ולענין הדמים הדבר פשוט דהדמים שלקח מהעכו"ם בעד החמץ בוודאי מותר דלשי' רוה"פ חלופי חמץ מותר גם להמחליף ובפרט באם לא מכר החמץ בעד חפץ רק בעד מעות הרי כבר כ' בח"י בסו' תמ"ג דוודאי מותר ובפרט דהכא בשעה שמכר העכו"ם החמץ הרי חשבנו שהי' בהיתר דהיינו שהוא של העכו"ם א"כ הוי עכ"פ כהחליפה שפחתו בלי ידיעתו דוודאי מותר עכ"פ לדינא הדמים שקיבל מהעכו"ם בוודאי שרי וגם החמץ שנשאר ג"כ נלע"ד להתירו אפי' באכילה ע"י ביטול ברוב ואם קשה לבטלו עכ"פ יש להתירו בהנאה כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק קדושים תרנ"ז ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן כב

להרבנים הה"ג וכו' כש"ת מ' חיים ראובן ז"ל ומ' ברוך פאסס ז"ל בדצד"ק לאנציט **בדבר** שאלתם בעירכם הי' המנהג מאז להכשיר מקוה עם חלב כנהוג בכמה ערי ישראל וכעת נפסלה המקוה ע"י ששאבו בכלים שאינם נקובים ורצה ח"א שימשכו מים לשם ע"י השקה ממקוה שלימה וגם ליתן לתוכו חלב ובכל א' משתי דברים הללו יש חשש דעל ההיתר מכח השקה מובא בש"ך סי' ר"א ס"ק קי"ב דלכתחילה יש להחמיר דהיכי דנתבטל ההשקה דחוזר לפסולו ועל ההיתר מכח חלב הרי החמיר מרן הגה"ק בד"ח ז"ל אולם בצירוף תרווייהו יש להקל וח"א אומר שיש לחוש שמא יוכשרו לפעמים ע"י השקה לחוד ובזה יש חשש לשי' הבית אפרים אף בדיעבד דא"נ דגם במעיין פוסל שאובין ע"כ דהיתר השקה אינו מטעם זריעה רק משום דמחובר למקוה כשירה וא"כ בנפסק השקה חוזר לפסולו וגם חושש להוצאות לעז על הכשר המקוה מאז זה תורף השאלה:

א) הנה בעיקר פסול שאובין יש ג' דיעות שיטה א' דכולו שאוב ד"ת ושיטה ב' דכולו שאוב הוי רק דרבנן שמא יטבול בתוך הכלי ודיעה ג' דבכלי המקב"ט יש חשש ד"ת משום דבעי הויתו בטהרה והנה ברא"ש מפורש דג' לוגין שאובין הוו רק מדרבנן משום ביטול ברוב והנה כבר הבאתי בחידושי להעיר להסוברים דג"ל שאובין אינו רק מדרבנן וכולו שאוב ג"כ אינו רק מדרבנן א"כ חשוב תרי דרבנן ולשי' הח"מ אה"ע סי' כ"ח תרי דרבנן חשוב כאין לו עוקר מה"ת ולשי' הפמ"ג או"ח סי' שצ"ד דבאיסור דרבנן שאון לו עוקר מה"ת אף בתרתי דסתרי אהדדי מקילין א"כ תיקשי ממתני' מפורשת והובא בש"ע סי' ר"א סעיף ס"ח דב' מקוואות שאין בשום א' מהם מ"ס. ונפלו לתוכו ג"ל פסול דאין במה לתלות א"כ לשי' המחבר דכולו שאוב דרבנן וממילא ג"ל הוו תרי דרבנן וא"כ חשיב כאין לו עיקר מה"ת ושוב אף בסתרי אהדדי אזלינן לקולא:

ב) ולכאורה י"ל דהנה ידוע שיטת כמ"פ דביטול ל"מ להשלים השיעור אולם נודע שיטת מהרי"ק דזוחלין שרבו על הנוטפין מהני לטהר בזחילה אף אם ליכא מ"ס רק בצירוף הנוטפין ונשמע לשיטתו דביטול מועיל להשלים השיעור ובאמת כבר הבאתי בחידושי כמה ראיות בענין זה וכעת נזכרתי מש"ס נדה דע"א גבי דם תבוסה דאף אם רוב רביעית דם יצא לאחר מיתה מ"מ אם עכ"פ ליכא שיעור רביעית דם מה שיצא לאחר מיתה ליכא טומאה ד"ת אף דבהדי הדם שיצא מחיים יש שיעור רביעית אפ"ה ליכא רק טומאה דרבנן אף דלרבנן דם מבטל דם אפ"ה ליכא טומאה ד"ת משום דביטול ל"מ להשלים השיעור עיי"ש:

ג) **נחזור** לשי' מהרי"ק דזוחלין שרבו על הנוטפין מטהר בזחילה אף באם ליכא מ"ס רק בצירוף הנוטפין דנשמע מזה דביטול מועיל להשלים השיעור והגם דבשו"ת ח"ס יו"ד סי' ר"ב כ' לחדש די"ל דכל פסול זוחלין הוי רק מדרבנן אכן שיטת רוה"פ להיפוך דפסול זוחלין מה"ת עו' בב"ח שהאריך בזה דהא דנוטפין אינו מטהר בזחילה הוי מה"ת כשיטת הב"י והד"מ ודוקא בנהרות דמעיקר הדין כשר משום דנהרא מכיפי מיתברך אז אסור רק מטעם מר"ע אבל בעלמא פסול זוחלין ד"ת ושפיר נשמע דביטול מהני להשלים השיעור והנה לכאורה יש עוד הוכחה לזה מהא דלשי' כמ"פ כולו שאוב פסול מה"ת ואפ"ה ג"ל אינו רק מדרבנן מטעם ביטול ברוב והרי במקוה בוודאי בעי עכ"פ מה"ת מ"ם ודלא כשיטת הלבוש והשואל בשו"ת הריב"ש ונשמע דמה"ת מהני ביטול גם להשלים השיעור אך באמת י"ל דזה בזה תלוי דלמ"ד כולו שאוב ד"ת וג"ל דרבנן בוודאי דביטול מועיל להשלים השיעור וממילא והי' נשמע דעדותו של ר' צדוק בזוחלין שרבו על הנוטפין הכוונה דאף דליכא מ"ס רק בצירוף הנוטפין מהני משום דביטול משלים להשיעור אולם למ"ד כולו שאוב דרבנן שפיר י"ל דבמידי דהוי פסול ד"ת כגון בפסול זחילה שפיר בעי שכל מ"ס יהי' בהכשר גמור ולא ע"י ביטול משום דביטול ל"מ להשלים השיעור וכמ"ש הישי"ע לענין מ"פ בנתן סאה ונטל סאה עיי"ש ולפ"ז מבואר דג"ל ל"ח בכלל תרי דרבנן דלמ"ד כולו שאוב דרבנן הוכחתי דלשיטתו ל"ש ביטול דביטול ל"מ להשלים השיעור ושוב אף בג"ל חשיב חד דרבנן והוי כיש לו עיקר מה"ת דהא גזרו אטו טבילה בכלי ע' תוס' ב"ב דס"ו ופסחים די"ז ושפיר יש להחמיר בתרתי דסתרי וא"ש דברי הש"ע בסעיף ס"ח וז"ב:

ד) **ולפ"ז** י"ל בהא דמפורש בסעיף מ"ו דלענין המשכה בעי ע"ג דבר שלא הי' עליו שם כלי בתלוש וכ' בש"ך ס"ק ק' דאם אין המים ראוי לבוא למקוה זולתו ל"מ דבעי הויתו בטהרה והעיר בדג"מ דהא בלא הי' עליו שם כלי בתלוש אינו מקב"ט ולכאורה דבריו צ"ע דהרי הנוב"י בעצמו במהד"ת סי' קמ"ב כ' דלענין פסול ד"ת ל"מ תלוש ולסוף חיברו הואיל דבאמת קיי"ל דהוי כתלוש ורק לענין שאובין דרבנן מקילין כמפורש בש"ס ב"ב דס"ו וא"כ הכא לענין הויתו בטהרה דנוגע לד"ת שוב ל"מ תלוש ולבסוף חיברו ודברי הדג"מ סותרים א"ע לדבריו בנוב"י ולכאורה סי' מקום לומר בכוונתו דהא הכא ע"כ מיירי ברובו בהכשר דהרי שאובין אינו מטהר רק בריבוי בהמשכה דאילו כולו בהמשכה פסול לדידן מה"ת ושוב בריבוי בהמשכה ל"ח רק פסול דרבנן ושוב מועיל תלוש ולבסוף חיברו אך באמת עדין צדקו דברי הש"ך דהא הש"ך קאי השתא לפרש דברי המחבר והמחבר לשיטתו דכולו שאוב דרבנן ולשיטתו שוב י"ל דביטול ל"מ להשלים מה"ת

להשיעור וכמ"ש לעיל ושוב י"ל דלענין הויתו בטהרה דהוי ד"ת בעי שכל המ"ס יבואו בטהרה ושוב י"ל דאף תלוש ולסוף חיברו ל"מ וז"ב עכ"פ נשמע דג"ל שאובין לכ"ע אינו רק מדרבנן וע' שו"ת משיב כהלכה סי' ט"ו וט"ז שכ' די"ל בכה"ג דחשיב כמו תרי דרבנן עיי"ש ולפ"ז נבוא למ"ש ח"א דמצד השקה יש לחוש דבנתבטל ההשקה חוזר לפסולו הנה באמת ע' שו"ת ח"ס סי' רי"ב שכ' דלית מאן דחש לה ועכ"פ ל"ש בזה גזירה שמא נסמוך על השקה לחוד הרי עכ"פ חשש ד"ת בוודאי ליכא וגדולה מזו שיטת מהרש"ל יבמות דכ"ח דבמידי דיש דיעות להתיר אז אף למאן דאוסר אין לגזור דבר אחר על ידו ומכ"ש הכא דרוה"פ מקילין וגם הש"ך אינו מחמיר רק לכתחילה פשיטא דל"ש גזירה בכה"ג ובפרט דאף לשי' הב"א סי' נ"ג ל"ש הכא לגזור דממנ"פ אם יזכור שהכשיר רק ע"י השקה בוודאי יחמיר ויכשירנו שנית ואם יטילו שם מים בלי הכשר שנית הרי אז שוב והי' היתר מכח השקה דהרי בדיעבד לכ"ע מותר וא"כ איפוא איך שייך גזירה בזה אך לכאורה בענין מקוה לעולם יש לחוש לכל החומרות וכמ"ש ברשב"א וברי"ן דלענין טהרתן של ישראל יש לחוש לכל החומרות בכל בכל מה דאפשר אבל עכ"פ ע"י הכשר חלב בצירוף השקה בוודאי יועיל דהיכי דיש הרבה צדדים להקל בדרבנן בוודאי דאף נגד ח"א מהני וכנודע דס"ס בדרבנן אף נגד ח"א מהני בפרק לדברי הר"ש פ"ב דמקוואות הנודע ובפרט דעל הכשר חלב לחוד רבו המכשירים ע' שו"ת שו"מ קי ח"ג סי' נ"ד וסי' ס"ט ובשו"ת א"צ סי' פ"ח ונהי דמרן זצ"ל בד"ח החמיר וכן הגה"ק בשו"ת צ"צ החדש מ"מ שוב יש לצרף לסניף ההיתר מכח השקה:

ה) **ומה** שרצה ח"א לומר דאם יעשו ע"י השקה יש חשש הוצאת לעז הנה באמת מקור הדבר בש"ס גיטין ד"ה דקאמר הש"ס דא"צ לעמוד אצל כל אות ואות וכ"ת איעבד לחומרא נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים:

ובאמת נודע מה שהעירו הראשונים מהא דקאמר בש"ס גיטין דפ"ה התקין לכתוב מיומא דנן לאפוקי מדר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו וחזינן דחוששין לעשות בהיתר גמור ולא משגיחין על לעז של הראשונים ע' בשו"ת תה"ד סי' רל"ב מ"ש בזה ובפר"ח או"ח סי' תצ"א אות י"ב שהאריך בזה דבדבר התלוי בפלוגתא דרבוותא ויש חשש איסור עכ"פ לדיעה א' שוב שרי לנו להחמיר ונהי דהראשונים הקילו בדבר אנו חוששין לדברי האוסר דטפי יש לנו לחוש ללעז דידן מללעז דקמאי וע' שו"ת ד"ת אה"ע ח"ב סי' קמ"ו בסופו וחוץ לזה י"ל בשלמא התם בגיטין ד"ה א"נ דבעי לעמוד בשעת כל הכתיבה א"כ לא יוכל לומר בפ"נ ויש חשש שלא לשטה ונהי דרוב כותבין לשמה מ"מ עכ"פ הוי עיקרו בד"ת ושייך חשש לעז אבל הכא דליכא בזה רק חשש דרבנן דג"ל

שאובין לכ"ע אינו רק מדרבנן א"כ בכה"ג אין לנו לחוש ללעז וכעין שכ' כמ"פ דבדרבנן ל"ח למ"ע כיון דלא יחשדוהו שעבר אד"ת ע' טו"ז או"ח סי' רמ"ג וברמ"א יו"ד סי' פ"ז וממילא שוב יש לנו לחוש לכתחילה לשי' הד"ח וצ"צ החדש והא מצינו בש"ס ע"ז דל"ז דגם לענין ס"ט ברה"ר אמרי' הא מיא זילי טבילי וע' בש"ס עירובין דל"ו אי גם בדרבנן אמרי' זילי טבילי עיי"ש ע"כ הדבר ברור דנכון לחוש לכתחילה לגבי מקוה לכל השיטות וא"צ לחוש ללעז כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' נצבים תרס"א ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן כג

לכ"ק הרב הגאון הצדיק המפורסי' בנש"ק וכו' כקש"ת מ' שמחה ישכר דוב זצ"ל האבד"ק צעשינוב יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שהתחייב א"ע ליתן לנדן לבנו סכום ג' מאות ר"כ וכבר סילק כל הסכום הנ"ל ביד שליש הנבחר משני הצדדים וכעת אבי החתן העני מאוד ואין לו על מלבושים והוצאות החתונה ואבי הכלה דוחק עליו לעשות החתונה ואבי החתן אומר שיחזירו לו מן הנדן מאה ר"כ ואז יהי' לו על כל הוצאות החתונה או שימתינו לו עד כי ירחיב ד' את גבולו וצד הכלה אינם מסכימים על זה להחזיר לו כלום מהנדן ואינם רוצים להמתין זולת שבאם לא יעשה החתונה מיד ברצונם לנתק הקשר זה תורף השאלה:

וכת"ה הביא הואיל דמצד הדין באינו מסלק כל הנדוניא שהתחייב א"ע יוכל צד השני לנתק הקשר ונהי דבהעני ואין לו לסלק פעור מקנס הטעם משום דאונסא כמאן דלא עבר אבל לחייב צד השני לעשות החתונה אף בלי סילוק הנדוניא בוודאי דא"א דאונסא רחמנא חייבה לא אמרי' וכשיטת ר"י בירושלמי קידושין מובא בש"ך חו"מ סי' כ"א וביו"ד סי' רל"ו בע"ז ונקה"כ שם דאונסא כמאן דעביד לא אמרי' א"כ היכי דעכ"פ סילק שני שלישים דבזה כבר הביא בשו"ת ד"ח בשם ספר חוקי דרך דחשיב כמסולק לגמרי ואם צד השני אינם מסכימים חייבים לשלם קנס ולפ"ז נסתפק בנ"ד דכבר סילק הכל ורוצה להחזיר לו שליש מי נימא דכיון דב' שלישים חשיב כמסולק מצד התקנה א"כ בוודאי דגם על זה הי' התקנה דאם והי' נעשה עני אחר הסילוק שיהי' מחויבים להחזיר לו שליש לצורכי הוצאות החתונה או דנימא דדוקא בלא סילק עדיין סגי בשני שלישים ולא יוכל צד השני למאן אבל בכבר סילק הכל ואח"כ העני ולא יוכל לעשות החתונה נהי דזה שהעני פטור במה שמעכב החתונה כיון דהוי אנוס אבל עכ"פ צד השני יכולים לנתק הקשר ואינו מחויבים להחזיר לו שליש על הוצאות החתונה אולם העיר כיון דזה

ל"ח טפי מספק אי גם זה הי' בכלל התקנה ושוב י"ל דס' בתקנה אוקמה אדינא וממילא אם מעכב הנישואין אין אף מחמת אונס אפ"ה יוכל צד השני לנתק הקשר עכת"ד כת"ה:

א) הנה בעיקר הדבר אי ב' שלישים חשיב כמסולק נודע שיש בזה מחלוקת דלשי' הספר יהושע והד"ח ב' שלישים חשיב כמסולק הכל אף לענין שיתחייב צד השני קנס באם לא ירצה לקיים השידוך אבל לשי' החס"ל חשוב רק כמסולק לענין שצד המגרע אינו מחויב לתת קנס ונהי דלענין שלא יתחייב המגרע קנס הרי דין זה הוא אף באינו מסלק כלום אפ"ה יש חילוק דכ"ז באינו מסלק מחמת עניות אבל ביש לו ואינו רוצה לסלק חיוב קנס אבל בסילק ב' שלישים אף שיש לו לסלק הכל אפ"ה א"א לחייבו בקנס אבל עכ"פ גם בסילק ב' שלישים אפ"ה צד השני אינו מחייב לקיים השידוך דיוכל לומר אני לא נכנסתי לשדך עמך רק באופן שתסלק הכל כפי שהבטחת והנה בספר משפ"ש כ' לחדש דיש חילוק בזה בין היכי דיש לו לסלק דאז בלא סילק כלל הי' חייב בקנס הועיל התקנה דב' שלישים הוי כמסולק רק לזה שלא יתחייב קנס ולא לכוף צד השני לקיים השידוך אבל בהעני דאז לענין הקנס הרי הי' פעור גם באם לא הי' מסלק כלום וא"כ ע"כ דבא התקנה דשני שלישים הוי כמסולק לענין זה שיהי' מחויב צד השני לקיים השידוך עיי"ש ובאמת ז"א דא"א כלל לומר דהתקנה הי' בשני אופנים דבזה שיש לו הי' התקנה רק לפוטרו מקנס ובזה שאין לו הי' התקנה גם לכוף צד השני לקיים הקשר זה הוא דבר שלא ניתן להיאמר עכ"פ נשמע דגוף דבר זה אי ב' שלישים חשוב כמסולק לגמרי הוי מחלוקת וחשיב בכלל ס' דדינא וא"כ חשוב כנוגע לס' חרם ולשי' הרמב"ן חרם הוי ד"ק וס' לקולא אולם כבר כ' הנוב"י דלאותן אנשים שקיבלו בעצמם החרם הוי ד"ת אבל על דורות הבאים אף דחל על הנולדים מ"מ ל"ח רק ד"ק וספק לקולא ולעומת זה מפורש בר"ן ריש מגילה דלענין מק"מ דהוי ד"ק ס' לחומרא וע' בב"ח מ"ש בזה וא"כ א"נ דמקבלים חרם בשעת כתיבת תנאים א"כ י"ל דס' חרם לחומרא ובזה אזדא הסברא דבס' בתקנה מוקמינן אדינא דזה רק בדבר שאינו נוגע לס' חרם אבל הכא דנוגע לס' חרם שוב י"ל דהוי לחומרא וממילא הצד השני צריכים לחוש שלא והי' נכשל בספק חרם אכן לפמ"ש הנוב"י דעכשיו שאינם מקבלים החרם בע"פ א"כ ליכא רק חרם הקדמונים וא"כ י"ל דהוי רק ד"ק וספק לקולא אולם אנכי מצדי דרכי להחמיר בכל מה דאפשר כדעת הספ"י והד"ח והוי כמסולק לגמרי אכן היכא דכבר סילק הכל א"כ מפורש באה"ע סי' נ"ג מחלוקת רש"י ור"ת בפוסק נדן ולא נתן ומתה הבת דלשי' רש"י זכה החתן ולשי' ר"ת א"צ ליתן לו וכ' הרמ"א שם דאם בא ליד שליש י"א דזכה בו ואף אי מתה הבת מחויב השליש ליתן לו ויש ב' דיעות בזה והב"ש כ' דיש ג' חלוקות בזה ולפי"ז י"ל דלשיטה זו דבבא ליד

השליש זכה הבעל וכסברת התוס' ב"מ ד"ב דהשליש תופס בחזקת שניהם א"כ פשיטא דאם בא הנדן ליד השני בוודאי דא"צ להחזיר כלום וממילא אם צד השני אינם רוצים להחזיר לו שליש א"א לכופו ויוכל לנתק הקשר אולם לשיטה השניה דגם בבא לוד שליש אם מתה הבת א"צ ליתן לו וע"כ דל"ח עדיין כבא ליד הזוג ושוב הי' מקום לומר דגם בב' שלישים הוו כמסולק ולפ"ז י"ל דחשיב כמו ס"ס שמא כשיטת החס"ל דב' שלישים חשוב רק כמסולק מצד המגרע לפוטרו מקנס אבל א"א לכוף לצד השני לקיים השידוך ואף לשי' הד"ח דחשיב כמסולק לגמרי מ"מ שמא כשיטה זו דבבא ליד שליש זכה בו אף במתה הבת וע"כ דהוו ככבר בא ליד החתן וה"ה הכא חשיב ככבר זכתה הכלה בהנדן א"כ פשיטא דא"א לכופה להחזיר לו וס"ס מהני אף באיסור ד"ת ומכ"ש בחרם דלא הוי רק ד"ק בוודאי דמהני ס"ס להקל ואף דידוע מ"ש בשו"ת זכרון יוסף דבנאבד הנדן מיד השליש קודם הנישואין צריך עוד הפעם לסלק ומוכח מדבריו דלא זכו בו הזוג עדיין ושוב י"ל דב' שלישים חשיב כמסולק אפ"ה י"ל דלעולם מיד כשבא ליד השליש זכו בו הזוג אם השליש הוא ישראל דהוי בר זכיה ולדעתי הדבר ברור דאם בע"ח של המחותנים ירצו לגבות מהנדן המונח ביד שליש דאין בכוחם לגבות ואי נימא דחשוב רק כפקדון בעלמא בוודאי דהבע"ח הי' יכולים לגבות ממעות הלז ומדחזינן דאין פוצה פה בזה דהבע"ח יהי' יכולים לגבות מזה המעות עכצ"ל דכבר נסתלק זכותם של המחותנים ממעות הלז מיד כשבא ליד השלוש ורק הא דבנאבד מחויבים לסלק עוד הפעם הוי רק מדין אחריות וכהא דמצינו לענין קדשים שחייב באחריותן בש"ס מטילה די"ט דלר"ש נפטר מאחריותו מיד משהגיע לעזרה ולר"י חייב באחריות עד שיזרק הדם ואפ"ה מיד משהקדיש זכה בו ההקדש וגם מוכח בש"ס ב"ק דע"ו דס"ד דש"ס דגם בקדשים שחייב באחריות ליחייב דו"ה דמה לו מכרו להדיוט מה לו מכרו לשמים וידוע שיטה התוס' ב"ב דמ"ד דגם מכירה באחריות חשוב שינוי רשות והגם דבתוס' ב"ק דס"ו מוכח דהקדש באחריות ל"ח שינוי רשות כבר הרגישו בזה המפורשים אבל עכ"פ י"ל דמיד נסתלק הנותן מן המעות רק כ"ז שלא בא ליד הזיג מחויבים באחריות וכה"ג מפורש בחו"מ סי' קכ"ה באומר הילך או תן מנה זו לפלוני שאני חיוב לו דנהי דבחוב אמרי' הולך ותן כזכי ואינו יכול הלוה לחזור ולקבל המעות מיד השליח אפ"ה עדיין הלוה חייב באחריות ונשמע דאע"ג דבקבלת השליח המעות הוו כזכה המלוה אפ"ה כיון שלא עשאו המלוה שליח לקבל המעות עדיין הוא באחריות הלוה וכן מפורש בסי' ק"ה דבתופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים אף דקנה אפ"ה לא נפטר הלוה מאחריות וה"ה הכא כיון דלא אמרו החו"כ להשליש שיקבל המעות עבורם וגם לא אמרו להצדדים שיתנו המעות

להשליש רק המחותנים בעצמם נותנים המעות להשליש עבור הזוג א"כ נהי דאמרי' דזכה השליש עבור הזוג דזה הוי כחוב הואיל דנתחייבו ע"י כתיבת התנאים מ"מ לא נפטרו הצדדים מאחריות אבל באמת חשיב כזכה כבר הכלה בהמעות:

ב) וכת"ה הביא בשם הגאבד"ק ראווא ז"ל דבכה"ג חשוב כדבר שאין העיקר תלוי בו דכ' הט"ז בסי' רל"ו דאין התקשרות בטל בשביל זה שלא קיים את התנאי עכת"ד במחמכת"ה לא אבין דבריו כלל שאני התם בנידון של הט"ז דעכ"פ כעת רוצה ליתן מה שהתחייב א"ע יפה כ' הט"ז דיש סברא גדולה שלא הקפיד דוקא על הסילוק בזמנו דבשביל דבר קטן כזה יתבטל הקשר אבל פשיטא דמי שקנה חפץ מחבירו בעד מאה ר"כ ואח"כ נאנס ולא יוכל לשלם רק תשעים ר"כ הכי נאמר דהוו דבר שאין העיקר תלוי בו ונימא דבוודאי הסכים למכור גם בעד תשעים זה וודאי דבר בטל לומר כן ופשיטא דאם אינו משלם כל המחיר שהבטיח בעד החפץ דבטל המקח א"כ ה"ה הכא דלא נתחייבו לישא וז"ז רק אם וסלקו כפי שהבטיחו בכתבי התנאים וממילא אף אם מגרע אפי' סכום מועט עכ"פ ל"ח כאילו קיים את התנאי וז"ב:

ג) אולם בגוף הדבר י"ל הואיל דהתקנה דב' שלישים יהי' כמסולק הי' רק לתקנת הדורות לפי שראו גדולי הדור בשפלות העם שרבו עניים ויוצמח הרבה פעמים בזיון לבני ישראל לכך תיקנו לטובת הדור דב' שלישים יהי' חשיב כמסולק ואנן סהדי דכ"ע הי' ניחא להו בתקנתא זו לפי שהוא גלגל החוזר בעולם ודמי להא דמפורש בש"ס ב"מ דכ"ז ניחא לי' לבעל אבידה למיהדר בסימנים כדי שנהדר גם לדידי' בסימנים וממילא אף אם עומד וצווח דלא ניחא לי' בתקנה זו אפ"ה לא מהימן הואיל דעכ"פ אנן סהדי דבשעת התקשרות הי' ניחא לי' בתקנתא זו ונגד אנן סהדי דיבורו ל"מ כלום וכה"ג כ' בתוס' כתובות דכ"ב וביבמות דפ"ח דבדבר הגלוי לכל העולם אף תרי כמאה לא אמרי' עיי"ש ולפ"ז דהוכחתי דמכח התקנה חשיב כאילו נתרצו בפירוש שיהי' סגי בשני שלישים לענין שלא יתבטל הקשר במקום דלית לי' לסלק לגמרי ממילא י"ל דגם זה הי' בכלל התקנה שאם והי' נעשה עני אחר הסילוק ולא יוכל לעשות החתונה זולת אם יתן לו השליש בחזרה עכ"פ איזה סכום בוודאי די"ל דגם ע"ז הי' התקנה דגם בכה"ג יהי' סגי בב' שלישים ומחויב השליש ליתן לו איזה סכום או עכ"פ להמתין. עם החתונה עד שירחיב ד' את גבולו ונהי דדבר זה שיהי' נעשה עני כזה אחר הסילוק הוי כמידי דלא שכיח ובמידי דלא שכיח לא תיקנו אפ"ה י"ל חדא דנהי דלא תיקנו במידי דל"ש אבל עכ"פ לא הוציאו מידי דליש מכלל התקנה ובפרט דעניות ל"ח בכלל מידי דל"ש ונהי דמפורש ביו"ד סי' רל"ב דהנשבע לפרוע לחבירו והעני דא"צ למכור כלי ביתו ותשמישו

דאיכא אומדנא דלא נשבע על זה וע' שו"ת מחנה אפרים הל"ש סי' י"ב שכ' דהעיקר כשיטת הרא"ש והרשב"א דעניות מיקרי אונס ולא הו"ל להתנות לפי שחשב שיהי' יוכל לקיים הדבר אולם בשו"ת מהרי"ט סי' א' הוכיח דהו"ל להתנות משום דזה הוו אונס דשכיח וכהא דמפורש בש"ס כתובות ד"ב דאונס דשכיח ל"מ בגט וע' שו"ת בי"ש חו"מ סי' צ"ד שכ' דהעיקר כשיטת מהרי"ט דעניות שכיח ושוב י"ל דגם זה הי' בכלל התקנה ונהי דקשה להחליט כן הואיל דלשי' כמ"פ בלא"ה בי שלישים נ"ח כמסולק לגמרי עכ"ז בגליל שלכם שנתפשטה ההוראה דב' שלישים חשוב כמסולק לגמרי בוודאי די"ל דגם בכה"ג סגי בב' שלושים ומחויב צד השני להמתין עם החתונה או להחזיר לו שליש מהנדן ובפרט דכבר כ' בשו"ת השיב משה סי' מ"ח דבשידוכין כופין על לפנים משורת הדין ועפ"י סברת הבל"ע עפ"י דברי הש"ס ב"מ דפ"ג ע"כ באם כבר הורה כת"ה דצד הכלה חלילה להם לנתק קשר החיתון בעבור זה בוודאי דיפה הורה כנלע"ד בס"ד לדינא:
ה' וישלח תר"ס ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן כד

להרב הה"ג כש"ת מנחם מענדיל נ"י מוצד"ק קלאסני יצ"ו.
בדבר שאלתו בראובן התובע משמעון איזה סכום מעות ומשיב שמעון יש לי בידך כנגדו סך כזה והוציאו כתב בחת"י הרב ז"ל אב"ד דשם איך שיהי' ביד שמעון לראי' שראובן חייב לשלם לו סכום כו"כ עד משך ט' חדשים וראובן גופא ג"כ חתום עליו וטוען ראובן שכבר פרע לשמעון חוב הנ"ל זה כמה שנים וראי' לזה כי כבר לוה שמעון מראובן כמה פעמים מעות אחר זמן מכתב הנ"ל ופרע לו ואלמלי הי' מגיע לשמעון החוב הישן לא הו' משלם לראובן רק הו' מנכה לעצמו ושמעון משיב יען ידעתי שראובן לא הי' בכוחו עד כעת לשלם חוב ישן לזה לא תבע ממנו עד כה וראובן אומר שכמו שבכוחו כעת לשלם כן הי' כוחו מאז ומבקש משמעון שישבע אם כבר לא פרע את החוב מהכתב הנ"ל ושכדין תופס לעצמו המעות הנ"ל ופסק כת"ה ששמעון מחויב לישבע על זה וח"א מערער עפ"י דברי הסמ"ע בסי' פ"ב וסי' פ"ז סקכ"ב דאם השטר מקוים בידו ותפס המעות ואינו רוצה לישבע או לקבל בחרם אין מנדין אותו עיי"ש וביקש. כת"ה לשמוע חוו"ד בזה:
א) ונבוא למקור הענין בש"ס שבועות דמ"א אמר ר"פ האי מאן דאפיק שטרא על חבירו ואמר לו שטר פרוע הוא אמרי' לו זיל שלים ואי אמר לישתבע לי אמרי' לו אישתבע ופריך מאי בין זה לפוגם שטרו ומשני התם אע"ג דלא טען טענינן לי' הכא לא משביעין לי' רק בטוען אישתבע לי ואי צורבא מרבנן הוא לא משביעין אותו ומסיק הש"ס דלא

מגבין לי' בלא שבועה ורק דלא מזדקינן לי' ופירש"י ז"ל להשביעו ולא מגבינן לי' בלא שבועה דהא לא נשבע וכ' הרא"ש ואי תפס לא מפקינן מיני':

ב) והנה אי מועיל תפיסה גם במי שאינו צ"מ נחלקו בזה הראשונים דהר"ן העיר וכי באיניש דעלמא נחתינן לנכסיו הא קיי"ל בשבועה דרבנן לא נחתינן לנכסיו ותירץ שם שני תירוצים חדא דבאינש דעלמא מנדין אותי ועוד דרק בכופר הכל דתפס ברשות לא נחתינן לנכסיו אבל הכא דתפס שלא ברשות נחתינן לנכסיו עיי"ש וחילוק בין תפס ברשות לשלא ברשות מבואר ג"כ בתוס' כתובות ד"כ וב"מ ד"ו ובכורות דמ"ז עיי"ש ולכאורה יש הוכחה לזה דמהני תפיסה מש"ס ב"ב דקכ"ד דפליגי רבי ורבנן אי בכור נוטל פ"ש במלוה וכ' הרשב"ם דאף לרבי כ"ז במלוה בשטר דחשוב מוחזק אבל במע"פ לא לפי שיוכל לטעון פרעתי וקשה לכאורה גם במלוה בשטר באם יטעון הלוה אישתבע לי דלא פרעתיך הרי יצטרך לישבע וא"כ לפי"מ דמבואר בש"ס שבועות דל"ב במשביע ע"א הכל מודים בחשוד דחייב ופריך הש"ס אילימא דחשוד לוה הא צריך לישבע ומי יימר דמשתבע ומשני דמיירי בשניהם חשודין אבל עכ"פ מבואר דהיכי דצריך לישבע ל"ח כעד ממון ואינו חייב ק"ש א"כ ה"ה הכא אף במלוה בשטר אם יטעון פרעתי ואישתבע לי' דלא פרעתיך הא יהי' מחויב לישבע ושוב י"ל דל"ח מוחזק דמי יימר דמשתבע וכה"ג כ' המרדכי מובא בש"ך סי' ס"ו ברמיזה דמה"ט מועיל מחילה במכירות שט"ח משום דכ"ז שלא נשבע על השטר אינו ברור שיגבה והוי זביני ריעא עיי"ש וצ"ע לכאורה ולכאורה י"ל שאני התם בחשוד כיון דמה"ת צריך שבועה שפיר ל"ח בכלל עד ממון אבל במלוה בשטר דמה"ת גובה בלא שבועה א"כ הרי מה"ת חשיב מוחזק ויש לו חלק בכורה שפיר י"ל דע"י שבועה דרבנן א"א לגרע זכותו אך באמת אכתי קשה לשי' התוס' ב"מ בחד תירוצא דמה"ת גם בחשוד נוטל בלא שבועה מש"ה לא אמרינן משאיל"א ואפ"ה חזינן דגם היכא דרק מדרבנן צריך שבועה אפ"ה ל"ח עד ממון א"כ ה"ה הכא כיון דגילתה רחמנא דבכור אינו נוטל רק במוחזק וכיון דחז"ל אמרו דבלי שבועה אינו גובה שוב ל"ח מוחזק אולם לשי' התוס' ב"מ הנ"ל בלא"ה תיקשי בהא דפריך הש"ס מי יימר דמשתבע א"כ לר"פ דס"ל משחק בקוביא חייב ק"ש משום דמה"ת מיחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו ונשמע דנהי דמשחק בקוביא מדרבנן ל"מ עדותו כלל ואפ"ה כיון דמה"ת יש עליו שם עד חיוב ק"ש א"כ מכ"ש בחשוד דמה"ת נוטל בלי שבועה בוודאי דיהי' חייב ק"ש:

ג) אך באמת ניחא דכבר העיר ברשב"א ז"ל דכיון דעכ"פ מדרבנן פסול א"כ עכ"פ לא יועיל עדותו ואמאי יתחייב ק"ש במשחק בקוביא והנה איזה מפורשים תירצו דמיירו

בקיבלו או בעד מיתה דפסול דרבנן מהימן ורק דבעי שיהי' עליו שם עד כמפורש בירושלמי מובא בר"ן שם א"כ במשחק בקוביא דכשר מה"ת אכתי יש עליו שם עד ושפיר חייב ק"ש כיון דיש עליו שם עד עיי"ש ולפ"ז לא תיקשי מחשוד כמובן אך הרשב"א תירץ כיון דבמשחק בקוביא עכ"פ מועיל תפיסה א"כ שפיר חשוב מועיל לממון ולפ"ז י"ל כ"ז במשחק בקוביא דמועיל תפיסה שפיר חשיב עד ממון אבל בחשוד כיון דתיקתנו משום לא שבקת חיי דכשנגדו נשבע ונוטל ממילא גם תפיסה ל"מ ושוב ל"ח עד ממון דמי יימר דמשתבע ולפי"ז י"ל גבי מלוה בשטר דאם תפס מועיל תפיסתו אף בלא שבועה א"כ דמי להא דמשחק בקוביא דמה"ת נוטל בלי שבועה ומדרבנן עכ"פ יועיל תפיסה א"כ כמו דהתם חשיב עד ממון וחייב ק"ש ה"ה דהכא חשיב מוחזק ולפ"ז י"ל דרבי ורבנן פליגי בפלוגתת ר"פ וראב"י ומיושב בזה דברי הרי"ף ז"ל שכ' דלא כיש מי שאומר דהלכה כרבי ורק דאינו גובה ממלוה אף ממלוה בשטר דל"ח מוחזק והשתא ניחא הואיל דלדידן הלכה כראב"י דמשחק בקוביא אינן חייב ק"ש וע"כ הטעם דכיון דעכ"פ מדרבנן לא יועיל עדותו בלי תפיסה ל"ח עד ממון מכ"ש הכא כיון דלא יוכל לגבות לכתחלה בלא שבועה אף דמהני תפיסה אפ"ה ל"ח מוחזק ונשמע עכ"פ מש"ס דכאן דבמלוה בשטר אם תפס מהני תפיסתו בלא שבועה דאין לומר דפלוגתת רבי ורבנן הוא אי מועיל תפיסה ז"א דאם יש מקום לומר דפליגי בפלוגתת ר"פ וראב"י מהיכי תיתי לומר ולעשות פלוגתא חדשה ואפושי פלוגתא לא מפשינן וז"ב:

ד) **ובאמת** עפ"ז י"ל מה דקשה לכאורה בהא דפריך הש"ס מי יימר דמשתבע ותיקשי מהא דקאמר הש"ס הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והרי גם כתובה אינה נוטלת אלא בשבועה וא"כ י"ל מי יימר דמשתבעת ועפ"ז י"ל דבאמת לר"פ חזינן דהיכי דמה"ת כשר חשיב עד ולפ"ז י"ל לשי' התוס' ב"מ לחד תירוצא גם בחשוד אינו נוטל בלי שבועה דכיון דברצונו לישבע לא אמרי' משאיל"א ואדרבה מה"ת גם בשבועה אינו נוטל שפיר פריך הש"ס דכיון דמה"ת אין לו זכות בלי שבועה שפיר ל"ח בכלל מפסיד ממון אבל בעד מיתה הואיל דמה"ת נוטלת בלי שבועה שפיר אמרי' דחיוב ק"ש הואיל דחזינן לר"פ דאזלינן לגבי חיוב ק"ש בתר ד"ת ואף לתירוצא דתוס' שם דגם בחשוד מה"ת נוטל בלי שבועה ואפ"ה פריך הש"ס מי יימר דמשתבע ושוב הדרא הקושיא מעד מיתה לדוכתא אך באמת כבר הבאתי להעיר דגם בחשוד יתחייב ק"ש הועיל דמועיל מה"ת וכדס"ל לר"פ במשחק בקוביא אולם לשי' הרשב"א דעיקר טעמו דר"פ משום דגם מדרבנן מועיל תפיסה א"כ לפ"ז י"ל בחשוד אף א"נ דמה"ת נוטל בלי שבועה דל"ח משאיל"מ מ"מ בתר דהטילו חז"ל שבועה מכח לא שבקת חיי ע"כ דתיקנו דלא יועיל אפי' תפיסה דאל"כ

מאי הועילו חז"ל בתקנתם דא"נ דיועיל ותפיסה אכתי יהי' שייך לא שבקת חיי דתפיסה דבר קל ע' רמב"ם וכ"מ פ"כ מעדות וכה"ג כ' בתוס' פסחים ד"ל דכיון שאמרו חז"ל אין מבטלין איסור ע"כ דגם בדיעבד אסור דאל"כ מאי הועילו חז"ל בגזירתם וכ"ה בש"ך יו"ד סי' ל"ט בטעם האוסרין נאבדה הריאה עיי"ש וכיון דבחשוד לא יועיל תפיסה שוב א"ח ק"ש משום דשייך מי יימר דמשתבע אבל בעד מיתה דמה"ת נוטלת בלי שבועה וגם מדרבנן עכ"פ אם תפסה מהני פ' בסי' פ"ב בכה"ג שפיר ל"ש מי יימר הואיל דבכה"ג דמה"ת נוטלת בלי שבועה וגם מדרבנן מועיל עכ"פ תפיסה שוב דמי להא דמשחק בקוביא דחייב ג"כ ק"ש ואף דלראב"י גם במשחק בקוביא ליכא ק"ש אפ"ה י"ל בטעמו דס"ל דאפי' בפסולי דרבנן ל"מ תפיסה וכעין שהעירותי לעיל די"ל דרבי ורבנן פליגי או מועיל תפיסה אבל בכתובה דפשיטא דאם תתפוס דיועיל תפיסתה שפיר י"ל דלכ"ע איכא חיוב ק"ש וביותר ביאור י"ל דוקא בחשוד דתיקנו שיהי' נשבע ונוטל משום חשש לא שבקת חיי שפיר י"ל מי יימר דמשתבע דשמא המלוה משקר בתביעתו ואף שיש לו ע"א מ"מ בע"א יש חשש בדדמי וכמ"ש בנה"מ סי' ל"א ומצינו דגם בתובע לחשוד ויש לו ט"א אינו נוטל בלי שבועה וחזינן דגם ביש לו ע"א אכתי שייך הסברא דלא שבקת חיי דבקל ימצא ע"א וע' נובי"ת חו"מ סי' כ"ז ושפיר י"ל מי יימר דמשתבע דשמא משקר בתביעתו אבל בכתובה דחזקה שטרך בידי מה בעי מסייע דלא פרע לה ובפרט דהוי תוך זמנו ע' ש"ך סי' מ"א ובקצה"ח שם נהי דאכתי צריכה לישבע מחשש צררי אבל עכ"פ החזקה מסייע לה וא"כ החזקה מוכחת דתשבע באמת ועל שבועת אמת ל"ש לומר מי יימר דמשתבעת דוודאי לא תרצה להפסד הכתובה בשביל שבועת אמת וז"ב:

ה) **ועפ**"ז י"ל במה שהעירו האחרונים בש"ס ב"ב דקכ"ח דקאמר יכיר שנאמן אדם לומר זה בני בכורי ופריך יכיר למ"ל הא אי בעי מצי יהיב לו במתנה וקשה לרבי דבכור נוטל במלוה פ"ש א"כ לשי' הפוסקים דמכירת שערות אינו רק מדרבנן א"כ י"ל נ"מ ביש לו מלוה בשטר דבמתנה לא יוכל ליתן לו ובתורת חלק בכורה נועל פ"ש במלוה בשער עכת"ק ולכאורה גם לרבנן תיקשי אע"ג דלרבנן אינו נוטל פ"ש במלוה בשער אפ"ה כבר הבאתי די"ל הטעם כיון דגם במלוה בשער באם אומר הלוה אישתבע לי שלא פרעתיך מחיוב לישבע א"כ י"ל מי יימר דמשתבע ושפיר ל"ח מוחזק וכסברת המרדכי הנז"ל ולפי"ז הא כבר הבאתי די"ל גם בחשוד לשי' התוס' בחד תירוצא דנוטל בלי שבועה מה"ת דיתחייב ק"ש כמו במשחק בקוביא לר"פ ורק שכתבתי דעיקר הטעם כמ"ש הרשב"א דמכח תפיסה חייב ק"ש וממי ל בחשוד דהוכחתי דאף תפיסה ל"מ משום דאל"כ אכתי יהי' שייך לא שבקת חיי ושוב שפיר היכי דל"מ תפיסה שפיר גם לר"פ

אינו חייב ק"ש א"כ הרי כבר הבאתי לעיל דרבי ורבנן פליגי בפלוגתת ר"פ וראב"י דרבי ס"ל דע"י תפיסה חשוב כמועיל לממון וממילא דחשוב כמוחזק ורבנן ס"ל כראב"י, דאף דיועיל תפיסה אפ"ה כיון דלכתחילה אם יטעון הלוה אישתבע לי דלא פרעתיך יצטרך לישבע שוב י"ל מי יימר דמשתבע ושפיר ל"ח מוחזק ואינו נוטל פ"ש אף במלוה בשטר ולפ"ז י"ל כ"ז בתר שתיקנו חז"ל דגם במלוה בשטר צריך המלוה לישבע שפיר לרבנן אינו נוטל פ"ש אבל לפי דין התורה דהי' המלוה גובה בלא שבועה פשיטא דגם לרבנן מה"ת הי' נועל פ"ש וא"כ גם לרבנן תיקשי הא בעי קרא דיכיר לענין שיהי' נוטל חלק בכורה במלוה בשער והיינו מה"ת דהרי מיירי השתא על כוונת הקרא ואלו במתנה לא דהא קנין שטרות ל"מ מה"ת רק מדרבנן וצ"ע ואף דהשתא בתר תקנת חז"ל דצריך לישבע שוב לרבנן ליכא נ"מ אפ"ה יש נ"מ בשער שיש בו נאמנות דבכה"ג גם מדרבנן א"צ לישבע וממילא יש לו זכות בין מה"ת בין מדרבנן ואלו מכח מתנה ל"מ מה"ת:

ו) **אך** באמת י"ל דכבר הקשו בתוס' ב"מ דנ"ז למ"ד מכירת שטרות דרבנן למ"ל קרא למעט שטרות מאונאה הא מה"ת לא משכחת כלל מכירה בשטרות וכ' המפורשים דלכאורה עיקר הטעם דל"מ מכירה בשט"ח משום דחשיב דשא"ב כמ"ש בתוס' ב"ב דע"ו או כסברת הרז"ה ב"ק דמלוה חשיב דשלב"ל וא"כ לשי' הסוברים דבמקנה דשב"ל ודשלב"ל ביחד מהני א"כ י"ל גם הכא מגו דקנה הנייר קנה גם השיעבוד ורק די"ל דאם הקנין הוא במשיכה ל"ש לומר מגו כיון דהשיעבוד אינו דבר הנמשך וכשי' הר"י הלוי מובא בנמ"י ריש ב"מ בשלמא אי כסף קונה א"כ כסף הרי נותן טל הדשב"ל ועל הדשלב"ל ושפיר נהי דבדשלב"ל ל"ש קנין אפ"ה י"ל מגו אבל אחרי שחז"ל הפקיעו קנין כסף ובעי דוקא משיכה שוב ל"ש לומר מגו דקנה הנייר קנה נמי השיעבוד ז"א דעל השיעבוד ל"ש כלל משיכה אבל לדינא ד"ת דכסף הי' קונה א"כ הכסף הרי ניתן בין על הנייר בין על השיעבוד א"כ מדין התורה שפיר הי' מועיל מכירה בשטרות דנהי דהוי דשלב"ל אפ"ה י"ל מגו דקנה הנייר דהוי בא לעולם קנה נמי השיעבוד ושפיר הוצרך רחמנא קרא למעט שטרות מאונאה עיי"ש יצא דמה"ת שפיר הי' מועיל מכירה בשטרות קודם שתיקנו חז"ל דבעי דוקא משיכה וכן במתנה הי' משכחת קנין בשטרות מה"ת ע"י קנין חליפין למ"ד דאותיות נקנין בחליפין דהא לשי' כמ"פ במציאה ומתנה ל"מ קנין משיכה מה"ת רק חליפין או חצר וקנין זה שייך גם בהשיעבוד וממילא אף דהוי דשלב"ל מ"מ הי' שייך לומר מגו דקנה הנייר קנה נמי השיעבוד וממילא שפיר פריך הש"ס יכיר למ"ל הואיל דמדין התורה גם בשע"ח הי' שייך מכירה וה"ה במתנה א"כ אי בעי הי' יהיב לי' בתורת מתנה וז"ב:

באופן אחר י"ל קושיא הנ"ל דלכאורה תיקשי אמאי לא יועיל מכירה בשטרות נהי דהוי דשלב"ל מ"מ הא י"ל מגו דקנה הנייר קנה נמי השיעבוד וכמו במקנה דשב"ל ודשלב"ל ביחד דמהני אך די"ל דענין מגו הוי כהא דמצינו גבי אאחע"א דבכולל או מוסיף חל ונודע מ"ש הרמב"ם בנקודה הנפלאה דמוסיף לא הוי רק אם הוא מוסיף דבע"כ חייל וכן כ' האחרונים לענין כולל ולפ"ז כתבו בטעמא דר"ל דל"ל כולל בשבועה אנבילה ושחיטות משום דלא הוי כולל דבע"כ חייל משום די"ל מגו דלא חל אנבילות לא יחול נמי אשחיטות ונדר שהיתר מקצתו הותר כולה ולפ"ז י"ל דוקא במקנה דשלב"ל ודשב"ל ביחד דלא תלוי חד בחבריה דאף אי לא יחול הקנין בהדשלב"ל אפ"ה יהי' חל הקנין אדשב"ל שפיר י"ל מגו דחל הקנין אדשב"ל חל נמי אדשלב"ל אבל במכירות שטרות הא מפורש בש"ע סי' ס"ו דאי לא הי' כומ"ס ולא קנה השיעבוד לא קנה גם את הנייר אף דהנייר יוכל ליקנות במשיכה לחוד מ"מ עיקר כוונתו הי' לקנות השיעבוד ואם לא קנה השיעבוד עבוד אף הנייר אינו רוצה לקנות א"כ ממילא ל"ש לומר מגו דקנה הנייר קני נמי השיעבוד ז"א דכ"ז דלא ידעינן דקנה השיעבוד לא קנה גם את הנייר ושפיר ל"מ קנין מה"ת גבי שטרות והתינח במכר אבל במתנה קיי"ל דאף בלי כומ"ס קנה עכ"פ את הנייר וכמ"ש הש"ך שם בשם הריטב"א ושוב במתנה אכתי י"ל דשייך קנין מה"ת בשערות משום די"ל מגו דקנה הנייר קני נמי השיעבוד ואי דתיקשי לפ"ז לשי' ר"ת דהא דמועיל מחילה בשערות משום דלא הוי רק קנין דרבנן ולפ"ז דבמתנה משכחת קנין מה"ת בשטרות הי' מהראוי שלא יועיל מחילה בשטרות היכי דהי' דרך מתנה:

ז) **אך** באמת ז"א דהרי גם במקנה דשלב"ל ודשב"ל דמהני מ"מ לא חל הקנין בהדשלב"ל זולת כשבא לעולם וממילא דיוכל לחזור בו קודם שב"ל ומחילה הוי כחזרה וכמ"ש בקצה"ח שם בישוב קושית התומים דלר"מ דס"ל אמדשלב"ל שוב לא יועיל מחילה בשערות וכ' הקצה"ח דכיון דגם לר"מ עכ"פ קודם שב"ל יוכל לחזור ומחילה הוי כחזרה עיי"ש וממילא אכתי י"ל דהא דמועיל מחילה הטעם דהוי כחזרה קודם שב"ל ואפ"ה שפיר י"ל דבמתנה משכחת קנין מה"ת בשערות מכח סברת מגו דקנה הנייר וא"כ שפיר פריך הש"ס יכיר למ"ל הא אי בעי הי' מצי יהיב לו במתנה הכוונה דמעכשיו בחיי אביו בוודאי לא זכה בחלק בכורה, ורק לענין שיוכל לגבות מהמלוה בשער לאחר מותו א"כ באופן זה הי' יוכל להקנות לו השט"ח לכשיבוא לידי גובינא בתורת מתנה הואיל דבמתנה גם מה"ת שייך קנין בשטרות וז"ב בס"ד ודו"ק:

נחזור דמש"ס ב"ב דקכ"ד בפלוגתת רבי ורבנן מבואר לכאורה דמועיל תפיסה ורק דפליגא בפלוגתת ר"פ וראב"י:

ח) **ובהיותי** בזה נלע"ד לתרץ קושית התוס' שם בהא דפריך הש"ס ומה בין זה לפוגם שערו והקשו בתוס' דהא נשמע ממתני' דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וע"כ הטעם דלמא אי הי' אבוהן קיים הי' טוען פרעתי א"כ ממילא נשמע בטוען פרעתי ורוצה שישבע דחייב לישבע שלא נפרע:

ונלע"ד דבאמת קיי"ל דביתומים אפי' אומרים אין אנו יודעין אם פרע לך אבינו אפ"ה פטורים וכ' המהראנ"ח הטעם משום דלא הו"ל למידע וכ' הקצה"ח דכ"ז למ"ד דבלא הו"ל למידע איא"פ פטור אבל למ"ד דאיא"פ גם בלא הו"ל למודע חייב שוב צ"ל הטעם משום דטענינן להו דאביהם הי' טוען וודאי שפרעו אולם הבית מאיר באה"ע סו' קע"ח העיר דהא א"א למיטען דאביהם הי' טוען וודאי שפרעו רק הכוונה דטוענין ליתמי שמא הי' טוען אביהם שפרע ושוב אכתי חשוב בכלל איא"פ אולם כתב שם סברא נכונה דדוקא לגבי לוה גופה דעכ"פ הי' עליו חוב ברור בשום פעם שפיר מס' א"א לפוטרו אבל ביתומים הרי הנכסים הם יורשין בוודאי ורק דמוטל עליהם לפרוע חוב של אביהן ואם אביהן פרע א"כ מעולם לא התחיל החיוב עליהם וא"כ אם יש עכ"פ ס' שמא פרע אביהן שוב היורשים הם בכלל איא"נ דמספק א"א להטיל עליהם חוב ומזה רצה לחדש דגם במידי דכבר טען אביהם איא"פ ומת אפ"ה י"ל דהיורשין פטורים ואף דיש לדון מכח השיעבוד נכסים וחשיב כספק אי נפקע השיעבוד מ"מ הנכסים הם רק מטעם ערבות וא"כ מוכרחים לדון מקודם על היתומים וכיון דהם פטורים נפקע ג"כ השיעבוד עיי"ש והנה מפורש בסי' פ"ז דבטוען שיש לו אצלו חוב בשטר ונשבע שפרעו ואח"כ הוציא השטר דחייב לשלם לו ואפ"ה לא נעשה חשוד דשמא האמת הוא שפרעו והעיר בקצה"ח דהא סוקלין ושורפין על החזקות וכיון דחזקה דשטרך בידי מה בעי מועיל אפי' להוציא ממון מכ"ש דיועיל לפוסלו עיי"ש אולם וי"ל לפמ"ש הט"ז בסי' ע"ה גבי ספק פרע לו מטבע מזויפת דחשוב כאיא"נ וראי' מהא דמכר לו טבעת והקונה אומר שהוא בדיל והמוכר אומר א"י דהוי איא"נ והטעם דכבר הוחזקנו אותו בחזקת פטור ובש"ך סי' רל"ב כ' בשם מהרשד"ם להיפוך ובשו"ת פמ"א מובא בפת"ש שם דחה ראיות הט"ז דהתם במכר לו טבעת אם הטבעת הי' טוב א"כ מעולם לא הי' חיוב על המוכר להחזיר המעות דמיד בשעה שקיבל המעות נתן לו חפץ טוב חליפי המעות לכך מס' א"א להטיל עליו חיוב אבל הכא דקודם הפרעון הרי הי' חיוב לו א"כ נהי דבשעת הפרעון הוחזקנו בחזקת שכבר נפטר אפ"ה כל שנולד ס' בהפרעון שוב מוקמינן לי' בחזקת חיוב הראשון עיי"ש ולפ"ז י"ל דבאמת חזקה שטרך בידי מה בעי ל"ח כבירור ולא עדיף מרוב והא דמועיל להוציא ממון י"ל דדוקא כמו רובא לרדיא דאם קנה לשחיטה מעולם לא הי' חיוב על

המוכר להחזיר המעות ושפיר גם עפ"י הרוב א"א להטיל חיוב דרוב ל"ח טפי מספק וכמ"ש התה"ד דרובא לא מיקרא ראיה אבל הכא הרי הי' חייב לו וא"כ החזקה בא רק להחזיק חיובו בכה"ג שפיר מועיל החזקה להוציא ממון דהחזק"מ כבר אזדא הואיל דעכ"פ הי' חייב לו עד עכשיו והתינח לענין חיוב ממון דהחזק"מ כבר אזדא שפיר מועיל חזקה דשטרך בידי מה בעי אפי' להוציא אבל לענין לעשותו חשוד אכתי י"ל כיון דאם האמת שפרע ממילא לא איתרע כלל החזקת כשרות שפיר ל"מ החזקה דשטרך בידי מה בעי לאפוקי מהחז"כ וז"ב בסברא:

ט) ולפ"ז י"ל דהא דס"ד דהש"ס דחזקה שטרך בידי מה בעי מועיל גם לענין שיהי' נוטל בלי שבועה אפי' בטוען אישתבע לי הסברא דכיון דבוודאי הי' חייב לו בשום פעם ובכה"ג בטוען איא"פ חייב אפי' במע"פ משום דמספק א"א להפקיע חזקת חיוב שפיר הי' ס"ד דהש"ס דבשטר אף שטוען הלוה שפרעו מ"מ י"ל דמכח חזקה דשטרך בידי מה בעי דהוי עכ"פ כמו רוב מועיל עכ"פ למשוי לטענת הלוה לטענת ספק וכהא דמצינו בש"ס כתובות דט"ז דכיון דרוב נשים בתולות נינהו חשיב טענת הבעל לטענת שמא ושוב א"א להפקיע מחזקת חיוב שהי' עליו מאז אבל ביורשין דפטורין באיא"פ וע"כ משום דלגבייהו הוי הספק על התחלת החיוב א"כ אפי' בשטר א"נ דיש עכ"פ ס' שמא פרע אביהן א"כ אכתי לגבייהו הוי ס' על החיוב וזה וודאי דגם חזקה דשטרך בידי מה בעי ל"ח כוודאי גמור להטיל חיוב על היורשים וליטול מהם בלי שבועה וכיון דל"ח וודאי שוב אכתי לגבייהו חשיב כס' על החיוב ולפ"ז יוצמח דאף אי הי' הדין דבאם הלוה גופא חי לא הי' המלוה צריך לישבע אפ"ה לענין יורשים בוודאי דהי' מחויב לישבע ורק למסקנא דגם נגד הלוה חייב לישבע שפיר י"ל גם ביתומים הטעם דטענין להו שאביהם פרע אבל קושית התוס' מיושב שפיר דמהא דיתומים לא נשמע לענין הלוה גופא וכנ"ל וז"ב בס"ד:

י) והנה בגוף הדבר אי מועיל תפיסה מכל אדם או רק גבי ת"ח באמת יש מחלוקת בדעת הרא"ש בזה דלשי' הרא"ה מטארני מועיל תפיסה ורק דמנדין אותו והטור פוסק דמועיל תפיסה וכן כ' הרי"ף והרא"ש בפ' הכותב ולשי' הסמ"ע והט"ז בע"ה אם אינו רוצה לישבע מוציאין ממנו השטר ורק בתפס מקודם מהני ובת"ח לא משביעינן לי' ומניחין בידו השטר כדי שאם יתפוס יועיל תפיסתו וטעמם משום דת"ח לא נחשד להיות משקר עיי"ש ולכאורה צ"ב מהיכן הוציא הרי"ף דבר זה דיועיל תפיסה גם בע"ה הא יש לחלק בין תפס ברשות אולם י"ל עפמ"ש הרי"ף בפ' הכותב דבהא דיש עליו כתובת אשה ובע"ח ואין לו לשלם רק לאחד לבע"ח יהבינן ולא לאשה משום דיותר מה שהאיש

רוצה לישא האשה רוצית להינשא והקשה הריטב"א דכיון דמדין יחלוקו וכי בשביל סברא קלה יגזלו את האשה וכ' הר"ן דכיון דבדיעבד בקדם וגבה מה שגבה וגבה א"כ הואיל דבדיעבד יש לו זכות עפ"י דין מועיל סברא קלה אף להגבותו לכתחילה ואחר שכבר גבה יש לו באמת זכות מדינא עיי"ש ולפ"ז י"ל הכא דלכאורה צ"ב אמאי בת"ח לא משביעינן לי' ולא חשדינן לי' למשקר מ"ש מכל שבועות היסת דאין חילוק בין ת"ח לע"ה ולכ"ע מחייבין לישבע ומ"ש הכא דסמכינן בת"ח אסברא קלה דלא נחשד לשקר ולפוטרו משבועה ורק א"נ דתפיסה מועיל אצל כל אדם א"כ הרי בדיעבד יהי' לו זכות מדינא שוב סמכינן אסברא קלה דלא נחשד צ"מ לשקר אף לכתחילה לענין דלא מוציאין ממנו השטר כדי שיוכל לתפוס אבל בט"ה אף דבדיעבד ג"כ יועיל תפיסתו מ"מ כיון דיש חשש משקר שפיר חוששין שלא יתפוס ואם אינו רוצה לישבע מוציאין ממנו השטר לכתחילה כדי שלא יתפוס הואיל דבע"ה ליכא סברא קלה לענין לכתחילה אבל בכל שבועות היסת דבאינו רוצה לישבע מנדין אותו וליכא שום קולא גם בדיעבד שפיר א"א לחלק בין ת"ח לע"ה ורק הכא כיון דבדיעבד מועיל תפיסה שוב מועיל הסברא דצ"מ לא נחשד לשקר אף לענין לכתחילה ולפ"ז הרי נשמע מזה דבצ"מ לא משביעינן ולא מוציאין ממנו השטר דע"כ דתפיסה מועיל גם בכל אדם דאל"כ איך מועיל הסברא דצ"מ לא נחשד לשקר להקל כל כך גם לכתחילה דאין מוציאין ממנו השטר כדי שיוכל לתפוס וסגי דאם סברא זו הי' מועיל גבי ת"ח דבאם תפס שיועיל תפיסתו אבל לא שיועיל כל כך גם לכתחילה וכעין שכ' בתוס' כתובות דע"ו דאף חזקה לא יוכל לפעול ב' פעולות וע"כ נשמע דתפיסה מועיל גם בכל אדם ושפיר מועיל הסברא דצ"מ לא נחשד לשקר גם לענין שלא להוציא ממנו השער א"כ מכאן דחזינן דבצ"מ אף לכתחילה אין מוציאין ממנו השטר שפיר הוכיח הרי"ף דתפיסה מועיל אף בכל אדם והוא ראי' ברורה לדעת הרי"ף וז"ב בס"ד:

יא) לענ"ד יש מקום לומר דאף להסוברים דבמלוה בשטר ל"מ תפיסה בכל אדם משום דהוי תפס שלא ברשות אפ"ה י"ל כ"ז היכי דטען הלוה פרעתי קודם שתפס וכבר פסקו הב"ד שחייב לישבע אז שפיר ל"מ תפיסתו אח"כ אבל במלוה בשטר והמלוה חיוב להלוה חוב ממק"א אז וי"ל דחשוב כתפס ברשות דכיון דיוכל לנכות מחובו א"כ מיד כשבא להב"ד הוי כתפס כבר והוו כתפס ברשות דהרי מעות ההלוואה בהיתר בא לידו ודמי לשבועת היסת דאם טוען הלוה שכבר פרע את החבו דלא נחתינן לנכסיו ובאמת התומים בסי' פ"ב הכריע כן להלכה דבמלוה בשטר בין בת"ח בין בע"ה מועיל תפיסה רק מקודם שפסקו הב"ד שחייב לישבע אבל אחר שחייבו הב"ד אותו לישבע תו ל"מ

תפיסה וממילא די"ל דהיכי דהמלוה הי' חייב להלוה ממק"א א"כ כיון דהי' יוכל לנכות חובו מחוב שחייב להלוה שוב חשיב כתפס קודם שבא לב"ד והוי כתפס ברשות אולם דבר זה תלוי במחלוקת דהקצה"ח בסי' ע"ה כ' אהא דכ' הש"ך דגם בס' פרעון קודם להלוואה חייב ומוכח מדבריו דאם גם המלוה אינו יודע הי' פטור הלוה וע"ז חידש הקצה"ח דגם במלוה אומר א"י חייב הלוה הואיל דטענת יש לי בידך כנגדו אינו טענה רק במיגו דפרעתי א"כ הרי הדין דזה גובה וזה גובה ושוב חשיב המלוה בכלל איא"נ עיי"ש וע' בקצה"ח סוסי' נ"ט שכ' ג"כ כסברא זו אולם לשי' הנח"מ בסי' ע"ר דטענת יש לי בידך כנגדו הוו ממש כפרעון ולא דמי כלל להא דזה גובה וזה גובה שפיר י"ל כסברתינו דע"י שאומר בב"ד שיש לו חוב בשטר כנגדו חשיב ככבר פרע לו ובאמת המעיין בקצה"ח גופא בסי' ע"ב ובסי' פ"ב שנסתפק בזה היכי דאומר הלוה יש לי בידך כנגדו אי חשיב כטוען פרעתי לחייב את המלוה שבועה והעלה דאם אומר יש לו חפץ כנגדו דאז קי"ל נזקקין לתובע תחילה וגובה חובו ואח"כ נשבע היסת על החפץ אבל יש לי בידך כנגדו מעות אז חשיב כפרעון ממש וחייב המלוה לישבע ולא דמי להא דזה גובה וזה גובה עיי"ש א"כ ממולא דיוצדק סברתינו דבנ"ד חשיב ככבר תפס המלוה שיש לו שטר על חובו עוד מקודם שבא לב"ד ושפיר חשוב כתפס ברשות וע' בחו"מ סי' ס"ו בהא דהמוכר שט"ח דמהני מחילה וכ' הש"ך בשם מהראנ"ח דאם הלוקח חיוב סך כזה ללוה שוב ל"מ מחילה דהוי כאילו כבר גבה הלוקח אולם הש"ך השיג עליו והסכים עמו בתומים אכן בקצה"ח הצדיק שיטת מהראנ"ח דנהי דקיי"ל זה גובה וזה גובה וממילא ל"ח כגבה מ"מ עכ"פ תפס מיהו הוי וממילא ל"מ מחילה כיון דחשיב מטא לידו עכ"פ לא גרע ממשכון והיינו דחובו ממושכן אצלו ונשמע מדבריו דבכה"ג דיש לו חוב ממק"א חשיב כתפס עוד קודם שבא לב"ד ושפיר מועיל תפיסתו אולם לפמ"ש בשער המשפט להצדיק דברי הש"ך והרגיש בזה די"ל דחשיב כתפס ודמו למשכון ואפ"ה כ' די"ל מנה אין כאן משכון אין כאן וגם דל"ח תפס רק בתפס גוף אותו דבר שדנין עליה אבל בתפס ממק"א ל"ח בכלל תפס א"כ ה"ה הכא ל"ח בכלל תפס ונשמע דזה תלוי בפלוגתת הקצה"ח והשעהמ"ש הנ"ל וט' במח"א בתשובה שהעיר לענין אי יוכל לנכות החוב בעד ריבית מיורשי המלוה והביא מנמ"י פ"ג דב"ק דבנזקין שדינו בעידית זה הוי בכלל עידית שיעמוד כ"א בשלו בכה"ג שפיר יוכל לנכות הריבית אבל א"נ זה גובה וזה גובה אין לנכות הריבית מהחוב עיי"ש עכ"פ יצא די"ל בנ"ד לכ"ע מועיל התפיסה כיון דהכא חשיב עוד כתפס קודם שבא לב"ד ובפרט דלפי הנראה מפשיטות דברי הרי"ף והרא"ש גם בסתם מלוה בשטר אף שכבר פסקו לו הב"ד לישבע אפ"ה אם תפס קודם

שהוציאו ממנו השטר דמועיל תפיסתו וכמו שנראה מדברי הסמ"ע והט"ז דבע"ה לכך הב"ד מוציאין ממנו השטר כדי שלא יתפוס ומוכח להדיא דאם הי' תופס אפי' לאחר שבא לב"ד ג"כ הי' מועיל תפיסתו וא"כ נהי דבש"ע סי' פ"ב לא הובא רק דבת"ח מועיל תפיסה מ"מ בסי' פ"ז מובא בשם יש מי שאומר דבכל מחויב שביעה דרבנן מועיל תפיסה ואף דמחולקין בזה הסמ"ע והש"ך אי מנדין אותו אפ"ה י"ל דכיון דעכ"פ כבר הוכחתי בכמה ראיות מהש"ס דמועיל תפיסה בכל אדם ולא נשאר לנו לדון רק לענן הנידוי א"כ בזה שוב יוכל לומר קי"ל כהסמ"ע דהרי גם בס' מחויב שבועה א"א לחייבו לישבע מספק ע' בש"ך סי' פ"ז ק"י מ"ש בזה ועיי"ש עוד המחלוקת שבין רש"י והרמב"ם לענין שבועת המשנה אי יכולים להפך דכ' הש"ך דמועיל תפיסה וכ' הקצה"ח דרק במלוה בשטר מועיל תפוסה לענין שיהי' יוכל להפך אבל בשכיר ונגזל דמה"ת אינו גובה גם בשבועה לא יוכל להפך וממילא בתפס בלא שבועה מפקינן מיני' וממילא א"א לנדות לשכנגדו לפי שיוכל לומר קי"ל דאינו יכול להפך וכן כ' בנה"מ שם וה"ה הכא לענין נידוי יוכל לומר קי"ל כסמ"ע:

יב) אך כ"ז קודם הפרעון אבל עכ"פ כבר כ' הט"ז דעכ"פ לאחר הפרעון מחויב לישבע היסת דלא עדיף מטענת אמנה או לקחת ממני ריבית והוא טוען לא לקחתי דמשביעין אותו לאחר הפרעון ואם אינו רוצה לישבע משמתין אותו עיי"ש וגדולה מזו גם בטוען בהיתר לקחתי אף דבזה לשי' הסמ"ע והש"ך בסי' פ"ב א"צ לישבע לאחר הפרעון משום דחזקה לא שביק היתרא מסייע לו אפ"ה כ' בט"ז יו"ד סי' קס"ט דצריך לישבע לאחר הפרעון היסת זולת היכי דמפרש להדיא האיך הי' ההיתר אז א"צ לישבע עיי"ש א"כ ה"ה הכא פשיטא דצריך לישבע הוסת לאחר הפרעון ואף א"נ דלא כשיטת הט"ז בסי' פ"ב ורק נימא דהתם גם אחר הפרעון א"צ שבועה אפ"ה י"ל דוקא התם דהוי התביעה על דמי השטר דהלוה תובע אותן הדמים שפרע לו על השטר א"כ שפיר חזקה דשטרך בידי מאי בעי מסייע דוודאי עדיין לא פרע אבל הכא שתובע ממנו חוב אחר נהי דשמעון טוען שמגיע לו חוב מכבר בחת"י ראובן ובחת"י הרב אב"ד ז"ל וחזקה דשטרך בידי מאי בעי מסייע אפ"ה י"ל כיון דחזקה זו ל"מ ליטול בלא שבועה א"כ שמעון חשוב רק כאומר פרעתיך ומה לי אם אומר פרעתי סתם או פרעתיך ע"י שמגיע לי אצלך חוב בשטר בכה"ג בוודאי דצריך לישבע אחר הפרעון ובפרט די"ל דהשתא דהוכחתי דאף אם השטר זה הי' חשיב שטר גמור אפ"ה הי' מחויב לישבע היסת לאחר הפרעון מכ"ש בנ"ד די"ל דל"ח שטר גמור לפי שאין חתום עליו עדים בוודאי דחייב לישבע ומה שהעיר כת"ה די"ל דהוו שטר גמור לפי שהוא חתום בחת"י הרב וחשוב כמו פס"ד דכ' הש"ך

בסי' ל"ט להלכה דנגד פס"ד לא יוכל לטעון פרעתי באמת ז"א דפס"ד שחתם עליו רק דיין א' בוודאי דאין עליו תורת פס"ד דהא מבואר בחו"מ סי' ג' דגם יחיד מומחה נהי דדינו דין אפ"ה יוכל להחליף טענותיו וכ' שם הקצה"ח דאף בקבלוהו אפ"ה דבר התלוי בכפירה והודאה יוכל להחליף טענותיו ביחיד מומחה או בג' הדיוטות וממילא בכתב זה בוודאי דל"ח בכלל פס"ד ושטר כזה בוודאי דאינו חושש להניח בידו:

י"ג) **ולכאורה** הי' מקום לתלות נ"ד במחלוקת הרמב"ם והרשב"א הובא בחו"מ סי' נ"א בשטר בע"א אי יוכל לטעון פרעתי דדעת הרמב"ם דפרעתי גופא הוי טענה גרוע גם בשטר בע"א ורק דיש לו מיגו דמזויף הו"ל כמשואיל"מ ודעת הרשב"א דבשטר בע"א פרעתי הוי טענה מעליא לפי ששטר כזה אינו חושש להיות בידו ואין זה מכח מיגו דמזויף רק משום דיוכל לטעון מזויף שוב אינו חושש להניח השטר ביד חבירו עיי"ש וכה"ג איתא בסי' פ"ז לענין עד המסייע היכי דאינו נאמן טענה זו רק במיגו ל"מ עד המסייע לפי שבטענת המיגו לא הי' לו עד המסייע והקשה בש"ך מדברי הרא"ש דבשבועת השומרין באפקד בשטר סגי בע"א לפי שעד המסייע פוטר והא החזרתי ג"כ לא מהימן רק במיגו ואפ"ה מועיל עד המסייע וכ' הנה"מ דהתם אין הטעם מכח מיגו רק לפי שטוען טעות נאנסו אינו חושש להיות שטרא בידו עיי"ש וע' בקצה"ח בסי' נ"א שכ' דלשי' הרמב"ם שטר בע"א חמור מכת"י דאף א"נ דבכת"י יוכל לומר פרעתי אפ"ה בשטר בע"א לא מצי למיטען פרעתי ולשי' הרשב"א שטר בע"א שוה ממש לכת"י אולם הביא משיטת הרשב"ם דסובר דשטר בע"א יוכל לומר פרעתי אף דרשב"ם סובר דבכת"י א"י לומר פרעתי וע"כ דשטר בע"א גרע מכת"י עיי"ש אבל בשעהמ"ש שם הרגיש בזה וכתב לחלק בטו"ט עיי"ש ובאמת הש"ך בסי' נ"א הכריע כשיטת הרשב"א אכן בתומים כ' דהוי ס' דדינא ולכאורה י"ל דנ"ד תלוי בהא דאיתא בסי' ס"ט בפנקס שהחתימו עליו ע"א וגם הם חתומים עליו דבכה"ג לא יוכל לומר פרעתי א"כ הכא דראובן חתום עליו וגם הרב חתום עליו שוב א"ו לומר פרעתי אך כבר תמה הש"ך שם והעלה דאף לשי' הרא"ש מהימן הכא לומר פרעתי כמו בשאר כת"י ובפרט דאף א"נ דלשי' הרא"ש באמת ל"מ לומר פרעתי כ"ז בפנקס שכל עסקיהם כתובים שמה פנקס כזה אדם חושש שלא להניח ביד חבירו עיי"ש וממילא פשיטא דבנ"ד אף נשי' הרא"ש הי' נאמן לומר פרעתי וממילא פשיטא דנהי דגם שמעון יוכל לתפוס במיגו דפרעתי לראובן אבל עכ"פ מחויב שמעון לישבע ובפרט דיפה כ' כת"ה דאף בפס"ד גמור אם עבר זמן רב ולא תבעו איכא הוכחה שכבר נפרע הואיל דכבר בא הדבר לפני ב"ד בוודאי דלא הי' ממתין זמן רב כמ"ש הרמ"א בסי' ל"ט ואף דכ' בנה"מ שם דבפס"ד בהדי שטר אף בעבר זמן רב ולא

תבעו א"נ לומר פרעתי אפ"ה בנ"ד דכבר הבאתו דל"ח בכלל שטר גמור ולכל היותר ל"ח רק כמו שטר בע"א לחוד או כפס"ד לחוד בכה"ג בעבר זמן רב פשיטא דהי' יוכל ראובן לומר פרעתי וז"ב:

יד) ומה גם דבשטר ישן צריך לדקדק אחריו כמפורש ברמ"א סי' ס"א ובנה"מ כ' דהלוה נאמן לומר פרעתי עיי"ש ובנ"ד חשוב שטר ישן ובפרט דשייך הסברא דאם הי' עדיין ראובן חייב לו למה פרע לו שמעון בכל פעם שהלוה ממנו וכהא דמבואר בחו"מ סי' קמ"ו ונהי דשמעון אומר ע"ז כמה אמתלאות ואמתלא מועיל בזה כמפורש ברמ"א בסי' פ"ה אפ"ה בנ"ד האמתלא גרוע מאוד ודעת מהר"ש חסון דבממון ל"מ שום אמתלא וע' קצה"ח סי' פ' מ"ש בזה אבל עכ"פ בעי אמתלא טובה אבל אמתלא גרוע הא גם באיסור ל"מ כמפורש ביו"ד סי' קפ"ה ובכמ"ק ולפ"ז לכאורה הי' מקום בנ"ד לפקפק דאף בשבועה אין להאמינו חדא מכח דבפס"ד בעבר זמן ולא תבעו נאמן הנתבע לומר פרעתי או מכח דחשיב שטר ישן או מכח דהלוה אצל ראובן כמה פעמים ופרע לו ולא ניכה לעצמו החוב הלז א"כ חשיב כמו אנן סהדי דוודאי כבר פרע לו וכהא דל"מ מיגו בעובדא דנהר פקוד וכמ"ש בתוס' כתובות דט"ז ורק דקשה מכח כל הני סברות להוציא ממנו ממון דמפני שאנו מדמין נעשה מעשה אבל לפוטרו משבועה בוודאי דלא יעלה על הדעת ובפרט דלשי' הש"ך בסי' פ"ב גם במלוה בשטר גמור אפי' בתפס מחויב לישבע ובאינו רוצה לישבע מנדין אותו ע"כ מכח כל הני טעמי פשיטא דעכ"פ מחויב לישבע שעדיין לא נפרע ושכדין תפס ויפה דן ויפה הורה והמערער ידו על התחתונה כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' וישב תרנ"א ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן כה

להרב המאוה"ג מ' נפתלי הורוויץ חתן הגה"צ מדעש זצ"ל.

בדבר השאלה באחד שקנה מחבירו תבואה ושילם לו סך ששה אלפים כתרים ובשעת שמסר לו המעות נדמה להמוכר שמנה לו יפה וביום שלאחרי' בא לב"ד וטוען שהניח המעות במקום המשתמר ונחסר לו אלף כתרים וטוען כי אולי טעה הלוקח במנין ורוצה להשביעו אם מנה לו כל הסך ששה אלפים כתרים ונסתפק כת"ה אי חשוב טענת ברי להשביעו:

א) והנה בגוף הדבר אם הי' הלוקח ג"כ טוען שא"י בבירור אם נתן לו סך ששה אלפים כתרים אז הי' מקום לומר דאם שילם המעות מקודם שקיבל התבואה א"כ הוי ספק בחיוב דשמא לא נשאר חיוב כלום וספק בחיוב פטור אף אם הי' התובע טוען בריא אך אם קיבל מקודם התבואה א"כ כבר נתחייב בדמים תיכף בשעת קבלת הסחורה וכיון

דיש לו ספק אם שלם כל חוב הוי בכלל איא"פ ואף דלכאורה לפמ"ש הט"ז סוף סימן ע"ה במי שפרע לחבירו חוב ואחר הפרעון טוען המלוה שהי' בו מטבע מזויפת והלוה טוען א"י דחשיב א"י אם נתחייבתי כיון שכבר הוחזקנו בחזקת פטור וראייתו ממכר לו טבעת ואח"כ טוען הלוקח שהוא בדיל והמוכר טוען א"י אם זה הטבעת מסר לו דחשיב בכלל ספק בחיוב, א"כ ה"נ י"ל כיון דעכ"פ בשעה שמסר לו המעות הוחזקנו בחזקת פטור שוב מס' א"א להטיל חיוב חדש אך באמת ידוע דבשו"ת מהרשד"ם הובא בש"ך חו"מ סי' רל"ב חולק ע"ז וגם בשו"ת פמ"א דחה דשם גבי טבעת יש ספק באמת על התחלת החיוב דאם מסר לו טבעת טוב א"כ מעולם לא הו' חיוב על המוכר להחזיר המעות דהא נתן לו החפץ טוב חליפי מעות א"כ מספק א"א להטיל עליו חיוב אבל בהי' חיוב לו א"כ עכ"פ א"א הי' עליו חזקת חיוב נהי דבשעת פרעון סברנו שנפקע חיובו אבל כשנולד אח"כ ספק שמא הי' מטבע מזיופת א"ס שוב מוקמינן בחזקת חיוב הראשון ובחי' ביארתי דלכאורה גם בדין דמכרו לו טבעת ג"כ נימא דהיכי דקיבל מקודם המעות א"כ הי' עליו חיוב ליתן לו חפץ טוב והספק אם פקע חיובו, שוב נוקמא בחזקת חיוב הראשון אך באמת יש לחלק דשם אם קנה ממנו טבעת ידוע ג"כ תיכף שמסר לו המעות ממ"נ לר"י תיכף נקנה לו החפץ ושוב אין עליו חיוב להחזיר לו המעות ואין עליו אף חיוב פשיעה כמו"ש בשע"מ, ורק הספק שמא החליף לו הטבעת א"כ הוי ספק בחיוב, ולר"ל דכסף אינה קונה אף מה"ת א"כ אסור להמוכר להשתמש במעות כמ"ש התוס' ב"מ דמ"ג א"כ המעות הם ממילא ברשות הלוקח דהוי רק כפקדון בלא אחריות ברשות המוכר וא"כ עכ"פ הוו כספק על תחלת החיוב:

ב) עכ"פ בנ"ד היכי דקנה תבואה ומשכו קודם נתינת המעות ומשיכה עושה קנין גמור א"כ חל עליו חיוב לשלם המעות א"כ כשיש לו ספק אם שילם כל המעות הוי איא"פ, ועיין ח"ס חו"מ סי' ק"נ שכ' באחד שהחליף באנקנאט מאלף ר"כ על באנקנאטים קענים ונגנב עשרה ר"כ ויש ספק שמא נגנב קודם שהסירו מעל שלחן הגדול שעומד אצל המחליף וממנו מוסרים על שלחן הקטן שעומד לפני המקבלים ואם נגנב משלחן הגדול עדיין הוא ברשות המחליף וכשנתנו לשלחן הקטן כבר הוא באחריות המקבלים וחילק דאם קיבל הב"נ הגדול מקודם שהתחיל ליתן להם הב"נ הקענים הוי בכלל איא"פ דכיון דהוי עליו חיוב בשום פעם ליתן להם ב"נ הקטנים דלא קני ב"נ מיוחדים א"כ הוי בכלל ספק בפרעון דשמא נגנב עוד כשהי' ברשותו אבל אם נתן להם הקענים מקודם ואח"ז קיבל הגדול א"כ הוי ספק בחיוב דשמא נגנב משלחן הקטן וא"כ הוי באחריותם עיי"ש א"כ ה"נ אם קיבל הסחורה חל עליו חיוב לשלם סך ששה אלפים כתרים וכשיש לו

ספק שמא טעה במנין הוי ספק בפרעון ושפיר לשי' הפמ"א דבס' פרע לו מטבע מזויפת חשוב בכלל איא"פ א"כ ה"נ וודאי מיחייב וי"ל דגם לשי' הט"ז מ"מ דוקא שם דרוב מטבעות אינם מזויפת א"כ הוי כנתברר שנפטר מחיובו הראשון א"כ שפיר חשוב כס' בחיוב ונהי דעכ"פ הי' עליו חיוב קודם שפרע לו מ"מ עכ"פ כיון שמכח הרוב הוי כוודאי פרעון א"כ א"א להטיל חיוב עד הרוב אבל הכא דהס' אם פרע לו כל הסך א"כ שפיר י"ל דמוקמינן לי' בחזקת חיוב הראשון אבל אם נתן מקודם המעות ואח"ז קיבל התבואה א"כ שפיר הוו ספק בחיוב דשמא שילם לו כל הסך מקודם ושוב מספק א"א להעיל עליו חיוב חדש:

ג) **ושוב** מצאתי כעין זה בשו"ת הגאון מהרי"ל דיסקין אבד"ק בריסק בא' שקנה תבואה וטוען הלוקח שחסר לו מהמדה ורק שא"י בבירור דשמא נגנב לו בדרך ומחלק ג"כ דאם המוכר קיבל המעות מקודם הוי ספק בפרעון אבל אם מסר לו התבואה מקודם הוי ס' בחיוב וכ' דל"ד לדברי הט"ז דשם לפי שרוב המטבעות אינן מזויפות עיי"ש נמצא בנ"ד שיש ספק בסכום המעות ג"כ יש חילוק דבקיבל הסחורה מקודם הוי ס' בפרעון ובנתן המעות מקודם הוי ס' בחיוב עיי"ש בפסקים סי' קע"ו אך כ"ז אם הי' התובע טוען ברי שחסר לו הסך אלף כתרים והנתבע הי' טוען שמא אז הי' מקום לחלק כנ"ל דאם קיבל הסחורה מקודם הוי בכלל א"ו אם פרעתיך אבל השתא שגם התובע אינו טוען בבירור שמנה המעות תיכף בשעה שקיבל ממנו והי' חסר רק שנתנו לתוך תיבה משתמרת והנתבע טוען בבירור שמסר לו הסך בשלימות יש להסתפק אי זה חשוב כטענת ברי להשביע את הנתבע ולכאורה קיי"ל דבטענת ספק אין להשביע אך באמת מצינו בחו"מ סי' ע"ה דביש רגל"ד כמו במצא תיבה פרוצה ואחד נכנס וחסר לו מעות אף דלא ראה בבירור שהוא קיבל המעות יוכל להשביעו א"כ שוב י"ל כיון דלפי טענת המוכר הי' המעות מונח בתיבה משתמרת ול"ש שיגנבו שמה מהמעות א"כ הוי עכ"פ רגל"ד שטעה הנתבע בשעת שמנה המעות ושוב יוכל להשביעו:

ד) **עוד** י"ל עפ"י מ"ש בשו"ת ברית אברהם די"ל דרוב יועיל לחייב שבועה ק"ו מע"א, ומ"ש שם דאם ישבע נגד הרוב נחזיק דנשבע לשקר כיון שיוכל לישבע על סמך הרוב כמ"ש בהג"ה מיימני בהא דנשבע ר"נ יבמות קכ"א טבע חסא משום דמים שאל"ס רובן למיתה, באמת בספרי פקפקתי דשם במים שאל"ס בשהה עד שתצא נפשו הוי רק מיעוט דל"ש מש"ה מצי לישבע ע"ז אבל רוב פשוט דא"מ להוציא לא יוכל לישבע כמ"ש הע"ז או"ח סי' ח' דבחשש ברכה שאינה צריכה ל"מ חזקה ומפורש בחו"מ סי' ע"ה דבנשבע שפרע חוב לחבירו ואח"כ הוציא המלוה שער דאע"פ דמהני חזקה דשטרך בידי מה

בעי להוציא ממון אפ"ה לא נעשה חשוד דשמא באמת פרעו ועיי"ש בקצה"ח ובספרי ח"א סימן א' וסי' פ' הארכתי בזה עכ"פ גם לדברי הברית אברהם עכ"פ רוב שאינו גמור אם ישבע כנגדו בוודאי לא נחזיקו למשקר, ושוב י"ל דעכ"פ גם רוב שאינו גמור מצי לחייב שבועה, ומש"ה בהא דמשארסתני נאנסתי יש מחלוקת הפוסקים לר"ג אי צריכה לישבע, ועיי"ש בתיו"ע דדברי הרמב"ם ז"ל סותרים מפירוש המשנה לפסקיו אי חייבת לישבע כיון דהבעל אינו טוען ברי ועפי"ז הי' מקום לומר כיון דטענת משארסתני נאנסתי הוי נגד הרוב דברצון א"כ צריכה לישבע דעכ"פ לא הי' ברצון והכא לא נחזיקה למשקרת דהא רצון ל"ח רוב גמור שוב צריכה לישבע אגב גילגול שלא זינתה לאו תחתיו ואכמ"ל עכ"פ י"ל כיון דגניבה ל"ש וחשוב כרוב ויוכל להשביע ע"ז וכמו דע"א מחייב שבועה אף בטוען ספק עפ"י עד ה"ה הכא דע"י הרוב חשוב כטענת ברי דלפי דבריו הרוב מסייע לו ושוב י"ל דיוכל להשביעו אך באמת קיי"ל ספק בחיוב שבועה פטור ולשי' הקצה"ח והנה"מ אף תפיסה ל"מ בזה ועיין בש"ש ובש"מ פ"ב מכתובות ע"כ קשה לחייב שבועה ותלוי בראות עיני המורה:

באעה"ח יום א' במדבר מ' למב"י תרע"ה לפ"ק ווייצען. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן כו

להרב הה"ג מו"ה ישראל וועלץ אבדק"ק טיניא שליט"א.

בדבר שאלתו אודת באהנין וערבסין שנעשו בהכשר לפסח בעודן לחין ובשרביטין אי הוי ג"כ בכלל גזירות קטנית.

א) והנה כ"ת הביא מדברי הג' ר"א אופפענהיים ז"ל שכ' דפולין הלחין הוי בכלל גזירה ורק דקש"ל מהא דנודר מן הירק אסור בפולין הלחין וממילא הויין בכלל ירק ולא בכלל קטנית ולפע"ד יש לחלק דבנדרים אזלינן בתר לשון בני אדם אף אם הוא סותר לשון תורה כמ"ש התוס' פסחים ד"ב ובר"ן שבועות דכ"ג ובר"ן נדרים דמ"ט ובמ"ל הלכות שבועות ובכ"מ בש"ס א"כ שפיר י"ל דפולין הלחין הם בכלל ירק דלשון בני אדם אבל הכא עיקר גזירת קטנית משום שיכולין לעשות ממנו פת ודומה לפת מדגן ואתו לאחלופי א"כ גם בפולין לחין מ"מ אחר שנתיבשו ראוי לעשות ממנו קמח א"כ שייך החשש אתי לאחלופי ואף שי"ל לפמ"ש בירושלמי אין מחדשין על הגזירה והא י"ל עכ"פ לא חמיר גזירת קטנית משאר איסור דרבנן ובפרט תקנה שנעשה אחרי חכמי הש"ס וודאי לא חמור כ"כ א"כ היכי שיש ספק או גם זה הו' בכלל הגזירה י"ל דבספק אזלינן לקולא ועיין בטו"ז חו"מ סי' ק"ג לענין תקנה דשומא הדרא אי הלוקח חשיב מוחזק די"ל דבעלים הראשונים מיקרו מוחזקים, וי"ל דהואיל דרק מצד התקנה הדרא ואם יש ספק אם צריכים לשלם

לו השבח י"ל בספק בתקנה מוקמינן אדינא, ועיי"ש בקצה"ח ונה"מ מה שהעירו מהא דב"ב דכ"ה לענין ספק אם אילן קדום דקוצץ ואינו נותן דמים ועיין בחו"מ סי' צ' לענין אי עשו תקנת נגזל בשכירו ולקיטו דנשאר בתיקו ול"מ אף תפיסה, עכ"פ לכאורה בספק אם היא בכלל גזירות קטנית י"ל ספק לקולא אך באמת כיון דגזירות קטנית נעשה בשביל חשש אתי לאחלופי בקמח ויוכל לבוא לידי איסור כרת י"ל דחמיר משאר איסור דרבנן וי"ל דגם בספק אי הוא בכלל הגזירה נחמור ול"ש בזה לומר אין מוסיפין על הגזירה, דרק מטעם ספק מחמירין וכמ"ש הט"ז סי' צ"ח בבשר עוף בחלב ונשפך ויש ספק אם הי' ששים לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כיון דגזרו אטו בשר בהמה חמור, ואף דלשיטת הש"ך גם בבשר עוף בחלב מקילין בנשפך אבל הכא דעשו הגזירה בשביל חשש איסור כרת יש להחמיר בכל מידי שי"ל דהי' בכלל הגזירה ומצינו בש"ס דסוכה דט"ז דשבות דאיסור סקילה חמיר מאיסור עשה ובש"ס יבמות דפ"ז ודקי"ט דבמידי דהרחקה יש להחמיר יותר באיסור כרת ועיין בב"י יו"ד סו' קפ"ג די"ל דתשמיש דיום ז' בזבה אסור מה"ת דבאיסור כרת אף מה"ת יש לחוש שמא תראה ותסתור ועכ"פ אסרו גם הטבילה ביום ז' שמא תשמש ושמא אח"כ תראה ותסתור וחזינן דבאיסור כרת חוששין אף נגד ס"ס ע"כ קשה להתיר:

ב) ובדבר שאלתו השני' אם המוכר חמץ מלוה מעות להעכו"ם הקונה לקנות החמץ אם יש בזה חשש מכירה בהערמה והביא משו"ת ד"ח לענין מכירת מאכלות אסורים הנה נודע שיטת התב"ש דאסור להאכיל לבהמות ישראל חמץ אם נמכרו הבהמות והחמץ משום דמכירה בהערמה ל"מ רק לענין איסור דרבנן דחמץ שנמכר הוא ג"כ בכלל הביטול וכן דעת המק"ח דמה"ת מהני מטעם ביטל, אך באמת שיטת הרבה פוסקים דחמץ שנמכר אינו בכלל הביטול ורק דל"ח מכירה בהערמה דבאמת דעת הישראל הוא למכירה גמורה דמחמת איסור חמץ גמר ומקנה ועיין תוס' שבת די"ח גבי גיגית אפקורי מפקיר להו דמפני איסור שבת היא גמר ומקני אף בלי ג' ועיין תוס' ב"מ ד"ל, ואי לחוש שהנכרי אינו מכוין לקנות אין צריכין להשגיח על דברים שבלב היכי שסותר מה שבפיו ובפרט שעושה מעשה ולוקח שט"מ ונודע מ"ש הנוב"י לדחות דברי המ"ב שמחמיר באם אינו מבטל בלב שלם דהוי כטובל ושרץ בידו והנוב"י כתב דאין משגיחין על דברים שבלב ועיין פמ"ג סי' תמ"ח אך באמת לשי' הר"ן ז"ל עיקר הביטול הוא לגלות דלא ניחא לי' לקנותו ושוב לא עשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו א"כ אם אינו מבטלו בלבו שוב אוקמה רחמנא ברשותו ובאמת הר"ן ז"ל כ' דמש"ה תיקנו ביעור] שמא לא יבטל בלב שלם עכ"פ במכירה אין משגיחין על דברים שבלב לבטל קנין ברור עכ"פ גם אם

הלוה מעות לעכו"ם הקונה ג"כ מהני ועיין גיטין דל"ז לענין פרוזבל דאם אין ללוה קרקע מזכה לו ע"י אחר ועיי"ש בר"ן שי"ל דרק מפני קולי פרוזבל מהני דבלא"ה חוששין לזה חשש חוב ועיין חו"מ סי' קכ"ה עכ"פ הכא ליכא חשש אך לכאורה אם אשה מוכרת חמץ והנכרי אין לו מעות והאשה מלוות לו י"ל שמא אשה לא ידעה לאקני' וכדנסתפקו בש"ס דגיטין ד"כ ע"ב ועיי"ש ברש"י ז"ל דבאשה אם יודעת שמחזר לה אינה נותנת רק בתורת שאלה א"כ שוב י"ל דל"ח ממון של הקונה אך באמת מסיק שם דאשה עצמה נותנת גיטה ולשיטת הרמב"ם נ"ל הטעם דמסקינן דאשה ידעה לאקניי א"כ גם כאן ליכא חשש הגם לשיטת הרשב"א ז"ל הטעם דאמרינן דגם טבלה ממש אקני לי' רבנן מפני תקנות עגונות ושוב י"ל דגם לפי המסקנא אמרינן שמא אשה לא ידעה לאקניי אך באמת עיי"ש באה"ע סי' ק"כ וקנ"ד מוכח דשיטת הרמב"ם נ"ל עיקר דבשלה ממש לא אקני לי' רבנן ורק באקניתה לו אמרינן אשה ידעה לאקנוי' ועיין ח"ס אה"ע סי' פ"ו ובספרי ח"א סי' ט' וא"ב סי' ע"א ובפרט בחמץ הקרקע ניקנית בשטר אם עכ"פ לא עייל ונפיק אזוזי ובפרט שכירת קרקע על איזה ימים בוודאי דסגי בכתיבת שטר לחוד ובפרט שכותב הרני כאלו התקבלתי והחמץ ג"כ נקנה באג"ק לשי' רוב הפוסקים ול"ח שמא קנין אגב דהוי דרבנן אינו מועיל לענין איסור תורה דשיטת התוס' קידושין ד"ה דקנין אג"ק הוא מה"ת דלא כשיטת התוס' ב"ק די"ב עכ"פ קנין כסף שכותבין הוא כן לרווחא דמילתא שפיר יש לסמוך אשיטת הרמב"ם ז"ל דגם אשה ידעה לאקני' ע"כ גם באשה המוכרת ומלוית כסף להערל הקונה ג"כ אין חשש וז"ב בס"ד לדינא:

באה"ח ד' צו תרע"ה ווייצען. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן כז

להרב הגאון המפורסים מ' יהושיע אלטר נ"י אבדק"ק קאנסקיוואלא רוסיא.

בדבר שאלתו באיש אחד אשר זה י' שנים שנגעה בו יד ד' ונשתגעית אשתו כאחד המשוגעים והבעל לא קיים עדיין פ"ו והרופאים אומרים שאם ישב בלי אשה יזיק לו לבריאתו והוא עני ואביון ואין לו כדי להשליש סך כתובתה ות"כ ומזונות כמבואר בב"ח ובחמ"ח ובב"ש אהע"ז סי' קי"ט ונפשו בשאלתו אם להתיר לו ע"י ק"ר אף שאין לאל ידו לקיים כל הנ"ל

א) הנה כבר הבאתי בספרי ח"ג סי' ה' בשם שו"ת רח"כ להקל בהשלשת וועקסיל מטעם אומדנא דחשוב כהתנה שאם לא תהי' ראוי' לדור עמה ולא יהי' לו להשליש שיהי' פטור מחיובים שלו ואף דבתלוי בדעת שניהם ל"מ אומדנא לשו' התוס' כתובות דמ"ז אפ"ה נודע מש"כ בשו"ת הרא"ש דאומדנא גדולה מהני אף היכי דתלוי בדעת שניהם וגם

היכי דהוי האומדנא ליפטר עצמו מחיוב חדש בכל יום בכה"ג מועיל אף בתלוי בדעת שניהם כמ"ש בנובי"ק חיו"ד סי' ס"ח וסי' ס"ט ועי' שו"ת ד"ח סי' אך כת"ה הבוא מ"ש בשו"ת ברית אברהם אה"ע סי' צ"א דצריך לשבע שאין לו ותמה עליו כת"ה חדא דהא מפורש בחו"מ סי' צ"ט דאם ידוע שהוא עני א"צ לשבע ועוד העור לפמ"ש בשו"ת ח"צ סי' קט"ז די"ל דלענין זיקת יבמה דהוו רק ככנוסה מדרבנן ליכא תקנת חדר"ג עפ"י דברי הש"ס ב"מ ד"ה דבכופר הכל לא אמרו שכנגדו נשבע ונוטל בחשוד דתקנתא לתקנתא לא עבדינן עיי"ש א"כ ה"ה הכא דכל חיוב כתובה הוא רק דרבנן ושבועת אין לי הוי רק תקנת הגאונים ושוב י"ל דלא עבדינן תקנתא לתקנתא עכת"ד כת"ה והנה באמת כדמות זה כתב בש"ך חו"מ סי' פ"ב ס"ק י"ט במת המלוה ויורשיו יש להם שטר והלוה טוען פרוע דנשבעים שבועת היורשים ונוטלים אבל אם הי' המלוה חשוד פסק המחבר דנוטל המלוה בלי שבועה ולא אמרינן שכנגדו נשבע ונפטר ותמה הש"ך והסמ"ע מאהע"ז סי' צ"ו דבאשה החשודה שכנגדה נשבע ונפטר וכ' הש"ך דבשלמא בהלואה דמה"ת חייב לשלם אף בלי שבועה ורק שחז"ל חייבו שבועה שפיר אמרינן בחשוד אוקמא אד"ת ונוטל שלא בשבועה אבל כתובה דהוי רק מדרבנן וכיון דחז"ל גופא אמרו שלא תפרע אלא בשבועה א"כ בחשודה שוב אוקמה אד"ת ולית לה כתובה עיי"ש ה"ה כיון דכל כתובה הוי רק דרבנן ובטוען אין לי אוקמא אד"ת ופטור בני שבועה ובאמת כתב הש"ך בסי' פ"ב סקי"ג ממש כסברא זו לחלק בין שאר נשבעין ונוטלין לבין נשבע ונוטל בשטר דבשאר נשבעין ונוטלין דמה"ת אינם נוטלין גם בשבועה ורק דחז"ל תיקנו ליטול בשבועה א"כ שפיר אמרינן בטוען אין לי דאין אחד מהם נשבע כיון דשבועת אין לי הוי רק תקנת הגאונים שפיר אמרינן תקנתא לתקנתא לא עבדינן אבל בנשבע ונוטל בשטר דמה"ת נוטל בלא שבועה ורק חז"ל חייבי לישבע שפיר מוכרח הלוה מקודם לישבע שאין לו עיי"ש, ועיין ג"כ בש"ך סי' צ"ב ס"ק י"ד שכ' ג"כ חילוק זה בין שאר נשבעין ונוטלין בחשוד לבין נשבע ונוטל בשטר וג"כ מכח סברא זו דתקנתא לתקנתא לא עבדינן עיי"ש, ונראה מכ"ז כסברת כת"ה די"ל דבכתובה דרבנן אין להשביע שבועת אין לי ובאמת המעיין בבר"א שם שציין להא דסי' פ"ב נראה שהרגיש בעצמו בזה:

ב) איברא דמה שהביא כת"ה דברי הח"צ דבכנוסה דהוי רק מדרבנן ל"ש חדר"ג דברי כת"ה צע"ג דלפ"ז יוצמח דבקדושי חרשת דהוי רק קידושי דרבנן ל"ש חדר"ג ויהי' רשאי לישא אחרת וזה דבר פלא, ומצאתי בשו"ת הרי"מ אה"ע סי' מ"א שהשיג על הח"צ הנ"ל וב"ה שכוונתי לדעתו הקדושה, אולם גם בגוף הדבר אי בכתובה דהוי רק מדרבנן אי חיוב בשבועת אין לו הואיל דהוי בכלל תקנתא לתקנתא שהבאתי סמוכין לפוטרו עפ"י דברי

הש"ך הנ"ל אפ"ה י"ל דדברי הבר"א הנ"ל נכונים ונקדים קושית המפורשים דכמו לדינא דש"ס במקום שמהדין לגרשה אין פרעון כתובתה מעכב א"כ אף אחר החדר"ג במקום דלא גזר ר"ג שוב י"ל דבאין לו לא יהי' פרעון כתובתה מעכב הגט ורק שכתב בשו"ת צ"צ דבאמת היכי דרשאי לגרשה בע"כ כגון בעע"ד או בנכפית להמתירין לגרשה בע"כ אז שפיר באין לו אין פרעון כתובתה מעכב מלגרשה אבל בנשתטית דעכ"פ מדרבנן א"א לגרשה אף ביודעת לשמור גיטה ושוב צריכין דוקא להתיר לו חרם שתי נשים א"כ זה הי' חד מתנאי ההיתר באופן שיסלק לה כתובתה ואם אין לו לסלק כתובתה באמת לא נתן ר"ג רשות להתיר לו חרם הנ"ל עיי"ש אך בשו"ת רח"כ סי' ל' כתב דבאין לו מעות מזומן מועיל השלשת וועקסיל משום אומדנא דאדעתא דהכי שבאם תשתטה ולא והי' לו מעות מזומן שיהי' מעוכב עי"ז מלישא אשה אחרת לא קובל עליו וחשוב כהתנה שבאופן זה יפטור מחיוב כתובתה וכל תנאי שבממון קיים ואומדנא גדולה מהני אף בתלוי בדעת שניהם עיי"ש, וכן מפורש בחו"מ סו' ר"ז דאומדנא דמוכח מהני כמו תנאי עיי"ש יצא דעיקר הא דאינו מעכב השלשת מעות מזומן הוי רק מכח אומדנא א"כ י"ל לפמ"ש בקה"ח סי' ר"נ סק"ה בהא דשכ"מ שהקדיש כל נכסיו ועמד דאבעיא בש"ס אי יוכל לחזור לדעת הרא"ש דההקדש נשאר קיים אף דספק הקדש אזלינן לקולא כמפורש בנדרים ד"ז אפ"ה י"ל כיון דהא דחוזר במתנה להדיוט הוי רק מכח אומדנא ולכאורה הא הוו דברים שבלב ועכצ"ל דהוי כמו דברים שבלב כל אדם אבל בהקדש דעכ"פ מספקא לן שמא הי' בדעתו להקדיש אף אם יעמוד ושוב עכ"פ לא הוו בכלל דברים שבלב כל אדם ושוב אף אם באמת הי' בדעתו לחזור אם יעמוד ל"מ משום דהוי דברים שבלב עיי"ש ובאמת בח"ס אהע"ז ח"א סי' צ"ז הרגיש ממש בסברא זו לענין הא דבקידושין וגירושין ל"מ חזרת תוכ"ד עיי"ש ועיין ג"כ בש"ע יו"ד סי' רי"א סעיף א' שיטת הרא"ש דביטל הנדר לא הוי רק בקול כדי שיהי' בכלל דברים שבלב כל אדם עיי"ש, ולפי"ז י"ל דכבר העיר בשו"ת בר"א חו"מ סי' י"ג די"ל דרוב יועיל לחיוב שבועה מק"ו דע"א דע"א ל"מ באבידה ורוב מועיל באבידה בכתובות דט"ו, וא"כ מדמועיל ע"א לחייב שבועה מכ"ש דרוב יועיל לחיוב שבועה ורק שתירץ דכמו דנשבע ר"נ ביבמות דק"כ דאכלו כוורי לחסא אף דמיעוט ניצולים ועכצ"ל דרור חשיב כבירור ומותר לשבע על הרוב ואפ"ה בחומר א"א לא סמכינן על הרוב וא"כ י"ל דכל שבועה הרי רק לברר הדבר וא"כ אדרבה נגד ע"א שפיר השבועה מברר אבל נגד רוב אף אם ישבע נגד הרוב לא יהי' מיקרי מברר הדבר דהרי אדרבה הרוב חשוב כבירור מדמותר לישבע על הרוב וא"כ בכה"ג גם אחר השבועה לא והי' בכלל בירור שפיר אין לנו לחייבו שבועה בחנם עיי"ש בסי'

י"ד שהאריך בזה יצא מדבריו דכל שבועה מברר האמת א"כ לפי"ז י"ל באמת באשה דעלמא התובעת כתובתה ויורשים אומרים אין לנו פטורים משבועה משום די"ל דחשוב בכלל תקנתא לתקנתא כסברת הש"ך הנ"ל אבל הכא דבאמת התנה ר"ג שכ"ז שיש לו לשלם הכתובה אסור לישא אשה אחרת בלי פרעון כתובתה ורק היכי דאין לו חידש הגרח"כ דיוכל לישא אחרת מכח אומדנא א"כ קשה לכאורה הרי חשוב כמו דברים שבלב וכמש"כ הקצה"ח וח"ס הנ"ל ורק די"ל דהוו בכלל דברים שבלב כל אדם א"כ התינח אחר שנשבע שאין לו דאז השבועה מברר האמת שפיר מהני אומדנא דחשיב כתנאי אבל כ"ז שלא נשבע נהי דגלוי וידוע לפני הש"י שאין לו אבל עכ"פ א"א לכנותו בכלל דברים שבלב כל אדם ושוב לא מהני האומדנא ושוב א"א להתיר לו החרם ונכונים דברי הבר"א בס"ד ודו"ק ולפי"ז וי"ל בנ"ד דמפורסם לכל שהוא עני גדול א"כ בכה"ג שוב חשוב דברים שבלב כל אדם ושוב מועיל האומדנא ושפיר אפשר להתיר לו החרם אף בלי שבועה ובפרט במפורסם לעני בלא"ה מבואר בחו"מ סי' צ"ט דפטור משבועה זו ע"כ מכל הני טעמי הדבר ברור דפטור בנ"ד מלישבע שאין לו וז"ב:

ג) **עוד** יש צד להתיר בנ"ד הואיל דלפי דברי הרופאים מה שיושב בלי אשה מזיק לו לבריותא א"כ י"ל לפי מה שהבאתי קושית המפורשים דבכל נשתטית נימא הואיל דבמקום מצוה לא גזר ר"ג לא יהי' פרעון כתובתה מעכב כמו לדינא דש"ס במקום שמהדין לגרשה דאין פרעון כתובתה מעכב רק שכ' המפורשים די"ל דר"ג גזר אף במקום מצוה ואפ"ה ל"ח מבטל מצות פו"ר הואיל דאנוס לישא אשה אחרת מפאת חדר"ג ל"ח מבטל מצוה וכמ"ש בתוס' שבת ד"ד דאף באנוס מלרדות הפת מכח תק"ח פטור מסקילה וע' בכ"מ פ"ו מהחו"מ עיי"ש וע' בשו"ת רח"כ בסופו בשם חכם אחד שהאריך בזה א"כ התינח לגבי ביטול מצוה אבל הכא דלפי דברי הרופא יוכל לבוא לידי פק"נ פשיטא דבמקום פק"נ נא גזר ובפרט די"ל דהוי אומדנא ברורה דאדעתא דהכי שיגיע לידי פק"נ לא קיבל עלי' כל החיובים ואף דבממון חבירו אסור להתרפאות אף במקום פק"נ כמ"ש בשטמ"ק ב"ק ד"פ מ"מ כ"ז בממון גמור של חבירו אבל עכ"פ מועיל הפק"נ לחשבו לאומדנא ברורה וממילא לא התחילו החיובים ושוב לא יהי' מיקרי כלל בגדר ממון חבירו וכעין שכ' בנה"מ סי' י"ז דבמקום דא"נ דמחל לא התחיל החיוב בכה"ג גם מחילה בלב מהני עיי"ש ולכאורה הי' מקום לחוש דאין לרופאים נאמנות באיסורים וכמו שהרגישו המפורשים מהא דש"ס נדה דכ"ז דקאמר שאלו לרופאים ואמרו תטיל למים אך באמת כבר תרצו דשם הרופאים בעצמם לא אמרו דבר ברור וחוץ לזה י"ל כיון דלשי' כמ"פ חדר"ג ל"ח רק כדרבנן א"כ י"ל דבדרבנן רופא מהימן ואף דמבואר

בסי' קפ"ז דגם ברדמ"ת ל"מ נאמנות הרופאים אף דהוי רק איסור דרבנן אך באמת לשי' כמ"פ רדמ"ת הוי איסור תורה ובפרט די"ל דקאי התם שכבר איתחזקה באיסור רדמ"ת שפיר י"ל דגם להוציא מחזקת איסור דרבנן לא מהימן רופא אבל לענין חדר"ג לשיטת הסוברים דר"ג לא גזר רק עד כלות אלף החמישי ונהי דאף להסוברים דגם בלא נמנו להתיר החרם בפשוט ג"כ בטל החרם אפ"ה אכתי יש איסור מצד החרם אך לענין זה פשיטא דעכ"פ יש לסמוך אדיבור של הרופא דלא גרע עכ"פ מספק וכמ"ש הח"ס דדבור של הרופא משוי עכ"פ לספק וא"כ לענין איסור מצד קבלה ומנהג פשיטא דיש להקל בספק וכמ"ש בח"ס אה"ע ח"ב סי' צ"ט ובזה ל"ש לדון עוד מצד ח"א הואיל דהוי רק מצד מנהג ובפרט דיש לצרף סברת הר"ש הנודע דהואיל דעד אלף החמישי הי' עליו ח"א גמור וניתק עכ"פ מאיסור חרם לאיסור מצד מנהג בכה"ג בוודאי דיש להקל בספק ולסמוך אדיבור של הרופא ובפרט שכבר כתב הרדב"ז דהיכי דיש רגלים לדבר לכ"ע מהימן הרופא א"כ בנ"ד גם מצד הסברא ישיבה בלי אשה יוכל להביא לידי חולה א"כ חשיב כמו רגלים לדבר ושפיר יש להאמין לרופא וז"ב:

ד) **והנה** כת"ה העיר דאם אין לו לשלם כתובתה יתסור לגרשה כדי שלא יבוא לבטל מצות פריעת בע"ח וכהא דמבואר ביו"ד סי' כ"ח דאסור לשחוט היכי דאין לו עפר לכסות וחזר ודחה מהא דמבואר באו"ח סי' י"ג דמותר ללבוש בגד בלי ציצית היכי דאין לו ציצית ולשיטת כמה פוסקים גם בחול שרי עכת"ד הנה בגוף הסתירה מהא דיו"ד סי' כ"ח להא דאו"ח סי' י"ג כבר הרגיש בגליון מהרש"א טל יו"ד בסי' כ"ח שם וכן הרגיש בזה בשו"ת טוטו"ד מהד"ג סי' מ"א אך בגוף הדבר יש לומר דכבר העיר במג"א שם סק"ח די"ל דציצית חשיב שוא"ת וכסברת התוס' ובמות ד"צ ונדחה מפני כבוד הבריות עיי"ש ובאמת לשיטת התוס' ברכות ד"כ דלאו שאש"ב נדחה מפני כבוד הבריות אף בקו"ע א"כ ציצית אונו בנשים וחשיב אש"ב כמ"ש בתוס' יבמות ד"ו א"כ אף אי הי' אמרינן דמה שאינו פושטו הוי קו"ע נהי דהוי בלי מעשה מ"מ הואיל דתחילת הלבישה הי' במעשה גם השהי' חשיב מעשה וכסברת המלמ"ל בהלכות ביאת מקדש אפ"ה לאו שאש"ב אף בקו"ע נדחה מפני כה"ב אך באמת אין הלכה כשיטת תוס' הנ"ל מדקיי"ל בש"ע יו"ד סי' שע"ב דאם הגידו לכהן שהוא ערום שהוא בין אוהל המת מחויב ליילך החוצה ערום ועיין נוביי"ק או"ח סי' ל"ה אך עכ"פ המג"א שם כתב דבגנאי קטן אף שוא"ת אינו נדחה אך באמת דבר זה תלוי בשני תירוצי התוס' שבועות ד"ל אך לפי מה דנראה מרמ"א סי' שע"ב דס"ל כשיטת הרא"ש דהרואה כלאים בבגד חבירו אינו מחויב להגיד לו דזה חשיב שוא"ת כמ"ש הנוב"י שם א"כ שוב מוכרחים לבוא לתירוץ א' בתוס' שבועות שם

אך לפמ"ש הנוב"י דאיסור תמידי אף בשוא"ת אינו נדחה א"כ אף לשיטת הרא"ש א"ש תירוץ ב' של תוס' שבועות הנ"ל ושוב י"ל דשוא"ת במקרה אף בגנאי קטן נדחה ומכ"ש מידי דהוי אש"ב ובשוא"ת בוודאי דנדחה מפני גנאי קטן א"כ א"ש הכל דוקא ציצית דהוי אש"ב והוי בשיא"ת שפיר נדחה עכ"פ מפני גנאי קטן אבל התם לענין כיסוי שפיר אסור לשחוט באין לו עפר לכסות וז"ב:

ה) **ובזה** מיושב ג"כ מה שהעיר דיתסור מלגרשה משום דיבטל מצות פריעת בע"ח וכת"ה כתב דכמו דכבוד הבריות דוחה לציצית דהוו שב ואל תעשה ה"ה דמצות פ"ו דוחה למצות פריעת בע"ח באמת ז"א דשאני התם בציצית דהוי אש"ב שפיר נדחה מפני כה"ב דהרי לשיטת התוס' ברכות היכי דהוי אש"ב אך בקו"ע נדחה י אך בפשיטות י"ל דוקא בכיסוי דאם ישחוט עכשיו ואין לו עפר לכסות א"כ יהי' נבלע הדם בקרקע ושוב אם לא יכסה כעת יתבטל מצות כיסוי לגמרי שפיר אסור לשחוט אבל הכא אם ישלם ק אח"כ ג"כ וקיים מצות פריעת בע"ח שפיר במה שאינו משלם לה עכשיו ל"ח בכלל מבטל המצוה דהרי לא נפטר מן החוב ואם יהי' לו אח"כ יצטרך לשלם לה שפיר ל"ח אכתי בכלל ביטול מצוה וכעין סברת התוס' בקידושין ד"כ דמילה ל"ח מעשהז"ג לפי שמיום ח' ואילך אין לו הפסק וכן הוא שיטת הרמב"ם מובא ביו"ד סי] רס"א דלענין מילה אינו בחיוב כרת רק במת ערל אבל כל ימי חייו אינו בר כרת הואיל דבידו למול ורק שיטת והראב"ד דחייב כרת תיכף רק במל א"ע אח"כ נפטר מן הכרת וכן הוא שיטת התוס' מכות די"ד ע"א עיי"ש אבל לענין פריעת בע"ח פשיטא דל"ח מבטל המצוה הואיל דבידו לשלם אח"כ וכמ"ש בתוס' שבת דקל"א דדוקא בציצית וסוכה ומזוזה דאף אם יקיים המצוה מחר מ"מ מצות היום לא יקיים עוד לעולם אבל במילה גוף המילה שעושה בשמיני יעשה בתשיעי ל"ח מבטל המצה עיי"ש ה"ה הכא ג"כ הסברא כנ"ל וז"ב ע"כ אחרי דלפי דברי הרופאים יוכל לבוא לידי פק"נ א"כ אף להאוסרים ממון חבירו במקום פק"נ מ"מ קיי"ל דמותר להתרפאות ורק דחייב לשלם אח"כ א"כ ה"ה הכא הרי אינו מפקיע זכות ממון שלה לחלוטין רק עד שתשיג ידו ע"ל פשיטא דאינו מחויב להכניס א"ע לספק סכנה ע"כ באם יראה כת"ה שבאמת עני הוא ואין ידו משגת עכ"פ ישליש סכום עיקר הכתובה במזומנים ועל מותר החיובים ישליש וועקסעל וג"פ בד"ת אזי ג"א הנני נמנה בין המתירים כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' מקץ תרס"ז ראדאמישלא. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן כח

להרב הגה"צ בנש"ק כש"ת מ' יחזקאל אבד"ק דעש ולגיסו הה"ג מוה"ר נפתלי צבי הורוויטץ ולהרב הה"ג מו"ה אברהם יצחק אויסשפיטץ נ"י

בדבר שאלתם בראובן שעשה כתב עם שמעון שראובן יחזור מן ליסענץ שלו ויעקור דירתו ממקום שדר כדי ששמעון ישיג ליסענץ ושמעון התחייב א"ע עבור זה שאם ישיג שמעון ליסענץ יתן לראובן חצי רווח מן העסק וגם התחייב א"ע שבכל זמן שירצה ראובן למכור זכות הריוח שלו יתן לו בפ"א עשרה פעמים מכפי שעלה הרווח בשנה הראשונה וכעת רוצה ראובן בזה דהיינו למכור לו זכותו כפי שהתנה ביניהם ושמעון טוען א' כי לא השיג ליסענץ על מכירה לאחדים רק י"ש תחת החותם ועל אופן זה לא עשה הכתב ומה שהתחייב א"ע אח"כ ליתן ארבעים אחוזים 40% הי' אנוס כי הי' ירא שימכור זכותו לאחר וגם טוען שכעת מחמת פחד המלחמה מתירא לקנות פן יבא האויב ולא יוכל להוביל מסחרו כראוי וגם מחמת המלחמה נתקלקל העסק ובפרט כי בשנה הראשונה נתן לו ריוח גם מה שמכר בהעלמה וזה אינו דבר המתקיים על להבא ע"כ אין רצונו ליתן לו עשרה פעמים מכפי שנתן לו אשתקד רק שיתן לו בכל שנה ריוח 40% כפי שנתן לו עד עתה זה תורף הטו"ת בקצרה:

א) הנה באמת עפ"י דין אם ביקש שמעון מראובן שיעשה לו טובה ועבור זה הבטיח לו שכרו פשיטא דשכר פעולה מתחייב אף בדיבור בעלמא והנה כאן ע"י שנתן ראובן כתב חזרה להממשלה על זכות הליסענץ שלו ועי"כ השיג שמעון ליסענץ זה עדיף משכר פעולה דשם עכ"פ הפועל אינו מפסיד מכיסו אפ"ה חל עליו חיוב שכר פעולה בדיבור בעלמא מכ"ש היכי דמפסיד זכותו שיש לו מכבר בוודאי דמחויב ליתן לו כל מה שהבטיחו וגם בערב שלא בשעת מתן מעות שאינו מתחייב בלי קנין אפ"ה הדין אם נפטר על פיו או החזיר שטר חוב ללוה ע"י מתחייב ועיין בקצה"ח סי' רס"ד דגם במבטיח לסרסור יותר מכדי שכרו דיוכל לומר משטה אני בך מ"מ אם נחסר להסרסור משהו חייב לשלם לו הכל כמ"ש התוס' ב"ק ד"כ וכתובות ד"ל לענין זה נהנה וזה לא חסר דפטור מ"מ אם חסור משהו חייב לשלם לו כל מה שנהנה וגדולה מזו דעת המרדכי פ' הגוזל דאף דבגרמא בנזקין פטור מ"מ אם הבטיח לשלם לו מתחייב אף בדיבור ועיין ח"ס חו"מ סי' קנ"ט ובשו"ת ד"ח ח"א חו"מ סי' ל"א עכ"פ פשיטא שאם שע"י שראובן הניח הליסטנץ שלו השיג שמעון ליסטנץ בוודאי דמחויב ליתן לו כל מה שהבטיחו ונודע שי' כמה פוסקים דאף בהבטיח לו בשכר פעולתו דשלב"ל מחויב ליתן לו ועיין

קצה"ח סי' של"ב ובריט"א פ"א דבכורות ועיין בהג"א דאף אם הבטיח לו חפץ בשכרו דיוכל ליתן לו דמיו ועיין גיטין דע"ה ובקצה"ח סי' רמ"א:

ב) ומה שטוען שמעון כי הי' אנוס במה שהבטיח לו אחר שראה שלא השיג רשיון למכור לאחדים ועבור זה שהשיג רשיון למכור רק תחת החותם באמת לא רצה ליתן שכר גדול כזה רק מתירא הי' שלא ימכור זכותו לאחר הנה פשיטא דזה ל"ח אונס כיון ששמעון לא הי' נפסד מכיסו רק שלא הי' מקבל טובה מראובן וע"י שהבטיח ליתן חלק ריוח עי"ז עשה לו ראובן טובה ממילא ל"ח אנוס כמפורש ברמ"א יו"ד סי' רל"ב בשם המהרי"ק דאם אינו נפסד משלו ל"ח אנוס וכן מפורש בחו"מ סי' רמ"ג דאם. רצה לישא אשה ולא רצתה רק באופן שיכתב לה נכסיו דל"ח מתנה באונס כיון שאפשר לו שלא לישא אותה ועיין בפר"ד שהאריך בהא דקבלו בערבות מואב עדן חשוב אונס כיון שכבר זכו בא"י א"כ הוו כמפסידם ליקח דבר משלהם עכ"פ פשיטא דל"ח בכלל אונס, אך באמת יפה כתב הרב מו"ה א"ו אויסשפוטץ דבאמת שמעון קיבל עליו שני חיובים אחד שמחויב ליתן לו חלק ריוח 40% וגם קיבל עליו חיוב לשלם לו הריוח מעשרה שנים בפ"א אם ירצה ראובן למכור כל זכותו, אבל עכ"פ זה פשיטא דלע"ע לא חל המכירה דלע"ע הדבר בשותפות רק דשמעון קיבל עליו חיוב לכשירצה ראובן למכור ישלם לו כפי המדובר אבל עכ"פ נהי דחיוב מהני אף בדשלב"ל לפי שגופו הוא בעולם וגם חזרה ל"מ אף קודם שבא לעולם כמ"ש הקצה"ח סי' ר"ט וסי' קי"ב אבל עכ"פ החיוב לא חל רק באותו זמן שיתרצה ראובן למכור וא"כ י"ל נהי דהוכחתי דהחיוב חל בדיבור הואיל שכבר גמר ראובן פעולתו במה שהחזיר הליסענץ ונתחייב שמעון במה שהבטיח לו ונודע שיטת הר"נ פ' האומר דאם קידש אשה ע"מ ליתן לה מאה ר"כ במשך שנה וכנסה תוך הזמן כיון דא"א המעשה להתבטל שוב חל עליו חיוב ועיי"ש בב"ש סו' ל"ח אך מצינו בש"ס דב"מ די"ד דאף במוכר שדה שלא באחריות מ"מ אם יצאו עליו עוררין עד שלא החזיק בה יוכל לחזור בו וקאמר בש"ס ה"מ בלא דייש אמצרי ומפורש שם בפוסקים דאף אם כבר נגמר הקנין בכסף או בשטר אפ"ה כ"ז שלא החזיק בה כאדם העושה בשלו מתבטל המקח ע"י ריעותא כל דהו ועיי"ש בראש דהוא מדין סטימתא כמו דמהני סטימתא לעשות קנין ה"ה דמהני לבטל קנין ועיין במהרי"ט שהאריך בזה לענין שידוכין דכ"ז שלא נשאה יוכל לבטל השידוכין בשביל מום כל דהו ומפורש באהע"ז סי' נ' דבשידוכין ל"א נסתפחה שדהו א"כ פשיטא דגם בנ"ד אם קנה זכות ליסענץ מחבירו אף אם נגמר הקנין באופן המועיל ואף אם כבר שילם לו הכסף מ"מ אם קודם שנכנס הלוקח לתוך העסק נתהווה איזה סיבה שנתקלקל העסק פשיטא דיוכל לחזור בו מדין סטימתא מכ"ש הכא

דלא שילם לו עדן דמי שיווי זכות ראובן נהי דחיוב חל עליו לקנות אבל כיון שנולד קלקול בהעסק קודם גמר הקנין ע"י המלחמה וזה הוי בכלל אונס דל"ש ול"ש דהוי לו להתנות בוודאי די"ל דאין על שמעון חיוב כעת לשלם בפ"א בעד זכות ראובן ונהי דא"א להחזיר לראובן את הזכות הליסענץ שלו אבל עכ"פ אין מחיוב ליתן לו לע"ע רק הריוח כפו חשבון 40% ובפרט דבאמת יש אומדנא דאם הי' שמעון מעלה בדעתו שיהי' כל העסק מקולקל ובס' סכנה לא הי' מתחייב א"ע לקנות הזכות בפ"א ואף שנודע שיטת התוס' כתובות דמ"ז דלוקח פרה ונטרפה ל"מ אומדנא משום דתלוי בדעת המוכר ג"כ אך באמת כמה תשובות בדבר א' דבמח"א באמת מתרץ קושיות התוס' משום שיוכל המוכר לומר נסתפחה שדך עיי"ש מה שמחלק בין חלה התלמיד לחלה המלמד א"כ הכא ל"ש לומר נסתפחה שדהו של שמעון דלע"ע חלק 40% היא של ראובן א"כ אירע הקילקול בחלקו של ראובן ג"כ ואף לשיטת התוס' מ"מ נודע שיטת מהר"ש יונה דלהחזיק מהני אומדנא אף בתלוי בדעת שניהם ואף דמ"ל הלכ' זכי' ומתנה תמה עליו מש"ס דכתובות דע"ו ע"ב אך בספרי ח"ג סי' פ"ו ישבתי שי' מהר"ש יונה וחוץ לזה נודע מ"ש בשו"ת נו"ב מה"ק חיו"ד סי' ס"ט דרק במקח שכבר נגמר אז ל"מ אומדנא לבטל מקח ברור אבל דבר שהוא מצד חיוב המוטל עליו אף שכבר נתחייב באופן המועיל מ"מ אם צריך עוד לקיים חיובו מועיל אומדנא לפטור מחיובו עיי"ש לענין שידוכין דבהמירה אחות המשודכת מועיל אומדנא א"כ הכא דלע"ע כ"ז שלא אמר ראובן שרוצה למכור זכותו לא נמכר עוד לשמעון רק חיוב חל עליו שבזמן שירצה רא בן למכור יתן לו כפי שיעלה ריוח מעשרה שנים לפי חשבון אבל עכ"פ כיון שנולד סיבה שלא שוה הדבר לקנות א"כ מועיל אומדנא לפוטרו מחיוב שקיבל עליו ועיין ח"ס חאה"ע סי' ק"נ וקנ"א:

ג) **וחוץ** לזה גם בזה צדקו טענת הנתבע שהריוח הי' גם מגניבות ואין רצונו לסכן נפשו גם להבא ונהי די"ל דגם אם יהי' בשנים הבאות ריוח ממכירת משקה בהעלמה ג"כ יצטרך ליתן לו דאף דנודע דיש בזר ספיקא דדינא אם זוכה שותף בגנבות כמפורש בש"ך סי' קע"ו ובסי' ס"ב ועיי"ש בתומים דעכ"פ אם אומר השותף לעצמו זכיתי א"צ ליתן חלק לשותפו ובקצה"ח תמה ע"ז ועיין ח"ס חו"מ סי' מ"ז שהצדיק דברי התומים אבל כ"ז אם לא רוצה ליתן לו מתחילה ריוח מזה הי' יכול לומר לעצמי קניתי אבל אם כבר קיבל עליו לשלם לו הוי כקיבל עליו שיטה זו דשייך לשותפות א"כ י"ל דגם על להבא לא יוכל לחזור ועיין שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' קי"ח שהביא ראי' לזה מדברי מהרשד"ם, אך באמת אין זה הדבר ברור דהא יכול לומר סברתי שעפ"י דין שייך להשותפות אבל עכשיו שנתברר שיוכל לטעון קים לי אינו רוצה ליתן מספק ועיין קצה"ח סי' ע"ה שהביא

משו"ת בית יעקב דגם בדבר שמחויב לצי"ש ונתן בחזקת שסובר שמחויב עפ"י דין די"ל דחשוב בכלל מחילה בטעות ומקורו מתוס' סנהדרין דע"ז אך עכ"פ אף אם נחליט כמ"ש במהרש"ם שם זה רק לענין שיהי' מחויב ליתן גם להבא מה שיעלה ריוח אף ממשקה שימכור בלי רשיון אבל לא שיוכל לכופו לשלם בפעם אחת מדבר שהוא בחזקת סכנה ואין מחויב להכניס עצמו לספק סכנה בשביל שירויח חבירו וזה פשיטא להפוסקים דגם גניבות שייך להשותפות מ"מ א"י שותף אחד לכוף חבירו שיגנוב גם להבא שיוכל לומר דאינו רוצה להכניס א"ע לספק סכנה בשביל ריוח, וגם באומרים לו הנח לזרוק עצמך על תינוק א"צ למסור נפשו כמ"ש התוס' יומא דפ"ב ועיין בנה"מ סו' קכ"ה דא"צ להפסיד ממון שלו בשביל להציל פקדון חבירו היכי דהאונס בא על הפקדון:

ד) **ומה** שכ' הרב רנ"צ דא"נ לומר שהריוח הי' גם ממשקה שנמכר בהעלמה והביא מחו"מ סי' פ"א באמת יש לחלק דשם רצונו לנכות מהקרן וקיי"ל דסליקי בלא זוזי אפיקא ממונא הוא א"כ חשיב כרוצה להוציא מן המלוה שפיר א"נ, ועיין מח"א פ"ג הלכות מלוה ולוה לענין הא דיורשי המלוה א"צ להחזיר ריבית דלכאורה י"ל דאם הלוה חיוב עוד הקרן דיוכל לזכות לו עיי"ש שכ' דלכאורה י"ל דכמו בא"ר דאין מוציאין אמרינן סליקי בלא זוזי אפוקא ממונא ה"ה לענין יורשי המלוה עיי"ש שכ' דיש חילוק, ואי אמרינן כ"א עומד בשלו יוכל לנכות א"כ שפיר אין נאמן לומר טעיתי דטעות ל"ש אבל כאן אין רצונו לתבוע בחזרה הריוח מן לשעבר רק דאין ברצונו לשלם בפעם אחת כפי הריוח שעלה מן המסחר שהי' בגניבה בכה"ג פשיטא דנאמן אך עכ"פ הי' יכול להטיל קב"ח על שמעון כמה עלה הריוח ממכירת משקים כשרים אך לפענ"ד טענת שמעון המה חזקים א"כ גם לקב"ח א"צ שמעון דהא קיי"ל לענין חיוב שבועה וקב"ח מספק אין משביעין וגם תפיסת התובע ל"מ בספק חיוב שבועה דרבנן כמ"ש בשט"מ פ"ב דכתובות ועיין ש"ש ובקצה"ח ונה"מ סי' פ"ז ובספרי ח"ב הארכתי בזה לכן אין להכריח כעת את שמעון לקנות מראובן את העסק ולשלם לו עשרה פעמים כפי שעלה הריוח בשנה הראשונה אחרי שכל העסק הוא בספק סכנה ובחשש קילקל עד אשר יעזור הש"י שיעבור הזעם והעסק יהי' על מכונו כמקדם אז יצטרך לקיים חיובו כפי ראות עיני בד"צ כנלענ"ד בס"ד ברור לדינא:

באעה"ח ב' יתרו תרע"ה פה ואיצען. הק' שמואל ענגיל בין הגולים פק"ה.

סימן כט

להרבנים הגדולים בדצד"ק דעמביץ יחי' בדבר שאלתם בעיסה הנילוש בגריץ אי דינה כפת הבאה בכיסנין.

א) הנה באמת לפי המבואר בסי' קס"ח לכל הפירושים בפת הבא בכיסנין מבואר דבעי שיהי' מי פירות רק הפלוגתא אי סגי במילוי ממ"פ או דבעי שהעיסה בעצמה יהי' נילוש במ"פ והנה באמת באו"ח סי' ר"ה מפורש דבירקות המים שבישלו בהם ברכתו כמו הירקות ועי' עוד באו"ח סי' ר"ב סעיף ו' לענין פירות שבישלו במים אי דינו כפרי עצמו דפליגי בזה הרשב"א והרא"ש ולשי' הט"ז (סק"ט וסק"י בפירות ובשום שדרכן לבשלן או לשלקן או לסחטן גם לשי' הרשב"א חשיבי כמו בפרי עצמו ולשי' המג"א סקכ"ב אינו כן כיון דעכ"פ לא נטעו מתחילה אדעתא לבשלן ורק היכי דדרכן לבשלן עפ"י רוב אז גם המג"א מודה דגם לשי' הרשב"א חשיבי כמו הפרי עצמו וה"ה בירקות באם הדרך לבשלן עפ"י רוב לכ"ע המים חשיב כמו הירקות עיי"ש ולפ"ז י"ל דכמו דלשיטה זו סגי באם המילוי הוא מדבש ה"ה די"ל דאס יהי' המילוי מאורז או דוחן מבושלים דיהי' חשיב כפת הבא בכיסנין וממילא די"ל דגם לשי' הסוברים דבעי שהעיסה עצמה יהי' נילוש במ"פ מ"מ כיון דבמידי דהדרך עפ"י רוב לאוכלו ע"י הבישול המים חשיבי כמו הדבר בעצמו א"כ בוודאי די"ל דאם מבשלין גריץ עד שנרגש בהגריץ טעם מהמאכל בוודאי דיצא מתורת מים ונודע מ"ש הפוסקים לענין יין צמוקים שנעשה ממים דחשיב כמ"פ לחוד ואף דבשו"ת ח"צ סי' ק"מ חולק מ"מ בח"י סי' תס"ב סקי"א פסק דחשיב כמ"פ וע' בסי' ר"ב בט"ז ומג"א שכ' דביין צמוקים אחר ג"י אף בלא משך היין מן הצמוקים מ"מ יין גמור אף לענין ניסוך עיי"ש וע' ביא"פ סי' תס"ב שהעיר לשי' המג"א שנסתפק לענין מי דבש ה"ה דיש להסתפק לענין רוטב של בשר אם קלט הרבה טעם בשר די"ל דדינו כמ"פ עיי"ש ובפרט דמפורש בט"ז סי' קס"ח סק"ו דמקילין בספק דהוי סד"ר וכתב שם דודאי גם בעיסה גמורה יוצא בברכת במ"מ מה"ת ע"כ לענ"ד אם באמת הוא צורך גדול יש להקל, שיהי' נילוש בגריץ ורק באופן שיהי' שיעור כזה שיהי' נרגש בהגריץ טעם המאכל ולא טעם מים לבד כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק ויחי תרנ"ט ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן ל

להרב הה"ג חו"ב וכ' כש"ת מ' דוד קאצבורג נ"י מוצד"ק ווייצען יצ"ו.

בדבר שאלתו בכבד שנכבש וצלאו ואחר הצלאה נולד ס' להאשה אם לא נכבשה הכבד כ"ד שעות במים זה תורף השאלה:

א) הנה בגוף הדבר נודע ממחלוקת הפמ"ג והחוו"ד דלשי' הפמ"ג דם שכבשו אסור מה"ת ל"כ חשוב ס' ד"ת ואף דלא נודע הספק רק אחר הצליה אפ"ה י"ל דא"נ דדם שכבשו הוי מה"ת ול"ח כבישול ממש דבכבוש נהי דמפליט ומבליע מ"מ אינו משנה

הדם ולא נפקע איסורו ה"ה די"ל דצלי ל"ח כבישול ממש שיופקע איסורו ונהי דלשי' רוה"פ דלענין בב"ח צלי אסור מה"ת וחזינן דחשיב כבישול אפ"ה גבי דם קיי"ל דדם שמלחו דרבנן אף:

דבב"ח ע"ו מליחה אינו רק מדרבנן חזינן דנהי דלגבי בב"ח ל"ח כבישול אפ"ה לענין איסור דם מליחה משנה את הדם ושוב י"ל להיפוך כמו דט"י כבישה לא נפיק מכלל איסורו ה"ה דצלי אינו מפקיע האיסור תורה שבו ושוב שפיר לשי' הפמ"ג חשיב ס' ד"ת ולחומרא אולם לשי' החוו"ד שהביא בשם האו"ה דדם שכבשו אינו רק מדרבנן י"ל דחשוב סד"ר ולקולא והנה לכאורה בנ"ד דיש ספק אי איכא ס' איסור תורה או רק ס' איסור דרבנן אי אזלינן בו לקולא באמת נודע מ"ש בשו"ת ח"ס יו"ד סי' קצ"ג דמה"ט מחמירין בס' חציצה במיעוט המקפיד אף דהוו רק סד"ר אפ"ה י"ל דיש שיטות בפוסקים דבבשר אף מיעוטו חוצץ מה"ת א"כ חשוב בכלל ס' שמא יש בו איסור תורה ואזלינן לחומרא ובאמת הדבר צ"ע דהרי בכה"ג הוי כמו ס"ס לענין ד"ת וספק א' לענין דרבנן דמבואר בסי' פ"ג וסי' ק"י דמהני והכא לענין ד"ת איכא ס"ס שמא לא הי' חציצה ושמא גם בבשר אינו חוצץ מה"ת רק רובא ומקפיד ולענין הדרבנן דגם מיעוט המקפיד חוצץ לענין זה שוב סגי ספק הראשון שמא לא הי' חציצה אך באמת י"ל דגם ס' חציצה במיעוט המקפיד אף א"נ דל"ח טפי מסד"ר מ"מ חשיב נגד ח"א ונהי דבישי"ע יו"ד סי' ר"א העיר עפ"י שיטת הר"ש פ"ב דמקוואות דהיכי דבוודאי יצאה מח"א ד"ת שוב אזלינן לקולא לענין דרבנן אף נגד ח"א אפ"ה לענין זה יפה כ' הח"ס דכיון דעכ"פ ויש דיעה דבבשר גם מיעוט המקפיד חוצץ מה"ת א"כ שפיר יש ס' שמא נשארה בח"א ד"ת שוב הוי נגד ח"א וי"ל דאף ס"ס לא יועיל ומכ"ש דל"ש לומר סד"ר לקולא וצדקו דברי הח"ס וכ"ז התם אבל בנ"ד ל"ש לומר דחשיב נגד ח"א אף דלשי' הנקה"כ בסו' ס"ט ס' במליחה חשיב נגד ח"א כ"ז אם הספק שמא כבר יצא הדם א"כ הרי הו' חזקה להבשר שיש בו דם אבל הכא עיקר הספק שמא נכבש מעל"ע ויצא הדם וחזר לתוכו באופן שלא יועיל אף צלי לענין זה אדרבה הי' לו חזקה מתולדה להיפוך דע"י צליה יצא כל הדם והספק שמא נתחדש מעשה לאיסור א"כ אמרי' עליך הראיה וכמ"ש הרשב"א יבמות דל"א דמה"ט א"ח לס' דרוסה ועי' חוו"ד סי' ק"ו שכ' דמה"ט ס' ניקה"א ל"ח ס' בשחיטה וע' פמ"ג בסי' ס"ט שכ' דבע"א מעוד שלא נקרש הבשר נאמן דל"ח כמעיד נגד ח"א דאדרבה הי' לו חזקה בתולדה שיצא הדם ע"י מליחה עיי"ש וכיון דבנ"ד עכ"פ ל"ח בכלל ס' נגד ח"א א"כ לשי' החוו"ד בלא"ה מותר משום סד"ר לקולא ורק דיש לחוש לשי' הפמ"ג דדם שכבשו אסור מה"ת אפ"ה י"ל לדינא דמותר משום דהוי כמו ס"ס לענין ד"ת וס' א' לענין הדרבנן

לענין הד"ת איכא ס"ס שמא לא נכבש מעל"ע ושמא כשיטת החוו"ד דדם שכבשו דרבנן ולענין הדרבנן שוב מצרפין ס' ראשון שמא לא נכבש מעל"ע וז"ב:

ב) וחוץ לזה י"ל דאף א"נ כשיטת הפמ"ג וממילא והי' חשיב הכא בגדר ס' ד"ת אפ"ה י"ל לשי' הט"ז בסי' ק"ה דבס' כבוש בשאר איסורין אפי' באיסור ד"ת מקילין משום דמוקמינן בחזקת היתר ועיי"ש בכו"פ שכ' דדוקא באם חתיכה אחת בוודאי נכבשה מעל"ע עם האיסור וחתיכה ב' לא נכבשה מעל"ע אז הי' מקום להחמיר בס' משום דחשיב איקבע איסורא אבל בחתיכה א' ס' נכבשה מעל"ע גם באיסור ד"ת יש להקל מטעם חזקה עיי"ש א"כ בנ"ד דקודם הכבישה הי' להחתיכה שם היתר לאוכלו חי דדם האברים שלא פירש שרי וגם לאוכלו צלי רק הספק שמא נתחדש איסור ע"י כבישה מעל"ע לענין זה שוב יש חזקה להיתר ושפיר יש להקל אף א"נ דדם שכבשו אסור מה"ת ואף לשי' הנקה"כ בסי' ק"ה דס' כבוש אסור ולא מוקמינן אחזקה משום דנולד ריעותא אפ"ה י"ל דעיקר כוונת הנקה"כ משום דלשי' החוות יאיר גם בתוך מעל"ע יש בליעה רק דבעל בס' ואחר כלות המעל"ע יש בליעה מרובה ותו ליכא ס' א"כ שפיר חשיב בכלל נולד ריעותא דהרי עכ"פ נתערב בה איסור ורק הספק אם יש בה שיעור ביטול א"כ אדרבה האיסור יש לו חזקה דלא נתבטל ולא פקע ממנו שם איסור וכ"ז התם אבל הכא בתוך המעל"ע אינו עושה שום ריעותא להבשר דכ"ז דלא נכבש מעל"ע בוודאי יצא הדם ע"י מליחה או בצליה א"כ הוי כספק על התחלת האיסור שמא נתהווה סיבה שלא יצא הדם עוד גם ע"י צליה בכה"ג שוב יש חזקת היתר גמור ושפיר יש להקל אף בס' כבוש באיסור ד"ת:

ג) ובפרט דעיקר להלכה דדם שצלאו ג"כ אינו רק מדרבנן דלא חזי לכפרה וכהא דדם שמלחו ושוב ל"ח טפי מסד"ר ולקולא וגם י"ל בכבד לשי' כמ"פ אינה נאסרת אף בכבוש מעל"ע משום דכבד פולטת ואינה בולעת ע' שו"ת שער אפרים ובשו"ת ד"ח מ"ש בזה ונהי דהפמ"ג מחמיר גם בכבד מ"מ עכ"פ חשוב בכלל ס"ס שמא לא הי' כבוש מעל"ע ושמא כבד לא נאסרה אף בכבוש מעל"ע ובפרט דבנ"ד דלא בישלו את הכבד ורק נצלה ורוצין לאוכלו צלי א"כ יש צירוף שיטת המחבר סי' צ"ט דכבוש מותר לצלי ובפרש כשאינו מלוכלך בדמים בוודאי דמותר לצלי ונהי דהרמ"א אוסר אף לצלי מ"מ עכ"פ חשיב ס"ס שמא לא נכבש מעל"ע ושמא כבוש עכ"פ מותר לצלי ונהי דיש להסתפק מאחר דסיים הרמ"א והכי נהוג אי יש לצרף שיטת המחבר לס"ס וכמ"ש הפמ"ג בהנהגות או"ה אפ"ה י"ל דהא הפמ"ג גופא מצרף הרבה פעמים לספק מכח שיטת המחבר דכבוש מותר לצלי ובפרט דלפמ"ש הפמ"ג בפתיחה דלא כל הדמים שבכבד אסורין מה"ת א"כ י"ל דנגד חלק דם שבכבד האסור מה"ת בוודאי הי' ס' בהמים כנגדו

וביש ס' נגד הדם לשי' רוה"פ אפי' אותו חתיכה מותרת אפי' לבישול ומכ"ש לצלי ונגד שאר הדם שלא נתבטל שוב זה הדם לא הוי רק מדרבנן ושוב אם יש ספק אי נכבש מעל"ע שוב חשוב סד"ר יצא בנ"ד יש כמה צדדים להקל חדא שמא כהחוו"ד ושוב ל"ח רק סד"ר ושמא דם שצלאו דרבנן ושוב ל"ח טפי מסד"ר וגם דבנ"ד דיש חזקה להיתר ול"ח אף בכלל נולד ריעותא בכה"ג ס' כבוש מותר אפי' באיסור ד"ת גם לשי' הנקה"כ ומכ"ש לשי' הט"ז והכו"פ וגם שמא כשיטות הסוברים דכבד אינה נאסרת בכבוש מעל"ע ושמא לאו כל הדם שבכבד אסור מה"ת ונגד חלק האסור מה"ת יש ס' בהמים ושוב הי' רשאי אף לבישול אחר צליתו ומכ"ש לאוכלו ע"ו צליה בוודאי דשרי דיש צירוף שיטת המחבר דכבוש מותר לצלוי:

ד) **וחוץ** לזה י"ל דבאמת גוף דברי הפמ"ג דס' כבוש מעל"ע במים אסור משום דחשיב ס' ד"ת הואיל דדם שכבשו אסור מה"ת באמת צל"ע טובא הואיל דבאמת אין דרך בני אדם לאכול בשר חי ונהי דמצינו בש"ס חולין די"ד דבמבשל בשבת ל"ח מוקצה משום דחזי לכוס אבל עכ"פ דרך בני אדם אינו לאוכלו חי רק ע"י צליה או בישול א"כ אחר הצליה והבישול ל"ח טפי מסד"ר ואין לומר דכוונתו דאסור לצלותו ולבשלו דהוי כגורם סד"ר בידים ז"א דהרי המעשה כבר נעשה ורק דקודם הצליה הי' חשיב ס' ד"ת ואחר הצליה נעשה סד"ר ובכה"ג דגם בחתיכה של היתר אין הדרך לאכלו חי א"כ בזה שצלאו או בישלו לא נראה שעושה זאת כדי לעשותו סד"ר ורק דבלא"ה הדרך לעשות הכי ושפיר ל"ח כגורם ס' בידים וע' באו"ח סי' תל"ח בט"ז סק"ד לענין ככר למעלה מן הקורה שכ' דדוקא בביטל כבר שאר החמוצים אז הי' ס"ד דלא יועיל עוד ביטול על חמץ זה משום דחשוב כגורם סד"ר בידים אבל הכי דלא ביטל עדיין שום חמץ פשיטא שמותר לבטל גם חמץ זה דל"ח כגורם סד"ר בביטול זה הואיל דבלא"ה מוכרח לבטל עכ"פ שאר החמוצים עיי"ש וכן מצינו במתני' פ"ד מתרומות השחורות מעלות את הלבנות וכ' הרע"ב שאם הי' רוצה הי' דורסן ומערבין יחד והעיר בתוי"ט דהרי אין מבטלין איסור לכתחילה וכ' בהג"ה בני ישששכר שם דכיון דבלא"ה הדרך לעשותם עגולים כדי שיתקיימו כמבואר בפ"ב דתרומות לכך ל"ח בכלל מבעל איסור עיי"ש וכן כ' התפארת ישראל פ"ז מדמאי בהא דמיחל ושותה דכ' הרא"ש דהכוונה כמו מוהל והיינו שמוזגו במים וכ' התפא"י הכוונה כדי שיתבטל התרומה ל"ח בכלל מבטל איסור כיון דבלא"ה הדרך לשתותו מזוג עיי"ש עכ"פ חזינן דהיכי דהדרך לעשות כן ל"ח בכלל מבטל איסור וה"ה הכא דהדרך לבטל ל"ח בכלל גורם סד"ר בידים:

ה) **ונהי** די"ל דכיון דנולד הס' בעודו ד"ת אף דאחר הצליה והבישול הוי רק דרבנן אפ"ה ל"ש לומר סד"ר לקולא דחשוב כס' בנתגלגל וכהא דס' דרוסה שנתערב באחרים אפ"ה יש לחלק בשלמא התם דהי' לנו לדון על הס' בעודו ד"ת ואז החמרנו בס' ולא ידענו שיתהווה מזה סד"ר כיון דגם בס' איסור ד"ת לשי' כמ"פ אסור לבטל ובפרט לערב לכתחילה פשיטא דאסור בכה"ג אם ניקול אח"כ בשעה שנעשה דרבנן והי' זילזול לדבריהם שפיר יש להחמיר ובפרט שכבר כ' בשו"ת רעק"א ליישב שיטת מהריב"ל בס"ט שבישלו בכלי ונעשה אב"י דמותר מטעם סד"ר וקשה מהא דס' דרוסה שנתערב באחרים וכ' הרעק"א דבשלמא בס' דרוסה אף לאחר שנתערב יש מציאות שיצטרך עוד לדון לענין איסור ד"ת והיינו באם והי' ניכר הס' דרוסה אבל בכלי שנעשה אב"י שוב לא משכחת שיצטרך עוד לדון לענין איסור ד"ת עיי"ש ונהי דדבריו צע"ק דהא גם בכלי שאב"י ג"כ יש משכחת שנצטרך לדון לענין איסור ד"ת והיינו באם יבטל בה ד"ת ולשי' כמ"פ הא דחורפא מחליא לי' לשבח הוא מה"ת ע' שו"ת שובת ציון מ"ש בזה אבל עכ"פ גוף סברת רעק"א נכון הוא דהיכי דלא משכחת שנצטרך עוד לדון לענין ד"ת בכה"ג בוודאי דמקילין בדרבנן אף דהוי ס' בנתגלגל וכן לפמ"ש בשו"ת ב"א או"ח סי' מ"א דמה"ט מקילין בס' חמץ שעטה"פ אף דבימי הפסח הי' ס' ד"ת אפ"ה כיון דמיד בפסח ידענו דאחה"פ לא והי' טפי מסד"ר ושפיר יש להקל אחה"פ עיי"ש א"כ ה"ה בנ"ד אף שנולד הס' בעודו ד"ת אפ"ה כיון דאין הדרך לאוכלו חי א"כ הרי לא הי' לנו לדון כלל על הס' בעודו חי כיון דגם א"נ דמותר לאוכלו חי מ"מ אין דרך לאוכלו רק ע"י צלי ובישול א"כ שוב ל"ש לומר דהוי זלזול לדבריהם ושוב אחר הצליה ובישול הוי רק סד"ר א"כ שוב דברי הפמ"ג צ"ע בשלמא א"נ דע"י צליה ג"כ יש בו איסור ד"ת א"כ י"ל דחל עליו איסור לאוכלו ע"י צליה אבל א"נ דצלי ובישול שוים והוי רק דרבנן א"כ לא משכחת לדון על הספק רק באופן שיהי' סד"ר דאין דרך לאוכלו חי א"כ שוב יהי' מותר לצלותו או לבשלו וצע"ג וחוץ לזה לפי"מ שהוכחתי דאחר הצליה ג"כ אינו רק מדרבנן א"כ פשיטא דמותר לצלותו ונהי די"ל דכיון דלאוכלו חי הוי ס' ד"ת שוב אסור לעשותו לכתחילה סד"ר וכמו דקיי"ל בס"ע שבישלו בכלי אם נודע הס' בשעה שהו' ב"י אסור לבטל בו אף כשנעשה אב"י אפ"ה כ' בלב"ש בח"ד דבס' איסור כזה שיש בו דיעות להתיר והובא בש"ע דעת המתיר נהי דיש הכרעה בש"ע דלא כוותיה אפ"ה עכ"פ מותר לעשות ממנו סד"ר א"כ בנ"ד כיון דגם בוודאי כבוש מעל"ע דעת המחבר להתיר לצלי נהי דהרמ"א אוסר וסיים והכי נהוג מ"מ עכ"פ לענין ס' יוכל לצלותו לכתחילה ולעשות ממנו סד"ר כיון דלשי' המחבר לצלי אין ההיתר משום סד"ר א"כ שוב מוכרחין לומר דהפמ"ג אוסר

רק לבשלו ומטעם דאסור לעשותו לסד"ר בידים דאלו לצלי הרי לא יהי' ההיתר משום סד"ר רק בצירוף שיטת המחבר דכבוש מותר לצלי וע"י בישול והי' ההיתר רק מכח סד"ר לקולא אבל עכ"פ נשמע דס' כבוש בדם מותר לצלותו אף לכתחילה א"כ מכ"ש ובנ"ד דלא נזכרה מן הספק רק אחר הצליה פשיטא (דשרי כנלע"ד בס"ד לדינא:
ג' וארא תרע"ו ווייצען וצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לא

להרב הה"ג בנש"ק בוצ"ק כקש"ת מ' ארי' ליביש הלברשטאם ז"ל אבד"ק דיקלא יצ"ו.
נכר
בדבר שאלתו באיש א' שנשא אשה זה ט"ו שנים וזה שש שנים היא נשתטית ר"ל וכבר עשה הרבה השתדלות לרפאות אותה והכל הי' ללא הועיל ועי"ז כבר בא לידי כמה מכשולות וגדול שבמכשולות שדר עמה בימי נדתה ר"ל והבעל לא קיים עוד פ"ו וצועק ככרוכיא להתירו מכבלי העיגון כי מוכרח לעבור איסור ולדור עמה אף בימי נדותה כי אינה ראויה לילך לבית הטבילה מגודל חסרון דעתה וגם מכשלת אותו במאכלות אסורות והבעל הנ"ל לא קיבל שום נדוניא ממנה ודמי כתובתה ידו משגת לתת לה ורק שדמי כתובתה לא יהי' מספיק שתוכל לזון עצמה מהפירות מהמעות הלז ושואל כת"ה אם יש מקום להתיר לו החדר"ג עכ"פ באם יתן חיוב בכתב שיתן לה תמיד איזה סכום לסיוע לפרנסתה כ"ז שלא תחזור לבריאתה זה תורף השאלה:
א) הנה בזה יש לדון באיזה פרטים א' בענין השלשת הגט ב' בענין המזונות כי לכאורה כפי המפורש בב"ח סי' קי"ט מוכח דא"א להתיר חדר"ג רק באופן שיתן לה מזונות וכ' הב"ש הטעם דאף לשי' הרמב"ם דבנשתטית היכי דיכולה לשמור את גיטה אין לה מזונות דחז"ל לא חייבו אותו במזונות בכה"ג אפ"ה עכשיו דמעוכב מכח תקנת רגמ"ה גם הרמב"ם מודה דחייב במזונות עיי"ש אך באמת מכח זה י"ל דעכ"פ באין לו ליתן לה מזונות דאין לעכב עליו ההיתר כיון דלדינא דגמרא כ' הפוסקים דהיכי דהיתה ראוי לגרשה לא מעכבו הגירושין בשביל הכתובה וגם הבית מאיר העיר בזה די"ל דגם במעוכב מחמת החדר"ג פטור ממזונות ועכצ"ל דהטעם הוא דכל תקנת היתר ק"ר הי' רק באופן זה שיתן לה כלום ואין אחר התקנה כלום והנה כבר כ' בשו"ת פנ"י דאסור לדור עם נשתטית ונהי דיוכל לדור ותהי' נבדקת ע"י פקחות כמבואר במתני' נדה די"ג אפיה הרי מכשלת אותו במאכא"ס ובשו"ת תפ"צ הביא בשם הג' מפוזנא ז"ל להסתפק די"ל דר"ג לא גזר כלל בכה"ג שלא יוכל לדור עמה זולת ע"י בדיקות פקחות וכ' די"ל דבתשובות פנ"י מיירי דוקא בנשבע שלא לגרשה ונהי דסיים די"ל דגם בכה"ג גזר ר"ג אפ"ה כ'

התפ"צ שם דעכ"פ יש להתיר לו החדר"ג מכח ס"ס שמא ר"ג לא גזר אחר אלף החמישי ושמא לא גזר בכה"ג דצריך לבודקה ע"י פקחות ואי דאכתי גם אחר אלף החמישי אסור עכ"פ מכח מנהג מ"מ וי"ל דחשיב כמו הא דס"ס בד"ת וספק א' בדרבנן דמועיל עיי"ש ולכאורה דבריו צ"ע די"ל דחשיב כמו ס"ס נגד ח"א הואיל דבצד הס' אי ר"ג גזר בכה"ג חשיב ס' נגד ח"א כיון דקודם שנשתטית בוודאי דחל עליו החדר"ג והספק שמא פקע אח"כ בכה"ג שפיר חשוב נגד ח"א ונהי די"ל לשיטת הסוברים דהיכי דרק ס' א' הוא נגד חזקה שוב מועיל הס"ס ע' נוביי"ת חיו"ד סי' ו' ובפמ"ג וחוו"ד סי' ק"י וסברתם כעין שכ' בתוס' כתובות ד"ט לענין רוב רצון דבס' א' הרוב מכריע לאיסור אבל בס"ס לא מגרע הרוב שאינו גמור ומצטרף ס' אונס לס"ס וה"ה די"ל לענין ס' נגד חזקה דנהי דבאפי נפשי' ל"ח ס' אפ"ה מועיל להצטרף לס"ס אבל באמת ז"א דכ"ז היכי דשני הס' מועלין גם מדרבנן שפיר הי' מקום לומר דס' שהוא נגד ח"א עכ"פ מצטרף לס"ס אבל הכא דבאמת גם עכשיו יש איסור דרבנן ורק די"ל דמהני מכח ס"ס בד"ת וס' א' בדרבנן אבל עכ"פ כשבאנו להתיר גם מדרבנן מכח ס' שמא ר"ג לא גזר בכה"ג שוב הוי לי' רק ס' אחד נגד חזקה דל"מ גם בדרבנן:

ב) ולכאורה הי' מקום לומר צד קולא ונקדים ליישב קושית הפנ"י בהא דפריך בש"ס כתובות ד"ט ואמאי ס"ס הוא והקשה הפנ"י דהא ס' לאו תחתיו הוי כנגד חזקת הגוף אך באמת י"ל דהיכי דרק ס' א' הוי נגד חזקה אי מהני והי' תלוי בזה דנודע מ"ש המפורשים דטעם הס"ס לשי' הרמב"ם משום דס' ראשון מה"ת לקולא וס' שני מדרבנן לקולא והיכי דהוי נגד חזקה דאז גם להרמב"ם הספק מה"ת לחומרא שוב ל"מ ס"ס א"כ לשי' הפר"ח בסו' ק"י דסד"ר אף נגד חזקה לקולא וכהא דפליגי בזה תנאי ר"מ ור"י בעירובין דל"ה וסברתו לשי' הלח"מ בטעם דסד"ר להקל משום דחז"ל לא גזרו כלל בספק א"כ חשוב הספק להיתר גמור וא"כ א"נ דחזקה ל"ח בירור אז שפיר יש להקל בסד"ר גם נגד חזקה ולפי"ז י"ל דכ"ז אם החזקה עומד נגד בי הס' א"כ כל ס' בפ"ע מה"ת לחומרא שפיר ל"מ הס"ס אבל אם יש ס' א' שאינו נגד הח"א א"כ מתחילין בהס' שאינו נגד החזקה ואז מה"ת לקולא ולענין דרבנן שוב מועיל ס' השני אף שהוא נגד חזקה וכ"ז אי חזקה ל"ח בירור אבל א"נ דחזקה חשיב בירור שוב גם סד"ר נגד חזקה ל"מ ושוב ל"מ הס"ס אף היכי דרק ס' א' הוי נגד חזקה וכבר כ' המפורשים דר"י ור"א דפליגי בכתובות די"ג אי לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה או פוסל בבתה פליגי אי חזקה הוי בירור דר"י סובר דהוי בירור ושפיר מהני מאמה לבתה ור"א סובר דחזקה ל"ח בירור לכך פוסל בבתה ולפ"ז י"ל לדידן דקיי"ל דגם בתה כשירה וע"כ דחזקה הוי בירור ושפיר לדידן סד"ר נגד חזקה

לחומרא ושוב בס"ס אף היכי דרק ס' א' הוי נגד חזקה ג"כ ל"מ אבל בכתובות ד"ט דקאי לר"א ור"א לשיטתו דפוסל בבתה וע"כ דס"ל דחזקה ל"ח בירור ושוב לשיטתו סד"ר נגד חזקה לקולא ושוב לשיטתו בס"ס ורק ס' א' הוי נגד חזקה שפיר מועיל הס"ס דמתחילין בצד הס' שאינו נגד חזקה וס' השני מהני גם נגד חזקה ומיושב קושית הפנ"י בס"ד ובזה מיושב ג"כ מה שתמה הפנ"י בהא דהקשו בתוס' שם דהא רצון הוי רוב והעיר הפנ"י דהא י"ל סמוך מיעוט אונס לפלגא דלאו תחתיו ועפ"ז ניחא דלכאורה ס' לאו תחתיו הוי נגד חזקה ורק שכתבתי דמתחילין בס' השני אבל הכא דגם ס' השני הוי ס' שאינו שקול דרצון הוי רוב א"כ בכל ס' שנתחיל לדון יהי' נוטה לאיסור ואסור מה"ת ושוב ל"ח ס"ס ועל זה כ' התוס' דלענין ס"ס רצון ל"ח רוב ושפיר מתחילין בצד ס' אונס דאינו נגד ח"א ושוב לענין הדרבנן מועיל ס' לאו תחתיו אף דהוי נגד חזקה ודו"ק יצא דלשי' הסוברים דהיכי דרק ס' א' הוא נגד חזקה מועיל הס"ס ע"כ דס"ל דסד"ר נגד חזקה לקולא א"כ גם בנ"ד אף דלא נשאר לענין הדרבנן רק ס' א' שמא ר"ג לא גזר בכה"ג וס' זה הוי נגד ח"א אפ"ה מותר לשיטה זו דסד"ר נגד ח"א לקולא אבל לפמ"ש המפורשים דרק לענין ס"ס מהני היכי דס' א' הוי נגד ח"א אבל בס' א' נגד ח"א גם בדרבנן אין להקל שוב גם בנ"ד אזדא סברת התפ"צ הואיל דלענין הדרבנן ליכא רק ס' א' והוא נגד חזקה:

ג) **אך** בגוף הדבר י"ל דכבר העירו המפורשים איך אפשר לומר דר"ג גזר אף במקום מצוה הרי לא עדיף מנשבע לבטל את המצוה דלא חל ותירצו דחל בכולל ובאמת יש להעיר עפ"י שיטות הפוסקים דבמתחיל באיסור לא חל גם בכולל ע' שו"ת מהרי"ט ובקצה"ח סי' ע"ג מ"ש בזה ואכ"מ אולם אף א"נ דחל מכח כולל אפ"ה יש להעיר דכבר העירו המפורשים דנהי דנדר חל עד"מ אפי"ה י"ל דהמצוה ידחה לל"ת דנדר וכ' הרשב"א ז"ל משום דכתיב לד' ולכאורה קשה דילמא כוונת התורה רק דצריך לישאל על הנדר כדי לקיים המצוה אבל בלא שאל אכתי נימא דידחה לל"ת דנדר וכה"ג כ' במלמ"ל פ"ד ממלוה ולוה במי שנשבע לבטל מצוה דרבנן והיינו לעבור על דרבנן בידים דנהי דהשבועה חלה לענין זה דמחויב לישאל על השבועה אבל היכי דלא שאל מוטב לעבור על השבועה בשואו"ת ולא יעבור על האיסור בקו"ע אך באמת י"ל דבאמת העירו המפורשים איך שייך לומר עדל"ת בנדר הרי חשיב אפלק"ש ע"ו שאלה ורק שכ' הב"ט דא"נ עדל"ת שוב והי' חשיב כלא חל הנדר ושוב ל"ח אפשר בשאלה דאין מתירין הנדר עד שיחול וא"כ י"ל דזה כוונת הרשב"א במ"ש דכיון דכתיב לד' והיינו דכיון דכתיב לד' נשמע דחל הנדר ונהי די"ל דהכוונה רק דצריך שאלה אבל בלא שאלה אכתי י"ל עדל"ת ז"א דכיון דאמרת דעכ"פ צריך שאלה ע"כ דמועיל שאלה א"כ מדמועיל שאלה ע"כ נשמע

ג"כ דל"ש עדל"ת דאי הי' שייך לומר עדל"ת שוב הי' חשיב כלא חל הנדר ושוב לא הי' מועיל שאלה ומדמועיל שאלה ע"כ נשמע דל"ש עדל"ת והטעם י"ל באמת דכיון דעכ"פ נשמע דמועיל שאלה שוב ל"ש עדל"ת כיון דאפשר בשאלה ובזה י"ל קושית הפר"ד בהא דכ' החינוך דמה"ט ל"ש עדל"ת משום דנדר הוי לתו"ע ותמה הפר"ד דהא ישנו בשאלה וכהא דיבמות ד"ה ועפ"ז ניחא דבאמת גוף סברת הב"ט דכיון דא"נ דדחי והי' חשיב כלא חל הנדר ושוב נ"מ שאלה י"ל דתלוי אי עדל"ת הוא מטעם הותרה שפיר והי' מיקרי כלא חל הנדר אבל א"נ דעדל"ת היא דחויה ל"ש לכנותו בכלל לא חל הנדר ושוב שפיר אף דדחי מ"מ ל"ח בכלל לא חל הנדר ושוב אכתי והי' מועיל שאלה וידוע שיטת התוס' מנחות ד"מ דבכלאים בציצית דהוי הותרה דחי אף היכי דאפלק"ש בהיתר ולפ"ז י"ל דהחינוך בקושיתו שהקשה דנימא עדל"ת בנדר ע"כ דלא ודע עוד דנדר הוי לתו"ע ושוב הי' מקום לומר דהלימוד בזה דעדל"ת הוא מכב"צ ושוב ע"כ דהי' סובר דעדל"ת הוא מדין הותרה ושוב גם באפלק"ש הי' דחי לכן שפיר הקשה דנימא עדל"ת ול"ש לתרץ דאפלק"ש ע"י שאלה ז"א דכיון דמדין הותרה הוא דחי גם היכי דאפלק"ש אבל לבתר שתירץ דנדר חשוב לתו"ע א"כ אם נרצה לומר דאכתי י"ל דדחי הואיל דהלתו"ע דנדר ושנו בשאלה א"כ שוב לא יהי' הלימוד מכב"צ כיון דהתם ליכא רק ל"ת גרידא וע"כ יהי' הלימוד מנזיר מצורע וכמבואר מש"ס יבמות ד"ה בכה"ג פשיטא דל"ח מדין הותרה רק מכח דחויה ובדחויה הרי שוב היכי דאפלק"ש לא דחי וה"ה הכא דאפשר בשאלה א"כ חשוב אפלק"ש ע"י שאלה ומיושב קושית הפר"ד ודו"ק:

ד) **ובזה** י"ל קושית התוס' נזיר ד"ד דפריך הש"ס קדושא ואבדלתא מושבע ועומד מה"ס והקשו בתוס' משמע מכאן דקידוש הוי ד"ת א"כ מאי פריך הש"ס נימא דגלי קרא וגם מאי משני דמיירי בנשבע לשתות ואח"כ אמר הריני נזיר אכתי תיקשי הא מושבע ועומד מה"ס ונלע"ד ליישב ונקדים עה שהעיר השאג"א בהא דפריך ורבנן נמי הא בעי לאסור יין מצוה כיון רשות הא לרבנן בלא"ה חל בכולל ולפ"ז י"ל לפמ"ש הרמב"ן דדבר הבא במקרה אף אי דחי ל"ח רק דחויה אבל דבר שהוא בתמידות אז אם דחי מיקרי הותרה א"כ י"ל דלעולם לא ק"ל להש"ס דהכא מכח קידוש ד"ת רק זה כוונת פירכת הש"ס דמשמע דלר"ש נזיר אסור לקדש על היין וקשה הא לר"ש לא חל הנזירות על קידוש כיון דר"ש ל"ל כולל ונהי די"ל דגלי קרא אפ"ה אכתי י"ל דלא גלי קרא רק לענין זה שיהי' צריך לשאול על הנזירות כדי שיהי' יוכל לקיים מצות קידוש אבל בלא שאל שוב י"ל דעשה דקידוש דוחה לאו דנזיר ול"ש לומר דחשוב אפלק"ש ע"י שאלה ז"א דקידוש הרי איכא בכל שבת ולא משכחת נזירות שלא יהי' שייך בו קידוש בכה"ג א"נ דדחי יהי'

מיקרי הותרה ושוב בהותרה אף דאפלק"ש ג"כ דחי ועל זה משני הש"ס דמיירי באמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר דבזה ל"ח רק דבר הבא דמקרה דהוי רק דחויה בכה"ג שפיר ל"ש עדל"ת כיון דאפלק"ש ע"י שאלה ולפ"ז שפיר פריך הש"ס ורבנן הא מבעיא לאסור יין מצוה כיין הרשות ואין הכוונה דצריך קרא כמו לר"ש ז"א דלרבנן בלא"ה חל מכח כולל ורק די"ל הכוונה דלרבנן קרא אתי להשמיענו לענין קידוש דס"ד דנהי דחל בכולל אפ"ה י"ל עדל"ת ול"ש לומר משום דאפלק"ש ע"י שאלה ז"א דבקידוש דהוי הותרה גם באפלק"ש נמי דחי דבשלמא לר"ש דל"ל כולל בעי קרא לגלות דחל הנזירות אבל לרבנן דחל בלא"ה מכח כולל שוב י"ל דאתי הקרא לגלות לענין דלא נימא עדל"ת ומיושב הכל בס"ד ודו"ק:

ה) **נחזור** לנ"ד לענין החדר"ג אף א"נ דחל בכולל מ"מ עכ"פ י"ל דמ"ע דפו"ר דוחה החדר"ג בשלמא היכי דאפשר בהיתר ק"ר וי"ל דלא דחי משום דאפלק"ש אבל באין לו ליתן לה על מזונות דכתבתי דבזה א"א להתיר עפ"י ק"ר שוב י"ל עדל"ת ול"ש לומר משום דנ"ח בעידנא ז"א דלפמ"ש בנובי"ק או"ח סי' ל"ה דבאיסור שאפשר להפקיעו ע"י סברת אפקעינהו הוי כאיסור שישנו בשאלה ונדחה מפני כבוד הבריות וה"ה בחדר"ג שיש משכחת להפקיעו ע"י ק"ר חשיב קיל ובל"ת הקל ל"צ בעידנא לשי' התוס' פסחים דנ"ט וכיון דבזה שייך לומר עדל"ת ורק די"ל דהועיל החרם לענין זה שאחר שכבר והי' מקיים פ"ו יהי' מחויב לגרשה כדי שלא יעבור אחדר"ג ול"ש לומר דנשא בהיתר נעשית כאשתו ז"א כמ"ש בתו"ס יבמות דכ' דהיכי דהיתר הנשואין הי' רק מכח דחויה ל"ש לומר כיון שכנסה נעשית (כאשתו לכל דבר וא"כ לענין זה דיצטרך לגרשה אחר שכבר קיים פו"ר בזה שוב יש להתיר מכח ס"ס ול"ש לומר דהוי נגד חזקה ז"א דנגד זה שוב יש חזקת היתר לבעלה ואף דיש ס' על תחילת הנשואין אם הי' הותרה או רק דחויה אפ"ה אחר שכבר יושבת תחת בעלה שוב א"א להוציאה מספק וכהא דמצינו בכתובות דכ"ב דרמנב"י מחלק בין ניסת ואח"כ באו עדים דמקצת פוסקים ס"ל דהוא מטעם קנס ומקצת פוסקים ס"ל דמדינא הוא משום חא"א דל"ל חזקת דיוקא והא דניסת ואח"כ באו עדים דל"ת שם יש חזקת היתר ג"כ ע' שו"ת ח"צ סי' ג' מ"ש בזה לפלפל עם הגרא"ב ז"ל ובשו"ת דברי אמת ודבריהם מבואר ברשב"א ז"ל א"כ ה"ה הכא וא"כ ממנ"פ מותר או עפ"י ק"ר וא"נ דבלי מזונות א"א להתיר לו עפ"י ק"ר שוב יש להתיר לו עכ"פ לישא אשה מכח עדל"ת ואחר שכבר נשאה שוב איכא חזקת היתר נגד הח"א ושוב מועיל הס"ס ושוב שפיר ק"ר יכולים להתיר לו לישא אשה וז"ב:

ו) **עתה** נבוא למ"ש הב"ח דישליש גט והמגיה במלמ"ל מעורר בזה עפ"י שיטת הרמב"ם ז"ל שכ' דכתוב גט לאשה דעלמא חשיב שלא לשמה וא"כ קודם שתשתפה יש חשש הנ"ל ואי יצוה לכתוב אלאחר שתשתפה שוב יש חשש מכח כ"מ דלמ"ע לא מצי משוי שליח והפנ"י ביאר הדברים דכמו באם המגרש שוטה ל"מ לכתוב בעת שטותו דבעי שיהי' בשעת כתיבת ראוי לנתינה ה"ה בכותב גט בעת שאשתו נשתטית ג"כ ל"מ דבשעת כתיבה אינו ראוי לנתינה אכן בשו"ת רח"כ תמה עליו דהרי שיטת הרמב"ם ז"ל דנשתטה בשעת כתיבה כשר מה"ת אף באין סמא בידן לרפאותו כמ"ש הב"ח והח"מ והב"ש בסי' קכ"א דלא כהב"י וא"נ כסברת הפנ"י דבעו שיהי' בשעת כתובה ראוי לנתינה א"כ יפסל מה"ת וע"כ דל"צ שיהי' בשעת כתובה ראוי לנתינה עיי"ש ולכאורה דבריו צ"ע דהא באמת שיטת הרמב"ם ז"ל דהיכי דעשה שליח בעודו בריא יכול לכתוב וליתן אף לאחר שנשתטה והטעם משום דס"ל דבכל עניני שליחות הפעולה מתייחס להשליח וכיון דכבר מסר לו כח הבעלים השליח עומד לגמרי במקום הבעלים וא"כ לפ"ז י"ל דבאמת בעי שיהי' בשעת כתיבה ראוי לנתינה ושפיר בכותב גט לאשתו נשתטית י"ל דל"מ והא דנשתטה הבעל בשעת כתובה כשר מה"ת הטעם משום דעכ"פ קודם הכתובה בשעת מינוי השליחות לשי' הסוברים דבעי' שליחות בכתובה או אף לשי' הסוברים דל"צ שליחות וכמ"ש הב"ש סי' ק"כ מ"מ לשי' המרדכי יבמות דכיון דבעי דעתו בגט חשוב כמו שליחות וא"כ הרי הי' הבעל שפוי בדעתו וממילא קיבל השליח כח הבעלים וא"כ בכה"ג חשוב שפיר כאלו בשעת כתיבה ראוי לנתינה דהרי כיון דמסר לו כח הבעלים יוכל ליתן הגט אף בעת שטותו:

ז) **אולם** יש להסביר דברי הגרח"כ ז"ל דלפי דברי יוצמח דאם לא עשה שליח רק על הכתיבה לחוד בכה"ג שוב בנשתטה בשעת כתיבה לא יועיל דנהי דנימא דלענין הכתיבה כבר מסר לו כח הבעלים ומהני אף אם בעי שליחות בכתיבה מ"מ שוב ל"מ משום דאינו ראוי לנתינה ואם הי' כן הו"ל להרמב"ם לפרש דאם לא עשה שליח רק אכתיבה לחוד ל"מ כתיבה בעת שטותו וכן הרגיש בזה בשו"ת תפ"צ ונשמע דלא כסברת הפנ"י הנ"ל וכן בשיטת הטור דסובר דנשתטה בשעת כתובה פסול מה"ת ג"כ א"א לומר דטעמו כסברת הפנ"י דבעי שבשעת כתיבה יהי' ראוי לנתינה דהא באמת כתב הב"ש דאף לשי' הטור אפ"ה נשתטה בשעת נתינה כשר מה"ת ומוכח דבעשה שליח על הנתינה בעודו בריא אף אם ותנו בשעת שטותו כשר מה"ת א"כ איך אפשר לומר דהא דפסול בנכתב בשעת שטותו הוי משום דאינו ראוי לנתינה ז"א דהא בשעת שטותו כשר לנתינה מה"ת עכ"פ בעשהו שליח והנה לכאורה סברת הב"ש שכ' דגם לשי' הטור בנשתטה בשעת נתינה

כשר מה"ת צ"ב מאי חילוק יש בזה דהא באמת מוכח בירושלמי דאף בשעת חלות הגט בעי שיהי' שפוי בדעתו אך באמת י"ל דכבר הבאתי שיטת הרמב"ם דנשתטה בשעת כתיבה כשר מה"ת משום דהפעולה מתייחס להשליח ורק אחר שמסר לו המשלח כוחו השליח עומד לגמרי במקום הבעלים ולפ"ז וי"ל דגם הטור מודה לסברא זו ורק דס"ל להטור דבאמת ידוע שיטת מהרי"ט דהקדש ל"מ עי"ש משום דהו"ל מילי ותמהו עליו דהא שליח ראשון מהני גם במילי אך באמת י"ל דבכל שליחות דהוי מילי בשעת גמר שליחות הוי מעשה כמו בכתיבת גט אבל בהקדש דבגמר ג"כ ליכא רק מילי ל"מ וא"כ י"ל דאם מינה שליח על כתיבת גט נהי דמהני השליחות תיכף מ"מ כ"ז שלא נכתב א"א לומר דקיבל כח הבעלים דעל מילי לחוד א"א לחול כח הבעלים מה"ט בעינן לייחס עוד הפעולה אל המשלח אבל אחר שכבר נכתב אז מקבל כח הבעלים ושפיר יכול ליתנו בעת שטותו וכ"ז היכי דמינה שליח שפיר יכול ליתנו בעת שטותו אבל בנותן גט בעצמו בוודאי דצריך להיות שפוי בדעתו אף בשעת חלות הגט עכ"פ נשמע דע"י שליח יוכל ליתנו אף בעת שטותו ועכצ"ל דהא דאינו יכול לכתוב בעת שטותו אינו משום דאינו ראוי לנתינה רק ע"כ הטעם דלענין כתיבה לחוד כיון דלשי' הטור קודם הכתיבה אין לו כח הבעלים א"כ לא מבעיא אי בעי שליחות בכתיבה בוודאי צריכין לייחס פעולת הכתיבה למשלח לכך פסול בנשתטה ואף אי ל"צ שליחות בכתיבה אפ"ה כיון דבעי ציווי הבעל ובלא"ה ל"ח לשמה א"כ בעי שיהי' בר ציווי בשעת כתיבה ולשי' הרמב"ם אמרי' כיון דמיד בשעת ציווי מקבל כח הבעלים א"כ תו ל"צ כלל לציווי הבעל דכמו באם הבעל גופא כותב הוי לשמה ה"ה הכא דהשליח קיבל כח הבעלים חשוב לשמה וממילא נשמע דלא כסברת הפנ"י ושוב נכונים החילוקים שכ' הגרח"כ והתפ"צ דשם בהא דאשה דעלמא לא הוו ראוי לכתיבה ג"כ דאינו אשתו כלל אבל הכא ראוי לכתיבה כיון דיש עניני אישות ונהי דאינו ראוי לנתינה מהני וחשיב לשמה וז"ב:

ח) **עוד** יש לי להוכיח כשיטת רח"כ והתפ"צ דאי כסברת הפנ"י יוצמח דקרא דכתוב ונתן בעו שיהי' בשעת כתובה ראוי גם מצד הגברא א"כ תיקשי בהא דכ' הב"י דבין כתיבה לנתינה אם נשתטה אין קפידא אף אם נשתטה באמצע הכתיבה אם פסק אז מלכתוב וגמרו אח"כ כשהי' שפוי בדעתו מהני והא מפורש בטור סי' קכ"ד דאם חיברו בין כתיבה לנתינה ג"כ פסול וכ' הב"י בשם רשב"א להקל דעיקר הקפידא רק דבשעת כתיבה לא והי' מחוסר רק נתינה אבל אח"כ אין קפידא אבל בירושלמי מפורש דכיון דכתיב וכתב ונתן בעי שמתחילת הכתיבה עד שעת הנתינה יהי' ראוי בכל שעה לנתינה בלתי מחוסר מעשה וא"נ דנם מצד הגברא בעי שיהי' ראוי לנתינה בשעת כתיבה א"כ שוב נימא דבעי

שיהי' ראוי לנתינה בכל שעה וא"כ אף בנשתטה באמצע יופסל וע' ברשב"א קדושין דס"ב בהא דבעיא ר"א הנותן שתי פרוטות לאשה והקשה מ"ש מנותן קדושין אלאחר שלשים יום ותירץ הרשב"א ז"ל דשאני התם דבכל הזמן והי' ראוי לקדושין אבל הכא יגיע זמן שלא יהי' ראוי לקדושין ויש ספק אי בעי רק שבשעת אמירה יהי' ראוי לקדושין אבל בין שעת אמירה לחלותו אין קפידא אם יש זמן שאינו ראוי לקדושין או דבעי שיהי' ראוי בכל שטה משעת אמירה עד שעת חלות הקדושין עיי"ש יצא דיש צד לומר דבקדושין בעי שמשעת אמירה עד שעת חלותו יהי' ראוי לקדושין וא"כ א"נ דהא דכתוב ונתן הכוונה דמצד הגברא בעי שיהי' בשעת כתיבה ראוי לנתינה א"כ גם בנשתטה באמצע יופסל דבעי שבכל שעה ושעה יהי' ראוי לנתינה וע"כ דמצד הגברא ליכא קפידא ועיקר הפסול לכתוב בעת שטותו משום דבעי שליחות בכתיבה או דבעי עכ"פ ציווי הבעל משום לשמה ושוב בעי שיהי' בר ציווי בשעת כתיבה דאל"כ חשוב כנכתב שלא בציווי הבעל וחשיב שלא לשמה ושוב צדקו דברי רח"כ והתפ"צ דרק בנשתטה הבעל פסול אבל בנשתטית שפיר מותר לכתוב דנהי דלא חזיא אז לנתינה מ"מ הא לא בעי שיהי' בשעת כתובה ראוי לנתינה וז"ב בס"ד:

ט) עכ"פ יצא דמכח חשש שלא לשמה אין לנו לדון בנ"ד ורק דאכתי נשאר החשש מכח כ"מ דלא מצי עביד ואולם נודע מ"ש הבי"מ דעיקר תלוי אם החסרון הוא בהמגרש אבל הכא דמכח המגרש ליכא שום ריעותא ורק דל"ל כעת יד לקבל הגט בכה"ג שפיר אמרי' דאח"כ לכשתשיג ידה לקבל הגט שפיר מהני עי"ש וגם כבר כ' בשו"ת רח"כ דממנ"פ מהני דאי ראויה לשמור גיטה א"כ מהני מה"ת ונהי דמדרבנן ל"מ הגט בשעת שטותה מ"מ לענין דרבנן ל"ש החשש מכח לא מצי עביד וכמ"ש במלמ"ל פ"ב מביאת מקדש ואי אינה ראויה כלל אף לשמור גיטה א"צ כלל לגרשה אולם לפמ"ש התפ"צ וח"ס סי' י"א דעכ"פ מועיל מטעם זכיה להבעל להצילו מחדר"ג אם יהי' לו אז אשה אחרת ולפ"ז לא יצטרך ליתן לה גט אחר כשתשתפה אולם בזה לא אכניס עצמי אחר שכבר הוכיח הנוב"י דחייב ליתן לה גט אחר לכשתשתפה וכן לסברת הרח"כ ג"כ חייב ליתן לה גט אחר ע"כ הדבר פשוט דגם מצד לא מצי עביד ליכא חשש בנ"ד ומעתה נלע"ד דבנ"ד יש להתיר אף באם לא ישליש מעות מזומן על מזונותיה דבאמת כ' הב"ש דמה"ט מגיע לה מזונות דלא מבעיא אם הוא בגדר א"י לשמור גיטה א"כ הא מה"ת ל"מ הגט בוודאי דחייב לזונה גם לשי' הרמב"ם ואף ביודעת לשמור גיטה מ"מ כשמעוכב מחמת החרם מגיע לה המזונות מ"מ כבר הבאתי לתמוה דמהיכי תיתי לעכב הגירושין ונהי דהבאתי מדברי הפוסקים דבלי מזונות ליכא תקנה להתיר אפ"ה יש להעיר לשי' שו"ת מהר"י

מינץ להקל במופקרת במניקת חבירו וחזינן דע"י שמכשלת באיסור מתירין האיסור דמניקת וה"ה הכא די"ל דכיון דנכשל באיסור נדות מתירין לו החרם וכה"ג מצינו בגיטין דל"ח בהאי אמתא ואף דלפמ"ש בתוס' שם דהתם הטעם משום דמכשלת אחרים והוי כאנוסין אבל בשביל מכשול דידה לא הינו מתירין הואיל דפשעה וממילא הכא דהבעל פושע שוב י"ל דאין להתיר אבל עכ"פ בנ"ד דמכשיל גם אותה באיסור נדות שפיר יש להתיר החרם כיון דגם שוטית הוא בכלל האיסור וכמ"ש מהר"ל דפקחין מוזהרין עליהן ומה"ע כ' הפוסקים דשוטה חשוב בר זביחה א"כ כיון דגם היא נכשלת בזה שוב יש להתיר לו החרם וכהאי דמהר"י מינן אף דגם התם הדבר נוגע נגד שיעבודו של התינוק ואפ"ה מתירין וה"ה הכא ואף לשי' הבי"מ בצה"ב שתמה אמהר"י מינץ דאין להתיר חשש סכנ"פ של התינוק בשביל החשש שמא תזנה אמה וכה"ג כ' בשט"מ ב"ק ד"פ בשם הראב"ד דאסור להתרפאות בממון חבירו אף במקום פק"נ וכן כ' בקו"א להשאג"א דבגזל ל"ש עדל"ת דבשביל קיום מצוה של זה לא התירה התורה ממונו של אחר ובזה הי' מקום ליישב קושית התוס' סוכה ד"ל שהקשו דלמ"ל לפסול גזל מכח לכם תיפוק לי' דהוי מצהב"ע ולפ"ז ניחא דבאמת י"ל דבגזל ל"ש מצהב"ע משום די"ל עדל"ת ורק שכתבתי דל"ש עדל"ת בגזל וכ"ז בגזל ישראל אבל בגז"ע דעיקר האיסור כדי שלא ירגיל א"ע בכך אבל לא משום דחס רחמנא אממונא של עכו"ם עיין בח"צ מ"ש בזה ושוב בגז"ע שוב הי' מקום לומר עדל"ת ושוב ל"ש בגז"ע לפסול מכח מצהב"ע אבל מכח לכם אף בגז"ע אינו יוצא וכמ"ש היראים דאף למ"ד גז"ע מותר מ"מ לכם לא מיקרי וז"ב ודו"ק:

י) **אך** בגוף תמיהת הבי"מ טל מהר"י מינץ נלע"ד דלק"מ הואיל דבמופקרת בלא"ה ל"ש תקנת הוולד דוודאי תתעבר בזנות ותעכר חלבה ורק דאמרי' דכיון דעכ"פ שה מניקת עליה שוב חל האיסור שגזרו חז"ל מלישא אותה אבל עכ"פ ל"ח טפי מאיסור מצד עצמו ושוב שפיר יש להתיר מכח מכשול הרבים כיון דליכא בזה הפסד שיעבודו של התינוק וז"ב ובזה י"ל במה שהעיר השואל בנוב"י להתיר מניקת חבירו בשביל חשש שיתייחד עם השפחה ודימה הדבר לדינו של מהר"י מינץ והנוב"י דחה דבריו ולפ"ז בלא"ה לא דמי להאי דמהר"י מינץ הואיל דהכא אכתי שייך הפסד שיעבודו של התינוק אין להתיר בשביל חשש שום איסור א"כ לפ"ז ה"ה בנ"ד דאין מפסיד לה המזונות דהרי באמת מקבל עליו בחיוב לתת לה מזונות ונהי דאינו משליש המעות על המזונות אבל עכ"פ ל"ח טפי מאיסור חרם לחוד ושוב שפיר יש להתיר בשביל חשש איסור שמכשיל גם אותה בביאת נדה וגם נודע מ"ש המפורשים דהיכי דיש חשש שתביא את התינוק לידי תרבות רעה כ"ע מודים להתיר דאין להשגיח על חוי הגוף א"כ מכ"ש הכא דבאמת מבטיח לה בחיוב

לתת לה מזונות בוודאי דמועיל הסברא שנכשלים באיסור נדה שלא לעכב ההיתר מכח זה שאינו משליש לה המעות על מזונות ובפרט די"ל דבנ"ד פטור ממזונות דכבר נודע מ"ש בשו"ת פמ"א בשם חכם אשכנז דיש ליתן הגט בתורת זיכוי כדי שלא תזנה כשהוא א"א ורק שתמה הפמ"א דאדרבה הר מפורש בש"ס דזכות היא לה שלא תתגרש או משום שבעלה משמרה או משום דפרשי מא"א והתינח היכי דאינו מכשיל אותה באיסור אז י"ל דהגט חוב הוא לה אף דבצד א' יהי' לה זכית שלא תהי' א"א מ"מ בצד השני הוי חוב הואיל דכ"ז שלא תתגרש יפרשו א"ט מאיסור א"א אבל הכא דהבעל גופא מכשיל אותה באיסור נדה והיא אנוסה דאינה שפויה בדעתה לגמרי בוודאי דהגט הוי זכות לה מכל צד חדא שלא תזנה כשהוא א"א וגם מצד שלא תהי' נכשלת באיסור נדה א"כ בכה"ג בוודאי דיש ליתן לה הגע ע"י זיכוי ובכה"ג יחול הגט מעכשיו ושפיר והי' פטור ממזונות וגם י"ל דכבר כ' המפורשים דיש להתיר מטעם אומדנא כמ"ש הגרח"כ ובשו"ת ד"ח ונהי די"ל דבדבר התלוי בדעת שניהם ל"מ אומדנא ע' תוס' כתובות דמ"ז וב"ק דק"י אבל הכא ע"י המכשול באיסור נדות אמדינן לדעתה דגם הוא מסכמת על הגע ושוב מועיל האומדנא וכן בשו"ת תפ"צ מקיל ג"כ בלי השלשת מזונות וכן הקיל בד"ח ע"כ נלע"ד דאם יתן לה עכ"פ כל דמי כתובתה כפי אשר תשיג ידו והיינו שיקב"ח מקודם שאין לו יותר אז יש להתיר לישא אחרת שישליש גט ויתן הגע להשליח בתורת זיכוי עבורה ויאמר בפירוש זכי לצאת ידי שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דאף במקום דהוי זכות לא חל הגט עד דמטה לידה ובאומר בפירוש זכי מודה הרמב"ם ז"ל דמהני ויצוה ג"כ להשליח שיוכל ליתנו לידה לכשתשתפה ויקבל עליו בחיוב גמור שבאם תהי' ראויה לקבל ג"פ אז יתן נה תיכף גט אחר כמ"ש הנוב"י וישליש כתב בטוחות על מזונות וגם יתן לה אחר הנשואין שלו עכ"פ דבר מיעוט בכל שבוע לסיוע פרנסתה ואחר שיעשה כנ"ל נלע"ד דיש להתיר לו החרם עפ"י ק"ר ובלבד שיסכימו עמדי גדולי דורינו כנלע"ד בס"ד לדינא:
ג' לך תרמ"ה ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לב

להרב חו"ב וכו' כש"ת מ' יהושוע העלער נ"י אבד"ק באריש וכעת מוצד"ק סטריא יצ"ו.
בדבר שאלתו באיש א' שנסע לאה"ק וקודם נסיעתו חלק נכסיו עפ"י צוואה ונתן לבנו הבכור חלק בכורה ורק אז לא הי' הצוואה נכתב כדין ואח"כ בעת חליו עשה שנית צוואת שכ"מ ונתן כל הנשאר לשני בניו ולבת אחת וכתב בהצוואה בלשון שייך להם וכעת נסתפק כת"ה א) אי לשון שייך חשיב לשון ירושה ב) נסתפק כיון שכבר גילה דעתו בצוואה א' שרוצה ליתן לבן הבכור חלק בכורה א"כ בוודאי גם בצוואה ב' אף

שכתב דהנשאר שייך לכולן מ"מ יש לנו לאמד דעתו דוודאי לא רצה לגרע לבן הבכור חלק בכורה זה תורף השאלה וכת"ה הביא משו"ת הרמ"א שכ' לענין מי שצוה קודם מותו ליתן סכום כזה לעניי א"י וכעת היורשים מערערים לפי שנכתב בלשון מתנת בריא ולא נזכר לשון קנין בהשטר והשיב דכיון שהי' שכ"מ אפשר שהו' טעות מהמצוה או שיש ט"ס בהכתב דיש לנו לפרש דבוודאי צוה בענין שתהי' הצוואה קיימת עיי"ש וה"ה הכא י"ל דוודאי נתכוין בצוואה שניה באופן שתהי' צוואה ראשונה קיימת שיהי" לבן הבכור חלק בכורה עכת"ד:

א) **באמת** לענ"ד יש לחלק דבשלמא התם שצוה ליתן לעניי א"י א"כ הרי לשי' כמ"פ אמרי' בצדקה אמל"ג וזכו בו עניים מיד ולשי' הרמב"ם גם יורשיו חייבים לקיים נדרו ואפי' להסוברים דלא אמרי' בצדקה אמל"ג ואין עליו רק חיוב נדר וממילא יורשיו פטורין כמבואר בחו"מ סי' רנ"ב בהג"ה כ"ז היכי דלא הי' רק לשון נדר אבל היכי דהחיוב נכתב בשטר והי' אז שכ"מ נהי דנכתב בלשון מתנת בריא אפ"ה מפרשין שהי' טעות בהלשון כדי שלא יתבטל נדרו כיון דבאמת כבר נתן ואמרנו דנדר בלב שלם א"כ י"ל אאמד"ל ובוודאי דרצה ליתנו באופן שלא יוכל לחזור בו ונהי דקיי"ל כרבנן דלא אמרי' אאמד"ל ומה"ט במקדיש מע"י לא אמרי' דהקדיש ידים לעושיהן שאני התם דהוי הספק על התחלת ההקדש כיון דמקדיש דשלב"ל לא חל כלל ההקדש א"כ כיון דיש ס' על גוף חלות ההקדש א"כ שוב שייך החמ"ק ושפיר ס"ל לרבנן דל"מ הסברא דאאמד"ל לגרע חמ"ק של הבעלים אבל הכא דעכ"פ חל עליו חיוב נד ועיקר הספק אי יכולת ביד היורשים לחזור מחיוב הנדר שקיבל אביו על עצמו בכה"ג שפיר דלכ"ע אמרי' אאמד"ל כדי להעמיד החיוב נדר במקומו אבל בנ"ד דבצוואה ב' הרי לא נכתב שיטול הבכור החלק בכורה ושמא הי' הכוונה שיטלו כולם ביחד בתורת מתנה וא"כ חשוב כספק על גוף התחלת זכיות הבכור דבצוואה ראשונה אכתי לא התחיל הזכיה דבחיי אביהם אין להם שום זכות בירושה א"כ שפיר י"ל דמספק אינו יכול הבכור להוציא ונהי די"ל לכאורה להיפוך דאף לר"מ דס"ל לאמד"ל ואמרי' דהכוונה ידים לעושיהן אפ"ה י"ל דוקא התם בדשלב"ל דא"נ שנתכוין להקדיש מט"י לחוד לא יחול ההקדש כלל א"כ י"ל שנתכוין באופן היו"מ אבל הכא דבאמת גם בדיבור לחוד חל החיוב לשי' הרמב"ם א"כ י"ל דטעה עצמו וחשב דסגי בדיבור לחוד וכסברת התוס' בכמ"ק דבדבר התלוי בפלוגתא ל"ש לומר אדם יודע וכה"ג מצינו בחו"מ סי' מ"ב דהיכי שיתבטל כל השטר לא אמרי' יד בעל השטר עה"ת ואפ"ה אם אפשר לומר שטעה וסבר שמועיל קנין כזה שוב אמרי' דהטעה א"ע ועיי"ש בסמ"ע אך באמת ז"א כיון דגם בדשלב"ל יש מ"ד דס"ל אדם מקנה

דשלב"ל ואפ"ה מצינו בגמרא דאף אי הי' סובר ר"מ אאמדשלב"ל אפ"ה נאמר דכוונתו ידים לעושיהן וע"כ דגם בדבר התלוי בפלוגתא אפ"ה אם הוא הלכה פסוקה כדיעה א' שוב אמרי' דוודאי הקנה באוהיו"מ לכ"ע וה"ה בנידון של הרמ"א הואיל דהלכה דבעי קנין ובנדר לחוד אין להוציא מהיורשים שוב אמרי' דוודאי הקנה באוהיו"מ ולא אמרי' שהקנה בדיבור לחוד מדחזינן שלא הספיק א"ע בדיבור לחוד ורצה דוקא לכתוב שטר א"כ תולין ג"כ שהי' במתנת שכ"מ והא דלשון השטר נכתב בלשון מתנת בריא נוכל לתלות בטעות סופר ושפיר מדברי שו"ת הרמ"א ליכא שום הוכחה לנ"ד:

ב) ולפ"ז י"ל שיטות הסוברים דלקטן שהגיע לעונת הפעוטות יוכל להקנות לו אתרוג ביו"ט א' והעירו המפורשים דהא קנין דרבנן ל"מ לד"ת לשי' כמ"פ ועפ"ז ניחא דכבר כ' באב"מ סי' כ"ח להוכיח מש"ס יבמות דס"ו דלמ"ד ס' ד"ת מה"ת לחומרא ע"כ דסובר דקנין דרבנן מהני לד"ת ובטעה"מ כ' דזה תלוי בפלוגתא אי יאוש קני ומה"ט שיטת הריב"ש דבס' גזל מהני שינוי החוזר הואיל דבס' גזל ממנ"פ אי סוברין ס' ד"ת מה"ת לחומרא שוב ע"כ דקנין דרבנן מועיל לד"ת ומדרבנן הא שוב גם שינוי החוזר מהני ואי סוברין ס' ד"ת מה"ת לקולא ורק מדרבנן לחומרא שוב לענין דרבנן מועיל קנין דרבנן וכמבואר ברמ"א אה"ע סו' מ"ב וע"כ צ"ל דהא דאוונכרי חשיב וודאי גזל וכמ"ש בשעה"מ פ"א מגירושין ונימא דקנין דרבנן ל"מ לד"ת ולפ"ז י"ל דכבר העירו המפורשים בהא דלא ליקני לולב לינוקא הא הוא נתן במעמ"ל ואם לא יוכל להקנות בחזרה שוב המתנה בטילה ורק שכ' הר"ן דהוו כמפליג בדברים כיון דידע דאם יתלה המתנה בתנאי לא יתחיל המתנה ושוב אמרי' אאמד"ל ובוודאי הסכים שיתקיים המתנה וכ"ז היכי דלא הגיע לעונת הפעוטות א"כ הא ליכא שום ס' שיחול המתנה אם יצטרך לקיים התנאי וע"כ דהוי כמפליג בדברים וכמ"ש הרמ"א בסי' מ"ב דהיכי שיתבטל כל השטר לא אמרי' וד בעל השטר עה"ת אבל אם הגיע עונת הפעוטות דעכ"פ למ"ד דקנין דרבנן מהני לד"ת יוכל המעשה לחול אף אם יצטרך לקיים התנאי א"כ נהי דמספקא לן אי קנין דרבנן מהני לד"ת ומה"ט החמירו המח"א והמטה אפרים לשלם מעות בעד האתרוג קודם החג אבל עכ"פ יוכל לומר שטעה וסבר שיוכל המתנה לחול אף אם יצטרך לקיים התנאי וא"כ הנותן יצא ממנ"פ דאי דרבנן מהני לד"ת בוודאי דמועיל ואי ל"מ לד"ת שוב א"א לקיים התנאי והמתנה בטילה וז"ב בס"ד:

ג) ומה שהעיר דכיון דבצוואה האחרונה לא נזכר לשון מתנה א"כ יוכל להיות דהי' בתורת ירושה ובתורת ירושה הרי אינו יכול לגרוע מהבכור חלק הבכורה וכמפורש בחו"מ סי' רפ"א:

באמת דבר זה פשוט דבתורת ירשה לא יוכל לגרוע חלק בכורה מהבכור וגדולה מזו נסתפקו כמה פוסקים די"ל דאף מחילת הבכור ל"מ בחיי אביו ע' קצה"ח סי' רע"ח ונה"מ שם וגם נודע מחלוקת מהרי"ט עם הרא"ש מובא בקצה"ח סי' רפ"א אי גם במת הבכור בחיי אביו אי בניו יכולים לתבוע חלק בכורה אף שזקינם צוה שיטלו כולם בשוה עיי"ש אבל בנ"ד י"ל נהי דלא נזכר בצוואה האחרונה לשון מתנה אפ"ה כבר כ' ברשב"ם ב"ב דקל"ג ע"א דהיכי דנא נזכר לא לשון מתנה ולא לשון ירושה מהני משום דבוודאי נתכוין שיהי' באוהיו"מ דאל"כ יהי' דבריו לבטלה עיי"ש ונהי דלדידן לא אמרי' אאדמ"ל מ"מ כבר כ' בריטב"א דנ"ח דהיכי דא"צ להוסיף דיבור רק לפרש דבריו לכ"ע י"ל כאמד"ל א"כ ה"ה הכא בוודאי דצוואה האחרונה נעשה בתורת מתנה וכהא דכ' הרמ"א דהיכי דיתבטל כל השטר לא אמרי' יד בעל השטר עה"ת וז"ב:

ד) **והנה** כת"ה הביא ממ"ש בשו"ת לחם רב סי' ר"א דהיכי דמתנת שכ"מ דרבנן בא לבטל ירושה ד"ת אמרי' יד בעל השער עה"ת אף היכי שיתבטל כל השטר וה"ה הכא דהבת באה לגרע זכותו של הבכור שיש לו זכות מה"ת א"כ בוודאי דיש לנו לומר דבוודאי לא נתכוין לבטל זכותו של הבכור שיש לו זכית מה"ת:

באמת בגוף סברת הלח"ר י"ל הטעם עפמ"ש בש"ך סי' מ"ב בשם מהרי"ק דבפטר הי ממס ויש ס' אי גם פ"ש הי' בכלל דלא אמרי' יד בעל השובר על עליונה אף דהוי מוחזק מ"מ כיון דאין זכותו רק מתוך הכתב וכל שאין מפורש מתוך השטר אינו בכלל זה וע' ברי"מ כתובות דפ"ג מה שהעיר בזה והנה כבר כ' הלח"מ בטעם דסד"ר לקולא משום דחז"ל כך הותנו שבספק בדבריהם ליכא שום איסור וא"כ י"ל בשלמא בדבר המועיל מה"ת אז הא דבספק אמרי' יד בעהש"ט עה"ת עיקר הטעם משום דא"א להוציא ממון מספק א"כ במידי שיתבטל השטר לגמרי הא איכא אומדנא גדולה דבוודאי נתכוין להקנות באוהיו"מ והיכי דיש אומדנא גדולה לשי' כמ"פ מועיל אף בממון ע' מלמ"ל פ"ו מזכיה ומתנה מ"ש בזה אבל במידי דרבנן דחז"ל לא תיקנו רק על הוודאי א"כ כל שיש עכ"פ אף ספק כל דהו על המתנה שוב לא תיקנו חז"ל שיועיל דכל תקנתם הי' רק על הוודאי וכה"ג כ' המפורשים בהא דפירש"י ב"ב ד"נ דהטעם בסנ"פ להקל משום דכתוב ושפטו העדה וכ' הב"ט בתשובה דאם יש ס' אי חייב מיתה פטור לגמרי ול"ח אף בכלל ס' מחויב מיתה ולא יהי' שייך בו הדין דקלבד"מ וצדקו דברי הלח"ר וכ"ז היכי שיש עכ"פ קצת ספק אבל הכא נ"ח אף בכלל ס' ונהי דלא נזכר בפירוש לשון מתנה מ"מ כיון דלא אמר גם לשון ירושה בכה"ג כבר הבאתי מדברי רשב"ם דתולין דבוודאי הקנה באוהיו"מ ואף די"ל דכיון דגם לענין זה מוכרחים לבוא מטעם אאמד"ל ולפ"ז י"ל דהיכי

דאף אם ואמר בפירוש לשם מתנה לא יועיל רק מדרבנן בכה"ג י"ל דלא אמרי' אאמד"ל דוודאי נתכוין למתנה וכה"ג כ' בתוס' כתובות די"ח דהיכי דגם אחר שנפלי"ג הדיבור לא יועיל רק מדרבנן בכה"ג לא אמרי' פ"ד אפ"ה י"ל חדא דכבר העירו אתירוץ זה מהא דהרגתיו יבמות דכ"ה דאמרי' פ"ד אף דלשי' רוה"פ ע"א בעדות אשה ל"מ רק מדרבנן ובפרט דיש עוד תירוץ בתוס' שם שכ' להדיא דדוקא היכי דצריכין להוסיף דיבור אז לא אמרי' פ"ד אבל היכי דא"צ רק לפרש דבריו גם במידי דמועיל רק מדרבנן י"ל פ"ד עיי"ש וז"ב:

ה) **והנה** כת"ה העיר לשי' הסוברים דבס' פלוגתא דרבוותא מהני תפיסה א"כ י"ל בנ"ד כיון דיש ס' אי צוואה שניה הי' בתורת מתנה או בתורת ירושה וא"כ פשיטא דאם הי' תופס הבן הבכור בוודאי דהי' מועיל תפיסתו כיון דיש לו זכות מה"ת בחלק בכורה והי' חשוב כתפס ברשות וממילא גם עכשיו נהי דאביהם מסר כל הונו ביד שליש דחשוב כאילו השליש תופס בשבילו וכמ"ש בתוס' ב"מ ד"ב עכת"ד:

לענ"ד ז"א דלא מבעיא למ"ד דאין לו לבכור קודם חלוקה בוודאי דלע"ע לא זכה הבכור בחלק בכורה ושוב פשיטא דל"מ תפיסת השליש בשביל הבכור כיון דנולד ספק שמא צוואה ב' הי' מדין מתנה וא"כ מעולם לא התחיל החיוב בכורה לחול ואף לדידן דקיי"ל דיש לו לבכור קודם חלוקה מ"מ בחיי האב בוודאי דאין לו שום זכות ורק דכשמת האב התורה הטילה חיוב על היורשים ליתן חלק הבכורה להבכור בתורת מתנה וכמ"ש בנה"מ סי' רע"ח סק"ט אבל עכ"פ בחיי האב בשעה שמסר הונו להשליש לא הי' לו זכות מדין בכורה ושוב ע"י צוואה ב' דיש עכ"פ ס' שמא נתכוין בתורת מתנה וממילא לא התחיל זכותו שוב היורשים חשובי עכ"פ כטוענים א"י אם נתחייבנו ולשי' הרמב"ם והריב"ש במידי דכל החיוב נצמח רק מכח לציי"ש ל"מ תפיסה ומכ"ש הכא דגם הבכור בעצמו לא יוכל לטעון טענת ברי כיון דגם לדידי' הוי ס' שמא אביו נתכוין בצוואה ב' בתורת מתנה וממילא מעולם לא הי' לו זכיה א"כ בכה"ג י"ל דגם תפיסת עצמו לא הי' מועיל ומכ"ש דל"מ תפיסת השליש וז"ב:

ו) **ומה** שהעיר מש"ס ב"מ דל"ד באמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם דיש ס' אי מיהדר קא הדר או דחוי קא מדחי ואפ"ה פסק הרי"ף דמועיל תפיסה וחזינן דגם היכי דיש ס' באומדנא של הבעלים למה נתכוין אפ"ה מועיל תפיסה וה"ה הכא:

לענ"ד יש לחלק בשלמא התם ל"ח בכלל הוצאה מרשות לרשות דהא כפל הוי כזכות הבא מעלמא דהרי באמת כפל הוי דשלב"ל ורק דאמרי' דהקנה הפרה כדי שיוכל לקנות הכפל וא"כ הכא דליכא נ"מ לענין נוף הפרה רק על הכפל ובזה לא זכו הבעלים מעולם

וליכא בזה חמ"ק לכך שפיר מועיל תפיסה של השומר כיון דעדיין לא זכה הנפקד בכפל אבל בנ"ד דבחיי אביהם לא הי' להבכור שום זכות והכל הי' בחזקת אביהם וכיון שכתב צוואה ב' ויש ס' באומדנא של אביהם שמא הי' כוונתו בתורת מתנה וממילא לא זכה הבכור מעולם בכה"ג י"ל דגם תפיסה ל"מ כיון דהכא התפיסה יגרום לקלקל זכותו של אביהם שהי' לו רשות ליתן במחנה לכל מי שירצה א"כ התפיסה יגרום הוצאה מרשות לרשות בכה"ג שפיר י"ל דל"מ תפיסה וז"ב:

ועפ"ז י"ל מה שהעירו המפורשים בדברי הר"ן פ"ק דקידושין דמה"ט בעי קרא בע"ע לרבות שו"כ ככסף משום דהו א דלפי שהוא בע"כ בעי עכ"פ כסף ממש א"כ תיקשי לשי' הפר"ח דפדה"ב מהני אף בע"כ של כהן וכן בכל מתנות כהונה דינא הכי ע' קצה"ח סי' רמ"ג וביד אפרים יו"ד סי' ס"א ושוב יש ללמוד דבע"ע שו"כ ככסף מפדה"ב דמועיל בשו"כ אף דהוי בע"כ ע' בשעה"מ מ"ש בזה ועפ"ז י"ל ונקדים מ"ש ברשב"א גיטין דע"ה דאין ללמוד דנתינה בע"כ שמיה נתינה מגט המועיל אפי' בע"כ דשאני התם דא"צ הבעל לקנות שום דבר ע"י הגט ורק דמסלק שיעבודו שיש להאשה עליו אבל היכי דצריך לקנות דבר מה ע"י הנתינה אכתי י"ל דל"מ בע"כ עיי"ש וט' בב"ש אה"ע רסי' כ"ז וה"ה הכא יש לחלק בשלמא גבין פדה"ב א"צ לקנות שום דבר ע"י הפדיון ורק דמוטל עליו לקיים חיוב התורה שהטילה עליו שפיר מהני שו"כ אף דהוי בע"כ של כהן דעכ"פ פקע להבעלים החיוב שהוטל עליהם מן התורה אבל בע"ע דבעי להפקיע זכות האדון ולחד מ"ד בקידושין דט"ז ע"ע גופו קנוי א"כ הכסף צריך להפקיע את העבד מרשות לרשות בכה"ג שוב י"ל כיון דהוי אפי' בע"כ שוב לא יועיל שו"כ רק כסף ממש וז"ב ודו"ק:

ז) **ומה** שהעיר מהא דבכותב נכסיו לאשתו דלא מפקינן מיורשים ואפ"ה בשכ"מ שהקדיש פסק הרא"ש דחל ההקדש אף להוציא מיתומים

באמת י"ל דשאני התם בשכ"מ שהקדיש הוי ההקדש הקדש ברור ורק הספק בהאומדנא אי הי' כוונתו רק ע"מ שימות וא"כ חשיב כמו ס' בתנאי ולא אתי ס' בתנאי ומבטל הקדש וודאי וכמ"ש במלמ"ל פט"ז מטוען בשם הרשב"א דנהי דבס' בקנין קרקע אזלינן בתר חמ"ק אפ"ה אם הי' קנין ברור וס' בתנאי לא אתי ס' בתנאי ומבטל קנין ברור וכה"ג כ' בתוס' כתובות דפ"ה דח"פ ל"ח כלל נגד חזקה"ג וביאר הפנ"י שם הסברא דס' בתנאו לא מבטל קידושי וודאי עיי"ש אבל בכותב לאשתו הרי יש ס' שמא לא עשאה רק אפוטרופסת וא"כ הרי הוי הספק על תחילת המתנה בכה"ג שפיר מועיל החמ"ק וז"ב והנה כת"ה העיר עפ"י שיטת מהריב"ל דנשבע לקנות בכסף מהני כדי שלא יהי' עובר איסור וה"ה הכא אוקמיה בחז"כ דבוודאי לא רצה להעביר חלק בכורה מהבכור המגיע

לו עפ"י תורה באמת כבר השיג המלמ"ל פ"א ממכירה דכ"ז בשבועה אבל בדבר שהוא רק מצד חוקי התורה לא אמרי' הכי וראייתו מתוס' קידושין ד"י וחוץ לזה בנ"ד דכבר העביר נחלה במה שנתן להבת א"כ ג"כ לא עשה עפ"י התורה שוב יש לחוש שהעביר ג"כ חלק בכורה כיון דכבר איתרע חז"כ שלו בענין זה וכה"ג כ' הרדב"ז דבבא על הנדה תו ל"ש חזקה דאעבב"ז וז"ב:

ח) **אולם** בגוף הדבר יפה כ' כת"ה דכיון שכבר גילה דעתו בצוואה הראשונה שרוצה ליתן לבנו חלק בכורה א"כ יש לאוקמיה בחז"כ דלא חזר מזה ונהי דכבר העביר מקצת נחלה במה שנתן לבתו אפ"ה במה דאפשר לומר דנשאר בחז"כ בוודאי דנשאר א"כ כיון דכבר ג"ד שרוצה ליתן לו וגם כעת י"ל דלא חזר מזה בוודאי די"ל דנשאר בחזקתו ע"כ לכאורה הדעת נוטה לזכות את הבכור ורק אחרי שכבר כתבתי דאף למ"ד דיש לו לבכור זכות קודם חלוקה מ"מ בחיי אביהם אין לו שום זכות ורק אחר מיתתו הטילה התורה חיוב על היורשים ליתן לו חלק הבכורה ונתן זאת בצוואה ב' בתורת מתנה, א"כ הוי כמו ספק בחיוב אי חל עליהם שום חיוב ושוב י"ל המע"ה ע"כ קשה לומר דבר ברור בזה ונכון לפשר אך שהפשר יהי' נוטה יותר לזכות בן הבכור כנלע"ד בס"ד ברור לדינא:

ועש"ק לך תרע"א לפ"ק ראדאמישלא יע"א. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לג

להרב הגה"צ בנש"ק וכו' כקש"ת מ' אהרן הורווייץ ז"ל אבד"ק ביטש יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שעשה שותפות עם חבירו לילך על ליצטאציע ולקנות עסק בעד שש אלפים ושש מאות ונתן לו ע"ז נ' ר"כ ועשו האנדשלאק ודיברו ביניהם שאם יצטרכו להוסיף יתייעצו עוד ועל הליצעטאציע הי' הרבה אנשים אמר שמעון לראובן שיוכל לילך עד ז' אלפים וכששמע שמעון שכבר הבטיח ראובן יותר מז' אלפים הגיד לראובן שלא יוסיף עוד כי הוא לא יהי' שותף ליותר מז' אלפים וה' ר"כ וראובן לא השגיח עליו והוסיף עוד ה' מאות וכעת רוצה ראובן לכוף את שמעון להיות שותף עכ"פ עד ז' אלפים וה' ר"כ והמותר יפסיד בעצמו ושמעון אינו רוצה כלל להיות שותף אחרי שהגיד לראובן שלא יוסיף ואם יוסיף לא יהי' שותף וכיון שראובן לא שמע לקולו כבר נסתלק מהשותפות זה תורף הטו"ת:

א) **והנה** מקודם נדבר בגוף עשיית השותפות הנה בשותפות בדשלב"ל כבר כ' הנה"מ בסי' קע"ו דאף לשיטת הראב"ד דמועיל אפ"ה מהני חזרה קודם שב"ל וכן הכריע בשו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' צ"א דגם לשי' הראב"ד מהני חזרה קודם שנגמר הקנין ואף אם הי' בזה קנין סטימתא מ"מ לשי' הנה"מ בסי' ר"א ל"מ סטימתא בדשלב"ל ואף לשי'

הפוסקים דמועיל סטימתא בדשלב"ל וכ' בשו"ת בי"ש דא"א לומר קי"ל כשיטת הר' יחיאל אפ"ה כ' המהרי"א הלוי הנ"ל דעכ"פ לא עדיף משאר קנין אליבא דר"מ דמועיל חזרה קודם שב"ל ונהי דבשו"ת ד"ח חו"מ ח"ב סי' כ"ז מוכח להיפוך וכן כ' במק"ח סי' ת"נ דרק לר"מ מהני חזרה קודם שב"ל אבל בסטימתא למ"ד דמהני בדשלב"ל ל"מ חזרה עיי"ש מ"מ י"ל כ"ז במידי דחשיב עכ"פ עבידי דאתי והיינו בנשתתפו בכל מה שירויחו דזה חשוב בכלל עבידי דאתי אז י"ל דסטימתא מועיל בדשלב"ל שלא יהי' יוכל לחזור בו אבל בעשו שותפות לשכור עסק בסכום כו"כ דזה וודאי ל"ח בכלל עבידי דאתי דאיכא כמה מי יימר בכה"ג י"ל דאף לר"מ לכל התירוצים שבתוס' ב"ב דע"ט וכתובות דנ"ט ג"כ ל"מ ובכה"ג שפיר י"ל דאף סטימתא ל"מ ובאמת י"ל דהנה בהא דל"מ קנין בדשלב"ל כ' הפוסקים ב' טעמים א' משום דליכא ס"ד ב' משום דאין על מה לחול הקנין וא"כ י"ל היכי דעבידי דאתי דוודאי אים ס"ד ורק דאכתי שייך הטעם דאין על מה לחול הקנין ואז שוב וי"ל דסטימתא מהני אבל היכי דל"ח עבידי דאתי דאז החסרון מצד דלא ס"ד בזה מאי מועיל סטימתא הרי אכתי לא ס"ד וכמ"ש בש"ך סי' ר"א דסטימתא ל"מ בקרקע משום דלא ס"ד וע' בישי"ע חו"מ סי' ר"ג שכ' דלטעם דלא ס"ד אף במקנה ביחד עם דשב"ל ל"מ עכ"פ י"ל דבנ"ד אף בעשו שותפות בהאנדשלאק אפ"ה קודם גמר הליצטאצוע יוכל כל אחד לחזור ובפרט דכבר כ' במהרי"א הלוי הנ"ל בשם הישו"ש דגם להסוברים דסטימתא מהני בדשלב"ל אפ"ה בעלילה כל דהו מתבטל וחוץ לזה כיון שבשעת נתינת המעות דיברו בפירוש שלא יתנו יותר מששה אלפים ושש מאות א"כ הרי לא הי' נתינת הכסף והאנדשלאק רק על סכום הנ"ל ועל יותר הא לא הי' שום קנין ונהי דאם אמר לו אח"כ להוסיף על דמי המקח מתחייב בדיבור לחוד כמפורש בסי' קפ"ב ברמ"א מ"מ כיון דלא הי' ע"ז האנדשלאק נהי דאמר לו אח"כ להוסיף איזה סכום אבל עכ"פ יוכל לחזור קודם שקנה ומכ"ש בנ"ד דאמר לו בפירוש שלא יוסיף מז' אלפים א"כ מיד כשהוסיף נתבטל השותפות א"כ בוודאי דקנאו לעצמו דוודאי לא הי' בדעתו אז בשעת מעשה לקנות להשותפות והמותר יפסיד מכיסו ורק עכשיו כשנודע לו שאין העסק שוה אף ז' אלפים לכך רוצה לכוף את השני להיות שותף עכ"פ לסכום ז' אלפים וה' ר"כ ולכן הדבר ברור דנתבטל השותפות:

ב) והנה כת"ה הביא מדברי המחבר בסי' קפ"ב בקנאו שלא באחריות באמת שם משמע דרק אם השליח רוצה לקבל עליו האחריות אז הברירה ביד המשלח או להספיק א"ע באחריות השליח או לבטל המקח אבל באמת אם יפעול השליח שיקבל עליו המוכר אחריות שוב ליכא שום שינוי בשליחות וא"כ הי' מקום לומר בנ"ד דרוצה ראובן לקבל

לשמעון לשותף בעד ז' אלפים וא"כ הא ליכא שום שינוי ושוב י"ל דמחויב להיות שותף בסכום זה אך באמת כבר הבאתי דבנ"ד אם הי' רוצה לחזור קודם גמר הקנין הי' מועיל חזרתו לפי שההאנדשלאק נעשה רק על ששה אלפים ושש מאות ואח"כ שוב לא הי' רק דיבור לחוד ושפיר הי' יוכל לחזור קודם החלטת המקח ובפרט אחר שאמר לו בפירוש שלא יוסיף ועבר על דעת השותף בוודאי שקנאו לעצמו וא"כ כבר נתבטל השותפות ונהי דבחו"מ סי' קע"ו סעיף ט"ו מבואר בשותף ששינה אפ"ה אין השותפות נתבטל בתוה"ז וכדלא כיש חולקים עיי"ש ועיי"ש בנה"מ דבשינה בפסידא דלא הדר י"ל דנתבטל וגם זה תלוי בפלוגתא עיי"ש אך כ"ז בכבר נגמר השותפות בקנין המועיל וגם כבר עסקו בעסק השותפות זמן מה אז אף בשינה באיזה דבר אפ"ה אין השותפות נתבטל רק דמשלם מה ששינה אבל בשינה קודם גמר עשיות השותפות בוודאי דלא התחיל כלל השותפות ובפרט שכבר הבאתי דהיכי דל"ח עבידי דאתי גם בסטימתא בדשלב"ל יוכל לחזור קודם שב"ל ועכ"פ בעלילה כל דהו מתבטל והיינו דיוכל לחזור ובפרט שההאנדשלאק לא נעשה על סכום ז' אלפים וה' ר"כ בוודאי דהי' יכול לחזור קודם החלטת הליצטאציא ובפרט כיון שאמר לו שלא ליתן יותר מז' אלפים וה' ר"כ ולא השגיח ונתן יותר מכפי שאמר לו יש הוכחה שקנאו לעצמו דלמ"ל לקנות לצורך השותפות והוא יפסיד המותר וא"כ אחרי דיש הוכחה שקנאו לעצמו שוב לא יוכל לכוף לשמעון להיות שותף אף לסכום ז' אלפים וה' ר"כ:

ג) **ולכאורה** יש להעיר מחו"מ סי' קפ"ב סעיף ח' דבשלח לו למכור סאה ומכר סאתים מ"מ אם הלוקח מסכים ליתן לו סאה מחויב המוכר ליתן לו דמוסיף ל"ח משנה מדעת משלחו אך באמת ז"א דהתם במה שמכר השלוח יותר באמת אין לו כח למכור דבר שאינו שלו ואיני נראה מזה שחזר מהשליחות רק שהי' סובר אילי יתרצה המשלח למכור גם סאתים ואם לא יסכים למכור יותר עכ"פ גם השליח לא והי' מוכרח להוסיף לו עוד סאה ושפיר י"ל דעכ"פ על סאה אחת ששלח לו למכור חל המכירה אבל הכא בשעה שהוסיף יותר מז' אלפים וה' ר"כ הרי עבר ע"ד שמעון וראובן הרי מוכרח ליתן כמה שהבטיח על הליצטאציא א"כ פשיטא דהוי כבירור דאז קנאו רק לעצמו דאל"כ לא הי' רוצה להפסיד מעות מכיסו בשלמא אם הי' אומר אז בפני עדים או עכ"פ לשמעון שקונה להשותפות בעד ז' אלפים וה' ר"כ והמותר יפסיד מכיסו אז שפיר הי' עכ"פ נקנה להשותפות בסך ז' אלפים וה' ר"כ אבל בנ"ד דלא הי' כן כבר נתבטל השותפות ר וע' בש"ס מעילה ד"כ דמוכח דדוקא באומר אחת אדעתא דבעה"ב אז ל"ח כעוקר שליחתו ובעה"ב מעל אבל בסתם י"ל דבמכר ביותר עקריה לשליחתו ונהי דבכתובות דצ"ח

משמע דאמרי' דחשיב כמוסיף על דבריו מ"מ י"ל דוקא שם דאם יסכים הבעה"ב על המותר עכ"פ לא יפסיד השליח ושפיר י"ל דלא עקר שליחתו אבל הכא שמגיע לו הפסד מן המותר מז' אלפים וה ר"כ שפיר יש הוכחה ברורה דחזר משליחתו וקנאו לעצמו ושפיר לא יוכל ראובן לכוף כעת את שמעון להיות שותף אף בסכום ז' אלפים וה' ר"כ כנלע"ד בס"ד נדינא:

ה' מצורע תרע"ד ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לד

להרבני המופלג בתוי"ר וכו' כש"ת מ' אהרן נ"י סת"מ מצעשינוב יצ"ו.

בדבר שאלתו בהניח נייר על היריעה והעמוד עליו נר כדי שיוכל לכתוב שורה התחתונה ומחמת שהי' הנייר מלוכלך בדיו בקצה השני נעשה דיבוק על שני אותיות האחרונות שבשם והדיבוק הו' כזה וה ורק ג' תינוקות הכירו כי הוא אותיות וה מהשם כי הכירו ההפרש שבין ו' לה' ורק שכת"ה נסתפק דאולי צריך לכסות להתינוק כל הה' ורק רגל ימין יושאר ואז יוכל להיות שיגיד התינוק שהוא ח' שיהי' נראה לו כשני זייני"ן וחטטרת על גבו והביא דברי מהרי"ט המובא במג"א ס"ק י"ט ומספר דע"ק זה תורף השאלה:

א) והנה בגוף דין דיבוק אותיות ידוע שהוא מחלוקת הפוסקים דלשי' הסמ"ק בנעשה הפסול אחר הכתיבה אף בנפסל גוף האות והיינו שנפל טיפת דיו עלן האות או מ' פתוחה שנסתמה סגי בגרירת מקום (הדיבוק ול"ח ח"ת כיון שכבר הו' נגמר צורת האות כתיקונו ואף שנפסל אח"כ מ"מ אם הסירו הדיו או מקום הדיבוק נתעורר קדושה והראשונה וכמו דאינו מעכב אם ניקב סמוך לאות אחר הכתובה דל"ח מוקף גויל ואפ"ה אינו פוסל לחד תירוץ בב"י סי' ל"ב וה"ה דליכא חשש ח"ת בכה"ג אבל בנדבק מתחילת הכתובה אף אות לאות מ"מ פסול ונהי דתינוק יוכל להכיר האותיות מ"מ ל"ח כתיבה תמה ורק בס"ת מהני תיקון ולמחוק כל השני אותיות אבל גרירת הדיבוק נ"מ דחשיב ח"ת וא"כ בתפילין אם כבר כ' אחריהן שוב נ"מ תיקון דהוי שלכס"ד והרשב"א ג"כ קאי בשיטה זו דאם נעשה הדיבוק אח"כ אף בגוף האות כמו מ' פתוחה שנסתמה מהני גרירת הדיבוק ול"ח ח"ת ולא עוד דדעת הרשב"א דא"צ לגרור כלל דכל הראוי אינו מעכב וע' ברשב"א שבת דק"ד בהא דחטריה לגגו דחי"ת ועשאו ב' זייני"ן דמבואר בש"ס דחייב לענין שבת וכ' הרשב"א דע"כ דבכה"ג ל"ח ח"ת דאל"כ לא הי' חייב לענין שבת ועיי"ש בר"ן נשמע דלשי' הרשב"א בדיבוק אות לחברתה וצורת האות עליו א"צ לגרור אבל מ' פתוחה ונסתמה אח"כ עכ"פ צרין לגרור ורק דלא מיפסל משים ח"ת אבל גרירה בעי לפי שאין צורת האות עליו אך אנו קיי"ל כשיטת הסה"ת דגם בנפסל האות אחר הכתיבה

והיינו שנפל דיו או מ' פתוחה שנסתמה צריך לגרור כל החרטום דבלא"ה יפסול משום ח"ת ואם נעשה דיבוק מאות לחברתה בין אם נעשה קודם שנגמר האות בין אח"כ צריך לגרור ורק דליכא בזה חשש משום ח"ת כיון דליכא בזה שינוי בגוף האות לכך מותר לתקן ולגרור הדיבוק לחוד ול"ח ח"ת ובמחבר סי' ל"ב סעיף י"ח מפורש דבדיבוק אותיות זה לזה בין קודם שנגמר בין אח"כ פסול וצריך לגרור ומיהו גרירה מהני ול"ח ח"ת כיון שהאות גופא לא נשתנה ובט"ז שם הביא שיטת הרשב"א והעלה דבנעשה אח"כ אפשר לסמוך על הרשב"א להכשיר בלי גרירה ובמג"א ס"ק כ"ז כ' בשם הב"ח דבנדבק כל האות ל"מ תיקון ובנת"ח שם העלה להקל:

ב) ולדינא אנו סומכין אשיטת סה"ת (דבנעשה דיבוק בין אות לאות אף מתחילת הכתיבה מהני גרירת הדיבוק ול"ח ח"ת וגם בתפילין ל"ח בכלל שלכס"ד ועיי"ש בשע"ת ס"ק ל"א שכ' בשם הדבר שמואל דרק ביש ס' שמא נעשה הדיבוק לאחר שנגמרו האותיות אז מהני גרירה מכח ס"ס שמא נעשה אחר גמר האותיות ושמא כסה"ת אבל היכי דוודאי נעשה קודם גמר האותיות יש להחמיר מכח שיטת הסמ"ק והרשב"א וחשיב שלכס"ד ורק שכ' שם דהסופרים נהגו להקל יצא דהמנהג להקל לגרור בדיבוק שבין האותיות וליכא חשש לא מכח ח"ת ולא מכח שלכס"ד ורק בנשתנה צורת האות ע"י הדיבור כ' במג"א דהוי כמו מ' פתוחה שנסתמה ובבאה"ט שם בשם אבן עוזר כ' דנדבק אות לחבירו בתחלת הכתובה ל"מ גרירה ובפמ"ג אות כ"ח כ' דגם באותיות השם שנדבקו למטה ג"כ מותר לגרור ולא אמרי' שמא כשיטת הרשב"א דא"צ לגרור ושוב גור בחנם ז"א דאי אסור לגרור לעולם שוב הי' חשוב אינו ראוי לבילה דדוקא לענין שבת כ' הב"ח דאיסור גרירה בשבת לא משוי לה לאינו ראוי כיון דיהי' ראוי למחר וכה"ג כ' בתוס' חגיגה ד"ב דנהי דקרבן קטן לא חזי להקריב ביו"ט אפ"ה לא דמי לחיגר ביום ראשון הואיל דידעינן דלמחר יהי' ראוי:

ג) ובאמת יש להעיר ממ"ש בשאג"א סי' ו' דבעומד באמצע שמ"ע ושומע קדושה די"ל דאינו יוצא בשמועה ונהי דשומע כעונה מ"מ היכי דאסיר לענות לא אמרי' שומע כעונה דהוי כמו אינו ראוי לבילה ומוכח דגם היכי דרק איסורא רכוב עליו ג"כ חשיב אינו ראוי ודלא כשיטת הב"ח ואולי ש לומר דכוונת הב"ח הוי דוקא לענין שבת דרק יומא קגרים וקיל טפי וכסברת הט"ז בחי"מ סי' ר"ח לענין אעל"מ עיי"ש וע' בפרישה יו"ד סי' א' לענין ערום דל"ש שומע כעונה וע' פמ"ג או"ח סי' ק"ד לענין מי שידיו מטונף די"ל דל"ש שומע כעונה מכח דאסור אז לברך ורק שם כ' דאי בעי הי' יוכל לנקות ידיו אבל עכ"פ מוכח דע"י איסור ל"ח כעונה וגם יש להעיר מש"ס ב"ב דקנ"ו דקאמרו רבנן בשבת דבריו

קיימינן אבל לא בחול ר"י אומר בשבת ק"ו בחול וכ' רשב"ם בשבת אף שאיני ראוי לקנין מכ"ש בחול דראוי לקנין וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת א"כ מפורש דבשבת מכח האיסור שבת חשיב אינו ראוי אף דרק יומא קגרים ונשמע דלא כהב"ח הנ"ל:

ד) **ובאמת** בזה יש להעיר בהא דהערי' דבשבת הי' הו"א לומר דלא יועיל משום דאינו ראוי לקנין וקשה הרי כל איסור קנין בשבת אינו רק מדרבנן וא"כ עכ"פ מה"ת מיקרי ראוי ונהי דעכ"פ מדרבנן אינו ראוי מ"מ כבר נסתפק במלמ"ל פ"ז מתרומות די"ל דאינו ראוי מדרבנן ל"ח בכלל אינו ראוי מה"ת י אך באמת ניחא דכיון דכל הא דמועיל צוואת שכ"מ בדיבור לחוד הוא רק מדרבנן א"כ לענין זה שפיר י"ל כיון דעכ"פ מדרבנן אסור לקנות בשבת שוב עכ"פ לזה חשיב אינו ראוי שלא יועיל צוואת שכ"מ בדיבור לחוד ודרבנן מהני לדרבנן כמ"ש בתוס' חולין דע"ג ור"ן פסחים ד"ל ושפיר קאמר ר"י דמדחזינן דמהני בשבת נשמע ממילא דא"צ כלל שיהי' ראוי לקנין וז"ב עכ"פ מבואר מדברי הרשב"ם דלא כשיטת הב"ח אולם לעומת זה מצינו בש"ס פסחים דס"ט דמשני גברא לא חזי והיינו חולה או זקן אבל הזאה בטמא גברא חזי תקוני הוא דלא מתקן וכ' התוס' דאף א"נ דשלא לאוכליו מעכב כ"ז בלא חזי בגופו אבל היכי דבגופו חזי ורק שמעוכב מכח איסור הזאה בשבת מיקרי חזי ומוכח דהיכי דרק איסור שבת גורם אכתי חשיב ראוי ונהי די"ל דוקא התם דהזאה הוי רק שבות דרבנן אבל באיסור ד"ת אכתי י"ל אף דיומא קגרים אכתי חשוב אינו ראוי וכמ"ש התוס' פסחים ד"פ בחד תירוצא דהיכי דמה"ת יוכל לבוא אף דמדרבנן לא יוכל לבוא חשיב ראוי עיי"ש אך באמת מסקי התוס' שם דאף אי תחומין ד"ת אפ"ה דוקא ערל וטמא מיקרי לא חזי כיון דלא חזי בגופו אבל היכי דרק מחמת איסור לא וכל לבוא שפיר חשיב חזי ונשמע שפיר כשיטת הב"ח:

ה) **וכה** יש להעיר מש"ס יומא ד"ז דקאמר ר"ש דאף באינו על מצחו מרצה ומביא ראי' מכה"ג ביוהכ"פ ולכאורה תיקשי לפי"מ דמפורש התם דבנשבר הציץ לכ"ע אינו מרצה דרשינן הראוי למצחו מרצה א"כ נהי דסגי בראוי למצחו מ"מ באירע טומאה בשעת עבודה בפנים דאז הרי לא משכחת שיהי' על מצחו דעבודת פנים אינו רק בד' בגדים ובעובד בח' פסול מכח יתור בגדים ושוב ל"ח בכלל ראוי למצחו ושוב נימא דאינו מרצה כמו בנשבר הציץ ועכ"ח דהיכי דרק מחמת איסור אינו ראוי אכתי חשיב בכלל ראוי למצחו והיינו כסברת הב"ח וז"ב:

ו) **עכ"פ** גם לשי' הב"ח כ"ז היכי דעכ"פ למחר יהי' ראוי אבל היכי דנימא דלעולם אסור לגרור דיבוק שבין השם א"כ הרי לעולם לא יהי' ראוי שוב הגרירה מעכב דחוששין לשי' הסוברים דגרירה מעכב וכבר כ' בשו"ת בית אפרים סי' ס"א דגם בשם הפסול מכח ס'

מותר לגרור דעכ"פ ל"ח דרק השחתה אך בעיקר הספק אם צריכים לכסות צד השני של ה' עם הגג דאולי אז יגיד התינוק שהוא ח' באמת מבואר באו"ח סי' ל"ב סעיף ט"ז דבנפסק האות מראין לתינוק וא"צ לכסות האותיות ובט"ז כ' דאם יש הפסק ברוחב האות צריך לכסות חלק התחתון דהתינוק יצרף גם חלק התחתון שנפסק אבל לענין היכי אם יש בו שיעור אות א"צ לכסות ובמג"א סקי"ט כ' בשם מהרי"ט דצריכין לכסות מלפניו והפמ"ג בשם הלביש כ' דא"צ לכסות שאר האותיות ובאמת נלע"ד דאף לשיטת המהרי"ט י"ל דוקא שם בנפסק אורך האית ולא נשאר חלק התחתון א"כ נעשה שינוי בגוף האות ורק שהדין דבנשאר שיעור אית כשר וכיון דאנו מסופקין אם באמת נשאר שיעור אות ומוכרחים לברר ע"י ותינוק שפיר י"ל דצריך לכסות כדי שלא ירגיש התינוק משאר האותיות ובעי שיכיר מעצמו שיש לו צורת ו' ואז כשר אבל בנ"ד דבגוף האות לא נעשה שינוי רק שנעשה דיבוק מ"ו לה' בכה"ג אינו מבואר כלל בש"ע שיהי' צריכים להראות לתינוק רק מבואר בסתם דמותר לגרור א"כ ממנ"פ אם נשתנה האות ל"מ גרירה כמ"ש במג"א סקכ"ז ואם און רואין שינוי באות שוב מהני גרירה וא"צ לכסות צד השני של "ה" שמא עי"ז יגיד התינוק שהוא ח' הואיל דלפנינו ליכא שינוי בהאות א"צ לחוש שמא ע"י הכיסוי נדמה לו לאות אחר ודוקא בנכנס ראש למד לחלל ר' בשיטה העליונה וצריכים להראות לתינוק דאז הדין דצריכים לכסות שורה התחתונה שאני התם דיש שינוי בגוף האות דמסתמא אם נכנס למ"ד לתוך ר' נשתנה צורת האות וכמ"ש בב"ש אה"ע סי' קכ"ה ס"ק כ"ה וא"כ אם באמת נשתנה האית ל"מ הכרת תינוק ורק דאכתי יש עכ"פ סי שמא באמת נשתנה צורת ר' ובעי להראות לתינוק להוציא מידי ס' אז א"ש הא דצריכים לכסות ועיי"ש ברמ"א אה"ע סעיף י"ח דא"צ לכסות האותיות מהצדדין רק מראין לו כך ועיי"ש בח"מ ובב"ש:

ז) **אבל** היכי דלפנינו לא נשתנה צורת האות א"צ לכסות ולהראות לתינוק בשעה שמכוסה מכח שמא ע"י הכיסוי יהי' דומה לאות אחר וע' שו"ת ד"ח ח"ב סי' קל"ב שכתב לענין נכנס למד לחלל כ' פשיטה ואחר הכיסוי מאות שלמטה נדמ' לה' ארוכה דאם לפנינו לא נשתנה האות א"צ לכסות רק כ' שם דכיון שיש דיעה שכל שנכנס לחלל אות חברתה מיפסל אף בלא נשתנה צורת אות לכך מותר למוחקו עיי"ש עכ"פ מבואר מדבריו דכל שלפנינו לא נשתנה צורת האות א"צ לכסות שורה התחתונה שמא ע"י הכיסוי יהי' נדמה לאות אחר וא"כ בנ"ד בדיבוק שבין האותיות ונעשה אחר גמר האותיות בכה"ג לכ"ע מותר לגרור דלשי' הסמ"ק והרשב"א מותר מכח שנעשה אחר גמר האותיות ולדידן שרי משום דליכא שינוי בגוף האות וכיון דלפנינו לא נשתנה צורת האות פשיטא דא"צ

לכסות ואף אם אחר הכסוי הי' אומר שהוא ח' לא איכפת לן כיון דלפנינו ליכא שום ספק אי נשתנה צורת האות ע"כ לפענ"ד מותר לגרור הדיבוק ורק יראה להיות נזהר שלא ימחוק ק"ו קצת מגוף השם דגם במוחק מקצת אות משם אף בנשאר עוד צורת אות עובר איסור ונהי דלשי' הנוב"י בכה"ג ליכא רק איסור דרבנן אכן בשו"ת הרמ"ע מפאני מבואר דיש בזה איסור תורה מדין ח"ש באיסורין עיי"ש לכן מחויב להשגיח שלא ימחוק אף קצת אות מהשם אבל הדיבוק מותר לגרור בלי שום חשש כנלע"ד בס"ד לדינא:
ועש"ק וישלח תרע"ד ראדמישלא וצ"ו הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לה

להרב הה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' שרגא פייביש ז"ל מוצד"ק צא נז יצ"ו
בדבר שאלתו באנשים שעשו ביניהם כתב וקיבלו על עצמם באו"ש להתחבר עם אנשי חבורה החדשה והותנו שעשרה אנשים הנקובים בשמותם מהחתומים על הכתב יש להם רשות לשנות וכעת מת א' מהעשרה אנשים הנ"ל ורוב מהחתומים מתחרטים ורוצים כעת להתיר להם להתחבר עם ראשי קהילה שנתמנו כעת וכפי ראות עיני כת"ה יש בזה ענין מצוה וגם איזה מהם כבר עברו זה תורף השאלה:
א) וכת"ה העיר די"ל דעי"ז שנתמנו ראשי קהילה אחרים זה גופא הוי כפתח ול"ח נולד משום דהוו נולד דשכיח והביא שיטת המבי"ט דבפתח א"צ היתר חכם מה"ת ולכאורה יש הוכחה לזה מש"ס יבמות דפ"ח דקאמר גבי הקדש אי דידי' משום דבידו לאתשולי והעיר ברשב"א ז"ל דהא י"ל מי יימר דמזדקקי לי' תלתא ולשי' המבי"ט ניחא דע"י פתח מה"ת א"צ היתר חכם ונהי דמדרבנן בעי ג' מ"מ לענין דרבנן שוב ע"א מהימן וכמ"ש בנובי"ק להשיג על הב"ש דע"א נאמן להעיד על מיתת אשה לענין להתיר לו חדר"ג עיי"ש וז"ב אולם יש להעיר מש"ס ב"ק דס"ו דגנב והקדיש מהני משום דהוו שינוי השם והקשו בתוס' דהא הוי שינוי החוזר וכ' הרשב"א דל"ח שינוי החוזר לפי שתלוי ביד ב"ד ושמא לא ירצו להתיר לו אבל לשי' המבי"ט שוב י"ל דחשיב שינוי החוזר וכה יש להעיר בהא דקתני הגנב שהקדיש ואח"כ טבח אינו משלם דו"ה דכי טבח דהקדש טבח א"כ לשי' המבי"ט דמה"ה חשיב שינוי החוזר וכל חלות ההקדש הוו רק מדרבנן א"כ היכי דכל חלות ההקדש הוא רק מדרבנן ל"מ לפוטרו מדו"ה וכמפורש בש"ס שם דלמ"ד מע"ש דרבנן ל"מ לפוטרו מחיוב דו"ה וע' במהרש"ל כתובות דל"ג וצ"ע:
ב) אך באמת יש להביא ראי' לשי' המבי"ט מנדרים ד"ט דקאמר כשהן הוהין נוזרין וכשהן מטמאין ורבו עליהן ימי נזירות הן מתחרטין ונמצא מביאין חב"ע ולכאורה צ"ע דהא כ"ז שאין להם היתר חכם לא פקע הנזירות ושוב ל"ח חב"ע ולשי' המבי"ט ניחא

דזה הוי כפתח שמצאו דבר שעל אופן זה לא הי' נודרין ושפיר חשוב חב"ע אך מדברי הר"ן שם נראה דלא כהמבי"ט מדכתב לאו דוקא חב"ע אלא כעין חב"ע וסברתו כנ"ל כיון דבלי היתר חכם אכתי לא פקע הנזירות מיהו י"ל דהר"ן יסבור דלמ"ד חב"ע לאו ד"ת גם לענין אכילה לאו ד"ת א"כ שפיר נהי דמה"ת א"צ היתר חכם מ"מ יפה כ' הר"ן דל"ח חב"ע ממש הואיל דמה"ת ליכא שום איסור בחב"ע ומדרבנן הרי שוב בעי היתר חכם ושוב ל"ח חב"ע ולכך כ' כעין חב"ע אבל אכתי ליכא הוכחה לומר דהר"ן חולק על המבי"ט ועפ"ז יונח לנו דברי רש"י דנקט ומביאין חב"ע דרש"י לשיטתו בפסחים דכ"ב דבאכילה לכ"ע חב"ע אסור מה"ת א"כ חשיב חב"ע ממש דמה"ת א"צ היתר חכם ומדרבנן נהי דבעי היתר חכם ושוב ל"ח חב"ע מ"מ ע"י חומרת חז"ל לא יוכל לצמוח קולא לד"ת וכמ"ש בר"ן פסחים ד"ל:

ב) ובאמת מלשון הרא"ש מוכח כהמבי"ט מדכתב דהנדר אינו נעקר בחרטה רק ע"י הותר חכם מוכח מדבריו דבפתח שוב א"צ היתר חכם ודייק הרא"ש מדנקט הש"ס לשון מתחרטין מוכח דהכא לא מיירי בפתח רק בחרטה מש"ה מוכרח הרא"ש לדחוק כעין חב"ע אבל היכי דיש לו פתח אכתי י"ל דסובר הרא"ש כהמבי"ט דבפתח מה"ת א"צ הותר חכם שוב מצאתי בשו"ת מהרי"ט סי' י"ט שהרגיש על אביו המבי"ט מש"ס נדרים הנ"ל ובאמת מלשון רש"י חגיגה דף י' בד"ה אחת הפלאה לאיסור מוכח להדיא דגם בפתח בעי הותר חכם אף מה"ת עיי"ש ובני הרה"ג מ' חיים יחי' העיר מש"ס נזיר ד"ז במתני' דקתני הריני נזיר מן הגרוגרות בש"א ה"ז נזיר ובה"א אינו נזיר וקאמר בש"ס דטעמא דב"ש משום דס"ל הקדש טעות הוי הקדש וה"ה נזירות בטעות הוי נזיר והקשה בתוס' דגם לב"ה ליהוי נזיר כיון דאין לו חרטה והעיר מנזיר ד"ט במתני' דאמר אמרה פרה הריני נזירה אם עומדת אני דבש"א הוי נזיר ובה"א אינו נזיר וקאמר הש"ס ג"כ דהלכו ב"ש לשיטתם וב"ה לשיטתם ואמאי לא הקשו התוס' גם שם קושיא וזו וגם העיר דלשי' המבי"ט א"כ ל"ק קושית התוס' הנ"ל כיון דעכ"פ מה"ת פקע הנזירות ע"י היתר חכם אף בלי חרטה וכנודע מדברי המבי"ט ח"א סי' צ"ח דחכם יוכל להתיר מה"ת אף בלי פתח וחרטה ורק די"ל, בכוונת קושית התוס' דכיון דעכ"פ מדרבנן בעי חרטה שוב גם לב"ה צריך להיות עכ"פ נזיר מדרבנן ולפ"ז י"ל כ"ז בד"ז שפיר משכחת גם לב"ה עכ"פ נזירות מדרבנן אבל בד"ט הא מיירי בנזירות בתנאי א"כ כבר הקשה בתוס' נזיר די"א איך מועיל תנאי בנזירות הא ליתא עי"ש ותירצו דעכ"פ הקרבנות ישנו עי"ש וכבר כ' בתוס' נזיר ד"ב דבנזיר כזה דלא חל הנזירות רק מדרבנן ליכא בו קרבן ושוב ל"מ בו תנאי וממילא לא יוכלו התוס' להקשות בד"ט דיהי' עכ"פ נזיר מדרבנן משום דליכא חרטה

ז"א הואיל דלשי' המבי"ט חכם יוכל להתיר מה"ת אף בלי חרטה ואי דנימא דיהי' עכ"פ נזיר מדרבנן הואיל דמדרבנן בעי חרטה לענין זה שוב י"ל כיון דהתם מיירי בנזירות ע"ת שוב א"א לומר הכוונה דיהי' נזיר מדרבנן כיון דבנזיר דרבנן ליכא קרבן ושוב לא הי' מועיל תנאו עכת"ד ודפח"ח ובאמת לענ"ד ז"א דמ"ש די"ל דלב"ה ל"ח נזיר אף דאין לו חרטה הואיל דמה"ת חכם יוכל להתיר אף בלי חרטה באמת אי נימא דחכם יוכל להתיר מה"ת אף בלי חרטה שוב גם לב"ש הי' מועיל דעיקר הא דלב"ש ל"מ שאלה משום דס"ל הקדש טעות הוי הקדש וכ"ז היכי דהחכם אינו מתיר רק ע"י פתח וחרטה א"כ עיקר ההיתר משום דהוי נדר בטעות אז לב"ש לא הי' מועיל התרה משום דלדידי' הקדש טעות הוי הקדש אבל א"נ דחכם מתיר בלי חרטה א"כ ע"כ דאין טעם ההיתר מכח דמשוי לה לנדר טעות רק הטעם מכח גזה"כ בכה"ג שוב גם לב"ש הי' מועיל התרה ומדחזינן התם דלב"ש ל"מ התרה ע"כ דסוגיא דהכא סובר דגם חכם לא יוכל להתיר בלי חרטה ושוב שפיר הקשו בתוס' דגם לב"ה יהי' נזיר כיון דאין לו חרטה וז"ב:

ג) **וגם** מ"ש דכיון דמה"ת חכם מתיר בלי חרטה ולא נשאר רק נזיר מדרבנן שוב ל"מ בו תנאי לענ"ד ז"א דכ"ז היכי דכל תחילת חלות הנזירות לא הו' רק מדרבנן ושוב לא הי' שייך בו קרבן שפיר ל"מ בו תנאי אבל הכא דבתחלת חלות הנזירות הי' נזירות גמור גם לענין קרבן והי' חל בו תנאי א"כ איך אפשר לומר עכשיו לאחר שניתר ע"י חכם בלי חרטה ונתבטל הנזירות מה"ת דכיון דליכא בו קרבן שלא יועיל בו תנאי ז"א כיון דבתחילת הנזירות לא הי' חלות להנזירות רק בתנאי איך אפשר עכשיו לבטל את התנאי דוקא במידי דלא הו' חל מעולם רק מדרבנן שפיר י"ל כיון דנא חל לענין קרבן ל"מ בו תנאי אבל הכא דמתחילתו חל הנזירות גם לקרבן והועיל בו התנאי ושוב שפיר י"ל דלא פקע וז"ב וחוץ לזה י"ל דגם בנזירות כזה דלא הי' עליו חלות לענין קרבן מעולם אפ"ה מועיל בו תנאי דכבר כ' הפלאה בהא דהקשו בתוס' דאיך מועיל תנאי בנזירות הא ליתא עי"ש דלכאורה צ"ב כיון דנזירות הוו רק דיבור א"כ בפשיטות צריך להיות מועיל בו תנאי דאתי דיבור ומבטל דיבור וא"צ להיות בו דיני תנאי כמ"ש בתוס' כתובות דנ"ו וע"כ דעיקר קושית התוס' הואיל דבנזיר איכא קרבנות חשיב כמעשה ושוב לא אתי דיבור ומבטל מעשה ורק דילפינן מב"ג וב"ר ושוב בעי ד"ת דומיא דהתם וע"ז חידשו התוס' שפיר הואיל דגוף הנזירות הוי רק דיבור ועוקר המעשה הוא מכח הקרבנות א"כ הקרבנות הרי ישנו עי"ש עכת"ד ונשמע דבנזירות כזה דליכא בו קרבן א"כ גוף הנזירות ל"ח רק דיבור שוב שפיר מועיל בו תנאי אף דליתא עי"ש הואיל דנגד דיבור א"צ ד"ת כסברת הפלאה וז"ב:

ד) **נחזור** לנ"ד הנה כת"ה כ' דהלשון של הכתב אינו מדוקדק באמת ע' בספרי ח"א סי' ס"א שהבאתי דלאביי בשבועות ד"כ בשבועה סגי בגילוי מחשבתו ה"ה הכא נהי דהלשון אינו מדוקדק מ"מ יש ג"ד שרצו לקבל על עצמם בחומר שבועה א"כ חשיב עכ"פ בכלל יד ונהי די"ל בשבועה בכתב דעיקרו משום גילוי מחשבתו והוי ג"כ רק כעין יד והיכי דגם הלשון של הכתב אינו מדוקדק שוב י"ל דבכה"ג ל"ח שבועה כלל משום דהוי כמו יד ליד אך באמת קשה לסמוך על זה לדינא אולם די"ל דבגוף הדבר בהא דשבועה בכתב כבר כ' בשו"ת ד"ח דגם המחמירין הוא רק משום דס' ד"ת לחומרא וא"כ נענין להתיר להם בחרטה דלשי' הריב"ש בנ"ד ל"ח בכלל נדר עד"ר ואף לשי' מהרי"ק דחשיב כמו עד"ר מ"מ כ' בשו"ת משיב כהלכה ובשו"ת מהרי"א סי' שכ"ט דרק מדרבנן חשיב כעד"ר ושוב י"ל ס' דרבנן לקולא דשמא שבועה בכתב ל"מ ואף דקודם המתרה הי' ס' ד"ת ושוב הי' מקום לומר דדמי לס' בנתגלגל דאסור מ"מ י"ל כמ"ש בשעה"מ פ"ו דמקוואות דבנולד על ד"ת ודרבנן ביחד אף דמחמירין לענין הד"ת אפיה מקילין לענין דרבנן כמו בס' ביצת נבילה וגם י"ל לפמ"ש החוות יאיר דכל הא דל"מ התרה בעד"ר הוא רק מדרבנן ושוב ל"ח טפי מס' דרבנן דהא בשבועה בכתב יש ס' אי הוי כלל חלות השבועה ובפרט שי"ל דגם המהרי"ק הסובר דבכה"ג חשוב בכלל עד"ר כוונתו רק מדרבנן אבל מה"ת י"ל דגם מהרי"ק מודה להריב"ש דבכה"ג ל"ח בכלל נדר עד"ר ולשי' הסוברים דגם בעד"ר ממש רק מדרבנן ל"מ התרה וא"כ י"ל בנ"ד דהוי בכלל תרי דרבנן ולפמ"ש בשעה"מ פ"י דמקוואות וחוו"ד סי' ק"י דבתרי דרבנן אף בס' נגד ח"א אזלינן לקולא הואיל דבזה עשו חז"ל את הס' להיתר גמור ודעת הפמ"ג בסי' שצ"ד דבתרי דרבנן יש להקל בספק אף היכי דהוי תרתי דסתרי עיי"ש ולפ"ז י"ל דבתרי דרבנן יש להתיר גם ס' בנתגלגל דעיקר הא דמחמירין בס' בנתגלגל משום דחשוב כמו תרתי דסתרי ובתרי דרבנן הא מקולין גם היכי דהוי תרתי דסתרי וכעין זו כ' ברשב"א ריש נדה דבדשאבד"ל דגזה"כ שאינו מקב"ט מס' אז אף בתרתי דסתרי יש להקל עיי"ש וכה העירותי בחידושי בהא דכ' המהרי"ט דלשי' הרמב"ם ז"ל הא דכתבה רחמנא להתיר ס' ממזר היינו אף בתרתי דסתרי להתירו בבת ישראל וממזרת ומוכח דתרתי דסתרי באמת הו' אסור מה"ת לולי גילוי דקרא אף דכבר כ' התוס' פסחים ד"י דהא דבבאו לישאל בב"א שניהם טמאים הוא רק מדרבנן אף דהוו תרתי דסתרי אך באמת התם הטעם משום דיש להעמיד לכל אחד בחזקת טהרה וכמ"ש התוס' שם אבל עכ"פ נשמע דהיכי דכתבה התורה קולא מיוחדת הכוונה להתיר אף בתרתי דסתרי וא"כ ה"ה בתרי דרבנן וז"ב:

ה) **ובפרט** דכבר הבאתי בחידושי שיטת הכנה"ג דבסד"ד אף ס' א' בגוף וס' ב' בתערובות מהני וה"ה דס' בנתגלגל מועיל במידי דכל הספק נצמח מחמת סד"ד דל"ש לומר שכבר אסרנו את הספק הואיל דסד"ד במקומו עומד וא"כ שבועה בכתב דהוו סד"ד שפיר ל"ש להחמיר מכח ס' בנתגלגל ובפרט דכבר כ' בשו"ת בית אפרים או"ח סי' מ"א דהיכי דתיכף ידענו דיוכל להיות נ"מ בדרבנן ל"ח בגדר ס' בנתגלגל א"כ הכא דתיכף ידענו דאחר ההתרה לא יהי' טפי מס' דרבנן שוב ל"ש להחמיר מכח ס' בנתגלגל ובפרט שלפי דברי כת"ה יש מצוה בהתרה זו א"כ לשי' כמ"פ לדבר מצוה אף שאין הרבים שייכים להמצוה ג"כ יש להתיר להם ואף אם הרבים מוחים מ"מ בנוגע לדבר מצוה מוטל על הרבים לבטל דעתם ולהסכים להתיר להם ובפרט שכבר עברו איזה מהם א"כ נודע שיטת הרשב"א מובא במלמ"ל דבכבר עבר מתירין אף בעד"ר כדי שלא יעבור עוד וע' במהרש"א גיטין דל"ג ובתומים סי' ע"ג מ"ש בזה ע"כ מכל הני טעמי נלע"ד דיש להקל להתיר להם ע"י פתח וחרטה כד"ת כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' בא תרס"ח ראדמישלא וצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לו

להרב הגאון המפורסי' פאר הדור וכו' כקש"ת מ' אברהם מנחם (שליט"א) ז"ל אבד"ק בראדי יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שנשא אשה בת ל"ה שנים וכבר עבר ז' שנים מיום שנשאה ועוד לא ילדה וכפי הנראה אשה זו לא תלד עוד אחר מלאת לה ארבעים שנים והבעל עוד לא קיים פו"ר וברצון כה"ג להתיר לו לישא אחרת עפ"י ק"ר וכה"ג נתייעץ עמדי להגיד חוו"ד בזה ואכתוב את הנלע"ד בזה:

א) **והנה** כה"ג הביא שיטות הסוברים דר"ג לא גזר במקום מצוה ורק ביבום אכתי יש לאסור משום דאפשר בחליצה וכ' כה"ג הסברא דלשי' הגה"מ בכתובות דחדר"ג ניתקן מכח קטטה וא"כ כמו דדחינן מצות יבום בשביל קטטה כמפורש בש"ס יבמות דמ"ד ובאה"ע סי' קס"ו דמשיאין לו עצה הוגנת ה"ה דיש לדחות מצות יבום בשביל החדר"ג דניתקן ג"כ מחשש קטטה עכת"ד באמת כבר הרגיש בזה בישי"ע אה"ע סוסי' קנ"ט דמה"ט דדחינן יבום מפני קטטה וה"ה דחדר"ג דוחה יבום מפני קטטה ועיי"ש שהעיר דלכאורה גם בח"ל פריך הש"ס דנימא עדל"ת ומשני גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה וא"כ בחדר"ג לשי' הסוברים דלא הי' התקנה רק לכתחילה אבל בכבר נשאה אינו מחויב לגרשה ושוב תיקשי דנימא עדל"ת וכ' דכיון דרחמנא גופה אמרה דבאינו חפץ לייבמה עיקר הזיקה הוי לחליצה א"כ מכח החשש קטטה חשיב כאינו חפץ לייבמה

ושוב ל"ש עדל"ת דליכא כלל מצות יבום בכה"ג ודוקא בח"ל דבעצם הרי חפץ בה וכהא דכ' הר"ן בהא דבלא הכיר בה שהוא ח"ל ואפ"ה צריכה גט והטעם משום דבאיסור אדם מתפייס וא"כ כיון דבעצם חפץ בה ורק מכח איסור אנו אומרין שלא לייבמה בכה"ג שפיר פריך הש"ס דנימא עדל"ת הואיל דבעצם חפץ בה אבל בחדר"ג דהוי מכח קטטה א"כ הרי אינו חפץ בה בעצם ושוב ליכא כלל מצות יבום ושפיר ל"ש עדל"ת עיי"ש:

ב) והנה כה"ג הביא קושית הגרעק"א בהא דלשי' הסוברים דר"ג לא גזר כלל במקום יבום ולשי' כמ"פ הטעם משום דלא גזר במקום מצוה ולא משום דאשה הקנו לו מן השמים וממילא התם הרי חזינן דאף ביאה שניה מותרת ואמאי בנשתטית אחר שנתרפאה חוזר הדבר לאיסורו ומדוע יהי' גרע מהא דהתם אף ביאה שניה מותרת עכת"ק והנלע"ד עפ"י מ"ש הר"ן לענין סתם יינם דאי לאו משום בנותיהן לא היינו גוזרין אטו יי"נ ממש רק אחר שאסרו חז"ל בשתיה משום בנותיהן א"כ הרואה לא ידע שיש בזה איסור מכח בנותיהן ויסבור שהוא יי"נ ממש ונטעה לומר דגם יי"נ ממש מותר בהנאה עיי"ש וכעין זו כ' בט"ז יו"ד סי' קט"ו סק"י לענין גילוי דאף במקום דל"ש חשש גילוי מ"מ בגבינות שיש טעם אחר לאסור נהי דלא קיי"ל כטעם הלז מ"מ הרואה וסבור שיש בזה טעם אחר לאסור ויסבור להתיר אף במקום שיש חשש גילוי דהרואה אינו יודע אם הלכה הוא דלא כאותו הטעם וכסברת התוס' ב"מ דט"ז דבדבר התלוי בפלוגתא ל"ש אדם יודע ובספרי ח"ב סי' ל"ד הארכתי בזה ולפ"ז י"ל בנ"ד באמת בנשתטית לא הי' בעי כלל היתר ק"ר כיון דכל חדר"ג הוא רק מכח קטטה וא"כ בנישתטית דאין נה דעת כלל א"כ עכשיו הרי ל"ש כלל החשש קטטה ורק די"ל דעכ"פ בעי ק"ר הואיל דיש שיטת חכמי ספרד דחדר"ג הוא משום מילתא דאיסור נהי דלדידן העיקר הוא מכח חשש קטטה וכמ"ש בשו"ת ד"ח אה"ע ח"ב סו' ל"ג אבל אכתי יש חשש מפני הרואין שיסברו דחדר"ג אינו מכח קטטה לחוד רק משום מילתא דאיסור ג"כ ומילתא דאיסורא הא שייך גם בנישתטית וכשיראו דבנשתטית מתירין אף בלי ק"ר יטעו להקל בכל החדר"ג לכך הוצרכו ק"ר גם בנשתטית ושוב לא יבואו לידי טעות וא"כ י"ל לפמ"ש בתוס' זבחים דל"ב דדוקא במחנה שכינה דשאר מצורע אסור וכאן הותר שייך לומר מגו דהותר לצרעתו אבל לענין מחנה לויה ל"ש לומר מגו לפי ששם מצורע לא נאסר מעולם עיי"ש ולפ"ז י"ל דוקא ביבום דגם בשעת יבום הרי הי' שייך הטעם דקטטה ואפ"ה הותר היבום ואינו מכח דחויה דהא בדחויה בעי שיהי' בעידנא והכא י"ל דל"ח בעידנא דהחדר"ג עובר מיד ומ"ע דיבום עכ"פ ליכא רק בגמ"ב וכמ"ש בתוס' גיטין דמ"א ואף א"נ דחדר"ג דהוי רק ד"ק חשיב קיל ושוב י"ל דבכה"ג לא בעי בעידנא וכסברת התוס' פסחים דנ"ט דמחמור לקל לא

בעי בעידנא מ"מ אכתי י"ל דחדר"ג דהוי לטובת האשה ל"ש עדל"ת דדמי לגזל דל"ש עדל"ת וע"כ דאינו מדין דחויה רק הותרה ממש והיינו דר"ג לא גזר כלל במקום יבום שפיר י"ל מגו דאישתרי ביאה ראשונה ה"ה ביאה שניה וראי' לזה דלהמתירין ביאה שניה ביבום אינו מכח דחויה רק הותרה מהא דבח"ל לא אמרי' עדל"ת משום גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ואמאי לא נימא כיון שכנסה נעשית כאשתו לכל דבר וע"כ כמ"ש בתוס' יבמות ד"ח ובדף כ' דהיכי דהוי רק מכח דחויה לא אמרי' כיון שכנסה נעשית כאשתו לכל דבר אבל היכי דהוי הותרה שפיר אמרי' כיון שכנסה נעשית כאשתו לכל דבר ומדחזינן ביבום דגם ביאה שניה מותרת ע"כ דאינו מטעם דחויה רק הותרה אבל בנשתטית דבשעה שנשא השניה לא הי' שייך כלל החשש קטטה דאז הראשונה לא היתה בת דעת כלל ונהי דגם בנשתטית בעי ק"ר מ"מ עיקר הטעם כדי שלא יבואו להקל בכל החדר"ג אבל עכ"פ גוף החשש קטטה ל"ש אז ורק דעכשיו אחר שנתרפאה נתעורר החשש קטטה א"כ בכה"ג ל"ש לומר הואיל ואישתרי כיון אז בשעה שהיתה נשתטית לא הי' שייך כלל חשש קטטה ושוב לא הי' שייך אז האיסור כלל ושוב ל"ש לומר מיגו דאשתרי כיון דאז לא הי' שייך כלל החשש קטטה וכסברת התוס' זבחים הנ"ל וז"ב:

ג) **ונהי** דיש להעיר לרבא בזבחים דל"ב דרק בדחויה אמרי' מ"ל חד דחויה מ"ל ב' דחויות א"כ אדרבה טפי הי' לנו לומר מיגו דאידחי במידי דהוי מכח דחויה אך באמת ז"א דדחיית ל"ת לא דמי כלל לדחיית טומאה דהרי חזינן דאין עדל"ת שיב"כ והכא נדחה טומאת הגוף שהוא בכרת לגבי ק"צ וע"כ דהתם הוא ענין אחר דגזה"כ דטומאה נדחה מקרא דבמועדו או מקרא דאיש ורק דפליגי ר"י ור"ש דר"י סובר כיון דגזה"כ גבי טומאה דנדחה חשוב הותרה ור"ש סובר כיון דהוי ענין מקרה חשוב רק דחויה וכמ"ש בשו"ת עט"ח או"ח סי' ד' ליישב דברי הכ"מ פ"ב משבת מהא שתמהו עליו מש"ס יומא דמ"ז עכ"פ מבואר דדחיית טומאה גבי ק"צ אינו כמו דחיית עשה לל"ת ושפיר סובר רבא התם מ"ל חד דחויה מ"ל ב' דחויות אבל דחיית עשה לל"ת הרי חזינן דבעי בעידנא ולכ"ע עכ"פ בעי שיהי' הכשר מצוה ושוב שפיר י"ל בביאה שניה דלא הוי אף חלק מן המצוה דלא נדחה ושפיר י"ל בחדר"ג דל"ש עדל"ת וע"כ צ"ל בטעם המתירין במקום יבום משום דר"ג לא גזר כלל במקום מצוה וחשיב הותרה ממש בכה"ג שפיר י"ל דהואיל ואישתרי אישתרי לגמרי וגם י"ל דאף דס"ל לרבא דבדחויה אמרי' מ"ל חד דחויה מ"ל ב' דחויות מ"מ בעו עכ"פ שיהי' באים שני הטומאות כאחד היינו שיהי' עכ"פ שניהם רגע א' בב"א ושפיר י"ל הואיל דנדחה שם טומאה א' ה"ה דנדחה שם טומאה השניה אבל היכי דאינם

בב"א אף רגע א' בכה"ג ל"ש לומר מגו דאשתרי הואיל דבשעת ביאה שניה כבר הביאה ראשונה אונו בעולם ורק דנרצה לומר כיון שכנסה נעשית כאשתו לכל דבר בזה כבר כ' התוס' דבמידי דהוי דחויה ל"ש לומר כיון שכנסה נעשית כאשתו לכל דבר וז"ב ועוד יש להביא ראי' דהמתירין אינו מכח דחויה רק דחשיב הותרה הואיל דכבר כ' בספר תורת גיטין דל"ש עדל"ת בחדר"ג משום דגם אשתו עוברת ואין לה לעבור בחדר"ג בשביל עשה דידי' וכמ"ש בתוי"ש כתובות ד"מ ובאמת כבר העירו הכפ"ת והפנ"י בהא דפריך בש"ס גבי יבום דנימא עדל"ת וקשה לשי' הסוברים דעשה דיבום ליכא באשה א"כ ל"ש עדל"ת דאין לה לעבור בלאו בשביל עשה דידי' וע' במנ"ח מצוה א' מ"ש בזה אבל בחדר"ג דהוי גם על האשה ולא כשיטת הלק"ט המובא בבאה"ט אה"ע סי' א' והעשה דיבום הרי ליכא על האשה נשי' כמ"פ ושוב ל"ש עדל"ת וע"כ דהמתירין במקום יבום הוי משום הותרה ושפיר י"ל כוון דגם בביאה הראשונה הי' שייך הטעם דקטטה ואפ"ה הותרה ושוב שפיר אמרי' כיון שכנסה נעשית כאשתו לכל דבר והר"ז דומה לכה"ד שנשא אלמנה ונתמנה אח"כ להיות כה"ג וז"ב:

ד) **וכה** ראיתי בשו"ת ח"ס או"ח סי' פ"ה שכ' ג"כ דדחיית טומאה לא דמי לדחיית עשה לל"ת במה שהעיר שט לרבא דסובר דבמידי דהוי הותרה לא אמרי' מגו דאשתרי א"כ לשיטתו אין לומר ג"כ מתוך שהותרה לצורך וכו' ומה"ט לרבא בעי דוקא צורך קצת ולפ"ז העיר בהא דקאמר בש"ס מנחות דע"ב שאני התם דכבר דחתה שחיטה את השבת והרי בהותרה לא אמרי' מגו ועכצ"ל דדחיית טומאה נא דמו לדחיית קרבנות בשבת וה"ה לדחיית עשה לל"ת עיי"ש ובזה י"ל ג"כ מה שהעירו המפורשים בש"ס מנחות הנ"ל דפריך דהקטר חלבים יהי' אסור בשבת משום דאפשר בלילה וקשה מש"ס פסחים דנ"ט דמבואר דמותר להקטיר בלילה כשניתותרו ופירש"י משום דראוי מבע"י וא"כ בשבת דאסור ביום שוב גם בלילה אסור משום עשה דהשלמה עכת"ק ולכאורה י"ל דלפי"מ דס"ד דהש"ס דהקט"ח של שבת אדו"ש וע"כ דעל הקט"ח של שבת לא נאמרה עשה דהשלמה א"כ ממילא בלילה חשיב זמנו וכה"ג כ' בתוס' מנחות דנ"א ודצ"ה דאי לחה"פ אדו"ש ע"ש חשיב זמנו וחוץ לזה י"ל דא"נ דאסור להקטיר בלילה מכח עשה דהשלמה שוב הי' חשיב לא אפשר ושוב מהראוי לומר דידחה שבת ושוב שפיר חשוב ראוי מבע"י ושוב שפיר מותר להקטיר בלילה ושוב שפיר א"צ לדחות שבת ואף דא"נ דאדו"ש שוב נא והי' ראוי מבע"י ושוב יהי' אסור להקטיר בלילה ושוב מהראוי שידחה שבת אבל עכ"פ איך אפשר לומר שידחה שבת דהרי א"נ דדו"ש שוב יהי' מותר להקטיר בלילה

ושוב מהראוי לאסור להקטיר בשבת דכל היכי דההיתר כרוך באיסור ואיסור בהיתר אזלינן לחומרא כמ"ש בתוס' פסחים דכ"ו וב"מ ד"ל וז"ב:

ה) **והנה** כה"ג העיר דאף א"נ דר"ג גזר גם במקום מצוה אפה היכי דלא קיים פ"ו י"ל עדל"ת באמת ז"א דבכה"ג ל"ש עדל"ת משום דניתקן לטובתה ובגזל ל"ש עדל"ת והמתירין אינו מטעם דחויה רק הותרה דלא גזר כלל בכה"ג:

ו) **והנה** כה"ג הביא דברי התוס' גיטין דמ"א דל"ש עדל"ת משום דל"ח בעידנא והביא דברי הטו"א ריש חגיגה שהעיר שדברי התוס' סותרים א"ע לדברי התוס' יבמות ד"צ והאריך בזה בפלפול נחמד ולענ"ד נראה ליישב הכל ונקדים מה שהעור עפי"מ דהקשה בתוס' דהא יוכל לישא ממזרת ותירצו דאין תקנה להרבות ממזרים בישראל והרי דבר זה וודאי דאינו רק מדרבנן וא"כ מה"ת אכתי אפשר שישא ממזרת ושוב ל"ש עדל"ת עכת"ד, ולכאורה יש להעיר לשי' התוס' מנחות ד"מ דהא דבאפלק"ש לא דחי הוי רק מדרבנן אכתי י"ל עדל"ת ואי דמה"ת אפשר שישא ממזרת מ"מ מה"ת גם באפלק"ש דחי ואי דמדרבנן לא דחי באפלק"ש מ"מ מדרבנן ל"ח אפלק"ש דהרי אין להרבות ממזרים וצ"ע להבין דבריו ונקדים מה שהעיר ח"א ביבמות ד"ה דיליף הש"ס עדל"ת שיב"כ מאיש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו טעמא דכתב רחמנא הא לא"ה דחי מאי לאו בשחיטה ובישול ומשני לא בלאו דמחמר והעיר לשי' הסוברים דמחמר אינו נוהג בבהמת אחרים או בבהמת הפקר א"כ למ"ל קרא דכיבוד או"א אינו דו"ש בלאו דמחמר הרי אפלק"ש ע"י שיפקיר הבהמה ואין לומר דבעי קרא בגוונא דאביו צוה לו לחמר דוקא אחר בהמתו ז"א דא"כ מאי משני הש"ס מה להנך שכן הכשר מצוה וכ' התוס' הכוונה משים דבשעת עבירת הל"ת אכתי לא מקיים המצוה עד שיביא הגוזלות ואי הי' מיירי בכה"ג א"כ בזה שמחמר ג"כ איכא קיום מצוה וע"כ דלא מיירי בכה"ג ושוב תיקשי הרי אפלק"ש ע"י שיפקיר הבהמה עכת"ק והנה לכאורה בלא"ה א"א לומר דמיירי שצוה נו אביו לחמר דוקא אחר בהמתו מדכ' הרשב"א שם דעיקר מצות כיבוד אב הוי רק במידי שיש הנאה לאביו כגון הבאת גוזלות אבל בצוה לו אביו דבר דלית בו הנאה ליכא מצות כיבוד וא"כ בזה שצוה לו אביו לחמר דוקא אחר בהמתו הרי לאביו באמת ליכא שום נ"מ אם יחמר אחר בהמתו או אחר בהמת אחרים ושוב בכה"ג ליכא מצית כיבוד ושוב הדרא קושיא לדוכתא למ"ל קרא דכיבוד אב אדו"ש בלאו דמחמר הא אפלק"ש ע"י שיפקיר הבהמה אך לשי' התוס' מנחות הנ"ל דמה"ת אף באפלק"ש ג"כ דוחה לק"מ אולם כבר כ' הישי"ע דדברי התוס' קאי רק אכלאים בציצית דכתובה בצידה והוי הותרה אז אף דאפלק"ש ג"כ דוחה אבל היכי דלא כתיבה בצידה דהוי רק דחויה אז גם מה"ת נא דחי באפלק"ש ובזה

והי' ניחא שני דברי התוס' ולא יסתרו דברי התוס' מגיטין דמ"א ליבמות ד"צ דביבמות דקאי אכלאים בציצית שפיר כתבו די"ל דל"ח בעידנא ואפ"ה דחי הואיל דהוי הותרה ובהותרה דחי אף אי נ"ח בעידנא כמו דדחי אף היכי דאפלק"ש אבל בגיטין דקאי רק לענין דחויה דאז לא דחי היכי דאפלק"ש וה"ה דלא דחי היכי דאינו בעידנא וז"ב:

ז) **ובזה** יש לפרש דברי הירושלמי בהא דהקשה במצה של חדש דנימא עדל"ת ומתרץ משום דלא כתיבה בצידה ולכאורה הדבר צ"ב דהא כבר נשמע דעדל"ת אף היכי דאינו כתיבה בצידה ובזה ניחא דלכאורה הי' קשה להירושלמי קושית המפורשים דבלא"ה נ"ש עדל"ת משום דל"ח בעידנא דאיסור יש גם בח"ש ומ"ע אינו רק בכזית ורק לשי' התוס' יבמות הנ"ל דכלאים בציצית ג"כ ל"ח בעידנא ואפ"ה דחי וע"כ הטעם או דהכשר מצוה הוי בעידנא כמ"ש הרנב"ר בנמ"י ב"מ ד"ל או כסברת פסקי תוס' זבחים דצ"ז דהיכי דא"א בע"א דחי אף כשאינו בעידנא ושוב גם במצה הי' דוחה אף כשאינו בעידנא ממש ולזה משני בירושלמי דוקא בכב"צ דחשיב הותרה שפיר דחי אף דל"ח בעידנא אבל במצה של חדש דרק מכח דחויה קאתינן עלה שפיר לא דחי הואיל דל"ח בעידנא וז"ב:

ח) **ועוד** י"ל בביאור דברי הירושלמי לפי"מ דמפורש בחולין דק"ג לענין טריפה אי מצי לחול אאיסור אמ"ה דלחד מ"ד מידי דחל אחלב ה"ה דחל אאמ"ה ואידך שאני חלב דהותר מכללו וחשיב קיל והנה בתוס' יבמות ד"ה כ' דהא דכלאים ל"ח הותר מכללו אצל בגד"כ משום דהוי רק דחויה וכבר תמהו המפורשים איך ס"ד בחדש לומר עדל"ת הא אם יתחמץ לא והי' איסורו משום ב"ת חמץ וכהא דפסחים דל"ה ורק אי חדש לגבי מצה הו' בגדר הותרה א"כ הי' איסור חדש חשיב קיל ושוב הי' יכול איסור חמץ לחול עליו, אבל כיון דהוי רק דחויה א"כ ל"ח הותר מכללו וכהא דכלאים לגבי בגד"כ ושוב אם יתחמץ אכתי יהי' מונח עליו איסור חדש ושוב לא יהי' חשיב איסורו משום ב"ת חמץ ושפיר לא יוכל לצאת בה מ"ע דמצה וא"כ י"ל דזה כוונת הירושלמי דכיון דאינו כתיבה בצידה ושוב חדש לגבי מצה ל"ח הותרה רק דחויה ושוב ל"ח הותר מכללו ושוב לא יוכל האיסור חמץ לחול עליו ושפיר אינו יוצא בה מ"ע דמצה וז"ב:

ט) **יצא** דה"ה לענין אפלק"ש ג"כ יש חילוק בין מידי דהוי דחויה לבין מידי דהוי הותרה ממש ולכאורה בהא דפריך הש"ס וניגמור מהכא דלא דחי ולא מסיק אדעתיה דשאני הכא דל"ח בעידנא ממש ועכצ"ל דבאמת הקשה בתוס' דהכא איכא לתו"ע ותירצו דס"ד דסברת הוקש כבודם לכבוד המקום מהני אף לדחות לתו"ע וא"כ י"ל כיון דהכא ס"ד דידחה אף לתו"ע מכח הוקש כבודם ושוב ע"כ דא"צ למילף משום דוכתא ורק שדוחה מצד הסברא וא"כ כמו דהי' ס"ד דסברא זו מועיל אף לדחות לתו"ע וה"ה דס"ד דדחי אף

כשאינו בעידנא ורק אחר דדחה הש"ס דסברא זו ל"מ שיהי' חשיב בכלל הותרה ממש שוב בעי בעידנא ושפיר קאמר מה להנך שכן הכשר מצוה הכוונה דנלמד מכב"צ ולא דמו להתם דשם כתיבה בצידה אבל הכא דהוו רק דחויה שפיר בעי שיהי' בעידנא ממש ולפי"ז א"ש הכל דלפי ס"ד דהש"ס דדחי מכח סברת הוקש כבודם ולא ילפינן משום דוכתא ורק דדחי מצד הסברא א"כ בוודאי דהי' חשיב הותרה מדס"ד דדחי אף ללתו"ע וגם דחי אף כשאינו בעידנא ממש וה"ה דס"ד דדחי אף באפלק"ש דבמידי דהוי הותרה אף באפלק"ש נמי דחי וז"ב:

ובפשיטות י"ל קושית החכם הנ"ל שהקשה הרי אפלק"ש ע"י שיפקיר הבהמה והנלע"ד דבעי קרא אליבא דמ"ד דהגל"מ כממון דמי ולשי' הט"ז סי' ת"מ גם בבעין אמרי' דהגל"מ כממון דמי עי' בקצה"ח סי' שפ"ו ובספר ב"ט מ"ש בזה וכבר כ' בשאג"א סי' ע"ז דחמץ שקע"א לא מצי להפקיר דמאי יועיל ההפקר הרי גוף הדבר באמת אינו שלו ורק דהאחריות משוי לי' קנין א"כ הרי גם אחר ההפקר אכתי והי' קאי באחריותו ולפ"ז י"ל דבעי קרא במי שיש לו בהמה של חבירו בתורת שומר דחייב באחריות ואין לו בהמה אחרת להביא גוזלות וא"כ למ"ד דהגל"מ כממון דמי עובר בלאו דמחמר ובכה"ג ל"ש לומר דחשוב אפלק"ש בהיתר ע"י שיפקיר הבהמה ז"א דגם עכשיו גוף הבהמה אינו שלו ורק דעובר מכח זכות אחריות וזכות זה הרי והי' נשאר לו גם אחר ההפקר ושפיר בכה"ג בעי קרא דכיבוד אדו"ש ודו"ק היטב:

י) **ובזה** יש לפלפל בש"ס בכורות די"ב בהא דהמפריש שה לפדיון פ"ח ר"א אומר חיוב באחריות ורבנן ס"ל דא"ח באחריות ואם מת הפ"ח קודם שנתן השה לכהן ר"א אומר הפ"ח יקבר והשה של הבעלים ולרבנן השה לכהן ופירש"י דלר"א כיון דחיוב באחריות לא זכה עוד הכהן בהשה ושפיר במת הפ"ח א"צ ליתן השה לכהן ולכאורה צ"ע לפי"מ דקיי"ל בקדשים שחיוב באחריות אפ"ה א"צ לשלם דו"ה בגנבו למ"ד דהגל"מ לאו כממון דמי ובפרט דמבואר בפסחים ד"ו דבאיתא בעינא לכ"ע דהגל"מ לאו כממון דמי ונהי דבחמץ עובר בב"י בקע"א התם הטעם מקרא דלא ימצא וכמ"ש ביד אפרים סי' ת"מ ואף א"נ כשיטת הט"ז דגם בבעין איכא למ"ד דהגל"מ כממון דמי מ"מ הא חזינן דיש חיוב מעילה אף בקדשים שחייב באחריותו ואפי' לר"ש בש"ס מעילה די"ט ונשמע דעכ"פ חשוב הדבר של הקדש ורק דחשוב כאילו יש גם להמקדיש חלק בו אבל עכ"פ חשיב השה של כהן תיכף משעת הפרשה מדהועיל להפקיע האיסור הנאה מהפ"ח וא"כ אמאי במת א"צ ליתן השה לכהן אך י"ל עפי"מ דמבואר בבכורות די"ח דישראל שיש לו רועה כהן אמרי' אקנוי אקני לי' מקום בחצירו וזוכה עי"ז בוולדות וחשוב כחצר שלו

ועיי"ש בריט"א שכ' דהשימוש משוי לי' קנין בהחצר וע' קצה"ח סי' קפ"ט ונודע שיטת הגאונים דחמצו של ישראל ברשות עכו"ם ובאחריות עכו"ם אינו עובר בב"י משום ק בבתיכם והעיר הב"ט דגם היכי דהאחריות הוא על המפקיד ג"כ לא והי' עובר משום דל"ח בבתיכם וכ' דכבר העיר ברא"ש די"ל דע"י שהשאיל לו מקום להניח בו חמצו שוב מיקרי ביתו של המפקיד ורק אם הנכרי קע"א אז לא השאיל את המקום למפקיד דהרי צריך המקום בעבורו שלא יאבד החמץ ולהתחייב. אחריות ושפיר אין המפקיד עובר אבל אם המפקיד הי' במקבל אחריות שוב הי' נקנה המקום להמפקיד ושוב הי' מיקרי בבתיכם עכת"ד ובתוס' בכורות די"ח מוכח דע"י הקנאת החצר להרועה חשוב כאילו הרועה מוחזק ולכאורה י"ל דגם בהפריש השה ומת הפ"ח יש אומדנא דאדעתא דהכי שומות הפ"ח לא הי' מפריש השה לפדותו ורק די"ל כיון דפודהו בשה כל דהו שוב ל"ח בכלל אומדנא ברורה די"ל דבעד דבר מיעוט לא רצה להכניס א"ע לבית הספק מכח חשש שמא יבוא לידי תקלה להשתמש בהפ"ח ולעבור ס' איסור תורה וכיון דעכ"פ משעת הפרשה פקע הא"ה מהפ"ח ונעשה השה של כהן שוב א"א להפקיע זכותו מספק וכסברת הרשב"א דבס' בתנאי לענין מכירת קרקע לא מוקמינן בחמ"ק משום דלא אתי ס' תנאי ומבטל מכירה וודאי ע' מלמ"ל פט"ז מטוען וכ"ז אם תוכף זכה בו הכהן קנין גמור ועי"ז נקנה לו מקום שעומד בו השה וחשיב כעומד ברשות הכהן לגמרי ושוב מס' א"א להפקיע זכותו אבל אם עדיין לא זכה בו הכהן וחשיב בעומד עוד ברשות הבעלים שוב מועיל האומדנא לבטל זכותו של הכהן כיון דהבעלים חשיבי מוחזקים וא"כ י"ל דלרבנן דאינו חייב באחריות השה א"כ תיכף נקנה מקום עמידת השה לכהן שוב ל"מ אומדנא לבטל זכית הכהן אבל לר"א דבעלים חייבים באחריות השה א"כ נהי דהשה חשוב לגמרי של הכהן מ"מ עכ"פ לא הקנו לו הבעלים מקום עמידת השה דהא משתמר לצורך הבעלים כדי שלא יאבד ויתחייב באחריות וכיון דהוי כאינו עדיין הבעלים מוחזקים בו ע"י מקום עמידת השה דחשיב חצירו שפיר מהני אומדנא לגרע זכות הכהן כיון דהכהן ל"ח מוחזק ובאמת גוף השה י"ל דהוי של כהן ואפי' לר"א מ"מ זכות אחריות של הבעלים לא מפקיע קנינו של הכהן בהשה ורק כיון דהכהן ל"ח מוחזק מועיל האומדנא לגרע זכותו וז"ב בס"ד ודו"ק:

יא) נחזור לפשטות דברי התוס' דמה"ת הא יש עצה שישא ממזרת ומדרבנן שוב אין להרבות ממזרים א"כ ל"ש עדל"ת כיון דאפלק"ש מה"ת ונהי שכתבתי לעיל די"ל ממנ"פ מה"ת דחי אף באפלק"ש ולענין דרבנן הא מדרבנן שוב אאפלק"ש מ"מ כבר הבאתי די"ל דוקא במידי דהותרה אז מה"ת דחי אף באפלק"ש אבל במידי דהוי רק דחויה שפיר אף

מה"ת לא דחי באפלק"ש י אך באמת י"ל לפמ"ש האחרונים בהסבר הענין דעדל"ת משום דאונסא כמאן דלא עבר על הל"ת אבל אונסא כמאן דעביד לא הוי כמפורש בירושלמי פ"ג דקידושין וא"כ י"ל דגם באנוס מכח איסור דרבנן נמי חשיב אנוס וכמ"ש בתוס' שבת ד"ד ובכ"מ פ"ו מהחו"מ וכהא דש"ס כתובות ד"ב דבאנוס בתקנתא דרבנן אינו מעלה לה מזונות וכעין זו כ' בתוס' מגילה ד"ט דהיכי דהוי בתקנת ב"ד אין להקפיד שיהי' חשוב בכלל מחוסר בגדים ולזה מוכרח לומר משום דמעלין בקודש ונשמע דכיון דאנוס מכח הדרבנן ל"ח בכלל מחוסר בגדים יצא דבהא דעדל"ת יש ב' טעמים או דהוי גזה"כ או מטעם אנוס ונ"מ בין הטעמים י"ל דא"נ מכח גזה"כ שפיר י"ל דהיכי דעכ"פ מה"ת אפלק"ש לא דחי אבל א"נ מטעם אנוס אז אף דאפלק"ש מה"ת אכתי דחי הואיל דעכ"פ מדרבנן אאפלק"ש א"כ אכתי מיקרי אנוס מכח הדרבנן והנה כבר הבאתי בספרי ח"ב סי' ג' דבהא אי עדל"ת שיב"כ או לו ג"כ תלוי בזה דאי הטעם מכח גזה"כ שפיר בל"ת שיב"כ לא דחי אבל אי הטעם משום אנוס אז אף לל"ת שיב"כ נמי דחי וכבר כ' בספר הכריתות דכ"ע ס"ל עדל"ת שיב"כ זולת רבא ביבמות ד"ח דס"ל להדיא דאין עדל"ת שיב"כ נשמע דלדידן עדל"ת מטעם אנוס אבל לרבא הוא מגזה"כ וא"כ לדידן דהוי מטעם אנוס אז אם עכ"פ מדרבנן אאפלק"ש א"כ אכתי חשוב אנוס ושפיר דחי ושוב שפיר הקשו בתוס' דנימא עדל"ת ול"ש לומר משום דאפלק"ש לישא ממזרת ז"א דכיון דעכ"פ מדרבנן אאפלק"ש שוב חשיב אנוס ושוב י"ל עדל"ת וע"ז תירצו דל"ח בעידנא וכ"ז לדידן אבל התם ביבמות ד"צ דקאי לרבא עי' ברש"י שם אמר לי' ר"ח לרבא ולרבא לשיטתו דעדל"ת הוא מגזה"כ א"כ היכי דאפלק"ש מה"ת שוב ל"ש עדל"ת וא"כ לשיטתו קושית התוס' דנימא עדל"ת לק"מ הואיל דאפלק"ש מה"ת שוב ל"ש עדל"ת וא"כ לשיטתו קושית התוס' דנימא עדל"ת לק"מ הואיל דאפלק"ש מה"ת שישא ממזרת ושוב לרבא לא נשמע כלל דבכה"ג לא ידחה מכח דל"ח בעידנא ושוב לשיטתו שפיר כ' התוס' דכב"צ ל"ח בעידנא ואפ"ה דחי כיון דלשיטתו לא נשמע כלל דבכה"ג לא יהי' דחי מכח דל"ח בעידנא וז"ב בס"ד ודו"ק:

יב) וראיתי לכה"ג שכ' ליישב שיטת רש"י מנחות ד"מ דכב"צ אסור הטעם משום דב"ש לשיטתו דאין שאלה בנזירות ושוב יש ללמוד מראשו דנזיר דעדל"ת וס"ל כר' יהודה דלא דריש סמוכין אלא היכי דמוכח ומופנה ושפיר כב"צ אסור דאין להתיר מכח עדל"ת הואיל דנשים פטורות מציצית א"כ הוי עשה שאש"ב ומראשו דנזיר אין ללמוד רק לעשה הש"ב עכת"ד הנה בגוף דבריו באמת כבר הרגיש בתוס' מנחות שם דב"ש ס"ל כמאן דיליף עדל"ת מראשו אולם בגוף דבריו דלב"ש אין להתיר בכלאים בציצית מכח עדל"ת

כיון דהוי אש"ב באמת לפמ"ש בתוס' יבמות ד"ו נשמע דמאן דיליף עדל"ת מראשו סובר באמת דנשים חייבות בציצית וא"כ הא י"ל דאי ב"ש יליף עדל"ת מראשו וסבור ג"כ דנשים חייבות בציצית וראי' מדחזינן דבמנחות כ' התוס' רק דהא דלא מתירין בכב"צ משום עדל"ת משום דאפלק"ש בצמר ואמאי לא כ' משום דציצית חשיב אש"ב וע"כ דכיון דיליף עדל"ת מראשו שפיר גם לב"ש נשים חייבות בציצית וכמ"ש בתוס' יבמות הנ"ל וא"כ אזדא דברי כת"ה וחוץ לזה לפמ"ש בספר פרדס דוד דלב"ש דל"ל מתוך יש ללמוד עדל"ת מהא דגילתה התורה בש"ק דלא דחי יו"ט וכקושית התוס' יבמות ד"ה דלשיטתם ל"ש תירוץ התוס' שם וגם למ"ד נדונ"ד אין קריבין ביו"ט ג"כ ל"ש תירוצם וכמ"ש התוס' בעצמם שם וא"כ לב"ש שפיר יש ללמוד עדל"ת מש"ק וא"כ הרי שריפת נותר אינו רק ביום וגם בשאר קדשים פסולים רבו הפוסקים דאינו נשרף בלילה ע' בשעה"מ הלכות פסוהמ"ק הלכה ה' ובשו"ת נובי"ת או"ח סי' צ"ו ובצל"ח פסחים דכ"ח ויוצמח דשריפת נותר חשוב מעשהז"ג ונשים פטורות ויוצמח דלב"ש דל"ל מתוך ושוב לשיטתו יש ללמוד עדל"ת מהא דגילתה רחמנא בש"ק דלא דחי ושוב והי' נשמע דאף בעשה שאש"ב נמי אמרי' דדחי הואיל דש"ק נמי הוו מעשהז"ג ונשים פטורות ומהתם ילפינן דבעלמא עדל"ת ושפיר נשמע מהתם דבעלמא אף עשה שאש"ב נמי דחי ובאמת י"ל כסברת כת"ה דלב"ש עשה שאש"ב לא דחי ואי דהעירותי דמהא דש"ק נשמע דלב"ש אף עשה שאש"ב נמי דחי הואיל דנשים פטורות מש"ק בזה י"ל לפי מה דהקשו בתוס' קידושין דל"ד דלישרפינהו ע"ו נשים ומוכח דס"ל להתוס' דנשים חייבות במצות ש"ק ושוב שפיר י"ל כדברי כת"ה אולם כבר העיר שם הפנ"י אקושית התוס' דהרי נשים אינם חייבות במצות ש"ק משום דאש"ק בלילה ואף לפי דברי המנ"ח מצוה קמ"ג שהוכיח מרמב"ם פ"ז ממעה"ק דבשאר קדשים פסולים שורפין בלילה אבל נותר וודאי דאינו נשרף רק ביום ושוב עכ"פ שריפת נותר חשיב מעשהז"ג ונשים פטורות וגדולה מזו כ' הב"ט דאין התוס' בקידושין שם סוברים דש"ק אינו בלילה והא דהקשו לישרפינהו ע"י נשים מיירי בת"ע דבזה שורפין גם בלילה ושפיר ל"ח מעשהז"ג אבל ש"ק ובפרט שריפת נותר לכ"ע חשוב מעשהז"ג ונהי דנודע מ"ש הטו"א דמה דמיפסקו לילות מימים ל"ח מעשהז"ג אבל עכ"פ מפורש להדיא בתוס' קידושין דכ"ט דבמידי דאינו נוהג בלילה שפיר חשיב מעשהז"ג וא"כ אחרי דש"ק אינו נוהג באשה וכיון דמש"ק נלמד לב"ש דעדל"ת בעלמא שוב נשמע דגם עשה שאש"ב נמי דחי לב"ש ואזדא דברי כה"ג בזה וז"ב נחזור לדינא שיטת רוה"פ דר"ג לא גזר במקום מצוה ומוכח בשו"ת ד"ח דמדינא אף ק"ר א"צ בזה ורק מצד המנהג בעי ק"ר:

יג) וראיתי לכה"ג שכ' צד להקל בנ"ד מכח דאף להמחמירין בשהה י"ש ולא ילדה דתולין בעין חו"ל והסברא דחוששין שמא לא יוליד גם מאחרת ונהי דרוב יולדין גם בחו"ל מ"מ הא רוב נשים מתעברות ויולדות וזו מדחזינן שיצאה מן הרוב שוב יש לחוש ג"כ דעון חו"ל גורם שגם מאחרת לא יוליד בנים בחו"ל אבל בנ"ד דעדיין היא תוך י"ש אכתי לא יצאה מן הרוב ושוב שייך ג"כ הרוב דרוב יולדין גם בחו"ל ובוודאי מאחרת יוליד עכת"ד באמת כבר הרגיש בסברא זו בשו"ת בי"ש אה"ט סי' ע"ז אך לענ"ד י"ל דבנ"ד בלא"ה ל"ש לתלות בעון חו"ל דבשלמא אם היא פחותה מארבעים י"ל דבא"י תלד ושפיר י"ל דעון חו"ל גורם שגם מאחרת לא יוליד בחו"ל ושפיר אין כופין אותה לקבל גט ומה"ט כ' הנוב"י והתפ"צ דברוצה ליסע לא"י ממנ"פ הדין עמו או דכופין לעלות לא"י או דשוב ל"ש לומר עון חו"ל גורם אבל בנ"ד דאף אם יסעו לא"י מ"מ אשה זו לא תלד עוד כיון דניסת למעלה מכ' אינו יולדת למעלה מארבעים כמפורש בש"ס ב"ב דקי"ט א"כ אצלה בוודאי איכא ביטול מצות פו"ר אבל באחרת יש ס' שמא תלד ושוב אין לגרום ביטול מצוה ונהי דאכתי י"ל דמה שלא ילדה עד עכשיו העון חו"ל גרם אבל עכ"פ עכשיו באשה זו הוו מעוות שלא יוכל לתקן ושוב י"ל דלכ"ע מותר לישא אחרת וע' שו"ת ח"ס חו"מ בהשמטות סי' מ"ו מ"ש בכעין זה וכה ראיתי בשו"ת הרי"מ שכ' עוד טעם בהא דלא רצו להקל בשהה י"ש משום דיש לחוש לסכנת האשה ונהי דיפה כ' כה"ג דבנ"ד דיש ג"כ טענת מאוסה עלי ובהדי הדדי יותר יש מקום להתיר ב' נשים הואיל דלשי' רוה"פ ב' נשים קיל מגט בע"כ עכ"ז הנני מיראי הוראה קצת להורות היתר בזה אחרי שהוא בעצמו גרם לזה שנשא לכתחילה אשה בת ל"ה שנים אך באם יראה כה"ג שא"א לפעול בשום אופן שתקבל גט אזי יוכל לצרף גם דעתי להתיר לו לישא אשה על אשתו ובלבד שיקיים בדברים שבממון ובענין השלשת הגט כפו המפורש בנוב"י ובח"ס וכפי אשר יגזור עליו כת"ה כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' בשלח תרס"ו ראדימישלא וצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן לז

להרב הה"ג הקדוש בנש"ק מ' משה הלברשטאם ז"ל אבד"ק שינאווא יצ"ו.

בדבר שאלתו בעירכם המנהג מאז שבעסק מכירות מקומות בהכ"נ ובהמ"ד נתמנו ע"ז הגבאים בצירוף איזו יח"ס ובראשם הרב אב"ד והבד"צ גם הי' שם מנהג שהרבה אנשים קנו מקומות בבהכ"נ ובהמ"ד ע"מ שלא לשלם הכל בפעם א' רק לשלם לאחדים ונכתב בפנקס שם הקונה וסכום מחיר המקח ובכ"פ שנותן איזה סכום נרשם זאת בהפנקס וכשגומר לשלם כל דמי מחיר המקח אזי הגבאים נותנים לו קנין מקוים בחת"י הרב

והבד"צ והי' שם איש א' שהחזיק במקומות בהכ"נ בעז"א ובעז"נ וגם בבהמ"ד החזיק מקום א' בעז"א וזה איזה שנים שהאיש הנ"ל של"ח ואשתו וב"ב קבעו דירתם בעיר אחרת ועד עתה לא נעשה שום החלטה במקומות הללו וכעת קנה איש א' המקומות מהאשה ויורשי הנפטר הנ"ל ורק זאת לדעת שלא נמצא שום פנקס אם כבר שילם אביהם דמי מחיר המקומות וכעת בא הקונה הנ"ל להרב והבד"צ ולהגבאים לחתום את הקנין ויש שמה מערערים אחר שלא נודע אם אבי היורשים שילם דמי המקומות ומה שלא הי' שום מערער על המקומות בעת שהי' אביהם בחיים חיותו זאת הי' מפני שהו' איש מסוים וגבר אלם גם יש עוד סכסוך דהיינו שראשי הקהילה חתמו שמם על קנין הנ"ל וגוזרים על הגבאים והרב שיחתמו ג"כ שמם על הקנין והבע"ב טוענים אחר ששם המנהג שדבר זה אינו מסור בידי ראשי קהילה זולת בידי הגזברים והרב והבד"צ וא"כ הכתב קנין של הקהל הוו כחספא בעלמא זה תורף הטו"ת:

א) והנה בעסק תקנת הקהל ידוע מחלוקת הקדמונים דעת ר"ת דאין כח בידי ט"ה לעשות תקנה רק בנתמנו בפירוש על זה ודעת הראבי"ה דט"ה בידם לתקן כ"מ שירצו ובאופן שלא ימחו הרוב וברמ"א חו"מ סי' ב' מובא דהמנהג שט"ה בעירם הם כב"ד הגדול אף שיש מערערים וכיון שכן המנהג י"ל דחשיב כקיבלו עליהם אנשי העיר שיהי' כח בידי ט"ה לתקן בכל דבר כיון דידעו שכן הוא המנהג ואם לא רצו להסכים לזה שיהי' כח בידם לתקן בכל דבר הו"ל לאנשי העיר מיד בשעת מינוי הט"ה להתנות ע"ז הואיל דידעו דלא יהי' נאמנים לטעון נגד המנהג וגדול כח המנהג כמבואר ברמ"א חו"מ סי' ש"א וכה"ג כ' ברשב"ם ב"ב דצ"ב דלשמואל דס"ל דרוב ל"מ בממון הו"ל להלוקח להתנות עיי"ש וגדולה מזו מצינו בש"ס ב"מ דק"י דמנהג מהני לענין אריס וכ' הנמ"י דמנהג חשוב כמו עדים ואף מיגו נגד מנהג ל"מ וע' בש"ך סי' פ"ב בדיני מיגו שהעיר ממתני' פ"ח דפיאה דל"מ מיגו נגד מנהג ועיי"ש שהעור דלר"י בב"מ דק"י דסובר דבעה"ב נאמן אף נגד מנהג ותיקשי עליו ממתני' דפיאה הנ"ל ובתומים כ' די"ל דמנהג לא עדיף מרוב וגבי פיאה דהוי מידי דאיסורא ובאיסור הרי מועיל רוב וכיון דמנהג הוי עכ"פ כמון רוב שפיר אף מיגו ל"מ נגד מנהג אבל לגבי אריס דנוגע לממון א"כ כמו דרוב ל"מ בממון ה"ה מנהג נמי ל"מ דגם מנהג לא עדיף מרוב ושפיר סובר ר"י דמועיל מיגו נגד מנהג וחזר והעיר מתוס' ב"ב דצ"ב דמוכח מקושיתם דמועיל מיגו נגד רוב אף דהתם קאי לרב דסובר דרוב מהני בממון ונשמע דאף במידי דמועיל רוב אפ"ה מיגו נגד הרוב מהני עיי"ש שהניח הדבר בצ"ע ובאמת וי"ל דעיקר הטעם דלרב מועיל רוב בממון משום דסובר דרוב חשיב בירור כמ"ש הכו"פ ולפ"ז י"ל היכי דיש מיגו נגד הרוב אז עכ"פ מועיל המיגו שלא יהי'

עוד הרוב בכלל בירור ושפיר תו ל"מ הרוב בממון גם לרב אבל לדידן דרוב ל"מ בממון שפיר י"ל דבאיסורין דהתירה רחמנא לסמוך על הרוב אז אף שיש מיגו נגד הרוב ונחלש כח הרוב קצת ול"ח בכלל בירור מ"מ לדידן כל רוב ל"ח בירור ואפ"ה התירה התורה לסמוך עליו ה"ה אף שיש מיגו כנגדו ג"כ מותר נסמוך על הרוב ושפיר גבי פיאה ל"מ מיגו נגד מנהג הואיל דמנהג הוי עכ"פ כמו רוב אבל באריס דנוגע לממון שפיר סובר ר"י דבעה"ב נאמן במיגו דהשתא רוב ל"מ בממון מכ"ש היכי דיש לו מיגו נגד המנהג בוודאי דל"מ וצדקו דברי התומים בס"ד אכן לשי' מהרי"ט דמנהג חשוב בירור גמור שוב הדרא קושית הש"ך לדוכתא וכמ"ש התומים שם עכ"פ נשמע דגדול כח המנהג וע' שו"ת דברי ריבות סי' ס"ח ושו"ת ח"ס יו"ד סי' ה' ובשו"ת ד"ח חו"מ ח"א סי' כ"ג וסי' כ"ד שהכריעו דמכח המנהג יש כח בידו ט"ה לתקן בכל דבר ויוצמח לפ"ז דהכתב קנין שניתן מהקהל להקונה מועיל:

ב) איברא די"ל להיפוך הואיל דכל תוקף כח הקהל הוי רק מצד המנהג א"כ לפ"ז בקהלתכם שהמנהג מאז דמכירות מקומות אינו מסור בידי הקהל א"כ וודאי דהקהל שנתמנו כעת נתמנו ג"כ רק אדעתא דמנהגא שהי' שם מקדמת דנא וכבר כ' הרא"ש ב"מ די"ד דכמו דמועיל מנהג לקיים קנין ה"ה דמהני מנהג לבטל קנין וע' שו"ת עט"ח יו"ד סי' כ"ד שכ' דנהי דבכל קנין א"א לבטל הקנין רק אם ועשו קנין על הביטול ובמחילה לחוד לא סגי כמפורש ברמ"א חו"מ סי' קפ"ט אפ"ה היכי דהקנין נגמר רק בסטימתא שוב מועיל סטימתא לבטל הקנין במחילה לחוד הואיל דעפ"י מנהג הסוחרים במחילה לחוד נפקע הקנין עיי"ש ואף לשי' הראבי"ה דגם מדינא כח בידי ט"ה לתקן בכל דבר אפ"ה עיקר הטעם משום דבסתמא נתמנו על כל דבר א"כ הכא דהי' המנהג בפירוש דבמכירות מקומות אין להקהל שום כח פשיטא דל"מ כלל עשיית ט"ה בזה נגד המנהג אשר בעירכם שדבר זה מסור רק ביד הרב והבד"צ והא מצינו דלמכור בהכ"נ אין רשות בידי ט"ה בלי הסכמת אנשי העיר ובבהכ"נ של כרכים שיטת המ"ב דל"מ מכירתם אף מדעת אנשי העיר וע"כ משום דלא נמסר להם כח לעשות בדברים כאלו בלי דעת אנשי העיר ה"ה הכא כיון דלא ניתן להם מאז כח במכירות מקומות רק הדבר מסור ביד הרב והבד"צ פשיטא דהכתב קנין מהקהל אין בו ממש וביותר ביאור י"ל דאף לשי' הראבי"ה ואף בנתמנו בסתמא אפ"ה אם הרוב ממאנים בתקנתם בוודאי דמועיל מחאה של הרוב וכמ"ש הח"ס סי' ה' ומכ"ש אם יש חכם העיר הא מפורש בחו"מ סי' רל"א דאינם יכולים לעשות בלי דעתו וכמ"ש הח"ס לדוגמא מדברי הירושלמי מובא בתוס' יומא די"ב דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה ומסתברא דתלוי במלך ואחיו הכהנים עיי"ש ומכ"ש בנ"ד

דהמנהג להדיא שלא לעשות בזה בלי הרב בוודאי דהקהל שנתמנו כעת א"א להם לעשות בזה מאומה בלי דעת הרב ובפרט דהרב נתמנה שם לרב מקודם שנתמנו אנשים הללו לראשי קהילה א"כ אין בידם לגרע זכות הרב שנתמנה לזה מקודם וכהא דמפורש בש"ס תענית די"ב ביחיד שקיבל עליו להתענות בה"ב של כל השנה ואירע בהם יו"ט הכתובים במג"ת דאם גזרתינו קדם לנדרו יבטל נדרו מפני גזירתינו ואם נדרו קדם יבטלו גזירתינו מפני נדרו עיי"ש א"כ הדבר פשיט דאין כח בידי ט"ה לשנות מכפי המנהג שהי' אז שדבר זה מסור ביד הרב והבד"צ:

ג) **ובפרט** דיפה כ' כה"ק דלכאורה מפורש ברמ"א סו' קס"ג דבכל עניני ציבור יגיד כ"א דעתו לש"ש וידוע ג"כ שיטת רוה"פ דהא דרוב יכולים לכוף להמיעוט בעי דוקא שיהי' מתוועדים כולם ביחד כדי שיהי' רמת"כ וכמו שהי' גבי סנהדרין א"כ בזה"ז דמינוי הקהל הוא עפ"י בחירה וכ"א בא בפ"ע ונותן פתקא א"כ ל"ח בכלל רמת"כ וי"ל דל"מ כלל המינוי של אותן האנשים שלא נתמנו מדעת כל אנשי העיר ונהי דקשה לומר כן כי עי"ז יתבטלו כל תקנת הקהל ויתרבה המחלוקת כמ"ש בשו"ת הרא"ש אבל עכ"פ לעשות דבר נגד המנהג שנהגו מאז ע"ז בוודאי דל"מ המינוי שלהם עכת"ד ודבר חכמה אמר בזה אולם אכתי יש עלינו לברר גוף הדין ולכאורה הרי מפורש ברמ"א חו"מ סי' קמ"ו סעיף ו' דהבא מכח ירושה א"צ כלום אם ידעינן עכ"פ שדר בו המורים או היורש ג"ש א"צ שום טענה א"כ היכי דאבי היורשים ישב על המקום כמה שנים באין מוחה א"כ מפורש בט"ז חו"מ סו' קצ"ב דבמקומות בהכ"נ ישיבה הוי חזקה דדמי לשביל של כרמים דנקנה בהילוך דעביד לכך ועיי"ש בנה"מ א"כ כיון דכבר נקנה המקום לאביהם א"כ אף אי הי' הדבר ברור שבשעה שקנה המקום לא פרע ושוב הי' חשיב עכשיו בכלל איא"פ מ"מ מבואר בחו"מ סי' ע"ה דיורש גם באיא"פ פטור ועיי"ש בקצה"ח שכ' דאף למ"ד דגם בלא הו"ל למידע חייב אפ"ה פעור היורש הואיל דטוענין ליורש שוודאי פרע אביהם ונודע מ"ש בבי"מ אה"ע סי' קע"ח דאף בכבר טען אביהם איא"פ ומת אפ"ה היורשים פטורים דאצלם הוי ס' על התחלת החיוב עיי"ש אך בגוף דברי הבי"מ שכ' דמה"ט בה' נשים ל"מ רק שלא תשתה ולא לפוסלה מכתובתה משום דלענין הכתובה הוי הבעל בכלל איא"פ לכאורה יש להעיר די"ל דחשיב ס' בחיוב דאם זינתה לא הי' עליו חיוב מעולם דעיקר החיוב הוי רק אחר מיתת הבעל או אחר הגט ואם זינתה לא חל החיוב מעולם ונודע מ"ש בתוס' ב"מ ד"כ וגיטין די"ג דל"ש מעמ"ש בכתובה משום דלא ניתנה לגבות מחיים וע' בש"ך סי' פ"ב בדינו מיגו אות ט"ו שכ' דאף לשי' התוס' ב"ב דבאיכא שטרא מעליא

מהני מיגו להוציא אפ"ה בכתובה ל"מ מיגו להוציא הואיל דנולד ס' על התחלת החיוב ועיי"ש בהג"ה אמ"ב:

ד) **ובזה** יש להעיר ג"כ על דברי הפלאה שהעיר אקושית התוס' כתובות ד"ט בד"ה אי למיתב לה וכ' הפלאה די"ל דלגבי מנה חשיב הבעל בכלל איא"פ דחשש זינתה ברצון חשוב כמו פרעון עיי"ש ולפי הנ"ל ז"א כיון דכ"ז שלא גירשה לא התחיל החיוב א"כ י"ל דחשיב כמו ס' בחיוב ולכאורה י"ל בכוונת הפלאה לפי"מ דאיתא ביבמות דל"א אשה זו בח"ה לשוק עומדת אל תאסרנה מספק אף דבשעה שנולד הספק אכתי יש עליה איסור א"א אפ"ה הי' בה חזקה דאחר מיתת בעלה תהי' מותרת לשוק ואח"כ נולד הריעותא שפיר י"ל כיון דמעשה המתיר נעשה בוודאי רק הס' על מעשה האוסר עליך הראי' וכמ"ש הרשב"א שם א"כ ה"ה הכא כיון דבשעת נשואין הוחזקנו דעכ"פ אחר הגט והי' מחויב לתת לה מנה ומעשה החיוב היינו הגט הרי נעשה בוודאי ורק שיש ס' במעשה הפוטר שוב י"ל דחשיב כמו איא"פ דס' פטור אינו מוציא מידי חיוב וודאי כן י"ל בכוונת דברי הפלאה אך באמת ז"א דכ"ז למ"ד דגם בנולד ריעותא מחיים מהני חזקה אבל למ"ד דל"מ חזקה בנולד ריעותא מחיים והטעם כיון דנולד הס' קודם ביאת שעת היתר חשיב בכלל ח"א א"כ ה"ה הכא דנולד הס' שמא זינתה עוד קודם שנתגרשה שוב אכתי י"ל דחשיב ס' בחיוב ולפ"ז אזדא סברת הפלאה הואיל דקושית התוס' שם קאי לפי"מ שהוכיחו מקודם מהא דמשארסתני נאנסתי דמוציאין ממון ע"י ס"ס ולפ"ז שפיר הקשו אהא דקאמר הש"ס אי למיתב לה כתובה דלא מצי להפסיד לה הכתובה כיון דאיכא ס"ס ול"ש לומר דהתם שאני משום דחשיב בכלל איא"פ ז"א דהרי הש"ס שם בכתובות קאי אליבא דאביי מדקאמר אביי אף אנן נמי תנינא ואביי לשיטתו דל"מ חזקה בנולד ריעותא מחיים וכמ"ש בש"ך יו"ד סי' נ' וממילא לשיטתו גם בכתובה כ"ז שלא נתגרשה לא הוי בכלל חיוב וודאי ושוב לאביי לשיטתו ל"ח בכלל איא"פ רק הס' על החיוב ושפיר הקשו בתוס' ואזדא סברת הפלאה דלאביי לשיטתו הוי ס' בחיוב ודו"ק:

ה) **ובזה** י"ל קושית הפנ"י שהעיר בהא דמשארסתני נאנסתי דלמ"ד כנסה בחזקת בתולה יש לה מנה עכ"פ א"כ הו"ל כמו נ' ידענא ומתשואיל"מ ועפ"ז ניחא דלכאורה גם לענין מנה יש ס' שמא זינתה ברצון בשלמא לסברת הפלאה די"ל דלענין מנה הוי איא"פ א"כ הרי קיי"ל באומר נ' איא"פ ונ' לא ידענא דהוי מתשואיל"מ אבל לדידן דקיי"ל דשלא בהפ"מ ל"מ חזקה בנולד ריעותא מחיים ושוב גם לענין מנה חשיב כמו א"י אם נתחייבתי ורק דחייב עכ"פ מנה מכח הס"ס אבל עכ"פ ל"ח חיוב ברור ולא דמי להודאות פיו ואף לשי' הש"ך בסי' ע"ה דבמתחייב מקצת עפ"י ב"ד מועיל להתחייב שבועה מ"מ בעי עכ"פ

שיהי' החיוב ברור אבל במתחייב רק מכח ס"ס אכתי ל"ח חיוב ברור להתחייב שבועה וז"ב ובזה י"ל קושית הרא"ש פ"ב דכתובות דאמאי לא יתחייבו היורשים שטוענים אלמנה הוית בשעה שנשאך אבינו לשבע שבועת מודה במקצת ועפ"ז ניחא דבאמת כבר העירו אחרונים דהא באשה שנתארמלה לפי דברי היורשים שנשאה כשהיא אלמנה א"כ הוא קטלנית ואסורה להנשא ושוב ל"ש לומר לכשתינשא לאחר תטלי מה שכתוב ליכי ושוב אף מנה אינו מגיע לה ובאמת ברא"ש פ"ד מכתובות הביא שיטה זו די"ל דגם מן השני אין להם כתובה אך בש"ס ובמות דס"ה מבואר דמהשני יש לה כתובה דאזלינן בתר רוב נשים שאינם קטלנית ורק בנישואין מחמירין דבס' סכנה חוששין אף למיעוט כמ"ש בתוס' פסחים דקט"ו ונהי די"ל דגם לענין הכתובה לא יועיל הרוב משום דרוב ל"מ בממון אפ"ה י"ל דזה חשיב כמו רוב גמור דמועיל גם בממון כמ"ש בתוס' סנהדרין ד"ג ובפרט די"ל דכתובה עדיף דחשובה מוחזקת וכמ"ש המרדכי פ' אלמנה ניזונית וע' באב"מ סו' ק"ג מ"ש בזה ובפרט דיפה כ' הרא"ש שם דעכ"פ כיון דבדיעבד אם ניסת ל"ת שוב חשיב בכלל לכשתנשא ואף א"נ כשיטת הי"מ דגם מהשני ל"ל כתובה כ"ז בנתברר עכ"פ ששני בעליה מתו אז י"ל כיון דעכ"פ אסורה להנשא לכתחילה ל"ח בכלל לכשתינשא אבל הכא הרי היא אומרת בתולה הייתי וחזקה"ג מסייע לדבריה ורק דר' יהושע סובר דבברי וברי ל"מ החזקה"ג להוציא ממון אבל עכ"פ פשיטא דמותרת להנשא דלענין איסור קטלנית בוודאי נאמנת לומר בתולה הייתי דחזקה"ג מסייע לה וכבר כ' הנמ"י דהא דבקטלנית מחמירין בב"פ הוי רק מטעם ספק וא"כ פשיטא דהיכי דחזקה"ג מסייע לה דלא מתו עוד שני בעליה דמותרת להנשא וכיון שמותר להנשא פשיטא דמגיע לה ג"כ הכתובה ונהי דלענין ממון אף חזקה"ג ל"מ מ"מ דבר זה לא גרע מאשה הניסת בע"א דאף דאין האחים יורדים לנחלה עפ"י ע"א מ"מ מגיע לה כתובה הואיל דמותרת להנשא עפ"י ע"ח חשיב בכלל לכשתינשא ושפיר מגיע לה כתובה וה"ה הכא וא"כ י"ל לפמ"ש לעיל דהיכי דגם המנה המחויב אינו מכח וודאי רק מכח ס"ס ל"ח בכלל הודאות פיו וא"כ הרי כבר הקשו בתוס' כתובות ד"ט דאמאי מגיע לה מנה בלא מצא לה בתולים הא יש ס' שמא זינתה תחתיו וברצון ותירצו דהוו ס"ס לחיוב שמא לאו תחתיו ואת"ל תחתיו שמא באונס וס"ס מועיל להוציא ממון וכ"ז לגבי מנה שפיר מועיל הס"ס אבל במה שהעיר הפנ"י די"ל דהוי בכלל מתשואיל"מ כתבתי לעיל דלק"מ הואיל דגם על המנה באמת יש ס' שמא זינתה תחתיו וברצון ושוב עכ"פ ל"ח בכלל אשר ואמר כי הוא זה וא"כ ה"ה הכא באמת לפי דברי היורשים הוי קטלנית ואסורה להנשא וממילא ל"ח בכלל לכשתינשא וממילא אין מגיע לה הכתובה ורק דמתירין לה להנשא

מכח חזקה"ג המסייע לה וממילא חשיבה בכלל לכשתינשא ושוב מגיע לה מנה עכ"פ אבל עכ"פ גם המנה אינו חיוב וודאי ועיקרו מכח חזקה"ג דמותרת להנשא וממילא הוי בכלל לכשתינשא ומגיע לה מנה עכ"פ אבל עכ"פ גם המנה אינו חיוב ברור ושוב ל"ח בכלל אשר יאמר כי הוא זה ושפיר היורשים פטורים משבועת מב"מ וז"ב בס"ד ודו"ק:

ו) **אולם** בגוף הדבר אי בכתובה קודם שנתגרשה חשיב בכלל חזקת חיוב או לא הדבר תלוי במחלוקת רש"י ותוס' כתובות די"ג דלשי' התוס' דבמתה האשה א"צ הבעל לזכות בכתובתה בתורת ירושה ורק דכ"ז שלא מת הוא מקודם לא התחיל החיוב כפיר קודם הגט ליכא חזקת חיוב אבל לשי' רש"י וכפי המבואר בשטמ"ק שם דהחיוב מתחיל תיכף ובמתה הבעל זוכה בהכתובה בתורת ירושה אז יצדק סברת הפלאה אבל מ"ש הפלאה לדחות קושית התוס' לא יוצדק דהרי התוס' לשיטתם שפיר קודם שנתגרשה ליכא חיוב וז"ב בס"ד:

ז) **נחזור** לדינא אם הי' המכירה בלי תנאי שוב הי' מקום לומר דביורש אף באיא"פ פטור אבל בנ"ד הרי הי' המכירה בתנאי שאם לא ופרע יתבטל המכירה וא"כ בס' אי פרע אביהם חשיב ס' על התחלת המכירה ושוב בכה"ג י"ל קרקע בחמ"ק קיימא ודוקא בסד"ד שיטת הרשב"ם ב"ב דל"ב דאזלינן בתר חזקת הלוקח אבל בס' במציאות מוקמינן בחמ"ק ונודע דעת בה"ג מובא בחו"מ סי' קצ"א דבאינו מפורש בשטר שקיבל המעות נאמן המוכר לומר שלא קובל והרשב"א חולק ובשו"ת מהרי"ט סי' קנ"ב כ' דאם כבר החזיק הלוקח אעפ"י שלא הי' עוד ג"ש מ"מ כיון דליכא ריעותא במה שאין השטר בידו נאמן הלוה ונהי דאם לא נתן המעות נתבטל המקח וכמ"ש המח"א ובנה"מ סי' קצ"א וסי' קצ"ט ושוב י"ל אוקמה בחמ"ק אפ"ה י"ל מדהניחו להחזיק בהקרקע א"כ מוכח שכבר שילם ומכ"ש הכא דהמוריש החזיק בהמקומות יותר מג"ש והגבאים לא מיחו בו והיכא דיש גבאים מהני חזקה גם בשל קהל כמפורש בחו"מ סוסי' קמ"ט ובנה"מ שם מ"ש ליישב קושיית התומים שם משותפים עיי"ש ובפרט בדבר העומד למכור ונמכר עפ"י, הרב ובד"צ בצירוף הגבאים בוודאי דמועיל חזקתו כמפורש בסי' קמ"ט ובזה ל"ש לומר אם איתא דקנה הוי לי' להיות קול ז"א כיון דעל גוף המכירה ליכא בזה שום ספק ורק עיקר הספק אי פרע א"כ פרעון הדמים וודאי דל"ל קול ושוב שפיר הי' מועיל חזקת אביהם ע"כ הדבר ברור לענ"ד דא"א להפקיע זכות היורשים ורק אם יש רגל"ד שלא כרע אביהם אז יש להטיל שבועה על אשת המוריש וגם על היורשים אם לא שמעו מאביהם שחייב עוד בעד מקומות הנ"ל וכו מצאתי בשו"ת בי"ש חו"מ סי' מ"ז אריכות דברים בזה כנלע"ד בס"ד לדינא:

ד' וישלח תרס"ב ראדימישלא יצ"ו.
בשולי המכתב ובגוף סברת הפלאה דבס' זינתה ברצון חשיב הבעל לענין הכתובה בכלל איא"פ העירני בני הרה"ג מ' חיים יחי' מדברי הב"ש אה"ע סי' קט"ו סק"ח עיי"ש:
הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לח

להרב הגדול חו"ב וכו' כש"ת מ' דובעריש ז"ל מוצד"ק דעמביץ יצ"ו
בדבר שאלתו באחד שיש לי מסחר קרשים היינו לחתוך עצם על קרשים וכעת שכר בית וחצר מנכרי והנכרי רוצה לעשות מלאכה אצל הישראל בשבת וי"ט בקבלנות והבית הנ"ל הוא בקצה העיר ושואל כת"ה אי יש מקים להתיר זה תורף השאלה:
א) והנה מקור הדבר הוא בש"ס ע"ז דכ"א תניא רשב"ג אומר לא ישכיר לו את המרחץ מפני שנקראת על שמו ופריך הא לכותי שרי ואמאי הא קעביד בה מלאכה בחוה"מ ומשני חוה"מ לדידן נמי שרי ואח"כ קאמר אבל שדה מותר מ"ט דאמרי' אריסתי' קעביד אבל מרחץ אין דרכו באריס ת והדר תניא רשב"א אומר לא ישכיר אדם שדהו לכותי ופריך אבל לנכרי שרי מ"ט ומשני אומר אריס אריסתי' קעביד לרשב"א לית לי' רק נכרי ציית כותי לא. ציית מ"ט דאמר אנא גמירנא טפי מניך ופריך אי הכי ת"ל משום לפ"ע ומשני חדא ועוד קאמר עכ"ל הש"ס יצא ממסקנת הש"ס דלרשב"ג אם באמת שוכר עכו"ם לעשות לו מלאכתו בשבת אסור מדינא אבל במשכיר לו מרחץ דאז הנכרי עושה הכל בשבילו דכל ריוח מהמרחץ הרי הוא שלו אז ליכא איסור רק משום מ"ע והיינו שיסברו דהמלאכה הוא של הישראל והעכו"ם עושה רק בשביל הישראל והנה בגוף הענין בעכו"ם העושה מלאכת ישראל אי הוי איסור ד"ת או רק דרבנן נודע שיטת המכילתא דהוי איסור ד"ת דלא יעשה אף ע"י אחרים במשמע וממילא אף בנעשה ע"י מי שאינו בר שליחות ג"כ עובר דהתורה הקפידה שלא יהי' נעשה שום מלאכה בשבת בחפץ של ישראל ובט"ז סי' רמ"ג העיר בהא דמפורש שם דאם אין רוחצין רק שכיני הדירה מותר וקשה הא כ"מ שאסרו חז"ל משום מ"ע אפי' בח"ח אסור ותירץ משום דהכא לא נחשדו בד"ת וחזר והעיר מדברי המכילתא הנ"ל וכן בפמ"ג שם ובסי' רמ"ו העיר על המכילתא מהא דמפורש בש"ס אמירה לנכרי שבות וכ' הפמ"ג לחלק דבחפץ של ישראל גם ע"ו עכו"ם אסור מה"ת אבל בחפץ של עכו"ם לצורך ישראל ליכא רק שבות ולפ"ז והי' ניחא הא דחוששין גם בשכירות למ"ע אף דבדרבנן ל"ח למ"ע לשי' הרמ"א יו"ד סי' פ"ז מ"מ לשי' המכילתא דיש איסור ד"ת שפיר חוששין למ"ע והנה הפמ"ג העיר עוד מסי' של"ד דמותר להוציא ספרים ע"י עכו"ם להצילם מן הדליקה ולשי' המכילתא הא איכא

איסור ד"ת ותירץ די"ל בהוצאה דהוי מלאכה גרועה מותר מה"ת והסברא דקרא דלא יעשה אפי' ע"י אחרים במשמע קאי דוקא על שאר מלאכות הן בשבת והן ביו"ט אבל הוצאה דהותר ביו"ט עכצ"ל דהך דלא יעשה דמשמע אפי' ע"י אחרים לא קאי על הוצאה ושוב גם בשבת אינו אסור מה"ת ע"י עכו"ם דא"א לחלק הקרא לחצאין ולומר דבשבת קאי הקרא דלא יעשה גם לענין הוצאה וביו"ט יהי' קאי הקרא דוקא אשאר מלאכות זה הוא דבר שאי אפשר והנה באמת בתוס' פסחים ד"ה כ' דלמ"ד הבערה ללאו יצאה לא נאסרה ביו"ט וע"כ הכוונה דכיון דחזינן דהקילה התורה גבי הבערה שלא יה' חיוב מיתה בשבת ממילא ביו"ט מותר לגמרי עיי"ש וה"ה הכא בהוצאה דהותר ביו"ט שוב גם בשבת אמרי' דלא יעשה דמשמע אפי' ע"י אחרים קאי רק אשאר מלאכות ולא אהוצאה:

ב) וראיתי בספר אשל אברהם שהעיר בהא דפליגי הפוסקים אי שביתת בהמתו נוהג ביו"ט דלשי' כמ"פ אינו נוהג ביו"ט וטעמם כיון דנלמד רק מקרא למען ינוח וקשה הרי בלא"ה א"צ להוות נוהג ביו"ט כיון דבשביתת בהמתו גם בשבת ליכא מיתה וכסברת התוס' פסחים ד"ה ומקודם שנבוא לדבר מזה נקדים דברי התויו"ט שבת פ"א משנה ה' דשביתת בהמתו בשבת הוא משום צעב"ח ולפ"ז אין לחלק בין שבת ליו"ט ובהג"ה בני יששכר שם תמה עליו דעיקר הטעם מלמען ינוח עיי"ש ובאמת י"ל נ"מ בין הטעמים במי שצריך לעבוד בבהמתו בשבת לצורך כבוד המלך א"כ לפי הטעם דנלמד מלמען ינוח דהוי עשה י"ל דאין כבוד המלך דוחה לעשה דש"ב דהשביתה בשבת חשיב עשה בפועל וכמ"ש הב"ט דבשובת בשבת חשיב כקיים העשה בפועל וא"כ אמרי' מאי אולמא האי עשה מהאי עשה וגם י"ל כיון דלאוין דשבת אינם נדחים ה"ה דהעשה דש"ב אינו נדחה מפני עשה אחרת וכסברת הר"י בתוס' קידושין דל"ד דל"ת שיש בו עשה גם הלאו אלים אבל לפי הטעם משום צעב"ח שפיר י"ל עדל"ת וכמ"ש בתוס' ע"ז די"א דעשה דכבוד המלך דוחה לאיסור צעב"ח:

ג) ועוד י"ל נ"מ בין הטעמים עפי"מ שחקר הפמ"ג בפתיחה להה"ש בהא דמומר לחלל שבת נעשה מומר לכה"ת היאך הדין במומר לחלל שבת בש"ב אי נעשה מומר לכה"ת וכבר כ' בהג"ה תוס' רע"ק למשניות שבת פ"א משנה א' דאף דמומר לחלל שבת הוי מומר לכה"ת אפ"ה מכח לפ"ע לא נעשה מומר ובאמת כוונתו מבואר עפמ"ש בנמ"י פ"ח מסנהדרין דנהי דבאביזרייהו דג"ע יהרג ואל יעבור מ"מ אלפ"ע דג"ע לא יהרג כיון דלאו זה כולל כל איסורין ובשאר איסורין בלפ"ע בוודאי דיעבור ואל יהרג וה"ה בלפ"ע דג"ע דא"א לחלק הלאו דלפ"ע לחצאין עי"ש א"כ ה"ה בלפ"ע דשבת ג"כ י"ל דלא נעשה מומר הואיל דלפ"ע כולל כל האיסורין ובשאר איסורין בוודאי דל"ח מומר מכח לפ"ע

וה"ה בלפ"ע דשבת ג"כ לא נעשה מומר לכה"ת ולפ"ז י"ל לענין ש"ב בשבת אי נעשה מומר ג"כ תלוי בזה דא"נ הטעם דש"ב מלמען ינוח דזה קאי רק אשבת שוב הי' מקום לומר דנעשה מומר אבל א"נ הטעם מכח צעב"ח דזה שייך גם בשאר איסורין ובשאר איסורין בוודאי דלא הוי מומר מכח צעב"ח וה"ה בצעב"ח דאיסור שבת ג"כ לא נעשה מומר ובזה יהי' מיושב קושית האשל אברהם הנ"ל דבאמת י"ל דלא דמי כלל לדברי התוס' פסחים הנ"ל בשלמא התם גבי הבערה דהיתה בכלל כל המלאכות ויצאה מן הכלל וכתבה התורה לאו מיוחד וחזינן דהתורה רצה לעשות מלאכה זו קלה טפי מכל המלאכות שפיר י"ל דלא נאסרה ביו"ט אבל ש"ב באמת לא הי' מעולם בכלל הקרא דלא תעשה מלאכה ורק דהתורה כתבה עשה מיוחדת לזה אבל הרי לא חזינן בזה שום קולא ושפיר י"ל דאין חילוק בין שבת ליו"ט לגבי ש"ב זולת מטעם שכ' הפוסקים כיון דש"ב נלמד רק מלמען ינוח וזה קאי רק אשבת אולם באמת כחקירת האשל אברהם העירו ג"כ האחרונים לענין מחמר אי נוהג ביו"ט והיינו לשי' הרשב"א יבמות ד"ו דבמחמר ליכא עשה דשבתון כיון דליכא בו מיתה וכיון דליכא מיתה במחמר גם בשבת שוב י"ל דביו"ט ליכא איסור מחמר כלל וכסברת התוס' הנ"ל:

ד) **ובדרך** החידוד הי' מקום לומר בכוונת דברי התוס' עפי"מ שהעירו המפורשים לשי' הרמב"ם ז"ל דמילה בעכו"ם כשירה אמאי מילה דו"ש הרי אפלק"ש ע"י עכו"ם וכמ"ש בשעה"מ פי י"ב מהלכות ע"ז ועפ"י דברי התוס' שבועות ד"ג אולם כבר כ' הח"ס בזה דנהי דהתינוק יהי' חשיב נימול אבל עכ"פ מצוה המוטלת על האב למול את בנו א"א לקיים ע"י עכו"ם דאשל"ע עיי"ש, וכ"ז במצוה התלוי במעשה אבל בחמץ דעיקר קפידת התורה שלא יהי' לו חמץ וראי' לזה דהא קיי"ל דבאין לו חמץ אינו מחויב לקנות חמץ ולבערו וכמ"ש המנ"ח באריכות ושוב י"ל דגם בהשבית החמץ ע"י נכרי ג"כ חשיב כקיים המ"ע דתשביתו ולפ"ז הא שוב י"ל תשביתו ביו"ט ורק דיהי' משביתו ע"י עכו"ם אולם לשי' המכילתא דגם ע"י נכרי יש איסור ד"ת שוב א"א לומר תשביתו ביו"ט וכ"ז למ"ד הבערה לחלק יצאה א"כ עכ"פ גם הבערה בכלל הקרא דלא יעשה ורק שכתבה התורה לאו מיוחד כדי לחלק וכיון דהבערה אכתי הוו בכלל קרא דלא יעשה דמשמע אף ע"ו אחרים ושוב גם ע"י נכרי אסור מה"ת ושפיר א"א לומר תשביתו ביו"ט אבל א"נ דהבערה ללאו יצאה א"כ אף א"נ דלא כפשטות דברי התוס' ורק נימא דגם ביו"ט הבערה אסור אבל עכ"פ לא נכלל הבערה בכלל הקרא דלא יעשה דמשמע אפי' ע"י אחרים ושוב הבערה ע"י עכו"ם לא הי' אסור מה"ת ושוב שפיר למ"ד ללאו יצאה הי' מקום לומר תשביתו ביו"ט ורק דישביתו ע"י עכו"ם וא"כ לפ"ז לא נשמע לומר דהיכי דליכא מיתה

בשבת ביו"ט הותר לגמרי די"ל דאסור ביו"ט ורק שיש עצה להשבית ע"י עכו"ם כן י"ל ע"ד החידוד נחזור לדברי הפמ"ג דבחפץ של ישראל גם ע"י נכרי אסור מה"ת ולכאורה יש להעור מאו"ח סי' רמ"ו בהשאיל חפץ מנכרי דצריך להוציאו מרשות הישראל מע"ש כדי שלא יסברו הרואים שהישראל צוה להוציאו בשבת וכ' הט"ז דלדידן דליכא רק כרמלית או בחצר מעורבת שרי ולשי' הרמב"ם ז"ל הטעם דמיחזי כמוכרו לו ולפ"ז קשה א"נ דל"ש מ"ע רק באיסור ד"ת וא"כ לפמ"ש הפמ"ג דבהוצאה דהוי מלאכה גרוע אז גם בשבת ליכא איסור תורה ע"י עכו"ם ושוב י"ל דל"ש לחוש למ"ע ונשמע ע"כ מכאן דלשי' המכילתא אין חילוק בין הוצאה לשאר מלאכות ולדידן דלעולם מלאכה ע"י עכו"ם ל"ח רק שבות שוב יהי' נשמע מכאן דגם בדרבנן יש לחוש למ"ע וכשיטת הש"ך בסי' פ"ז:

ה) **ולכאורה** יש לומר בטעם דאסור ע"י עכו"ם דהוי מכח שליחות וכשיטת רש"י ב"מ דע"א דלחומרא ישל"ע וכמו שהעיר בשו"ת פנ"י אהא דמבואר בש"ס אמירה לעכו"ם שבות ות"ל מטעם שליחות ונהי דכ' הבי"מ דבשבת ל"ש שליחות הואיל דעכ"פ הגוף שובת וע' בהג"ה אמ"ב או"ח סי' רס"ג מ"מ כבר כ' הישי"ע דכ"ז לענין העשה דשבתון אבל הלאו שפיר עובר ע"י שליח ובזה הי' מקום ליישב קושית המפורשים בהא דבכתובות דל"ד פריך הש"ס אי בטובח ע"י אחר מ"ט דרבנן דפטרי וכ' התוס' דהוי מצי למימר דלא דרשי או ותחת והעירו המפורשים דא"כ אמאי פליגי בשבת ליפלגי בחול ועפ"ז א"ש דכבר כ' המלמ"ל פ"ג מגניבה דבעשיית שליח לשחוט בשבת כיון דמעורב בו איסור אחר בטל השליחות ורק אם יש קרא מיוחד כמו או ותחת שפיר נשמע דגם בשבת חייב עי"ש אבל אי לא דרשי או ותחת ורק נילף מוטבחו דזה ל"ח קרא מיוחד שוב י"ל דרק בחול חייב עי"ש ולפ"ז י"ל דזה כוונת התוס' דלא דרשי או ותחת וממילא בטבחו בשבת עי"ש לא יתחייב וז"ב וא"כ נשמע מדברי התוס' דגם בשבת שייך שליחות דאלת"ה ל"ש כלל לומר הואיל דבטל השליחות לענין שבת ז"א דבשבת א"א כלל לחייב עי"ש מכח איסור שבת ושוב גם בשבת הי' חייב דו"ה בטבח עי"ש ונשמע ע"כ מדברי התוס' דהיכי דל"ש הסברא דאשלד"ע גם על איסור שבת יש לחייב מכח שליחות ולפ"ז י"ל מה דקשה לכאורה בהא דפריך בש"ס ע"ז הא כותי נמי קעביד מלאכה בחוה"מ לשי' הסוברים דמלאכת חוה"מ אינו רק דרבנן א"כ אף א"נ דגם בדרבנן חוששין למ"ע מ"מ כ"ז במידי דנוגע לד"ת אבל בחוה"מ דהכותי גופא יעשה רק עבירה מדרבנן א"כ הוי החשש מ"ע רק שיסברו שהישראל צוה לו לעשות מלאכה בחוה"מ א"כ הוי המ"ע רק על שבות דרבנן במלאכה דרבנן בכה"ג פשיטא דלכ"ע אין נחוש למ"ע ודמי למ"ע בשבות דשבות וכדומה לזה כ' הנוב"י דבמלאכה דרבנן יש להתיר בשכירות ובמכס הטעם דמותר משום

דיש חשש שמא וכתוב ובאמת בהא דהקשה בב"י סי' רמ"ד על המרדכי דהרי לא שרינן רק היכי דיש חשש שיעבור על ד"ת וכ' הב"י בתירוץ א' דבמכס יש חשש שמא יכתוב ובמלמ"ל פ"ו משבת הביא בשם מהרא"ש להקשות דהא לתירוץ השני של הב"י במכס ליכא חשש ד"ת עיי"ש:

ז) **ובאמת** י"ל דלעולם במכס רגיל לכתוב ורק דכוונת הב"י בתירוץ השני דהכתיבה אין הנכרי עושה בציווי הישראל ודמי לסברת הנה"מ דמותר לזוז בקדירות דאין אומרים לו לכבות וא"כ אין האמירה לענין מלאכה ד"ת אבל באמת גבי הישראל גופא יש חשש שיעבור על איסור ד"ת גם לפי תירוץ השני ודברי הב"י נכונים עכ"פ תיקשי מה דפריך הש"ס כותי כמי קעביד מלאכה בחוה"מ הרי לא הוי טפי מחשש מ"ע על שבות במלאכה דרבנן אך א"נ דיש לחייב מכח שליחות שפיר פריך הש"ס כותי נמי קעביד מלאכה בחוה"מ והכוונה מטעם שליחות וא"כ אדרבה בנכרי י"ל דאין האיסור מכח שליחות וכשיטות הסוברים דאף לחומרא אשל"ע והא דפירש"י דמיחזי כשליחו י"ל או דרש"י לשיטתו דישל"ע לחומרא או די"ל דגם ברש"י ז"ל הכוונה דיעבור על שבות אבל בכותי בוודאי דשייך שליחות ושפיר פריך הש"ס דיש לאסור בכותי ונהי די"ל אשלד"ע מ"מ לשי' כמ"פ בדרבנן כגון מלאכת חוה"מ ישלד"ע ובלא"ה במוחזק לעבור שיטת הרמ"א דישלד"ע וע' פמ"ג בפתוחה להלכות יו"ט שכ' כן לענין מומר וכן כ' במלמ"ל פ"ח ממלוה דזה דמי לחצר דבע"כ מותיב בה ולפ"ז שפיר פריך הש"ס דכמו דאסור] בנכרי לפי שיסברו דעובר על אמורה לנכרי שבות ה"ה דיש לאסור בכותי שיסברו שהכותי הוא שליחו וז"ב:

ז) **ובזה** יש לתרץ קושית התוס' בהא דאמר רשב"א לא ישכיר שדהו לכותי ופריך הא לנכרי שרי והקשה בתוס' שמא נקט כותי וכ"ש נכרי ולפ"ז א"ש די"ל דהמקשן ס"ל השתא דמלאכת חוה"מ ד"ת וסובר באמת דבדרבנן ל"ח למ"ע ורק בכותי יש לאסור מכח שליחות וא"כ חשוב מ"ע בד"ת אבל בנכרי דל"ש שליחות משום דאשל"ע וכל האיסור רק משום שבות א"כ בדרבנן ל"ש מ"ע וא"כ שפיר פריך הש"ס דע"כ מוכח דלנכרי שרי דאי נימא באמת דגם בנכרי אף דליכא איסור רק מכח שבות אפ"ה אסור מכח מ"ע והיינו כשיטות הסוברים דגם בדרבנן יש לחוש למ"ע א"כ לינקט נכרי וממילא נדע דכ"ש כותי דיש מ"ע על איסור ד"ת מכח שליחות אבל אי נקט כותי לא ידעינן נכרי משום די"ל דוקא כותי דיש בו מ"ע על איסור ד"ת מכח שליחות אבל בנכרי דכל האיסור רק משום שבות שפיר הי' אמרי' דבדרבנן ל"ח למ"ע ומיושב קושית התוס' בס"ד ודו"ק:

ח) **ובזה** י"ל ג"כ קושית התוס' בהא דפריך הש"ס אי הכי ת"ל משום לפ"ע והקשו בתוס' אמאי לא פריך הש"ס קושיא זו מיד אמימרת רשב"א והנלע"ד ליישב דהא באמת הביאו שם התוס' ראי' מכאן דגם בעבירה דרבנן שייך לפ"ע ודעת הרא"ש בב"מ פא"נ דבדרבנן ל"ש לפ"ע והנה בהא דפריך הש"ס ות"ל משים לפ"ע העירו המפורשים דהרי משכחת אופן שלא יהי' שייך לפ"ע וכגון דיכול הכותי לשכור שדה מנכרי דבכה"ג ליכא לפ"ע ולכאורה י"ל לשי' התוס' שבת ד"צ ור"ן פ"ק דע"ז דגם בלא קאי בתרי עברי דנהרי נהי דלפ"ע ליכא אפ"ה יש עכ"פ איסור משום מסייע ידי עוברי עבירה וע' בש"ך יו"ד סי' קנ"א ובדג"מ שם וא"ב י"ל דאין הכוונה בש"ס מכח לפ"ע רק מכח מסייע דמצוה להפרישו מאיסור וכמצינו בש"ס גיטין דס"א אך כבר כ' התפארת שמואל על הרא"ש פ"ק דשבת דבעבירה דרבנן בכה"ג דליכא לפ"ע אף מכח מסייע אין לאסור ושוב הדרא קושית המפורשים א"כ י"ל דבאמת על רשב"א לא הי' מצי הש"ס להקשות ות"ל משום לפ"ע משים דידע המקשן דיש לאוקמה באופן שיוכל לשכור שדה מנכרי ואי דאכתי יש לאסור מכח מסייע י"ל דידע המקשן די"ל דרשב"א סובר מלאכת חוה"מ דרבנן א"כ בדרבנן ובאופן דיוכל לשכור שדה מנכרי אף משום מסייע אין לאסור ורק אחר דפריך הש"ס הא לנכרי שרי ותיקשי קושית התוס' שמא נקט כותי וכ"ש נכרי ועכצ"ל מדדייק המקשה דלנכרי שרי עכצ"ל כמו שכתבתי לעיל דהי' פשיטא לי' להמקשה דמלאכת חוה"מ ד"ת ולכך הי' עדיף למינקט נכרי ואז הי' ידעינן דכ"ש כותי דיש חשש מ"ע על ד"ת מכח שליחות וא"כ מקושית המקשה דלעיל נודע לנו דמלאכת חוה"מ ד"ת בזה שפיר פריך הש"ס ות"ל משום לפ"ע היינו דאף א"נ דמיירי ביוכל לשכור שדה מנכרי דליכא לפ"ע אבל עכ"פ אחרי דס"ל דמלאכת חוה"מ ד"ת א"כ באיסור ד"ת נהי דליכא לפ"ע בכה"ג אכתי יש לאסור משום מסייע ומיושב הכל בס"ד ודו"ק ובני הרה"ג מ' חיים יחי' אמר ליישב קושית התוס' עפ"י מה שהעירו האחרונים לשי' הב"ח באו"ח סי' קס"ח לענין עני דאם יודעין בו שאינו נוטל ידיו אסור ליתן לו לאכול אבל בנוטל ידיו רק שיודעין שאינו מברך בהמ"ז מותר ליתן לו משום דלע"ע בשעה שנותנין לו אינו עובר איסור ומה שיעבור אח"כ מה לנו לעשות עיי"ש ומבואר דהיכי דאין המקבל עושה איסור מיד ל"ש לפ"ע וכדומה מצינו במשנה פ"ה ממעשרות בהא דלא ימכור אדם פירותיו משבאו לעונת המעשרות למי שאינו נאמן ואם בכרו נוטל את הבכורות ומוכר השאר שלא באו עוד לעונת המעשרות אף דידוע שיבואו אח"כ לידי חיוב מעשר אפ"ה כיון דלע"ע עוד לא נתחייבו ליכא לפ"ע עיי"ש וה"ה הכא הרי הישראל משכיר לו השדה בזמן היתר א"כ אף אי ועשה בו הכותי מלאכה בחוה"מ מה לנו לעשות אז ושוב

תיקשי מה פריך הש"ס ות"ל משום לפ"ע הא בכה"ג ל"ש לפ"ע אך כבר כ' הפמ"ג שם דהא דשיטת הב"ח דבאינו מברך בהמ"ז מותר ליתן לו כ"ז באינו מברך מחמת שהוא עם הארץ אבל באינו מברך מחמת רשעות גם בכה"ג שייך לפ"ע א"כ י"ל דעל מימרא דרשב"א לא הי' מצי הש"ס להקשות ת"ל משום לפ"ע משים דהמ"ל דהיכי דאינו עובר תיכף ל"ש לפ"ע ורק לבתר דקאמר הש"ס נכרי ציית כותי לא ציית וא"כ חשוב עושה מחמת רשעות דבכה"ג אף שאין העבירה תיכף ג"כ שייך לפ"ע שפיר פריך הש"ס או הכי ת"ל משום לפ"ע ומיושב קושית התוס' בס"ד עכת"ד ודפח"ח:

ט) יצא דגם בחפץ של ישראל ע"י עכו"ם אין לאסור מה"ת וגם מכח שליחות אין לאסור בנכרי דממנ"פ לשי' רש"י נהי דס"ל ובל"ע לחומרא מ"מ נשמע מהא דמבואר בש"ס אמירה לנכרי שבות דבמלאכת שבת ל"ש שליחות ולשי' התוס' כתובות הנ"ל דגם במלאכת שבת שייך שליחות וכ"ה שיטת הרי"ף ביצה די"ז דאף א"נ דאין קמחו נאסר אפ"ה בעי אקנויי קמחא דאל"כ שליח של אדם כמותו ומבואר דס"ל דגם בשבת ויו"ט שייך שליחות מ"מ לשיטתם שוב אשל"ע אף לחומרא וגם לשי' רש"י הא דלחומרא ישל"ע הוא רק מדרבנן דמה"ת אין חילוק בין לקולא בין לחומרא וכמ"ש בתוס' פסחים דס"ב דמה"ת לא אמרי' הואיל אפי' לחומרא וגם כבר כ' הראב"ן דהא דלרש"י ישל"ע לחומרא הוי דוקא בריבית כדי שלא והי' כל א' תולה מעותיו בנכרי והא דפירש"י הכא ומיחזי כשליחו כבר כתבתי הכוונה שיסברו שהנכרי עושה בציווי הישראל ועובר על אמירה לנכרי שבות ויהי' ראי' כשיטת הש"ך דגם בדרבנן חוששין למ"ע ואף לשי' הרמ"א דבדרבנן ל"ח למ"ע מ"מ י"ל בשבות דשבת גם הרמ"א מודה דשבות דשבת חמיר וכמפורש בסוכה דט"ז דשבות דשבת שיש בו סקילה חמיר ונהי דשבות דאמירה לנכרי דאסור לא נאמר דוקא באיסורי שבת אלא גם לגבי שאר איסורין ג"כ אמרי' הכי וכהא דאיבעיא בש"ס ב"מ ד"צ בחסום פי פרתו ודש בה ולשי' הר"ן והרא"ש שם כיון דלא נפשט האבעיא אזלינן לחומרא וכיון דדין זה נוהג גם בשאר איסורין וכבר הבאת לעיל דמידי שנוהג גם בשאר איסורון אז ליכא בשבת חומרא טפי משאר איסורין אפ"ה לשי' הראב"ד שכ' דכיון דלא נפשט האבעיא אזלינן לקולא וא"כ שוב דין דאמירה לנכרי ליכא רק בשבת ושפיר י"ל דשבות דשבת חמיר ובגוף שיטת המכילתא דע"י עכו"ם איכא איסור ד"ת מקרא דלא יעשה ובש"ס מבואר דאמירה לנכרי שבות י"ל דאם הנכרי עושה הדבר בציווי הישראל אז י"ל דיש איסור ד"ת אבל היכי דהנכרי אינו עושה הדבר ורק מכח הדיבור לחוד שהישראל נותן ציווי להנכרי בזה ליכא רק שבות והוי כהא

דממצוא חפצך ודבר דבר ופירש"י ז"ל בע"ז ד"ו דהוי שבות וכן מצאתי בישי"ע סי' רע"ו שהרגיש בזה:

י) **נחזור** לדינא הנה בקבלנות דעת ר"ת להתיר בקבלנות דבתים ול"ח בזה למ"ע ולשי' ר"ת אף מלאכת מחובר בביתו של ישראל ג"כ מותר בקבלנות וגם במרחץ מדינא יש להתיר בין בשכירות בין בקבלנות ורק דאסור מכח מ"ע וטעמו כיון דלא קיי"ל כרשב"א ומותר בשדה ה"ה דבבית מותר בקבלנות אבל לשי' התוס' בבית גם בקבלנות יש איסור מכח:

מ"ע דיחשדו אותו שהנכרי הוא שכיר יום ושיטת הרמב"ם דגם בשדה אין להתיר רק בשכירות או באריסות אבל בקבלנות אסור והטעם נהי דניתלי באריסות מ"מ כשיתוודע להם שאינו באריסות שוב לא יתלו בקבלנות רק בשכיר יום ושפיר אין היתר רק באריסות או בשכירות ושכירות עדיף מאריסות משום דבשכירות ליכא להישראל שום הנאה ממלאכת העכו"ם ובמרחץ בקבלנות לשי' הט"ז ליכא איסור רק משום מ"ע ולשי' המג"א אסור מדינא משום דאם לא יחום היום יפסיד הישראל שכר איתי יום ובשדה לשי' הט"ז ליכא היתר רק מכח דיש תרי צדדים להקל חדא מכח אריסות וחדא מכח קבלנות אבל בבית דליכא טפי צד להיתר מאיסור שוב יש לחוש למ"ע והנה להלכה קיי"ל דמלאכת מחובר אי תלוש לצורך מחובר אף בביתו של נכרי ואפי' בקבלנות אסור משום מ"ע ובמרחץ י"ל דאסור מדינא ובשאר דברים איסורו רק משום מ"ע ובביתו של ישראל אף מלאכת תלוש ג"כ אסור מכח מ"ע והיכי דנתפרסם שהוא בקבלנות מפורש בש"ע להתיר והיינו במקום שהמנהג שרוב אנשי העיר עושים בקבלנות חשיב כנתפרסם והט"ז כ' דל"מ קבלנות אפי' בנתפרסם וכ' היא"פ דהוכחת הט"ז מדלא מהני אפי' בשדה ובאמת י"ל דז"א דשדה כיון דאין דרכו בקבלנות רק באריסות ואם יתוודע להם שאיני באריסות שוב לא יתלו בקבלנות רק בשכיר יום אבל היכי דדרכו בקבלנות שפיר י"ל דמועיל אם נתפרסם שהוא בקבלנות ודוקא במרחץ ושי' המג"א דאסור מדינא ל"מ נתפרסם אבל בשאר דברים דבקבלנות ליכא איסור זולת מכח מ"ע שפיר מועיל נתפרסם שהוא בקבלנות וז"ב:

יא) **א"כ** בנ"ד איכא ב' צדדי היתר א' כיון שהוא בביתו של נכרי וזה ל"ח כמו תלוש לצורך מחובר כיון דאין עשיית הנכרי לצורך מחובר של ישראל רק לסחורה ב' כיון דרוב סוחרי קרשים דרכם לשכור בקבלנות א"כ חשיב כנתפרסם וכבר כ' בשו"ת שב יעקב דסגי באם רוב דרכן בקבלנות אך באמת בצד היתר א' יש לפקפק דהא מפורש בש"ע דבמפורסם שהוא מלאכת ישראל כמו ספינה גם בתלוש ובביתו של נכרי ג"כ אסור וא"כ

בנ"ד חשיב כמפורסם שהוא מלאכת ישראל ונהי שכ' המפורשים דדוקא בספינה כיון דנקרא עליו שם ישראל אסור אבל בדבר שלא קרא עדיין עליו שם ישראל אף במפורסם שעושה בשבילו שרי מ"מ י"ל בנ"ד דנקרא עליו שם ישראל אסור ונהי דעל גוף הקרש לא נקרא עליו שם ישראל מ"מ כיון דידוע בכל העור שהוא מסחר שלו אסור ובפרט די"ל דבנ"ד גרע טפי דבשלמא בנותן חפץ לבית האומן הרי י"ל אומן קונה בשבח כלי ושוב ל"ח כלל כעושה מלאכה בחפץ של ישראל אבל במחובר י"ל דל"ש אקבש"כ ע' מ"ש בנה"מ חו"מ סי' ש"ו א"כ בנ"ד דהחצר מושכר להישראל והוא מלאכת מחובר והכל יודעים דהפועלים המה שכורים מיהודי שפיר יש לחוש למ"ע:

יב) ובצד היתר ב' מכח דנתפרסם שהוא בקבלנות ובמידי דאסור רק מכח מ"ע מועיל נתפרסם ג"כ יש לעורר חדא כמ"ש הנוב"י דנהי דנתפרסם בכאן שהוא בקבלנות מ"מ אכתי יש לחוש לחשדא דאורחים וכמפורש ברמ"א סי' רמ"ד והנה הנוב"י כ' להעיר די"ל דל"ח לחשדא דאורחים רק בשבת ויו"ט ולא בחוה"מ ולכאורה יש להעיר מש"ס ע"ז דכ"א דתנן לא ישכור אדם לנכרי הא לכותי שרי הא כותי נמי קעביד מלאכה בחוה"מ וקשה שמא כוונת התנא גם בנתפרסם בעירו שהוא בשכירות ואפ"ה אסור מכח חשדא דאורחים ושפיר נקט דוקא נכרי דעושה איסור גם בשבת ויו"ט אבל כותי דאינו עובר רק בחוה"מ א"כ בנתפרסם שהיא בשכירות אין לאסור הואיל דבחוה"מ ל"ח לחשדא דאורחים אבל באמת בלא נתפרסם שהוא בשכירות שפיר גם בכותי אסור אך באמת י"ל לפמ"ש לעיל דבנכרי ל"ש איסור מכח שליחות רק מכח שבות ובכותי שפיר יש לאסור מכח שליחות א"כ י"ל דהא דכ' הנוב"י דבחוה"מ ל"ח לחשדא דאורחים קאי דוקא אנכרי אז שפיר יש לחלק בין שבת ויו"ט לבין חוה"מ דבשבת ויו"ט יש לחוש לחשדא דאורחים דהוי מ"ע אשבות אחד אבל בחוה"מ אי מלאכת חוה"מ דרבנן דהוי מ"ע על שבות דשבות שפיר אין לחוש ובאמת הנוב"י גופא כ' כן דאף לפ"ימ שהעלה המלמ"ל דגם שבות דשבות אסור ואפי' כשהוא מע"ש אפ"ה מ"ע בשבות דשבות לא חשדינן והא דבחוה"מ חשדינן גם כשהוא בקבלנות אפ"ה י"ל דלחוש לחשדא דאורחים דהוו חשש רחוק ל"ח כיון דיוכל להיות שיתוודע להם מקודם שהוא בקבלנות וכ"ז בנכרי אבל בכותי דיש לאסור מכח שליחות בכה"ג אף לחשדא דאורחים חוששין דחשש מ"ע מכח שליחות חמור מחשש מ"ע דשבות דאמירה לנכרי וצדקו דברי הנוב"י:

יג) והנה כת"ה העיר דלשי' הרמב"ם והר"ן אין היתר בשום קבלנות הואיל דההמון לא ודעו החילוק בין קבלנות לשכיר יום הנה אף דהפמ"ג העמיס כן בכוונת דברי הר"ן אולם לענ"ד הדבר תמוה דאין סברא לאסור דבר המותר מכח חשש שמא יסברו ע"ה על היתר

שהוא איסור דבוודאי לא יחזיקו אותו לרשע ופשטות דברי הר"ן מורין דמיחזי כשכיר יום והיינו כסברת הר"מ המובא בתוס' דלפי שאינו נועל שכרו בגוף החפץ דומה לשכיר יום והכוונה דיטעו לומר שהוא שכור יום אכן בנתפרסם שהוא בקבלנות ל"ש דבר זה וגם מ"ש כת"ה דהא ביד העכו"ם לחזור מהקבלנות ז"א דכיון דידוע שאין הנכרי שכיר יום רק בקבלנות וא"כ עכ"פ שייך בזה עכו"ם אדעתא דנפשיה קעביד וא"כ לכאורה באם באמת הדבר נתפרסם שהוא בקבלנות הי' מקום להתיר והרי הנוב"י כ' דברחוב עכו"ם עכ"פ ל"ח לחשדא דאורחים וסגי בנתפרסם בעירו שהוא בקבלנות ונהי דלא הקיל שם רק בחוה"מ מ"מ מוכח שם מדבריו דגם בשבת הי' מקום להתיר אך באמת אכתי י"ל דההיתר מכח שהוא בביתו של נכרי ל"ש בנ"ד לפי שאין בעל החצר הוא האומן זולת פועלים נכרים השכורים מהישראל וחשוב כהשכיר לו הנכרי חצירו והוא עושה בו מלאכה גם בימי החול ובפרט לשי' רשב"ם ב"ב דפ"ה דחצר הנפקד קנוי להמפקיד א"כ מיקרי חצירו של ישראל דלשי' כמ"פ חצר המושכר קונה לשוכר כנודע ממחלוקת רש"י והרמב"ם ז"ל וא"כ בחצר של ישראל שוב יש לאסור מכח מ"ע:

יד) וגם בצד ההיתר מכח דנתפרסם שהוא בקבלנות מאן מפיס שרוב קוצצי קרשים הם בקבלנות ואף אם בעירכם הוא כן עפ"י רוב מ"מ כיון דיהי' מפורסים ג"כ לאורחים שהוא של ישראל שוב יש לחוש שמא יבואו שמה אורחים ממקומות כאלו שאין רובם דרכם בקבלנות וגם יש לאסור מחמת חה"ש כמ"ש במג"א סי' רמ"ד לענין הוצאת הזבל וע' שו"ת שאי"ע ח"ב סי' ס' ובשו"ת ח"ס חו"מ בהשמטות סי' מ"ג לענין עשיית ארון קודש בשבת ע"י נכרי עיי"ש ונהי דבמקום שיש רשות מן הממשלה לעשות מלאכה גם ביום אידם שוב ליכא חה"ש כמ"ש המג"א וכן כ' הנוב"י סברא זו לענין להתיר למכור בשר בז' ש"פ מחמת שבעיו"ט הי' יום אידם והשואל רצה לאסור מכח חה"ש והנוב"י כ' דל"ש בזה חה"ש לפי שגם הנכרי קונה מה שצריך לחגו עיי"ש אבל בוודאי דבעירכם ליכא רשיון לעשות מלאכה בפרהסיא ביום א' שהוא יום אידם ושוב בשבת יש לאסור מכח חה"ש ולכאורה הי' עצה לעשות שע"מ ונהי שכ' בשו"ת ד"ח סי' ז' דגם במכירה שייך מ"ע וכסברת התוס' פסחים דכ"א מ"מ י"ל התם יש חשש ד"ת שיאמרו שנהנה מחמץ בפסח אבל הכא רק חשש מ"ע איכא היינו דיחשדו אותו דעובר באיסור אמירה לנכרי וא"כ י"ל דוקא באם הוא באמת במלאכת ישראל נהי דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד מ"מ כיון דזה אינו מפורסם שפיר אסרו חז"ל אבל הכא ע"י מכירה דחשיב באמת חפץ של נכרי וליכא רק חשש מ"ע על איסור דרבנן בוודאי דאין לחוש ובפרט דאגוף סברת התוס' פסחים דכ"א הנ"ל וכ"ה בב"ח סי' תמ"ה כבר העירו מירושלמי פ"ק דפסחים

דר"ח צוה לישראל למכור כותח הנפקד אצלו בשעה ה' עיי"ש ושוב הדבר פשוט דיש עצה להתיר ע"י שט"מ ואף דיש לחוש מכח החשש מכירה בהערמה מ"מ התינח אי מלאכה ע"י נכרי הי' אסור מה"ת הי' לנו לחוש לשי' התב"ש דבמידי ד"ת ל"מ מכירה בהערמה אבל לפי"מ דקיי"ל דמלאכה ע"י נכרי אסור רק מדרבנן א"כ בדרבנן ל"ש חשש מכח מכירה בהערמה וגם הא יש חולקים על התב"ש וגם כבר כו באשל אברהם דגם לשי' התב"ש דבד"ת ל"מ מכירה בהערמה אפ"ה הוי רק חומרא דרבנן אבל מה"ת גם מכירה בהערמה מהני א"כ מכ"ש היכי דהוי בקבלנות בוודאי דיש להקל וגם י"ל דוקא היכי דבעי המכירה מה"ת אז יש שיטות דל"מ מכירה בהערמה אבל הכא דליכא חשש רק מכח מ"ע ואין המכירה בא רק להוציא מידי חשש על עבירה דרבנן בכה"ג הדבר ברור דגם מכירה בהערמה מועיל עכ"ז אחרי דעל גוף ההיתר ע"י שע"מ בשבת יש הרבה מפקפקים ועיקר ההיתר כ' הד"ח דדמי להא דאומרין חטא א"כ הכא דאין ההפסד גדול כל כך פשיטא דקשה להתיר ע"י שע"מ ומעולם לא נהגו היראים לבנות בית בשבת ע"י שט"מ דהוי הערמה ניכרת ומכח היתר דקבלנות כבר כתבתי די"ל דל"ח כמו נתפרסם וגם יש חשדא דאורחים ואף שאין עובדין בביתו שדר בו מ"מ כיון דעובד שם גם בחול א"כ מפורסם לכל שהוא עסק שלו ושלא בהפסד גדול גם הד"ח החמיר ובכמ"ק מצינו בקעה מצאו וגדרו בה גדר ע' פסחים דנ"ב גבי בני ביישן עיי"ש ט"ס לדעתי קשה להתיר לחתוך הקרשים בשבת כנלע"ד בס"ד דינא:

ועש"ק וישלח תר"נ ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן לט

לכבוד הרב הה"ג הצדיק בנש"ק וכו' כקש"ת מ' בן ציון הלברשטאם שליט"א אבד"ק באביב יצ"ו.

בדבר שאלתו בעופות החדשים המתחממים במאשיען ורב גדול א' חוכך לאוסרם ודרש כת"ה ממני לשמוע חוו"ד בזה:

א) והנה בטרם שנבוא לדינא נקדים לעיין בדברי האוסר הנ"ל בראש כ' משום שאינם ב"ק וציין לעיין בתב"ש סי' ט"ו לא אדע כוונתו בזה התם מיירי התב"ש לענין אם שברו האפרוח והוציאו משם א"כ חשוב כמו עובר שלא כלו לו חדשיו דהוי נפל וזה פשיטא דכ"ז שלא כלו לו חדשיו דאסור דשהה לחוד אינו מוציא מחשש נפל רק בנולד דאז איכא רוב דרוב יולדות ב"ק ולענין מיעוט נפלים אף דהוי בכלל מיעוט המצוי מ"מ כיון דלשי' רוה"פ אין בו רק חשש דרבנן אז שוב מועיל שהיה ח' ימים ולש' הדג"מ אף בוודאי בן ח' מהני שהיה ח' ימים ותולין דאישתהי ונהי דלא שכיח אפ"ה שהיות ח'

ימים מוציאו מחשש נפל עכ"פ חזינן דהיכי דהוא עדיין במעי אמו ליכא רובא דב"ק הם ושוב שפיר כ' התב"ש דכ"ז שלא יצא העוף מעצמו יש חשש נפל ולא עוד דהתב"ש הביא שם כמה שיטות דאף ביצא מהאפרוח יש בו חשש נפל ובעי שהה אבל התב"ש מסיק דביצא לאויר העולם ליכא חשש נפל אבל בשברו האפרוח בוודאי דיש חשש נפל ואז הוי החשש מה"ת כיון דכ"ז שלא יצא לאויר העולם לשי' התב"ש ליכא רובא דב"ק הם וכ"ז התם אבל בנ"ד דיוצאים בעצמם מתוך המאשיען כמו שיוצאים מן האפרוח א"כ הרי ליכא שום ריעותא לפנינו א"כ ממנ"פ אם רואין שאינו מתקיים בוודאי דאסורים וכמבואר בש"ס נדה דכ"ג דבעי עכ"פ שיהי' מינו מתקיים ואם נתברר שחיין עכ"פ זמן מה מהכ"ת לאוסרן:

ב) והנה בתוס' נדה דכ"ג שם העירו בהא דאיבעיא התם בהמה במעי אשה אי אסור באחותה והקשו אמאי לא בעי לענין ההורגה אי חייב ותירצו דפשיטא דאינו חי שנה שלא תהי' טריפה ומוכח לכאורה דמידי שאינו חי עכ"פ שנה חשיב טריפה אך באמת כוונת התוס' דאינו חי שנה שלא תהי' נעשית אח"כ טריפה אבל אין הפירוש בתוס' דכיון דאינו חי זמן רב חשיב תיכף טריפה רק הכוונה כיון דאינו חי זמן רב בוודאי דתהי' נעשית אח"כ טריפה אך באמת אכתי תיקשי דכיון דלע"ע אינה טריפה אמאי לא יתחייב ההורגה בשלמא בטריפה ממש אף למ"ד ט"ח אפ"ה ההורגו פטור כיון דסופו למות ע' תוס' סנהדרין דע"ח ודמי לנגמר דינו למיתה דההורגו פטור ע' תוס' מכות ד"ה אבל הכא דלע"ע אכתי לאו טריפה אמאי ההורגה פטור ושוב תיקשי אמאי לא בעי הש"ס לענין אי ההורגה חייב או לאו וצ"ע לכאורה אולם היטב אשר דיבר בזה בני הרה"ג מ' חיים יחי' דלעולם י"ל הכוונה בתוס' דלע"ע אינה טריפה והאי דפטור ההורגה משום דלכאורה פריך בש"ס חולין די"א דאיך רוצח נהרג דילמא הנרצח טריפה הוא וההורג את הטריפה פטור ורק דמשני דאזלינן בתר רוב וכבר כ' התב"ש בסי' כ"ט דבמים בראש וס' אי מוח מקיפו ל"ש רוב בהמות כשרות הואיל דיצא מן הרוב דרובם אין להם מים בראש וע' חוו"ד יו"ד סי' נ' שהשיג עליו אבל הרא"פ החזיק בדברי התב"ש א"כ ה"ה הכא כיון דלא תוכל לחיות אף שנה שלא תהי' נעשית טריפה א"כ הרי יצאה מכלל רוב וולדות שבעולם ושוב בכה"ג ההורגה שפיר פטור דשמא גם עכשיו הוא טריפה ואי דנוקמה בכלל רוב דרוב אינן טרופה ז"א דבכה"ג דאח"כ בוודאי תהי' טריפה א"כ עכ"פ ויצאה מכלל הרוב ושוב א"א בה לדון גם עכשיו מכח הרוב ושפיר ההורגה פטור מחשש דילמא גם עכשיו טריפה הוא וכפירכת הש"ס חולין הנ"ל עכת"ד ובאמת בתוס' הרא"ש שם מוכח להדיא כן דהרגיש ג"כ כקושית התוס' דאמאי לא איבעיא בש"ס לענין

ההורגה אי חייב ותירץ דאינו חי כולי האי שתהי' ראויה לביאה ולהוציא מידי טריפה ומוכח דאין הפירוש דהוא טריפה מעכשיו רק דעכ"פ תו ליכא מידי שיהי' יכול להוציא מידי חשש דילמא טריפה הוא וכסברת בני הרה"ג הנ"ל והנה בב"ש אה"ע סי' ל"ז העיר דאמאי לא נסתפק הש"ס לענין אי תפסי קדושי אחותה וכ' דרש"י נשמר מזה מדכ' ואחותה אינו אסורה אלא בחיה הכוונה דאינה חי כלל אבל לשי' התוס' דלע"ע חי רק שסופה למות אמאי לא נסתפק הש"ס אי תפסי קידושי אחותה ומסיק הב"ש דוודאי תופסין בה אף דחי עדיין אפיה כיון דסופה למות ל"ח וולד לענין זה שלא והי' תפסי קידושי אחותה עיי"ש ונודע מה שנסתפק מהר"ח אלפנדרי בספר מגיד מראשית באשה שנעשית טריפה אי מותר להבעל לישא את אחותה והעיר דכמו דאיבעיא בנדה דכ"ג במידי דסופה למות אי מיתסר באחותה ה"ה דיש להסתפק בטריפה עיי"ש וא"נ דכוונת התוס' שם הוי דכל היכי דסופה למות חשוב טריפה א"כ מה נסתפק מהר"ח הנ"ל הרי בטריפה גופא הוא איבעית הש"ס וע"כ דשם לא מיירי בטריפה ושוב עכצ"ל בכוונת התוס' כמ"ש לעיל ולפ"ז יש לומר לענין העופות הנ"ל דדוקא בנפש דכל הוולדות ב"ק נינהו וזו לא אסור אבל עופות הנעשים במאשיען כולם טבעם כך שאינן חיים זמן רב ושפיר כ"ז שחי מותרים וז"ב:

ג) **אך** לכאורה יש להעיר לפמ"ש בט"ז יו"ד סי' נ"ב בהא דעוף בייתי שיש במינו מדברי ונפלה לאור דמפורש בש"ע דתולין להקל וחידש הט"ז דכיון דבנפלה לאור הבדיקה מעכב א"כ נהי דאפשר ליתלות אבל עכ"פ חשוב כלא נבדקה אך באמת היכי דליכא ריעותא רק לחוש שמא שכיח בהו טריפות בזה י"ל כיון דדומין בצורתן ובסימניהם כשאר עופות אין להחזיק ריעותא ובמקום דהוי בגדר אחזוקי איסורא לא מחזקינן אף באפשר לברר א"צ לברר כמפורש שם ביו"ד סי' נ"ב בשלקות ובש"ך סי' פ"ג ובט"ז יו"ד ס' קפ"ח ובפרט שיש עצה לבודקם איזה זמן אם לא שכיח בהם טריפות יותר מכפי העופות שלנו וכעין שכ' בשו"ת ד"ח ח"ב סי' ל"ט לענין וושטין בעופות שאינם לעוטות ונשמע דע"י בדיקה יצאה מחשש טריפות וה"ה הכא:

ד) **עוד** העיר הרב האוסר די"ל דמהבצים נעשה מקודם דם וממנו נעשה אפרוח וי"ל דבכה"ג אסור ורמז לדברי המג"א בסי' רט"ז שהשיג על הר"י המתיר במוסק משום דנשתנה והמג"א העיר מבכורות ד"ו דס"ד דחלב אסור אף שנשתנה ונהי דגזה"כ דשרי מ"מ מחידוש לא גמרינן עכת"ד באמת כבר כ' הח"י בסי' תס"ז דבנשתנה לדבר המותר לכ"ע שרי דבתר השתא אזלינן וש"ס דבכורות קאי לפי ס"ד דאכתי לא ידענו דחלב שרי ושוב לא הי' בכלל נשתנה לדבר המותר עיי"ש וע' שו"ת מהרי"א הלוי סי' ע' מ"ש בזה

א"כ ה"ה הכא כיון דנשתנה לדבר המותר אף שהי' דם מעיקרא אפ"ה שרי דבתר השתא אזלינן זולת לשי' המק"ח בסי' תס"ז שחולק בין עומד לכך או לאו והיינו דבעומד לכך ל"מ שינוי וכסברת הרשב"א בחולין דק"כ אז הי' מקום לחוש כיון דנעשה מקודם דם ועומד לכך שיה' נעשה אפרוח יש להחמיר אבל לשי' הח"י בפשיטות יש להתיר ובפרט דמוכח בסי' פ"ו דבכל ריקום הי' דם מעיקרא ועיי"ש בש"ך ס"ק כ"ג שכ' דבאכלו בעודו דם אסור מה"ת ואח"כ כשיעשה גבלא פקע האיסור תורה ועדיין יש בו איסור דרבנן משום שאין לו חיות עיי"ש מבואר דגם עוף המתהווה ע"י שהתרנגולת מחממת הבצים ג"כ יש בו דם מעיקרא רק שאח"כ נעשה מסריח ופנ"ח בא לכאן והא מפורש בש"ע דגם אפרוח מנו"ט מותר משום דנעשה עפרא בעלמא וע' תוס' נדה ד"נ ע"ב בתרנגולתא דאגמא לפירוש הראשון דהזכר אסור והנקיבה מותרת דאף למ"ד חוששין לזרע האב אפ"ה ליכא חשש מכח יוצא מן הטמא הואיל דהתרנגולת אינו מוליד רק הביצה ואח"כ האפרוח חשיב כפנ"ח עיי"ש ע"כ לענ"ד אם עכ"פ ידוע דעופות הללו חיין עכ"פ זמן מה ודומין בסימניהם ובצורתן כשאר עופות כשרות וגם אם יבדקו אותם איזה זמן באברים הפנימים ולא והי' שכיח בהם טריפות יותר מכפי שנמצא בעופות שלנו אזי לענ"ד הדבר פשוט דמותר לאוכלם בלי שום חשש ופקפוק כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' בהעלותך תרס"ה ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן מ

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' חיים פריעד נ"י אבד"ק סענטפעטיר יצ"ו.

בדבר שאלתו בעני א' שהלך מביתו לקנות סחורה לכפר הסמוך למחנתו אדעתא דהכי לשוב מיד לביתו ולסוף לא נשמע ממנו מאומה ואחר ג"ח נמצא איש א' בנהר והוציאו אותו ושלחו העירה שיבואו יהודים לשם ולא הי' עוד באפשר להכירו בפ"פ ורק שהכירו אותו בבנין גופו וגם בשער שפה העליונה וגם הגידו איזה סימנים בגופו והיינו שאשתו וגם השמש מהעיר הגידו שהי' לו שבר בירכיו והי' קשור במטפחת ולא בחגורה של עור וחפשו בו ומצאו שדבריהם כנים וכן העידה אשתו שהי' לו עקמומית באצבעות רגליו שהעצם האמצעי בפרק הי' בולט לחוץ ועי"ז ראש האגודל נכפף ומוטל על האצבע הסמוך וכמה אנשים מצאו במת הנ"ל סימן הלז וגם הכירו המכנסים והמנעלים בטב"ע גמור וגם בסימן וכבר עבר יותר משני שנים משנאבד עני הנ"ל זה תורף השאלה וכת"ה העיר דהא סימן מובהק מועיל בעגונה ולפ"ז כ' דבנ"ד דיש עכ"פ כמה סימנים בוודאי דחשוב עי"ז כסימן מובהק דמהני:

א) ולכאורה יש להעיר לשי' הראב"ד דגם סימן מובהק ל"מ בעגונה רק מדרבנן מפני תק"ע ובכוונתו י"ל דס"ל דאף סימן מובהק ל"ח בירור ורק באבידה דליכא חזק"מ וודאי דממנ"פ אינו של מוצא האבידה כמ"ש בתוס' כתובות דט"ז אז מהני אבל הכא דיש חא"א ולשי' הריב"ש יש ב' חזקות ומה"ט אסרו במשאל"ס ונהי דהתם רק מדרבנן חוששין ואם ניסת לא תצא שאני התם משום דבשהה עד שתצא נפשו ל"ח רק מיעוטא דמיעוטא לכך אסורה רק מדרבנן אבל הכא י"ל דמה"ת בעי עדים ורק מפני תק"ט סגי בסימן מובהק אולם להלכה קיי"ל דסימן מובהק מועיל בעגונה אפי' מה"ת ומכ"ש לשי' הרמב"ם ז"ל דנראה מדבריו דמה"ת מועיל סימן אמצעי ורק מפני חומר איסור א"א דהוי במיתה חששו חז"ל שלא לסמוך על סימן אמצעי משום די"ל דבאיסור מיתה חששו אף למיעוט וכמ"ש בתוס' קידושין ד"נ וכן סברת המרדכי דבבכור דיש בו חשש שני כריתות ל"מ היתר חולבת משום דבכה"ג אף רוב להיתר ל"מ וע' תוס' מנחות דנ"ד בסופו שכ' דבמידי דיש בו כרת יש לחוש אף למידי דל"ש ונודע שיטת רש"י חולין דקל"ד דבאיסור מיתה ל"מ חזקה א"כ כיון דגם סימן אמצעי מועיל מה"ת רק מדרבנן הוא דל"מ א"כ פשיטא עכ"פ סימן מובהק בוודאי דמועיל:

ב) והנה בש"ס ב"מ דכ"ז בהא דקאמר נ"מ לאהדורי גט אשה בסימנים פירש"י כגון שנאבד ביד השליח וצ"ב מאי בעי רש"י בזה ובאמת בשלטי הגבורים על הרי"ף שם כ' כגון שהשליח או האשה תובעים את הגט ולכאורה י"ל דסימן לא עדיף מרוב ובאבידה מועיל רוב כיון דשום אדם אין לו חזק"מ כסברת התוס' כתובות הנ"ל וידוע שיטת הפלאה דרוב שכבר הוחזק מועיל אפי' לממון א"כ הכא בגט יש לנו לדון לענין שני דברים א' לגרש בו את האשה ב' לענין להחזירו להשליח שלא יצטרך לשלם להבעל בזה שנאבד הגט מידו כיון דהשליח הוי כש ש מאחר דבסתמא הוא שליח בשכר וכדמוכח בב"ש אה ע סי' קל"ב ס"ק י"ב וא"כ לענין להחזירו להשליח שיפטור מלשלם בעד הגט לענין זה בוודאי דמועיל רוב להחזירו וכיון שמחליטין מכח הרוב שהגט הוא זה שנאבד מידו א"כ חשיב כרוב שכבר הוחזק דמועיל אף לממון וה"ה דמועיל גם לגרש בו את האשה אבל בנאבד מיד הבעל או מיד האשה הרי אין לנו לדון רק לענין גירושין שוב י"ל דלענין איסור א"א ל"מ רוב ושפיר נקט רש"י דוקא בנאבד מיד השליח כן הי' מקום לומר לכאורה אך באמת ז"א דבשלמא במידי דאף א"נ דעכשיו ל"מ הרוב משום דהוו נגד חזקה אפ"ה לא יתקלקל בזה הדבר שהותרנו מקודם מכח אותו הרוב בשעה שלא הי' חזקה נגד הרוב אז שפיר י"ל כיון דהדבר הראשון נשאר בהיתירו מכח הרוב וא"כ הרי הוחזק לנו הרוב לבירור גמור שפיר מועיל גם עכשיו אף דעכשיו נוגע הדבר נגד ח"א אבל בפ"ד

י"ל דוקא אם יהי' הדין דמותר לגרש בו את האשה אז שפיר והי' השליח פטור מלשלם בעד הגט אבל א"נ באמת דאסור לגרש בו את. האשה א"כ ממילא עשה השליח שינוי בשליחתו בזה שאבד את הגט דהא לא יהי' הגט שוה מידי להבעל ושוב י"ל כיון דא"נ דאסור לגרש בו אכתי והי' השליח חייב לשלם בעד הגט וא"כ איך שייך לומר דהואיל דרוב מהני להחזירו לשליח שיפטור מלשלם בעד הגט שוב מהני ג"כ לענין לגרש בו את האשה ז"א דכל כמה שאין אנו מחליטין דמותר לגרש בו את האשה גם השליח לא נפטר מלשלם בעד הגט א"כ עוקר הדבר תלוי רק אם רשאי לגרש בו א"כ בכה"ג אכתי נוגע לחא"א ושוב ל"מ רובא ודמי לסברת הרמב"ם בפיהמ"ש כריתות בנק"ה דהנאת בב"ח ל"ח מוסיף דבעי מוסיף דבע"כ חייל וכיון דהנאת בב"ח תלוי באכילה א"כ כ"ז דלא ידעינן דחל לענין אכילה באמת אינו אסור בהנאה ושוב ל"ח מוסיף וכן כ' המפורשים בהא דס"ל לר"ל בשבועות דכ"ג דשבועה ל"מ כולל משום די"ל מיגו דלא חל אנבילות ה"ה דלא חל אשחיטות דנדר שבטל מקצתו בטל כולה עיי"ש וה"ה הכא:

ג) **והנה** בסברא זו י"ל שיטת רש"י יומא דע"ד דמשני הש"ס מודה ר"ל שאסור מדרבנן ופריך אי הכי לא ניחייב עלה ק"ש אלמה תנן שבועה שלא אוכל ואכל נבילה חייב דמוקי לה ר"י בכולל ור"ל אומר אי אתה מוציא אלא במפרש ח"ש ואליבא דרבנן ופירש"י דמיירי באומר שבועה שלא אוכל נבילות ושחוטות והעיר בכפ"ת דהא זה הוא רק לפי הס"ד בשבועות אבל למסקנא במפרש אף לר"י ל"מ משום דליתא בהן ורק דמיירי בסתם וסובר דבסתם גם נבילה בכלל שבועתו ואמאי פירש"י הכא לפי הס"ד עכת"ק והנלע"ד ליישב דכבר כ' במהרש"א שבועות שם דלפי המסקנא דבסתם גם נבילה בכלל שבועתו אז גם לר"ל מועיל מכח כולל ורק בס"ד דמיירי בכולל במפרש בזה חולק ר"ל דל"מ כולל באיסור הבא מעצמו עיי"ש ודבריו לכאורה צ"ב ובאמת י"ל דהנה בהא דל"מ כולל בשבועה לר"ל כבר הבאתי הטעם משום די"ל מגו דלא חל אנבילות ה"ה דלא חל אשחוטות אולם עוד טעם וי"ל דענין כולל דחל הוי כהא דקני את וחמור דיש מ"ד דקני הכל הואיל שהקנה לו בהדי דבר הנקנה וה"ה הכא לענין אאחע"א ג"כ י"ל דבהדי שחוטות חל גם אנבילה וכבר כ' הנובי"ק חו"מ סי' כ"ה דבדבר הנקנה באמירה ל"ש לתלות חד בחבירו משום דהדיבור חלוק וכבר קדמו בשו"ת הריב"ש סי' שמ"ה וכבר תמהו האחרונים מדברי שו"ת הרשב"א הובא בט"ז יו"ד סי' רנ"ח לענין אסמכתא עיי"ש א"כ לסברא זו יוצמח דבאומר שבועה שלא אוכל נבילות ושחוטות אף בכולל ל"מ משום דהדיבור חולק ובזה הי' ניחא הא דנדרים ד"צ בנטולה אני מיהודים דיפר חלקו והקשו בתוס' דאיך חל איסור נדר באיסור א"א ותירצו דחל בכולל והעיר באב"מ בתשובה דהרי

חשיב כולל באיסור הבא מעצמו דל"מ לר"ל בשלמא לשי' הטור דהתם מיירי באמרה קונם תשמישי על כל העולם א"כ דמי למוקדשין דהוו כאיסור הבא מעצמו על כל העולם דמהני גם לר"ל וכמ"ש בתוס' שבועות דכ"ד אבל לשי' הב"י דמיירי באומרת קונם תשמיש כל העולם עלי א"כ חשיב כאיסור הבא מעצמו דל"מ עיי"ש ועפ"ז א"ש דהכא דהוי כולל בחד דיבור שפיר גם לר"ל מהני וז"ב עוד י"ל קושית האב"מ הנ"ל דהנה לכאורה י"ל בטעמא דר"ל דל"מ כולל בשבועה משום דהכולל הוא רק במקרה ול"מ שיחול עי"ז במידי שמעכב עליו איסור אחר בשלמא איסור יוהכ"פ כולל לעולם כל המאכלות וה"ה מוקדשין אבל כולל דשבועה הוי רק במקרה לפי שכלל עכשיו בדיבורו נבילות בהדי שחוטות כולל כזה אין בכוחו לעשות חלות במידי שמעכב עליו איסור הראשון ולפ"ז י"ל דכבר העיר בשעה"מ פי"ז מהא"ב בהא דהקשו בתוס' דאיך חל איסור נדר אאיסור א"א והרי י"ל הכוונה דאחר מיתת בעלה אז חל הנדר לכל העולם ר ותירץ די"ל בנדר לא אמרי' מיתלי תלוי וכיון דלא חל בשעתה יצא לבטלה והא דנשאל על הראשונה שניה חלה התם הטעם דע"י שאלה לחכם עוקר הנדר למפרע והוי כלא הי' עליו דבר המעכבו מלחול עיי"ש ולפ"ז וי"ל הכוונה בתוס' דאי לא היתה אוסרת התשמיש רק על אחרים לחוד שפיר הי' אמרי' דכיון דלא חל בשעתה יצא לבטלה ותו לא חייל אבל אחרי דבאותו דיבור כללה איסור תשמיש גם לבעלה ובאופן דחל האיסור לבעלה והיינו באומרת קונם תשמיש כל העולם עלי כשיטת הב"י וא"כ אף א"נ דלא חל לאחרים עכשיו מ"מ עכ"פ נשאר האיסור לבעלה ולא יצא הדיבור לבטלה ושוב נהי דלאחרים לא חל בעודה א"א מ"מ עכ"פ י"ל מיתלי תלוי וקאי וחייל לאחר מיתה א"כ אין כוונת התוס' דבעודה א"א אם תשמיש עם אחרים תעבור ג"כ משים נדר ז"א דבזה שוב י"ל דל"מ כולל באיסור הבא מעצמו רק הכוונה דאחר מיתת הבעל שפיר חל הנדר לאחרים הואיל דגם עכשיו חל עכ"פ לגבי בעל ולא יצא הדיבור לבטלה שוב י"ל מיתלי תלוי וז"ב:

ד) **נחזור** למ"ש לעיל דבכולל בחד דיבור י"ל דמועיל גם לר"ל וא"כ לפ"ז דברי מהרש"א נכונים דבס"ד דנבילה ל"ח בכלל שבועתו ורק דמיירי במפרש שפיר לא הו' מועיל לר"ל משום דהוו כולל בשני דיבורים אבל למסקנא דגם בסתם נבילה הוי בכלל שבועתו א"כ בחד דיבור מהני גם לר"ל אולם להטעם שהבאתי לעיל די"ל להיפוך מגו דלא חל אנבילות ה"ה דלא חל אשחוטות י"ל דגם בסתם ל"מ כולל לר"ל וגם י"ל נ"מ בין הטעמים והיינו אם נימא דלר"ל גם על ח"ש לא חל שבועה ויסבור דמכח איסור דרבנן ג"כ חשוב מושבע ועומד אפ"ה יוצמח היכי דנשבע שלא יאכל ח"ש נבילה ושחוטה אז נהי דלר"ל ל"מ

כולל בשבועה מ"מ לפי הטעם משום די"ל מגו דלא חל אנבלות לא חל נ"כ אשחיטות א"כ י"ל כ"ז היכי דמה"ת לא חל אנבילה אבל הכא דח"ש לר"ל אסור רק מדרבנן א"כ מה"ת הרי חל השבועה גם על הח"ש נבילה בכה"ג בוודאי דל"ש לומר מגו דלא חל אנבילה לא חל גם אשחיטה הואיל דמה"ת חל גם על נבילה וכמ"ש בב"ש אה"ע סי' ל"א דבאומר בתך בפרוטה ופרתך בפרוטה ל"ש לומר מגו דלא קנה הפרה לא קנה גם האשה הואיל דמה"ת גם הפרה נקנה בכסף עיי"ש והדבר מפורש בש"ס ב"ב דקמ"ג דהיכי דמה"ת תרומה מעליא הוא ל"ש לומר מתוך שלא קנה זה לא קנה זה עיי"ש ושוב כיון דל"ש מגו להיפוך וחל אשחוטות שוב חל ג"כ אח"ש נבילה מכח כולל אבל לפי הטעם דכולל בשני דיבורים ל"מ שוב גם בח"ש נבילה לא חל מכח כולל כיון דהדיבורים חולקים ולפ"ז י"ל בהא דפריך הש"ס אי הכי דח"ש אסור מדרבנן לא יחול עליו שבועה מאי פריך דילמא מיירי התם בנשבע על ח"ש נבילה בכולל עם שחוטות דאז שפיר חל גם לר"ל בכולל דל"ש לומר להיפוך הואיל דמה"ת חל השבועה גם על הח"ש נבילה ועכצ"ל דהמקשה סובר כטעם השני דהא דל"מ כולל בשבועה משום דהדיבור חלוק ובכה"ג שפיר אף בח"ש נבילה לא חל הכולל וניחא פירכת הש"ס וכיון שכן מוכרח רש"י לפרש דמיירי במפרש ואי דנימא דמיירי בסתם ואפ"ה פליג ר"ל דלא חל בכולל ז"א דאי נימא דר"ל חולק גם בסתם ע"כ דאין הטעם משום דהדיבור חלוק רק הטעם משום די"ל מגו להיפוך ושוב לא הי' קשה פירכת הש"ס הואיל דהיכי דחל עכ"פ מה"ת ל"ש לומר מגו דלא חל לענין זה כנז"ל ומדחזינן דהש"ס פריך לר"ל ע"כ דהמקשה סובר בטעמא דל"מ כולל בשבועה לר"ל הוי רק משום דהדיבור חלוק ושוב בסתם דהוי בחד דיבור שפיר מועיל גם לר"ל כמ"ש מהרש"א הנ"ל ומדחזינן דר"ל פליג ע"כ מוכרח רש"י הכא לפרש דמיירי במפרש דבסתם לפי שיטת המקשה דהכא גם לר"ל הי' משכחת שיחול על ח"ש נבילה והיינו בכולל וז"ב בס"ד ודו"ק:

ה) **ובענין** זה העיר בני הרה"ג מ' חיים שליט"א לפרש פירש"י ז"ל שבועות דכ"ד בהא דקאמר רבא דמהני כולל באיסור הבא מעצמו ופריך הש"ס מהא דיש אוכל אכילה אחת ובד"ה אכילה אחת פירש"י זית אחת וקשה הא קתני התם דחייב גם משום יוהכ"פ והרי יוהכ"פ חיובו בככותבת ול"ש לומר כיון דחייב אחלב ואטמא בכזית חיוב גם משום יוהכ"פ בכזית מטעם אחשבי' ז"א כמ"ש הכפ"ת דביוהכ"פ דתלוי ביתובא דעתא ל"ש אחשבי' וצ"ע אך י"ל דלכאורה תיקשי אמאי מקשה בש"ס דוקא על רבא הרי גם לר"ל דל"ל כולל באיסור הבא מעצמו ג"כ תיקשי אמאי לא חשוב התם בכריתות גם חיוב מכח שבועה וכגון שנשבע שלא אוכל ח"ש חלב דחייב משום שביעה לסוגיות הש"ס

דשבועות וכמ"ש התוס' שם דגם לר"י אף דח"ש אסור מה"ת אפ"ה חל עליו שבועה דל"ח מושבע ועומד אך לשי' רש"י יומא דע"ד דאף אי שבועה חל אח"ש כ"ז היכי דבאמת לא אכל רק ח"ש אבל באכל זית שלם שפיר אינו חייב משום שבועה עיי"ש א"כ י"ל דגם רש"י מודה דלענין יוהכ"פ לא סגי בכזית והא דנקט רש"י זית אי כוונה אחרת יש בזה והיינו דהי' קשה לרש"י אמאי לא פריך הש"ס גם לר"ל ולכן נשמר רש"י בזה וכ' זית א' והיינו דהכא לכל הפחות מוכרח לומר שאכל עכ"פ כזית דאל"כ גם משום חלב לא הי' מתחייב וכיון דאכל עכ"פ כזית שוב אינו מתחייב משום שבועה וכשיטת רש"י הנ"ל ושפיר לר"ל א"א למיתני הכא חיוב שבועה ולכך פריך דווקא לרבא דמשכחת למיתני חיוב שבועה ע"י כולל עכת"ד ודפח"ח:

ו) **ובזה** נבוא ליישב קושית התוס' שם שהקשו לר"ל מהא דמוקדשין חל מכח כולל אף דהוי איסור הבא מעצמו ונלע"ד דלכאורה י"ל בטעם דס"ל לר"ל דל"מ כולל בשבועה די"ל דל"מ כולל רק ביוה"כ אנבילה דאף א"נ דלא יחול איסור יוה"כ אפ"ה ידעינן בבירור דאשחוטות יחול איסור יוה"כ ובשום אופן א"א להפקיע איסור יוה"כ מכשירות אז שפיר י"ל דגורר חיוב יוה"כ גם אנבילה אבל בשבועה דמועיל שאלה א"כ ליכא הכרח שישאר השבועה אשחוטות כיון די"ל שלא ישאר השבועה גם אכשירות והיינו דיוכל להוות שישאל על השבועה בכה"ג דגם אכשירות אינו ברור שישאר עליו השבועה אין בכוחו עוד לגרור שיחול השביעה גם אנבילות וא"כ י"ל גם לענין מוקדשין דבמוקדשין כאלו שישנו בשאלה ל"ח כולל ושפיר באכל חלב קדשים שישנו בשאלה אינו חיוב מכח קדוש אבל בבכור דליתא בשאלה אז שפיר באכל חלב של בכור שפיר חייב מכח קודש הואיל דליתא בשאלה שפיר חל מכח כולל א"כ לפי"מ דמוקי הש"ס בשבועות שם המתני' דכריתות בבכור שפיר חייב משום מוקדשין הואיל דליתא בשאלה שפיר גם לר"ל מהני מכח כולל:

ז) **אולם** לשי' התוס' בכריתות דמתני' מיירי אף בשאר מוקדשין רק דלאחר שנשחט ונזרק דמן כהלכתן ליתא בשאלה א"כ הדרא קושית התוס' איך חל לר"ל איסור קודש אחלב נהי דעכשיו אחר זריקה ליתא בשאלה מ"מ כיון דבשעת ההקדש הי' ישנו בשאלה ואז הרי לא הי' מיקרי כולל כיון דהי' אפשר בשאלה ואף דעכשיו ליתא בשאלה ושוב עכשיו לאחר זריקה הוי כולל מ"מ כבר כ' בראש יוסף חולין ד"צ לענין גיד של קודש והיינו בוולדות קדשים דלא חל גיד טל מוקדשין אף לאחר זריקה נהי דאז מותר לכהנים וחל לגבייהו איסור גיד ושוב י"ל דהוי מוסיף מ"מ ל"ח מוסיף שיחול גם לזרים איסור גיד הואיל דבשעת יצירת הגיד דאז הוא הזמן חלות איסור גיד אז הרי לא הוי מוסיף

אף שיעשה מוסיף אח"כ מ"מ ל"מ עיי"ש וכן מצינו בכריתות די"ד דמשני כגון דאיכא ברא לסבא ומוכח דבאם לא הי' ברא לסבא מיד אף שנולד לו בן אח"כ ל"מ משום דבעי שיהי' מוסיף בשעתה ועיי"ש בפיהמ"ש להרמב"ם ז"ל שכ' דמיירי בבן קטן ואפ"ה מיקרי מוסיף הואיל דלכשיגדיל ויהי' בר מצות יחול עליו איסור אשת אביו אבל עכ"פ בליכא ברא לסבא ובשעת חלות האיסור בוודאי דל"ח מוסיף אף בנולד לו בן אח"כ דבעי שיהי' מוסיף מיד בשעת חלות האיסור א"כ ה"ה לענין כולל בעי שיהי' כולל בשעת חלות ההקדש אבל באם לא הי' כולל בשעת חלות ההקדש נהי דעכשיו לאחר זריקה ליתא בשאלה אפ"ה לא חל הואיל דלא הי' מיקרי כולל בתחילת חלות ההקדש ושוב הדרא קושית התוס' לדוכתא אך באמת י"ל דכבר העיר בריטב"א דפריך בש"ס בהא דיש אוכל אכילה אחת והרי הקדש וכ' הריטב"א די"ל דמיירי בהקדש הבא ליד הגזבר וליתא בשאלה וצ"ב אמאי לא משני הש"ס הכי תירוץ זה ועכצ"ל כמ"ש הריט"א דבקדשי מזבח מועיל שאלה אף בבא ליד הגזבר כיון דעיקרו בא לכפרה א"כ כ"ז שלא נזרק דמו כהלכתן ל"ח עוד גמר מעשה ושפיר מהני שאלה וכמ"ש בתוס' גיטין דל"ב דגט כ"ז שלא בא ליד האשה ל"ח גמר מעשה וא"כ י"ל לר"ל דסובר בקידושין דנ"ט בקידש אשה לאחר ל' יום וחזרה בה דל"מ והטעם דנתינת מעות ליד האשה ג"כ חשיב מעשה א"כ לשיטתו אף בקדשי מזבח ל"מ שאלה אחר שבא ליד הגזבר ונהי דמחוסר עוד הכפרה אפי"ה לשיטתו לא אתי דיבור ומבטל אף מעשה כל דהו עיי"ש ולפ"ז י"ל לפי"מ דאיתא בפסחים דס"ו דהלל הזקן לא הי' מקדיש פסחו רק כשהביאן לעזרה וכ' בתוס' שם דהכניסן לעזרה ממש ואז הקדישן א"כ י"ל דמתני' מיירי שהקדישו אחר שבא לעזרה ולר"ל לשיטתו דל"מ שאלה כשבא לעזרה א"ב הרי לא התחיל כלל בהקדש זה כח השאלה דהא מיד בשעת חלות ההקדש הי' בעזרה וכיון דלא הי' לו כח השאלה מעולם שוב הוי בירור שיושאר איסור קודש על הבהמה ושוב שפיר חשיב כולל וחל גם אחלב והתוס' בכריתות שכ' דרק לאחר שנזרק דמן כהלכתן ליתא בשאלה ומוכח דס"ל דבקדשי מזבח מועיל שאלה אף אחר שבא ליד הגזבר קאי לדידן דס"ל כר"י דכ"ז דלא הוו גמר מעשה אתי דיבור ומבטל דיבור ושפיר מהני שאלה אף בבא ליד הגזבר הואיל דכ"ז שלא נגמר הכפרה ל"ח עוד בכלל גמר מעשה ומיושב הכל בס"ד ודו"ק נחזור לנ"ד עכ"פ לשי' הרמב"ם מה"ת מהני סימן אמצעי בעגונה ורק מדרבנן ל"מ הואיל דבאיסור מיתה דחמור עוד מאיסור כרת וכמ"ש בתוס' יבמות ד"ה חז"ל חששו למיעוט עכ"פ נשמע דסימן מובהק מועיל בוודאי וסימן אמצעי ל"מ ולשי' רוה"פ בסימן אמצעי אף אם ניסת תצא:

ח) **וראיתי** לכת"ה בהביא משו"ת פנ"י דבאשתהי אחר שהוציאו מן המים גם סימן מובהק ל"מ בזה דאמרי' דאישתני וע"ז כ' כת"ה דכ"ז אם הי' מכירים אותו בט"ע בפניו א"כ כיון דאחר ג"י אנו אומרין דוודאי אישתנו א"כ הרי מצד הצורה נראה שהוא אחר א"כ שפיר גם סימן מובהק ל"מ והרי זה ברור דאם בפ"פ ניכר שהוא אחר אף דע"ו הסימנים ניכר שהוא זה אפ"ה ל"מ ודמי להא דמפורש בש"ס ב"מ דכ"ז סימנים וסימנים יניח וא"כ עכצ"ל דאחר הוא והסימנים נשתנו אבל הכא דלא הי' אפשר להכירו בפ"פ א"כ ליכא שום הוכחה דאחר הוא א"כ מהכ"ת לחוש שנשתנו הסימנים יפה העיר וחוץ לזה י"ל לפמ"ש בשו"ת מהרש"מ ח"ג סי' קס"ז דבס' אישתהו אף להמחמירין מ"מ ביש סימן מובהק יש הוכחה דלא אישתני א"כ ה"ה בזה י"ל כיון דלשי' הר"ת בכל גופו שלם ויש טב"ע בגוף אף בנשתנה פניו יש להתיר וכן לדעת הר"י בכור שור הובא בדעת זקנים פ' שופטים דאם העדים שרואין אותו אחר מיתתו הכירו אותו בחייו אף לאחר ג"י מעידין עליו א"כ ה"ה באישתהי במים נהי דלא קיי"ל כר"ת מ"מ היכי דיש סימן מובהק דמועיל מצד עצמו ורק דרוצין לסתור ההוכחה של הסימן ע"י היכר צורה בכה"ג י"ל דאף אם הי' ניכר הצורה אפ"ה ליכא הוכחה לסתור הסימן די"ל דמצד שהכירו אותו בחייו וכל גופו שלם עי"ז ניכר צורתו אף אחר ג"י אכן בשו"ת פנ"י מיירי היכי דליכא צירוף מכח שיטת הר"ת וכגון שלא הכירו אותו בחייו או באין כל גופו שלם וז"ב:

ט) **ובפרט** דהרבה פוסקים חולקים על הפנ"י הנ"ל וגם דבנ"ד יש הרבה סימנים שאינם עשוים להשתנות אז בוודאי מועיל סימן מובהק אף באישתהי ואבר עקום בוודאי דאינו משתנה אחר מיתה וכן העלה בשו"ת בי"ש מסי' כ"ט עד סי' ל"א שכ' ג"כ דבאבר עקום ל"ח לנשתנה יצא דבנ"ד א"נ דחשיב סימן מובהק בוודאי דהי' מועיל ול"ח לנשתנה אחר שיצא מן המים ורק דגוף דבר זה אי בכה"ג חשיב סימן מובהק לא ברירה לי ומצד השבר יפה הביא כת"ה מנובי"ת וח"ס שכ' די"ל דל"ח אף סימן אמצעי וע' שו"ת כ"ס סי' ל"א אך מצד שהי קשור במטפחת זה גופא חשיב סימן דרוב שיש להם שבר הולכין בחגורה של עור וזה שקשור במטפחת חשיב בגדר מיעוטא מיעוטא וכן כ' בשו"ת בי"ש סי' מ"ג דבחגיר בחגורה שלא כדרך רוב העולם זה גופא חשיב סימן וכעין זו כ' בשו"ת ח"ס יו"ד סי' ט"ז בהא דסמכינן אסימן בעגלים אף דלשי' הנובי"ת והדג"מ חשש ז' ימים הוי מה"ת אפ"ה י"ל נהי דנפלים הוו מיעוט המצוי מ"מ שיהי' נפלים ואעפ"כ והי' להם הסימן זה בוודאי בכלל מיעוט דלא שכיח עיי"ש וה"ה הכא נהי דשבר הוי מיעוט המצוי ול"ח אף בכלל סימן אמצעי מ"מ איש שיהי' לו שבר ויהי' קשור במטפחת זה לא שכיח וחשיב עכ"פ סימן אמצעי והנה אם הי' מכירין המטפחת שהי' קשור על שברו שהוא באמת של

בעלה הי' הדבר פשוט להתיר דחשיב כמו טב"ע בכלים דלא מושלי דל"ש להשאיל דבר הנצרך לו לקשור את שברו לפי שיוכל לבוא עי"ז לידי סכנה ועדיף טפי מכיס וארנקי וא"כ אף א"נ דלשי' הב"י גם בכלים דלא מושלי חוששין לשאלה עכ"פ מדרבנן מ"מ בצירוף סימן אמצעי בוודאי דמועיל דאף להחולקים על מהר"ל מפראג דל"מ סימן בגוף וטב"ע בכלים מ"מ כלים דלא מושלי בצירוף סימן הגוף בוודאי דמהני כמ"ש האב"מ בסופו בתשובת הג' הספ"י ז"ל דמה"ט לא נקט במתני טב"ע בכלים דטב"ע בכלים דלא מושלי בצירוף סימן הגוף מהני וא"כ הכא שבר מצד עצמו לשי' כמ"פ חשיב סימן אמצעי ואף א"נ דל"ח רק סימן גרוע מ"מ אם יש ג"כ טב"ע בכלים דלשי' רוה פ ל"ח לשאלה וגם לשי' הב"י רק מדרבנן יש לחוש לשאלה א"כ לענין דרבנן סמכינן שוב על הסוברים דשבר חשיב סימן אמצעי ובהדי סימן אמצעי בוודאי דל"ח לשאלה, אך באמת בנ"ד בוודאי דלא הכירו את המטפחת ורק די"ל דזה גופא שיזדמן אדם שהי' לו ג"כ שבר וקשור במטפחת הוי מילתא דל"ש ועכ"פ עי"ז חשיב בכלל סימן אמצעי:

י) **והנה** מצד שהי' ראש אגודל נכפף על אצבע השני ועצם האמצעי הי' בולט לחוץ והי' זאת בשני רגליו א"נ דזה חשיב סימן מובהק א"כ מכח זה לחוד הי' סגי להתיר ובאמת בשו"ת בי"ש סי' ל"א נסתפק די"ל דזה חשיב סימן מובהק אך בשו"ת פנ"י כ' דזה ל"ח רק בכלל סימן אמצעי וכן כ' הישי"ע בתשובה ל' הנדפסת בשו"ת בי"ש אך נהי דנימא דל"ח רק בכלל סימן אמצעי מ"מ בהדי שבר הקשור במטפחת דג"כ חשיב סימן אמצעי ובהדי עקמומית ברגליו דחשיב ג"כ כסימן אמצעי א"כ לשי' רוה"פ ב' סימנים אמצעים חשיבי בכלל סימן מובהק וכבר כ' בשו"ת בי"ע דתרי רובי מועיל בעגונה א"כ סימן אמצעי עכ"פ חשיב כרוב והיכי דיש ב' סימנים אמצעים חשיבי כמו תרי רובי דמהני גם יש צד היתר בנ"ד ע"י שהכירו המנעלים והמכנסים בטב"ע גמור א"כ לשי' כמ"פ סימני הגוף בצירוף סימן מובהק בכלי ג"כ מהני ואף א"נ דגם למ"ד סימנים דרבנן ג"כ חוששין לשאלה ודלא כמהר"ל מפראג מ"מ היכי דיש ב' סימנים אף להמחמירין אינו רק חששה דרבנן וא"כ לענין דרבנן י"ל דל"ח לשאלה ומכ"ש בטב"ע בכלי דעדיף כשיטת מהר"ם ברבי ובפרט דמכנסים לשי' מהרי"ט חשוב בכלל כלים דלא מושלי ועי' שו"ת משיב כהלכה סו' ד' וסי' ו' מ"ש בזה ולשי' השבו"י גם מנעלים חשוב כלים דלא מושלי וא"כ בכלים דלא מושלי גם להב"י ליכא רק חשש דרבנן בכה"ג בוודאי די"ל דאם יש סימנים אמצעים בגוף בהדי טב"ע בכלים דלא מושלי דמהני וכמ"ש האב"מ הנ"ל:

יא) **יצא** דבנ"ד יש כמה צדדים להיתר דמכח עיקום ברגל יש דיעות דהוו סימן מובהק ועכ"פ סימן אמצעי חשוב לכ"ע ושבר הקשור במטפחת ג"כ הוי סימן אמצעי א"כ אף

אי נרצה לחוש דגם ב' סימנים אמצעים ל"מ בעגונה והיינו דגם תרי רובי ל"מ בעגונה מ"מ עכ"פ פשיטא דמה"ת בוודאי דמהני ולענין דרבנן ל"ח לשאלה דאף להחולקים על מהר"ל מפראג והח"צ מ"מ ביש ב' סימנים בגוף בהדי טב"ע גמור בכלים דלא מושלי בוודאי דל"ח לשאלה וגם יפה כ' כת"ה דבעני כזה ל"ש שישאיל כליו ואף א"כ דלהב"י גם בכה"ג חוששין לשאלה מדרבנן מ"מ בהדי סימני הגוף לכ"ע מהני וגם הרי כבר כ' בשו"ת השיב משה דמאן דסובר סימנים דרבנן מוקי הא דמחזירן בעידי אוכף היכי דיש לו גם סימן אמצעי בחמור עיי"ש, ונשמע דטב"ע בכלים דלא מושלי בהדי סימן אמצעי מהני, מכ"ש בנ"ד דיש ב' סימנים אמצעים בגוף בהדי טב"ע בכלים דלא מושלי בוודאי דמהני ובפרט שכבר נאבד זכרו זמן רב כבר כ' הח"ס בכ"מ דבזה"ז דבי דואר קבוע אם עבר זמן רב ונסיעתו מביתו לא הי' מחמת קטטות, ונסע אדעתא דהכא לשוב לביתו תיכף עי"ז גופא כבר יצא מח"א ד"ת ע"כ מכל הנ"ל הדב' פשוט להיתר אחר שישב ב"ד של ג' להתיר האשה כדין הניסת בע"א כנלע"ד בס"ד לדינא והשי"ת יצלינו משגיאות:

ה' חקת תרע"ב ראדאמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן מא

להרב הה"ג מו"ה לוי יצחק גרו"ו אב"ד דווישק שליט"א.

בדבר שאלתו באחד שמכר חמצו בע"פ ושכח לכתוב חבית של יי"ש שהיו לו במק"א ומכר אחר צהרים ולא עשה שאלת חכם ומכרו לעכו"ם וקיבל דראהן והשכיר לו את המקום ואחר הפסח שאל אם החמץ מותר והנה כת"ה הביא דברי הנוב"י והפמ"ג דנהי דאח"ז איסור לא מהני מכירתו מ"מ אם הוציאו מרשותו והנכרי זכה בו שוב איני עובר אח"כ בב"י והביא דברי החולקים:

א) הנה באמת מה שהביא דברי המ"א בשם המ"ב דאחה"פ סומכין אשי' הפוסקים דכסף קונה בעכו"ם באמת לשי' התניא גם בנודע לו בע"פ אחר זמן איסור שלא מכרו רק בכסף אפ"ה סומכין אקנין כסף דבאמת י"ל דחשיב ס"ס להיתר שמא כשי' רש"י ז"ל דהלכה כר"ל ושמא כשי' הרמב"ם ז"ל דגם לר"י מ"מ עכו"ם קונה בין בכסף בין במשיכה ובאמת העיר בריי"ט אלגזי די"ל דגם במכירת בכור יועיל קנין כסף מס"ס אך באמת בכור חשוב איסור כרת כמ"ש המרדכי סוף יבמות ונודע שי' השט"מ דבאיסור כרת גם ס"ס ל"מ או כמ"ש בריי"ט אלגזי דעכ"פ לא יוכל הנכרי להוציא מרשות הישראל דלשי' כמה פוסקים ס"ס לא מהני להוציא ממון ושוב כיון דנשאר ברשות הישראל אם יעבוד בו והו' נראה כעובד בקדשים ולפי"ז י"ל בחמץ בע"פ דעכ"פ לא חשיב של הישראל מצד איסור תורה אז אם יש ס"ס דקנהו העכו"ם שפיר יוכל להוציא מרשות הישראל ול"ש לומר דס"ס ל"מ

בממון כיון דלעת עתה בלאו"ה אין להישראל זכות בו ושוב כיון דמחליטין מכח הס"ס שהוא של עכו"ם שוב אין הישראל עובר בב"י אך באמת יפה כ' בנוב"י דאח"ז איסורו בוודאי ל"מ במכרו בכסף אף לשי' רש"י ז"ל כיון דהמוכר אין לו מה למכור שוב בדבר של הפקר ל"מ קנין כסף ולפלא על כת"ה שלא העיר בזה, רק עכ"פ י"ל דמהני קבלת הכסף על שכירת החצר ושוב י"ל דקנה החמץ ע"י החצר:

ב) וכת"ה העיר דכיון דלא עמד בצידו א"כ אינו מועיל רק מטעם שליחות ול"מ בעכו"ם וקנין אגב ל"מ בהפקר כמ"ש בנוב"י ונה"מ סי' ר"ב והביא דברי הקצה"ח בסי' רע"ה דמהני בהפקר קנין אגב, אך כ' דבשלמא אם הי' שייך קנין חצר אז מהני אף בלי כוונת קנין דחצר קונה שלא מדעתו אבל קנין אגב ל"מ באינו מתכוין לקנות זת"ד, באמת גם אם הי' שייך בזה קנין חצר ג"כ ל"מ בלי כוונה כמ"ש התוס' ב"ב דנ"ד דדוקא באם א"י שהוא בחצירו ואז מהני שלא מדעתו אבל ביודע שהוא בחצירו ולא מכוין לקנות ל"מ עיי"ש י אך גם להסוברים דבהפקר ג"כ מהני קנין אגב י"ל כ"ז באם מחזיק בקרקע הפקר ואחר מקנה לו אגבן מטלטלין דלשי' המחבר בסי' ר"ב בציבורין מהני אגב אף בלי אמר לו קני אגבן מ"מ חוץ לזה דהרמ"א חולק וגם לפמ"ש הש"ך שם גם כוונת הרמב"ם ז"ל הוא מטעם חצר והראב"ד ס"ל דלא מהני קנין בקרקע ומטלטלין ביחד א"כ שוב בעכו"ם דל"מ חצר שוב בוודאי גם בציבורין בעי שיאמר לו קני אגבן והגם דלשי' הסמ"ע מהני דחשיב אפסרא דארעא, מ"מ יש כמה סברות לאיסור ועיין בספרי ח"ב סי' א' אך באמת לשי' הנמ"י הביאו בש"ך סי' רמ"ג חצר המשתמרת אף באינו עומד בצידו מועיל מטעם יד ושוב מהני גם בעכו"ם ולשי' הקצה"ח בסי' קצ"ד מועיל חצר בעכו"ם מטעם שליחות דהיכי דהשליח אינו בר ברית ל"ב שיהי' המשלח בן ברית א"כ עכ"פ בחמץ שעה"פ דרבנן יש לסמוך אשי' הנמ"י הנ"ל בצירוף שכ' הקצה"ח דחשיב ס"ס שמא חשוב יד ושמא חצר מהני מטעם שליחות אף בעכו"ם ממילא הועיל הדראהן על שכירות קרקע ואיקני לו החמץ ע"י החצר:

ג) אך באמת יש לחוש לשי' הירושלמי דלמ"ד דס"ל חמץ בע"פ מחצות אסור מה"ת גם ב"י יש ושוב אף דאח"כ קנה הנכרי את החמץ ע"י החצר מ"מ כבר עבר בב"י אך באמת לשי' המ"א ליכא ב"י עד הלילה וא"כ עכ"פ לא עבר רק ספק ב"י דשמא כשי' הפוסקים דליכא ב"י בע"פ בלילה כבר הו' של עכו"ם ואחר הפסח שוב הוי ספק דרבנן ואף דבע"פ גופא חשיב ס' ד"ת מ"מ אז לא הי' לנו נ"מ לדין בזה דבלאו"ה עיבר בעשה דתשביתו ומחויב להשביתו קודם שש ורק הנ"מ הוא לאחר הפסח ואז הוי סד"ר ועיי' בספרי ח"א סי' ס"ח וחוץ לזה יפה כי ובשו"ת ב"צ יו"ד ח"ב דכמו שכ' בתוס' ריש פסחים דנוקשה

גם למ"ד ד"ת מ"מ גם לר' יהודא מותר אחה"פ דנוקשה דלית בי' רק חד קרא מוקמינן לי' רק לפסח גופא וה"ה בתערובות חמץ דנלמוד מקרא דכל מחמצת ג"כ אף לר' יהודה מ"מ בע"פ אינו אסור באכילה מה"ת שוב בוודאי ליכא ב"י בער"פ בתערובות חמץ עיי"ש וא"כ ביי"ש דלא חשיב רק תערובות חמץ א"כ אם עכו"ם זכה בו מקודם הלילה פשיטא דמותר אחה"פ וא"כ הכא די"ל דקנהו העכו"ם מטעם חצר או לשי' הנמ"י דחשיב כיד או לשי' הקצה"ח דמהני אף מטעם שליחות ובפרט די"ל דבייי"ש ליכא מהחמץ רק דבר מיעוט כמ"ש במחצה"ש סי' תנ"א ועכ"פ ליכא כבא"פ ומפורש בשו"ת משיבת נפש דבליכא כזית בכדי אכילת פרס מותר אחה"פ דנהי דבפסח חוששין לשיטת הרמ"כ מ"מ אחה"פ מתירין היכי דליכא כבאכ"פ וגם יש לצרף מ"ש בתניא דבייי"ש שא"א לשתות ממנו שיעור כזית בכא"פ מחמת חורפו יש להתירו בהנאה אחר הפסח עכ"פ בהפ"מ וההיתר מכח זיעה קשה לצרף עכ"ז בנידן דידן דהעיקר דבתערובות חמץ ליכא איסור תורה בע"פ גם לר' יהודה וממילא ליכא בל יראה בע"פ ושוב י"ל דקנהו העכו"ם בתורת חצר לשי' הנמ"י ומטעם יד ולשיטת הקצה"ח מטעם שליחות עיי"ש בסי' קצ"ד באריכות א"כ עכ"פ אחה"פ יש לסמוך להתירו בהנאה עכ"פ או לערבו חד בתרי אז יש להתירן אף בשתיה, וגם במג"א מפורש דבדיעבד סומכין אקנין כסף דעכ"פ חשוב כג"ד דלא ניחא לי' בגווי' ולא אוקמא רחמנא ברשותי' והסברא י"ל עפמ"ש הח"ס דנהי דחמץ שנמכר אינו בכלל ביטול מ"מ אם לא מכרו כדינו הוי בכלל ביטול וזה הכוונה במילת דבערתיו היינו שמכרתיו ורק דלא מהני המכירה שוב הוי בכלל הביטול וא"כ אם מכרו בכסף ממ"נ אינו עובר בב"י דאם הדין דכסף קונה בוודאי אינו עובר ואם לא חשיב קנין שוב הוי בכלל הביטול וא"כ ליכא חשש רק לענין דרבנן דמדרבנן אף בביטלו אסור ושוב לענין דרבנן יש לסמוך דכסף חשוב קנין וא"ש מה דבדיעבד סומכין אקנין כסף ויש לדבר בזה הרבה ואכמ"ל, ואלי נכתב בהשט"מ שעשה שאם נשכח ממנו דבר אחד יהי' בכלל המכירה בוודאי ליכא חשש אך גם בלא זה יש להתירו בהנאה עכ"פ או ע"י ביטול ברוב יש להתירו גם בשתי' כנלע"ד ברור בס"ד:

בעה"ח יום ג' י"ב למב"י תרפ"ה קאשוי. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן מב

לכבוד הרב ההגה"צ בנש"ק מו"ה ארי' ליבוש האלברשטאם נ"י אבד"ק צאנס.

ברבר שאלתו שמקדמת דנא נשלח מעות א"י מכל הגליל לקהלתו ומקהלתו שלחו להנשיא אך נתחלק מזה איזה סכום ליחודים בא"י ועתה אנשי הגליל שולחים בעצמם

המעות להנשיא ונסתפק כה"ה אי מותר לשלוח מהמעות אנשי העיר להיחידים כמו שה' מקדם ע"כ תורף שאלתו בקצרה, וזה תשובתי בס"ד:

א) הנה באמת בזה יש שני חששות א') מכח שינוי דעת המתנדב ב') אם אנשי העיר עצמם יכולים לשנות מצדקה לצדקה, והנה אם מותר לשנות מצדקה לצדקה רבו בו הפירושים ומקור הענין הוא בש"ס עירוכין ד"ו דעד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותה ומשבא ליד גבאי אסור לשנותה ויש בזה הרבה פירושים פירש אחד דעד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותה לגמרי למצוה אחרת שס"ל דבצדקה לא אמרו אמל"ג ומטעם חיוב נדר מותר לשנות אף לדבר מצוה אחרת ואחר שבא ליד גבאי אסור לשנות לדבר מצוה אחרת דהגבאי זכה בשביל העני ולשי' הרבה פוסקי' הפירש בש"ס רק ללוותה ולחזור ולפרוע שרי אבל לשנות לצדקה אחרת אסור ושיטת ר"ת דאף שהפירש בש"ס ללוותה אבל לדבר מצוה מותר לשנות אף הגבאי ומכ"ש שהציבור רשאין לשנות אף לדבר הרשות ובלבד שיהי' לצרכי ציבור ואפ"ה מודה הר"ת אם גבו לצורך עניים מעלמא לשמם דזה אף מרצון הציבור אסור לשנות דכבר זכו בו עניים וצדקה זו לא נגבה אדעתא דציבורא נמצא דהכא שגבו המעות לצורך עניי אה"ק וזה חשיב כעניים ידועים דידוע מי ומי יושבים באה"ק ועיין בשו"ת ח"ס חו"מ בהשמטות סי' כ"ז שהאריך בזה וכי דאם גבו מעות לחלק גוף המעות לעניי אה"ק כבר זכו בו עניי אה"ק ואסור לשנות ועיי"ש בסו' הנ"ל ובסי' ט' כ' דכל המתנדב לצדקה אם רוצים לעשות מצוה היותר גדולה ל"ח שינוי דעת המתנדב דכוונת המתנדב גם למצוה היותר גדולה אבל להפוך מצדקה דרבים לצדקה דיחיד חשיב מצוה גרוע וא"כ יש בזה שני טעמים לאיסור א' מכח שינוי דעת המתנדב ב' משום דכבר זכו בו עניי אה"ק ואף לשי' ר"ת דהגבאי מותר לשנות עכ"פ לדבר מצוה כ"ז בגבו לצורך עניי עיר דעכ"פ יספיקו צרכי עניי העיר וליכא בזה פסידא לעניים מהאי טעמא לא אמרינן שזכו בו העניים ועיין בתוס' קידושין דכ"ט ע"א ובתוס' גיטין דנ"ב אבל בגבו לצורך עניי אה"ק ויגיע עי"ז פסידא לרבים בכה"ג נ"ל שאסור לשנות ובפרט שנודע מה שנדפס על זה קונטרס מיוחד נקרא בשם מגיני ארץ מגאונים שבדור שלפנינו שאסרו בפירש לשנות ממעות קופות אה"ק לצורך יחידים וסברתם שכבר זכו עניי אה"ק במה בבא המעות להקופה שנקנה ממעות אה"ק ונקנה להם המעות ע"י כליו דמועיל מטעם חצר ובתשו' לק"ק צשעשעניב ולק"ק סטריזוב הארכתי בזה הרבה ועיין שו"ת מאמר מרדכי יו"ד סי' ט"ו ובשו"ת אמרו אש יו"ד סי' ק"ב ובשו"ת רמ"ץ יו"ד סו' ע' שהרעישו ע"ז, אך יען שכתב כת"ה שכבר נתייסד כן המנהג בגליל שלכם א"כ י"ל שהמתנדבים נדרו אדעתא דכ"ק זקינו אדמו"ר הגה"ק זי"ע מצאנז א"כ הוי

כמו שמפורש בש"ס דמגילה דבבהכ"נ דמתא מחסיא אדעתא דר"א נבנה ויוכל למוכרו ועיין במג"א או"ח סו' קי"ג בשם המ"ב מ"ש לענין בהכנ"ס של כרכים ועיין בשו"ת ד"ח או"ח ח"ב מה שמפלפל בזה הענין א"כ י"ל דגדול כח המנהג ועיין בנמ"י ב"מ פ' המקבל שכ' דלא מהני מיגו נגד מנהג המדינה דהוי כעין מיגו במקום עדים עכ"ז אולי רק אז בימי זקינו מרן הקדוש זצ"ל נתנו אדעתא דזקינו ז"ל אבל עכשיו יען שאנשי הגליל הפרדו עצמם מהעיר א"כ י"ל שגם אצל העיר יש בזה שינוי דעת המתנדב ועיין שו"ת מהרש"ם להג' מברעזאן (נ"י) זצ"ל שפקפק ג"כ בהא שמשנים מעות אה"ק לצורך יחידים ואינו מועיל מנהג בזה ועיין שו"ת ח"ס חו"מ בהשמטות סי' כ"ז כ' דבזה הוי איסור תורה ע"כ לענ"ד קשה מאוד לשנות שלא מדעת אנשי עירו ואף שאביו הה"ק ז"ל נהג כן מי יודע טעמו בזה ע"כ לענ"ד יראה כת"ה לעשות זאת מדעת רוב אנשי העיר ואז יוכל להנהיג בחלוקה ליחידים כמקדם והרבה יש לדבר אך יען שהארכתי בזה בכמה תשובות לכן קשה עלי האריכות:

בעה"ח יום ד' האזינו תרס"ד פה ראדאמישלא. הק' שמואל ענגיל חופק"ק הנ"ל.

סימן מג

להרב הגאון מו"ה אלטר נ"י מוצד"ק וישניצא וכעת ראב"ד בק"ק סטאניסלאוו.

בדבר אשה אחת שרצתה ליתן ס"ת ואמרה לאחד מאנשי בהכנ"ס היינו לגבאי דבהכ"נ שיזכה בהמעות לצורך בהכ"נ היינו שאמרה לו בזה הלשון איך גיב מעות אויף אס"ת אין וועמין שתרצה והי' שייך הס"ת היינו או לבהכ"נ או לבהמ"ד והוא אמר שרצה לזכות לצורך בהכ"נ ועתה רוצים אנשי בהמ"ד דוקא ליקח הס"ת לבהמ"ד זה תורף השאלה:

א) והנה אם לא סילקה האשה עצמה מגוף הספר ורק שיהי' ט"ה של הקדש שייך לבהכ"כ כמו שכ' הפוסקים דאם נותנת במתנה לבהכ"נ אין מקוים בזה מצות ועתה כתבו לכם הגם שיש ס' אי נשים מחויבים במצוה זו לשיטת הרא"ש עיין במנ"ח א"כ ל"ש לומר בזה דכבר זכו בו דבזכות ט"ה ל"ש זכי' הגם דלענין עדות חשיב נוגע בשביל זכות ט ה אך לענין עדות לשיטת הרבה פוסקים ל"ב נגיעת ממון עיין בש"ך סי' ל"ז ובמהרי"ט סי' פ' ובקצוה"ח ועכ"פ סגי בזכות ממון כל דהו אבל ל"ש לומר בזה דכבר זכו בו דזכות ט"ה הוי דבר שאין בו ממש כמפורש ב"מ די"ב דזכות ט"ה אינו נקנה באגב קרקע ולא בחליפין אך אי הקנתה גוף הס"ת לבהכ"נ א"כ נודע שי' רוב הפוסקים בהא דעירוכין ד"ו דעד שלא בא ליד גיזבר מותר לשנותה היינו רק ללוותה אבל לשנות לגמרי אף למצוה אחרת אסור ובמח"א הלכות צדקה כ' דזה תלוי אי שייך בצדקה אמירה לגבוה ובאמת בנודר לעני ידוע דעת הרדב"ז דאמרינן אמירה לגבוה ובש"ע סי' רנ"ט משמע כדעה זו

דרק ללוותה שרי והארכתי בזה בחידשי דבתומים כ' דזה תלוי בבעי' דיש יד לצדקה ושם דעת הר"ן ז"ל דס' ממון עניים לקולא משום ח"מ וי"ל דהכא דבלא"ה צריך ליתנה עכ"פ לעני אחר שוב ל"ש ח"מ כמ"ש הש"ך סי' צ"א לענין חשע"ש דבכה"ג ל"ש ח"מ ועיין תוס' ב"ב דפ"א ע"ב א"כ שוב הוי ס' לחומרא דשמא שייך בזה אמירה לגבוה ואסור לשנותה ובפרט שכבר זכה בו האחר לצורך בהכ"נ והיכי דזכה בו בשביל אנשי בהכ"נ בוודאי לא יוכל לשנות בלא דעתם וגם יש לעיין אי מועיל שאלה לפמ"ש בנו"ב דאם נתן להמחלק ט"ה לחלקם למי שירצה אז גם מי שאינו גבאי יש לו דין גבאי ול"מ שאלה והכא שאמרה לו שיעשה כרצונו א"כ י"ל דגם שאלה ל"מ ויש לפלפל בזה עפ"י שיטת התוס' דבקדשי מזבח, מהני שאלה א בבא ליד הגיזבר וכ' הרי"ט אלגאזי משום דיש לו עדיין זכות הקרבת דורן לקונו או זכות ט"ה א"כ י"ל הכא דבעת הגמר יש לבעלים ט"ה לכבד עם כתיבת האותיות למי שירצה א"כ ל"ח נסתלק דלא גרע מזכות ט"ה ויש לפלפל בזה הרבה וגם י"ל דכיון דבעה"ב הזה הוא מאנשי בהכ"נ ויש לו ג"כ חלק בזה אמרינן מיגו דזכי לנפשי' זכה לכל אינשי בהכ"נ ע"כ בלי פתח בוודאי קשה להתיר וגם ע"י שאלה יש לעיין הרבה והרבה יש לדבר בזה אך מחמת שבמרחץ הנני בלי ספרים אקצר: בעה"ח אור יום ג' במדבר מ"ד למב"י תרנ"ט לפ"ק פה"ק ראזנאוי. ה"ק שמואל ענגיל אבד"ק ראדימישל פה מרחץ ראזנאוי.

סימן מד

להרב הה"ג חו"ב כש"ת מ' דובעריל קיממעל נ"י מוצד"ק קנעהניטש יצ"ו.

בדבר שאלתו בנמצא טעות בס"ת באמצע הקריאה אחר ג' פסוקים והטעות נמצא באמצע הפסוק והורה כת"ה להוציא אחרת ולהתחיל מתחילת הפסוק עכת"ד:

א) והנה יפה הורה דבגוף הדבר ידוע שיטת הט"ז בסי' רע"ט דאם לא קראו עוד ג"פ וא"א להפסיק מוציאין ס"ת אחרת וקורין בה בלי ברכה שלפניה ונהי דבמג"א סו' קמ"ג כ' דבמקום שאין מנהג ידוע יש לפסוק כהב"ח דקורין הטעות בעל פה ומשלימין הפרשה ויברך לאחריו ואח"כ יוציאו ס"ת אחרת מ"מ לעומת זה הרי שיטת כמ"פ אף בכבר קראו ג"פ אפ"ה אין מברכין בס"ת הפסול ומוציאין אחרת על סמך ברכה שלפניה ובגוף הדבר י"ל דאם נעשה כשיטת הב"ח יהי' בזה כמברך ברכה שא"צ לפי שיטות שאר הפוסקים הסוברים דאסור לברך על ס"ת פסול ולשי' כמ"פ בברכה שא"צ יש איסור ד"ת ונהי דלשי' התוס' ר"ה דל"ג ברכה שא"צ אינו רק איסור דרבנן וא"כ הי' מקום לומר דחשיב כמו ס"ס בד"ת וספק א' מדרבנן דשמא כהסוברים דמותר לברך אס"ת פסולה ושמא ברכה שא"צ אינו רק דרבנן ולענין הדרבנן שוב מצרפין ס' הראשון דשמא כשיטת

הרמב"ם דבצבור מותר לברך אס"ת פסולה ונהי דממנ"פ יש לאסור דאם נסמוך אשיטת הרמב"ם דמותר לברך אס"ת פסולה א"כ לשי' הרמב"ם ברכה שא"צ אסור מה"ת א"כ לפי צד הספק שמא כהרמב"ם שוב א"א לצרף ס' השני אך באמת אכתי י"ל כנ"ל שמא כהרמב"ם ושמא כהב"ח דבטעות באות א' אכתי מותר לברך עליו ושוב אף למ"ד דברבה שא"צ אסור מה"ת אכתי יש להתיר בזה מכח ס"ס:

ב) אך באמת כבר כ' הפמ"ג דלענין ברכה אף ס"ס ל"מ ונהי דמצינו לענין ספרה"ע דמותר לברך מכח ס"ס התם הטעם משום דהעיקר כהפוסקים דכל לילה מצוה בפ"ע וכמ"ש בשו"ת בי"ש דהתם הוו כמו ס"ס ורוב לחיוב בכה"ג גם לענין ברכה מהני וכהא דכ' בתוס' פסחים ד"ט דנהי דל"מ ס"ס ברה"י מ"מ היכי דספק א' שכיח להיתר טפי מהני ואף די"ל דהתם הטעם משום דכל הא דל"מ ס"ס ברה"י הוי רק מדרבנן לשי' המבי"ט אפ"ה י"ל הואיל דגם בברכה שא"צ לשי' התוס' אינו רק מדרבנן ושוב שפיר י"ל דוקא בספה"ע כיון דהעיקר כהסוברים דכל לילה מצוה בפ"ע א"כ הספק הראשון רובו נוטה להיתר לכך שפיר מועיל גם לענין ברכה ובפרט די"ל דהתם אין הטעם כלל מכח ס"ס ורק כמ"ש בשו"ת מהרי"א הלוי דא"נ דל"מ ספירה דיממא עכצ"ל דכל לילה הוי מצוה בפ"ע וא"כ הרי התם הטעם מכח ממנ"פ אבל בעלמא בס"ס ואין רובו נוטה להיתר שפיר י"ל דל"מ לענין ברכה ובפרט דשיטת הרמב"ם דמותר לברך אס"ת פסולה קשה לצרף לס"ס וכבר כ' באשל אברהם דדעת הרמב"ם מועיל רק לענין מה שקראו בהס"ת מקודם שנודע הפסול ודמי להא דש"ס קידושין דס"ו בכהן שעבד ונודע לו שהוא חלל דכשר עבודתו למפרע ויליף לה מברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה אבל אחר שנודע הפסול קשה לצרף שיטת הרמב"ם לס"ס עיי"ש ולפ"ז שפיר י"ל דאם נעשה כהב"ח נוגע הדבר לברכה שא"צ אבל אם מוציאין ס"ת אחרת וקורין בלי ברכה ראשונה וסומכין אברכה ראשונה שבירך בס"ת הראשונה לא והי' רק חשש חסרון ברכה א"כ בברכת המצות לכ"ע אינו מעכבת ושיטת הרשב"ם פסחים דק"ב דכחא דהיתרא גבי ברכות הוא במה דא"צ לברך והרש"ל כ' דזה ל"ח כחא דהיתרה כיון דברכות אינו מעכבת ואדרבא כחא דהיתרה הוא מה שיוכל לברך ול"ח ברכה לבטלה אכן המהרש"א שם כ' דברכת הנהנין מעכב אבל ברכת המצות לכ"ט אינו מעכב עיי"ש ומה גם דמדינא דש"ס לא הו' מברכין בברכה שלפניה רק הראשון ע"כ יותר טוב לסמוך על הסוברים דמוציאין ס"ת אחרת ובפרט שהי' באמצע הפסוק דא"א להפסיק כמפורש במגילה דכ"ב מ"ד דולג מ"ט לא אמר פוסק עיי"ש ע"כ הדבר פשוט דיש לעשות כמ"ש בזכור לאברהם דמוציאין ס"ת אחרת וקורין מתחילת הפסוק בלי ברכה ראשונה ואחר סיום הפרשה וברך לאחריו בס"ת הכשר וכן

ראיתי מעשה רב אצל כ"ק אדמו"ר רשכבה"ג מצאנז זי"ע שהורה גם לאחר שקראו ג"פ והי' עוד יותר מג"פ לפרשה שלא לברך בס"ת פסול וצוה להוציא אחרת וקראו עוד ג"פ בס"ת השניה בלי ברכה שלפניה כנלע"ד בס"ד לדינא:
ג' ויצא תר"ע ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן מה

להרב המאה"ג חו"ב בנש"ק כש"ת מ' חיים ראובן ז"ל מוצד"ק לאנציט יצ"ו.
בדבר שאלתו ביש במקום א' בור אמה על אמה ברום ג' אמות ומכוסה בנסרים ויש בו ג' נקבים כשפ"ה ועל הנסרים יש מקוה עליונה מחובר לתחתונה בג' נקבים וממשיכין לתוכה שאובין וטובלין בעליונה ורק בעליונה יש בצידו נקבים למקום יציאת המים ויש שמה וועטיל לסתום מקום יציאתו והיינו שפותחין הוועטיל ויוצא המים ואח"כ סותמין הנקב בהוועטיל הנ"ל ואז ממשיכין לתוכה שאובין ויש חשש הואיל דאם נפתח הוועטיל הי' המים זוחלין לחוץ ורק דע"י הסתימה נשאר המים בתוכה והוועטיל הוא דבר המקבל טומאה ע"כ יש להסתפק אם ליכא בזה חשש מחמת הויתו בטומאה זה תורף השאלה:
א) והנה כת"ה הביא שיטת המחבר די"א דאם יש שיעור מקוה למטה ממקום הזחילה מותר לטבול בו א"כ לפ"ז בנ"ד דא"א לטבול למטה שהוא מקום עמוק שוב י"ל דפוסל בו זחילה עכת"ד באמת כבר קדמו בזה בשו"ת ד"ח ובד"ח למקוואות דאף להסוברים דזחילה אינו פוסל היכי שהוא למעלה משיעור מקוה כ"ז אם טובל א"ע למטה ממקום הנקב אבל אם טובל במקום הנקב בוודאי פסול וע' שו"ת בי"ש ובספר חיבור לטהרה מ"ש בזה ולהבין הדברים י"ל דכבר כ' המפורשים דנהי דאיסור בטל ברוב היתר מ"מ ל"מ להשלים השיעור ונהי דמהא דרבו זוחלין על הנוטפין נשמע דביטול מועיל להשלים השיעור מדכתבו הפוסקים דאף אם ליכא בזוחלין מ"ס אפ"ה מטהר בזחילה וכן העירו מתוס' זבחים ר"פ שכ' דט"י ביטול חשוב ככולו מי חטאת ובאמת בנדה דכ"ח מוכח דבנתערב מעט עפר בין רוב רקב מצטרף שיהי' חשיב כמלא תוורד רקב וע' תוס' נדה דמ"ו שכ' דתרומה שנתערב ברוב חולין א"נ דמה"ת לא בטל עכ"פ מה"ת ל"ח ככולו תרומה לפוטרו מחיוב חלה ד"ת ורק מדרבנן חשיב ככולו תרומה לפוטרו מחיוב חלה א"נ דחלה בזה"ז דרבנן ולחד שיטה שם אם מה"ת לא בטיל חשיב ככולו תרומה אף לפוטרו מחיוב חלה ד"ת עיי"ש א"כ מכ"ש היכי דבטל בוודאי די"ל דהמיעוט חשוב לגמרי כמו הרוב ונודע מ"ש הח"ס בשם יד אליהו להסתפק בנתערב ס"ת פסול בס"ת כשרות אם שייך בזה ביטול די"ל דחשיב כמו דבר חשיב וכבר העירו דאם יש בו פסול

מכח שם שלא נכתב לשמה ל"ש בזה ביטול ונודע מ"ש האחרונים להסתפק בנתערב חטים שאינם משומרים בחטים משומרים אם ע"י הביטול חשיב ככולם משומרים וכה נודע שיטת הרא"ש דרובו שאינו שאוב כשר מה"ת אף להסוברים כולו שאוב פסול מה"ת ונשמע דמהני ביטול להשלים השיעור דבמקוה בוודאי בעי מ"ס מה"ת לטבילת אדם לשי' רוה"פ:

ב) אך הכא עיקר מחלוקת הפוסקים די"א ס"ל דכיון שיש נקב למעלה ממ"ס הוי כאלו כל המים ננערו לצאת ודיעה הראשונה ס"ל דכשר אבל עכ"פ מקום הזחילה אינו מצטרף לשיעור להכשיר לכך אסור לטבול נגד מקום הזחילה ובפרט הכא דמים התחתונים מכוסים וא"א לטבול למטה נהי דמחובר כשפ"ה דזה הוי חיבור למקוה מ"מ עכ"פ המקוה שלמעלה הוי כמקוה בפ"ע ודמי למקוה אצל מקוה ומחובר כדינו דאם והי' זחילה במקוה א' תפסול לשי' הסוברים דגם בממשיך ממעיין פוסל בו זחילה לאחר שנפסק הקילוח מן המעיין וה"ה הכא פוסל בו זחילה ואף דדעת הרא"ש דבממשיך ממעיין או ממקוה אין פוסל בו הויתו בטומאה ודעת הרמב"ם דלדידן לא משכחת כלל הא דהויתו בטומאה דזה שייך רק לענין מים חיים ודעת הרא"מ דרק לטבול בו בזחילה בעי הויתו בטהרה ע' בב"י בסי' ר"א אך לדידן דגם בממשיך ממקוה בעי הויתו בטהרה וגם דאסור לסתום הזחילה בדבר המקבל טומאה וא"כ י"ל דנהי דמוכח דהעיקר כדיעה הראשונה בסעיף נ' דזחילה אינו פוסל למעלה ממ"ס מ"מ הכא דעיקר הטבילה הוי למעלה פסול ועיי"ש בש"ך ס"ק ק"מ שהשיג על הט"ז לענין אי מותר לקבוץ המים ע"י דבר המקב"ט היכי דתוכל להתכסות כל גופה דהט"ז מחמיר והש"ך מיקל ועיי"ש שכ' דאף א"נ דאסור לסתום הזחילה בדבר המקב"ט כ"ז שם דלע"ע המקוה יש עליה שם פסול מקרי הויתו בטומאה אבל הכא דלע"ע לא נק' על המקוה שם פסול ורק שא"י להתכסות בו מותר ע"י דבר המקב"ט עיי"ש וי"ל דהט"ז והש"ך לשיטתם אזלי דהט"ז ס"ק מ"ח וס"ק ס"א כ' דאסור לסתום נקבי הנביעה בדבר המקב"ט עיי"ש שהשיג על הב"ח ונשמע דדעתו דאסור לעשות שום פעולה במקוה בדבר המקב"ט שפיר גם לקבוץ המים ט"י דבר המקב"ט אסור אבל הש"ך בס"ק פ"ו דפסק כהב"ח שפיר סובר דהיכי דאין עליה שם פסול מותר ע"ו דבר המקב"ט ונודע מ"ש הנוב"י דאם יש חשש שיצאו המים שבמקוה ולא יושאר מ"ס דמותר לסתום בדבר המקב"ט הואיל דלע"ע לא חסרו המים ל"ח בגדר הויתו בטומאה וע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' ר"ד מ"ש לתרץ ממה שתמהו על הנוב"י מהא דפורס סדין ע"ג סכך דפוסל ר"ת משום מסכך בדבר המקב"ט עיי"ש וכדמות ראי' יש להעיר מפ"ג דכלים דאם טפל לכלי ס"ל לחכמים דבכלי בריא ל"ח

הטיפול כגוף הכלי והיינו דאם נטמא הכלי ואוכלין נגעו בהטפל לא נטמאו ובכלי רעועה חשיב הטיפול כגוף הכלי וחזינן אף דלע"ע אכתי הכלי לא נשברה מ"מ כיון שהוא רעועה וסופה להיות שבורה והטיפול מועיל על להבא שלא להיות נשבר שפיר חשיב הטיפול מגוף הכלי ונטמא אגב הכלי, וכן מפורש שם דאם עשה חשוק של ברזל לחבית רעועה דחשיב החשוק מגוף הכלי עיי"ש, ולפ"ז הכ"נ כיון שנתהווה נקב בהמקוה ולא יוכל להחזיק המים והסתימה מוטלת שלא יצאו המים שוב י"ל דחשיב הוויתו בטומאה ובאמת בני הרה"ג מ' חיים יחי' העיר בזה מהא דכ' בירושלמי מובא בתוס' פסחים דע"ה דמה"ט הפסח שנצלה בתנור וגחלים תחתיו ל"ח בכלל צלי מחמת דבר אחר הואיל דכח האש נוצח כח התנור ופעולת התנור הוא רק לצרף חום הגחלים שלא יתפזר עיי"ש, ונשמע לכאורה דהיכי דפעולת התנור הוא רק שלא יתפזר חום האש בכה"ג ל"ח בכלל נצלה מכח התנור וצ"ע:

ג) **עכ"פ** נחזור לדינא דאם הי' כאן זחילה גמורה דאז הדין דבטובל במקום הזחילה פסול לכ"ע א"כ שוב הא מעיקר הדין אסור לסתום הזחילה בדבר המקב"ט ונהי דבנעשה לשמש עם הקרקע כשר וכמבואר ביו"ד סעיף מ"ח בהא דדעת הרשב"א דבסילון של מתכת אם אינו מחובר לקרקע אסור למשוך בו לפי שסובר דאף בממשיך ממקוה אסור בדבר המקב"ט ואפ"ה במחובר לקרקע כשר וכ' הדג"מ דבעי שיהי' נעשה לשמש עם הקרקע וכן כ' בנובי"ת סי' קל"ז מ"מ אכתי הי' לחוש למ"ש בהגהות בית מאיר שהשיג על הנוב"י משו"ס ב"ב דס"ו דחזינן דבקבעו ולבסוף חקקו בד"ת ל"מ אף דגם התם חקקו אדעתא דהכי לשמש עם הקרקע אך לכאורה גם בזה הי' כמה ספיקות להקל חדא דדעת הרמב"ם דלדידן ל"ש פסול מכח היותו בטהרה וגם עפ"י שיטת הרא"מ לטבול באשבורן כשר אף בדבר המקב"ט ודעת הרא"ש דבממשיך ממעיין או ממקוה מותר אף בדבר המקב"ט ולשי' כמ"פ מותר לסתום הזחילה בדבר המקב"ט ובפרט במחובר לקרקע ונעשה ג"כ לשמש עם הקרקע בוודאי דהי' מקום להקל אולם אפ"ה אכתי לכתחילה הי' מקום לחוש לחומרת הבי"מ אבל בנ"ד שכלי זו לא נעשה רק במקום יציאת המים וכשרוצין לנקות המקוה פותחין אותו ויוצא המים ואח"כ סותמין הנקב בכלי זו אבל מקום כניסת המים הוא במקום אחר א"כ זה דמי להא דפוקקין נקבי הנביעה דנהי דהט"ז מחמיר מ"מ הב"ח והש"ך מקילין וכיון דיש צד גדול להקל מכח דנעשה לשמש עם הקרקע ורק דהבי"מ מחמיר א"כ לענין חומרת הבי"מ שוב יש לנו צד אחר להתיר מכח שיטת הב"ח והש"ך הנ"ל כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' האזינו תרס"ח ראדימישלא יצ"ו. הק' ענגיל שמואל חופ"ק הנ"ל

סימן מו

להרב הגאון המפורסים כש"ת מ' נתן העבינשטרייט ז"ל ראבד"ק פרעמישלא יצ"ו.
בדבר שאלתו באשה ילדה שנתגרשה מבעלה בעודה מעוברת וילדה בת איזה חדשים אחר הגט ולא התחילה להניק ונתנה הילד למניקת בשכר כי כן הי' הפשר בדא"ה בשעת הגט שאבי האשה מחויב לשלם שכר הנקה מנכדתו והשליש על זה אלף כתרים וגם הוא עשיר גדול וכעת נזדמן לה שידוך הגון ורק שאינו רוצה להמתין עד כלות כד"ח ונסתפק אי יש מקום להתיר לה לינשא אליו תוך כד"ח זה תורף השאלה:

א) והנה יש בזה ג' צדדי היתר א] עפ"י שיטת ר"ש הזקן המתיר בגרושה לפי שלא נשתעבדה להניק ובאינו מכירה גם הרשב"א מתיר ע' באה"ע סי' י"ג סעיף י"ד, ב] מכח שלא התחילה להניק דבזה יש כמ"פ המקולין גם באלמנה ומכ"ש בגרושה, ג] מכח שקיבל עליו אבי האשה חיוב בערכאות והשליש מעות מזומן בזה שוב הדרא פירכת הש"ס ובמות דמ"ב דידי' נמי ורק דמשני הש"ס דממסמס לי' בבצים וחלב וביורשים כסיפא לה למיתבע אותם לפני ב"ד, אבל הכא שכבר מונח המעות בדא"ה אזדא תירוץ הש"ס ובפרט בנ"ד שיש לה מניקת ויש עצה שתשבע המניקת עד"ר שלא תחזור בה ובמניקת נכרית יש עצה לעשות עמה כתב בדא"ה ובצירוף כל הנ"ל יש לנו לבאר אם יש מקום להתירה לינשא תוך כד"ח והנה בגוף שיטת ר"ש הזקן באמת בש"ע הכריעו כשיטת הר"ת דאין חילוק בין אלמנה לגרושה ובשו"ת השיב משה סי' ס"א הביא ראי' לשי' ר"ש הזקן מהא דהקשה הרמב"ן ז"ל דלמ"ל לחפש טעמים על חדשי הבחנה ואמאי לא קאמר משום דשמא היא מעוברת ומעוברת חבירו אסורה משום דסתם מעוברת למניקה קיימא ורק א"נ דאיסור מניקת הוי רק מדרבנן לא תיקשי קושית הרמב"ן משום די"ל ס' דרבנן לקולא אך באמת י"ל דליש בזה סד"ר לקולא משים דהוי ס' סכנה ושוב הדרא הקושיא לדוכתא אך אכתי י"ל דמה"ט מוכרח הש"ס לחפש טעמים על חדשי הבחנה לענין גרושה דליכא בה איסור מניקת לשי' ר"ש הזקן וא"כ הרי יש ראי' ברורה לשי' ר"ש הזקן דאל"כ הדרא קושית הרמב"ן לדוכתא עיי"ש א"כ לפ"ז נשמע מכח קושית רמב"ן הנ"ל או כשיטת ר"ש הזקן או דגם לשי' ר"ת ליכא במניקת רק איסור דרבנן לחוד וכיון דגם להר"ת ליכא רק איסור דרבנן שוב יש לסמוך אשיטת ר"ש הזקן, וכה הבאתי בחידושי דברי הקצה"ח ובסי' כ"ה דמה"ט מוחל שט"ח ל"ח רק גרמי דמזיק קרקע המשועבדת לחבירו ל"ח רק גרמי וה"ה היכי דבדידי' קעביד מעשה נהי שנגרם היזק עי"ז לשיעבודו של הילד ל"ח רק בכלל גרמי ואינו רק מדרבנן לשי' התוס' ב"ק דנ"ד ודע"א וכתובות דל"ד ושפיר יש להקל בספיקו והיינו כשיטת ר"ש הזקן ובגוף קושית

הרמב"ן כבר העירותי בספרי ח"א סי' מ"ח די"ל דכ"ז שלא הוכר עוברה אין לו זכיה לעובר ואכתי ל"ח שדה יתומים ושוב לא נשמע דאיסור מניקת הוי דרבנן ושוב א"א להקל מכח שיטת הר"ש ונהי דכ"ז שאינו מכירה אז גם הרשב"א סובר כהר"ש להתיר בגרושה ושיטת הרשב"א הרי מובא בש"ע ושוב יש לצרפו מ"מ כיון דהובא בש"ע רק בשם יש מי שאומר וקשה לסמוך עליו לפי הצד דנימא דאיסור מניקת הוי ד"ת:

ב) והנה מכח שלא התחילה להניק הנה כבר כ' בחמ"ח ס"ק י"ד דדוקא בילדה קודם שנתגרשה דאז הואיל דמסרה הילד למניקה עוד קודם שעת הגט א"כ הרי מעולם לא חל עליה שם איסור ונהי דלא פסק עוד חלבה בשעת הגט אבל עכ"פ לא חל עלה שיעבוד כיון דהילד הי' ביד מניקת עוד קודם שעת הגט אז מותרת אבל היכי שנתגרשה בעודה מעוברת דעכ"פ בעודה מעוברת אסורה לשי' הרמב"ם ז"ל דמחשש דחסא אף גרושה אסורה אז אמרי' דגם אחר הלידה אף שמסרה הילד למניקת מ"מ לא פקע שם איסור שהי' עליה עוד בימי עיבורה עיי"ש ולפ"ז י"ל לפמ"ש השבו"י והנוב"י דכל איסור במעוברת מטעם דחסא הוא רק לפי שיצטרך אח"כ לגרשה לכך יש לחוש להריגת הילד ולפ"ז וצמח דבגרושה גם מעוברת מותרת ושוב בכה"ג דהיתה מותרת בימי העיבור שוב מועיל מה דנתנת בנה מיד למניקת וכסברת החמ"ח ועי' שו"ת רח"כ אה"ע סי' י' שהחזיק בשיטת הג' ר"כ איגרא ז"ל להקל בלא התחילה להניק גם באלמנה א"כ מכ"ש בגרושה וע' עוד בשו"ת נובי"ק סי' י"ז מבואר דעתו דבגרושה שלא התחילה להניק יש להקל הן אמת דסברתו שם מכח דבבת קצינים יש להקל טפי אבל עכ"פ מדבריו מבואר להקל בלא התחילה להניק יעיי"ש בנוב"י שכ' צד קולא מדהובא בש"ע סי' י"ג דעת האוסרין בשם יש מי שאומר ע"כ דעיקר כשיטת המתירין ובאמת כבר תמה עליו בשו"ת בי"צ אה"ע סי' נ"ג דהרי גם דעת המתיר הובא בש"ע רק בשם יש מי שאומר וע' שו"ת בי"ש סי' י"ט וסי' כ"ב שנא רצה להתיר בזה וגם במ"ש הנוב"י דבבת קצין ליכא למיחוש שמא תחזור בה המניקת לפי שתוכל לשכור אחרת הנה באמת נודע דהרמב"ם ז"ל אינו מביא כלל הך דריש גלותא ומוכח דאינו מקול בשום ענין וכה יש להעיר ממתני' דנדרים דמ"ח דכותב חלקו לנשיא ומבואר שם דלר"י בנשיא א"צ לזכות ע"י אחר וכ' הרע"ב דהוי מפני כבודו של נשיא והתוי"ט כ' דהוא תקחז"ל ומכח מיגדר מילתא יש כח ביד חז"ל לעקור דבר מה"ת וכבר כ' בשו"ת הרדב"ז דבאיסור שישנו בשאלה יש כח ביד חז"ל אף לעקור דבר מה"ת בקו"ע וא"כ גם בלי טעם דמיגדר מילתא ג"כ הי' ניחא וא"צ לומר משום מיגדר מילתא ולענ"ד י"ל לפמ"ש בתוס' בכורות די"ח דבמידי דמצוה מיקני בדיבור לחוד והסברא משום דעיקר הא דלא קני בדיבור לחוד משום דליכא ס"ד אבל במידי דמצוה

ע"י המצוה איכא ס"ד ושוב קני בדיבור לחוד וא"כ י"ל הא דבנשיא לר"י א"צ לזכות ע"י אחר הטעם דכמו דחזינן הכא במניקת דמהני בנתנה בנה למניקת דמחמת אימת ר"ג לא הדרי בהו א"כ בנשיא יש ס"ד בדיבור לחוד שפיר א"צ לזכות וממילא נשמע דלרבנן דס"ל דגם בנשיא צריך לזכות ע"כ דס"ל דגם בנשיא ליכא ס"ד בדיבור לחוד וממילא לשיטתם גם בר"ג ל"מ בנתנה בנה למניקת והוא הערה נכונה בס"ד:

ג) **יצא** דגם בר"ג אכתי אין ההיתר ברור ועדיין שייך הסברא דלא פלוג ובפרט דבת קצין גרע עוד מר"ג דהתם קלא אית לה למילתא אבל הכא י"ל ל"פ וכמ"ש המרדכי דבלא נשבעה המניקת עד"ר ליכא שום הו"א להתיר הואיל דאז יש חשש שמא תחזור בה רק הכוונה דאף בנשבעה עד"ר מ"מ אסור משום ל"פ והטעם י"ל דלא מינכר בין נשבעה ללא נשבעה אך באמת י"ל לפמ"ש הריב"ש דגם ר"ת האוסר בגרושה הוי רק משום ל"פ ולפ"ז י"ל דבלא התחילה להניק ונתנה בנה למניקת ונשבעה עד"ר דבאמת בכה"ג ליכא חשש בתינוק זה שמא תחזור בה ורק דרוצין לאסור מכח ל"פ וא"כ י"ל דתרי ל"פ באשה א' לא אמרי' ובפרט די"ל דבאמת זה ברור דגרושה אין עליה שיעבוד להניק ול"ח מניקת חבירו ורק שכ' הרא"ש דסתם אם מרחמת ותינקוהו ועי"ז שמתירין לה לישא יוצמח היזק להילד שוב אמרי' עצה טובה להנושא אותה למה לך לגרום היזק להילד וכשיטת רש"י כתובות דפ"ה דנהי דבארוסה בדיעבד מועיל מכירתה אפ"ה אמרי' עצה טובה להקונה לקנות במקום אחר עיי"ש וכ"ז היכי דכבר התחילה להניק אז אף בנתנה למניקת אח"כ יש לחוש שמא תחזור בה ותהי' אמו מנקתו עוד אבל בלא התחילה להניק ושכרה מניקת פנויה והמניקת נשבעה עד"ר א"כ בתינוק זה הרי ליכא שום חשש ורק דיש לאסור מכח ל"פ ע"כ כ"ז היכי דיש עליה עכ"פ שם מניקת אז יש לאסור מכח ל"פ אבל בגרושה דאינה בכלל מניקת חבירו אז שפיר היכי דליכא חשש בתינוק זה וי"ל דמותרת לינשא:

ד) **וגם** יש צירוף מזה שהבטיח אביה בדא"ה וקיבל עליו חיוב והשליש מעות נהי דראיתי בשו"ת מהרש"מ שכ' די"ל דרק בגרושה מקיל הר"ש לפי שהאב בוודאי יפרנס את בנו אף בלי תביעה וא"כ י"ל בנ"ד דהחיוב הוא רק על אבי האשה שוב י"ל דכסיפה לה מילתא לתבוע את אביה ושוב י"ל דנ"ד גרע אפ"ה י"ל דגם על נכדו מרחם ובוודאי יפרנס אותו אף בלי תביעה וכמ"ש בשו"ת מהרש"מ ח"ב סי' נ"ה ומכ"ש הכא דכבר השליש מעות דליכא עוד חשש בתינוק זה נהי דכ' בשו"ת מהרש"מ ח"א סי' צ"ט דאין לסמוך על זה שיש מעות ליתומים עכ"ז בגרושה שלא התחילה להניק דהב"ח מיקל ובכבר ניסת גם להט"ז א"צ לגרשה וא"כ כיון דבדיעבד תהי' מותרת מטעם גרושה שלא התחילה

להניק א"כ לענין לכתחילה יש לסמוך ע"ז שכבר מונח מעות עבור הולד וכסברת הר"ן פ' הכותב דבמידי דבדיעבד והי' לו זכות מדינא מועיל סברא קלה אף להגבותו לכתחילה עיי"ש יצא מזה לדינא נלע"ד דאם ישכרו מניקת ישראלית פנויה שאין לה בעל ותשבע עד"ר שלא תחזור בה וגם שלא תינשא לאיש כל ימי ההנקה אז יש להקל אבל במניקת נכרית אין דעתי נוחה להקל ואף אם יעשה עמה כתב בדא"ה שלא תחזור בה מ"מ שמא תתעבר בזנות וכמ"ש בשו"ת בי"ש סי' י"ט ונהי דבשו"ת עט"ח מקיל ע"י כתב בערכאות עכ"ז במניקת נכרית אין רצוני להצטרף בדבר שיש סכנה להמורה כנלע"ד בס"ד לדינא ועיין בספרי ח"ג סי' ס"ו. ד' ויגש תרס"ט ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן מז

כבוד הרב הגאון הצדיק המפורסי' בנש"ק וכו' כקש"ת מ' שמחה ישכר דוב ה"ש ז"ל אבד"ק צעשינוב יצ"ו

בדבר שאלתו באשה זקוקה לחליצה ונולד טו"ת ביניהם אודות העזבון הנשאר מבעלה אשר עפ"י ד"ת אבי בעלה הוא היורש ורק כפי התקנה המבואר ברמ"א אה"ע סי' קס"ה מגיע להחולץ חצי מהנכסים אף דחצי נכסים אינו מגיע כדי כתובתה אך מפורש בב"ש דאינם חולקים רק בשיעור כתובתה ונצ"ב אבל מותר שייך להאב וטוען האב שתתן לו כל העזבון הנשאר אחרי נכיון הכתובה והוא אומרת שלא נשאר בידה כלל כי החובות שבעלה הי' חייב עולה טפי מכל העזבון ואבי החולץ טוען שאינו מאמין לה אם לא העלימה סחורות וגם אינו מאמין כלל שבנו נשאר בע"ח ואולי נשאר חובות אמר שהוא ידון עצמו עם הבע"ח והבד"צ פסקו שתשבע על הכל ורצונה שיחלוץ לה מקודם שמא אחר השבועה לא ירצה לחלוץ לה ואבי החולץ אומר כי מחויבת בלא"ה לישבע כנגדו ומה לי אם בנו יחלץ לה או לא וגם ברצונו שתמסור לו חשבון מהחובות זה תורף הטו"ת ונסתפק כת"ה אם יכולה לעכב השבועה נגד אבי החולץ עד אחר החליצה וגם א"נ דיכולה לעכב השבועה כמה צריכה להשליש על קיום שתשבע אחר החליצה וגם חלק מהבית שלה אי מיקרי בכלל נ"מ או בכלל נכסי צ"ב וגם אם הבע"ח צריכים לישבע שלא עשו קנוניא וגם הואיל דהאשה ג"כ חתמה א"ע על הוועקסלין בחיי הבעל טוענים הבע"ח שא"צ כלל לישבע הואיל דיכולים לגבות ממנה עכת"ד:

א) והנה בגוף הדבר אי יכולים לעכב החליצה עד שתקיים פסק נגד אבי החולץ באמת הדבר פשוט דכיון דמפורש בחו"מ סי' פ"ז דמי שנתחייב שבועת היסת לפטור באינו רוצה לישבע מנדין אותו ל' יום ואין יורדין לנכסיו ומפורש ביו"ד סי' של"ד סעיף ו' דיכולים להחמיר עליו שלא למול בניו ושאר דברים עד שיקבל עליו הדין א"כ הכא

באם אינה רוצית לישבע כיון דמחיובת נידוי עפ"י דין פשיטא דמותר לעכב החליצה עד שתקיים הפס"ד, ואף שי"ל דכוון דכל עיקר שבועת אין לי הוו רק תקנתא וגם דכל הא דזוכה בחצי הנכסים הוו רק תקנתא וא"כ הא מבואר בש"ס ב"מ ד"ה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן וע' שו"ת ח"צ סי' קמ"ז וע' מ"ש בשו"ת הרי"מ סו' מ"א בקידושי דרבנן אי שייך בו חדר"ג משום די"ל דחשיב כמו תקנתא לתקנתא אך באמת ע' בש"ך סי' פ"ב סקי"ג לענין שכיר ובעה"ב טוען אין לו דא"צ לישבע כ"ז שלא נשבע השכיר שמגיע לו שכ' לחלק בין היכי דמבקש הלוה מהמלוה לישבע שהשטר אינו פרוע דבזה כיון דמדינא נוטל בלי שבועה שפיר מקודם צריך הלוה לישבע שאין לו אבל הכא כ"ז שלא נשבע השכיר א"צ לישבע עיי"ש ונשמע דאחר שנשבע השכיר נהי שהשכיר זוכה רק מתקנתא אפ"ה מחויב הבעה"ב לישבע שבועת אין לי אף דהוי ג"כ רק מתקנתא ואף דיש לחלק דהתם לפי טענת השכיר באמת יש לו זכות גם מה"ת ורק דמה"ת בעה"ב נאמן אבל אחר שהאמינו חז"ל להשכיר בשבועה א"כ אחרי שבועתו חשוב כנתברר החיוב וגוף החיוב באמת נצמח מדין התורה ושפיר ל"ח זכותו של השכיר בכלל תקנתא ושפיר הבעה"ב חייב בשבועת אין לי אבל הכא דכל עיקר זכותו נצמח רק מצד תקנת הקהילות שפיר הי' מקום לומר דתקנתא לתקנתא לא עבדינן אך באמת י"ל דחייבת לישבע דאל"כ מה הועילו בתקנת הקהילות דכל אשה תעלים הנכסים לפי שיודעת שתהי' פטורה אף משבועת אין לי ובפרט דגם בלי תקנת הקהילות מגיע הירושה לאבי הבעל והחולץ נוטל רק חצי מכתובתה ונכסי צ"ב א"כ זכות אבי הבעל אינו מכח תקנה רק מדינא ושפיר מחויבת לישבע שבועת אין לי ומפורש בשו"ת שב יעקב דיכול לעכב החליצה עד שאביה יקיים הפסק מכ"ש דיוכל לעכב החליצה עד שתדון עמו ועם אביו בנידון הירושה וכן הכריע בשו"ת שו"צ סי' צ"ו והביא בשם ספר חוקי דרך מבעל טו"ז ומג"א ז"ל שבאם יש ביניהם תביעת ממון תעשה קיומים ובטוחות עד שתרד עמו לדון עיי"ש:

ב) אך בנ"ד שכבר עמדה לד"ת והשלישה וועקסלין על קיום הפס"ד וגם עכשיו רוצית להשליש קאסע ביכעל על קיום הפס"ד א"כ לא מבעיא לענין החולץ שאין לו זכות רק מכח תקנתא ורק כשחולץ לה א"כ קודם החליצה אין לו שום תביעה עליה בוודאי דלע"ע א"צ לישבע שבועת אין לי כי עדיין אין לו זכות ממון אך אף לגבי אבי הבעל דיש לו זכות ירושה דהוי זכות ברור ובזה שוב הי' מקים לומר דצריכה לישבע שלא נשאר כלום ונהי דהוי כמו ס' על עיקר החיוב וי"ל דתקנת שבועת אין לי הי' רק בהלוואה דעכ"פ הלוה יש לו על עצמו חיוב וודאי מכח ההלוואה ואף אם באמת אין לו עכשיו לשלם אבל עכ"פ חיוב הגוף לא פקע אז שפיר הי' התקנה דחייב עכ"פ לישבע שאין לו ולשי'

כמ"פ א"צ התובע לקב"ח שאינו משביעו חנם ע' בשו"ת חס"ל מ"ש בזה אבל הכא דבלא נשאר כלום אין לו שום זכות ושוב י"ל דאין להשביעה בטענת ספק אך באמת אכתי י"ל דצריכה לישבע שלא נשאר כלום דעכ"פ הוי כמו רגלים לדבר דמשביעין בטענת ספק וע' בקצה"ח סי' קפ"א אפ"ה י"ל דעכ"פ יכולה לעכב השבועה עד שתהי' בטוחה שיתנו לה חליצה דכמ"ש השב"י דיכול לעכב החליצה עד שאביה יציית דינא ה"ה דהיא יכולה לעכב השבועה עד שתהי' בטוחה שיחלוץ לה ובפרט שהשלישה כעת קאסע ביכעל שאחר החליצה תקיים הפס"ד בוודאי דא"צ לישבע מקודם דשמא לא יתנו לה חליצה אח"כ ובפרט שכבר כ' התומים דהשלשת משכון סגי לענין להצריך את המלוה לישבע מכ"ש הכא דהשלישה קאסע ביכעל דהוי כמעות בעין והוו ככבר קיימה את הפס"ד ודעת התומים דבכ"מ דא"צ לישבע רק אחר הפרעון אז גם בהשליש המעות ביד הבד"צ חשיב כמו לאחר הפרעון וחייב לישבע א"כ מכ"ש הכא שכבר השלישה קאסע ביכעל דהוי כמעות בעין דחשיב ככבר קיימה את הפס"ד וחיוב לחלוץ לה אך אחר החליצה תהי' מחויבת לישבע אף אם לא יחזיר לה החמשים ר"כ שתובעת ממנו במזומנים וסגי במשכון דשיטת התומים והנה"מ בסי' פ"ב דהשלשת משכון הוי כמעות מזומן עיי"ש:

ג) **ומה** שנסתפק כת"ה אי חלק הבית שלה חשיב נ"מ אי נכסי צ"ב לענ"ד נראה דלא מבעיא החלק שנתנו לה במתנה אחר הנישואין בוודאי דל"ח נכסי צ"ב כמפורש באה"ע סי' פ"ה סעיף' ז' וגם מה שיש לה מקודם כיון שהיא עאבילירט על שמה ולא נזכר בהתנאים ג"כ לא הוי רק בכלל נ"מ ובפרט שהוא רק מתקנת הקהילות וקיי"ל דס' בתקנה מוקמינן אדינא ואודות החובות אם צריכים הבע"ח לישבע שמגיע להם הדבר פשוט דכיון שבאים ליפרע מנכסי יתומים צריכים לישבע ולא סגי בשבועתה לחוד וגדולה מזו מבואר בחו"מ סי' ס"ו סעיף ט"ו במוכר שט"ח ומת הלוה ורוצים לגבות מיורשים צריך המוכר לישבע שהשט"ח אינו פרוע וגם הלוקח חייב לישבע שלא פרע לו הלוה ושאינו יודע אם השטר פרוע וכ' בש"ך ס"ק מ"ט דשבועתו של המוכר אינו פוטר את הלוקח דשמא המוכר נשבע לשקר וכיון דהלוקח בא לגבות חייב לישבע והשתא התם דהלוקח בא מכח המוכר והלוה נשתעבד בשטר זה להמוכר וידע דעכ"פ ע"י שבועה יוכל לגבות ואפ"ה אמרי' כיון דעכשיו הלוקח בא לגבות חייב שבועה מכ"ש הכא דהבעל ויורשיו לא לווי להם מהאשה ומעולם לא נשתעבדו שיהי' חייבים לשלם ע"י שבועתה פשיטא דשבועתה לא יוכל לפטור את הבע"ח מלישבע היכי דבאים לגבות מנכסי יתומים, ונודע מ"ש הגה"מ בהא דקאמר בש"ס ב"מ ד"ג את הימנית לי' בשבועה וכ' הגה"מ דשבועה ל"מ רק לבעל הממון ע"כ הדבר פשוט דהאשה צריכה לישבע שלא העלימה כלום

והבע"ח מחויבים לישבע שמגיע להם וכהאי דבא ליפרע מנכסי יתומים ומה שטוען אבי הבעל שהוא רוצה לדון א"ע עם הבע"ח הנה אם היתה נו"נ מפורש בחו"מ סי' צ"ו דהבעל חייב לשלם בעדה ובפרט אם בא מעות הלז לתוך העזבון בוודאי דמחויבים לשלם בעדה ועיי"ש בנה"מ ס"ק ה' דבכה"ג אף באינה רוצית לישבע חייב לשלם מכח תקה"ש ע"כ אם היתה נו"נ ויש חשש שיתבעו אותה בדא"ה פשיטא דיכולה לעכב עבור הבע"ח ורק באופן שישבעו הבע"ח כנ"ל והרי גם נגד חוב עכו"ם אף דהפקע"ה מותר היכא דליכא חה"ש אפ"ה באם יש חשש שיתבעו אותה בדא"ה ויגיע לה עונש ג"כ אינה מחויבת להכניס עצמה בס' סכנה בשביל שיגיע ריוח ליורשי הבעל דרק ממון חבירו אסור אף במקום פק"נ אבל להכניס א"ע בס' סכנה כדי לעשות ריוח לחבירו בזה ליכא שום חיוב, וע' בחו"מ סי' קכ"ה דאם אנסו בכפירת חובו ל"ח אונס וכ' הנה"מ דהיכי שהי' באפשר למצוא את גוף הפקדון הוי כמציל ממון חבירו בממונו וא"צ להפסיד וע' כעין זה במק"ח סי' תמ"א מ"ש בזה מכ"ש היכי דבאמת חייב להנכרי ורק דהפקע"ה מותר מ"מ אין עליה חיוב להכניס א"ט בספק עונש בשביל שירויחו יורשי בעלה וז"ב ומה שאמרו הבע"ח שא"צ לישבע הואיל דיכולים לגבות מהאשה כיון שגם הוא חתמה הוועקסלין הנה אם אמת הדבר שהיא חתמה א"ע בחיי הבעל על הוועקסלין א"כ באמת יכולים הבע"ח לגבות החוב מהאשה כמפורש בחו"מ סי' ע"ז סעיף ו' דאיש ואשה שלוו מאחד הרי הם כשנים שלוו ביחד ואם הבעל פרע אז אם האשה אינה נו"נ בפ"ע נאמנת לומר שהבעל לקח כל המעות אבל הבע"ח יכולים לגבות ממנה החצי עיי"ש אך בנ"ד דהבע"ח שלח להבעל ולהאשה ביחד ושניהם חתמו הוועקסלין מפורש בסי' ע"ז סעיף א' דאם יש נכסים לשניהם א"י לגבות מכל א' רק החצי ונהי דמפורש שם בסעיף ה' בכפר א' והודה א' זה שהודה מתחייב בכל וכ' הש"ך דאף לשי' הרמב"ם דא"י לגבות מכל א' רק החצי מ"מ בכפר א' כיון דא"י לגבות מזה שכופר גובה מהשני הכל אך בהג"ה אמ"ב כ' דמ"מ א"צ לשלם רק עד שיתבע את השני וישביענו היסת ומכ"ש היכי דבידו להשביע את השני שבועה ד"ת עיי"ש מכ"ש הכא דביד הבע"ח להיות נשבע ונוטל מנכסי המת בוודאי דהאשה א"צ לשלם רק חצי ושוב שפיר הבע"ח מחויבים לישבע שמגיע להם החוב כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' ויקרא תרס"ב ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן מח

להרב הה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' נפתלי מיללער נ"י מוצד"ק גארליץ יצ"ו.

בדבר שאלתו בשכרו בית להתפלל וללמוד שם ולהיות שם מנין קבוע ובעליה שלמעלה מחדר הנ"ל דר שם נכרי ונסתפק כת"ה מכח דברי הט"ז באו"ח סי' קנ"א דאף דאם לא נבנה מתחלה לבהכ"נ מותר לשכוב ע"ג ומכ"ש בנבנה העליה מקודם לשם חול בוודאי דאינו קדוש ול"ש לומר דהוי כגג של היכל שנתקדש הואיל דנבנה מיד לשם חול ואפ"ה תשמיש בזיון כגון עכו"ם או טינוף אסור והטעם כדי שלא יפסיק דבר מאוס מלהעלות התפלה וע"ז העיר כת"ה דכיון דבדירה העליונה הכותל הוא דקה מן התחתונה א"כ באותו מקום שתלוי הצורה בכותל העליונה אינו נגד חלל דירה התחתונה ושוב אינו מעכב התפלה מלעלות עכת"ד:

א) והנה לכאורה יפה כ' דהא באמת בית שלא נבנה מתחילה לשם בהכ"נ ל"ח כהיכל ולא נקדש העליה דלא עדיף מקדושת עזרה ומצד הפסק התפלה מלעלות י"ל כיון דתלוי שלא כנגד חלל חדר התחתון ליכא איסור אך לכאורה זה תלוי בפלוגתא דבאו"ח סי' נ"ה סעיף כ' מפורש דבעי שלא יהי' בית עכו"ם מפסיק ובמג"א ס"ק ט"ו כ' דדוקא ע"ז אבל נכרי אינו מפסיק אכן בשע"ת שם כ' בשם ב"ד דגם נכרי חשיב דבר מאוס לפי שעושים כל התועבות ומעכב מלהעלות התפלה א"כ לשי' הב"ד הנ"ל אזדא ההיתר שכ' כת"ה דנהי דהצורה אינו תלוי נגד חלל של דירה התחתונה מ"מ יש לחוש דנכרי גופא הוי דבר מאוס והרי הנכרי גופא משתמש נגד החלל ומ"ש כת"ה בשם שו"ת פאר הדור להרמב"ם ז"ל המובא בשע"ת סי' קנ"א ס"ק ט"ז כ"ז לענין לישן שם והטעם די"ל דבהכ"נ שלנו אין להם קדושת היכל ולא נתקדשו הגגות אבל בתשמיש בזיון דהטעם משום שמעכב התפלה מלהעלות על זה לא פליג הרמב"ם אך באמת במג"א ס"ק ט"ו כ' להדיא דנכרי ל"ח מאוס רק ע"ז ממש וכן כ' הבאה"ט בשם הדבר שמואל ושוב שייך ההיתר שכ' כת"ה לפי שהצורה תלוי שלא כנגד חלל דירה התחתונה ובפרט דמבואר ביו"ד סי' קמ"א דבזה"ז שאין עובדין לצורות הללו מותרים בהנאה אם מוצאן ונהי דהרמ"א הביא שם יש מחמירין עיי"ש בש"ך סק"ז שתמה על זה דכיון דאין עובדין לצורות הללו בוודאי מותרים לכל השיטות ובפרט דצורה שוקעת מותר כמפורש שם בסעיף ה' ובהרבה צורות גם בבולטת מותר כמפורש שם בסעיף ז' דאם אינו צורה שלימה מותר א"כ בנ"ד שלא נשכר רק לזמן בוודאי דאין עליו קדושת בהכ"נ ממש כמפורש בסו' קנ"ד סעיף ב' ונהי דכ' בט"ז סק"א דאף דמותר לדור ע"ג עליה אפ"ה בעי שלא יפסיק דבר מאוס ועיי"ש בשע"ת דאף אחר שיצא הבהכ"נ משם אסור לנהוג בו מנהג בזיון וע' שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ר"ו אפ"ה מצד הנכרי גופא לשי' רוה"פ ליכא חשש ומצד הצורה י"ל כמ"ש כת"ה דהצורה תלוי שלא כנגד החלל וגם מצד דעכשיו אין עובדין לצורות הללו וגם אינו צורה בולעת

שלימה בוודאי דאין לו דין ע"ז ומה גם שהדבר נוגע להפ"מ הדבר ברור להתיר להתפלל וללמוד שמה כנלע"ד בס"ד לדינא:
ועש"ק חיי תרע"ב ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן מט

להרב המאה"ג חו"ב כש"ת מ' ארי' שניצער נ"י מוצד"ק קרעשיו יצ"ו.
בדבר שאלתו בנשי דידן שאין להם שעה קבוע לווסתן וא"א להם ליזהר בחומרת החוו"ד דבעי שיהי' לה מוך דחוק כל הימים שמסופקת בהן וא"כ י"ל דהוי כדיעבד ומהני בבדקה אח"כ ומצאה טהורה אולם הביא דברי הפרישה דביום ווסת קבוע בלא בדקה בשעת ווסתה ובדקה אח"כ ולא כיוונה לראות על העד אם הוא נקי דטמאה וכעין שכ' בחוו"ד סי' קפ"ד דבנאבד העד טמאה וגם כהא דכ' בפת"ש סקי"ח דאם העילה אז מר"ג ג"כ טמאה די"ל דטעתה בהרגשת מר"ג עכת"ד:
א) והנה בגוף דברי הפרישה שהוכיח דבר זה מכח קושיא שהקשה בהא דמפורש דבאשה שאין לה ווסת קבוע בדיעבד טהורה בלי בדיקה וקשה דהא אשה שאין לה ווסת בלא"ה צריכה בדיקה ועכצ"ל דבאין לה ווסת אף בנשתנה ענינה ג"כ ליכא חשש וממילא נשמע דבנשתנה ענינה אסורה באמת נראה אי משום הא לא אריא דעל גוף קושית הפרישה י"ל באופן אחר וכמ"ש החוו"ד דבאין לה ווסת א"צ בדיקת חו"ס אבל בווסת קבוע ביום הווסת בדיקת חו"ס מעכב ועוד דבווסת קבוע בשעת ווסת בעי בדיקה לאור הנר ושוב אין הכרח לומר כדברי הפרישה ובאמת הב"ח בקו"א מתרץ באופן אחר וע' שו"ת בי"ש ח"ב סי' כ"ז שדחה דברי הפרישה וגם על חומרת הפת"ש כבר השיג עליו בשו"ת מהר"מ שיק ובגוף דברי החוו"ד שכ' דבנאבד העד אסורה יש לדון טובא דהא באמת לשי' הרי"ף והרמב"ם בעבר שעת הווסת ולא בדקה מותרת לשמש בלי בדיקה ולשי' התוס' וש"פ צריכה בדיקה א"כ י"ל דא"נ דמה"ת אף בבא בוודאי מהמקור אפ"ה טהורה שלא בהרגשה ונשמע דגם למ"ד ווסת ד"ת נהי דמחזיקין דבוודאי ראתה מ"מ טהורה שלא בהרגשה וא"כ הרי לא משכחת בזה צד טומאה ד"ת א"כ כיון דמה"ת ל"ח שמא ראתה בזמן ווסת נהי דחז"ל הצריכו לבדוק הוי רק כמו הא דקיי"ל דהיכי דאיכא לברורי לא סמכינן אחזקה וממילא שלא בשעת ווסת א"צ בדיקה לפני תשמיש דהוי בכלל אחזוקי איסורא לא מחזיקין דבכה"ג אף באפשר לברר א"צ לברר כמפורש ביו"ד סי' נ"ב ובסי' פ"ג ובט"ז ש קפ"ח אבל בשעת ווסת דחשוב עכ"פ כנולד ריעותא הי דאכתי יש לאוקמה בחזקת טהרה מ"מ עכ"פ צריכין לברר אבל בעבר שעת הווסת שוב ל"ח בגדר איכא לברורי כיון דא"א לברר רק צד האיסור והיינו באם תבדוק ותמצא

דם אבל אי תבדוק ותמצא עצמה טהורה אכתי יהי' חשש שמא ראתה ונפל לארץ א"כ היכי דא"א לברר לגמרי תו א"צ לברר כלל וכסברת הנוב"י הנודע ובכוונת דברי התוס' דצריכה בדיקה י"ל דס"ל דהיכי דוודאי בא מהמקור טמא אף שלא בהרגשה וכמ"ש בס"ט סי' ק"צ דלשי' הרמב"ם גזה"כ דבעי הרגשה אבל לשי' רש"י ותוס' היכי דידוע דבא מהמקור טמא מה"ת אף שלא בהרגשה ולפ"ז נשמע דבשעת ווסת למ"ד ווסת ד"ת אף שלא בהרגשה טמא מה"ת וגם למ"ד ווסת דרבנן כבר כ' הנוב"י דהא דווסת דרבנן משום דמה"ת חזקת טהרה עדיף מחזקת ג"פ ולפ"ז י"ל דעכ"פ אחר שטימאו חז"ל גם דם שלא בהרגשה א"כ לפמ"ש מהרי"ט סי' מ"א דהיכי דוודאי נתקדשה בקדושי דרבנן ויש ס' לענין קדושי ד"ת אז איתרע הח"פ גם מה"ת עיי"ש א"כ הכ"נ הואיל דעכ"פ טמאה מדרבנן שוב איתרע החזקת טהרה אף מה"ת ושוב בכה"ג חזקת ג"פ הוי חזקת אלימתא ושוב בכה"ג לכ"ע ווסת ד"ת והי' מקום לפרש בזה דברי הב"ח שכ' דגם למ"ד ווסת דרבנן אם לא בדקה מיד סמוך לשיעור ווסת טמאה אכן כבר השיג עליו הש"ך בסי' קפ"ד וכן פסק החוו"ד שם:

ב) **נחזור** להנ"ל דלשי' הרי"ף והרמב"ם בעבר שעת הווסת ולא בדקה טהורה הואיל דעיקר החשש הוי רק משום דאיכא לברורי ובדיעבד כיון דא"א לברר צד ההיתר לגמרי שוב א"צ לברר כלל אבל לשי' התוס' י"ל דנהי דא"א לברר צד ההיתר לגמרי מ"מ כיון דצד האיסור איכא לברורי צריכים לברר וכהא דאיתא ביו"ד סי' א' דאף שאין השוחט לפנינו אפ"ה צריכים לבדוק אם נשחטו הסימנים כהוגן ומבואר דאף היכי דא"א לברר לגמרי אפ"ה כל מה דאפשר לברר מחויבים לברר ובזה יש לפרש דברי החוו"ד די"ל דס"ל דהא דמותר בדיעבד אף דלכאורה הי' לנו לומר דכיון דחז"ל הצריכו לבדוק בזמן ווסת הי' מהראוי דנחמיר גם בדיעבד וכהא דמחמירין שלא בהפ"מ בנאבדה הריאה אף דהוי רק חשש דרבנן אפ"ה אסרו גם בדיעבד משום דהוו מיעוט המצוי ובאיבדה במזיד נם בהפ"מ אסור וכמ"ש בתוס' פסחים ד"ל דגם איסור דרבנן אסור לבטל משום דאל"כ מה הועילו חז"ל בתקנתם מ"מ סובר החוו"ד די"ל דחז"ל גופא לא חששו לזמן ווסת רק משום דשמא תראה אז בהרגשה א"כ הא תהי' טמאה מה"ת ונהי דבאמת מה"ת ל"ח לזה הואיל דחזקת טהרה עדיף מחזקת ג"פ מ"מ חז"ל חששו לזה הואיל דהוי מיעוט המצוי לראות בהרגשה וממילא בעבר שעת הווסת ולא הרגישה א"כ הא ליכא עוד חשש על טומאה ד"ת דהרי גם בשעת ווסת ואפי' למ"ד ווסת ד"ת אינו וודאי וכמ"ש ברש"י נדה דט"ו דהלל"מ דמחזיקין לה בטומאת ספק ושוב אחר שעבר שעת הווסת ולא הרגישה בוודאי דליכא חשש ראתה פשיטא דמועיל החזקת טהרה שלא לחוש שמא ראתה וא"כ

י"ל התינח היכי דוודאי לא הרגישה וא"כ הרי ליכא חשש רק על טומאה דרבנן אבל בנאבד העד דיש מקום לחוש שראתה בהרגשה ורק דטעתה בהרגשת עד א"כ בכה"ג שוב י"ל דהחשש שמא ראתה נוגע גם לענין חשש טומאה ד"ת וא"כ י"ל כמו דחז"ל חששו לכתחילה שמא תראה בהרגשה ה"ה דגם בדיעבד חששו לזה שמא ראתה בהרגשה ונהי דגם בנאבד העד יש ס"ס להיתר שמא לא ראתה כלל ושמא לא טעתה בהרגשת עד דהא הענין דטעתה בהרגשת עד אינו וודאי וכמ"ש בס"ט סי' קפ"ג דגם בראתה ע"י בדיקת עד כשיש ס' שמא מעלמא מצרפין גם ספק זה שמא לא טעתה בהרגשת עד ובזה מיישב דברי הט"ז בסי' ק"צ הסותר מס"ק כ"ג לס"ק כ"ט עיי"ש ושוב גם בנאבד איכא ס"ס ונהי דמדרבנן טמאה גם שלא בהרגשה מ"מ חשיב כמו ס"ס בד"ת וס' א' בדרבנן דמהני אפ"ה י"ל דס"ל להחוו"ד דכיון דגם בתחילת הווסת אינו רק חשש מיעוט ושוב י"ל כיון דכל התחלת האיסור הוי רק מכח חשש מיעוט בכה"ג י"ל דגם ס"ס ל"מ וכמ"ש הראב"ד והכ"מ פ"ו ממעשר דבדמאי דחז"ל אסרוהו על הס' אף ס"ס ל"מ ונהי דחזינן דגם למ"ד ווסת ד"ת ולשי' רש"י הנ"ל הוי רק טומאת ס' ואפ"ה מצינו בסי' קפ"ד דבעברו ימים שתוכל לספור ולטבול מועיל ס"ס שאני התם כמ"ש המנ"י בסי' קפ"ה דמסתמא דרכה לטבול והוי כמו ס' הרגיל דבכה"ג אף ס"ס ברה"י מהני כמ"ש בתוס' פסחים ד"ט אבל היכי דחז"ל חששו רק משום דהוי מיעוט דשכיח שתראה בהרגשה אף דהוי ס"ס שמא לא ראתה כלל ושמא לא טעתה בהרגשת עד בכה"ג שפיר י"ל הואיל דהספיקות לא שכיחי להיתר טפי מלאיסור וכיון דכל התחלת האיסור הי' רק מחשש מיעוט שוב אף ס"ס ל"מ וז"ב בכוונת דברי החוו"ד:

ג) **לענין** דינא לא מבעיא לשי' הרי"ף והרמב"ם אף בדיקה א"צ בעבר שעת הווסת ואף להסוברים דצריכה בדיקה י"ל הטעם משום דאיכא לברורי עכ"פ צד האיסור אבל אם בדקה אף שנאבד העד שוב י"ל דמותרת כיון דעיקר החשש דבעי בדיקה משום דעכ"פ אפשר לברר צד האיסור אבל כשנאבד דליכא לברורי כלל שוב י"ל דסמכינן אחזקת טהרה ובפרט דגם בנאבד העד איכא ס"ס שמא העד נקי ואף אי אינו נקי שמא לא הרגישה ואי דמדרבנן טמאה גם שלא בהרגשה מ"מ לענין הדרבנן שוב יש ס' שמא העד נקי וכמ"ש הפמ"ג במ"ז יו"ד סי' נ"ג דבנאבד חשיב ס"ס ונהי דהניח הדבר בצ"ע מ"מ בפמ"ג סי' ע"ד כ' כן להדיא ואף א"נ כשיטת החוו"ד דבנאבד העד טמאה ואף דאיכא ס"ס מ"מ כתבתי בטעמו די"ל דבכה"ג דכל התחלת האיסור הוי רק מחשש מיעוט ל"מ ס"ס מ"מ כ"ז בנאבד העד אבל בהטילה מר"ג נהי דגם במר"ג י"ל דטעתה וסברה דהרגשת מר"ג הוא מ"מ הרי גם במצאה דם במר"ג לשי' כמ"פ טהורה דתולין שהדם

בא ממקום מר"ג ונהי די"ל שמא בתר דתמו מר"ג קאתי דם וגם לשי' הר"ח גם במצאה במר"ג עכ"פ טמאה משום כתם כמפורש בסי' קצ"א מ"מ כ"ז עכ"פ במצאה דם במר"ג אז חוששין שמא הדר מר"ג למקור ואתי דם אבל הכא דליכא דם לפנינו מהכ"ת לחוש שמא ראתה דם בהטלת מר"ג הואיל דלא שכיח כלל דם מקור לבוא בשעת הטלת מר"ג ודמי קצת למ"ש הפמ"א דזקינה א"צ לחוש לכתם ותמהו עליו ממתני' דמפורש דדיין שעתן ומוכח דעכ"פ חוששת לכתם וכ' האחרונים דכוונתו דזקינה א"צ לחוש ברואית דם במר"ג הואיל דמסולקת דמים וגם ל"ש דם מקור לבוא בשעת הטלת מר"ג ע' שו"ת מהרי"א הלוי מ"ש בזה וה"ה הכא כיון דווסת דרבנן דמה"ת חזקת טהרה עדיפא וגם בשעת הטלת מר"ג הרי ל"ש לבוא דם מקור א"כ בוודאי די"ל דכיון דליכא דם לפנינו בוודאי דאין לחוש בדיעבד שמא ראתה בשעת הטלת מר"ג ומ"ש כת"ה בשם הגה"צ מ' צדוק ז"ל מלובלין שהשיג על החוו"ד והביא ראי' מהא דתולין במכה אף שראתה בהרגשה הנה לא אאמין אם הדבר יצא מפי הגה"צ הנ"ל דלא דמי כלל דשאני התם דיש לנו לתלות במכה נהי דלמ"ד ווסת ד"ר לא תלינן במכה וכמ"ש בתוס' נדה דט"ז דאמרי' דט"ד נדה מעורב בה אבל למ"ד ווסת דרבנן ומה"ת ל"ח שמא תראה בזמן ווסת ורק חז"ל חששו שמא תראה בזה שוב עכ"פ יש לתלות במכה אבל היכי דליכא במה לתלות שוב י"ל כדברי החוו"ד דכיון דחז"ל חששו לכתחלה שמא תראה בהרגשה ה"ה דגם בדיעבד בנאבד העד יש לחוש שמא ראתה בהרגשה וסבורה שהרגשת עד הוא נחזור לדינא נלע"ד דקשה להחמיר להצריך מוך דחוק כ"ז הווסת אבל עכ"פ צריכה לבדוק איזה פעמים בעד בדוק ולהשגיח עליו אם הוא נקי אבל אם הטילה אז מר"ג אף דלא תוכל לידע אם המר"ג הי' נקי אפ"ה ליכא חשש ודלא כהפת"ש הנ"ל כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק משפטים תרע"ד ראדמישלא יצ"ו:

הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן נ

להרב הגה"צ בנש"ק וכו' כש"ת מ' יחזקאל פאנעט שליט"א אבד"ק דעש יצ"ו **בדבר** שאלתו באחד שנלקח לצבא והלך למרחקים ובאו אח"כ למקום דירת ב"ב אנשי חיל ובתוכם הי' ג"כ יהודי א' והי' להם אכסניא בביתו אצל אשתו ואח"כ ביקש היהודי הנ"ל מהאשה בעלת אכסניא לתת לו רשות לעבוד שם בביתה מלאכת סנדלר וישלם לה בעד זה איזה סכום וכן הי' ועי"ז נעשה רגיל ובן בית אצלה ובכלות ה' חדשים מנסיעת בעלה מביתו יצא קול בעיר שבאשה זו הי' הכרת עיבור וכשדיברו עמה מזה התחילה לומר שעכו"ם א' אנסה בדרך ואח"כ הגידה שיהודי העובד בביתה בא פ"א לביתה בלילה

ובישל לעצמו מה לשתות וביקש ממנה ג"כ לשתות ולא רצתה והכריח אותה ואת בתה הילדה לשתות ונשתכרה מאוד ואז בוודאי זנה עמה כי לא ידעה כלל ממה שנעשה עמה ולמחר כשראתה שדובר עמה דברי נבלה אז הבינה מה שעשה לה בלילה וכעת אחרי ככלות י"א חדשים מנסיעת בעלה ילדה בת וכעת הבעל בא לביתו ושואל אם מותר לו לדור עם אשתו והנה בתם הילדה אומרת כי פ"א בא האיש הנ"ל להחדר דרך החלון ושכב א"ע במטת אביה ואמה הלכה אליו והבועל הנ"ל אומר כי הכל הי' מרצונה ומעולם לא היתה אנוסה והבעל מאמין טפי לדברי אשתו זה תורף השאלה:

א) והנה כת"ה העיר די"ל בהא דלשי' הר"י נאמנת לומר נאנסתי הטעם משום דרצון ל"ח רוב גמור כמ"ש בתוס' כתובות ד"ט דהוו רק רוב מדרבנן ולכן נאמנת משום דאומרת ברי לי נגד רוב שאינו גמור וכ"ז היכי דטוענת נאנסתי אבל הכא לתלות שנשתכרה כל כך כשכרות של לוט י"ל דהוי כמו מיעוט גרוע ושוב בכה"ג רצון חשיב רוב גמור ושוב לא מהימנא וגם העיר דגם בטוענת נאנסתי צריכה עכ"פ מיגו ובהאי דפ"פ יש לה מיגו דזנתה בהיותה קטנה אבל הכא דכבר יש לה בת מאיזה שנים שוב ל"ל מיגו וגם העיר דכיון דהבועל מכחישה א"כ חשוב כברי וברי ושוב י"ל דלא מהימנא נגד הרוב עכת"ד הנה בראש מ"ש כת"ה דסברת הר"י בהא דנאמנת לומר נאנסתי הוא משום דרצון ל"ח רוב גמור לכאורה הי' מקום ליישב בזה דברי הרמב"ם בפיהמ"ש ודברי הרע"ב במתני' פ"ק דכתובות גבי משארסתני נאנסתי דר"ג אומר נאמנת ופירשו דצריכה לישבע היסת שהוא כדבריה ותמה בתויו"ט דהא ברמב"ם פי"א מאישות לא כ' הכי ורק דיוכל להטיל חרם אבל מהיכי תיתי להשבועה הא אין נשבעין על טענת ס' ואף לשי' הרמ"א בסי' ע"ה דביש רגל"ד משביעין מ"מ הכא מאי רגל"ד איכא הא חזקה"ג מסייע דהשתא הוא דנבעלה עכת"ק והנלע"ד עפמ"ש בתוס' ב"מ ד"ג דבטוען ס' עפ"י העד מועיל להשביע שבועה ד"ת וא"כ כבר העיר בשו"ת ברית אברהם די"ל דרוב יועיל לחייב שבועה מק"ו מע"א ורק שכתב דא"א לחייבו שבועה נגד הרוב כיון דמכח הרוב נחזיקו שנשבע לשקר הואיל דהרוב מוחזק אצלינו לבירור עיי"ש ולפ"ז י"ל כ"ז היכי דהוי רוב גמור שפיר הנשבע נגד הרוב חשיב כמו נשבע לשקר אבל היכי דהרוב אינו רוב גמור בכה"ג פשיטא דהנשבע נגד רוב כזה לא יהי' מוחזק כנשבע לשקר ואפ"ה יועיל לחייב שבועה הואיל דעכ"פ גם רוב שאינו רוב גמור לא גרע מטוען ספק עפ"י עד דמועיל לחייב שבועה א"כ גבי משארסתני נאנסתי הרי הוא טוען שמא עד שלא ארסתיך ושמא תחתיו וברצון וכמ"ש בתוס' כתובות ד"ט ובפנ"י שם וא"כ בצד הספק שמא תחתיו וברצון בזה הרוב רצון מסייע להבעל ומבואר בכתובות דט"ז דברוב מסייע להאשה משוי לטענת הבעל לטענת

שמא ה"ה הכא ע"ו רוב המסייע לבעל מועיל עכ"פ להשביעה שהיתה אנוסה וכקושית הבר"א והכא לא נחזיקה כנשבעה לשקר כיון דרצון ל"ח רוב גמור וכיון דמחויבת לישבע שהיתה אנוסה שוב מגלגלין עליה ג"כ לישבע שנאנסה תחתיו אף דבזה ל"ח טענתו טפי מספק מ"מ גלגול שבועה בא גם על הספק ומיושב הכל בס"ד ודו"ק:

ב) נחזור למ"ש כת"ה לשי' הסוברים דפיתוי קטנה חשיב אונס א"כ מכ"ש בזנתה בעת שטותה דחשובה אונס וא"כ ה"ה בזנתה בעת שכרותה דחשיבה אנוסה הנה לכאורה אם כנים דבריו הי' מקום לומר אף לשי' הסוברים דקטנה נאסרה בזנות מ"מ לפמ"ש בח"ס אה"ע סי' קע"ב דקטנה שלא הגיעה עוד אף לכלל קצת דעת לכ"ע לא נאסרה וכן כ' בח"ס יו"ד סי' שי"ז דאף דלא נאמר שיעורין לב"נ מ"מ ב"נ קטן שלא הגיע עוד לכלל קצת דעת לכ"ע פטור מעונש א"כ ה"ה בנשתכרה הרבה עד שסר ממנה כל דעתה באותו שעה בכה"ג חשיבה כאין לה אף קצת דעת ולא נאסרה אליבא דכ"ע ובזה מיושב מ"ש בש"ש שמעתתא א' פט"ז דקטנה המקנין אותה מקטן בן ט' מותרת לבעלה דחשיב בכלל דשאבד"ל ולכאורה קשה מש"ס סוכה דמ"ב דמבואר דקטן חשיב דשיבד"ל ולפ"ז א"ש דהש"ש מיירי כ"ז שלא בדקוהו אם יש לו אף מקצת דעת שפיר הוי דשאבד"ל אבל התם בסוכה דמ"ב דמיירי ששואלין אותו אם יודע לומר שנגע בטומאה בכה"ג חשיב כיש לו עכ"פ קצת דעת שפיר חשוב דשיבד"ל וז"ב אך בגוף הדבר י"ל דלא מהימנא אך באמת י"ל כיון שכוח א"כ דבר זה חשוב בגדר מיעוט דל"ש ושוב י"ל דלא מהימנא אך באמת י"ל כיון דשכיח להשתכר מעט וזה ג"כ שכיח שע"י שכרות מעט נופל שינה על האדם ושינה הרי ג"כ חשוב אונס ונהי דמצינו בש"ס דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן מ"מ מפורש בש"ע סי' תכ"א לחלק בין היכי שהלכו שניהם לשכוב ביחד אז ל"ח אונס אבל באם א' הלך לשכב יחידי ואח"כ שכב חבירו אצלו אז הראשון חשיב אונס גמור וע' בשו"ת עבוה"ג סי' ס"ט שהביא סברא זו בשם הר"ן וע' שו"ת רח"כ או"ח סי' י"ט לענין אשה שהמיתה ילד בשעת שינה מ"ש בזה א"כ נהי דהיא אינה אומרת שבא עליה בשעת שינה מ"מ הכא הרי לפי דבריה אינה יודעת כלל ממה שעשה עמה בלילה וא"כ יש לנו לפרש דבריה דע"י מעט שכרות היתה ישינה וכהא דמצינו דמתרצין דברי העדים שלא והי' כמוכחשין ה"ה הכא יש לנו לפרש דבריה כדי שלא להוציאה מחזקת כשרות וחזקת היתר לבעלה אך אכתי יש לנו לדון לפי"מ דמבואר בש"ס נדה ד"ג ישינה נמי אגב צערא מתערא ומרגשת יציאת דם ומבואר בס"ט סי' קפ"ג וסי' ק"צ דגם כתם הנמצא בשעת שינה ג"כ אינו רק מדרבנן מדלא ארגשה עיי"ש שהשיג על הלבוש ומהר"מ לובלין בזה וא"כ לפי"מ דאיתא בנדה דנ"ז כסבורה הרגשת שמש הוא א"כ י"ל כמו דתוכל להרגיש יציאת הדם בשעת

שינה ה"ה דתוכל להרגיש בשינה הכנסת השמש ושוב ל"ח אנוסה ושוב י"ל דנאסרה אך באמת י"ל דתיכף אחר הכנסת השמש אף דמרגשת שהכניס בה מ"מ אז שוב י"ל יצר אלבשה וכהא דכתובות דנ"א וע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' קנ"ה שכ' דבהרגישה באמצע תשמיש ולא הודיעה לו פטורה מקרבן מכח יצר אלבשה רק שנסתפק די"ל בנדה כיון דיש לה היתר ל"ש יצר אלבשה עיי"ש ולכאורה דבריו צ"ע מהא דכ' בתוס' שבועות די"ז דלגבי בעל י"ל יצר אלבשה אסוף ביאה גם בנדה וחשיב שב מידיעתו על תחילת ביאה ואפ"ה בפורש באבר חי חייב חטאת גם אגמר ביאה עיי"ש ולפ"ז נשמע דאף א"נ דגם באשה שייך יצר אלבשה אפ"ה י"ל דחייבת וכמו דחזינן גבי בטל די"ל יצר אלבשה ואפיה חיוב אגמ"ב בפירש באבר חי וה"ה באשה וא"כ דברי הח"ס לכאורה צ"ע אולם ראיתי דיש לחלק דוקא בבעל דקעביד מעשה שפיר חייב אבל אשה דחשיבה קרקע עולם נהי דחייבת משום דהנאה חשיב כמעשה כמ"ש בתוס' ב"ק דל"ב מ"מ בגמ"ב די"ל יצר אלבשה שפיר פטורה וצדקו דברי הח"ס ולפ"ז י"ל דבזנות היכי דהיתה ישינה נהי שנתעוררה בהכנסת השמש מ"מ י"ל ממנ"פ בתחילת ביאה חשובה אנוסה ובגמ"ב שוב י"ל יצר אלבשה ושוב לא נאסרה:

ג) **ובזה** י"ל מה שהעיר בני הרה"ג מ' חיים יחי' בהא דקאמר בקידושין ד"י איבעיא להו תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה נ"מ בהערה בה ופשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר א"נ בכה"ג שקידש בביאה והמלמ"ל פ"א ממכירה העיר לשי' מהריב"ל דכמו דשבועה חשוב כפריש ה"ה היכי דיעבור איסור גם בסתמא חשוב כפריש א"כ לשי' התוס' שם דבפריש שיקנה בהעראה לכ"ע קני בהעראה א"כ בכה"ג אי נימא דלא קני בהעראה יעבור איסור ושוב י"ל דע"י האיסור חשיב כפריש שיקנה בהעראה וא"כ מה מספקא לי' להש"ס הרי בכה"ג פשיטא דקונה בהעראה עיי"ש ולפ"ז העיר בני הרב שיחי' גם בהא דקאמר הש"ס בהערה בה ופשטה ידה וקיבלה קידושין מאתר לשי' התוס' שם דהיכי דפירש מיד לכ"ע העראה קונה ועיקר האיבעיא הוא בלא פורש עד אחר גמ"ב א"כ מאי מספקא לי' להש"ס הרי פשיטא דבלא פירש עד אחר גמ"ב דקונה בהעראה הואיל דע"י איסור חשיב כפריש ולשי' התוס' דבפריש לכ"ע קונה בהעראה א"כ שוב גם בסתמא חשוב כפריש דהרי ע"י שקיבלה קידושין מאחר וא"נ דלא קנה אותה בהעראה נתקדשה להשני וכיון דאינו פורש א"ע ממנה עד אחר גמ"ב כמ"ש התוס' שם א"כ חשיב כבא על א"א וא"כ ע"י האיסור חשיב כפריש לקנות בהעראה ושוב פשיטא דקונה בהעראה ומאי מספקא לי' להש"ס עכת"ק ולפ"ז א"ש דבאמת אגמ"ב אינו עובר כלל במה שאינו פורש ממנה די"ל יצר אלבשה וז"ב:

ד) **עתה** נבוא למ"ש כת"ה דכיון דאונס לא שכיח א"כ אינה נאמנת בלי מיגו באמת נודע מה שהעיר בשו"ת ספר יהושע די"ל דהא דאונס קלה אית לה הטעם דהוא גופא מפרסמת הדבר וכ"ז בפנויה שיודעת שבעלה ימצא פ"פ שפיר הי' לה לפרסם הדבר אבל בנשואה י"ל דרצתה להסתיר הדבר לפי שגם בביאת אונס גנאי היא לה וכמ"ש בתו"ש כתובות ד"ט ונהי דעכ"פ אחר שנתעברה הי"ל לפרסם הדבר אפ"ה י"ל שסברה שבזמן קצר יבוא בעלה לביתו וידור עמה ותוכל לתלות הילד מבעלה ואף בנולד הילד לי"א חדשים מ"מ תוכל לומר שהילד מבעלה ואשתהי ומפורש באה"ע סי' ד' דלא מבעיא בטוענת כך בוודאי דנאמנת ואף אם אינה לפנינו לטעון הכי מ"מ הוולד כשר ואינו ממזר דתולין דאשתהי ושוב ל"ש בזה הך דאונס קלא אית לה ושפיר נאמנת אף בלי מינו עיי"ש ופ' שו"ת כת"ס אה"ע סי' ו' שכ' ג"כ סברא זו וחוץ לזה י"ל דבנ"ד איכא מיגו דהיתה יכולה לומר שלא זינתה והוולד הוא מבעלה ואשתהי ואז היתה מכשרת גם את הוולד ואף שבתה הילדה סיפרה ממנה דברים מכוערים וא"כ היכי דיש עידי כיעור שוב לא תלינן דאשתהי ושוב ליכא מיגו כבר כ' הפוסקים דכ"ז ביש ב' ע"כ אבל הכא דליכא על הכיעור רק בתה הילדה לחוד אכתי יש לתלות דאשתהי ואכתי יש לה מיגו ונהי דטענת המיגו לא שכיח דאשתהי ל"ש ורק בטוענת אשתהי נאמנת משום דחז"כ וגם ח"ה לבעלה מסייע לה אבל לומר שתהי נאמנת לומר נאנסתי במיגו דאשתהי י"ל דכיון דאשתהי לא שכיח לא ניחא לה לטעון הכי ושוב ל"ל מיגו מ"מ י"ל חדא דמצינו בש"ך סי' פ"ב דנאמן לטעון החזרתי במיגו דנאנסו אף דנאנסו לא שכיח ובפרט די"ל דדוקא היכי דטענה שטוען עכשיו הוי שכיח וטענת המיגו הוי ל"ש אז י"ל דל"ח מיגו דנוח לו יותר לטעון טענה זו דשכיח מלטעון טענת המינו דהוי ל"ש אבל היכי דגם טענה שטוען עכשיו ג"כ ל"ש אז אף דטענת המיגו ג"כ ל"ש מ"מ חשיב מיגו הואיל דגם טענה זו ל"ש ודמי להיכי דשניהם הם טענות שכיח וכעין מ"ש במהרש"א יבמות ד"ה דהיכי דשניהם א' ש"ב חשיב כשניהם שוה בכל עיי"ש וכמו שהרגיש בזה בתומים בדיני מיגו אות מ"ו א"כ בנ"ד ממנ"פ אי נאנסתי הוי טענה דשכיח פשיטא דמהימנא לומר נאנסתי אף בלי מיגו ועיקר הא דבעי מיגו משום דאונס ל"ש א"כ אכתי יש לה מיגו דהיתה יכולה לומר דאשתהי נהי דל"ש מ"מ בכה"ג דגם טענה זו ל"ש שפיר חשיב מיגו אף אי טענת המיגו ל"ש וז"ב.

ה) **ובפרט** די"ל לפמ"ש הפוסקים דהיכי דלא איתרע החז"כ שלה נאמנת נאנסתי אף בלי מיגו א"כ בנ"ד דליכא עדים על היחוד ולפי דבריה לא נתייחדה עמו לפי שהדלת הי' תמיד פתוח ובפרט שבתה הי' תמיד בביתה נהי דבפרוץ ביותר לא סגי בשמירה

כזו ובפרט שהי' שמה בכל לילה איזה שעות שהי' עובד שם מלאכת סנדלר ולילה דמי לשדה כמבואר באה"ע סי' כ"ב מ"מ י"ל נשי לאו דינא גמירי לידע אם גם בכה"ג יש איסור יחוד וא"כ הרי כ' הנוב"י דבליכא עידי יחוד נאמנת לומר נאנסתי א"כ בנ"ד איכא ג' ספיקות להיתר שמא כסברת הספ"י והכת"ס דבנשואה ל"ש הא דאונס קלא אית לה וא"צ מיגו ואף לפמ"ש בשו"ת ד"ח אה"ע ח"ב סי' ד' דגם בנשואה י"ל אונס קלא אית לה, מ"מ שמא היכי דלא איתרע החז"כ א"צ מיגו ושמא בנ"ד חשיב בכלל יש לה מיגו דהיתה יכולה לומר אשתהי וכבר כ' הכת"ס דאשתהי חשיב ס' השקול ונהי די"ל דבנ"ד ל"ש לומר אשתהי כיון דלא הוכר עוברה רק אחרי ה' חדשים מנסיעת בעלה מביתו א"כ י"ל דכל כך לא הי' משתהי הכרת העיבור וכמ"ש בתוס' יבמות דל"ז דמה"ט א"צ להמתין אחר ג"ח לפי שכל כך לא הי' משתהי הכרת העיבור אפ"ה י"ל דוקא התם שפיר כ' התוס' דאחר ג"ח אם תינשא ידקדקו איזה זמן אחר הנישואין אם לא והי' ניכר עוברה ידעו שהוא מן השני אבל בנ"ד אפשר שהי' הכרת עובר עוד מקודם ה' חדשים לנסיעתו ורק שלא הי' רמיא עלה דאינשי לדקדק אחריה אם היא מעוברת ושפיר אכתי יש לה מיגו לומר דאשתהי ובפרט שיש לצרף סברת האומרים דבנשואה א"צ מיגו וגם הרי לשי' כמ"פ נאמנת לומר נאנסתי אף בלי מיגו וכת"ה חושש מכח זה שהבועל מכחישה באמת ז"א דוקא אם הי' הבועל אומר שלא בא עליה א"כ החז"כ הי' מסייע לדבריו וא"כ הי' האשה מוחזק למשקרת ושוב הי' מקום לחוש שמא זינתה עם אחר ברצון אבל הכא לפי דבריו שאומר שבא עליה ברצון א"כ עכ"פ הרי הוא מודה שבא עליה א"כ לדבריו עכ"פ רשע הוא א"כ החז"כ שלו כבר איתרע והחז"כ שלה לא איתרע באם היתה אנוסה א"כ טפי יש לנו לומר דוודאי לא זינתה ברצון כדי שלא לקלקל החז"כ שלה ודבריו לא מעלין הואיל דאף אם היתה אנוסה אבל עכ"פ הוי רשע ובדבר הכיעור שאמרה בתה הילדה כבר הבאתי דעדות על הכיעור מקרוב קטן ל"מ כלום ובפרט בזה"ז דיש חדר"ג לא מהימן הבעל לומר שמאמין לדברי העד כמפורש באה"ע סי' קע"ח ע"כ מכל הנ"ל נלע"ד דאם הבעל רוצה לגרשה יוכל לגרשה וכמ"ש בשו"ת רעק"א סו' צ"ט דבילדה ליב"ח אף א"נ דשריא לבעלה מכח אשתהי מ"מ אם חושש שמא זינתה יוכל לגרשה אף בע"כ ע"י היתר ק"ר עיי"ש אבל באין רצונו לגרשה אין בידינו לאוסרה עליו הואיל דגם בילדה לי"א חדשים ג"כ שייך אשתהי וכמ"ש הגרעק"א לדחות דברי שו"ת יד אליהו עיי"ש כנלע"ד בס"ד לדינא ולחומר הנושא וצרף לזה עוד רב גדול א' ועיין בספרי ח"ג סי' ק"ג:

א' מצורע כ"ח אדר ב' תרע"ו פה ווייצען יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן נא

להרב המאה"ג הצדיק בנש"ק כקש"ת מ' אברהם שמחה הורוויץ ז"ל אבד"ק בארניב יצ"ו **בדבר** שאלתו באחד שלוה לעצמו מעות בקאסע סכום מאה ר"כ על וועקסיל ושמעון הי' ערב לו בהקאסע וחתם שמו על הוועקסיל והסכום לא נכתב אז על הוועקסיל והי' רק חתימה חלקה וכשבא הזמן לשלם ראטע נתן הלוה וועקסיל אחר על המותר וג"כ בחתי' שמעון ושכח ליקח הוועקסיל הראשון בחזרה ואח"כ לקח א' מבעלי הקאסע הוועקסיל הראשון שהי' חתימה חלקה וכתב עליו ק"נ ר"כ ולוה לעצמו באיזה מקום סכום הנ"ל על הוועקסיל הלז וכעת ברח בעל הקאסע למדה"י וזה שהלוה המעות להבורח תובע כעת הסכום הנ"ל משמעון החתום על הוועקסיל ושמעון הערב תובע כעת מהלוה סכום הנ"ל ותורף טענתו שהלוה הי' הגורם לזה בזה שלא לקח בחזרה מהקאסע את וועקסיל הראשון בשעה שנתן להם וועקסיל השני זה תורף הטו"ת:

א) והנה כת"ה הביא מש"ע סי' קל"א סעיף ז' במו שערב לחבירו אצל עכו"ם כל מה שיגיע לו היזק מזה הערבות אף במעליל עליו העכו"ם אפ"ה חיוב הלוה לשלם הכל וכ' הרמ"א שם דבאונס דלא שכיח פטור וביאור הדבר י"ל לפמ"ש בשו"ת הרא"ש דהוו כהתנה עם הלוה שיפטרנו מכל מיני אונס שיבוא לו מזה הערבות ומצינו כמה פעמים דסתם הוי כהתנה עיי"ש א"כ י"ל כ"ז במידי דשכיח י"ל דעלה אז על דעתו שיוכל לצמוח לו היזק כזה אז שפיר י"ל דגם סתמא הוי כהתנה אבל במידי דל"ש בוודאי דלא עלה זאת על דעתו בשעת הערבות ושוב א"א לומר שיהי' חשיב כהתנה בכה"ג שפיר פטור הלוה כיון דהוא גופא הרי לא עשה לו ההיזק בידים ודוקא אם הי' ערב לו בפירוש להצילו מכל הפסד אז הי' מקום לחייבו אף בהיזק הבא ע"י אונס דל"ש וכנודע שיטת המרדכי דנהי דגרמא בניזקין פעור מ"מ בקיבל עליו חייב וע' בנה"מ סי' קע"ו ובשו"ת ח"ס חו"מ סי' קע"ח א"כ מכ"ש הכא דקיבל עליו להדיא להצילו מכל היזק בוודאי דהי' חייב אף באונס דל"ש אבל בלא קיבל עליו בפירוש א"כ עיקר החיוב הוי רק מכח אומדנא דאמרי' דגם בסתמא הוו כהותנה בכה"ג שפיר י"ל כ"ז במידי דשכיח דעכ"פ עלה על דעתו דבר כזה בשעת הערבות שפיר שייך אומדנא אבל במידי דל"ש דלא עלה על דעתו אז דבר כזה בכה"ג ל"ש אומדנא לומר דגם סתמא יהי' חשיב כהתנה ושפיר באונס דל"ש פטור הלוה וכדומה לזה מפורש בתוס' חולין דפ"ב בהא דנודע ההורג עד שלא נערף דתצא ותרעה בעדר ופריך בש"ס והא ירידתה לנחל איתן אוסרתה והקשו בתוס' נימא דהוי הקדש בטעות ותירצו דכיון דלא שכיח שימצא ההורג א"כ לא עלה זאת על דעתם בשעת הקדש א"כ בכה"ג א"א לומר אומדנא דאדעתא דהכי לא הקדישו עיי"ש וע' בתוס' נדה די"ב

ויבמות דס"ה שכ' ליישב בין הא דניסת ולא הי' לה בנים לבין אשה שאין לה ווסת דבאין לה בנים ואח"כ נתרפאה ל"ש לומר אדעתא דהכי לא גרשתיך הואיל דבזה הרפואה לא שכיח אבל באין לה ווסת דשכיח שתתרפא שפיר מועיל אומדנא לבטל את הגט עיי"ש וצדקו דברי הרמ"א בשם מהרי"ק בס"ד:

ב) וגם לסברא ב' שכ' הרא"ש שם דבאמת בעי שיהי' ברי היזיקא ורק דבערב אצל עכו"ם הואיל דעכו"ם רגיל לעשות עלילות חשיב ברי היזיקא וכ"ז עכ"פ במידי דשכיח בשום פעם אבל באונס דלא שכיח גם בערב אצל עכו"ם ל"ח בכלל ברי היזיקא ול"ח טפי מגרמא ושפיר בכה"ג הלוה פטור ולפ"ז י"ל דבנ"ד חשיב בכלל מידי דל"ש ול"ח טפי מגרמא דפטור הלוה וגם א"א לומר בכה"ג דבסתמא חשיב כהתנה הואיל דעיקרו מצד אומדנא ובמידי דנ"ש ל"ש אומדנא כסברת התוס' הנ"ל וחוץ לזה הרי מפורש בחו"מ סי' נ"ח דדוקא באמר לשליח שיקח את השטר אז אם לא לקח חשוב פושע ובנה"מ שם העיר מסי' נ"ה בשליש שהחזיר שטר למלוה דפטור דל"ח טפי מגרמא ושוב יפטור אף באמר לו לוקח את השטר וביאור דבריו י"ל דכיון דאינו ברור שהמלוה יגבה ממנו בשטר זה ולכך פטור בהחזיר שטר למלוה דל"ח טפי מגרמא ודמי להא דכ' בתוס' חולין דצ"ו דמה"ט מחזירין שטר בסימנים משום דלע"ע אין אנו דנין לענין להוציא ממון א"כ ה"ה היכי דאמר לו ליקח את השטר ולא לקח ג"כ י"ל דל"ח טפי מגרמא אך באמת יפה כ' הנה"מ דכיון דהזכיר לו לקיחת השטר וודאי הי' כוונתו שלא ליתן המעות עד שיקח השטר וכיון ששינה בשליחות חשיב בכלל פושע ומזיק דחייב ובאמת סברתו מפורש בתוס' ב"מ ד"ג וביותר ביאור בתוס' גיטין דכ"ט דכיון דנתינת המעות תלוי בהחזרת השטר א"כ בהזכיר לו לקיחת השטר הי' כוונתו שלא ליתן המעות עד שיקח השטר והשליח שלא עשה כן חשיב כעוות בשליחתו עיי"ש ויוצמח לפ"ז דאם השליח קיבל השטר בשעת נתינת המעות ואח"כ החזירו למלוה שפיר פטור דלא גרע משליש שהחזיר שטר למלוה דפטור עכ"פ מפורש יוצא מהא דסי' נ"ח דבלא הזכיר מלקיחת השטר אף שהגיד להשליח שהמלוה יש לו שטר אפ"ה פטור השליח ול"ח פושע משום דיוכל לומר שסמך על אמונתו וגדולה מזו נודע מחלוקת הש"ך והב"ח דשיטת הב"ח בפירוש דברי הטור דבהודיע להשליח שחוב זה יש עליו שטר מחויב עכ"פ ליתן המעות בפני עדים והש"ך חולק דאף בשילם שלא בפני עדים ג"כ פטור ואף דמפורש בסי' ק"ל סעיף ה' דערב שפרע למלוה ולא קיבל השטר דאינו יכול לגבות מהלוה התם יפה כ' הש"ך דכיון שהערב רוצה לגבות מהלוה מחויב להחזיר לו שטרו ודמי להא דמפורש בחו"מ סי' נ"ד דאם המלוה אינו מחזיר השער ללוה א"צ לשלם לו חובו ואם המלוה אומר שאבד

השטר והלוה מכחישו נשבע המלוה היסת ודעת הה"מ דמה"ט חייב המלוה לישבע אף דהשטר אינו שו"פ מ"מ כ"ז שאין מחזיר לו שטרו אין הלוה מחויב לפרוע לו אבל הש"ך השיג עליו דכ"ז היכי דהמלוה מודה שיש לו השטר ואינו מחזירו אז אין הלוה מחויב לפרוע חובו אבל בטוען שאבד השטר בוודאי דהלוה מחויב לשלם לו והא דחייב לישבע הטעם דהשטר שו"פ להיות לראי' ביד הלוה שפרע חובו עיי"ש עכ"פ נשמע דאם השטר קיים אין הלוה מחויב לפרוע עד שמחזירין לו השטר א"כ צדקו דברי הש"ך בסי' ק"ל דאם הערב רוצה לגבות חובו מהלוה שפיר מחויב להחזיר לו השטר דלא עדיף בזה כח הערב מכח המלוה ע"כ בנ"ד דהערב לא הגיד להלוה לוקח בחזרה וועקסיל ראשון א"כ לא פשע הלוה מידי דסמך עצמו דהערב נותן נאמנות לבעלי הקאסעס שלא יתבעו עוד על הוועקסיל ראשון א"כ פשיטא דל"ח בכלל גרמי רק כגרמא דל"ח ברי היזקא וגם ל"ח בכלל היזק נעשה מיד ע"כ לענ"ד לא מבעיא דאין לחייב את הלוה לשלם הסכום ק"נ ר"כ אלא דנלע"ד דאף מחצה אין לחייבו הואיל דכעת המעות שלוקחים משמעון הערב הוא בגזילה א"כ הא קיי"ל אין אדם נתפס על חבירו ומכ"ש להוציא בוודאי דא"א להוציא ממנו כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' חיי תרס"ה ראדימשלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן נב

להרב הה"ג כש"ת מוה"ר מנחם מענדעל איצינגער נ"י מפרישטוג יצ"ו.

בדבר שאלתו בישראל שהי' סוחר שמרים והוא מוכר לערלים שיש להם חניות בכפרים וקודם הפסח כותב להפאבריק שישלחו שמרים להערלים בהכפרים על נאכנאהמע על שמם רק אחה"פ נותן בעל הפאבריק פראוויזיאן משמרים הללו להישראל הנ"ל ונסתפק כת"ה דיש בזה כמה חששות לאיסור א' כיון דבעל הפאבריק שילח השמרים עפ"י ציווי הישראל א"כ לפי הנימוס דמי שכותב לשני שישלח לו סחורה מוכרח לקבלו וא"כ מכח המנהג הלז י"ל דחשיב בכלל קנין סטימתא שנית הואיל דאם יתקלקל הסחורה על הבאהן יחיל ההפסד א"כ י"ל דחשיב כקע"א ועכ"פ לא גרע מאחריות אלם ונהי דגם הערלים מהכפרים יצטרכו לשלם להישראל באם יתקלקל הסחורה אפ"ה י"ל כיון דהישראל ובוודאי לא יתבע מהערלים לפי שהם קונים שלו וא"כ הדבר דומה לסברת המג"ש פסחים דכ"ט בישוב קושית התוס' על רש"י ותורף דברייי דהיכי דהגוי חלוש והישראל לא ישלם לו אף שהישראל קע"א אינו עובר בב"י וממילא דמותר באכילה חמץ של אחרים לראב"י עיי"ש וה"ה הכא עכת"ד:

א) הנה במה שהעיר דבנ"ד י"ל דחשיב בכללן קנין סטימתא באמת גם בקנה ישראל חמץ מנכרי בקנין סטימתא כ' במק"ח סי' תמ"ח דיוכל הישראל לחזור הואיל דסטימתא הוי רק קנין דרבנן א"כ להפקיע זכות ישראל לא תיקני וכסברת התוס' גיטין די"ג דממונו של ישראל לא הפקיעו ע"י מעמ"ש אולם לפמ"ש בנה"מ סי' ס"ו דקנין דרבנן כזה המועיל אפי' בדיניהם שוב מהני אף להפקיע מרשות הישראל וא"כ בנ"ד דהוי מנהג גם בדיניהם שוב בוודאי דהוי קנין ובפרט בנ"ד שגם בעל הפאבריק הוא ישראל כ"א בוודאי דמועיל בו סטימתא ושוב יש לחוש דקנה הישראל השמרים בסטימתא אך באמת זה לא מיקרי בגדר סטומתא הואיל דלא מכרו לו סחורה מיוחדת רק שצוה לשלוח לו שמרים אבל אין הסחורה מבוררת ול"ש בו קנין ורק חיוב הגוף מוטל עליו לקבל הסחורה אחר שיהי' נשלח לו אבל לע"ע אין לו שום קנין דא"א לחול קנין על דבר שאינו מבורר וכמ"ש בשו"ת פמ"א ובשו"ת ד"ח ובשו"ת ביש באריכות עיי"ש וכן כ' בשו"ת מהרי"א הלוי סי' ב' בשם הישי"ע ז"ל ובפרט דבנ"ד הי' בקשת הישראל לשלוח השמרים על שם הערל וליד הערל בוודאי דליכא בזה אף התחלת קנין להישראל ובוודאי דאינו עובר בב"י ובפרט דכל ימי הפסח אין החמץ ברשות הישראל א"כ לשי' הגאונים חמצו של ישראל ברשות עכו"ם אינו עובר ורק דעת הרא"ש דעובר משום דהשאילו נפקד לשמירת ממונו ביתו דמפקיד קרינא בי' וכשיטת הרשב"ם דחצר הנפקד קני למפקיד וכ"ז בנשלח על שם הישראל י"ל דנשאל המקום לבעל החמץ אבל בנשלח מהפאבריק טל שם הנכרי א"כ הבאהן משמר החמץ לצורך הנכרי ושוב לא נשאל המקום להישראל ושוב שפיר אינו עובר לפי שאינו בבתיכם ונהי דלשי' הר"ן עכ"פ אסור מדרבנן והיכי דבגוף החמץ שייך ב"י אף דלא עבר רק מדרבנן ג"כ אסור וכמ"ש במג"א סוסי' תמ"ז וע' בש"ע הרש"ז שכ' דאם הפקידו בלי ידיעת בעל החצר אף דלא עבר בב"י ד"ת דל"ש לומר שהשאיל לו חצירו אפ"ה אסור כיון דעכ"פ מדרבנן בעי ביעור וע' שו"ת עטר"ח סי' ד' אך באמת כבר כתבתי במק"א דאף לשי' הט"ז דבחמצו של ישראל ממש ל"מ אף כשהוא ברשות עכו"ם אפ"ה היכי דלא הי' של הישראל מעולם ורק שקנהו מהעכו"ם ונשאר ברשות העכו"ם בכה"ג כתבתי דכיון דמעולם לא הי' ברשות הישראל שפיר אינו עובר וחילי מתוס' ב"מ ד"ע ופסחים ד"ו עיי"ש:

ב) אולם לכאורה מבואר מדברי הח"י בסי' תמ"א להיפוך בהאי דישראל שהלוה טל חמצו של עכו"ם דבמעכשיו לחוד אינו עובר וכ' הח"י דכיון דלא הי' רק קנין כסף ובדרך תנאי לא קני הישראל מבואר מדבריו דאי הי' חשוב קנין אף דלא בא מעולם לרשות הישראל אפ"ה עובר אך י"ל דכ"ז בקנה בקנין ד"ת אז שפיר לשי' הט"ז אף אם אינו

ברשותו עובר דעל זה לא קאי קרא דבבתיכם אבל בלא קנהו רק בקנין סטימתא דלשי' רוה"פ ל"ח טפי מקנין דרבנן ומפורש בתוס' בכורות די"ג דבלא קנו רק בקנין דרבנן ל"מ לחייבו בבכורה ורק בחמץ הואיל דגזה"כ דעובר בב"י גם בחמץ שקע"א אף למ"ד דהגל"מ לאו כמ"ד וכן עובר ע"י זכות הואיל אי בעי מיתשל וע"כ משום דעכ"פ חשיב מצוי בידך וכמ"ש בשאג"א סי' ע"ז ה"ה דעובר מה"ט בקנה בקנין דרבנן דעכ"פ חשיב בכלל מצוי בידך אבל עכ"פ בנ"ד כיון דבאמת מה"ת ל"ח שלו ורק דלא גרע מזכות גול"מ א"כ שפיר היכי דעובר רק מכח חידושא דקרא דלא ימצא שוב עכ"פ בעי שיהי' בבתיכם וכמ"ש הט"ז, א"כ אף לשי' הט"ז י"ל דאינו עובר בנ"ד ובפרט דכבר כ' בש"ע הרש"ז ז"ל דלא כהט"ז, והא דעובר בחמצו של ישראל המופקד בבית עכו"ם משום דהשאיל לו רשותו עיי"ש א"כ בנ"ד דנשלח על שם נכרי ושוב נקנה המקום להעכו"ם ונהי דעכ"פ מדרבנן יש לאסור משום דל"ח ביעור וכשיטת הר"ן לענין זה שפיר י"ל כיון דמעולם לא בא לרשות ישראל ולא חל עליו חובת ביעור בכה"ג בוודאי דשרי לאחה"פ ובפרט די"ל דזה ל"ח בכלל קנין סטימתא ולא נקנה כלל להישראל ובוודאי דאינו עובר בזה:

ג) **והנה** כת"ה העיר דכיון דאם יפדו השמרים מהבאהן ויהי' מונח שם איזה ימים יתקלקל הסחורה א"כ הרי יתבע הפאבריק ממונם מהישראל ודמי לישראל שקע"א ונהי דגם הערלים שוב יצטרכו לשלם להישראל מ"מ חשוב רק כהפקידו ביד עכו"ם אחר ותלוי במחלוקת המג"א והח"י סי' ת"מ הנה באמת מפורש שם בח"י דדוקא היכי דמתחילה כשקיבל עליו הישראל אחריות לקחו לרשותו אז שפיר ל"מ אף במסרו אח"כ לרשות עכו"ם ואפי' באם הנכרי השני מקבל עליו אחריות אבל אם הישראל לא קיבל כלל החמץ לרשותו ורק הנכרי בעל החמץ הניחו בבית עכו"ם אחר והישראל קע"א אז גם להח"י שרי כיון דל"ח בבתיכם ועיי"ש בפמ"ג שכ' דבכה"ג שוב לשי' המג"א אסור הואיל דהמג"א אינו מחלק בין בא לרשות הישראל או לא רק לדידי' העיקר תלוי אם הוא בבית בעליו אז שרי אף אי הישראל קע"א ובאם הוא בבית עכו"ם אחר אז בעי דוקא שלא יקבל הישראל אחריות ולשי' הח"י אם לא בא כלל לרשות ישראל אז שרי אף אם הישראל קע"א א"כ בנ"ד ממנ"פ שרי לשי' הח"י מותר הואיל דלא בא כלל לרשות ישראל ול"ח בבתיכם ואינו עובר אף בקע"א ולשי' המג"א שוב שרי מכח זה דגם הערלים מכפרים יתחייבו לשלם ול"ח כאילו הישראל קע"א ונהי דאכתי שייך החשש שכ' כת"ה דהישראל לא יתבע מהעכו"ם הקונים אצלו ודמי לסברת המג"ש אפיה לענין זה י"ל חדא הרי לשי' הח"י היכי דלא בא מעולם לרשות ישראל שרי אף אם כל האחריות הוא על הישראל ועיקר החשש לשי' המג"א דלדידי' אם אינו ברשות בעליו ורק בבית עכו"ם

אחר אסור באם הישראל קע"א אפ"ה י"ל בנ"ד באמת מצד הדין יצטרך הערל לשלם באם לא יפדה השמרים ויתקלקלו ורק דיוכל להיות שהישראל יוותר עם הקונים בטובו א"כ יהי' בגדר מחילה ובכה"ג אכתי ל"ח כאלו האחריות על הישראל לחוד ודוקא בישראל שאכל חמצו של נכרי לראב"י דמותר באכילה ורק דרוצין דע"י קבלת אחריות כמו דעובר בב"י ה"ה דאסור באכילה משום דאיתקש שאור דאכילה לשאור דראיה בזה יפה כ' המג"ש דכיון דגם בקע"א באמת ל"ח שלו לדידן דס"ל דהגל"מ לאו כמ"ד וכל הא דעובר ע"י זכות קע"א הוי רק מגזה"כ דעכ"פ חשיב מצוי בידך וכיון דכל הא דעובר בקע"א הוי רק משום דחשיב מצוי ושפיר היכי דהישראל יוכל להציל א"ע מהעכו"ם מבלי לשלם לו שוב אף בכלל מצוי לא הוי ושפיר אינו עובר אבל אי הי' הדין דקבלת אחריות משוי כשלו ממש והוי לי' קנין בגוף החפץ פשיטא דגם בישראל אלם הי' מיקרי אחריות וכמ"ש הב"ט א"כ בנ"ד דמדינא העכו"ם יצטרכו לשלם להישראל בוודאי די"ל דאף דלא יתבע מהם מ"מ היכי דמדינא חייבים לשלם גם אחריות אלם מיקרי אחריות ושוב ל"ח כאילו הישראל לחוד קע"א ושוב בין להמג"א בין להח"י שרי בנ"ד דכיון דמעולם לא בא לרשותו וגם הערלים חייבים באחריות וכנ"ל ובאמת כה דחו האחרונים בהא דפקפק המק"ח במכירות חמץ שלנו דחשוב כעכו"ם אלם לפי שהוא עני ודחו דבריו דכיון דחייב הערל לשלם ורק שאין לו אבל אכתי ל"ח כאחריות אלם ע' שו"ת ד"ח ושו"ת מהר"י הלוי ובפרט דלשי' הח"י היכא דלא בא מעולם לרשות הישראל אף באם כל האחריות הוא על הישראל ג"כ אינו עובר ע"כ הדבר פשוט דליכא שום חשש בנ"ד מכח כל הני חששות:

ד) **ואכתי** יש קצת לדון בזה שהישראל מקבל ריוח אך באמת הואיל דהוכחתי דאין לו שום קנין בהחמץ יוכל אח"כ לקבל ריוח ובפרט ע"י הבלעה בחשבון ונהי דמצינו באו"ח סי' ת"נ דבתנור של ישראל ואפה בו עכו"ם חמץ שלא מדעת בעל התנור דאסור לקבל מעות לכתחלה ורק בדיעבד שרי מ"מ י"ל שאני התם דעכ"פ התנור הוא של הישראל ומחויב ליתן לו שכר תנור א"כ חשוב כנהנה מחמץ בפסח אבל בנ"ד דבעל הפאבריק שולח החמץ להעכו"ם א"כ באמת אינו מגיע להישראל שום רווח מזה ורק מחמת שהישראל הוא סוחר שלו כל השנה נותן לו הפראוויזיאן גם כעת אף שהישראל אינו נותן מעות כעת בעד הסחורה א"כ בכה"ג חשוב רק כהנאה הבא לו מן הצד ולא מיקרו בכלל נהנה מחמץ וכה"ג מפורש בירושלמי לפי שאין דמיהן ובפרט בהבלעה בחשבון בוודאי שרי ליקח כנלע"ד בס"ד לדינא:

ח' ניסן תרס"ב ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן נג

להרב המאה"ג חו"ב בנש"ק וכו' כש"ת מ' פנחס יוסף נ"י אבד"ק בארעמעט יצ"ו:
בדבר שאלתו שנתערב ב' כפות א' של חלב ואחד של בשר ושניהם ב"ו ותחבו שניהם לתוך קדירות א' לתוך חלב ואחד לבשר ורק הספק אי נתחב הכף חלב לתוך חלב או לבשר וגם יש ספק שמא הי' בהקדירה ששים נגד הכף ואח"כ בתוך מעל"ע מתחיבת הכף לתוך קדירה של בשר תחבו עוד הפעם הכף הלז לקדירה של בשר אך מתשמיש של עצמו עבר מעל"ע ורק שהי' בתוך מעל"ע לתחיבת הקדירה של בשר שיש בו ספק שמא הי' ס' נגד הכף וכעת יש לדון על שני הקדירות בשר וכת"ה העיר דבנ"ד הרי יש ס' שמא הכף הנתחב לבשר הי' באמת כף של בשר ורק בספק א' א"א להקל וממילא נאסרה הקדירה של בשר מספק שמא הי' כף חלב וממילא נאסרה ג"כ קדירה ב' הואיל דנאסר הכף מבליעת בשר ונאסרה הקדירה ב' מבליעת איסור שבכף ונהי דבליעת חלב שבכף כבר נפגם כעת אפ"ה נאסר קדירה ב' אולם חזר בו דקדירה ראשונה יש להתיר מטעם ס"ס שמא הי' הכף כף של בשר ושמא הי' ששים בקדירה ראשונה נגד הכף חלב ונהי די"ל דחשיב כמו ס' א' בגוף וס' ב' בתערובות ע"ז הביא דברי הפמ"ג בסי' צ"ח דבס"ט ספק אם נפל לתבשיל חשיב ס"ס הואיל דאנו דנין על הטעם אבל ס"ט שנפל לא"מ וספק אם יש ששים מציין לע' בסי' ק"ו עכת"ד כת"ה:
א) והנה בגוף הא ד"ס א' בגוף כבר נודע דבלא נודע עכ"פ מתירין בהפ"מ ובפרט די"ל דבשלמא בחתיכה ס"ט גם בשעה שהי' בפ"ע ג"כ הי' הספק אסור מה"ת וא"כ ממילא חשיב כמו וודאי איסור וכמ"ש בשו"ת הר"ן סי' נ"א דמה לי אם חל האיסור בתורת ס' או מכח וודאי א"כ כשנפל אח"כ לתערובות וממשו של הספק איסור יש בתערובות שפיר א"א לכנותו בכלל ס"ס כוון דבשעה שהי' בפ"ע הי' הס' אסור מה"ת א"כ א"א עכשיו לומר להיפוך אבל בנ"ד גם קודם שתחבו הכף לקדירה של בשר לא הי' אפשר לומר דהכף יש עליו שם איסור הואיל דעכ"פ כף של הותר הוא ורק כל החשש שמא הוא של חלב וא"כ נהי דמספק הי' אסור לתוחבה לבשר אבל עכ"פ לא הי' שייך לכנותו בשם כף של איסור ושפיר בנתחב אח"כ לקדירה של בשר ויש ס' שמא הי' בו ששים נגד הכף שפיר יש להתיר הקדירה משום ס"ס שמא הוא של חלב ושמא יש בהקדירה ס' נגדו דעכ"פ יש כאן ס"ס טובה דאין כאן טעם של איסור בתוך התערובות וז"ב
ב) וביותר ביאור י"ל דכבר נודע מה שהעיר בשו"ת רעק"א סי' פ"ב לענין מבשא"מ ביבש ונאבד ויש ס' אי הי' ששים די"ל דכמו במב"מ ונשפך אזלינן לקולא משום סד"ר לקולא ה"ה במבשא"מ ביבש ג"כ חשיב סד"ר ורק שי"ל דחשוב סד"ר נגד ח"א דכיון דא"נ דהי'

ששים נפקע האיסור א"כ יש לאוקמה האיסור בחזקתו בשלמא מב"מ בלח דאז בליכא ששים ההיתר נעשה איסור א"כ שוב איכא חזקת היתר נגד הח"א והוו כחזקה נגד חזקה שוב י"ל סד"ר להקל אבל במבשא"מ ביבש דההיתר לא נעשה איסור ושוב ליכא רק ח"א לחוד שפיר יש להחמיר עיי"ש וע' שו"ת בית אפרים חיו"ד ובב"ט בשעה"ת שהרגישו בזה ולפ"ז יוצמח דבמבשא"מ בלח ג"כ שייך ח"א דוודאי לא יצא האיסור מחזקתו ול"ש לומר דהא איכא ג"כ חזקת היתר ז"א דכיון דבשאר איסורין לא נ"נ מה"ת א"כ לא נעשה מן ההיתר איסור ושוב ל"ש חז"ה וכמ"ש בתוס' יבמות דפ"ב גבי שתי קופות עיי"ש ודוקא במב"מ בלח דרק מדרבנן בעי ס' אז שפיר כיון דעכ"פ מדרבנן חנ"נ שוב שייך חז"ה אבל במבשא"מ בלח דבעי ס' מה"ת ומה"ת הרי לא נ"נ וא"כ מה"ת ל"ש לדון מכח חז"ה ואי דמדרבנן דחנ"נ שוב יש לדון מצד חז"ה מ"מ כבר כ' הר"ן פסחים ד"ל דע"י חומרת חז"ל לא יוכל לצמוח קולא לד"ת ושפיר י"ל דבמבשא"מ בלח ונשפך דאסור מכח וודאי מכח דאוקמה בחזקתו ולפי"ז י"ל דאף בס' איסור ונתערב בא"מ ונשפך וס' שמא הי' ששים דל"מ הס"ס משום דהוי ס"ס נגד ח"א ואף דלשי' הרשב"א דס"ס משום רובא א"כ לשיטתו הא דל"מ ס"ס נגד ח"א בוודאי דהוי רק מדרבנן מכח סמל"ח דאינו רק מדרבנן ע' תוס' בכורות ד"כ ומהרש"א חולין די"א ושוב יש מקום לומר דכיון דעכ"פ מדרבנן חנ"נ ונעשה מן ההיתר איסור ושוב יש ג"כ חז"ה וחשוב כחזקה נגד חזקה ודרבנן הרי מועיל לדרבנן כמ"ש הר"ן שם וברמ"א אה"ע סי' מ"ב אפיה אכתי י"ל לשי' הרמב"ם ז"ל דלדידי' טעם הס"ס משום דס' הראשון מה"ת לקולא א"כ נגד חזקה הספק מה"ת אסור ושוב שפיר י"ל דלשיטתו ס"ס נגד ח"א גם מה"ת ל"מ ושוב כיון דמה"ת לא נ"נ ושוב עכ"פ מה"ת ליכא חז"ה ושפיר ל"מ הס"ס וכ"ז בשאר איסורין אבל גבי בב"ח דמה"ת נ"נ א"כ בוודאי דשייך חז"ה ואדרבה גבי בב"ח ל"ש כלל ח"א הואיל דאם יש ששים אינו כלל מדין ביטול ורק דלא הי' אף התחלת איסור לפי שדרך בישול אסרה תורה וביש ס' ל"ח דרך בישול וכמ"ש בתוס' ע"ז דס"ה וא"כ אדרבה גבי בב"ח שייך לאוקמה בחז"ה וע' בש"ש שכ' ג"כ דגבי בב"ח היתר דספק כבוש הוא משום חזקה ומותר גם לבשלו אח"כ ודלא כהפמ"ג וחוו"ד והא דבנשפך אוסרין גם בב"ח שאני התם משום דחשיב נולד ריעותא וכסברת הנקה"כ בסי' ק"ה גבי ס' כבוש בשאר איסורין עיי"ש וכיון דעכ"פ גבי בב"ח ליכא ח"א שפיר מועיל הס"ס ע"כ הדבר פשוט דהתבשיל הראשון מותר מכח ס"ס וז"ב:

ג) **עתה** נדבר מתבשיל השני הנה בנ"ד הבליעה של חלב כבר נפגם ורק חשש שמא נתחב הכף של חלב לבשר ונאסר הכף וא"כ כעת הוא עדיין בתוך מעל"ע מבליעת הבשר

הנה באמת ידוע מחלוקת הסה"ת והסמ"ק דהסה"ת סובר דאם בישלו מים בתוך מעל"ע לבישול האיסור בעי מעל"ע משעת חימום המים והטעם לשי' הב"י משום דהמים נ"נ והפמ"ג בסי' ק"ג העור דהא י"ל אין הנאסר חמור יותר מן האוסר וכמו בבשמים הבלועים מיי"נ כיון דהאיסור פוגם אמרי' אין הנאסר וכו' אולם היטב אשר דיבר בזה החוו"ד סוסי' ק"ג דשם האיסור פוגם בעצם בתערובות אבל הכא בשטה שחיממו המים הי' האיסור בעצם מושבח א"כ נעשו המים כמו האיסור גופא ואף דעכשיו נפגם האיסור אפ"ה השם איסור שחל על המים לא פקע עיי"ש ולפענ"ד י"ל דבאמת כ' הפוסקים דגם בליעת אב"י ל"ח פגום לגמרי ורק כיון דטעם פגום א"א ללמוד ממשרת שוב בטל ברוב א"ר הרי גם האיסור נכנס בתוך ההיתר רק דבטל האיסור ברוב ושוב שייך הסברא דחנ"נ דהא לא עדיף מיש ס' נגד יסור הראשון אפ"ה ל"מ ובעי ס' נגד כל ההיתר וז"ב:

ד) **עכ"פ** נשמע דלשי' סה"ת הטעם משום דהמים נ"נ וממילא בשאר איסורין אינו רק מדרבנן והיכי דבישל בשר תוך מעל"ע לחלב ואח"כ בתוך מעל"ע לבישל הבשר בישלו עור הפעם בשר אף שהי' אחר מעל"ע לבישול החלב שפיר נאסר מה"ת כיון דהבשר נ"נ מה"ת ואוסר לבשר שני ומה"ט כ' הפמ"ג בסי' ק"ג ובסי' צ"ה דאף בשהה לילה בין בישול חלב לבשר אפ"ה אם בישלו תוך מעל"ע לבשר עוד הפעם בשר אסור דכיון דהבשר נ"נ מה"ת לא סמכינן אשיטת ר"ת דלינת לילה פוגמת עיי"ש אבל הש"ך כ' הטעם דבשעת בישול המים נכנס הבליעה מהאיסור למים ואותו הבליעה הולך חזרה לתוך הקדירה ולא נפגם עד מעל"ע ב' וא"כ אף אי לא נימא חנ"נ אפ"ה האיסור גופא נעשה מושבח ורק דבבישלו מים בין בשר לחלב הוי נטבנ"ט מ"מ באיסורא גם נטבנ"ט אסור ואפי' א"נ דנטבנ"ט דאיסורא נ"כ שרי מ"מ הרי שוב י"ל דההיתר גופא נ"נ ע' פמ"ג סי' צ"ד שהאריך בזה יצא דבבישלו מים בקדירה של איסור יש ג' טעמים להצריך מעל"ע משעת בישול המים א' משום דהמים נ"נ ב' משום דהבליעה נעשה מושבח ג' משום דנהי די"ל דחשיב נטבנ"ט מ"מ באיסורא אף אלף נ"ט ל"מ ואף אי נטבנ"ט דאיסורא נ"כ שרי מ"מ שוב י"ל דההיתר גופא נ"נ ואוסר אח"כ והא דבבישלו מים בין חלב לבשר שרי הטעם משום דעשר ידות מים נבלע או משום דהוי ג' נ"ט ונטבנ"ט דהיתרא מותר והפמ"ג כ' דזה הוא עוקר הטעם עיי"ש:

ה) **יצא** לדינא בנ"ד דבישלו בשר בתוך מעל"ע של חלב היינו שתחבו כף חלב ב"ו לבשר ואחר מעל"ע מתשמיש חלב תחבו עוד הפעם לבשר א"כ לשי' הב"י בשיטת סה"ת באמת הבליעת חלב נפגם אחר מטל"ע ורק עיקר האיסור משום דהבשר נ"נ מה"ת ונבלע טעם בשר של איסור לתוך הכף ואותו בליעת בשר אוסר אך לפ"ז הרי טעם בשר הבלוע בתוך

הכף עם טעם בשר שנתערב כעת הוא מב"מ ובטל מה"ת ברוב וליכא טפי מאיסור דרבנן ולשי' הש"ך הטעם לפי שהבליעה של החלב הנבלע בתוך הכף נעשה עכשיו מושבח ואי דהוי נטבנ"ט אפ"ה באיסור ל"מ נטבנ"ט וא"נ דנטבנ"ט דאיסורא אסור מה"ת א"כ יש הכא חשש מכח פליטת החלב ג"כ ושוב חשוב מבשא"מ אבל א"נ דנטבנ"ט דאיסורא אסור רק מדרבנן א"כ מצד בליעת החלב אינו רק מדרבנן ומצד בליעת בשר שנאסר הרי חשוב מב"מ ובטל מה"ת ברוב א"כ בנ"ד דיש ס' שמא כף זה הוא של בשר א"כ חשוב רק ס' איסור א"כ לשי' הב"י ליכא שום חשש מצד פליטת החלב דהוי פגום רק מצד בליעת הבשר דנ"נ מה"ת באנו לאסור מכח זה הרי שוב חשוב מב"מ ובטל מה"ת ברוב ושוב י"ל סד"ר להקל ואף דהוי ס' בנתגלגל מ"מ בלא נודע מותר בהפ"מ ואף לשי' הש"ך דהבליעה בעצמה נעשה מושבח מ"מ א"נ דנטבנ"ט דאיסורא אינו אסור רק מדרבנן א"כ מצד פליטת החלב אינו רק איסור דרבנן ושוב חשיב סד"ר דשמא ליכא בליעת חלב בכף זה ומצד דהבשר נ"נ הרי שוב חשוב מב"מ וג"כ חשוב סד"ר להקל ואם ניחוש דנטבנ"ט דאיסורא אסור מה"ת שוב י"ל דיש איסור תורה מצד פליטת החלב דחשיב מבשא"מ והוו ס' ד"ת אך באמת יש כמה צדדים להקל א' דשייך הסבר דעכ"פ עשר ידות בשר נפלט לתוך הכף וחלק מעט מן החלב הנפלט לתוך הבשר נגד חלק החלב בוודאי יש ס' ונגד הבשר הא שוב חשיב מב"מ ובטל מה"ת ברוב ושוב הוי סד"ר שמא הכף הוא של בשר וגם שמא החלב לא נעשה מושבח ושמא נטבנ"ט דאיסורא מותר מה"ת ובוודאי דלא נשאר רק חשש איסור דרבנן ושוב י"ל סד"ר להקל שמא הכף הוא של בשר ודעת הב"ח ברסי' צ"ד דאם הי' ס' בתבשיל א' נגד הכף אף אם תחבו אח"כ לתבשיל אחר ולא הי' ס' שרי ובפרט א"נ דעכ"פ הי' ס' בקדירה א' נגד הכף א"כ לשי' הב"י סו' צ"ג בחד תירוצא מה"ת חשוב כהגעלה ועכ"פ נפלט הטעם חלב ונהי דעכ"פ נשאר בליעת בשר של איסור זה שוב הוי מב"מ ובטל ברוב מה"ת ולענין דרבנן שוב יש ס' שמא הכף הוא ג"כ של בשר עכ"פ הדבר ברור דב' התבשילין כשרים הראשון שרי מטעם ס"ס והשני שרי מטעם סד"ר לקולא כנלע"ד בס"ד לדינא:

אור יום ב' וארא תרס"ו ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ר

סימן נד

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' יחיאל לעהרער ז"ל מק' באביב יצ"ו

בדבר שאלתו באיש א' שנאבד ונמצא אחר איזה ימים והי' ניכר בפניו ובאופן שהי' עדות ברור להתיר האשה שהי' פ"פ שלם זולת שהעדים שמצאו אותו אמרו שבדקו אותו בשעת קבורה ולא מצאו בו שום סימן בגוף והדבר ידוע שבעלה של אשה זו הו' אצבעות

ודיו עקומים מעט ועל זה כ' כת"ה דאף אי סימן לאו ד"ת היינו דסימן ל"מ להקל ויש לחוש שמא גם באיש אחר נזדמן סימן כזה אבל להחמיר בוודאי מועיל סימן והיינו דאם ידוע דבעלה של זו הי' בו סימן ובהנמצא לא מצאו סימן זה ע"כ דאחר הוא ורק אם יש לתלות דמה שלא מצאו בו הסימן מפני שלא בדקו יפה או שמא נשתנה לאחר מותה אז באם יש לנו הוכחה ברורה דהנמצא הוא בעלה של זו אז יש לתרץ השינוי בכל מה דאפשר והביא מדברי שו"ת הר"ן סי' ל"ג שהרגיש בזה דהיכי שיש עדות מספיק להתיר האשה מתרצין השינוי בכל מה דאפשר וחילו משו"ס ב"ב דקנ"ה דאם הקרקע בחזקת לוקח קיימא אז אף שבדקו ולא מצאו מ"מ תולין דנשתנו השטרות לאחר מיתה אף דבס' בקנין יש לאוקמה בחמ"ק דרק בסד"ד שיטת הרשב"ם ב"ב דל"ב דאזלינן בתר חזקת הלוקח וגם בזה השיגו התוס' שם אבל בס' בקנין לכ"ע מוקמינן בחמ"ק וא"כ אם הי' עכ"פ בכלל ספק שמא הי' קטן בשעת מכירה מכח הוכחה זו שלא מצאו בו שערות שוב הי' לנו לאוקמה בחמ"ק וע"כ דאמרי' מכח חזקה דאין עדים חותמין אא"כ הוא גדול דהוי וודאי גדול ושפיר תולין השינוי בכל מה דאפשר ול"ח אף בגדר ס' עכת"ד הר"ן א"כ ה"ה הכא אם יש עדות מספיק להתיר אז תולין השינוי בכל מה דאפשר אף דהוי נגד חא"א עכת"ד כת"ה:

א) והנה במה דסיים אפתח מ"ש דאם יש עדות מספיק להיתר אז תולין השינוי בכל מה דאפשר אף דהוי נגד חא"א זה ברור ואמת דהרי מצד הדין היכי דיש חשש גמור ממון חמיר מאיסור דבממון הא ל"מ רוב לשי' כמ"פ אפי' מה"ת ורק לענין חשש לעז איסור חמיר כמ"ש בתוס' ב"מ דכ' וא"כ השתא דחזינן בש"ס דב"ב לענין ממון דאם יש הוכחה ברורה תולין השינוי בכל מה דאפשר וה"ה הכא אולם א"נ דסימן א"א להשתנות א"כ אף אי הי' עדים מעידין על מיתתו והיינו שהכירו אותי בחייו ושהוא בעלה של זו אפ"ה אם ידוע שהי' לו סימן ולא נמצא בו הסימן בוודאי דסהדי שיקרא נינהו ומכ"ש היכי דלא הי' בשעת מיתתו רק שהכירו אותו בטב"ע וסומכין בסג"י על הטב"ע ולשי' ר"ת אף אחר ג"י מועיל טב"ע באינו חביל בפניו וגופו שלם אז אם יש שינוי מצד דלא מצאו בו הסימן בוודאי יש ראי' דאחר הוא והא דצורתו דומה לבעלה של זו משום דהנמצא כבר מת יותר מג"י ועי"ז נשתנה צורתו לצורת בעלה של זו ע"כ הדבר פשיט דאם א"א להסימן להשתנות פשיטא דאף אי יעידו עדים שמכירים אותו לא יועיל ונחזיק העדים לשקרנים וכהא דכתובות דט"ז דאי כל הניסת בתולה יש לו קול אף עדים שיצאה בהינומא לא יועיל ונאמר הני סהדי שקרי נינהו וכה"ג מבואר בש"ס בכורות דכ"ח דא"נ דבדוקין שבעין כולהי מישתני אף אם עדים יעידו דלא נשתנה לא יועיל ונימא סהדי שקרי נינהו

עיי"ש ר אולם נזכרתי דבגוף הדבר דע"ו שלא נמצא בו הסימן אף למ"ד סימן לאו ד"ת אפ"ה להחמיר מועיל הסימן להוכיח דהנמצא אחר הוא ואף עדים לא יועיל בזה כבר הרגיש בזה בשי"ת נובי"ק חאה"ע סי' ל"ו באריכות:

ב) והנה בת"ה הביא דברי הכ"מ פי"ג מגירושין לענין שאמר פב"ב ונשכו נחש דאם רואין שינוי אף דיש לתלות בנשיכת נחש אפ"ה בעי עכ"פ שמו ושם אביו ושם עירו והיכי דליכא שום שינוי סגי בשמו ושם אביו ועכצ"ל הטעם דהיכי שיש שינוי א"כ אם בלא"ה ליכא הוכחה גמורה להתיר ורק נבוא להתיר בשמי ושם אביו לחוד דחשיב כרובא להיתר שפיר לא יועיל הואיל דעכ"פ איכא מיעוט ששמותם ושם אביהם שוין ואם יש עוד שינוי חשיב כתרתי לריעותא ונודע שיטת הר"ן דב' מיעוטי חשיב כפלגא ולשי' הא"ר ופמ"ג סי' קי"ב חשיב כרובא אבל בשמו ושם אביו ושם עירו דהוי כדבר ברור להיתר שוב תולין השינוי בכל מה דאפשר ומצאתי בשו"ת ח"ס חאה"ע סי' ע"א וסי' ע"ב שהרגיש ג"כ בזה ועיי"ש שהביא משו"ת מ"ב סי' ק"ט דתולין שלא דקדקו העדים במה שאמרו שהאב והבן הי' בשביה והעיר הח"ס אמאי נתרץ דבריהם הא ליכא בזה חשש ביטול העדות רק שנאמר דעדות הנכרי מסל"ת הי' על איש אחר והעלה דכיון דכוונו שמותם ומקומם וקיי"ל דל"ח לאיתרמי וע"כ דל"ח אף בגדר מיעוט דאל"כ הי' לנו לחוש למיעוט כיון דבתחילת עדות חוששין גם למיעוט וכהא דחוששין במשאל"ס אף דלשי' הריב"ש בשהה עד שת"נ ל"ח טפי ממיעוט גרוע ונהי דבתוס' ע"ז ד"מ כ' דחשוב מיעוט המצוי כבר כ' הח"ס דכוונת התוס' דבנפל חשיב מיעוט המצוי והכא יש ח"א עכ"פ חזינן דבתחילת עדות מחמירין ומדחזינן הכא דמועיל העדות ע"כ דהכא ליכא אפי' מיעוט והוי כבירור וא"כ כמו דלענין שלא לחשוב העדים כמוכחשין ונגד חז"כ תולין בדבר שאינו מצוי ה"ה הכא אם לא ניתלי בטעות נצטרך לומר דאיתרמי שמא כשמא וזה הוי בגדר מיעוט גרוע מאוד לכך תולין עיי"ש ובסי' ע"ב שם נסתפק היכי דהאשה אומרת שהי' לבעלה שומא ולא נמצא בו השומא אי נימא דשומא עשוי להשתנות או דילמא רק המראה נשתנה אבל גוף השומא לא נשתנה עיי"ש ובאמת דינו דמי ממש להדין המפורש בשו"ת נובי"ת סי' ס"ד ורק דינו דהח"ס גרע עוד מדינו של הנוב"י דבדינו של הח"ס כבר ידעי מדברי האשה שהי' לבטלה שומא א"כ בוודאי בדקו היטב ומדלא מצאו ע"כ אחר הוא ובאמת בנובי"ק סי' נ"א כ' ג"כ דרק המראה משתנה אבל גוף השומא מצוי בב"ג ולפ"ז היכי דהיה לו שומא ואח"כ לא מצאו א"כ הא יש הוכחה דאחר הוא רק השואל בח"ס נסתפק כיון דלא ידעו באיזה אבר יש לו השומא לא טרחו לבדוק וגם מאחר שהי' באישון לילה עכ"פ נשמע דהיכי דיש הוכחה גדולה

להתיר ויש ג"כ שינוי אז אם אפשר לתלות השינוי בדבר מה אפי' במידי דלא שכיח תולין הואיל דלתלות שאחר הוא ג"כ הוי בגדר לא שכיח הואיל דיש הוכחה ברורה להיתר אבל אם ליכא למיתלי השינוי בשום דבר אזלינן לחומרא וכה"ג מצינו בפוסקים בהא דכ' התה"ד דבארגשה ובדקה ולא מצאה כלום דטמאה לפי שהרגשה מורה על דם אפיה בארגשה ומצאה מראה טהורה תולין דהרגשה הי' במראה טהורה אף דלשי' הראב"ד רוב דמים טמאין באשה וחילו מהא דהפילה דאמרי' בש"ס דא"א לפתיה"ק בלי דם וטמאה וקשה שמא הי' דם טהור וע"כ דרוב דמים טמאין ואפ"ה חזינן דבמצאה מראה טהורה תולין הרגשה במראה טהורה אף דדם טהור לא שכיח ועכצ"ל דכיון דכל טעמו של התה"ד דלא מצאה כלל טמאה הוי רק מחשש שמא ראתה דם טמא ורק שנימק ונאבד א"כ גם צד האיסור הוי לא שריח שוב תולין להתר ג"כ במידי דלא שכיח ומה"ט בארגשה ומצאה מראה טהורה וגם מראה טמא פחות מכגריס שוב טמאה דבכה"ג שוב צד ההיתר נא שכיח וצד האיסור שכיח שוב תולין דהרגשה הי' מכח המראה טמא ע' חוו"ד סוסי' ק"צ ובשו"ת ח"ס מ"ש בזה עכ"פ נשמע מהתם דהיכי דצד האיסור ל"ש שוב תולין להיתר אף במידי דל"ש ואין לומר דהטעם הוי רק משום דאוקמה האשה בחזקת טהרה ז"א דאחר שהרגישה איתרע החזקה וע' בס"ט רס"י ק"צ מה שדחה דברי המנ"י לענין הרגישה בימי עיבורה וע"כ עיקר הטעם דהיכי דצד האיסור ל"ש תולין להקל גם במידי דל"ש וכן מצינו ביו"ד סי' ל"ו בניקב במקום משמוש יד הטבח דכשר ולשי' כמ"פ אפי' אקפו ולא אדמי כשר עיי"ש בש"ך ובדג"מ ובשו"ת מהרי"ט סי' ל"ז והתב"ש מחמיר בזה דעי"ז דאקפו ולא אדמי הוו סימן שנעשה מחיים ואפ"ה כ' התב"ש דאם עכ"פ יש לתלות השינוי בדבר מה והיינו שנקב זה נעשה סמוך לשחיטה תולין ונשמע דאם יש צד גדול להיתר אף שיש שינוי מ"מ אם עכ"פ על צד הדוחק אפשר לתלות השינוי בדבר מה תולין כדי שלא לסתור הצד היתר ואין לומר דהתם עיקר הטעם מכח החזקה דנשחטה בח"ה עומדת ז"א דגם בלא אקפו מכח הנקב לחוד הא דתולין ביד הטבח הוי ג"כ רק מכח החזקת היתר וא"כ עכשיו דאקפו ולא אדמי איך יוכל החזקה לפעול ב' פעולות וכה"ג כ' בתוס' כתובות דע"ו ועכצ"ל דתולין השינוי בכל מה דאפשר אף בלי צירוף החזקת היתר וז"ב:

ג) **והנה** כת"ה הביא מנובי"ת סי' נ"ה שכ' דעוקם מעט אפשר להשתנות והביא שיטת הראב"ד המובא בנובי"ק סי' נ"א דרק שומא עשוי להשתנות הנה באמת מדברי הנוב"י מבואר דגם שומא אינו עשוי להשתנות והיינו שיהי' לו שומא בחייו ואח"כ לא דבר שאינו מצוי ורק אדרבה לקולא ל"מ אף אם נמצא באותו מראה משום די"ל דשומא מצוי

בב"ג אבל המראה משתנה לאחר מיתה אך כת"ה העיר די"ל כמ"ש הנובי"ת סי' ס"ד דכיון דלא ידעו מהסימן י"ל דלא דקדקו היטב לענ"ד י"ל דוקא שומא דהוי דבר קטן י"ל דלא דקדקו אחריו אבל עקומות דהוי באבר הגלוי וניכר היטב קשה קצת לומר דלא דקדקו אחריו והנה כת"ה כ' צירוף עפ"י שיטת המבי"ט דאם הלך בדרך זה י"ל היינו שאבד היינו שנמצא א"כ אף שיש שינוי מכח הסימן מ"מ צריכין לתלות אף במידי דל"ש כדי שלא יהי' העדים המכירין אותו בטב"ע מוכחשין מפי העדים האומרים שהי' לו סימן כזה וכה"ג שכ' הפוסקים דמתרצין דברי העדים שלא והי' כמוכחשין והביא בשם הג' מברעזאן ז"ל שהשיב לו ג"כ בנ"ד דהכא ל"ח כאילו העדים מכחישין לאותן שהכירו אותו בטב"ע ורק דאמרי' דטעו עצמם בדמיון וזה הנמצא הוא איש אחר שלא הי' לו אצבעות עקומות עכת"ד באמת כבר העיר בזה בח"ס סי' ע"א הנז"ל במה שתמה על המ"ב דבשלמא בעדות תולין בטעות כדי שלא להוציאם מחז"כ אבל שם העדים אומרים אמת שמצאו איש בטב"ע כזה בשם זה ובמקום זה ורק לפי שיש שינוי נימא דאחר הוא ששמו כשמו ותירץ כיון דעכ"פ דבר רחוק לומר שמזדמן שמא כשמא ומקום כמקום שוב תלינן בטעות כדי שנא נצטרך לתלות בדבר דלא שכיח א"כ עכ"פ ופה הביא כת"ה הדמיון מהא דמתרצין דברי העדים בכל מה דאפשר ולפלא על ה"ג הנ"ל שלא העיר מדברי הח"ס:

ד) **וכת"ה** העיר עוד מש"ס ביצה ד"ז דאף בבדק ולא אשכח אפ"ה תולין דהי' מאתמול ולא בדק יפה וה"ה הכא עכת"ד לענ"ד יש לחלק דהרי חזינן התם דבאין שם זכר אף דגם בספנא מארעא רובן יולדות ביום וכמ"ש בתוס' ור"ן שם ומזה מביאין כמ"פ ראי' דרוב מהני בדשיל"מ אפ"ה בבדק הואיל דגם ההיתר הוי מידי דלא שכיח שוב אזלינן לחומרא ובאמת רש"י ז"ל פירוש שם דיותר שכיח לילד בלילה בספנא מארעא משנימא יצאה והחזירה ואף אי יחשב לספק אפ"ה ס' אסור בדשיל"מ כמ"ש בתוס' אבל באיכא זכר דאז הוי בגדר וודאי דנולד רק ביום א"כ שפיר מוכרחין התם לומר דלא בדק דעד דבר ברור מוכרחין לומר הכי אבל הכא מי מכריח לנו לומר דלא בדקו יפה ובפרט די"ל דהתם הואיל דהוי נגד הקבלה דוודאי אינה יולדת בלילה מוכרחים לתרץ אף בדבר דלא שכיח דא"א להכחיש את הקבלה והראי' דבאין לו זכר אף דבלא בדק מותר משום דהוי רוב להיתר אפ"ה בבדק כיון דבזה יש צד מיעוט לאיסור שוב לא תלינן דלא בדק יפה וא"כ בנ"ד דהי' רק הכרה בטב"ע אף דסגי להתיר עגונה אפ"ה ביש שינוי לא נימא דלא בדקו יפה וכעין זה כ' בשו"ת טוטו"ד סי' רי"ד דעדים שהעידו על בהמה אחת שהוא טריפה ולבסוף חיתה הבהמה יב"ח אז לשי' הסוברים דגם מיעוט טריפות אינם חיין טפי מיב"ח

מחזיקין העדים למשקרים דבוודאי אינה טריפה מדחייתה יב"ח ולא נימא דחייתה ע"י נס דנגד קבלת חז"ל אף עדים ל"מ עיי"ש וז"ב והנה בח"ס כ' די"ל דשומא הוסרה לאחר מיתה ע"י פירכוס וניענוע והוכחתי מבכורות דכ"ה דבע"מ שנתערב ובדקו ולא נמצא הבע"מ תולין לר"י דמום עובר הוא וכמו דתולין לרבנן בגל שנתערב דעורב נטלה וה"ה דתולין דהוי מום עובר וכ' הח"ס שם דאף למ"ד דלא תלינן דהוסר המום הטעם דאמרי' דלא בדק יפה וכדקאמר בש"ס נדה דס"א אבל הכא ממנ"פ א"נ דלא בדק יפה א"כ הא ליכא הכחשה וא"נ דבדק יפה ע"כ דהוסר השומא ושוב תהי' אשה זו מותרת יצא דהיכי דיש אפשריות לומר שנשתנה הסימן שפיר תולין וכמו דחזינן בהא דג' גלין דתולין בעורב וגם בהאי דבע"מ שנתערב דתולין דהוסר המום ונ"ד עדיף עוד כמ"ש הח"ס דהוי כעין ב' סברות להקל שמא לא בדק יפה ושמא השומא נשתנה לאחר מיתה ולפ"ז וי"ל דה"ה בעיקום א"נ כסברת הנוב"י דעיקום מעט עשוי להשתנות א"כ הוי כס"ס להתיר שמא לא בדקו יפה הואיל דלא ידעו מהסימן ושמא נתפשט העקמומית ואף די"ל דס"ס נגד ח"א ל"מ אפ"ה י"ל לפמ"ש כת"ה דבנ"ד הי' עדות מספיק להתיר ובוודאי דהי' עוד שאר צדדים להיתר חוץ הטב"ע ובוודאי דאיתרע החא"א א"כ בכה"ג בוודאי דתולין השינוי באחד משני דרכים וכמ"ש הח"ס:

ה) **והנה** כת"ה העיר בצד קולא די"ל דאף שלא נמצא בו הסימן מ"מ יש להתיר האשה וכהא דחזינן בבכורות דכ"ה דאף דידענו דהי' שמה בע"מ והדבר לפנינו ולא נמצא הבע"מ באמת באני התם דתולין דהי' מום עובר ונתרפא ואדרבה לת"ק חוששין שמא לא בדקו יפה לחומרא ולר"י תולין להקל וכן ליכא שום ראי' מהא דבכלאים ד"ת ל"מ צביעה לדעת הטור משום די"ל דצביעה ל"ח סימן מובהק וכמ"ש בח"ס סי' ע"ב או דלחומרא חוששין שמא לא בדק יפה אבל להקל מנ"ל לתלות דלא בדק יפה והא דבש"ס ביצה אמרי' דלא בדק יפה אפי' להקל התם שאני כיון דכך הוא קבלת חז"ל דאינו יולדת בלילה א"כ הוי כוודאי ממש מוכרחין לתלות אף במידי דל"ש והראי' דבליכא זכר אף שיש רוב להתיר מ"מ כיון דעכ"פ צד מיעוט לאיסור שוב לא אמרי' דלא בדק יפה וה"ה בנ"ד אף שיש הוכחות להיתר מ"מ כיון דאין ההיתר ודאי שוב אם יש שינוי והיינו דבעלה של זה הי' בו סימן ובהנמצא ליכא זה הסימן בכה"ג אין לומר דלא בדקו יפה ורק י"ל דהעדים טעו א"ע בהכרה ובאמת אחר הוא וראי' מדלא נמצא בו הסימן ורק מחמת שהוא כבר לאחר ג' ונשתנה צורתו לצורת בעלה של זו לכך חשבו שהוא בעלה של זו וכ"ז בליכא במה לתלות השינוי אבל בדבר שאפשר להשתנות וכגון בשומא די"ל דע"י הפירכוס וניענוע בשעת מיתה הוסר השומא בכה"ג שפיר הוי סברה גדולה להתיר

ועדיף מהא דבכורות דשם יש צד לאיסור דשמא לא בדק יפה וצד להיתר דהי' מום עובר ונתרפא או יבלת ונפל אבל הכא איכא לנו צדדים להיתר שמא לא בדקו יפה ושמא נפל השומא ואין לחוש דוודאי בדקו יפה ורק דאחר הוא ז"א דטפי יש לתלות להיתר מצד הני שני צדדים דשמא לא בדק יפה או דנשתנה מלומר דאיתרמי איש אחר שנשתנה צורתו וגם סימני כליו הכל כמו בעלה של זו:

ו) **עכ"פ** יצא לדינא בנ"ד אם הי' עקום רב קשה מאוד לומר שנשתנה לאחר מיתה וכמ"ש בשו"ת בי"צ אה"ע סי' ק"מ דבבלי וירושלמי פליגי בזה אי סימנים משתנים לאחר מיתה ונהי די"ל דלא בדקו יפה הואיל דלא ידעו מן הסימן וכסברת הנוב"י סי' ס"ד לענין שומא מ"מ עקמומית רב ניכר טפי משומא אכן באם ליכא רק עיקום מעט הרי מוכח מנוב"י סי' נ"ה דאפשר להתפשט בכה"ג יש לצרף ג"כ הסברא דכיון דלא ידעו לא דקדקו היטב וכמ"ש הנוב"י וח"ס הנ"ל ונהי דהעיר כת"ה די"ל דשאר מומין אינו משתנה כלל וכדמוכח מבכורות דכ"ח דרק בדוקין שבעין משתנה ומשמע דשאר מומין אינו משתנה באמת ז"א דהתם פירש"י נסדק האוזן עד השיעור שיהי' חשיב מום לשחוט עליו בכה"ג בוודאי דא"א למיתלי שנעשה לאח"מ דמאיזה סיבה יתהווה סדק באוזן לאח"מ דמחיים הולך אילך ואילך וכמ"ש המהרי"ט לענין ס' ניקב מחיים דשכיח טפי שניקב מחיים לפי שאז יש סבות שיתהווה נקב ומה"ט תולין במיצר החזה כיון דעכ"פ יש במה לתלות לאח"ש שוב מקילין בספק עיי"ש וא"כ בנסדק האוזן שפיר יש ראי' שהי' מחיים אבל עיקום שפיר י"ל דיוכל להשתנות לאח"מ ע"כ לפ"ז אם באמת לא הי' עיקום רב וי"ל דנתפשט העיקום שפיר יש מקום לתלות השינוי ובאופן שיהי' עדות מספיק ואז יוכל לצרף גם דעתי ובפרט שכבר הסכים הג' מברעזאן ז"ל כנלע"ד בס"ד לדינא ה' משפטים תרס"ב ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן נה

להרב הגדול חו"ב וכו' כש"ת מ' משה בלאם נ"י מוצד"ק צאנז יצ"ו.

בדבר שאלתו באיש א' שקנה בית על ליצטאציע בערכאות מפני שהי' לו חוב על הבית הלז ורק שהי' חוב מקודם טאבילירט על הבית הלז מאיש אחר ולכן הוסיף הקונה איזה סכום על הליצטאציע מפני שחשב שגם אחר יתן סכום הלז בעד הבית על הליצטאציע ואז יוכל גם הוא לגבות חובו ולסוף לא רצה שום אדם להבטיח על הליצטאציע סכום זה ולכן נשאר הוא אצל הבית על הליצטאציע כנהוג ואח"כ חזר בו מהקניה ונחלט הדראהן שלו ואח"כ קנה האיש שהי' לו חוב מקודם על הבית את הבית על ליצטאציע שניה בסכום מועט בפחות הרבה מכפי שנמכר בליצטאציע ראשונה וכעת תובע הקונה

השני את הקינה הראשון או שיקח הבית בהסכום שהבטיח בליצטאציע ראשונה או שישלם לו המותר עד כדי חובו מחמת שכעת הבית אינו שוה אף לפי ערך חוב הראשון וקונה א' אומר שהוא לא רצה לקנות כלל לעצמו זולת עבור בעל הבית שהי' הבית שלו עד הליצטאציע והבעה"ב אינו רוצה כעת לעמוד בהמקח לכן מה לו לעשות זה תורף הטו"ת:

א) והנה כת"ה כ' דא"נ דבית דינו כקרקע א"כ מה"ת נקנה בכסף ורק די"ל דלא ס"ד לענין זה שוב מועיל דד"מ שיהי' ס"ד אבל א"נ דבית דינו כמטלטלין א"כ הרי חז"ל עקרו לקנין כסף ורק די"ל דנקנה לו הבית מדין אגב קרקע לשי' המג"א סי' תרל"ז סק"ד אבל עכ"פ לשי' הסוברים דגם בצבורין צריך לומר קני אגבן שוב ל"ח בגדר קנין כלל וכמ"ש במחה"ש שם ושוב דד"מ לחוד ל"מ למשוי קנין מדבר שאינו קנין וכמ"ש הש"ך בסו' ע"ג ובמג"א סי' תמ"ח עכת"ד והנה לכאורה אף א"נ דהדד"מ ל"מ עכ"ז תמהני מדוע לא הרגיש כת"ה דעכ"פ מחויב במש"פ דלא מבעיא א"נ דהוי כמטלטלין בוודאי דיש מש"פ ואף א"נ דהוי כקרקע מ"מ לשי' התוס' כתובות דצ"ג גם בקנה קרקע בכסף חייב במש"פ ובב"י סי' ר"ד ובשו"ת רעק"א סי' קל"ד הכריע כן אולם די"ל כיון דלפי דברי הקונה הי' רק שליח של בעה"ב א"כ הא מפורש בסי' קפ"ב דשליח שקנה בכסף והמשלח חוזר באומרו שהשליח שינה בשליחותו דאין השליח חייב במש"פ ואפי' לא הודיע למוכר שהוא רק שליח והדבר מבואר ברשב"א קידושין דכ"ט אהא דקאמר בש"ס אטו הדיוט לאו במש"פ קאי וכ' הרשב"א דאין הפירוש בש"ס דהגזבר ג"כ חייב במש"פ ז"א דהגזבר א"צ לקבל מש"פ לפי שהוא רק שליח רק הכוונה דכיון דהדיוט חייב במש"פ אינו בדין שהקדש יתנהג במדה מגונה כהדיוט עיי"ש והדבר נכון בסברא דכבר כ' בשו"ת מהרי"ט סי' קכ"ז דל"מ הקדש עי"ש משום דהוי מילי ותמה עליו במח"א דהרי שליח ראשון מהני גם במילי וכ' האחרונים דכ"ז בממנה שליח על כתובת גט דעכ"פ בגמר השליחות איכא מעשה אז מועיל שליח ראשון אבל היכי דגם בגמר השליחות לא יהי' מעשה על זה לא נתפס כח הבעלים עיי"ש וא"כ לענין מש"פ דעיקרו הוא בשביל שאינו עומד בדיבורו א"כ דיבורו של שליח בוודאי דל"ח כדיבורו של המשלח וכעין סברת התוס' רי"ד דבמצות שבגופו ל"ש שליחות ושפיר על מילי לחוד לא נתפס כח הבעלים ושפיר עי"ש ליכא מש"פ והבן א"כ בנ"ד לא מבעיא אם ידוע שהוא רק שליח בוודאי דליכא מש"פ ואף אם הדבר ספק מ"מ כבר כ' בנה"מ סי' ר"ד דעל כפירת מש"פ א"א לחייב שבועה ונהי דבקצה"ח סי' פ"ז וסי' ר"ד העלה דנותנין מש"פ שלא לנוכח מ"מ כיון דלשי' הנה"מ ליכא מש"פ כלל בכפירת מש"פ וה"ה דאין נותנין שבועה וכן כ' בשו"ת חיים

שאל לה"ג חיד"א ז"ל בחחו"מ סי' ח' א"כ בספק אי יש מש"פ אין מוסרין אותו למש"פ וכמ"ש הב"ח ובאר הגולה בסי' ר"ד ע"כ פשיטא דליכא חיוב מש"פ בנ"ד:

ב) נחזור למ"ש כת"ה דא"נ דבית כקרקע א"כ עיקר החסרון מכח דלא ס"ד שוב מועיל הדד"מ שיהי' ס"ד וכהא דמפורש בחו"מ סי' קצ"ד דאם יש משפט ידוע למלך אזלינן בתרה והטעם דכיון דמדינא כסף קינה בקרקע ורק דלא ס"ד א"כ מכח הדד"מ שוב איכא ס"ד אך א"נ דבית חשיב כמטלטלין וגם נימא כשיטת המג"א דנקנו בתורת אג"ק אפ"ה לא קנה הבית הואיל דלא אמר קני אגבן וכהכרעת הרמ"א בסי' ר"ב ושוב בדבר דליכא שום קנין שוב הדד"מ ל"מ מידי ולפ"ז העיר כת"ה דלעולם בלוקח שקנה בית בכסף יוכל לומר קים לי כהסוברים דבית כמטלטלין ולא קנה בלא אמר קני אגבן וגם הביא ראיות השעה"מ וקצה"ח בסו' צ"ה דבית דינו כקרקע מתוס' ב"מ דס"א שכתבו דא"נ דריבית ל"ש בקרקע א"כ אמאי קאמר הש"ס גבי בתי ערי חומה ריבית גמורה הא בקרקע ל"ש ריבית ונשמע מדבריהם דבית חשיב כקרקע הנה באמת לענ"ד י"ל דליכא הוכחה מהא דבתי ערי חומה דאכתי י"ל בעלמא דבית דינו כמטלטלין לענין קנין ולשבועה וכ"ז בדבר דהי' שייך בו קנין גם קודם שחיברו לקרקע וכמו בית דנבנה מעצים או מלבנים וסיד דגם בעודו תלושים הרי שייך בהם קנין ואפ"ה ל"מ בהו קנין כסף שפיר י"ל דאף לאחר שחיברם לקרקע לא נתבטל מהם דינם ואינו נקנה בכסף אבל בבתי ערי חומה בשלמא אם הי' נותן לו גוף הבית בשביל ריבית שפיר הו' אפשר לומר כיון דהבנין נעשה מדברים תלושים וקודם שחיברם בבנין אם הי' נותנם בשביל ריבית הי' שייך איסור תורה א"כ אף לאחר שחיברם בבנין לא פקע מהם האיסור ריבית שהי' שייך בהם קודם אבל באמת הרי אינו נותן לא גוף הבית בשביל ריבית רק זכות בשימוש וזכות זה הרי לא הו' אפשר בעודו הי' תלושים בכה"ג שפיר לאחר שחיברם לקרקע חשוב כקרקע כיון דזכות השימוש אינו דבר המיטלטל ושפיר אי לא הי' שייך ריבית בקרקע גם התם לא הי' חשיב בגדר ריבית אבל בדבר שהו' מיטלטל קודם החיבור לקרקע שפיר יזל דגם אחר שחיברו לקרקע דינו לענין קנין כמטלטלין וז"ב ודו"ק:

ג) ומ"ש כת"ה דכל קונה בית בכסף יוכל לומר קי"ל דבית דינו כמטלטלין ושוב לא קני הבית הואיל דלא אמר קני אגבן לענ"ד ז"א דהרי באמת דעת המחבר בסי' ר"ב דבצבורין א"צ לומר קני אגבן וכ' הסמ"ע משום דחשבינן אותם כאילו הם מגוף הקרקע ומחוברים אצלה ולפ"ז י"ל דאף לשי' הרמ"א החולק כ"ז היכי דבאמת המטלטלין אינם מחוברים לקרקע וסופם ליטלם מן הקרקע אז סובר הרמ"א דל"ח כאילו הם מגוף הקרקע דהרי גם בפירות העומדים לתלוש כתלוש דמי כמבואר בסי' צ"ה מכ"ש במטלטלין המונחים

רק לפי שעה בוודאי דכתלוש דמי ושפיר מצריך הרמ"א לומר קני אגבן אבל בבית דהוא באמת מחובר לגוף הקרקע וסופו להיות נשאר מחובר לקרקע בכה"ג הדבר ברור דגם הרמ"א מודה דא"צ לומר קני אגבן וז"ב וחוץ לזה י"ל דבאמת אף א"נ דבית כמטלטלין מ"מ מה"ת הרי גם מטלטלין נקנים בכסף ורק דמדרבנן ל"מ וא"כ הכא דיש ספק אי בית דינו כקרקע או כמטלטלין א"כ הוי הספק אי עכ"פ מדרבנן יוכל לחזור או לאו א"כ י"ל כיון דכל הא דעקרו חז"ל קנין כסף הוו רק בגדר תקנה והכא הרי חשוב כמו ספק בתקנה וא"כ בספק בתקנה יש לאוקמה אד"ת ומה"ת כסף קני גם במטלטלין וכמ"ש הרמב"ם לענין שכירו ולקיטו ולשי' הה"מ אף תפיסה ל"מ משום דבס' בתקנה אוקמה אד"ת וז"ב וכה ראיתי בשער משפט סי' קצ"ח שכ' בהא די"א דשכירות מטלטלין נקנה בכסף אף דלשי' כמ"פ שכירות דמי למכר וכמו שהובא בב"י שם אפ"ה לא יוכל המשכיר לומר קי"ל כהסוברים דגם שכירות לא נקנה בכסף הואיל דמה"ת גם במכירה כסף קונה ושוב בספק פלוגתא דרבוותא אוקמה אד"ת עיי"ש וה"ה בנ"ד ובפרט די"ל דבקנין כסף לשי' רש"י ב"מ דמ"ח דיוכל הלוקח לקדש אשה בהחפץ ועיי"ש בריטב"א ובמח"א וכ' בשו"ת ח"ס יו"ד סי' שי"ד הטעם כיון דחז"ל גופא רוצים שלא יחזור בי ושישאר הקנין ד"ת בתוקפו לכך אזלינן בתר הד"ת א"כ פשיטא דאם יש ספק בוודאי דמו שיש נו עכ"פ זכות ברור מה"ת דאלים זכותו וכה"ג כ' בשער משפט סי' ס"ז לענין שמיטה דמי שיש לו זכות ברור מה"ת ולענין הדרבנן יש ס' אז בוודאי דזה שיש לו זכות ברור מה"ת אלים זכותו טפי עיי"ש:

ד) **נחזור** להלכה באמת לשי' רוה"פ בית דינו כקרקע ושוב מיקני בכסף ולענין החסרון ס"ד שוב מועיל הדד"מ ואף אי דינו כמטלטלין מ"מ לשי' המג"א קנה מדין אג"ק או מדין חצר וכמ"ש בקצה"ח סו' צ"ה דלשי' רוה"פ גם במקנה ביחד קרקע ומטלטלין מהני מדין חצר וכדמוכח בש"ס גיטין דכ"א דגיטה וחצירה באין כאחד הן אמת דבשו"ת עט"ח חו"מ סי' י"ד כ' לחלק דדוקא בגט דמועיל מדין יד מהני גם במקנה ביחד אבל בחצר דגברא דהוא מדין שליחות אז בעי שיהי' חל עליו תורת שליח מקודם קניית החפצים עיי"ש אך באמת במחה"ש סו' תרל"ז כ' בפירוש דאין חילוק בין גט לקנין מטלטלין ולעולם אמרי' דבאים כאחד והשיג על הש"ך בסי' ר"ב ונהי דגם בהפלאה כתובות דפ"ו הרגיש ג"כ לחלק בין גט לשאר קנינים אולם כבר העיר על הש"ך הנ"ל בספר עט"צ מהא דד"א קונין לאדם דהוי ג"כ בתורת חצר ולשי' כמ"פ אף בקדמו כלי לאדם נמי קנה וחזינן דגם בקנין לא בעי שיהי' חצירו מכבר עיי"ש וע' בקצה"ח ובנה"מ סי' ר"ב מ"ש בזה ושוב י"ל דנקנה לו הבית מדין חצר וכנ"ל עכ"פ נשמע דאם עפ"י דד"מ קנה הקרקע והבית

א"כ הרי לפ"ז נקנה לו הקרקע גם מדינא דהדד"מ מסלק החסרון דלא ס"ד ושוב נקנה לו גם הבית או בתורת אגב או בתורת חצר ובפרט דלשי' רוה"פ גם בית דינו כקרקע וחוץ לזה דאף א"נ דהוי כמטלטלין וממילא לא קנהו בכסף ושוב לא יועיל הכח של דד"מ כיון דא"א למשוי קנין מדבר שאינו קנין אפ"ה י"ל לפי"מ דמצינו בחו"מ בסי' קצ"ח ברמ"א דהתנה שיתנה בכסף מהני גם במטלטלין א"כ הכא אחרי שהמקח נעשה בערכאות א"כ ע"כ דסמך על הערכאות וכה"ג כ' בש"ך סי' ע"ג דשטר הנעשה בדא"ה אזלינן בתר דד"א וה"ה הכא כיון דכל המקח נעשה בערכאות י"ל דחשיב כהתנה לקנות כדין הדד"מ ושוב שפיר י"ל דקנהו בכסף לחוד ובפרט דנשי' רוה"פ בית דינו כקרקע ובפרט שכבר הבאתי די"ל דקנה הבית מדין אגב או מדין חצר:

ה) **אך** בגוף הדבר י"ל כיון דלפי הנראה הבית אינו שוה כפו הסכום שהבטיח הקונה הראשון וא"כ נהי דאין אונאה לקרקעות וגם דבדבר הנמכר עפ"י ליצטאציע בלא"ה ל"ש אונאה כמ"ש בשו"ת שו"מ מהדורא ד' ח"ג סי' קל"ז דכיון שנעשה בפרסום וכהא דאו"ח סי' נ"ג דכ' הט"ז דאף במטלטלין ליכא דין אונאה עיי"ש אפ"ה י"ל לפי"מ דאיתא בש"ס ב"מ די"ד דשדה הנמכר שלא באחריות ויצא עליו עוררין דעד שלא דייש אמיצרי יוכל לחזור בו וכ' הרא"ש דאף שכבר נגמר הקנין באחד מדרכי הקניה ולחד שיטה אף בכבר שילם המעות אפ"ה כ"ז שלא נשתמש בהשדה כאדם העושה בשלו ונולד ערעור יוכל לחזור בי אף שקנה שלא באחריות והטעם דמדין סטימתא נוהג בה דלפעמים מועיל מנהג הסוחרים לבטל אף קנין ד"ת וע' שו"ת מהרי"ט בשניות סי' מ"ט מ"ש בזה וה"ה די"ל בנ"ד דאם נתאנה בהמקח אף דליכא בזה דין אונאה כנ"ל מ"מ אם נתברר שנתאנה קידם שנשתמש בה וגם עדיין לא שילם המעות בוודאי דיוכל לחזור בו ובפרט די"ל דהקונה הלז לא נתכוין כלל לקנין רק שחשב דגם אחר יקנה הבית בסכום זה כדי שיהי' יוכל לגבות גם את חובו דבוודאי לא נתכוין באמת לקנותו ולשלם הרבה יותר מכפי מה ששוה באמת וחשיב בכלל אומדנא ולשי' כמ"פ מועיל אומדנא להחזיק אף בדבר התלוי בדעת שניהם כנודע ע"כ שפיר דאם באמת הבית אינו שוה כסכום שהבטיח בערכאות דיוכל לחזור בו וגם י"ל הואיל דבנ"ד הבעה"ב גופא איני תובע ממנו כלום רק הבע"ח מוקדם שהי' טאבילירט תובע אותו וא"כ י"ל דהבע"ח מוקדם הרי לא זכה יותר רק כפי מה ששוה הבית באמת א"כ נהי דמיד בשעה שקנה הקונה הראשון את הבית נשתעבד מיד להבע"ח מוקדם הנ"ל מכח שדר"נ ובשדר"נ ל"מ מחילה כ"ז אם רוצה למחול גוף החוב ולהפקיע שיעבוד הגוף שפיר ל"מ מחילה דשיעבוד הגוף נתרוקן להבע"ח אבל הכא דהלוקח הראשון רוצה לחזור מהמקח ונשאר שיעבוד הבע"ח מוקדם על הבית

כמקדם ואינו מפסידו רק מה שהי' להונות לאחרים זה ל"ח בכלל הפסד ברור וכמ"ש בדרישה ובנה"מ חו"מ סי' ר"ז דמזיק אינו חייב לשלם רק מה שהי' שוה באמת ולא מה שהי' יכול להונות עיי"ש וט' בחו"מ סי' ק"ד ביתומים שמכרו קרקע לעכו"ם דלחד שיטה הבע"ח אינו גובה מהמעות שקיבלו מן העכו"ם וכ' הסמ"ע הטעם דכיון דבגוף הדבר הוא שלהם נהי דמשועבד לבע"ח מ"מ כיון דקיי"ל דבע"ח מכאן ולהבא גובה אין לו להבע"ח אלא משעת גביה ואילך ונהי דגרמו היזק להבע"ח אפ"ה ל"ח רק כגורם להפקיע שיעבודו וחשוב כמו גורם דגורם הואיל דגם בחופר בור בקרקע המשועבדת לחבירו חשיב רק גורם א"כ הכא ל"ח רק גורם דגורם ואף לשו' הש"ך דהיורשים חיובים לשלם להבע"ח מדין מזיק אף למ"ד דאין הבע"ח גובה מהדמים שקיבלו מ"מ חל עליהם חיוב לשלם לו מכח דד"ג וכדאי' ברס"י ק"ד אפ"ה י"ל דטעמו של הש"ך הואיל דבאמת קיבלו מעות מדבר המשעובד לחבירו א"כ הרי משתרשי להו ושפיר היכי דמשתרשי יש לחייבם בזה שגרמו היזק להבע"ח ונהי דלשיטה זו דהבע"ח אינו גובה הכוונה אף היכי דנטלו המעות ומשתרשי להו אפ"ה אינו גובה וכמו שתמהו הקצה"ח והנה"מ ע"ד הש"ך שם סק"ח אבל עכ"פ בתורת דד"ג שפיר י"ל דהיכי דמשתרשי חייבים לשלם דלא גרע ממבטל כיסו של חבירו דפטור אפ"ה בהרויח בהמעות חייב לשלם ע' בחו"מ סו' רצ"ב מכ"ש הכא דיש חיוב מכח דד"ג בוודאי די"ל דכיון דמשתרשי דחייבים לשלם אבל הכא נא הפסיד להבע"ח מוקדם כלל דשיעבודו על הבית עדיין קיים ורק שהי' יכול להרויח אבל עכ"פ הי' נהנה מדבר שאינו שוה כל כך באמת בכה"ג הי' דמי רק למתנה וקיי"ל דהמונע את חבירו מלקבל מתנה דפטור ע' בקצה"ח סי' נ"ה מ"ש בזה:

ו) **ולכאורה** הי' עוד מקום לבטל הקנין ע"י הליציטאציע מדחזינן דלא נגמר הקנין גם בדא"ה והראי' שהערכאות אינם כופין אותו לקיום הקנין אך באמת ז"א דהא גם בקונה מטלטלין והלוקח אינו רוצה ליקח הסחורה הנימוס בדיניהם שעושה לו התראה עד זמן ואח"כ מוכר הסחורה ותובע ההיזק מהלוקח הראשון ובאמת גם בדינינו אם קנה סחורה אף דסתמא הוי כהתנה לשלם במעות ולשי' הקצה"ח בסי' ק"א בהתנה לשלם במעות אף במקום פסידא אינו מסלקו בקרקע וממילא דה"ה בקנה סחורה דסתמא הוי כהתנה לשלם במעות דאינו יכול לסלקו בקרקע אף במקום פסידא אפ"ה בגוף הסחורה שקנה ממנו יוכל לסלקו ולהורידו לשומא ודמי לסברת הה"מ דמה"ט מלוה במכר קני משום דאם אינו משלם לו נתבטל המקח וחשוב כחליפין חפץ בחפץ ונהי דבלי רצון המוכר אינו יכול לבטל המקח אבל עכ"פ יוכל לסלקו בהסחורה שקנה ממנו עפ"י שומא ולהשלים המותר ומזה נצמח המנהג בדא"ה דמוכרים הסוחרים עפ"י שומא ומחייבים

לשלם המותר אבל גוף הקנין הוא בתוקפו ורק העיקר בנ"ד אך באמת נתאנה הרבה בהבית א"כ כ"ז שלא החזיק בו אחר הקניה ולא שילם עוד המעות יוכל לחזור בו ובפרט שכבר הבאתי דלא הפסיד כלל להבע"ח מוקדם דשיעבוד שלו נשאר כמקדם ורק שהי' יכול להרויח כבר הבאתי דברי הדרישה דמזיק אינו מחויב לשלם רק כפי מה ששוה באמת וגם דל"ח טפי ממניעה מלקבל מתנה דפטור כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק חיי אעתר"ל ראדימישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן נו

להרב הס"ג הצדיק וכו' כקש"ת מ' אלחנן ה"ש שליט"א אבד"ק קאלישיץ יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שקנה שחת מנכרי ושכר ג"כ אצלו הסטאדילע להניח שם השחת וכעת טוען יהודי א' שהוא מחזיק את הסטאדלע בשכירות מהנכרי זה ט"ו שנים וטוען טענת חזקה והשוכר החדש אומר שהסטאדלע הוא הכרח עבורו להניח שם השחת שקנה והשוכר הישן אומר כי גם אליו הסטאדלע נחוצה אחרי שיש לו עוד שמה שחת משנה העברה זה תורף השאלה:

א) והנה לכאורה העיר כת"ה דיש להשוכר הישן ג' טענות א) משום דרצה לשוכרה גם בשנה זו א"כ יש בזה משום עני המהפך, ב) מצד חדר"ג שלא להשיג גבול דירה כמפורש בחו"מ סי' רל"ז ברמ"א, ג) מצד דדבמ"צ והנה לכאורה ידוע דבקנה מנכרי ליכא דדבמ"צ כמפורש בחו"מ סי' קע"ה אבל לשי' התוס' ב"מ דע"ג דהיכי דל"ש הסברא דארי' אברחי גם בנכרי שייך דדבמ"צ וע' בנה"מ סי' רל"ז שם ולפ"ז בשכירות דל"ש ארי' אברחי שוב י"ל דגם בנכרי שייך דדבמ"צ ונהי דמפורש בשטמ"ק שם די"ל לא פלוג ולעולם אמרי' דבנכרי ליכא דדבמ"צ אפ"ה י"ל בנ"ד דהשוכר החדש שכר רק אלאחר זמן שיכלה שכירות הראשון בכה"ג בוודאי י"ל כיון דל"ש ארי' אברחי שוב גם בנכרי שייך דדמ"צ אכן בגוף הדבר אי שוכר נגד שוכר הוי מצרן יש בזה מחלוקת הפוסקים וחשיב בגדר סד"ד ושוב י"ל דמי שיושב בה כעת חשוב מוחזק ונהי דקיי"ל בס' בשכירות השוכר ל"ח מוחזק כמפורש בחו"מ סי' שי"ז מ"מ כ"ז נגד המשכיר דיש לו קנין הגוף וסופו לחזור לרשותו אז השוכר ל"ח מוחזק והרי גם במטלטלין שכורין שסופן לחזור ג"כ יש מחלוקת הפוסקים אי אזלינן בתר חזקת מי שמוחזק בו עתה או בתר מי שסופו לחזור לרשותו ע' תוס' ב"מ דק"ג ותוס' ב"ב דס"א ובקצה"ח ונה"מ מ"ש בזה א"כ מכ"ש קרקע דוודאי דאזלינן בתר מי שסופו לחזור לרשותו אבל היכי דמרשות המשכיר בוודאי כבר יצא או לרשות השוכר החדש או להישן ושוב החמ"ק כבר איתרע וכמ"ש כה"ג בש"ך חו"מ סי' צ"א ומבואר סברא זו בתוס' ב"ב דפ"א וכעין זו כ' בתוס' גיטין די"ז

ובקצה"ח סי' רמ"א ובתוס' ב"ק ד"ט ובפנ"י שם ושוב בכה"ג י"ל דהישן שיושב בה עתה חשיב מוחזק נגד השוכר החדש ויוכל לומר קי"ל דיש בשכירות דדבמ"צ ובפרט לשי' הט"ז סוסי' קע"ה באותו בית בודאי דיש דדבמ"צ אך באמת י"ל דבנ"ד יש ס"ס לזכות השוכר החדש שמא בנכרי נ"ש דדבמ"צ אף היכי דאזדא הסברא דארי' אברחי וכסברת השטמ"ק משום לא פלוג ושמא שוכר ל"ח מצרן אף נגד שוכר ונהי דס"ס ל"מ להוציא מ"מ וי"ל דהכא ל"ח בכלל להוציא כיון דאכתי לא שכרה הראשון על להבא ובפרט די"ל כמ"ש בשו"ת בי"ש חו"מ סי' צ"ח דהיכי דעיקר העסק הוי המטלטלין והדירה טפלה אז כיון דלגבי המטלטלין ליכא דדבמ"צ לדידן נפקע ג"כ הדדבמ"צ לגבי הדירה שלא והי' הטפל חמיר מהעיקר וא"כ הכא כיון דעיקר העסק הוא השחת והבית אוצר הוו טפל להניח שם השחת שקונים בכה"ג שוב י"ל דפקע הדדבמ"צ גם מהדירה עתה נבוא למה שהעיר כת"ה מצד עהמב"ח בזה הדבר פשוט כיון דלא הי' עוד פיסוק דמים מהישן בוודאי דליכא משום עהמב"ח וגם יפה כ' כת"ה דכיון שנחוץ לו הסטאדלע דמי למציאה דלשי' ר"ת במציאה ליכא משום עהמב"ח ובפרט די"ל דהא בעהמב"ח עכ"פ בדיעבד אין מוציאין וא"כ השחת בוודאי ישאר אצל החדש וכיון דהדירה טפלה להשחת בוודאי די"ל דלגמרי מגיע לו גם הסטאדלע ובפרט שכבר כתבתי דל"ש הכא מצד עהמב"ח כיון דלא הי' פיסוק דמים וז"ב:

ב) עתה נבוא למ"ש כת"ה לענין החדר"ג די"ל דכמו דהיכי דהוי לטובתו ליכא מצד עהמב"ח ה"ה די"ל סברא זו לענין החדר"ג לענ"ד ז"א דדוקא לענין עהמב"ח י"ל כיון דבמקום אחר לא יוכל למצוא סחורה כזו עם בית אוצר במקום גידול השחת זולת כאן שפיר ל"ח עהמב"ח אבל בחדר"ג דלשי' כמ"פ אף בנותן לו במתנה אסור ע' בספר משפט שלום בקונטרס משמ"ש ס"ק י"א שהרחיב הדיבור בזה ועכ"פ לשכור בוודאי דאסור מכח החרם אף בלא יוכל למצוא במקום אחר בריוח וגם כבר נסתפק בשו"ת בי"ש חו"מ סי' ק"ו דמכח החדר"ג י"ל דאף בדיעבד מוציאין וכמו בחרם דגט בע"כ דהי' התקנה שלא יועיל הגט אפי' בדיעבד עיי"ש ונשמע דחדר"ג לא דמי לעהמב"ח דהתם הרי בדיעבד מוציאין ר אך באמת כבר העלו האחרונים דגם בחדר"ג אין מוציאין בדיעבד וגם די"ל דכמ"ש הבי"ש דהיכי דהוי טפל לגוף העסק דל"ש דדבמ"צ ה"ה די"ל סברא זו לענין החדר"ג וגם יפה כ' כת"ה דהמנהג לא נתפשט במדינה זו ונהי דהרמ"א הביאו בסתם ומוכח דאין לחלק וכמ"ש בשו"ת ד"ח ח"ב סי' מ"ב מ"מ בסי' מ"ד וסי' מ"ה מוכח להיפוך ע"כ הדבר ברור דהצדק עם השוכר השני כנלע"ד בס"ד לדינא ה' במדבר תרע"ל ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן נז

להרב ההגה"צ בנש"ק וכו' כקש"ת מ' נחום אהרן רוקח שליט"א אבד"ק מאגריב יצ"ו.
בדבר שאלתו באשה אחת שאינה רוצית לדור עם בעלה זה כמה שנים וגם אינה רוצית לקבל ג"פ וכבר התרה בה כמה פעמים ע"י בד"צ והיא עומדת במירדה:
וכת"ה הביא מחלוקת הרמב"ם והפוסקים אי בטוענת מאוס עלי כיפין אותו לגרשה וע"ז כ' כת"ה דאף להחולקים על הרמב"ם כ"ז באשה האומרת מ"ע כיון דעכ"פ כופין את הבעל לגרש תו לא עבדה איסור וממילא יש לחוש למשקרת אבל בעל האומר מ"ע ומגרשה בע"כ אם משקר בדבריו עובר אחדר"ג ושוב יש חז"כ דוודאי לא ירצה לעבור אחדר"ג ומסתמא אומר אמת עכת"ד:
א) הנה מה שהביא מדברי הרא"ש סוף נדרים דמה"ט נאמנת לומר גרשתני משום דלא תרצה לישב באיסור א"א כל ימיה באמת כבר העיר השעה"מ מהא דחזינן דרק בצירוף החזקה דאין אשה מעיזה בפני בעלה אז מצרפין סברת הרא"ש אבל באומרת שלב"פ בעלה גרשני אינה נאמנת ולא סמכינן אהא דאין מקלקלת עצמה וראי' לזה דהא חזינן דהא דנאמנת אשה לומר מת בעלי הוי רק מכח דייקא ובלא"ה לא היתה נאמנת ולא סמכינן על זה דלא תרצה לישב באיסור א"א כל ימיה ואדרבה מצינו בע"א המעיד על מיתת איש דאסור לישא אשתו משום חשדא ולא סמכינן על זה דלא ירצה לישב באיסור כל ימיו וע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' קמ"ז וע' תוס' חגיגה די"ד ובספר ב"ט בקונטרס טא"ל מ"ש בזה והנה בספר בני אהובה כ' ליישב דברי הרמב"ם ז"ל שפסק דבאומרת מ"ע כופין אותו לגרשה ול"ח שמא ענ"ב ובטא"ל פסק דאינה נאמנת מחשש שמא ענ"ב וכ' הבני אהובה דדוקא באומרת מ"ע אם הוא משקרת בטענתה ואנו כופין אותו לגרשה הרי הוי גט מעושה ושוב יש חז"כ דלא תרצה לעבור באיסור א"א כל ימיה אבל באומרת טא"ל אף אם היא משקרת אפ"ה ל"ח גט מעושה ושוב לא יהי' מוטל עליה שום איסור ושוב שפיר לא מהימנא אכן החולקים על הרמב"ם סוברים דגם במ"ע אם הב"ד יכופו לגרשה לא והי' בכלל גט מעושה דהא עושה בציווי הב"ד ושוב גם בזה לא והי' עליה שם איסור ושוב לא מהימנא עיי"ש ובאמת סברתו מפורש בשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' פ"ט וע' שו"ת אבני צדק סי' ל"ז ובשו"ת בי"צ סי' קכ"ח מ"ש בזה עכ"פ מ"ש כת"ה דאם הבעל אומר מ"ט נאמן כיון דאם משקר עובר אחדר"ג יש חזקה דודאי לא ירצה לעבור אחדר"ג ועוד דאם רצונו לגרשה ולעבור אחדר"ג הרי הי' יוכל לגרשה בע"כ כקושית הנובי"ת סי' י"א:
ב) הנה מ"ש דיש לאוקמיה בחז"כ דוודאי לא ירצה לעבור אחדר"ג באמת א"נ דחדר"ג אינו רק דרבנן א"כ לשי' הה"מ פ"א מאישות דא"נ דביאת פנויה אינו רק מדרבנן ל"ש

החזקה דאאעב"ז משום דלאו כ"ע זהירי בדרבנן וכן כ' בשו"ת מהרי"א סי' צ"ג דבעריות שנפשו של אדם מחמדתן י"ל שמא עבר אדרבנן ונהי די"ל כ"ז שם דא"נ דבעל לשם קידושין יסתור הח"פ מה"ת שפיר י"ל כיון דלאו כ"ע זהירי בדרבנן ל"מ לסתור הח"פ אבל הכא דעיקר הספק לענין החדר"ג א"כ ממנ"פ א"נ דחדר"ג הוי רק דרבנן א"כ בפשיטות יש להקל בספיקו דהא באמת יש ס שמא מאיסה עליו וכמ"ש הבנ"א דאף להחולקים על הרמב"ם הטעם משום דהוי ס' ד"ת ושוב לענין חדר"ג אי הוי רק דרבנן שפיר יש להקל בספק וא"נ כדעת הישי"ש דחדר"ג חשיב ד"ת וממילא ספיקו אסיר שוב שייך החז"כ דלא ירצה לעבור אחדר"ג וא"כ בוודאי דמאוסה עליו אך באמת יש לדחות הממנ"פ הנ"ל דאכתי י"ל דחדר"ג לא הוי רק דרבנן ושוב ל"ש לדון מכח החז"כ לפי דלאו כ"ע זהירי בדרבנן ושוב יש לחוש שמא ענ"ב ואי דתיקשי נימא ס' דרבנן להקל בזה שוב וי"ל כיון דכבר חל עליו החדר"ג בשעת נישואין וספק אי פקע ע"ו שמאוסה בעיניו א"כ חשוב בכלל, ס' דרבנן נגד ח"א ולחומרא ומה שהביא קושית הנוב"י דאם אינו חושש אחדר"ג הרי יוכל לגרשה בע"כ כבר כ' בזה בשו"ת ד"ח סי' ט"ו דלא ניחא לי' להיות כעבריין בעיני הבריות וכהא דכ' בש"ך חו"מ סי' ל"ז דחשוד להעיד שקר שלא יהי' בעיני הבריות כלוה רשע ולא ישלם עיי"ש יצא לדינא בטוען מ"ע קשה להתיר לגרשה בע"כ וכמ"ש בשו"ת א"צ שם והנה בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' צ"ג הביא בשם כמ"פ המתירין להתיר לגרשה בע"כ בטוען מ"ע ע"כ לדינא אחר שהתרו בה כמה פעמים ומסרבת לבא לד"ת א"כ לשי' כמ"פ בזה לחוד חשיבה עע"ד וכמ"ש בשו"ת א"צ בשם הג' מליסא ז"ל וע' שו"ת ד"ח סי' נ"א ואף די"ל דבזה"ז דהדור פרוץ והרבה מסרבים לעמוד לד"ת י"ל דל"ח בכלל עע"ד וכעין המבואר באה"ע סי' קט"ז דבזה"ז שהדור פרוץ בנדרים קשה לחשבה כעע"ד בזה שנודרות ואינה מקיימת ובפרט די"ל דבעע"ד בעי דוקא שתכשיל את בעלה אפ"ה י"ל כמ"ש בשו"ת ד"ח דבכה"ג מיקרי מכשלת לבעלה בזה שמבטלת אותו מפ"ו ע"כ לפי מכתב כת"ה שהוא מורדת ומסרבת וכל כוונתה לעגנו פשיטא דיש מקום להתיר לו לישא אשה על אשתו עפ"י ק"ר ובלבד שיתקיים בדברים שבממון עפ"י ד"ת כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' בהעלותך תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן נח

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' יצחק פינטער ז"ל אבד"ק באקאווסק יצ"ו.

בדבר שאלתו בראובן תבע לשמעון לפני הבד"צ ששכר העסק שלו בלי ידיעתו ושמעון אומר אמת הדבר ששכר העסק וכששמע שראובן יתבענו לד"ת החזיר העסק להאדון

רק לוי שכרו אח"כ והקאנטראקט נכתב על שם לוי והוא רק שותף ללוי ואולי יפסקו הבד"צ שאסור לו להיות שותף אז גם שותף לא יהי' ולוי אומר כי הי' לו רשות לשכור את יען שיש לו דו"ד על ראובן אבל ראובן אומר שאין לו כעת נדון עם לוי רק עם שמעון ואומר שדברי שמעון הם שקר ומעולם לא החזיר העסק להאדון רק שעשה ערמה עם לוי להיות שותפים ולכתוב הקאנטראקט על שם לוי ואינו אומר זאת בבירור רק ששמע זאת מעכו"ם א' זה תורף הטו"ת:

א) והנה כת"ה רצה לפסוק ששמעון יקבל בחרם שהאמת כדבריו שהחזיר העסק להאדון והגיד שמעון על זה שיש לו עד המסייע את לוי שיעיד שהאמת אתו ונסתפק כת"ה דיש לפסול העד מכמה טעמים א' משום שהוא נוגע שאם לא יעיד יכריח הבד"צ לשמעון להחזיר העסק ב' משום דהו"ל בע"ד ובע"ד פסול אף היכי דל"ח נוגע וגם משום דלוי חשיב עבריין ששכר העסק באיסור וא"כ חשיב פסול לעדות אולם חזר ונסתפק די"ל דל"ח נוגע וגם ל"ח בע"ד וגם פסול לא הוי דבפסולי דרבנן בעי הכרזה עכת"ד והנה מצד זה דלא הי' הכרזה י"ל לפמ"ש הנמ"י פז"ב דדוקא לפוסלו לעדות אחרת בעי הכרזה אבל לפוסלו לאותו עדות א"צ הכרזה ומה שתמה עליו הש"ך בסי' ל"ד דזה רק לפי הס"ד אבל למסקנא ליתא לדינו של הנמ"י כבר כ' בתומים שם דכן הוא גם למסקנא והביא ראי' מתוס' ב"מ ד"ה בד"ה בלא דמי משמע וגם מתוס' ב"מ דע"ב בהאי דשטר שיש בו ריבית ועיי"ש בנה"מ ס"ק י"ד ונהי דיש לחלק דשאני התם דהפסול בא מכח חתימת העדים על שטר שיש בו ריבית דזה חשוב כהגדה א"כ חשיב כנפסלו ע"י הגדת העדות ושפיר ל"מ עדותן אבל הכא דהפסול בא עי"ז ששכר העסק ולא ע"י הגדתו אכתי י"ל דבעי הכרזה אפ"ה וי"ל הואיל דנפסל בגוף העסק שאנו רוצין שיעיד עליו שפיר י"ל דא"צ הכרזה אולם הקצה"ח בסי' נ"ב כ' להיפוך דאדרבה הואיל דפסולן בא עי"ז השטר לא נפסלי רק מכאן ולהבא וביאר בזה שיטת התוס' דאף במפורש ריבית בהשטר אפ"ה השטר כשר וסברתו עפמ"ש הנמ"י פז"ב דרשע שאינו דחמס דאין הפסול שלו מכח חשש משקר רק מגזה"כ דאל תשת רשע עד כשר בעדות אשה דל"צ תורת עדות רק בירור הדברים ולא גרע מקרוב או אשה וה"ה לענין אי לפסול אותו עדות שנעשה רשע על ידו ג"כ יש חילוק זה דברשע דחמס דפסולו מכח משקר א"כ מכ"ש דיש חשש משקר באותו העדות שנפסל על ידו אבל בשאר רשע דליכא חשש משקר שפיר לא נפסל רק להבא אבל אותו העדות כשר ודמי להא דהשוחט בשבת דכ' התוס' דבפ"א לא נעשה מומר ולשי' הר"ן עכ"פ באותו שחיטה לא נעשה מומר עיי"ש ונהי דבנה"מ שם השיג עליו אבל שיטת הקצה"ח הוא כנ"ל:

ב) ובאמת בזה י"ל במה שראיתי לח"א שכ' להעיר בהא דס"ל לאביי דגם שאר רשע פסול לעדות הטעם משום דלכאורה בכל עד יש חשש משקר ורק דאוקמוה בחזקתו כשרות אבל אחר שעבר עבירה דאיתרע החז"כ שוב פסול מכח חשש משקר עכת"ד ועפ"ז ז"א דהרי מדברי הנמ"י מבואר דבשאר רשע ליכא חשש משקר והראי' דכשר בעדות אשה וע' בנה"מ סי' ל"א שכ' ג"כ לענין ע"א דחשש משקר ליכא ולכל היותר יש לחוש שאמר בדדמי וחוץ לזה אי נימא כסברתו דע"י שאיתרע החז"כ נתעורר החשש משקר א"כ תקשי גם בעבר עבירה דרבנן אמאי לא יופסל מה"ת לשי' הסוברים דגם בעבר עבירה דרבנן איתרע החז"כ אף מה"ת ע' פנ"י גיטין די"ז וכן הרגיש בתומים סי' ל"ד בביאור קושית התוס' וביותר תקשי דעכ"פ בעבר עבירה ד"ת ואין בו מלקות אמאי לא יפסול לעדות גם מה"ת הואיל דבכה"ג בוודאי איתרע החז"כ אליבא דכ"ע ושוב נתעורר החשש משקר וע"כ נשמע דברשע שאינו דחמס ליכא חשש משקר וז"ב:

ג) נחזור לשי' הקצה"ח בסי' נ"ב דברשע שאינו דחמס אין לפוסלם רק להבא אבל אותו עדות כשר א"כ לפ"ז בנ"ד דחשיב בגדר רשע דחמס בוודאי דנפסל גם לעדות זה ושוב י"ל כסברת הנמ"י דלענין אותו עדות א"צ הכרזה ובפרט דבנ"ד האיסור שלא לשכור עסק של חבירו הוא חרם הקדמונים ולשי' הרמב"ן חרם הוי ד"ת וא"כ ידוע שיטת מהרי"ט והמלמ"ל דבעבירה ד"ת אף שאינו נפסל עי"ז מה"ת שוב עכ"פ יש לפוסלם בלי הכרזה מובא דבריהם בהג"ה אמ"ב רס"י ל"ד וה"ה הכא בעובר חרם דחשיב ד"ת נשי' כמ"פ אף דלא מיפסל רק מדרבנן כיון דאין בו מלקות אבל עכ"פ שוב לא בעי הכרזה אולם בגוף הדבר לא אדע כל הספק אי יש לפוסלו מכח עבריין הרי מפורש בש"ע דבעי שידע שהיום שבת ושמלאכה זו אסורה ושיופסל עי"ז לעדות אבל אם חסר אחד מאלו לא נפסל כמ"ש בסמ"ע שם וכהא דהערב והעדים אינם פסולים בריבית אף דעוברים בלאו דלא תשימון אפ"ה כיון דלא משמע להו שיופסלו עי"ז שפיר לא נפסלו וכה"ג כ' המלמ"ל בהלכות מלוה ולוה על הא דכי הפני משה ובאם יש לוה אחר אז אין הנוה עובר בלפ"ע דאין הכוונה דבאמת אינו עובר רק שהלוה סובר דבכה"ג ליכא לפ"ע וממילא לא מיפסל עיי"ש וכבר העירותי לפ"ז במק"א בהא דבסנהדרין כ"ד גבי בר בינתם פריך הש"ס והא לוה בריבית פסול לעדות וקשה לשי' הרא"ש דהלוה אינו עובר רק בשעת לקיחה והא דמיפסל מקודם הוי רק משום לפ"ע וא"כ לשי' המלמ"ל מאי פריך הש"ס הרי י"ל דהכא מיירי דגם לוה אחר רצה ללוות מעות בריבית דבכה"ג תו לא מיפסל וצ"ע עכ"פ מבואר דאף אם יודע שהוא איסור אפ"ה כל זמן שאינו יודע שנפסל עי"ז לעדות באמת לא נפסל והנה מצינו בש"ס יומא ד"פ דלענין שב מידיעתו בעי דווקא שידע מאותו איסור שהוא

עכשיו אבל באם הוא איסור קל ל"ח שב מידיעתו מדקאמר שם אר"א האוכל חלב בזה"ז צריך שיכתוב דשמא יבא ב"ד אחר ויקטנו השיעורין ופריך אי דמחייבו קרבן אכזית קטן והא לא הוי שב מידיעתו וקשה הרי גם ח"ש אסור מה"ת ונשמע דכיון דליכא אותו איסור שהוא עכשיו ל"ח שב מידיעתו ע' במלמ"ל הלכות שגגות שהאריך בזה ע"כ לפ"ז הדבר פשיט דבכה"ג דוודאי לוי אינו יודע שנפסל עי"ז לעדות ובפרט בזה"ז דבעוה"ר רבים נפרצים בזה בוודאי דקל האיסור בעיניו וכהא דאיתא באה"ע סי' קע"ו בשם פסקי מהרי"א לענין נודרת ואינה מקיימת דבזה"ז דרבים נכשלים בזה ל"ח עע"ד ע"כ פשיטא דלא מיפסל עי"ז לעדות וכשר לכל עדות שבעולם וז"ב:

ד) **ומה** שנסתפק כת"ה לפוסלו מכח נוגע ומכח בע"ד הנה בגדר נוגע בוודאי דלא הוי דהא ללוי ליכא שום נ"מ אם יזכה שמעון בדין או לאו, וחוץ לזה לפי"מ דמבואר בסי' ל"ז ובסי' ק"מ דשוכר כ"ז שלא שילם השכירות ל"ח נוגע ויוכל להעיד, ורק בהחזיר לו המחזיק את דמי השכירות יש ב' דיעות שם וחזינן דשוכר שאין הגוף שלו ול"ח בעלים על הדבר אף ששכירות ליומא ממכר אפ"ה היכי דל"ח נוגע יוכל להעיד וא"כ י"ל ה"ה הכא כיון דלוי הוי רק שוכר יוכל להעיד ואין לו שם בע"ד עליו, וע"כ צריכין אנו לחלק מהא דבקרא כתובות דפ"ד דמבואר דהבקרא ל"ח עד לחייב שבועה להבע"ח וכמ"ש בר"ן שם שאני התם דהבקרא חשוב בעלים דלשי' כמ"פ נכסי שומר נשתעבדו משעת שמירה ע' שטמ"ק כתובות דל"ד ואף לשאר הפוסקים מ"מ משעה שיצא מתח"י עכ"פ נשתעבדו נכסיו ושפיר אף א"נ דל"ח נוגע משום דהי' בידו לומר כדברי הבע"ח שתפס מחיים אבל עכ"פ אחר שאומר שהי' התפיסה לאחר מיתה שוב הבקרא יש עליו שם בע"ד ושפיר לא יוכל להעיד וכמ"ש הריב"ש סי' של"ג מובא בהג"ה אמ"ב סי' ק"מ וכן כ' הקצה"ח בסו' ל"ז סק"ה לענין קרובי עני ובסי' קכ"א סק"ד אבל הכא בשוכר דאין לו קנין בגוף הדבר ול"ח בעלים וגם נוגע ל"ח שוב שפיר יוכל להעיד וז"ב:

ה) **ומה** שהביא כת"ה שיטת הר' יקיר דבנשבע להכחיש את העד יוכל אח"כ הבע"ד בצירוף העד לפוסלו לעדות ולשבועה ובאמת נודע מה שהעיר בים התלמוד דא"כ למה הוצרכה התורה להכשיר עדות מיוחדת הרי בלא"ה יוכל לתבוע מקודם עפ"י ע"א ויהי' מחויב לישבע נגד העד ואח"כ יצטרף התובע עם זה העד לפוסלו לעדות ולשבועה ואח"כ יתבענו עפ"י עד השני ויהי' מחויב לישבע נגדו ולישבע אינו יכול כיון דכבר נפסל וא"כ והי' מחשואיל"מ עכת"ק והנה בפשיטות י"ל דכבר נודע מחלוקת הראב"ד והריטב"א דלשי' הראב"ד בממון אמרי' נמצא קא"פ עדותן בטילה אף שלא הי' צירוף כלל לא בשעת ראיה ולא בשעת הגדה הואיל דעדות מיוחדת ג"כ מהני אף שלא הי' להם

צירוף ראיה והגדה כאחת ה"ה דגם לענין למיפסל עדותן סגי בכה"ג א"כ שפיר הוצרכה התורה לגלות דין עדות מיוחדת כדי שנדע דגם לענין נמצא קא"פ סגי בכה"ג וחוץ לזה י"ל לשי' הש"ך והקצה"ח דעדות מיוחדת מחייבים שבועה מדר"ח א"כ שפיר יש נ"מ בזה שגילתה רחמנא דעדות מיוחדת כשר דשוב יתחייב שבועה על השאר ג"כ ואם יהי' חשוד והי' מחשואיל"מ אבל אי יתבענו רק בע"א נהי דעל מנה והי' מחשואיל"מ מ"מ על השאר לא יתחייב רק מכח גלגול ובגלגול שבועה לשי' כמ"פ לא אמרי' מתוך שאיל"מ ע' בסי' ע"ה ובסי' צ"ד וז"ב וחוץ לזה י"ל לפי"מ דמצינו בש"ס סנהדרין דכ"ג דאם אומר המלוה שיש לו שני כתי עדים למ"ד דצריך לברר דיכול הלוה בצירוף אחר לפסול כת אחת ול"ח נוגע לר"מ הואיל דהמלוה אומר שיש לו כת אחרת ואם באו כת שניה ונמצאו פסולים נסתפק הש"ס די"ל דהלוה חשוב נוגע א"כ י"ל דוקא שם יש עכ"פ ספק דהרי הלוה לא ידע מקודם אם יפסול כת השניה וי"ל דל"ח נוגע אבל הכא בדינו של הר' יקיר י"ל עיקר הטעם דמצטרף עם העד לפוסלו משום דל"ח נוגע אבל אם מביא אח"כ עוד עד לתבוע ממון אז י"ל דדוקא בתר שגילתה רחמנא דעדות מיוחדת כשר שפיר ל"ח נוגע דהא אי הי' רוצה לגבות ממון הי' יכול לגבות ע"י צירוף העדות וא"כ בזה שפוסלו ליכא שום נגיעה ושפיר מצטרף לפוסלו ושפיר כשמביא עד השני הוי מחשואיל"מ אבל אי הי' הדין דאין עדות מיוחדת מצטרף אז הי' הדין דלא יוכל לפוסלו משום דנקרא בכלל נגיעה דע"י שיפסול אותו יוכל אח"כ לתובעו בעד השני ויהי' בכלל מחשואיל"מ ושוב לא הי' יוכל לפוסלו וכל דינו של הר' יקיר הוי רק לפי האמת דגילתה רחמנא דעדות מיוחדת כשר ומיושב קושית היה"ת בס"ד ודו"ק ובאמת מספקא לי גם לפי האמת דעדות מיוחדת כשר וכתבתי דבכה"ג ל"ח נוגע משום דאם הו' רוצה לגבות ממון הי' יכול לצרף העדים וא"כ י"ל לפמ"ש בשו"ת זכרון יוסף דאף דעדות מיוחדת מהני מ"מ היכי דכבר נשבע נגר ע"א שוב העד אינו מצטרף עם אחר ולפ"ז י"ל לכאורה דגם לפי האמת לא יוכל התובע להצטרף עם העד לפוסלו לשבועה משום דחשוב נוגע כדי שיוכל לתובעו עפ"י עד השני ויהי' מחשואי"ל מ ואי דנימא דל"ח נוגע משום דאי הי' רוצה לגבות ממון תיכף הי' יוכל לצרף ב' העדים ז"א דשמא לא נודע לו מעד השני רק אחר שכבר נשבע הנתבע נגד עד הראשון ואז שוב לא יוכלו להצטרף יחד ושוב שפיר איך יוכל התובע להצטרף עם העד לפוסלו הרי י"ל דחשיב נוגע וצ"ע בזה:

ו) **עכ"פ** נחזור לנ"ד די"ל דלוי לא מיקרי נוגע ולא בע"ד וכשר להעיד אולם תמהני מדוע לא הביא כת"ה דברי הש"ך בסי' פ"ז דנהי דעד המסייע פוטר משבועה אפ"ה יש עליו חרם סתם ועיי"ש בנה"מ בחידושים שכ' דהיכי שטוען ברי אז אף ע"י עד המסייע עכ"פ

יש עליו חרם סתם אבל בטוען שמא אין עליו אפי' חרם סתם וא"כ בנ"ד דטוען רק עפ"י עכו"ם דלפי הכרעת הסמ"ע בסי' קמ"ט סעיף י"ד בטוען ברי מפי עכו"ם ל"ח טענת ברי להשביעו וחשיב רק כטענת שמא ושוב בכה"ג ביש לו עד המסייע פטור אף מחרם סתם אולם מדברי הש"ך משמע דאף בטוען שמא ל"מ עד המסייע לפטור מחרם סתם מהא דבסי' קכ"א מפורש בש"ע בשלח מעות עי"ש והמשלח מודה שכת"י הוא אך אינו מאמין ללוה שמסר לו ואינו מאמין לשליח שנאנס דהדין דהלוה מקב"ח סתם שנתן להשליח והשליח צריך לישבע וכ' הסמ"ע דהשליח לא יוכל לפטור ללוה מקב"ח משום דקודם שנשבע חשוב נוגע ואחר שנשבע שוב חשיב כעד הצריך שבועה דאינו עד וכסברת התוס' והר"ן קידושין דמ"ג אכן הש"ך כ' דהא דצ"ל בטעם דאינו פוטר ללוה משום דחשוב נוגע זה קאי דיקא בשני עדים אבל בע"א בלא"ה עד המסייע אינו פוטר מחרם סתם והרי הכא לא הוי נגד הלוה רק טענת שמא והראי' דאינו חייב טפי מחרם סתם ואפ"ה כי הש"ך דהעד לא יוכל לפוטרו ונשמע לכאורה דלא כהנה"מ הנ"ל וחוץ לזה לפמ"ש הש"ך בס"ק קמ"ט שם דטוען ברי מפי עכו"ם חשיב טענת ברי להשביע ושוב בכה"ג גם לשי' הנה"מ ל"מ עד המסייע לפטור מחרם סתם ע"כ אם לא הי' לשמעון עד המסייע בוודאי דהי' צריך לקבל בחרם לנוכח דהיכי דיש רגל"ד מועיל טענת ברי מפי אחרים וגם מעכו"ם עי' בש"ך סי' ע"ה ס"ק פ"ב ובהג"ה אמ"ב שם אבל אחרי שהוכחתי דעדותו של לוי הוי עדות גמור פשיטא דא"א לחייבו בקב"ח לנוכח ורק לכל היותר יש לחייבו בחרם סתם אם אמת כדבריו כן נראה לע"ד בס"ד לדינא:

יום ועש"ק ב' תמוז תרמ"ג פה"ק דוקלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן נט

להרב הה"ג חו"ב כש"ת מ' דום בעריש קיממעל נ"י מוצד"ק קנעהניטש יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שמחזיק חליבה ומהחלב עושים חמאה וגבינה על מאשין ויש בזה הפ"מ להפסיד החלב שנחלב בשבת אם יש מקום להתיר לעבוד בשבת ע"י נכרי וע"י שטר מכורה זה תורף השאלה:

א) **והנה** כת"ה כ' דיש בזה שני חששות א') דע"י המכירה יהי' עליו שם חמאת עכו"ם ב') מחמת עשיות מלאכה בשבת ומכח חשש הראשון הביא כת"ה מדברי הרמ"א ביו"ד סי' קט"ו דבישראל הרואה החליבה וגם עשיית הגבינות אין עליו שם גבינות עכו"ם והנה לכאורה צ"ב מאחר דחזינן דגם בהעמיד בעשבים אסור משום לא פלוג אף שידעינן שנעשה בהיתר אפ"ה אסור וא"כ לפ"ז גם בראה הישראל העשיית הגבינות נמי יש לאסור מכח לא פלוג כמו שהעיר הש"ך שם על הרמ"א אך בגוף מחלוקת הש"ך והרמ"א

דהנה בגוף הא דמבואר בש"ע דאף בהעמידו בעשבים אסור ע"כ הטעם כמבואר ברמב"ם פ"ג מהמ"א גזירה משום שמעמידין אותו בדבר האסור והגיה בהג"מ שם גזירה משום שהעמידו בדבר איסור והכוונה דאף אותן שהעמידו בדבר המותר אסור בגזירה משום אותן הגבינות שהעמידו בדבר איסור והיינו דאם נתיר אותן שהעמידו בעשבים אף שלא ראה הישראל אם באמת העמידו בעשבים יבואו לטעות ולהתיר אף אותן הגבינות שיש באמת חשש שמא העמידו בדבר איסור אבל היכי דראה ישראל בעיניו שהעמידו בהיתר שפיר י"ל דאין לאסור דהא הכל יודעין דגבינה זו לכך אוכלין אותו לפי שראה הישראל בעצמו שנעשה בהיתר וכאשר באמת כבר העיר המנ"י להשיג על הש"ך ולחזק שיטת הרמ"א עפמ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש ע"ז דכ"ט דאם ראה הישראל בעצמו עשיית הגבינות דיש להתיר ובהג"ה אמ"ב שם כ' בשם פיהמ"ש להרמב"ם להתיר בין בידוע שדרכם להעמיד בעשבים בין כשראה הישראל בעצמו עשיית הגבינות שנעשו בעשבים ובאמת לא מצאתי כן בפיהמ"ש וזה"ל בפיהמ"ש שם אמנם קיבת הנבילה בעצמו מותרת שהוא פירשא בעלמא לפיכך מותר לנו ליקח קיבות העכו"ם ולהעמיד בהם גבינות וכן כשאנו רואין שהעמיד העכו"ם החלב בקיבה עצמו מותר לנו לאכול הגבינה ולא יועיל בזה הפרסום או מה שהדעת נותן עפ"י הרוב אלא ראיית העין מפורש להדיא דהרמב"ם אינו מתיר אף בידוע שנעשה בעשבים זולת כשראה בעצמו וזה הוא באמת שיטת הרמ"א אכן הש"ך סובר כיון דבאמת גם בידוע שנעשה בעשבים הי' מותר מדינא ואפ"ה אוסרין וע"כ הטעם משום דכל ששם גבינות עכו"ם עליו יש לאסור א"כ ה"ה דיש לאסור אף כשרואה הישראל בעצמו הואיל דעכ"פ יש עליו שם גבינות עכו"ם כנלע"ד בביאור מחלוקת הרמ"א והש"ך:

ב) והנה כת"ה הביא דברי הנוביי"ת או"ח סי' ל"ז המובא בפת"ש שם שמקיל בגבינות כשיטת הרמ"א וא"כ לפ"ז מכ"ש בחמאה דקיל דאף להאוסרין חמאת עכו"ם אפ"ה לא חל עליו שם איסור וכעין שכ' הפוסקים דאיסור שאינו כולל לכל אדם ל"ח טפי מאיסור גברא א"כ מכ"ש בחמאה דתלוי במנהג המקום בוודאי דלא חל עליו שם איסור וכהא דמצינו ביו"ד סי' ס"ד אינהו מיכל אכלי ואנן מיסתם לא סתימי וממילא בחמאה דלא חל עליו שם איסור שוב גם לשי' הש"ך אין לאסור היכי דראה הישראל עשיית החמאה וז"ב והנה לכאורה הי' מקום להעיר כיון דבנ"ד הוו רק כמו מכירה בהערמה אבל אין הישראל המוכר מתכוין לקנין גמור שוב בכה"ג י"ל דלא חל עליו שם חמאת עכו"ם וכמ"ש בט"ז או"ח סי' רמ"ו דאם אינו מתכוין לקנין גמור ל"מ לענין איסור מ וע' בחו"מ סי' צ"ט דמתנה שהוא להבריח מבע"ח ל"מ זולת בנתכוין למתנה גמורה אף שהוא להבריח אפ"ה מהני

ורק היכי שכתב להבע"ח שיעבוד מטלטלי אג"ק דאז מדינא טורף ממקבל מתנה ורק דעשו תקנת השוק אבל בכה"ג לא עשו תקה"ש ע' ברמ"א חו"מ סי' ס' ובנה"מ שם ונשמע לכאורה דאם אינו מתכוין לקנין גמור שוב לא מיקרי בכלל חמאת עכו"ם אך באמת ז"א דבנ"ד ממנ"פ יש לאסור דא"נ שנתכוין למכירה גמורה שוב מיקרי בכלל חמאת עכו"ם ואי לא נתכוין למכירה גמורה נהי דאז שפיר וי"ל דל"ח בכלל חמאת עכו"ם מ"מ בכה"ג שלא נתכוין למכירה גמורה שוב נ"מ המכירה לענין איסור שבת וכנודע מסברת הצ"צ דמכירה בהערמה ל"מ להפקיע איסור בכורה וה"ה די"ל דל"מ לענין איסור שבת אך באמת וי"ל לפמ"ש הפמ"ג באו"ח סי' שצ"ד דבאיסור דרבנן שאין לו עיקר בד"ת יש להקל אף בתרתי דסתרי וכגון בחלת חו"ל ובחמאת עכו"ם עיי"ש א"כ ה"ה הכא לענין איסור שבת אמרי' דגמר ומקני בלב שלם אבל לענין חשש חמאת עכו"ם שפיר יש להקל דשמא לא נתכוין לקנין גמור ובפרט אחרי שידוע דיחזיר הדבר לרשות הישראל דיש בו עכ"פ דין מערופיא וכמ"ש בט"ז סי' רמ"ו ובסי' תמ"ח עכ"פ אין עליו שם חמאת עכו"ם והיכי דאין עליו שם חמאת עכו"ם שוב גם לשי' הש"ך אין לאסור היכי שרואה הישראל בעצמו וז"ב וגם י"ל דגוף סברת הש"ך דגם בראה הישראל בעצמו יש לאסור מכא לא פלוג תלוי בפלוגתת הפוסקים בחו"מ סי' קצ"ח וסמ"ע סו' ר"א או במקום דל"ש הגזירה דנשרפו חטך אי כסף קונה אי י"ל לא פלוג או לאו ועיי"ש בנה"מ שהביא ראי' לזה מחולין דפ"ג והנה נודע מחלוקת הרמ"א והש"ך בסו' קצ"ח אי התנה לקנות בכסף מהני דלשי' הרמ"א מהני ולשי' הש"ך ל"מ וכ' בספר שושנת יעקב סו' קצ"ח ובסי' ר"א דהסוברים דהתנה מועיל ע"כ דס"ל דהיכי דלא שייך הגזירה שוב כסף קני אבל למ"ד) דגם במקום דל"ש הגזירה מקרי קנין כסף לדידי' בוודאי דל"מ התנה לקנות בכסף עיי"ש א"כ לפ"ז י"ל דמחלוקת הרמ"א והש"ך בסי' קט"ו לענין ראה הישראל עשיית הגבינות קאי לשיטתם בסי' קצ"ח דהרמ"א לשיטתו דמועיל התנה וע"כ דס"ל דהיכי דל"ש הגזירה כסף קונה וכדאיתא שם ברמ"א דאם הי' המטלטלין במקום דליכא למיחוש לדליקה דכסף קונה שפיר סובר גם הכא דבראה הישראל עשיות הגבינות דל"ש הגזירה דמותר אבל הש"ך לשיטתו דסובר דל"מ התנה וסובר ג"כ דאף היכי דל"ש הגזירה אפ"ה כסף לא קני משום לא פלוג וכמ"ש שם הש"ך סק"ט שפיר סובר גם כאן לאסור אף בראה הישראל הגבינות בשעת עשייתן וז"ב ודו"ק:

ג) **עכ"פ** מכל הני טעמי י"ל דאולי גם הש"ך מודה ובפרט דרוה"פ הכריעו כשיטת הרמ"א הנובע מדברי פיהמ"ש להרמב"ם וכן הכריע הפר"ת להקל ובפרט די"ל דאף אם ניחוש לשי' הש"ך גם בנ"ד מ"מ יש עצה שיקבל את העכו"ם לשותף על חלק קטן ואז

לענין איסור שבת י"ל עכו"ם אדעתא דנפשי' קעביד דהנכרי עושה עיקר בחלקו ונהי דגם הישראל נהנה מזה ליכא חשש דבאמת לשי' רש"י גיטין דמ"ז שותף יש לו חלק בכל חטה וחטה א"כ שפיר העכו"ם בנפשי' קעביד ואף שגם הישראל נהנה ל"ל בה וכמ"ש הר"ן מובא בב"י סי' רמ"ג וברמ"א סי' רמ"ה דכיון דעכו"ם אדעתא דנפשי' קעביד והנאת ישראל ממילא אתו שרי וע' שו"ת ד"ח או"ח ח"א סי' ו' שהאריך בזה בשלמא אם השותפות נעשה רק דרך הערמה להפקיע איסור שבת שפיר הי' מקום לומר דל"מ ודוקא במכירה דכל העסק הוי של הנכרי לא איכפת לן אם ויש בו קצת הערמה חדא דבדרבנן מתירין הערמה וע"י עכו"ם ל"ח רק שבות וכמ"ש הבכ"ש או כמ"ש האשל אברהם והח"ס דמה"ת אף מכירה בהערמה מהני ובפרט די"ל מכח איסור שבת גמר ומקני כמ"ש בתוס' שבת די"ח וב"מ ד"ל אבל באם אינו מוכרו רק שעושה שותפות עם הנכרי דרך הערמה בכה"ג בוודאי דיש לאסור דבזה בוודאי ל"ש לומר עכו"ם דנפשי' קעביד הואיל דאין הנכרי שותף באמת א"כ בטל חלקו לגבי חלקו של ישראל וכמ"ש בתוס' שבת דכ"ו למ"ד נדנו"ד אין קריבין ביו"ט דכיון דעיקרו לצורך גבוה בטל חלק הדיוט לגבי חלק גבוה וכה"ג כ' הצ"צ דלענין בכור ל"מ סטימתא כיון דכל סטימתא הוי רק מצד מנהג הסוחרים ובמכירה כזו דהוי רק להפקיע איסור בזה ליכא מנהג הסוחרים עיי"ש אבל אם יעשה שותפות גמור עם הנכרי אף שיהי' רק להנכרי חלק קטן אפ"ה בזה שוב י"ל דעכו"ם אדעתא דנפשי' קעביד והנאת ישראל דאתי ממילא שרי ובכה"ג כיון דאין כל הגבינות והחמאה הוא של העכו"ם רק הוא שותפות עם ישראל בכה"ג עכ"פ א"א לקרותו גבינות עכו"ם כיון דגם לישראל יש חלק בו ממילא פשיטא דבכה"ג גם הש"ך יודה דאם רואה הישראל עשיית הגבינות דמותר, ומצאתי בספר אשל אברהם מהד"ת בסי' ש"ז שכ' כדברינו דאף א"נ דאין להתיר עשיות הגבינות בשבת עי' שט"מ מכח שיטת הש"ך הנ"ל אפ"ה ע"י שותפות יש להתיר עיי"ש. ע"כ מכל הני טעמי אם אמת הדבר שהוא הפס"מ יוכל כת"ה להתיר ע"י עשיית שותפות ממש ובראיית ישראל עשיית הגבינות כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' בחקתי תרע" ראדמישלא. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ס

להרב החו"ב בחדר"ת וכו כש"ת מ' זאב נ"י מוצד"ק פיוונטשיץ יצ"ו.

בדבר שאלתו בשומן אווז ששהה ג"י בלי הדחה והוא הפ"מ אם יש להתירו ע"ו ביטול ברוב:

א) לענ"ד קשה מאוד להתיר ע"י ביטול ברוב אף דבאמת מפורש ביו"ד דבשר ששהה ג"י אם נתערב חד בתרי מותר לבשלו עכ"פ כל חתוכה בקדירה לבדו, אך כבר העיר הש"ך דהא הוי מבשא"מ ונהי דכ' הפוסקים דבאיסור דרבנן גם מבשא"מ ביבש בטל כמ"ש הדג"מ וגם כמ"ש הש"ך דשהה ג"י דהוי רק חומרת הגאונים יש להתיר ע"י ביטול ברוב כ"ז בדיעבד אבל לכתחילה להתיר לבטל ברוב אף לאוכלו לבדו יש שני חששות א' דהוי מבשא"מ וגם דשייך חשש דאין מבטלין איסור לכתחילה ונהי דבשו"ת רעק"א בסי' ל"ח כ' דזה הוי כנתערב כבר, ולדעת המחבר בסי' צ"ט באיסור דרבנן מותר להוסיף, אפ"ה י"ל דכ"ז שלא נפרד הדם מן השומן הוי כגוף א' וידוע שיטת המרדכי דבבא לעולם בתערובות לא בטל וה"ה הכא דבתולדה הדם הוא בתוך השומן ל"ח כנתערב איסור בהיתר רק הוי כגוף אחד ונהי די"ל כ"ז לענין ביטול דבעי עכ"פ רוב הותר והסברא דביטול ברוב הוי רק דהרוב יש לו חשיבות טפי מן המיעוט ולכך יש לו כח לגבור על המיעוט א"כ בבא לעולם בתערובות ל"ש לומר דהרוב יש לו חשיבות על המיעוט כיון דאין הרוב ניכר בפ"ע שפיר לא בטל, והראי' דלשי' כמ"פ בביטול בס' מועיל אף בבא לעולם בתערובות, ע' בנובי"ת ובספר ב"ט ואף לשי' היד אפרים והישי"ע וכ"ה בשו"ת השיב משה דגם בביטול בס' כיון דמוכרחין לבוא לביטול הכמות ברוב לא בטל בבא לעולם בתערובות אפ"ה י"ל הכא לשי' המחבר דס"ל באיסור דרבנן שנתערב מותר להוסיף אף היכי דליכא רוב היתר רק אפי' ברוב איסור ג"כ מותר להוסיף וחזינן דאם יש עכ"פ בהתערובות היתר מה שוב מותר להוסיף א"כ ה"ה די"ל בדם הנבלע בשומן אף דא"א לומר דהשומן הוי חשיב טפי מו הדם אפ"ה עכ"פ ל"ח בכלל איסור בעין ושוב י"ל דמותר להוסיף וכה"ג מצינו ביו"ד סו' קכ"ז ברמ"א ובט"ז דניקור הגיד ל"ח איתחזק כיון דאינו רק כמעיד שנפרד האיסור מן ההיתר עיי"ש:

ב) אך באמת כבר כ' הפמ"ג בפתיחה למליחה ובסי' ס"ט דשומן ששהה ג"י מיקרי איסור בעין וי"ל בכוונתו דבשלמא שם בסי' צ"ט שנתערב האיסור א"כ עכ"פ נעשה שינוי בהאיסור דמתחילתו הי' בעין בפ"ע ואח"כ כשנתערב נתמעט חשיבתו שפיר מותר להוסיף אבל הכא דבתולדה הוא מעורב בהשומן א"כ לעולם לא נתמעט מחשיבתו שפיר י"ל דהוי כאיסור בעין ואסור לערבו אף באיסור דרבנן וכעין זו כ' בתוס' יבמות דצ"ח דדבר שהי' בשריפה ואח"כ נתמעט משריפה ונשאר על כרת חשיב קלש איסורו עיי"ש אולם גם לשי' הגרעק"א דזה הוי רק כמוסיף אפ"ה י"ל דעכ"פ בעי ס' דאז עכ"פ יש שיעור ביטול ושפיר באיסור שהוא רק מחומרת הגאונים יש לסמוך אשיטת המחבר דמותר להוסיף אבל ע"י ביטול ברוב הוי ס"ס לאיסור שמא כדעת הרמ"א דגם באיסור דרבנן

במבשא"מ בעי ס' ובפרט שיוכל לצמוח איסור תורה ע"י עירוי כמ"ש הפמ"ג בסי' ס"ט ושמא כשיטת הרמ"א דגם באיסור דרבנן אסור להוסיף ובפרט די"ל דהכא הוי כמערבו בידים ולע"ע קודם הבישול לא חזי לאכילה ובמקום דיש ס"ס לאיסור לשי' המלמ"ל גם בדרבנן אזלינן לחומרא ע"כ לענ"ד גם הגרעק"א לא התיר רק לערבו בס' אבל לא ע"י ביטול ברוב הן אמת דבשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' רי"ז משמע דיש מקום להתיר גם ע"י ביטול ברוב לבשל כל חתיכה בקדירה לבדו אך באמת דבריו תמוהים דמוכח מדבריו דלשי' הרא"ש מותר לבשל ביחד ובאמת ז"א דבמבשא"מ דבאמת נו"ט בוודאי דאף אם נתבטל ביבש מ"מ אם השתא נו"ט אסור דהש"ך אינו מקיל רק לאכלו ביבש בזה אמרי' דבאיסור דרבנן ל"ג שמא יבשלו ויתן טעם אבל באמת אם מבשלו ונו"ט בוודאי אסור ע"כ דבריו שם צ"ע אבל עכ"פ מדבריו שם מוכח דמתיר אף לבשלו לבדו ע"כ מי שירצה להתיר ע"ו ביטול ברוב ולבשל כ"א לבדו בקדירה אחרת יש לו על מי לסמוך אבל אנכי מיראי הוראה אין רצוני להתיר ע"י ביטול ברוב כנלע"ד בס"ד לדינא ועיון בספרי ח"ג סי' נ"א:

ה' וישב תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן סא

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' ליבוש הורוויץ ז"ל מוצד"ק לאנציט יצ"ו.

בדבר שאלתו בפנויה שהרתה לזנונים ואומרת כי שני אנשים זנו עמה זאח"ז והנואף שני מודה לדבריה ורוצה לישא אותה לאשה אי מותר לישא אותה בימי עיבור והנקה זה תורף השאלה:

א) והנה בדבר זה יש כמה צדדי היתר א') ידוע דעת הפוסקים המתירין במזנה והטעם או כמ"ש הר"י מינץ משום דמזנה לא שכיח ובמילתא דל"ש ל"ג רבנן ונהי דזנות בלא עדים והתראה שכיח מ"מ שתתעבר בזנות ל"ש כמ"ש הנוב"י סי' י"ח או די"ל הטעם דבזונה לא משתעבדא להניק ודמי לגרושה דמתיר הר"ש הזקן או כמ"ש הבית מאיר דבזנות אף אם נאסור לה להינשא מ"מ תתעבר ע"י זנות ולא יתקיים תקנת חז"ל והנה לשי' המתירין בזנות יש לעיין אי גם מזנה מעוברת מותרת והנה הרמב"ם פ"ג מגירושין כ' במעוברת הטעם לאיסור משום דחסא ותמהו עליו מש"ס יבמות דמ"ב דפריך דחבריה נמי חייס ומשני דסתם מעוברת למניקה קיימא ומוכח דעיקר הטעם משום דסופה להיות מניקה ובאמת לפמ"ש בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' צ"ה דהרמב"ם ס"ל דבאמת מטעם דסופה להיות מניקה הי' רשאי עכ"פ לקיימה עד שתלד ושמא תפיל רק דס"ד דהש"ס דיחוס על הוולד ומשני דכיון דאחר שתלד יצטרך לגרשה ושוב חיישינן לדחסא כדי שלא

יצטרך לגרשה עיי"ש ולפ"ז יוצמח דהיכי דלא יצטרך לגרשה בימי הנקה כמו במזנה לשי' המתירין או בגרושה לשי' הר"ש גם בימי עיבור מותר אף נשי' הרמב"ם ז"ל:

ב) ובאמת י"ל דברי הרמב"ם באופן אחר ויהי' מיושב ג"כ שינוי הסוגיות מיבמות לכתובות דביבמות מפורש סתם דמעוברת ומניקה אסורה ולא קבע שיעור ובכתובות מפורש דאסור כד"ח וכבר הרגיש בזה בנוב"י ומחלק בין אלמנה לגרושה והנלע"ד דבאמת כבר כ' המפורשים דרוב וולדות א"צ להנקה כד"ח ובפרט היכי דכבר גמלתו ורק דיש לחוש שמא צריך עוד להניק דזה הוא עיקר החשש ולא בשביל אשה אחרת וכמ"ש התוס' אבל עכ"פ ל"ח טפי מחשש מיעוט ורק דבפק"נ חוששין למיעוט ול"מ רובא ולכאורה י"ל דהא דל"מ רוב בפק"נ כ"ז במפקח את הגל דשם בוודאי הדבר נוגע לפק"נ ורק הספק אם זה הוא ישראל דמצוה להחיותו בזה שפיר י"ל כיון דבוודאי הדבר נוגע לפק"נ ויש עכ"פ מיעוט שהוא ישראל מחויבים לחוש למיעוט וכמ"ש בתוס' יומא דפ"ה דאנו מוזהרים שבשום אופן לא יגיע לידי פק"נ מישראל וכן בהא דמכה או"א הקשו ג"כ דנימא דאין הולכין בפק"נ אחר רוב התם ג"כ שפיר הקשו כיון דיש עכ"פ מיעוט שהורגין שלא כדין יש לחוש למיעוט ואפ"ה כ' הפוסקים דהתם הטעם דרצון התורה שלא יכה את מי שהרוב נוטה שהוא אביו ודמי לסברת הפנ"י בהא דנקי וצדיק אל תהרוג ומיושב בזה קושית התוס' חולין דצ"ו בהא דאסימנים לא קטלינן עיי"ש אבל הכא דיש ס' אם הדבר נוגע כלל לפק"נ והרוב נוטה שלא יסכן הוולד בזה בוודאי דא"צ לחוש שמא יצמח בזה פק"נ, ולפ"ז י"ל דבש"ס יבמות דרצה הש"ס מתחילה לומר הטעם משוה דחסא ופריך הש"ס דידי' נמי ומשני משום דחייס ופריך דחבריה נמי דהא מוזהר על הריגת עוברין וע"כ דהמתרץ שתירץ דבדידי' הטעם משום דחייס סובר דבדחבריה עכ"פ יש חשש שמא יהרגנו שלא במתכוין דנהי דבדחבריה נמי שייך לומר דחייס כדי שלא יעבור איסור דהורג עיבור אבל עכ"פ כיון דאינו חייס כמו על דידי' שוב י"ל דבדחברי' יש חשש שמא יהרגנו שנא במתכוון וא"כ צ"ב מאי פריך הש"ס בדחבריה נמי הרי באמת גם התרצן ידע מזה ואפ"ה חייש שמא יהרגנו שלא במתכוין הואיל דעכ"פ אינו חייס כמו על דידי' ועכצ"ל בכוונת המקשה דס"ל דזה הוי רק חשש מיעוט וכיון דמוכח מסוגיא דהכא דלא קבע זמן כד"ח דכל האיסור הוי רק כ"ז שמניקתו אבל בגמלתו מותר ונהי דיש חשש שמא צריך עוד להניק אפ"ה אמרי' כיון דהוו רק חשש מיעוט ובכה"ג דהוי ס' אי יש כלל פק"נ בזה ל"ח למיעוט א"כ שוב גם בדחבריה א"צ לחוש למיעוט שמא יהרגנו שלא במתכוין ולכך מסיק הש"ס דצריך לגרשה משום דסופה להנקה ולכך באמת לא מובא שם שום זמן אבל בש"ס דכתובות דמבואר דאסורה כד"ח וחזינן דגם בגמלתו כיון

דעכ"פ יש מיעוט וולדות שצריכין להניק כד"ח שפיר חוששין למיעוט הואיל דעכ"פ יוכל לצמוח מזה פק"נ שפיר חוששין למיעוט א"כ ה"ה דיש לחוש לדחסא והיינו שמא יהרגנו שלא במתכוין וא"כ לפי"מ דקיי"ל כסוגיא דכתובות שוב י"ל דגם בגרושה ומזנה מעוברת אסורה מטעם דחסא ומיושב דברי הרמב"ם לנכון בס"ד ודו"ק:

ג) **עוד** י"ל בשינוי הסוגיות מיבמות לכתובות דהנה לשי' הר"ש גרושה אינה משועבדת להניק ור"ת אוסר דנהי דאינה משועבדת להניק אפ"ה כיון דסתם אם מרחמת א"כ בוודאי תניקנו ולפ"ז י"ל דהיכי דגמלתו א"כ לחוש שמא תינוק זה צריך עוד להניק הוי חשש מיעוט ונהי די"ל דחשיב פק"נ מ"מ כבר הבאתי דהיכי שיש ס' אם הדבר נוגע כלל לפק"נ שוב י"ל דניזול בתר רוב אך באמת י"ל דהיכי דנוגע להפקיע זכות ממון ל"מ רובא וכה"ג כ' המפורשים בטעם דאיא"פ חייב משום דבשעת הלוואה זכה בבירור בשיעבוד נכסי הלוה עד שהנכסים חשיבי אינו ברשותו של הלוה כמ"ש רש"י פסחים דל"א ובקצה"ח סי' קי"ז שוב מס' א"א להפקיע שיעבודו של המלוה א"כ ה"ה בזה יש לחלק דבאלמנה כיון דמשועבדת להניק א"כ נשתעבדה לו בשעת הנישואין להניק את הוולד כ"ז שיצטרך ויש ס' על כד"ח וא"כ היא רוצית להפקיע את השיעבוד ובזה כיון שיש עכ"פ מיעוט שלא נפקע השיעבוד עפ"י הרוב א"א להפקיע את השיעבוד אבל בגרושה דבאמת אין עליה שום שיעבוד נהי שאסורה להינשא משום דבוודאי תניקנו אבל עכ"פ בגמלתו או בנתנה בנה למניקה מותרת כיון דיש רוב דלא יצטרך להנקה בכה"ג שפיר מועיל הרוב ולפ"ז ניחא שינוי הסוגיות דבכתובות נקט רק מניקת שמת בעלה ונקט האיסור עליה וקבע זמן וביבמות נקט האיסור עליו ואינו נקט מת וגם לא נקט קביעות זמן וכבר הרגיש בזה בנוב"י ועפ"ז א"ש דוקא שם דרוצה לאסור אף בגמלתו ונתנה למניקה וע"כ הטעם משום דהוי הפקעת השיעבוד לכך נקט רק באלמנה ונקט האיסור עליה דהטעם משום דא"א להפקיע שיעבודה אבל ביבמות מיירי כ"ז שמניקתו ולא גמלתו דאז הטעם דגורם פיסוק חיותא ומדין מערופיא כמ"ש הבי"מ ומקורו מירושלמי ובתוס' סוטה דכ"ו בזה שפיר אין חילוק בין אלמנה לגרושה דגם בזה שייך עכ"פ פיסוק חיותא דסתם אם מרחמת ולכך לא נקט האיסור עליה לפי דבזה אין עליה שום שיעבוד וז"ב בס"ד ודו"ק:

ד) **נחזור** להנ"ל דבמזנה אפי' להמתירין אפ"ה י"ל דמעוברת אסורה לשי' הרמב"ם דנקט טעם דחסא ואף לשי' השבו"י הנ"ל דבמזנה להמתירין מותר אפי' במעוברת ואפי' לשי' הרמב"ם מ"מ חדא דהשבו"י בעצמו לא החליט הדבר ועיי"ש בח"ג סי' ק"ח שכ' בעצמו דיש לאסור וכן כ' בספר בני אהובה וחוץ לזה ידוע מ"ש הב"ש דאף בצמקו דדיה

אפ"ה בימי עיבור אסורה והנוב"י הוכיח דלשי' הר"ת דאוסר בגרושה מוכרח לומר דגם בצימוק אסור בימי עיבור עיי"ש וגם במזנה הוא כן לפי שעכ"פ שם מעוברת חבירו עליה אך באמת כמ"פ חולקים על הב"ש דלפי מסקנת הש"ס דעיקר הטעם במעוברת משום דלמניקה קיימא שוב לא גרע מימי הנקה, וגם י"ל דמזנה לשי' המתירין עדיף מצמקה דבשלמא בצימוק עכ"פ אם נאסר לה להינשא יתקיים עכ"פ תקנת חז"ל שאסרו להינשא א"כ שפיר י"ל דבמעוברת אסור לא מבעיא לטעמו דהרמב"ם בוודאי דאסור ואף לשאר הטעמים מ"מ כיון שיתקיים התקנה יש לאסור הואיל דעכ"פ שם מעוברת עליו אבל במזנה י"ל בשלמא לפי הטעם דאינה משועבדת אבל באמת עכ"פ יתקיים התקנה אצלה שפיר י"ל דבימי עיבור אסורה בין לשי' הרמב"ם משום דחסא וכן לשאר הטעמים כמ"ש הנוב"י וכן לטעם דלא שכיח ג"כ כ' הפוסקים דנהי דלא תיקנו במידי דל"ש אבל עכ"פ גם במידי דל"ש לא הוציאו מכלל התקנה, אבל לפמ"ש הבי"מ דבמזנה בלא"ה תתעבר ולא יתקיים התקנה ואדרבה ע"י זנות יותר יש לחוש להריגת הוולד א"כ כיון דל"ש התקנה אצלה שוב גם בימי עיבור מותר ול"ש לומר לא פלוג הואיל דבזה ל"ש התקנה ל"ש לומר לא פלוג וכמ"ש בתוס' נדה ד"ג ובט"ז אה"ע סי' קי"ט וצא דלהמתירין במזנה י"ל דגם בימי עיבור מותר בין להחולקים על הרמב"ם בין לשי' הרמב"ם וכסברת השבו"י סי' צ"ה ואף לשאר הפירושים ברמב"ם אפ"ה י"ל דגם ע"י זנות שייך טעם דחסא וכיון דבאמת הוי רק חשש מיעוט ורק דבפק"נ חוששין למיעוט אבל הכא דא"א לתקן החשש שוב אין לחוש למיעוט, אולם באמת רבו האוסרין במזנה ויש עוד דיעות דזונה גרע מגרושה דהר"ש אינו מתיר רק בגרושה דיש לו אב אבל בזונה לא וכן החליט הנוב"י וא"כ מי בכוחו להכניס ראש בזה ולכאורה יש עוד צד היתר בנ"ד מכח שזינתה שני פעמים ולשי' איזה פוסקים דבשני פעמים חשיבה מופקרת ובזה מתיר הרמ"א ונהי דגם בזה י"ל דעכ"פ בימי עיבור אסור וכן כ' הנוב"י דבימי עיבור יש לאסור גם במופקרת אבל לפמ"ש לעיל דכיון דבלא"ה תזנה ולא יתקיים התקנה שוב אף במעוברת שרי דל"ש טעם דחסא דמה לי אם תבעל בזנות או בנשואין בשלמא בסתם מזנה אף אם חשודה אפ"ה י"ל שמא לא תמצא עם מי לזנות אבל במופקרת דטעמו של הר"י מינץ משום דמכשלת הרבים והמזנים עמה חשיבי אנוסים ושפיר לא יתקיים התקנה ושוב יש להקל גם בימי עיבור ובזה יונח מה שהעיר הבית מאיר דמאי ראי' מש"ס גיטין דל"ח הרי הכא עכ"פ יסתכן הוולד ולפענ"ד הכא הפירוש דכיון דמחזרת לזנות בלא"ה תתעבר ולא יתקיים התקנה ושפיר יש להתיר וגם י"ל לפמ"ש המפורשים דבמופקרת הוי לטובת הילד שתינשא להצילו מתערובות עכו"ם וכיון דליכא טובתו בזה שנא תינשא בוודאי

דלא דמי לצימוק ומותר אף בימי עיבור אך מי אנכי לחלוק על הנוב"י ז"ל האוסר בימי עיבור אבל עכ"פ יש לחשבו לסניף ובזה יש לדחות דברי כת"ה שכ' דהכא ממנ"פ יש להתיר דאי זינתה עוד הפעם שוב חשובה מופקרת וכוונתו דכיון דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה א"כ בוודאי דמן השני נתעברה ונהי דיש לחוש שמא כבר זינתה עוד פעם א' מכבר אם ניחוש שזינתה ג"פ שוב מותרת מטעם מופקרת ובאמת ז"א דלשי' הנוב"י בימי עיבור גם במופקרת יש לאסור. עוד יש צד היתר בנ"ד משום שהיא אומרת שממנו נתעברה ול"ח כלל בגדר מניקת חבירו ואף אם הדבר ס' מ"מ י"ל ס' מניקת חבירו ג"כ מותר כמ"ש המפורשים דהו"ל ס' דרבנן ואף דהוו ס' פק"נ כמ"ש בשו"ת השיב משה אפ"ה י"ל דגם בס' יפרנסנו והנה כבר כתבתי דאם נבוא להתיר מטעם מופקרת יש לדון אי מותר בימי עיבור אך כבר כ' הבי"מ דבב"פ ל"ח מופקרת:

ה) **והנה** בגוף הממנ"פ שכ' כת"ה יש להעיר דהא לכאורה קשה לשי' הסוברים דחשובה מופקרת בב"פ א"כ היכי משכחת לאסור במזנה דהא ע"כ דזינתה ב"פ דאל"כ הרי אין אשה מתעברת מב"ר ושוב בב"פ הרי חשובה מופקרת ע' שו"ת זכרון יוסף סו' ב' שהוכיח מזה דל"ח מופקרת רק בזינתה עם ב' אנשים אבל שני פעמים באיש א' ל"ח מופקרת, וה"ה די"ל דלמ"ד דבעי ג"פ בעי דוקא עם ג' אנשים והכא יש לחוש שמא זינתה עוד הפעם עם הראשון דכבר הורע חזקתו ושוב יש לחוש שמא זינתה עם הראשון לחוד והוולד ממנו ואעפ"כ ל"ח מופקרת הואיל דלא זינתה עם ג' אנשים, ובאמת גם הבי"מ כ' כן דבעי ג' אנשים ובפרט דהבי"מ חוכך לאסור גם במופקרת והח"ס ג"כ כי דצריך ישוב גדול עיי"ש, ועוד יש לעורר בנ"ד דידוע דברי הרמב"ם ז"ל דמי שזינה עם אשה אינו בנו לענין יבום אעפ"י שמודה שבא עליה והעירו עליו מפ"ח מתרומות הלכה י"ד שפסק לענין תרומה דשדינן הוולד בתר דידי' וכ' הב"ח באה"ע סי' קנ"ו לחלק בין תרומה דרבנן לבין איסור יבמה לשני ד"ת, אולם כבר תמה הב"ש בסי' קנ"ו על הב"ח מקידושין דע"ג מהא דס' ממזר ובש"ש להקצה"ח כ' לחלק דבמידי דנוגע רק לגבי עצמו מהני אבל ביבום דנוגע לאחרים ל"מ וכן כ' בשו"ת רח"כ אה"ע סי' ט"ו יצא לכאורה לפ"ז דבמניקת דל"ח רק איסור דרבנן ונוגע רק לנפשו שפיר מהני ול"ח שזינתה עם אחר ומ"ש מהרי"ו סי' ע"ג די"ל שמא ואמרו קמו רבנן במילתא כבר דחהו הנוב"י ובשו"ת רח"כ עפ"י דברי הש"ס ביבמות דהיכי דא"א למיקם ל"ש החשש דקמו במילתא אך באמת י"ל כ"ז היכי דלא ידעינן כלל שזינתה עם אחר שפיר אמרי' דלא חשדינן לאחר שבא עליה די"ל דהוי בכלל אין ס' מוציא מידי וודאי אבל הכא דזינתה גם עם הראשון וגם יש מיעוט שנתעברה מב"ר וכמ"ש הר"ן פ"ק דקידושין בכה"ג שוב יש לחוש שמא זינתה גם אח"כ עם הראשון

והוולד מהראשון ובפרט שיש לדון אגוף הדבר דכ' הב"ש דבזינה עם בתולה דמותר לישא אותה אעפ"י שלא בא עליה רק פ"א וא"כ הרי י"ל דאינה מתעברת מב"ר ובוודאי דזינתה גם עם אחר וממילא יש לחוש שמא מהשני נתעברה אפ"ה י"ל כיון דיש חזקה שלא זינתה עוד הפעם ועכ"פ מיעוט יש שמתעברת מב"ר שוב שדינן בתר דידי' ונהי דרובא עדיף מחזקה מ"מ כבר כ' הנוב"י דהיכי שיש ס' אם נעשה מעשה נגד החזקה שוב רובא לא עדיף וגם י"ל דבעל בשני כוחות וע' שו"ת שיבת ציון שהביא בזה ממדרש פ' לך, ולכאורה יש לעורר דכיון דאם ירצה הראשון לישא אותה נתיר לו ואם יגרשה שוב נתירה להשני וא"כ י"ל דחשיב כמו תרתי דסתרי דאסור אפי' בדרבנן בשלמא בנידון דהב"ש דלא ידעינן מזנות אחר שפיר מותרת לו אבל בנ"ד וודאי דל"ש להתיר משום דחשוב כמו תרתי דסתרי, ונהי די"ל דאף שכתבתי דבדינו דהב"ש מותר אף אם בא על בתולה פ"א כ"ז דוקא היכי דלא ראינו שנבעלה לאחר אז אמרי' כיון דחזקה שלא נבעלה עוד ובוודאי היא מהמיעוט דמתעברת מב"ר וגם די"ל דבעל בשתי כוחות אבל הכא דזינתה עם השני שפיר י"ל דלא נתירה להראשון דנימא מכח הרוב בוודאי הוא מהשני כיון דלא הוי נגד חזקה אפ"ה אכתי שייך הסברא שכתבתי דכיון דוודאי זינתה פ"א עם הראשון ומיעוט מתעברת מב"ר שוב יש לחוש שמא גם אח"כ זינתה עם הראשון והוולד הוא מהראשון ובפק"נ ל"מ רובא אך באמת י"ל דכבר הקשו הרמב"ן והרשב"א ז"ל דלמ"ל טעם דהבחנה תיפוק לי' דשמא מעוברת היא וכ' המפורשים דכיון דעכ"פ מסופק שמא הוא בנו חייס עליו ויפרנסנו א"כ ה"ה הכא אם בא עליה אפי' פ"א כיון דעכ"פ מיעוט מתעברת מב"ר שוב חשוב עכ"פ ס' בנו שוב חייס עליו הואיל דבאמת עפ"י רוב גם על בן חבירו חייס ורק מיעוט לא חייס על בן חבירו והכא דיש מיעוט שהוא בנו שוב גם מצד המיעוט והי' חייס ויפרנסו ומכ"ש אצל השני דהרוב נוטה שהוא בנו ואף דיש מיעוט שמא הוא מראשון מ"מ עכ"פ הרוב מסייע שהוא בנו וא"כ בוודאי דחייס עליו ויפרנסו ושוב ל"ש לומר דבפק"נ ל"מ רובא ז"א דהכא א"א לבא לידי פק"נ דכיון דגם על ס' בנו חייס א"כ בוודאי יפרנסו הואיל דרוב נוטה שהוא בנו וממילא לפ"ז אזדא ג"כ מה שהעירותי דיש לחוש ולומר דהוי בכלל תרתי דסתרי ולפ"ז ז"א בשלמא אי הי' הכא עיקר ההיתר מכח זה שאנו תולין שהוא בנו שפיר היינו יכולין להחמיר מכח דחשיב תרתי דסתרי אבל השתא שכתבתי דעיקר ההיתר משום דיש ס' לכל א' מהם שמא הוא בנו ובוודאי חייסי עליו לפרנסו וא"כ עיקר ההיתר בנ"ד משום דאמרי' דע"י שיש ס' שפיר ליכא אף התחלת איסור בכה"ג שפיר יש להקל אף בתרתי דסתרי וכמ"ש ברשב"א ריש נדה וכן כ' במהרי"ט לענין ס' ממזר וז"ב:

ו) **ולכאורה** יש לעורר בהא דכ' הצ"צ דאם כיחש מתחילה שלא בא עליה ואח"כ הודה דלא מהימן משום דשאחד"א ואף אמתלא ל"מ דשמא מחמת שוחד ממון חזר בו והנוב"י כ' דאמתלא מהני דעדיין לא גזר על נפשו איסור בבירור דהא לא ידע שהיא מעוברת וגם שתוכל לומר מנכרי נתעברתי דלשיטתו מעוברת מנכרי מותרת והח"ס כ' דיש היתר בזה הואיל דמשכחת היתר ע"י מופקרת ולפענ"ד י"ל דאף א"נ דבהודה אח"כ לא יהי' נאמן לנושאה בתוך כד"ח מ"מ עכ"פ מועיל הודאתו לחייב א"ע לפרנס הילד ושוב כיון שיש מי לפרנס הילד שוב מותרת אליו אף אי לא נתעברה ממנו בשלמא אם אי מקבל עליו בחיוב לפרנסו ליכא קלא אבל הכא דמחייב א"ע מתורת אב בוודאי דמהני דבאמת העירו המפורשים הא דאסרו בגרושה אף שיש לו אב שימסמס לו אפ"ה כתבו דכיון דהילד הוא אצל האם והי' קשה ליתן דמי מסמוס ובזונה כתבו דנהי דלא משתעבדא להניק אפ"ה כיון דאין לו אב לפרנסו גרע עוד טפי מגרושה דאף הר"ש מודה בזונה אבל הכא דמחייב א"ע בתורת אב ויש מי לפרנסו בוודאי דחיוב לפרנסו ושוב שפיר מותר ג"כ לישא אותה אך באמת י"ל דאם נימא דהודאתו ל"מ לכונסה שוב לא יצטרך ג"כ לפרנסו דיהי' יוכל להתנצל אח"כ שבשביל כך הודה כדי שיהי' יוכל לכונסה בשלמא אי הי' הדין דנאמן לכונסה שוב נתקבלו דבריו בתורת נאמנות שפיר לא הו' מועיל אמתלא ע' בראב"ד פי"ח מהא"ב אבל הכא א"נ דלכונסה לא מהני דיבורו שוב יועיל אמתלא ושוב לא יושאר החיוב לפרנסו ושוב אכתי שייך שאחד"א ודמי להא דר"ג דאסור שמא תיהדר בה המניקת ואף לשי' הסוברים דלענין חיוב ממון ל"מ אמתלא ע' קצה"ח סי' פ' באריכות וגם נודע שיטת הרא"ה דלגרע זכות אחרים ל"מ אמתלא מ"מ כ"ז היכי דעיקר הודאתו הוי לענין ממון אז י"ל דל"מ אמתלא אבל הכא באמת כבר העיר שם בשו"ת צ"צ בשם הג' רבצ"א דהא לא הודה לאיסור ורק שכ' דעכ"פ הי' כוונתו לאיסור והתינח לענין שאחד"א אבל להיפוך אמרי' כיון דהודאתו לא הי' בפירוש לענין ממון שוב מועיל אמתלא ושוב שייך הסברא דשאחד"א וצדקו דברי הצ"צ אך באמת הוכיח שם דמועיל אמתלא וכמ"פ מקילין אף בלי אמתלא כיון דלא הוי איסור ברור דיוכל להיות היתר בנתנה בנה למניקה ונשבעה עד"ר או במופקרת:

ז) **עכ"פ** נחזור לנ"ד די"ל דאף בוודאי זינתה גם עם אחר מ"מ כיון דהרוב נוטה שהוא בנו שוב הוא חייס עליו ובוודאי יפרנסו וכמו דחזינן בגרושה דאף דלא משתעבדא להניק אפ"ה אמרי' אם לא תינשא סתם אם מרחמת ה"ה הכא ע"י הספק ומכ"ש מכח הרוב בוודאי יפרנסו יצא דבנ"ד יש לכאורה הרבה צדדי היתר א' שיטות המקילין במזנה ובפרט במזנה שלא התחילה להניק יש להקל טפי דבזה מעולם לא נקרא עליו שם מניקת

חבירו והנוב"י סומך א"ע בגרושה שלא התחילה להניק על שיטת הר"ש ונהי דכמ"פ כ' דבזונה יש להחמיר יותר מ"מ כמ"פ מקילין ע' שו"ת זכרון יוסף סי' ד' ואף דדעת הב"ש דבצמקה אפ"ה בימי עיבורה אסורה וכן דעת הנוב"י במזנה דעכ"פ בימי עיבורה אסורה, אפ"ה כבר הבאתי דהרבה פוסקים השיגו על הב"ש דדוקא לפי הסיד דטעם האיסור משום דחסא שפיר גם בצמקה אסורה בימי עיבורה אבל למסקנא דהוי הטעם משום דלמניקה קיימא א"כ בצמקה דל"ש טעם זה גם בימי עיבורה מותרת, ואף לשי' הרמב"ם דכ' טעם דחסא מ"מ רוה"פ חולקים על הרמב"ם וגם לפמ"ש השבו"י במקום דליכא איסור בימי מניקה ל"ש טעם דחסא, ואף א"נ דתמיד שייך טעם דחסא אפ"ה כבר כתבתי דבשלמא בצמקה דעכ"פ אי נאסור לה להינשא בוודאי לא תדחוס הילד שפיר יש לחוש למיעוט דחסא דבפק"נ חוששין למיעוט אבל הכא במעוברת בזנות דכבר כ' הבי"מ דליכא כלל תקנת הילד דבלא"ה תתעבר בזנות א"כ בזנות שייך יותר חשש דחסא מע"י נישואין בוודאי דיש להקל, וגם הרי יש שיטות דבב"פ חשיבה מופקרת ונהי דלשי' הנוב"י גם מופקרת אסורה בימי עיבור אפ"ה הרי כבר כתבתי דמעוברת מופקרת מותר גם לטעם דחסא כיון דלא יתקיים התקנה ואף א"נ דל"ח מופקרת רק בג"פ מ"מ באמת שייך הממנ"פ שכ' כת"ה ונהי שכתבתי לעיל דיש לחוש שמא זינתה עוד הפעם עם הראשון מ"מ י"ל דבזה מוקמינן לו בחז"כ דאף שעבר פ"א על איסור נדה לא עבר עוד הפעם ושוב י"ל ממנ"פ אי זינתה עם אחר חשיבה מופקרת ואי לא זינתה עם אחר א"כ הרוב דאין אשה מתעברת מב"ר מסייע דהילד הוא מהשני, ובפרט די"ל כיון דעכ"פ הוא יודע בנפשו שזינה עמה ואצל הראשון הי' רק ביאה ראשונה ועפ"י רוב אינה מתעברת מב"ר א"כ אף שיש לחוש שמא בעל בשני כוחות אבל עכ"פ הרוב נוטה שהוא בנו וא"כ וודאי חייס עליו לפרנסו וכמ"ש בנוב"י סי' כ"ג וא"כ שוב ל"ש לומר דבס' פק"נ ל"מ רובא ז"א דהכא ע"י הרוב באמת לא יהי' שום ענין פק"נ וא"כ פשיטא דמכח זה לחוד יש צד להתיר:

ח) **ומה** שנסתפק כת"ה אי צריכין לכתוב בפנקס העיר לזכרון בעניותי לא אדע ספיקו הדבר פשוט וברור דצריך לכתוב לזכרון לא מבעיא לשי' הרמב"ם דאף דלא ראינו שזינתה עם אחר אפ"ה ל"מ ליבום א"כ מכ"ש הכא דבאמת זינתה גם עם הראשון ויש עכ"פ מיעוט שנתעברה מהראשון בוודאי דיש לחוש לענין יבום שמא הוא מן הראשון ואף לשי' הרא"ש אפ"ה כ' הנוב"י דדוקא בלא נשאה עד אחר ימי הנקה דאז ל"ש החשש שמא ענ"ב אז שפיר ל"ח ג"כ שמא זינתה עם אחר ומהני גם לענין יבום אבל בנשאה בימי הנקה דאז הי' שייך החשש ענ"ב אף דלענין איסור מניקת ל"ח שמא ענ"ב מ"מ

לענין יבום בוודאי דל"מ דחיישינן דילמא משקר עיי"ש א"כ בנ"ד אף לשי' הרא"ש ל"מ ליבום ונהי די"ל דהכא ל"ש החשש ענ"ב כיון שגם היא מודה שזינתה גם עם הראשון וכיון דל"ש החשש ענ"ב שוב לשי' הרא"ש מועיל אף לענין יבום אפ"ה י"ל כיון דאם הי' אז החשש לענין ד"ת לא הו' נאמן שוב ל"מ לענין יבום ומכ"ש בנ"ד שזינתה גם עם הראשון ומיעוט מתעברות מב"ר וגם וי"ל דבעל בשני כוחות ואף דלענין מניקת מקילין כיון דעכ"פ מכח הרוב חייס עליו לפרנסו אפ"ה לענין יבום ל"מ אף לשי' הרא"ש דלא הקיל הרא"ש רק היכי דלא נודע לנו מזנות עם אחר אבל בנ"ד בוודאי דגם לשי' הרא"ש ל"מ לענין יבום ע"כ פשיטא דצריכין לכתוב זאת לזכרון דיוכל לצמוח מזה כמה כ"מ וכמ"ש הנוב"י קצור הדבר נלע"ד דלענין הנישואין אחר גודל האיום על הנער ובחומר שבועה אם ישאר בדיבורו שבא עליה ושנראה בעיניו שהילד ממנו יש להתירה להינשא אליו ורק אם אפשר להמתין עד שתלד בוודאי הי' נכון להמתין יען כי צרפנו שיטות המקילין במזנה ובמופקרת ולהנוב"י גם בזה יש לאסור בימי עיבורה ונהי דכבר הוכחתי דאין לחוש במופקרת אף בימי עיבורה מ"מ אם עכ"פ אפשר לצאת יד"ח שיטת הנוב"י מה טוב וגם אם אפשר שלא תניק הולד רק ליתן למניקת והמניקת תשבע עד"ר שלא תחזור בה בוודאי הי' נכון וגם אם אפשר שתמתין עוד ג"ח אחר לידתה שתעכר חלבה בוודאי הי' נכון וכמ"ש הנוב"י דבכה"ג גם בגרושה מותר ויען שדבר זה הוא דבר חמור ויש בזה סכנה להמורה כמ"ש התפל"מ ובפנ"י בקו"א ע"כ אם כת"ה עם הת"ח שבעירו יעיינו בזה ויצטרף לזה עוד ת"ח מובהק אזי ג"א מצטרף להתיר ולענין חליצה הדבר פשוט דל"מ וצריכים לכתוב זאת בפנקס העיר לזכרון כנלע"ד בס"ד לדינא:

א' תשא תרמ"ג פה דיקלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן סב

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' יהודה צאנגער נ"י אבד"ק איעטשא יצ"ו.

בדבר שאלתו בקצב א' שמביא לעירו לשחוט באומרו שאינו רוצה לשחוט ולאכול מזביחת השו"ב שבקהלתו וכעת תובע השו"ב שבעיר הקצב את השו"ב דקהלתכם לד"ת בזה שמשיג את גבולו זה תורף השאלה:

א) וכת"ה הביא הדין המפורש בחו"מ סי' שפ"ו בע"ז דאם הנכרי בא מעצמו להישראל שרי הנה באמת בט"ז שם מוכח דרק היכי דהנכרי רגיל עמו והישראל הולך להנכרי אז אסור ובאמת גם בעהמב"ח ובא אחר ונוטלו ממנו דאסור כ"ז משום דעושה פעולה לילך ולקנות דבר שכבר היפך בה חבירו אבל היכי דהמוכר בעצמו בא להלוקח שיקנה חפץ שכבר היפך בה אחר והמוכר אינו רוצה למכור רק לזה בוודאי דאין הלוקח עובר

איסור כלל וגדולה מזו מפורש בש"ס קידושין דנ"ט דאף אם עשה שליח לקנות עבורו ואין המוכר רוצה להקנות להמשלח דיוכל השליח לקנות לעצמו ול"ח רמאי רק במקום דאפשר מחויב להודיעהו עיי"ש ע"כ הדבר ברור דליכא בזה איסור מצד עהמב"ח אך באמת דדוקא בהא דמערופיא דלא הי' להישראל שום שיעבוד על הנכרי שיקנה אצלו ונכסי עכו"ם הן כמדבר כמפורש בש"ס ב"ב דנ"ד עכו"ם מרי מטא זוזי לידו איסתליק לי' ישראל לא קני עד דמטא שטרא לידו ולשי' כמ"פ אף רשע לא מיקרו דדמי למציאה דקיי"ל כר"ת דליכא בזה דין עהמב"ח ואף דשיטת כמ"פ דמיקרי רשע וטעמם דכיון דצריך לשלם לישראל הראשון את הדמים דחשוב עכ"פ כמשכון ביד הראשון ושוב ליכא פסידא להזוכה ושוב י"ל דדמי למו"מ, ועוד כתבו דכיון דהישראל הראשון המציא את ההפקר ע"י מעותיו דמי להא דעני המנקף בראש הזית בגיטין ד"ס וחשיב עי"ז רשע אבל עכ"פ לשי' רוה"פ א"צ לשלם הדמים וממילא ל"ח רשע א"כ שפיר י"ל נהי דאם הישראל מוחזק לסחור עם עכו"ם א' אסור לישראל אחר לסחור עמו אף די"ל דדמי לסחורה בזול דל"ח רשע מ"מ במידי דאומנתו בכך אף במידי דהפקר מיקרי רשע כמ"ש בתוס' קידושין שם ובתוס' ב"ב דכ"א אפ"ה זה דוקא אם הוא משתדל בכך אבל אם חבירו בא אצלו א"כ א"צ להפסיד ריוח שלו בשביל ריוח של חבירו דלא גרע מהא דבשפ"ד הדין דיהרג ואל יעבור ואפ"ה כ' בתוס' בכמ"ק דאם אומרין לו הנך לזרוק א"ע על תינוק דאמרי' להיפוך מאי חזית, וה"ה דא"צ להפסיד ריוח שלו בשביל ריוח של חבירו והתינח במערופיא דאין לו להישראל שום שיעבוד על הנכרי אבל בשו"ב שקיבלו אותו בני העיר ואנשי ישוב שכל מה שיצטרכו לשחוט ישחטו אצלו א"כ הרי מבואר בש"ס גיטין ד"ל דגם במכירי כהונה חשיב כזכה כבר וע' תוס' ב"מ ד"ו ע"ב, ובפרט דבדבר הנעשה ברבים א"צ קנין כמפורש בחו"מ סי' קס"ג ובחו"מ סי' של"ג וסי' של"ד ובפרט בשו"ב שעוקר דירתו ממקום למקום הוי כפועל ע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' ר"ל ובחו"מ סי' כ"ב שכ' כן גם לענין רב דנהי דמפורש ביו"ד סי' רמ"ה דיש סוברים דיוכל רב אחר לבוא וליקח פרס מגיעין וקידושין אפ"ה עכשיו שהמנהג שמקבלים רב ממק"א ועיקר מחייתו הוא מרבנות לכ"ע יש בו משום השגת גבול, ולא גרע מהא דקאמר בש"ס ב"ב דכ"א שאני דגים דיהבו סיריהו, א"כ ה"ה בשו"ב ג"כ דינא הכי וגם הרי כבר זכה מדין סטימתא ובפרט שדרך ליתן כונסות בוודאי דזכה בכל הכנסות וממילא אם קצב משם מוליך לשחוט למק"א הוי כפוסק חיותו לשו"ב זה ובפוסק חיותא לגמרי הרי מפורש בש"ס שם דאסור להושיב חנות בצד חנותו של חבירו ודעת הישי"ש דגם בגרמא בניזקין אף דפטור אפ"ה איכא איסור תורה ע"כ לדינא אם רק במקרה מוליך לשחוט למק"א ואינו מתכוין להזיק

לשו"ב זה פשיטא דמותר לשו"ב אחר לשחוט אבל בתמידות ובכוונה להזיק פשיטא דיש בזה איסור גמור והרי גם במזיק שיעבודו של חבירו נהי דפטור מ"מ יש בזה איסור תורה, ומצינו בש"ס דהמשיא עצה למכור בנכסים מועטים הוי רשע וע' תוס' כתובות דפ"ו דאסור להשיא עצה למחול החוב במכר השט"ח ועיי"ש ברש"י כתובות דפ"ה ע"ב בד"ה מכרה ונתנה קיים, א"כ בכה"ג בוודאי דאסור להשו"ב השני לגרום היזק לשו"ב שבעיר הקצב זולת אם יש להטבח איזה ערעור על השו"ב שבעירו אז נהי דאין מסלקין לשו"ב וש"צ בשביל קול רינון מ"מ כ' בשו"ת ד"ח דמותר לקבל עוד שו"ב וכהא דחו"מ סי' תכ"א במשרת שיצא עליו קול רינון דיוכל לסלקו תוה"ז ומכ"ש דיוכל לשחוט בעיר אחרת כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' ויגש תר"ע ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן סג

להרב החו"ב וכו' כש"ת מ' אברהם עפשטיין נ"י מוצד"ק ליטוויסק יצ"ו.

בדבר שאלתו בקהלתכם עשו הקהל בצירוף הבד"צ איסור שקמח של פסח אשר יקנה מי משם בעיר אחרת ולא אצל הקהל יהי' אסור כחמץ גמור ואירע איזה אנשים שעברו על האיסור והביאו להם קמח מעיר אחרת ואפו מצות מקמח הלז בתנור ובתוך מעל"ע לאפיית מצות הללו אפו עוד בתנור הנ"ל איזה אנשים מצות מקמח של הקהל ונסתפק כת"ה כעת ראשית אם יש ממש בהאיסור שעשו הקהל בצירוף הבד"צ וגם אף אם יש ממש בהאיסור אם יש לאסור המצות מקמח של הקהל שנאפו בתוך מעל"ע לאפיית המצות מהקמח שהובא מעיר אחרת אם יש לדונו כדין תנור שבלע איסור זה תורף שאלתו:

א) והנה בגוף הקמח שהובא מעיר אחרת נגד תקנת הקהל והבד"צ פשיטא דאסור דתקנת הקהל חל אף מיעוט הציבור המוחים בהסכמתן כמפורש ביו"ד סי' רכ"ח סעיף ל"ד ועיי"ש בסעיף ל"ג דמפורש דגם בנשבע שלא לכנוס בתקנת הקהל דלא חל השבועה ובט"ז שם כ' לחלק דאם הוי למיגדר מילתא אף התרה א"צ דלא חל כלל השבועה ודמי לנשבע לבטל את המצוה ואם התקנה הוי רק בדבר הרשות חל השבועה ובעי התרה ולקבל עליו תקנת הקהל ובאמת ביד שאול שם תמה גם בזה די"ל דגם בכה"ג א"צ התרה עיי"ש מבואר דתקנת הקהל חל בכל מילי וגם במידי דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי דיש מחלוקת בפוסקים אי הרוב כופין להמיעוט כנודע מדברי המרדכי פ"ק דב"ב אפ"ה כבר כ' הרמ"א חו"מ סי' ב' דעכ"פ מצד המנהג הרוב כופין למיעוט ומכ"ש היכי דהוי בהסכמת הרב אב"ד והבד"צ דאלים תקנתו מתקנת הקהל כמפורש בחו"מ סי' רל"א א"כ

פשיטא דתקנת הקהל בצירוף הבד"צ בפרע לענין קמחא דפסחא שהמנהג בכל תפוצות ישראל שהוא מסור תחת השגחת הבד"צ בוודאי דחל האיסור על הקמח שהובא מעיר אחרת וע' שו"ת ח"ס יו"ד סי' ה' מ"ש בזה:

ב) אך מה שנסתפק על מצות שנאפו בתוך מעל"ע לאפיית המצות מקמח שהובא מעיר אחרת אי יש לדון בזה כדין תנור שבלע איסור הנה לכאורה מפורש ביו"ד סי' רט"ז סעיף ט' דהאומר קונם בשר זה עלי או קונם בשר שאני טועם אסור אף בתבשיל שיש בו טעם בשר וחזינן דאם אסר עליו בשר בנדר אסור אף בדבר שיש בו רק טעם בשר לחוד ועיי"ש בפת"ש סק"ד שכ' בשם שו"ת תש"ח דאף אם בישל תבשיל בהקדירה שנתבשל בו בשר אז גם התבשיל אסור מכח הבליעת בשר שיש בהקדירה דכיון דטע"כ א"כ כמו דאמרי' דבאסר עליו בשר אסור גם בטעם של בשר א"כ ה"ה דאסור בטעם הנפלט מקדירה ורק אם בישלו בשר בקדירה קודם לנדרו אז אין לאסור התבשיל שנתבשל עכשיו משום דהוי נטבע"ע דהיתרא עיי"ש עכ"פ מבואר דאם אסר עליו דבר בנדר ובישלו דבר זה בקדירה שיש לאסור מה שנתבשל בו אח"כ מכח בליעת הקדירה וא"כ לפ"ז גם בנ"ד כיון דחל האיסור על הקמח הנ"ל וממילא נאסר גם התנור ושוב יש לאסור המצות שנאפו תוך מעל"ע לאפיית המצות מקמח הנאסר ובאמת מבואר בפמ"ג יו"ד סי' צ"ג בקהל שאסרו שחיטת השוחטים עד זמן פלוני דאם בישלו בהכלים בתוך זמן האיסור מותר לבשל בהכלים אחר כלות הזמן אם כבר עבר זמן האיסור דל"ש הגזירה אטו ב"י משום דעכשיו כבר כלה זמן האיסור ולא משכחת שיהי' איסור תורה בתבשיל זה ולכך הוכיח הפמ"ג דבקדירה שבישלו בה חמץ בפסח אז אחה"פ כשהוא אב"י הכלי מותר לבשל בו לכתחילה עכ"פ נשמע מדבריו דבאוסר עליו שחיטת פלוני ובישלו בשר משחיטת פלוני בקדירה דנאסרה הקדירה והתבשיל שבישלו בהקדירה בעודו ב"י אסור ואף כשאינו ב"י אם עדיין לא כלה זמן האיסור אסור לבשל בקדירה הלז אולם בשו"ת ברית אברהם יו"ד סי' י"ז כ' דבגזירת ציבור על בשר שיהי' אסור אין החשש לאסור הכלים דדוקא בנדר דשייך שאחד"א יש מקום לאסור הכלים אבל באיסור שגזרו הציבור הרי ל"ש שאחד"א דא"א להיתר להיעשות טריפה ואין בזה רק דין חרמי ציבור ובחרמי ציבור לשי' מהראנ"ח אזלינן בתר לשון בני אדם ובלשון בני אדם מפורש בסי' רט"ז דאין הטעם בכלל בשר עיי"ש ומוכח לכאורה דהפמ"ג והבר"א פליגי אך באמת י"ל דלא פליגי וניחזי אנן בשלמא באוסר עליו בשר בנדר דחל האיסור על גוף הבשר דנדר חשוב איסור חפצא ושפיר גם מה שנתבשל בהקדירה אחר שנתבשל בה בשר נאסר מכח בליעת הקדירה הנכנס להתבשיל אבל בחרמי צבור דלא הוי האיסור על החתיכה רק הטילו

חיוב על הגברא ובזה אזלינן בתר לשון בני אדם ובלשון בני אדם אין הטעם בכלל בשר וכן מפורש להדיא בתב"ש סי' ל"ט סק"ב לענין איבד הריאה במזיד דהיכי דהוו שם איסור על החתיכה אז גם הכלים אסורים אבל אם האיסור הוי רק על הגברא מכח קנס אז הכלים מותרים ואו דאכתי צריך ביאור דא"כ בהא דגזרו הקהל שלא ישחוט רק פלוני אמאי אוסר הפמ"ג מכח בליעת הכלים הרי גם זה ל"ח טפי מחרמי צבור דהוי האיסור רק על הגברא ושוב לא הי' לנו לאסור הכלים אך באמת הדבר נכון דהתם בשחיטה אם הקהל הטילו חרם שלא ישחוט רק פלוני ולא אחר א"כ שייך לומר אעל"מ וכמ"ש בחוו"ד יו"ד סי' א' ושוב חשיב כנחירה ושפיר חשוב כאיסור חפצא ושפיר גם הקדירה נאסרה אבל בצבור שגזרו על דבר שלא שייך בו אעל"מ שיב ל"ח כאיסור חפצא רק איסור גברא וכמו בנידון של הבר"א שפיר י"ל דלא אסרו רק גוף הדבר אבל הקדירה לא נאסרה וז"ב יצא דהפמ"ג והבר"א לא פליגי וממילא גם בנ"ד נהי דהוכחתו דהאיסור שגזרו הקהל והבד"צ חל על כל בני העיר אבל עכ"פ לא אסרו רק גוף הקמח של עיר אחרת אבל לא אסרו את התנור דבחרמי צבור במידי דל"ש אעל"מ אזלינן בתר לשון בני אדם ובזה אין הטעם בכלל כנז"ל ובפרט שי"ל דאף אי הי' לנו עוד ס' בדבר אפ"ה כיון דבליעה מכלי בלא רוטב אינו יוצא רק כ"ק כמבואר ביו"ד סי' ק"ה ודעת שו"ת דרכי נועם סי' ה' דכל איסור שאינו אוסר טפי מכ"ק לא מיקרי טפי מאיסור דרבנן וא"כ י"ל ס' דרבנן לקולא דשמא הלכה כשיטת הבר"א דבחרמי צבור אין האיסור רק אגוף הדבר ולא הבליעה ע"כ מכל הני טעמי נלע"ד דהמצות שנאפו מקמח של הקהל אף שנאפו בהתנור תוך מעל"ע לאפיית המצות מקמח של עיר אחרת דאין לאוסרם מכח בליעה שבתנור הואיל דבכה"ג די לנו לאסור המצות מקמח של עיר אחרת ולא המצות מקמח של הקהל כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' צו תרע"ב ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן סד

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' דובעריש ז"ל מוצד"ק דעמביץ יצ"ו.

בדבר שאלתו בשם אבי המגורשת שנקרא לתורה בשם אליהו חיים ובפ"כ נקרא עליש בסגול וצריכים לכתוב מתחילה שני השמות ועל השם שנקרא בפ"כ צריכים לכתוב או דמתקרי או המכונה ונסתפק כת"ה אי צריך לכתוב עליש בעי"ן כפי שנקרא כמו בשם עבירל אף שנגזר משם אברהם אפ"ה כותבין בעיין זה תורף השאלה:

א) והנה לכאורה גם שם עלי קורין בסגול ואפ"ה כותבין לפעמים אליהו דמתקרי אלי' וכותבין באלף וע' בע"ג בש"א אות נ' סק"ה לענין שם הירש שכ' דגם בשם אלי' נהי

דנקרא בסגול אפ"ה כותבין באל"ף ומה שהביא כת"ה מדבר חיים בש"א אות ע' לענין שם עלטשא הנה באמת אדרבה הרואה שם בס"ק ד' יראה דהעיר שם דכמו באיליש אם קורין בחיריק צריך לכתוב הכינוי ה"ה בעלטשא דהוי שינוי מאליהו דאליהו קורין בצירי ועלטשא בסגול ויש לכאורה לכתוב עלטשא, ותירץ דלפי מבטא הברתנו גם אליהו הוא כמו בסגול ואפ"ה כותבין באל"ף וה"ה בעלטשא ידעינן דהוא כינוי לאליהו ושפיר א"א לכתוב כלל שם עלטשא עיי"ש וע' בט"ו בש"נ אות ע' לענין כתיבת שם אשה עלא שהעיר דהואיל דנגזר משם אלקנה אמאי לא יכתוב באל"ף, ובד"ח כ' דמנ"ל שהוא כינוי מאלקנה שמא הוא בא משם אלי' דבקצת מקומות קורין שם אלי' נוטה לשם עלא וסיים דיותר נראה שבא הכינוי משם אלי' באיש ואפ"ה יהי' איך שיהי' כותבין רק עלא והטעם דבאשה הוי שם חול כותבין בעיי"ן וע' שו"ת בי"צ חאה"ע סי' ל' לענין אליק שכ' דאף דנקרא בסגול אפ"ה כותבין באל"ף והביא ג"כ מדברי הט"ג והד"ח הנ"ל דרק בשם אשה דהוי חול כותבין עלא ע אבל באיש דאליהו נכתב באל"ף ה"ה הכינוי ג"כ יש לכתוב באל"ף והא דעבריל כותבין בעיי"ן אף דהוי כינוי מאברהם שאני התם דאברהם הוי בפתח אבל אליק דנקרא בסגול ע"כ כמו שכותבין עיקר השם באל"ף ה"ה דכותב קיצוה"ש באל"ף עיי"ש עכ"פ נשמע דבנ"ד כיון שכותבין שם העלייה לתורה אליהו מנחם באל"ף ה"ה דיש לכתוב הכינוי באל"ף וראיתי בספר באר יצחק שהביא בשם גדול א' דלכתחילה יש לכתוב בעיי"ן ובדיעבד אם כ' באל"ף כשר אולם לדעתי נכונים דברי הבי"צ דרק בשם אשה דעיקר השם הוא עלא או עליש כותבין בעיי"ן אה שנגזר משם אלקנה לשי' הט"ג או משם אליהו לשי' הד"ח אבל באיש כמו דכותבין שם הקודש באל"ף ה"ה דעל קיצוה"ש יש לכתוב באל"ף וז"ב:

ב) נראה לכאורה בגוף הדבר ידוע שיטות רוה"פ דשמו ושמה מעכב מה"ת כפשטות דברי הש"ס גיטין ד"כ דקאמר למאי ניחוש לה הא בעינן שמו ושמה ומוכח דל"ח אף ריח הגט דאי הוי' הגט כשר מה"ת עכ"פ הי' חשיב ריח הגט לפוסלה מכהונה ומה"ט כ' הרשב"א והר"ן דל"ג בש"ס שם עירו ועורה לפי שזה לא מעכב מה"ת ושוב הי' מין הראוי שיהי' עכ"פ ריח הגט אבל שמו ושמה דמעכב מה"ת שפיר ל"ח אף ריח הגט עיי"ש אולם שיטת ר' יואל מובא במרדכי דשמו ושמה נמי אונו מעכב מה"ת וקשה עליו מש"ס הנ"ל מאי פריך והא בעינן שמנו ושמה הרי כיון דאיני מעכב מה"ת שיב עכ"פ הי' למו לחוש לחומרא שיהי' עכ"פ בכלל ריח הגט וכבר הרגישו בזה המפורשים אך באמת י"ל דגוף סברת הר' יואל דשמו ושמה אינו מעכב בגט הטעם דבאמת מודה ר' יואל דבעי שיהי' מוכח מתיך הגט מי הוא המגרש והמגורשת ונהי דהר' יואל כ' שם

אליבא דר"א דס"ל ע"מ כרתי מ"מ כבר כ' בתוס' גיטין ד"ג דגם לר"א הואיל דבעי עכ"פ שיהי' כתוב לשם כריתות בעי שיהי' מוכח ממי כורת וע' בתוס' גיטין דכ"ד שכ' דגם לר"א אין הע"מ מדקדקים לידע אם זה אשתו רק סומכים עצמם על מה שכתוב בגט שמו ושמיה ועיקר טעמו של הר' יואל י"ל דלענין שמה תפיסתה בהגט מוכיח עליה שבוודאי הגט היא שלה דחזקה כ"מ שהוא תח"י האדם הוא שלו וכמ"ש הרמב"ן מובא בש"ך סי' מ"ז דלא מהימן המלוה לומר שטר אמנה אעפ"י דיש לו מיגו משום דהוי נגד חזקה שכ"מ שהוא תח"י האדם הוא שלו ואף לשי' התוס' החולקים מ"מ רק בשט"ח דעיקרו אינו רק לראי' א"כ בשיעבוד הרי אינו מוחזק אבל בגט דעיקר הגירושין הוא מכח נתינת הגט שפיר י"ל חזקה כ"מ שהוא תח"י האדם הוא שלו ושפיר מכח תפיסתה בהגט מוכח שהגט הוא שלה ולענין שם המגרש י"ל או דמכח הע"מ חשוב כמוכח מי הוא המגרש או די"ל לפי"מ דמפורש בש"ס נדרים ד"ו דאף א"נ ידים שאינן מוכיחות לא הוי ידים אפ"ה לא בעו מינאי דהוי מוכיח מצד עצמו דאין אדם מגרש אשת חבירו א"כ גם בלי שם הבעל חשיב מוכיח דמי שרואה הגט ביד האשה ומכח החזקה דכ"מ שתח"י האדם הוא שלו יודע שהגט הוא שלה וא"כ מכח הסברא דאין אדם מגרש אשת חבירו ידוע שבעלה מסר לה הגט ושפיר מכח זה שוב השמות אינו מעכב לכתוב בהגט וכ"ז בכותב גט ונותן לאשה א"כ כל הרואין יודעין שזה גט ומכח החזקה הוי כיודעין שזה גיטה אבל בנתן לה ס"ת אף אי נכתב ב"כ לשם כריתות מ"מ בס"ת הרואים אינן יודעים כלל אם נמסר לה בתורת גט ואם נכתב ג"כ לשם כריתות ושוב שפיר גם מה"ת פסול דהא אינו מוכח מתוך מה שבידה אם נמסר לה בתורת גירושין ושפיר ל"ח אף ריח הגט וז"ב ודו"ק:

ג) **באופן** אחר י"ל דהנה לשי' כמ"פ בעי שליחות בכתיבה ואף להפוסקים דא"צ שליחות בכתובה אפ"ה בעי שישמעו מפיו דאם נכתב שלא בציווי הבעל חשוב כנכתב שלא לשמה ע' בב"ש סי' ק"כ והנה ידוע שיטת כמ"פ דגם באיסור דרבנן י"ל אשלד"ע והמעשה בטלה ע' שו"ת מהרי"ט סי' קט"ז ובמלמ"ל פ"ב מרוצח ובבית מאיר סי' ל"ה ובנוב"י שכ' דבגירש בע"כ ע"י שליח הגט בטל אף דגם לדעתו חדר"ג ל"ח טפי מד"ק ולפ"ז י"ל דאם הבעל בעצמו כתב הגט אף שלא פורש השמות אפ"ה כשר מה"ת אבל בצוה לסופר לכתוב גט אז ממנ"פ אם הבעל צוה לכתוב השמות ורק הסופר לא כתב השמות אז נהי דבזה ל"ש לומר אשלד"ע כיון דהמשלח לא צוה לכתוב גט הפסול עכ"פ מדרבנן וכמ"ש בקצה"ח סי' קפ"ב מ"מ שוב בלא"ה הגט פסול כיון דהשליח שינה בשליחותו א"כ ממילא בטל השליחות ושוב פסול מכח שלא לשמה וע' במלמ"ל פ"ז מאישות ובים

התלמוד ב"ק דע"א מ"ש בזה ואם המשלח גופא צוה לכתוב גט בלי שמות דפסול עכ"פ מדרבנן שוב י"ל אשלד"ע ובטל השליחות ושוב חשוב בכלל שלא לשמה ושוב פסול מה"ת וא"כ זה כוונת הש"ס דאו לא הי' בעי לשמה בגט שפיר הי' יוכל לגרש בס"ת מכח הכריתות שבתורה אף דלא נכתבו השמות מ"מ לשי' ר' יואל מה"ת לא בעי לכתוב השמות ושוב הי' חשוב גט לחומרא אבל אחרי דלפי האמת שלא לשמה פסול מה"ת ורק שי"ל שמא כתב הסופר הכריתות שבתורה בציווי הבעל לשם כריתות ע"ז פריך הש"ס והא בעי שמו ושמה הכוונה דעכ"פ מדרבנן פסול גט בלי שמות ושוב ממנ"פ בטל השליחות או מכח אשלד"ע או מכח שינה בשליחות ושוב חשיב בכלל שלא לשמה דפסול מה"ת נשמע דאדרבה מקושית הש"ס הנ"ל יש עוד ראי' לשי' הר' יואל מדחזינן דהש"ס מקדים שם הקושיא והא בעי לשמה וצ"ע וכי לא ידע הש"ס דיש אופן שנתן שכר לסופר לכתוב הכריתות שבתורה לשם כריתות וע"כ דעיקר פירכת הש"ס הי' רק מחמת חסרון השמות א"כ תיכף ומיד הו"ל להש"ס למיפרך והא בעי שמו ושמה, ועפ"ז ניחא דמכח חסרון השמות לחוד לא הי' הש"ס יכול למיפרך משום דהוי מצי למימר דשמות מעכב רק מדרבנן ושוב הי' חשיב גט לחומרא ולכן פריך הש"ס מקודם מכח שלא לשמה ונהי דלענין זה י"ל שמא כתב הסופר הכריתות שבתורה בציווי הבעל, אבל עכ"פ כיון דחסר השמות שוב בטל השליחות ושוב אכתי חשיב שלא לשמה דפסול מה"ת וז"ב בס"ד עכ"פ חזינן דלשי' ר' יואל שמות אינו מעכב מה"ת אבל לשי' רוה"פ שמות מעכב מה"ת:

ד) **נחזור** למה שהעלה כת"ה דיש לכתוב או דמתקרי אליש או המכונה והביא משו"ת ד"ח ח"א סי' ע"ב לענין מי שקורין אותו יעקיל ונקרא לתורה נפתלי ועקב דמסיק לכתוב דמתקרי, ובשו"ת בי"ש סי' קי"ט חולק ודעתו לכתוב המכונה ובהג"א שם הביא משו"ת חא"ש סי' קכ"ה לענין שם איצי וואלף דפסול אם כ' המכונה הואיל דאיצי יוצא משם הקודש ובד"ח בשער התשובות חולק עליו שנעלם ממנו דברי הב"ש דגם בשם היוצא משם הקודש ג"כ יש לכתוב המכונה עיי"ש. ובאמת בשו"ת ד"ח ח"ב סי' קכ"ג לענין מי ששמו אלי' יעקב לתורה ובפ"כ אלי' יאטשא כ' דצריך לכתוב דמתקרי אלי' יאטשא היכי שנקרא בסגול, הרי מפורש דאף דאם הי' נקרא בשם יאטשא לחוד בוודאי דהי' כותבין המכונה אפ"ה אם נקרא גם בשם אלי' אף שנק' בסגול אפ"ה כותבין דמתקרי הואיל דיוצא משם הקודש וחזינן דהד"ח סותר א"ע והנה ידוע דמתקרי במקום המכונה כשר ולהיפך רבו הפוסלין ונהי דבשו"ת חא"ש סי' קע"א לענין כתיבת שם יצחק אייזיק המכונה אייזיא כ' דכיון דהכינוי אינו אותו שם ממש ליכא קפידא אם כ' המכונה אכן

בד"ח תמה עליו למה לעיל בסי' קכ"ה גבי איצי פסק דיש לכתוב דמתקרי וכן בהא דכ' בסו' ר"ג לענין יעקב דוד המכונה יאקל דהעלה שיש לכתוב המכונה אכן הד"ח תמה עליו ג"כ מהא דסי' קכ"ה דפסק דכיון שיוצא משם הקודש יש לכתוב דמתקרו ע"כ לדעתי לצאת ידי כל הדיעות יותר טוב להקדים שם הנקרא והיינו לכתוב אליש דמתקרי אליהו חיים וכמ"ש בט"ג בלק"ש אות ה' ואות ו' דיש לכתוב אנא ליבר דמתקרי אליעזר זאב דאם יכתוב המכונה ליבר יש חשש עפ"י שיטת הב"ש דהמכונה קאי על השם ולא על האדם כמ"ש הב"ש בסו' קכ"ט סקכ"ד ע"כ יש להקדים שם הקריאה וכן כ' בשו"ת חא"ש בכמ"כ דהיכי שוש ס' אי יכתוב המכונה או דמתקרי יקדים שם הקריאה ועל שם שעולה בו לתורה יכתוב דמתקרי עיי"ש בסי' ק"נ וסי' קנ"ז, וכן כ' בשו"ת שו"מ מהד"ת ח"ג סי' ק"ב להקדים שם הקריאה ודמתקרי טל שם שעולה בו לתורה ע"כ לצאת ידי כל הספיקות עצתי לכתוב אליש דמתקרי אליהו חיים והן אמת דבדיעבד אם יכתוב דמתקרי אליש בוודאי כשר וגם אם יכתוב המכונה ג"כ והי' כשר דיש כמה ספיקות להיתר דשמא צריך לכתוב המכונה כשיטת הב"ש ושמא בכתב המכונה במקום דמתקרי נמי כשר כשיטת הב"ח המובא בט"ז ס"ק כ"ה ובפרט בשם אבי המגורשת דלשי' העיטור ועבוה"ג והג"פ גם בשינוי יש להכשיר ואף דרבו הפוסלים בזה אבל באינו שיטי גמור כבר הביאו כל האחרונים בשם הישי"ע להכשיר באבי האשה אבל לכתחילה דעתי להקדים שם הקריאה ועל שם עליה לתורה לכתוב דמתקרי ואף דבשם אליהו דעת רוה"פ לכתוב ב' גיטין אך אם קשה לכתוב ב' גיטין דעת רוה"פ לכתוב רק גט א' אליהו מלא ודלא כמ"ש בנוב"י סי' צ' ע' שו"ת בי"צ סו' ט"ז ובפרט דמסתמא ידוע לכת"ה שנקרא אליהו מלא א"כ סגי בגט א' ובפרט שכותבין גם שם שנקרא בפ"כ בוודאי דסגי בגט א' ובפרט בשם אבי האשה דעכ"פ חסר כשר ואף דשינוי פוסל מ"מ זה ל"ח שינוי גמור דהא נקרא כן לתורה ורוב אנשים שמם אליהו מלא וכמ"ש הפוסקים דבאינו שינוי גמור לכ"ע יש להכשיר בשם אבי האשה ע"כ הדבר פשוט דסגי בגט א' ומה שעלה על דעת כת"ה להשמיט שם הקריאה ולכתוב רק שם שעולה לתורה אליהו חיים אין דעתי נוחה בזה וכמו שהאריך מרן בשו"ת ד"ח בח"ב ליו"ד סוסי' ק"ז והעיקר כמ"ש לעיל להקדים שם הקריאה וטל שם העולה לתורה לכתוב דמתקרי כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק בא תרס"ב ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן סה

לכבוד הרב הגדול מו"ה מנחם מענדעל גראנער (נ"י) ע"ה בק' בארדיוב.

בדבר שאלתו באחד שישב בבית חבירו בחנם ואח"כ הוצרכו לתקן בית הנ"ל ואמר בעל הבית להדר בו שיוכל ללוות מעות ולתקן הבית לצרכך ותעשה טאבלציא על המעות שתוציא על התיקון והתנה עמו עצה"ע ועתה אין רוצה ליתן לו העיסקא כי לא הרויח בהמעות זה תורף הטו"ת בקצרה:

א) **באמת** לפלא בעיני שלא הביא כת"ה דבלא"ה יש בזה חשש ריבית משום שיושב בחצירו של לוה, אך באמת מפורש בסי' קס"ו דאם עשה לו דברים הללו אף קודם ההלוואה ל"ח ריבית ואעפ"י דכ' הש"ך שם דדבר של פרהסיא גם כה"ג אסור עכ"פ לכתחילה מ"מ מפורש שם בש"ך דבדיעבד אם דר בו ל"ח ריבית, ובפרט שמפורש שם ברמ"א סעיף ג' דאם אמר בנה לך חורבתי ותדור בו כ"ז שלא אשלם לך ההוצאה דל"ח ריבית דלע"ע לא חל ע"ז שם הלוואה רק בעל הקרקע מוותר נגדו ומרשהו לבנות על קרקע שלו ולדור שמה א"כ לא חל שם הלוואה ול"ח ריבית א"כ פשיטא דמצד שדר בו הבונה ל"ח ריבית, אך עיקר הספק מצד שהותנה עם בעל הקרקע ליתן המעות עצה"ע וא"כ יש ספק אם חייב ליתן הריוח כיון דלא הרויח כלום בהמעות הנה באמת לפי מה שהוכחתי אם היינו חושבין שבעל הקרקע נעשה תוכף לוה על המעות הללו להוציא לצורך הבנין א"כ שוב גוף הדבר מה שישב שמה הבונה הי' חשוב ריבית כמ"ש הש"ך שם בס"ס קס"ו דאם בנה החורבה לצורך בעל החורבה חל עליו שם לוה ושוב אסור הבונה לדור בו משום ריבית וע"כ מוכרחין אנו לומר דלא חל ע"ז שם לוה רק חשוב כהוציא הוצאות על נכסי חבירו ברשות דצריך לשלם לו ההוצאות מתו שיתבע לו והכא כ"ז שאינו יוצא מהבית לא התחיל שם הלוואה א"כ שוב י"ל כיון דלא חל עליו שם הלוואה רק בשעה שיצא מהבית אז יתחייב לשלם הוצאותיו א"כ אם הי' צריך ללוות מעות מאחרים ונתן ריבית הן אם לוה מעכו"ם או מישראל עצה"ע עכ"פ הוא נתחייב לשלם לו לכשיצא מהבית כל יציאותיו א"כ גם זה בכלל הוצאות ט"כ לדעתי הדבר ברור שאם יברר הדר בו שנתן עיסקא מחויב זה לשלם לו:

ב) **והנה** באמת בפשיטות באומרו ראובן לשמעון הלוה עבורו מעות עצה"ע וי"ל דאם לוה מישראל והשליח שילם העיסקא דצריך המשלח לשלם לו הריבית כיון דישראל לישראל נעשה שליח וכיון דהתנה עצה"ע א"כ לא הי' עבירה בהלוואה זו שוב אף אם מברר הלוה שלא הרויח אפ"ה אם אין המלוה ראשון רוצה לציית דין ומוכרח השליח לשלם לו שוב מחויב הלוה לשלם להשליח אף להחולקים על שי' רש"י ז"ל וס"ל דגם בהלוואה עי"ש יש איסור ריבית כ"ז נגד הלוה והמלוה אבל השליח א"צ להפסיד א"כ הכא שהי' רק שליח ללות מטות ולתקן הבית והותנה עצה"ע א"כ אם השליח מוכרח

לשלם שוב מתחייב המשלח דלגבי השליח שלא נתן מעות שלו לא חל עליו שם מלוה בריבית חוץ לזה באמת אף אם נימא דחל תיכף על הלוה חיוב להחזיר המעות וחשיב כלוה בריבית מ"מ כאן שהותנה עצה"ע וחשיב כהרויח בהמעות דנהי דלא קיבל שכר דירה מ"מ בטח נתייקר השער מהבית מאז התחלת הקנין הבית עד עכשיו א"כ חשוב כהרויח על ידי הלוואה זו א"כ שור מחויב ליתן לו חלק ריוח ובעד זה התפשר ליתן לו דבר קצוב עצה"ע ע"כ לפענ"ד הדבר פשוט דל"מ אם באמת לוה המתקן את הבית מעות מאחרים ושולם עיסקא בוודאי מחויב להחזיר לו בעת שיצא מהבית ואף אם הוציא מעות שלו אפ"ה אם נתייקר השער מהבית מאז עד עכשיו חשיב כהרויח בהמעות שוב מהני מה שהותנה עצה"ע שמחויב לשלם לו כפי הפשר כנלע"ד ועיין שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רמ"ז שהביא בשם הד"ג דאם הותנה עצה"ע אף שלא הרויח ומשלם לו הריבית אחר חזרת הלוואה ל"ח ר"ק עיי"ש:

בעה"ח ב' בחקותי ל"ז למב"י תרפא"ל קאשוי. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן סו

להרב הה"ג חו"פ בנש"ק וכו' כש"ת מ' דוד הלברשטאם שליט"א אבד"ק סאקילוב יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שהי' שולח עגלים שחוטים לוויען ופעם א' בחג השבועות ביום ב' הי' לו מונח הרבה עגלים שחוטים והחום הי' רב למאוד וברור הדבר שאם לא ושלח אותם לוויען ביומו בוודאי יתקלקלו לגמרי ואז הי' יום אידם ולא הי' יוכל להשיב עגלה של נכרי להוליכו למסילת הברזל ויש לו עגלה וסוסים של עצמו ונסתפק כת"ה אי יש להתיר עכ"פ ע"י שט"מ זה תורף שאלתו:

א) והנה לכאורה יש בזה חשש שביתת בהמתו ד"ת וא"כ לשי' התב"ש בד"ת ל"מ מכירה ורק בחמץ הואיל דחמץ הנמכר הוי ג"כ בכלל הביטול לשי' כמ"פ וא"צ המכירה רק מדרבנן שפיר יש להקל אף ע"י מכירה בהערמה ועוד דבחמץ כ' הפוסקים די"ל דל"ח מכירה בהערמה כיון שהסחורה עומד למכור ואם ותנו לו דמי שיווי הסחורה ל"ח הערמה ניכרת אבל הכא דבכל ימות השבוע הוא עובד בהסוסים לצורך מסחרו א"כ י"ל דחשוב מכירה בהערמה וכמ"ש המפורשים דבנין בשבת אסור אף ע"י מכירה דהוי הערמה ניכרת שאינו רוצה למכור בית דירתו וממילא אף לשי' הסוברים דחמץ הנמכר אינו בכלל הביטול וממילא נשמע דגם במידי ד"ת מועיל מכירה כזו מ"מ הכא גרע דחשיב הערמה ניכרת ובפרט די"ל דגם במכירה שייך מ"ע וכמ"ש בתוס' פסחים דכ"א בד"ה כותח וכו' וכ"ה בב"ח או"ח סי' תמ"ה ובשו"ת ד"ח או"ח סי' ז':

ב) וראיתי בשו"ת מהרש"מ ח"א סי' ס"ז שכ' דבמקום שכל פרנסתו תלוי בזה יש להקל ע"י מכירה וי"ל בסברתו דבאמת אף דשביתת בהמתו עכ"פ עובר בעשה ונודע מה שהעירו אהא דמקשה בתוס' ע"ז דט"ו דיש לגזור שמא ימכור בע"ש ביה"ש ויעבור רגע אחת על שביתת בהמתו וקשה הא שביתת בהמתו אינו רק בעשה ומשום חשש עשה אין לגזור ובאמת בתוס' יומא דכ"ט כ' דאם נשחט אחר התמיד אסור לזרוק שמא יקטיר אף דהקטרה אינו אסור רק בעשה דהשלמה ועיי"ש בתוס' יומא ד"ל שכ' דלבן זומא כיון דלצורך עבודה בעי טבילה מה"ת דיליף מכה"ג ביוהכ"פ א"כ שלא לצורך עבודה גזרו שמא יעבוד אף דעבודה בלי טבילה אינו רק בעשה ונשמע דהרבה פעמים גזרו אף בשביל עשה וע' בתוס' מנחות דף ה' ושם דס"ח מ"ש בזה וע' רש"י חולין ד"ב שכ' דגזרו גם בשביל עשה דמשמרת תרומתו עיי"ש עכ"פ זה פשוט דגם במקום פסידא אין להקל באיסור עשה ושיטת כמ"פ דגם בשביל עשה דשביתת בהמתו מחויב לבזבז כל ממונו ע' בפמ"ג בפ"כ ובמש"ז סי' רמ"ו ובחידושי ביארתי דמתוס' ט"ז ד"ב מוכח דבשביל חשש אזיל ומודה א"צ להפסיד ממונו כיון דאין הישראל עושה איסור בידים דבפרעון גופא אינו עושה איסור ורק דעי"ז יזכור הנכרי שם ע"ז וזה אין הישראל עושה איסור בידים ונהי דהנכרי עובר איסור ע"ז בפועל מ"מ לגבי הישראל חשיב שוא"ת וכשיטת הרא"ש דהרואה כלאים בבגד חבירו בשוק א"צ להגיד לו דלגבי הרואה חשוב שוא"ת וע' ביו"ד סי' שע"ב ובנובי"ק או"ח סי' ל"ה ואף א"נ דגם בעובר בשוא"ת מחויב לבזבז כל ממונו כ"ז אם הישראל בעצמו עובר בשוא"ת כגון במשהה חמץ בביתו אח"ז איסור ולא ביטלו ולהסוברים דמשהה חמץ ע"מ לבערו עובר י"ל דחייב לבזבז כל ממונו וגם בזה כ' בפת"ש יו"ד סו' קנ"ז בשם המשנ"ח דגם בשביל שהיית חמץ א"צ לבזבז כל ממונו וע' בפמ"ג או"ח סי' תרנ"ו מ"ש בזה מכ"ש הכא דהישראל גופא אינו עובר ורק שנגרם על ידו שהנכרי מזכיר שם ע"ז נהי דלא ישמע על פיך כתיב מ"מ באמת חשוב רק גרמא ואף דהכא גם גרמא אסור וכעין שיטת היראים דבשבת אף ט"י עכו"ם יש איסור תורה מקרא דלא יעשה אף ע"י אחרים במשמע אבל עכ"פ קיל טפי מהיכי דהישראל גופא עובר איסור בשוא"ת ושפיר בכה"ג א"צ לבזבז כל ממונו:

ג) נחזור לנ"ד די"ל דאף א"נ דגם בעבירה בשוא"ת מחויב לבזבז כל ממינו מ"מ ע"ו מכירה א"נ דל"ח מכירה בהערמה בוודאי דמותר ואף א"נ דהוי מכירה בהערמה וניחוש ג"כ לשי' התב"ש דבמידי ד"ת ל"מ מכורה בהערמה אפ"ה כבר כ' באשל אברהם דמה"ת גם מכורה בהערמה מהני ורק מדרבנן הוא דל"מ א"כ פשיטא דבדרבנן והוא בשוא"ת בוודאי דא"צ לבזבז כל ממונו ומכ"ש א"נ דל"ח מכירה בהערמה ורק דנרצה לחוש דגם

במכירה שייך מ"ע אפ"ה י"ל דבשביל חשש מ"ע דאיסור עשה א"צ לבזבז כל ממונו וגדולה מזו מפורש במתני' פ"ז מכלאים דאף בשביל מ"ע דמקיים כלאים בשדהו אף דיש בו מלקות למ"ד לאו שאב"מ לוקין או בעשה בו מעשה כל דהו לשי' התוס' ע"ז דס"ד ומכות ד"ד אפ"ה א"צ לבזבז רק שליש א"כ מכ"ש דבשביל מ"ע דשביתת בהמתו א"צ לבזבז הכל וע' בש"ך יו"ד סי' פ"ז שכ' דמ"ע דאכילת בב"ח מותר אף לחשאב"ס אף דאיסור דרבנן כדה"נ אסור לחשאב"ס לשו' כמ"פ ע' בכ"מ פ"ד מיסוה"ת ובש"ע או"ח סי' שכ"ח וע' ביו"ד סי קנ"ז דרק לעשות מרחץ מסתם יינם שרי לחשאב"ס ואפ"ה מ"ע דאכילת בב"ח שרי לחשאב"ס ונשמע דמ"ע דאיסור ד"ת קיל מעצם איסור דרבנן וע' בנמ"י ג"ז די"ב שכ' די"ל דמ"ע דמשתחוה לע"ז שרי במקום פק"נ וכ"ה בש"ע יו"ד סי' קצ"ה דמ"ע דג"ע מותר במקום פק"נ עיי"ש עכ"פ מבואר דמ"ע לא חמיר כמו גוף האיסור וע' בתוס' סנהדרין דכ"ו שכ' בחד תירוצא דהתירו חרישה בשביעית משום כדי חייו ע"כ לדינא ע"י שט"מ בוודאי דיש להקל במקרה בשלמא במו"מ בקביעות יש עכ"פ עשה דשבתון לשי' הרמב"ן פ' אמור וגם בקביעות וי"ל דכ"ז ע"ו ישראל גופא אבל ע"ו נכרי אף א"נ דלחומרא ישל"ע וגם אף א"נ דיש בזה חשש ד"ת מטעם שליחות וכקושית שו"ת פנ"י ולא כסברת הבי"מ הנודע מ"מ כבר הוכיח הישי"ע דליכא עשה דשבתון ושוב ליכא רק איסור דרבנן בשביתת בהמתו ע"י עכו"ם ושוב מועיל מכירה ול"ח למ"ע בדרבנן ומקום פסידא ומכ"ש היכי דנוגע להפסד גדול הא כבר התירו הגאונים בדור שלפנינו למכור הבהמות במי שיש לו פאסעסיע ע' שו"ת ד"ח או"ח סי' ז' ובפרט דיש לצרף סניף להיתר בנ"ד עפמ"ש בשו"ת ח"ס יו"ד סי' ר"נ דבחג השבועות מעולם לא עשו שני ימים מספק דלעולם בנ' לספירה הוא חג השבועות רק מחמת מנהג דרבנן עשו שני ימים עיי"ש א"כ ליכא בזה חשש ד"ת ושפיר ע"י עכו"ם וע"י מכירה חשיב בכלל ג' דרבנן ושוב י"ל דבכה"ג בוודאי מועיל המכירה ע"כ לדינא באם יבין כת"ה שהוא הפ"מ ושלא יוצמח מזה מכשול אזי יוכל להקל ע"י שט"מ והעיקר דזה תלוי בראות עיני הרב מרא דאתרא כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק קרח תרע"א ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן סז

להרב המאה"ג בוצ"ק חו"פ בנש"ק וכו' כקש"ת מ' מנחם מענדיל מארילס ז"ל אבד"ק ראפשיץ יצ"ו.

בדבר שאלתו בשו"ב דקהלתכם שחתמו על כתב באו"ש ובח"ח שלא לשחוט בלי כתב מהקהל וכעת נודע שלא קיימו חת"י מחמת שהרבה פעמים בלילה הי' קשה להם

להמתין עד שלך הטבח להביא כתב מהקהל ולכן שחטו בלילה בלי כתב אבל לא נתברר אם עשו ח"ו איזה העלמה זה תורף השאלה:

א) והנה בדין שבועה בכתב רבו המקילין ע' בשבות יעקב ובנובי"ק אך הח"ס סי' ר"כ וסי' רכ"ז מחמיר אף אם הוא כת"י אחר אם עכ"פ חתם א"ע על הכתב ומסר הכתב לאחרים דבזה גופא שמסרו ליד אחרים חשיב קבלת השבועה ובשו"ת ד"ח ח"א סי' י"ז כ' ג"כ דנראה עיקר כשיטת הפוסקים המקילין בשבועה בכתב וסיים דקשה להקל נגד הח"ס ובשו"ת בי"ש כ' להדיא דלא נפסל מלהיות שו"ב ע"י שבועה בכתב וראייתו מחו"מ סי' ל"ד דלא נפסל רק ביודע שדבר זה אסור ושנפסל על ידו וכיון דרבו הפוסקים המקילין בשבועה בכתב יוכל להתנצל ולומר שלא ידע שיהי' נפסל עי"ז עיי"ש ובפרט די"ל דאף אי הוי ס' אי נפסל להיות שו"ב מ"מ מס' א"א להוציאו מחז"כ וע' שו"ת בי"ש אה"ע סי' פי שכ' די"ל דמי שעבר על שבועה דלהבא דלא נפסל להיות עדות על הגט מכח סברא זו דמס' א"א להוציאו מחז"כ עיי"ש ונהי דיש להעיר מהא דקיי"ל בתרי ותרי המחולקים על א' אם הוא גזלן דנשאר פסול ולא מוקמינין אותו בחז"כ שאני התם בס' דתו"ת דעכ"פ מדרבנן ל"מ חזקה אבל הכא בסד"ד לשי' הר"ן פ"ק דקידושין דגם בסד"ד מועיל חזקה שפיר מס' א"א להוציאו מחז"כ ונהי דבשחיטה איכא ג"כ ח"א אמ"ה או א"ז מ"מ עיקר אנו דנין על הגברא אם נפסל ולאו דוקא לענין שחיטה רק גם לענינים אחרים שאין בהם ח"א ושוב מועיל החז"כ להחליט שהוא כשר וממילא הח"א אמ"ה או שא"ז חשוב כמו חזקת מסובב וכסברת התוס' רי"ד ריש נדה ובריטב"א נדה די"ט גבי שליא עיי"ש:

ב) ובפרט בנ"ד דנראה שלא עשו העלמה א"כ יוכלו להתנצל שסברו דעיקר קבלת השבועה הי' רק כדי שלא יעלימו ואף דאין הדבר ברור אי גם כוונת הקהל הי' כן מ"מ השו"ב עכ"פ יוכלו להתנצל שסברו הכי וכל מה דאפשר לתרץ דבריהם שלא והי' פסולים מתרצין וכה"ג כ' בט"ז חו"מ סי' ל' דבהכחשה בחקירות מתרצין דברי העדים בכ"מ דאפשר כדי שלא והי' כמוכחשין ונהי דמפורש בחו"מ סי' ל"ד דמי שעבר על השבועה לא יוכל לומר שוגג הייתי להכשיר עצמו מ"מ מצינו ביו"ד סי' קי"ט דטבח שהוציא טריפות מתח"י באם אין בו ח"מ תולין בשגגה וע' פמ"ג יו"ד סי' א' בשם הפר"ח מ"ש בזה מכ"ש הכא דלא עשו שום העלמה וא"כ ליכא בזה ח"מ וגם הם מוחזקים בכשרות בוודאי דיוכלו לומר שוגגים היינו וגם יש לצרף מ"ש בשו"ת רבצ"א סי' כ"ה דאם קובל עליו שבועה ע"י פחד מהקהל די"ל דמיקרי אנוס ונהי דמצינו ביו"ד סי' רל"ב דהיכי דכל הפחד הוא רק שלא יוצמח לו טובה באם לא יקבל עליו השבועה בכה"ג ל"ח

אנוס מ"מ כבר כ' הפרשת דרכים דרוש כ' בשם מהרי"ק דאם רוצים לקבל בחזרה מתנה מאיש שכבר נותן לו המתנה שפיר חשיב אניס עיי"ש א"כ הכא שכבר נתמנו לשו"ב זה רבות בשנים ואח"כ הכריחו אותם הקהל לחתום כתב כזה שפיר י"ל דחשיבו אנוסים וליתר שאת יסכימו הקהל להתיר להם הנדר בפתח וחרטה ומידיעות הקהל מועיל התרה אף בעד"ר ואז יוכשרו למפרע וכמ"ש בנובי"ק סי' א' ובד"ח ח"א סי' א' ועיי"ש בד"ח ח"ב סו' י"א שכ' ג"כ להתיר להם נדרם למפרע ונהי דהב"ש סי' פ' העיר דמה שהעיד קודם שהתירו לו השבועה לא יועיל עדותו אף בהתירו לו אח"כ כיון דהוא נתכוין לאיסור וכהא דנזיר דכ"ג עיי"ש וגם י"ל בשחיטה דעבר על השבועה בעניני שחיטה דכ' הפוסקים דחשוב כחשוד לאותו דבר ויש לחוש שלא יטריח א"ע בבדיקת הסכין א"כ מה מועיל מה שמתירין לו עכשיו השבועה לענין למפרע הא מ"מ בשעת שחיטתו עדיין הי' פסול ויש לחוש שמא לא שחט יפה אפ"ה י"ל בנ"ד דמעיקר הדין הוכחתי דא"צ התרה כלל די"ל דלא נפסלו ובפרט דשבועה בכתב קיל בעיני העולם וא"כ חשוד על הקל אינו חשוד על החמור וע' תוס' חולין דק"א גבי הזיד בשבת ושגג ביוהכ"פ דאף לר"ע ל"ח בכלל אינו שב מידיעתו לפי שיוהכ"פ חמיר בעיני העולם עיי"ש ע"כ באם כת"ה וראשי הקהילה יסכימו להתיר להם השבועה בפתח וחרטה בוודאי דיוכשר שחיטתם למפרע ומהראוי להזהירם שלא יתנו נפשם עוד לחתום על כתבים כאלו כנלע"ד בס"ד לדינא:
ה' ת"מ תרס"ה ראדמישלא יע"א. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן סח

להרב הגאון וכו' כש"ת מ' יהודה לים ז"ל אבד"ק ברזאסטיק יצ"ו.
בדבר פלפולו שכ' ליישב קושית האב"מ סי' מ"ב בהא דהמקדש לפני פס"ע דרבנן צריכה גט ודלא כשיטת הרי"ף וכ' הב"ש דלא מבעיא אם קידשה אחר קידושין גמורים בוודאי דבעי גט גם מהשני כיון דעכ"פ מדרבנן קידושי הראשון פסולים רק אף היכי דהשני קידשה לפני פסו"ע דרבנן ג"כ צריכה גט מהשני והקשה האב"מ דבכה"ג ממנ"פ מה"ת הרי חלו קידושי הראשון ומדרבנן שוב גם קידושי השני לא יוכלו לחול כיון דהי' לפני פסו"ע דרבנן ומכ"ש לשי' הרמ"א בשם תשב"ץ דבקדושי דרבנן לפני פסו"ע דרבנן א"צ גט דדרבנן מהני לדרבנן וא"כ הכא דכל חלות קידושי השני הוא רק מדרבנן שוב י"ל דא"צ גט כיון דהי' לפני פסו"ע דרבנן עכת"ק וכ' כת"ה ליישב עפמ"ש הבר"א דמי שקידש אשה ס"ק אז השני לא יוכל לקדשה עיי"ש הואיל דאגודה בראשון שוב חשוב חב לאחריני וכקושית הנוב"י הנודע ולפ"ז כ' כת"ה דה"ה הכא הואיל דמקודשת לראשון מה"ת שוב השני לא יוכל לקדשה עי"ש דחשיב חב לאחריני וממילא השני לא יוכל

להתנות תנאי דכ"ד דא"א לעשות עו"ש ל"מ בו תנאי ושוב י"ל דצריכה גט משניהם מהראשון בעי גט דשמא אצל הראשון ל"ש אפקעינהו הואיל דהמקדש ידע שהם פסו"ע דרבן ואפ"ה קידש בפניהם ועכ"ח דלא קידש אדעתא דחז"ל ושוב בכה"ג לא שייך אפקעינהו וכסברת המרדכי פ"ג דקידושין לענין ח"ל ומן השני שוב צריכה גט דשמא גם בכה"ג שייך אפקעינהו וכדמוכח מתוס' ב"ב דמ"ח ושוב הרי נפקעו קידושי הראשון ושוב שפיר צריכה גט גם מהשני אבל אצל השני בוודאי דל"ש אפקעינהו הואיל דכל הענין דאפקעינהו הוי רק כמו תנאי ע' שטמ"ק ריש כתובות ולגבי השני ל"מ תנאי כיון דלא יוכל לקדשה עי"ש עכת"ד:

א) הנה לענ"ד ז"א דלא דמי נ"ד כלל לדברי הבר"א בשלמא בס"ק י"ל דכיון דצריכה גט מהראשון מה"ת מכח ס' א"כ שוב אין הבחירה בידה שפיר חשיב חב לאחריני וכמ"ש ברשב"א קידושין דס"ה ושוב שפיר ל"מ בה קידושין עי"ש אבל בנ"ד ממנ"פ אי סוברין דבכה"ג ל"ש אפקעינהו שוב לא חלו קידושי השני כלל ואם סוברין דגם בכה"ג י"ל אפקעינהו וא"כ בצד זה נפקעו ממילא קידושי הראשון ושוב בצד זה בידה להתקדש לכל אדם ושוב ל"ח חב לאחריני ושוב יוכל לקדשה עי"ש ומועיל תנאי ושוב שייך אפקעינהו גם אצל השני ואיפוא כ' כת"ה דצריכה גט מהשני משום דשמא גם בכה"ג י"ל אפקעינהו ז"א דאם ניחוש לשי' התוס' ב"ב דגם בכה"ג שייך אפקעינהו שוב גם אצל השני שייך אפקעינהו וז"ב:

ב) וגם בגוף הדבר כיון דלא יוכל לקדש עי"ש מכח דחב לאחריני ל"מ בו תנאי הנה אף שכבר כ' האחרונים סברא זו דבכל קידושין שיש בה עבירה ל"מ בו תנאי הואיל דליתא עי"ש משום דאשלד"ע אבל לענ"ד הדבר צ"ע לפמ"ש הפוסקים דהא דל"מ תנאי במידי דליתא עי"ש משום דחשיב מעשה אלימתא ולפ"ז איך אפשר לומר דקידושי עבירה חשיב טפי מעשה אלימתא מקידושי היתר זה הוא דבר שאין הדעת סובלת א"כ הדבר פשוט דמועיל תנאי גם בקידושי עבירה ובפרט בס"ק הואיל דקמי שמיא גליא דאינה מקודשת להראשון א"כ אין השליח עושה חובה להראשון ושוב שפיר יוכל להטיל בו תנאי ושוב שפיר שייך אפקעינהו גם אצל השני וז"ב אך לענ"ד י"ל בישוב קושית האב"מ ונקדים מה שהקשו הפוסקים בהא דהמקדש ע"מ שאני צדיק אפי' נמצא שהוא רשע גמור מקודשת דחוששין שמא הרהר תשובה בלבו ואמאי בקידש לפני פסו"ע א"צ גט ניחוש ג"כ שמא הרהרו תשובה בלבם והנה לשי' התוס' והריטב"א כתובות דכ"ב דרשע אף בעשה תשובה כ"ז שלא נתברר כשרותו בב"ד לא נעשה כשר לא קשה מידי דאף אם הרהרו תשובה בלבם אכתי לא מיתכשרי לעדות ורק לשי' רש"י דנעשו כשרים מיד ע'

ש"ך סי' ל"ד וסי' מ"ו תיקשי אך כבר כ' בתוס' כתובות דט"ה דבקידש אשה ונמצא בה מומין וס' אי הי' בה המומין עוד מקודם שנתקדשה דאפ"ה צריכה גט משום דחזקה"ג מסייע דהשתא נולדה בה מומין והקשה בתוס' דהרי מומין לפניך ונוקמה בח"פ ותירצו דח"פ ל"ח כלל לגבי חזקה"ג וכ' הפנ"י דכיון שאין הספק בעצם הקידושין רק בתנאי ולא אתי ס' בתנאי ומבטל קידושי וודאי וכסברת הרשב"א מובא במלמ"ל פט"ז מטוען דנהי דס' בקרקע מוקמינן בחמ"ק מ"מ במכר קרקע ויש ס' בתנאי אין להוציא מרשות הלוקח עיי"ש ולפ"ז י"ל בשלמא בט"מ שאני צדיק דבאמת גם רשע יוכל לקדש אשה ורק דרוצין לבטל הקידושין מכח תנאי שאמר ע"מ שאני צדיק וכיון שיש ס' שמא חזר בתשובה שפיר חוששין לקידושין ול"ש לאוקמה בח"פ הואיל דבספק בתנאי לא אתי ס' תנאי ומבטל קידושי וודאי אבל בקידש לפני פסו"ע ד"ת דבזה אם המה באמת פסולים לא משכחת חלות קידושין וא"כ בזה הספק שמא חזרו בתשובה הוו כספק בגוף הקידושין בכה"ג שפיר יש להעמידה בח"פ ומיושב קושית הפוסקים הנ"ל בס"ד:

ג) **ובזה** י"ל ג"כ מה דקשה טל הסוברים דהמקדש לפני פסו"ע דרבנן צריכה גט וקשה נימא אפקעינהו וכהא דהמקדש בא"ה דרבנן דא"צ גט ומ"ש הב"ש באה"ט סי' כ"ח דהתם הטעם כיון דעכ"פ מדרבנן אסורה להנות שוב לית לה הנאה באמת כבר תמה עליו האב"מ דהא חזינן דמהני קידושין במעמ"ל אף דג"כ ל"ל הנאה ועכצ"ל דהא דאינה מקודשת בא"ה דרבנן הוי מכח אפקעינהו ושוב תיקשי גם בפסו"ע דרבנן נימא אפקעינהו ועפ"ז ניחא דעיקר סברת אפקעינהו כ' הפוסקים דהוא מכח תנאי ושוב י"ל שמא חזרו בתשובה ול"ש לאוקמה בח"פ ז"א דס' בתנאי לא מבעל קידושי וודאי וא"כ י"ל דבאמת אי הי' ברור דלא חזרו בתשובה שפיר גם בפסו"ע דרבנן הי' אמרי' אפקעינהו ורק דע"י הס' שמא חזרו בתשובה חשיב כמו ס' בתנאי ובזה יש לפרש שיטת הרמ"א דבקידש קידושי דרבנן לפני פסו"ע דרבנן א"צ גט וי"ל הסברא דבזה א"צ לומר דוקא דאפקעינהו הוי מכח תנאי רק בפשיטות ניחא דהם אמרו והם אמרו ושוב יש אף אם ניחוש שמא חזרו בתשובה לא יהי' חשיב ס' בתנאי כיון דבזה אין הפסול מכח אפקעינהו ושפיר ל"ש לומר שמא חזרו בתשובה דאוקמה בח"פ וא"ב י"ל כ"ז בקידושי דרבנן בעצם אבל הכא דשניהם קידשו בפסו"ע דרבנן ועצם הקידושין הי' קידושי ד"ת א"כ שפיר מן הראשון בעי גט דשמא חזרו בתשובה דקדושי הראשון שהי' קדושי ד"ת הרי א"א לבטל רק מכח אפקעינהו דהוי מטעם תנאי ושוב יש לחוש שמא חזרו בתשובה ואי דנוקמה בח"פ ז"א דס' בתנאי לא מבטל קידושי וודאי ומן השני ג"כ יש להצריכה גט דשמא הראשונים לא חזרו בתשובה ושוב נתבטלו קידושי הראשון לגמרי מצד התנאי

שקידש אדעת חז"ל וממילא חלו קידושי השני מה"ת ושוב גם קידושי השני א"א לבטל רק מכח שקידש אדעתא דרבנן וחז"ל הפקיעו הקידושין במקדש לפני פסו"ע דרבנן א"כ גם קידושי השני א"א לבטל רק מכח תנאי ושוב אמרי' גם בעדים השניים שמא חזרו בתשובה ואי דנוקמה בח"פ ז"א דלא אתי ס' בתנאי ומבטל קידושי וודאי ושפיר צריכה גט משניהם ומיושב קושיות האב"מ בס"ד ודו"ק:

ד) **ולכאורה** אכתי יש להעיר גבי קידושי השני הא איכא ס"ס לבטל הקידושין ס' שמא חזרו הראשונים בתשובה וחלו קידושי ראשון לגמרי וספק שמא גם עדים השניים לא חזרו בתשובה אך באמת כבר כ' הרא"מ דס"ס בתרי גופי ל"מ וגם נודע מסברת הד"מ ומג"א או"ח סי' תל"ט דבס"ס בעי שיהי' נולדו ב' הספיקות יחד וז"ב ובזה יש לבאר מש"כ בשו"ת הר"י בן הרא"ש דאף להסוברים דבפסו"ע דרבנן חוששין לקידושין כ"ז בפסול רשעה אבל בפסול קורבה דרבנן ל"ח לקידושין שכ' כן בשם הרמ"ה ור' יואל וצ"ט להבין החילוק ולפ"ז א"ש דבאמת י"ל אפקעינהו ורק בפסול רשעה הא יש לחוש שמא חזרו בתשובה וכיון דכל ענין אפקעינהו הוי כמו תנאי א"כ חשיב ס' בתנאי ול"ש לאוקמה בח"פ דס' בתנאי לא מבטל קידושי וודאי אבל בפסול קורבה דעכ"פ מדרבנן הם פסולים בהחלט שפיר שייך אפקעינהו וז"ב ובזה ניחא ג"כ הא דקקרובי אם א"צ גט אף א"נ דקרובי אם פסול רק מדרבנן ולא כמ"ש בש"ך סי' ל"ג בשיטת הרמב"ם ז"ל אפ"ה א"ל גט משום אפקעינהו וז"ב איברא דיש להעיר בהא דכ' המרדכי דקידושי מומר ל"מ מה"ת ורק מדרבנן צריכה גט שמא חזר בתשובה וקשה הא התם הס' בגוף הקידושין ממש כמו בפסו"ע ד"ת ושוב יש לאוקמה בח"פ ואמאי צריכה גט אך באמת לק"מ דהרי התם גם לפמ"ש הח"מ והב"ש בהא דע"מ שאני צדיק הטעם לפי שאמר ע"מ מוכח כרצונו לשוב גם תיקשי במומר אמאי ניחוש שמא חזר בתשובה הרי התם לא אמר ע"מ וליכא שום הוכחה שרוצה לשוב ודמי ממש להמקדש לפני פסו"ע ד"ת ועכצ"ל גם לפי דבריהם דהתם במומר הוי רק הטעם משום גזירת הרואים דאינם יודעים דמומר דינו כעכו"ם ויאמרו דא"א יוצאת בלי גט ושוב דברינו נכונים בס"ד ודו"ק:

ועש"ק ראה תרס"ט פה מרחץ וויסאווי יצ"ו. הר' שמואל ענגיל אבדק"ק ראדמישל.

סימן סט

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' משה ליב ז"ל מוצד"ק ראזוודיב יצ"ו.

בדבר שאלתו אם יש להתיר כלי פורצילאן וכ"ח שנשתמש בהם בפסח העבר ונמצא בהם אז משהו חמץ להשתמש בהם בפסח הבע"ל אם עכ"פ בזה יש לסמוך אשיטת הח"צ שכ' להתיר אחר וב"ח זה תורף השאלה:

א) והנה מצד סברת הח"צ כ' בשו"ת רעק"א סו' י"ט דאין להתיר רק ביב"ח שלימים אך באמת כ' שם הגרעק"א דמותר אחה"פ אף דבפסח אסור במשהו מ"מ אחה"פ שרי ולשי' כמ"פ אז שרי אף בלי ביטול רק הטעם משום דבתערובות לא קניס ושוב גם בשנה הבאה בטעם אינו חוזר וניעור עיי"ש ובאמת יפה הביא כת"ה בשם המק"ח דמה"ע ל"ח דשיל"מ אף דבתערובות אינו חו"נ מ"מ הואיל דקודם שנתערב לא הי' עליו שם דשיל"מ דהא הי' חוזר ונאסר נהי דע"י התערובות יש עליו שם דשיל"מ מ"מ כבר נתבטל ובזה כ' הפוסקים ליישב שיטת הר"ן דחמץ ל"ח דשיל"מ לפי שלא הי' עליו שם דשיל"מ קודם שנתערב הואיל דגם אחה"פ אסור עכ"פ מדרבנן ואף דבתערובות לא קניס וי"ל דאינו כלל מדין ביטול מ"מ הואיל דלא הי' עליו שם דשיל"מ קודם שנתערב שפיר בטל ובזה תירצו הפוסקים מה דהקשה בט"ז יו"ד סי' שכ"ג דאמאי תרומה ל"ח דשיל"מ ולפ"ז ניחא דכיון דקודם שנתערב לא הי' שכיח פתח ל"ח דשיל"מ ע' בב"ט ובישי"ע מ"ש בזה עכ"פ מבואר די"ל דכיון דלא בלעו הכלים רק משהו שפיר מותרים בפסח הבא ומה גם בכלי פורצילאן וחרס דיש דיעות להתיר אחר מעל"ע הואיל דמידי דא"א בהגעלה חשוב כדיעבד ע' תוס' פסחים ד"ל ובפנ"י שם ונהי דכל הפוסקים דחו שטה זו מן הלכה מ"מ בשו"ת פני יצחק מקיל בשעה"ד באיסור דרבנן וגם י"ל כמ"ש הישי"ע דבאמת בכ"ח ל"ש גזירה אטו ב"ו ורק עיקר הטעם משום דבכלי שא"א להפריד האיסור חל שם איסור על הכלי אבל בבליעה משהו דגם בפסח אינו אסור רק משום חומרא דחמץ א"כ עכ"פ לא חל שם איסור על הכלי ושוב שפיר יש להתיר אחר מעל"ע ובפרט שיש עצה להגעילם ג"פ לכן מכח הני טעמי פשיטא דיש להתיר הכלים:

ב) והנה במג"א סי' תמ"ז כ' דבנתערב כלי חמץ בתוה"פ אף למ"ד יבש ביבש חד בתרי בעל גם בפסח אפ"ה בכלי שישנו בהגעלה י"ל דהוי ס"ס להחמיר שמא חמץ חשיב דשיל"מ ושמא כלי שישנו בהגעלה לעולם חשיב דשיל"מ עיי"ש ולכאורה יש להעיר לפי"מ דמבואר בסי' תנ"ב דאסור להגעיל בפסח א"כ תו ל"ח דשיל"מ אך באמת וי"ל הואיל דלשי' כמ"פ מותר להגעיל בפסח משום דיורה רותחת מבלע בלע מיפלט לא פליט או משום איידי דטרוד למיפלט לא בלע וע' תוס' חולין דק"ח ונהי דאנו מחמירין אבל עכ"פ א"א לצמוח מחומרא זו קולא לענין שלא והי' חשיב דשיל"מ הואיל דמדינא מותר להגעיל בפסח אך אכתי י"ל כ"ז בחוהמ"פ אבל בנזדמן ביו"ט אכתי י"ל דל"ח דשיל"מ הואיל דאסור להגעיל ביו"ט וכדאיתא באו"ח סו' תק"ט ונהי דאכתי י"ל דהוי דשיל"מ הואיל דאפשר להגעיל בחוהמ"ס מ"מ י"ל הואיל דעכ"פ לא יוכל להשתמש

בהכלי ביו"ט בכה"ג תו ל"ח דשיל"מ וכנודע מדברי הצל"ח דלענין הנאה וטלטול ל"ש החומרא דדשיל"מ לפי שיוכל להנות היום ומחר וע' בפת"ש יו"ד סי' ק"ב מ"ש בזה:

ג) **אך** באמת י"ל הואיל דעיקר הא דאסור להגעיל ביו"ט משום דהוי תיקון א"כ הכא דבאמת נתבטל ואי נימא דאסור להגעיל שפיר והי' הכלי מותר מכח הביטול וא"כ כיון דבלא"ה רשאי להשתמש בהכלי ממילא מותר ג"כ להגעילו דל"ח תו בכלל מתקן וכנודע מ"ש הה"מ בהא דמפורש בש"ס ביצה די"ח דכלי שנטמא בוולד הטומאה מותר להטביל ביו"ט ובנטמא באה"ע אסור הטעם דבנטמא בוולד הטומאה הואיל דחזי להשתמש בו דברים טמאים ל"ח עוד בגדר תיקון ואי דתיקשי דלפ"ז גם בנטמא באה"ע והי' מותר הואיל דג"כ חזי להשתמש בו דברים טמאים מ"מ יפה כ' בזה בע"ג לגיטין ד"ל דענין תיקון י"ל בתרי גווני חד תיקון מכח החפץ וחד מצד הגברא א"כ היכי דנטמא באה"ע אף דחזי להשתמש בדברים טמאים וליכא תיקון מצד הגברא מ"מ הואיל דנקרא שם טומאה על הכלי וע"י הטבילה אנו מפקיעין את השם טומאה מעל הכלי א"כ אכתי חשיב תיקון מכח החפץ ולכך אסור ביו"ט אבל בוולד הטומאה דלא נקרא שם טומאה על הכלי וכסברת הנה"מ בסי' רל"ד דכל איסור דרבנן ל"ח טפי מאיסור גברא וליכא רק תיקון מצד הגברא ולענין זה שוב מהני הא דחזי להשתמש בדברים טמאים ושפיר ל"ח תיקון ושפיר מותר להטבילו ביו"ט עיי"ש ועפ"ז יש להבין מ"ש הרדב"ז דבאם יש לו מים שהוחמו מעיו"ט מותר להגעיל ביו"ט דל"ח תיקון לפי שיוכל להשתמש בו בצונן ותמהו עליו הפמ"א והפמ"ג מהא דנטמא באה"ט אסור להטביל ביו"ט אף דחזי להשתמש בדברים טמאים וכן מהא דאסור להטביל כלים חדשים ביו"ט ועפ"ז ניחא דדוקא בנטמא באה"ע דאכתי נשאר עליו שם תיקון מכח החפץ שפיר אסור להטביל ביו"ט וכן בכלים חדשים אף בכלים כאלו דחיוב טבילתם הוי רק מדרבנן דלא מקרי טפי מאיסור גברא אפ"ה התם הואיל דבלי העבילה נא חזיא להשתמש בהם כלל שפיר איכא בהו עכ"פ תיקון מצד הגברא אבל בכלי הצריך הגעלה מחמת בליעת איסור א"כ בזה ל"ש לומר דנקרא שם איסור על הכלי כמ"ש הט"ז בסו' צ"ע דמידי שאפשר להפריד איסורו ע"ו הגעלה לא נקרא שם איסור על הכלי ושוב ליכא בזה רק תיקון מצד הגברא ולענין זה שוב מועיל מה דחזי להשתמש בו בצונן וז"ב וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דבמידי שאפשר בהגעלה לא נקרא שם איסור על הכלי א"כ כל עיקר התיקון הוי רק מצד הגברא ולענין זה שוב מועיל מה דחזי להשתמש בו ט"ו הביטול ושוב ל"ח תיקון ושפיר מותר להגעילו ושוב חשיב דשיל"מ וצדקו דברי המג"א בס"ד:

ד) **ובאמת** מצינו כעין זו בפמ"ג יו"ד סו' צ"א דמה"ע כ"ח ערופה אסור להשתמש בו אף צונן באקראי כיון כאין לו אופן להכשירו לחמין יש לגזור אם נתור לו להשתמש בצונן ישתמש בו גם בחמין אבל בכלי שאפשר בהגעלה לא גזרינן שמא ישתמש בו בחמין בלי הגעלה עיי"ש והנה הרב הגאון מ' ישעי' ז"ש שניע"א אבד"ק ווייעצען העור מש"ס יומא דס"ו בהא דבנשתייר חטאת יוהכ"פ שנתכפר באחר א"א להניחו לשנה הבאה אף היכי דלא יהי' עברה שנתה משים דחוששין לתקלה וקאמר בש"ס שם דבשאר דברים שדינם להיות רועה עד שיסתאב כיון דאין להם היתר להקרבה אסח דעתיה מיני' ורק הכא כיון שיש לו היתר לשנה הבאה לא אסח דעתיה מיני' ויש לחוש לתקלה ומוכח היפך סברת הפמ"ג הנ"ל עכת"ד ולכאורה מצינו ג"כ בש"ס פסחים ד"כ דביין יש לחוש טפי לתקנה מבשמן הואיל דביין לזילוף קבעי לי' לא רמיא לי' בכלי מאוס אך באמת י"ל התם לפי שאין לו היתר להקריבו עכשיו והוא הרי לא אסח דעתיה מיני' שפיר יש לחוש לשכחה אבל בכלי שאפשר תיכף להגעילו א"כ בזמן מיעוט ל"ש חשש שכחה וממילא ניחא ג"כ הא דמבואר שם דבמידי שאין לו היתר להקרבה ל"ח לתקלה ולפ"ז א"ש דהתם הרי אינו עושה בהבהמה שום תשמיש ורק שממתין עד שיפול בו מום ויפדנו שפיר בדיל מיני' אבל הכא אם ישתמש בו בצונן הרי לא והי' בדיל מן הכלי שפיר יש לחוש שיעבור על איסור דרבנן וישתמש בו אחר מעל"ע דאז אסור רק מדרבנן ובדרבנן לאו כ"ע זהירי בי' כמ"ש הה"מ פ"א מאישות ומכ"ש בכ"ח דשרי לאחר מעל"ע לשי' כמ"פ בוודאי די"ל דאם נתיר לו להשתמש בצונן יטעה א"ע לומר דמותר להשתמש בו גם בחמין וכהא דכ' הש"ך יו"ד סי' פ"ז דבבשר עוף בחלב שייך מ"ע משום דיטעו א"ע דהלכה כריה"ג דבשר עוף בחלב לגמרי שרי עיי"ש א"כ י"ל אדרבה בכלי שאפשר בהגעלה יודע דבלי הגעלה אסור אבל בכ"ח הואיל דיש דיעות המתירין מכח זה דא"א בהגעלה שוב יטעו א"ע לומר שמא הלכה כמאן דמתיר ונהי דלא קיי"ל הכי מ"מ כבר נודע דבמידי דתלוי בפלוגתא ל"ש אדם יודע ע' תוס' ב"מ דט"ו ועירוכין ד"ל ובסנהדרין ד"ט לענין אשת חבר ובר"ן פ"ק דקידושין וצדקו דברי הפמ"ג וכה מצינו בש"ס סוטה ד"ו דבנדה הואיל דיש לה היתר לאח"ז מותר להתייחד ול"ח שמא ובא עליה ובסוטה שאין לה היתר יש לחוש ליצרו תוקפו וכה מצינו ברדמ"ת דחייב לגרשה וכ' הפוסקים דכיון שאין לה היתר יש לחוש לתקלה הדרן לנ"ד הדבר פשוט דיש להתיר להשתמש בהכלים בפסח כנלע"ד בס"ד לדינא:

ד' ויקרא תרס"ט ראדמישלא יצ"ו:

הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן ע

להרב הה"ג בנש"ק וכו' כקש"ת מ' שלמה זלמן פרענקיל נ"י אבד"ק יעדלאווא יצ"ו.
בדבר שאלתו בפרה שיש לה בליטה והעכו"ם המוכר אומר שע"י קישוי הלידה נתרפה הקרום וירדו הב"מ למטה מזה נצמח הבליטה והעור הוא שלם ובעת הקניה היתה מעוברת וילדה אח"כ וחוששת כת"ה אם אין לחוש בזה לניקב בשר החופה את רוב הכרס והביא שיטת הב"ח המובא בפמ"ג סי' מ"ח להכשיר בעור שלם עכת"ד:
א) הנה אם הי' ידוע שניקב בשר החופה את רוב הכרס הי' קשה לסמוך אשיטת הב"ח ובשו"ה ד"ח סי' כ' העלה דאם כבר הגיע הקרע עד כרס הפנימי אז ל"מ סתימת העור ורק אם לא ניקב עוד במפולש נהי דלשיטת הרמב"ם ז"ל טרופה מ"מ הוי רק משום דסוף הפנימי ליפסק בכה"ג שפיר מהנו סתומה עיי"ש והגרש"ק ז"ל בשו"ת טוטו"ד סותר א"ט דבתשובה א' השיג על הב"ח ושם בהשמטות הכריע כהב"ח ובהג"ה אמ"ב הביא בשם שו"ת בי"ט להשיג על הב"ח כללו של דבר היכי דלא ניקב עוד במפולש הכרייע הש"ך לסמוך על שיטת הרשב"א עכ"פ בהפ"מ בכה"ג תו יש לצרף שיטת הב"ח ולהתיר אף שלא בהפ"מ וכסברת הש"ך בסי' נ"ד דמידי דכשר בהפ"מ כשיש עוד ס' יש להתיר אף שלא בהפ"מ ואף דראיתי בספר דע"ת שכ' דאין לצרף שיטת הב"ח אפי' לס"ס אפ"ה י"ל דכל סברתו הוא רק משום דרוה"פ השיגו עליו וא"כ י"ל היכי דלא ניקב במפולש דאז הרי פסקינן בהפ"מ כהרשב"א וכבר כ' הפמ"ג בסי' מ"ב דהיכי דמותר בהפ"מ העיקר כשיטת המתירין וא"כ הרי כבר כ' המהרי"ק דהיכי דבספק א' רוב נוטה להיתר אז שוב מצרפין ס' השני אף כשרובו נוטה לאיסור וא"כ כיון דבליכא נקב מפולש רוה"פ מכשירין מדחזינן דמותר בהפ"מ בכה"ג שפיר יש לצרף שיטת הב"ח אף דרובו נוטה לאיסור וממילא מותר אף שלא בהפ"מ ע"כ אם הי' ברור שלא ניקב במפולש בוודאי דהי' אפשר להתיר אף שלא בהפ"מ אך אף אם הדבר ספק אי ניקב במפולש מ"מ נגד זה שוב יש ס' שמא לא ניקב אף רוב עובי והוו כמו ס"ס להקל שמא לא ניקב רוב עובי ושמא לא ניקב במפולש וכשר עכ"פ לשי' הרשב"א ובפרט דיש ג"כ צירוף מכח שיטת הב"ח ובאמת בשו"ת טוט"ד מהד"ג סי' ע"ו מצרף שיטת הב"ח לס"ס עיי"ש:
ב) והנה כת"ה העיר לצרף צד היתר מכח הלידה לפלא שלא הרגיש מהא דיו"ד סי' נ"ז דמבואר דבעי עיבור ולידה אבל לידה לחוד ל"מ ודוקא בעיבור לחוד יש מחלוקת בפוסקים ע' בפר"ח סקמ"ז שכ' בשם הר"ן דעיבור לחוד מהני וראי' מטעינה אבל דעת רש"ל והש"ך שם דגם עיבור לחוד ל"מ ובעי דוקא עיבור ולידה וכן הכריעו הכו"פ והפמ"ג בפתיחה דבעי דוקא עיבור ולידה עיי"ש ע"כ אם ידוע שניקב בשר החופה את

רוב הכרס אז קשה לסמוך אשיטת הב"ח ולא נשאר רק צד להיתר מכח הלידה בזה יש לחלק דאם יש מקום לחשוב שהעיבור ונעשה עוד מקודם צמיחת הבליטה א"כ לידה לחוד ל"מ אבל אם נראה שהוא מכה ושינה דהוי כבירור שהבליטה הי' עוד מקודם שנתעברה א"כ עיבור ולידה בוודאי דמוציא מחשש טריפה אבל היכי דאין רואין קרע ולפי אמירת העכו"ם הבליטה בא מקישוי הלידה נהי דעכו"ם אינו נאמן להתיר מ"מ אם כפי ראות עיני בקיאים נראין דברי העכו"ם קרובים לאמת וגס אם הבליטה נראה כמו מכה ישינה דאיכא ג"כ צירוף עיבור ולידה בכה"ג בוודאי דיש להתיר וי"ל דחשיב כמו ס"ס שמא לא ניקב עד כרס הפנימי ובכ"הג גם הד"ח מכשיר אם העור שלם ושמא כהב"ח יצא דהחלב בוודאי דמותר מכח ס"ס ואין לומר דחשוב בגדר איכא לברורי ז"א דבעומדת לחליבה ל"ח איכא לברורי (וכמ"ש הג"ש וע' שו"ת טוטו"ד סי' קנ"א שכ' ג"כ דבעומדת לחליבה ל"ח איכא לברורי ויש להתיר החלב מכת ס"ס וכן הכריע בספר האלף לך שלמה עיי"ש ובפרט די"ל לפמ"ש הנוב"י דהיכי דא"א לברר שני הספיקות א"צ לברר ח"כ הכא א"א לברר רק את הספק אי ניקב בשר החופה את רוב הכרס או לאו אבל אכתי יהי' נשאר הספק שמא כהב"ח דבעור שלם כשר נהי דבספק א' נחמיר מספק מ"מ הואיל דלא יוכל להתברר האיסור בוודאי ולפנינו יש ס"ס להיתר שפיר י"ל דא"צ לברר:

ג) **וראיתי** בספר בינת אדם שכ' דאף א"נ דגם בס"ס דאיכא לברורי א"צ לברר מ"מ כ"ז במידי דאם נסמך על הס"ס לא יבוא אח"כ הדבר לידי בירור להיפוך וכמו ברדמ"ת אבל בפרה המשתנת דם דיוכל להגלות אח"כ שניקב כיס השתן בכה"ג י"ל דאין לסמוך על הס"ס וה"ה היכי דיוכל להגלות שניקב בשר החופה את רוב הכרס ג"כ י"ל דל"מ ס"ס והדבר דומה להא דמצינו בנדה דאף דמה"ת מותרת לטבול ולשמש ביום ז' ואפ"ה אסרו חז"ל מחשש שמא תראה ותסתור חזינן דהיכי דאפשר להתברר שעשה איסור מחויבים אנו לחוש לזה עכת"ד ובשו"ת בי"צ יו"ד סי' ע"ד הביא ג"כ דבריו ודחהו דשאני התם בנדה דאם תראה אח"כ יתברר שעשה איסור למפרע אבל הכא אף אם ימצא שניקב כוס השתן אכתי והי' אפשר לומר השתא הוא דניקב בכה"ג אכתי י"ל כיון דלפנינו יש ס"ס מותר אך באמת שגג בזה במחכת"ה דכיון דמשתנת דם א"כ הא נולד ריעותא ואם יהי' נמצא אח"כ שניקב כיס השתן בכה"ג פשיטא דלא נימא השתא הוא דניקב ורק נחזיק למפרע משעה שהתחילה להשתין דם וכמ"ש בשו"ת נובי"ק אה"ע סי' ל"א דבנולד ריעותא בחזדמע"ק ואח"כ רואין השתנות מחזיקין ריעותא על למפרע אף נגד חזקה וודאי וחילו מדברי תוס' פסחים דצ"א דבנפל גל על אדם ואח"כ נמצא מת מחזיקין דמיד בשעת נפילת הגל מת והמפקח חייב בפסח שני עיי"ש וכן מצינו בש"ס נדה דט"ז דאף

למ"ד ווסתות דרבנן מ"מ בלא בדקה בשעת ווסת ובדקה אח"כ ומצאה טמאה דטמאה משעה ראשונה והטעם דכיון דעכ"פ בשעת ווסת נולד ריעותא בהחזדמע"ק נהי דמה"ת אמרנו דחזקת טהרה עדיף אפ"ה בנמצא אח"כ טמאה מחזיקין שראתה מיד וכן נודע מ"ש בשו"ת הרא"ש דאף א"נ דחזקה דרבא ל"מ לקולא דמה"ט ל"מ חזקה דרבא לענין חליצה מ"מ אם לא נבדק בשעה שהגיע לכלל שנים ובדקו אותו אח"כ ומצאו סימנים מחזיקין אותו לגדול משעה ראשונה עיי"ש ה"ה הכא אם והי' נמצא שניקב כיס השתן בוודאי די"ל שהי' ניקב מיד בשעה שהתחילה להשתין דם ולפ"ז צדקו לכאורה דברי בינת אדם הנ"ל:

ד) **אך** באמת ז"א דוקא התם בנדה אם הראה אחר תשמיש ביום ז' הרי יתברר שעשה וודאי איסור אבל בכיס השתן גם אחר שיהי' נמצא נקב בכיס השתן אכתי לא יהי' איסור וודאי דשמא ניקב כיס השתן כשר וכן בנ"ד אף אי ימצא שניקב בשר החופה את רוב הכרס אכתי יש ס' שמא כהב"ח נהי דבחד ספק נחמיר מ"מ הואיל דגם אח"כ לא יתברר צד האיסור בוודאי ולפנינו יש ס"ס שפיר א"צ לברר והוכחה לזה מרדמ"ת גופא דהרי גם התם אם תראה אצל בעל השני יתברר שהי' הבעילות בס' איסור ואפ"ה אין חוששין לזה וע"כ הטעם דהיכי דיש לפנינו ס"ס וגם אח"כ לא יוכל להתברר צד האיסור בוודאי א"צ לחוש לזה ה"ה בנ"ד ג"כ א"צ לברר. ואף דמצינו ברמ"א יו"ד סי' א' סעיף ב' דאף אם א"א לברר הכל אפ"ה כל מה דמצי לברר צריכים לברר עיי"ש מ"מ יפה העיר בני הרה"ג מ' חיים שליט"א כיון דבנ"ד יש ג"כ צד קולא מכח אמירת העכו"ם א"כ כוון דבאמת איכא ס"ס ורק שיש לדון שמא מחויבים לברר א"כ י"ל דעכ"פ לענין זה מועיל אמירת העכו"ם שיהי' סומכין על הס"ס ושלא להצריך לברר וכעין הא שכתבו בתוס' פסחים ד"ד לענין חזקתו בדוק דנהי דבאיכא לברורי צריכין לברר מ"מ מועיל לזה אמירת קטן ואשה או עבד שלא להצריך עוד לברר ורק לסמוך על החזקה עיי"ש וגם העיר לשי' הש"ך ביו"ד סי' ט"ז דביש ג' ספיקות א"צ לברר א"כ בנ"ד דיש ג' ס' שפיר נ"ל דא"צ לברר ויפה העיר ובפרט בעומדת לחליבה דנוגע להפ"מ בוודאי די"ל דהס"ס בצירוף אמירת העכו"ם ובפרט ע"י הכרת בקיאים אם דברי העכו"ם קרובים לאמת מועיל להתיר הואיל דט"ו הכרת הבקיאים חשיבי דברי העכו"ם בכלל רגלים לדבר והיכי דיש רגל"ד איכא סניף מכח דברי הנוב"י דברגל"ד עכו"ם נאמן אף בלי מסל"ת ע"כ אם הוא באופן כזה הדבר ברור דיש להתיר החלב כנלע"ד בס"ד לדינא:

ד' בהעלותך תרע"א ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן עא

להרב הגה"צ כקש"ת מ' שמואל הורוויץ ז"ל האבד"ק דעמביץ יצ"ו.

בדבר הדו"ד באחד שקנה שדות מחבירו ונתן לו ערבון איזה מאות ר"כ ועל המותר נתן וועקסיל עצה"ע וקבע זמן הפרעון על איזה חדשים וכעת תובע המוכר המעות שעל הוועקסיל עם העיסקא והלוקח טוען על העיסקא לא הרוחתי כי הריוח מהשדות אינו עולה כפי הסכום של העיסקא וגם רוצה הלוקח לבטל כל המקח ולהחליט הסך ה' מאות ר"כ שנתן ערבון והלוקח כבר החזיק בהשדות ועשה בו כל השתמשות זה תורף הטו"ת:

א) והנה כת"ה כ' לענין העיסקא י"ל דהעיסקא נעשה על כל העסקים והביא דברי הדג"מ בסי' קע"ז ע"ד הש"ך סקמ"א הנה מתחילה נדבר מכח העיסקא הנה זה דבר פשוט דנתחייב בהעיסקא אי נימא דקנה הקרקע בנתינת הכסף בוודאי דנתחייב בהעיסקא דזה הוי כתחילת הלוואה דכמו בתחילת הלוואה נתחייב בהעיסקא ע"י קבלת המעות וע"י שהתחיל לעסוק בעסק השותפות דאף לשי' הסוברים דשותפות אינו נימר בדיבור לחוד מ"מ בכבר התחיל לעסוק בעסק השותפות בוודאי נגמר השותפות וידוע מחלוקת הפוסקים אי יוכל לתת לו בחזרה המעות בע"כ בתוך משך זמן שקבעו דהא מפורש בסי' קע"ו דשותפין א"י לחלוק תוה"ז דל"ח כפועל לפי שהכא כל א' משועבד לחבירו אבל מקבל בעיסקא יוכל לחזור תו"ז דהוי כפועל וע' סמ"ע סו' ע"ד ובנה"מ שם דעכ"פ צריך ליתן לו חלק ריוח כפי שעלה לחלקו תוך זמן זה עכ"פ נשמט דעיסקא הוי כמו שותפות וא"כ כיון שקנה הקרקע ונתחייב לו המעות וכתב לו שטר על הדמים ונודע דכתב נו שט"ח אדמי היינו כסף א"כ מעות הלז עושה חיוב גם על העיסקא וידוע שיטת הרמב"ם ז"ל דמלוה הבא מחמת מכר חשיב כמו כסף בעין ועדיף משאר מלוה וכ' הה"מ דאם אינו משלם לו החוב הוי המקח בטל למפרע והוי כחליפין חפץ בחפץ וע' בנה"מ סי' קצ"ט אך אף א"נ דגם שם לא עדיף משאר מלוה זה דוקא היכי דכבר זקף עליו במלוה מקודם אבל אם תיכף בשעת קנין קונה בעד דמי המקח חפץ אחר בוודאי מהני כיון דלא נעשה עוד הלוואה גביה וא"צ לקנות מטעם חליפין רק מכח קנין כסף וכדחזינן בש"ס ב"ק דע"א בהא דעקוץ תאנה מתאינתי ותיקני לי גניבותיך וחזינן דבשעת מעשה הו"ל כאילו נתן לו כסף בעין ונקנה לו השיעבוד של שותפות ונודע שיטת הר"י הלוי מובא בנמ"י פ"א דב"מ דמשכון שלא בשעת הלוואה שלא ע"פ ב"ד ל"ח הולך משום דמטלטלין אינן נקנים במשיכה לשיעבודא ורק בשעת הלוואה הכסף עושה קנין לשיעבוד וזה פשיטא דבמכר לו חפץ ונתן לו משכון בעד הדמים דשפיר קני לי' אף דלא נתן לו כסף בעין אפ"ה הוי כקיבל הכסף וזוכה בשיעבוד המשכון וה"ה הכא זכה בזכות הריוח מהשותפות:

ב) ומה שהביא דברי הדג"מ באמת ז"א דהדג"מ מיירי בהלוה לו מכבר ואח"כ מתנה המלוה שיתן לו ריבית אז י"ל דלא נתחייב דבמה חל החיוב וי"ל דאף אם הלוה אומר שיתן לו ריבית לא מתחייב בדיבור לחוד ודמי למבטיח מתנה לעשיר דל"מ החיוב בלי קנין ורק אם הגיע זמן הפרעון דאז יוכל לתבוע חובו אז י"ל דבשכר הרוחת הזמן נתחייב בדיבור והראי' דנחלקו הפוסקים אי קצוצה בשעת הרוחת הזמן חשוב ר"ק אבל הכא בוודאי חל החיוב עצה"ע וגם יפה כ' כת"ה דהשותפות הוא על כל העסקים דהרי אי נא הי' מלוה לו הי' מוכרח לוקח מעות הלז משאר עסקים ולשלם בעד הקרקע א"כ נעשה שותף על כל העסקים וכבר הרגישו בזה הג' בעל דע"ק ז"ל דהתקנה הי' בפירוש שכל העסקים משועבדים להעיסקא וכן כ' בשו"ת שו"מ מה"ק ח"ג סי' ק"ס עיי"ש:

ג) ואודות העיסקא שלאחר זמן הפרעון הביא כת"ה דברי הלב"ש בח"ד שכ' דהוו ס' דדינא ונסתפק כת"ה דכיון שזה מוחזק עם נתינת הקאנטראקט עד שישלם לו הוועקסיל יוכל לעכב ג"כ עד שישלם העיסקא וגם בזה שרוצה הלוקח לחזור מהמקח נסתפק כת"ה הואיל דהמוכר מוחזק ע"י הוועקסיל עכת"ד הנה על העיסקא שאחר זמן הפרעון באמת רוה"פ החליטו כשיטת הט"ז בסי' קע"ז ס"ק י"ד וס"ק ל"א וע' שו"ת בית שלמה חו"מ סי' ל"ה שדחה דברי הלב"ש עיי"ש וכת"ה כי די"ל דגם לשי' הלב"ש דהוי ס' דדינא ואין מוציאין מיד הלוה מ"מ המוכר יוכל לומר להיפוך קים לי ולעכב את הקאנעראקט עד שיתן לו כל העיסקא הנה באמת יש בזה מבוכה רבה אי בס' ממון מועיל תפיסה ודעת הרמב"ם ז"נ דתק"כ אין מוציאין אבל רוה"פ חולקים ובפרט בתפס בטענת שמא אף בתפס קודם שנולד הס' ל"מ ונודע מ"ש הש"ך ז"ל דאם חבירו יש לו שטר והוא אין לו טענה על גוף השטר שהוא פרוע רק יש לו ס' זכות מצד אחר דא"י לומר קי"ל מכ"ש הכא דהלוה יש לו כתב מן המוכר שבעת שישלם לו כפי ערך ג' מאות לכל מארג מחויב ליתן לו קאנטראקט והמוכר אין לו טענה נגד גוף החיוב ליתן קאנטראקט ורק שרוצה לעכב בשביל זכות ממון מתביעה אחרת שהוא סי דדינא פשיטא דא"י לומר קי"ל והדברים ק"ו השתא היכי דמוחזק בהמעות וחבירו יש לו שטר על המעות היכי דאין לו טענה לבטל את גוף השטר דלא יוכל לעכב המעות בשביל ס' זכות שיש לו ממק"א מכ"ש הכא דאינו מוחזק בהמעות ועל חתימת הקאנטראקט אין לו שום טענה ורק שרוצה לעכב על העיסקא א"כ י"ל כיון דלע"ע אין לו זכות בהריבית משום דהוי סד"ד פשיטא דלא יוכל לעכב את הקאנטראקט על זה אך באמת כבר הבאתי הכרעת הבי"ש דל"ח בכלל סד"ד ושוב פשיטא דנתחייב בהעיסקא וז"ב:

ד) **אך** כ"ז א"נ דקנה השדות בוודאי דהי' מחויב לשלם העיסקא דרוה"פ החליטו כשיטת הט"ז אך באמת אי נקנו לו השדות יש בזה הרבה לדבר הנה ידוע דבאתרא דכתבי שטרי כסף אינו קונה ואי יש בזה מש"פ כבר הובא בב"י סי' ר"ד מחלוקת הראשונים אי בקרקע יש מש"פ ובתוס' כתובות דצ"ג מפורש דיש מש"פ בקרקע ובבאה"ג בסי' ר"ד כ' דבס' מש"פ אין מוסרין אותו למש"פ ובאמת י"ל דתלוי בהא דנסתפק בשו"ת הר הכרמל סי' ל"ו במת המוכר קודם שנתן המקח להקונה אי היורשים יכולים לחזור בלי קבלת מש"פ מי נימא כיון דאביהם לא חזר בחייו מחויבים המה לקיום המקח או לא ובאמת כבר כתבתי בספרי ח"א דזה תלוי א"נ כשיטת הרז"ה ורש"י ב"מ דמ"ח דאם נאבד קודם חזרה מפסיד הלוקח וע"כ דס"ל דכ"ז שלא קיבל מש"פ לא נתבטל הקנין א"כ שפיר במת המוכר אין היורשים יכולים לבטל המקח אבל א"נ כשיטת הרמב"ן דהאחריות הוא על המוכר וע"כ דביטלו הקנין תיכף ורק כיון דעכ"פ כסף קונה מה"ת חשוב עובר אד"ת לכך הטילו עליו מש"פ וממילא איסורא לבריה לא מורית ואין היורש מחויב לקיים המקח ולפ"ז א"ש נמי דברי הבאה"ג לענין ס' מש"פ דאי נימא דביטלו הקנין אף קודם קבלת מש"פ א"כ הוי רק ס' קללה ומס' א"א לקללו אבל א"נ דקודם קבלת מש"פ לא ביטלו הקנין א"כ היכי דיש ס' אי יש מש"פ א"כ הוו ס' בביטול הקנין וי"ל דמס' אין הקנין בטל כמ"ש המלמ"ל בשם הרשב"א פט"ו מטוען דס' בתנאי אין מבטל קנין ברור וה"ה הכא כיון דעכ"פ כסף קונה מה"ת בקרקע וא"נ דיש מש"פ א"כ לא ביטלו הקנין כלל א"כ הו"ל ס' בביטול הקנין וא"כ לפי"מ דפסקינן כשיטת הרמב"ן דביטלו הקנין אף קודם קבלת מש"פ א"כ שפיר בס' אי יש מש"פ אין מקללין מס' ובאמת י"ל לשי' הש"ך בסי' קצ"ח דבמטלטלין ל"מ תנאי שיועיל קנין כסף דהוי כמתנה ע"ד שאינו קנין לעשותו קנין א"ט י"ל בשלמא במטלטלין דבאמת הי' דעת שניהם שיהי' נגמר הקנין בכסף לחוד ורק שלא הי' אפשר להם לעשותו קנין גמור דהא גם תנאי לא הי' מועיל לכך עכ"פ איכא מש"פ אבל בקרקע דמועיל תנאי ומדלא הותנו ע"כ דלא סמכא אדעתיה ולא רצו שיהי' נגמר עוד הקנין ולכך גם מש"פ ליכא ולפ"ז י"ל לשי' הרמ"א דגם במטלטלין מועיל תנאי שיקנה בכסף וכן הסכימו הפוסקים ואפ"ה יש מש"פ אף בלי תנאי וממילא לפ"ז י"ל דגם בקרקע יש מש"פ:

ה) **עכ"פ** נחזור לשיטות הסוברים דכסף לחוד בקרקע ליכא מש"פ אך בחזקה מפורש בש"ע סי' קצ"ב דגם באתרא דכתבי שטרא מהני חזקה אף בלי כסף ובאמת י"ל דזה תלוי בשני תירוצי התוס' קידושין דכ"ז ע"ב בהא דמכר לו עשר שדות כיון שהחזיק באחת מהן קנו כולם ואמר שמואל לא שנו אלא שנתן דמי כולן והקשו בתוס' דבלא"ה כסף קונה

ותירצו דמיירי במקום שכותבין את השטר ובתירוץ השני כ' דמיירי שהי' חייב לו כסף וי"ל דבתירוץ הראשון ס"ל דחזקה קונה בלי שטר אף במקום שכותבין ובתירוץ השני ס"ל דבאתרא דכתבו שטרא אף חזקה ל"מ וע"כ דמיירי באתרא דלא כתבי שטרא, ושוב תיקשי דיועיל משום כסף וע"ז תירצו דמיירי שהי' חייב לו וא"כ מלוה במכר לא קני רק דעכ"פ לא מחסרא כסף שוב חזקה קונה, ובאמת מצינו בפוסקים דבמגבהו בחובו מהני משוכה לחוד, ע' בקצה"ח סי' ר"ד ובש"ך יו"ד סי' ש"כ ובמק"ח סי' תמ"ח עכ"פ נשמע דיש בזה מחלוקת אי מועיל חזקה באתרא דכתבי שטרא וגם לענין ק"ס יש מחלוקת הפוסקים והוכיחו מדברי מהרא"ש המובא בש"ך דחשיב ס' דדינא אי מהני אפי' כסף וחזקה וקנין בלי שטר, ובפרט היכי דהיתנו לכתוב שטר בכה"ג כ' הפוסקים דאף שכירות קרקע ל"מ בכסף לחוד ובשו"ת תוע"ר כ' להדיא דכ"ז שלא נעשה טאבילציע לא קני ועכ"פ לספק יחשב ונהי דמס' א"א להוציא הערבון מיד המוכר דיוכל לומר קים לי דחזקה וכסף קני בלי שטר מ"מ אם ירצה המוכר יוכל לבטל המקח וה"ה דמס' אין לכוף את הלוקח לקיים המקח:

ו) **ומה** שהעיר כת"ה דכיון דהמוכר יש לו שטר חשיב מוחזק וכמו דקיי"ל דמהני מיגו בשטר באמת בזה יש מבוכה רבה לא מבעיא לשי' הרמב"ן ז"ל גם בשטר ל"מ מיגו להוציא רק שם בסטראי מועיל המיגו רק להחזיק המעות אמלוה אחרת שטוען בע"פ וממילא השטר הוא בתוקפו אבל בעלמא אף בשטר ל"מ מיגו דשטר העומד לגבות לאו כגבה דמי ונודע מ"ש בשו"ת רח"כ סי' כ"ח דבממרני מותר ליקח א"ר כיון דהוי כגבה ובשו"ת בית עיני סי' ה' השיג עניו אך אף א"ר דמהני מיגו בשטר מ"מ נודע מחלוקת הפוסקים דלשי' מקצת פוסקים אף בנולד ס' פרעון בשטר אפ"ה מוקמינן בחזקת חיוב אף כשהמלוה טוען שמא והטעם דשטר חשוב כגבוי ודעת השיך בת"כ סי' ק"ל דהיכי דהס' הוא על גוף השטר אז ל"ח כגבוי ושפיר אין להוציא מהלוה ורק אם השטר הוא בוודאי בתוקפו והלוה יש לו ס' תביעה מצד אחר שאין לו בו זכות רק מכח תפיסה בזה ל"ח לי' כתפס כיון דהשטר בתוקפו א"כ הוי בכלל ס' פטור ואינו מוציא מידי חיוב וודאי והתומים חולק גם בזה וס"ל דבכל ענין יוכל לומר קי"ל אף כשיש לו תביעה אחרת וע' בנובי"ק חו"מ סי' ו' שכ' דאם יש לחבירו שטר הבעל המעות ל"ח מוחזק וגם בעהש"ט ג"כ ל"ח מוחזק ורק מיגו מהני דעכ"פ ל"ח מוציא וטענת קי"ל ל"מ דל"ח מוחזק וכן כ' הנה"מ בדיני תפיסה ובאמת כבר הבאתי בספרי ח"א מ"ש בשו"ת בי"ש סי' ל"ו באחד שהי' חייב לחבירו מלוה בשטר ואח"כ הי' לו להלוה תביעה על המלוה תביעת ס' מכח דד"ג ונסתפק השואל דיוכל לומר קי"ל והבי"ש כ' דכיון דחייב רק מדד"ג דדמי לניזקין

ודינו בקרקע ומלוה הרי דינו במעות א"כ בוודאי דזה גובה וזה גובה ושוב א"י לומר קי"ל עיי"ש וכבר תמהתי עליו מדברי הנמ"י פ"ד דב"ק דבניזקין שדינו בעידית לכ"ע אין לומר זה גובה דזה הוא בכלל עידית שיעמוד כל א' בשלו וע' במח"א הלכות מלוה ולוה שהאריך בזה וא"כ אזדא דברי הבי"ש דאדרבה במידי דזכותו הוי מכח נזק בוודאי דלא אמרי' זה גובה ושוב מועיל תפיסה אולם בנידון הבי"ש הנ"ל י"ל דל"מ תפיסתו מטעם אחר וכנודע מסברת הפוסקים דהא דס' דרבנן להקל משום דחז"ל לא עשו על הס' וא"כ יוצמח דבכל מידי דרבנן לא עשו על הס' וא"כ לשי' התוס' בכמ"ק מובא דבריהם בש"ך סי' שפ"ו דדד"ג חיובו רק מדרבנן א"כ אם יש ס' אי חייב מדד"ג שוב אף ס' ליכא דחז"ל לא עשו על הס' וכעין שכ' הב"ט במה שנסתפק הפמ"ג אי ס' מחויב מיתה פוטר מתשלומין דיוכל לומר קי"ל וכ' הב"ט לפי שיטת רש"י ב"ב ד"נ דגילתה התורה ושפטו דבס' אינו מחויב כלל מיתה וממילא ל"מ תפיסה ומיישב בזה קושית התוס' שם עי"ש וה"ה הכא י"ל דבס' בחיוב דד"ג ל"ח חיוב כלל וז"ב:

ז) **ובזה** הענין אמרתי ליישב מה ששאל אותי עוד בשנת תרמ"א כ"ק הגה"ק מ' ישכר דוב ז"ל מבעלז בהא דביבמות דל"א בכת אחת אומרת קרוב לה והקשה דהא ד' אמות הוא רק דרבנן וחז"ל נא תקנו על הס' עכת"ק ובאמת כבר כ' האחרונים להסביר דברי הרמב"ן שכ' דאי הטעם דמועיל מחילה במוכר שט"ח משום דהוא מדרבנן לא הי' מועיל לקידושין והוקשו עליו מהא דמעמ"ש וכ' האחרונים הכוונה דא"נ דמה"ט מועיל מחילה משום דהוי רק דרבנן א"כ ע"כ דחז"ל עשו בזה הפרש בין דבריהם לד"ת בכה"ג בוודאי דל"מ לקידושי ד"ת עי"ש ח"כ הכא דחזינן דמהני גירושין ע"י ד' אמות א"כ ע"כ דהשוו חז"ל ד' אמות כד"ת ממש בכה"ג תיקנו גם בספק הואיל דחז"ל אלמו בזה דבריהם כד"ת וז"ב:

ח) **נחזור** לנ"ד דכיון דעכ"פ יש סד"ד אי כסף וחזקה קונה בני שטר א"כ לא מבעיא לשי' התומים דגם אי הנתבע יש לו ס' זכות ממק"א נגד השטר אפ"ה יוכל לומר קי"ל מכ"ש הכא דהס' על גוף השטר והיינו דאם לא חל הקנין לח התחיל חיוב השטר בכה"ג גם הש"ך מודה דהוו כמו ס' פרעון בשטר דמהני תפיסת הלוה ובפרט די"ל דהכא עדיף טפי דבשלמא בס' פרעון עכ"פ הי' עליו חיוב בשום פעם שפיר מס' אין לגרוע כח השטר אבל הכא הס' על התחלת החיוב דאם לא חל הקנין נא התחיל כח השער בכה"ג הלוה חשוב מוחזק וכמ"ש הש"ך בסי' פ"ב בהא דכ' הב"ח דמה ט מהני בכתובה מיגו להוציא משום בו"ש אבל א"א לומר משום דבשטר מהני מיגו להוציא ז"א דכיון דהכא הכתובה נכתבה אתנאי ואם זינתה לא התחיל כח השטר עיי"ש ובהג"ה אמ"ב מ"ש בזה א"כ הכא נמי השטר נכתב על תנאי אם יגמור הקאנטראקט וכיון דמס' אין לכוף את הלוה

לעשות הקאנטראקט ממילא אין התחלה לכח השטר, וע' בט"ז סי' ע"ה בס' פרע לו מטבע מזויפת דחשוב איא"נ וראי' מחו"מ סי' רל"ב במכר לו טבעת ואומר הלוקח שהוא בדיל והמוכר אומר איני יודע דהוי איא"נ, והפמ"א דחה דשאני התם שיש ס' על התחלת החיוב דאי הטבעת טוב לא הי' מעולם חיוב על המוכר להחזיר לו שפיר חשוב ס' בחיוב אבל הכא דעכ"פ הי' עליו חיוב בשום פעם א"כ כל ס' שיסתפק בפרעון מוקמינן בחזקת חיוב הראשון עיי"ש וע' שו"ת ח"ס חי"מ סי' קפ"ז מ"ש בזה, א"כ לפ"ז אף א"נ כשיטת הרי"ף דס' נגד השטר ל"מ כ"ז בס' פרעון או בס' מחילה דעכ"פ הי' עליו חיוב בשום פעם א"כ ס' פטור אינו מוציא מידי וודאי חיוב וכמ"ש בשו"ת מהרי"ט סו' קנ"א אבל הכא בקרקע דלשי' כמ"פ אף מש"פ ליכא ואף להסוברים דיש מש"פ אפה כבר הבאתי דבטל הקנין אף קודם קבלת מש"פ א"כ הוי ס' על תחילת החיוב שבשטר בכה"ג בוודאי דהלוה חשיב מוחזק ע"כ נלע"ד דמצד הדין אם ירצה הלוקח להחליט הערבון ולשום ההכנסה שהי' לו מן השדות עד עתה ולשלם להמוכר ההכנסה אז קשה לכוף את הלוקח לקיים המקח ולא יוכל המוכר לתבוע ממנו על הוועקסיל ובפרט אם נראה להבד"צ שנתאנה הלוקח אז אף שאין אונאה לקרקעות אפ"ה מצינו בש"ס ב"מ די"ד המוכר שדה ויצא עליו עוררין עד שלא החזיק יכול לחזור בה וכ' הפוסקים דאף שכבר נגמר הקנין והמכירה הי' שלא באחריות אפ"ה קודם שנגמר החזקה ונמצא שיופסד בכה"ג יכול לחזור עיי"ש וכדומה לזה כ' בנחלת צבי חו"מ סי' ר"ז דנהי דבמכר מטלטלין בכסף החוזר בו מקבל מש"פ מ"מ אם הוזל הסחורה ביותר משתות אף מש"ס ליכא על החוזר עיי"ש ונהי דשם דבריו תמוהין דעיקר מש"פ הוי רק מכח חזרה של יוקרא וזולא וכמו שהובא שם בנח"צ שכבר דחה דבריו הג' מלובלין ז"ל אבל בקרקע קודם כתיבת השטר דל"ח עכ"פ בכלל גמר קנין אז היכי שנתאנה בוודאי דא"א לכוף לקיים המקח כנלע"ד בס"ד לדינא עכ"ז אחרי דהגרעק"א פסק דיש מש"פ בקרקע לכן נכון לפשר עכ"ז שורת הדין נלע"ד כמ"ש לעיל:

ה' תשא תרנ"ט ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן עב

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' משה ליב נ"י מוצד"ק ראזוודיב יצ"ו.

בדבר שאלתו באשה שנלקח בנה לצבא ונסעה בש"ק על הבאהן והצילה אותו אי חייבת בכפרה וגם שאל בעני א' המתפרנס מפרה החולבת וכעת א"א למצוא ערל שיחלוב הפרה בשבת וחוץ מזה שיש צער להפרה ממניעת החליבה שכבר היתה כמה פעמים

מסוכנת עי"ז נוסף לזה והי' נעכר חלבה ויהי' לו מזה הפסד רב וכל פרנסתו תלוי בזה ונסתפק כת"ה אי יש מקום להתיר להישראל לחלוב בעצמו זה תורף השאלה:

א) ונבוא להשיב על שאלה הראשונה יפה הביא כת"ה משו"ת ח"ס ח"ו בליקוטים סי' צ"ז דיש בנסיעה על הבאהן איסור תחומין ואם הולך לצורך מו"מ יש בזה ביטול עשה דשבתון לשי' הרמב"ן פ' אמור וע' בח"ס ח"ו סי' קצ"ה שכ' ליישב דלא יסתרו דברי הר"י שברשב"א ריש יבמות דבמחמר ליכא עשה דשבתון לדברי הרמב"ן שכ' דגם במו"מ יש עשה דשבתון והיינו דבמידי שיש בו טירחא אף דלית בי' מיתה אפ"ה איכא עשה דשבתון ונשמע מדבריו דבהולך חוץ לי"ב מיל אף דלית בי' מיתה מ"מ יש בו עשה דשבתון משום דעכ"פ טורח בגופו וזה דלא כמ"ש המנ"ח דלמ"ד י"ב מיל הוי ד"ת ולית בו עשה דשבתון אז גם אלפים אמה ליכא רק ל"ת דרבנן לחוד ולדבריו צ"ל דש"ס ר"ה דל"ב סובר דגם תחומין יב"מ הוא רק מדרבנן ולכך יש בו עשה ול"ת מדרבנן עיי"ש עכ"פ לשי' הח"ס נשמע דלמ"ד יב"מ ד"ת יש בו עשה דשבתון אף לשי' הר"י משום דבדבר שיש בו טורח יש עשה דשבתון וחוץ לזה יפה כ' כת"ה דגם מחלל שבת בדרבנן בעי כפרה וע' בפמ"ג בפ"כ לה"ש שכ' די"ל דמחלל שבת בתחומין יב"מ דנעשה מומר לכהת"כ וע' במחה"ש סי' ש"ו דמה"ט אין לילך חוץ ליב"מ להציל את חבירו מלעבוד ע"ז פ"א אף שחבירו יעבור באיסור מיתה מ"מ איסור לאו דשבת חמיר ודמי להא דאביזרייהו דג"ע דאסור אף במקום פק"נ אולם יפה הביא כת"ה מש"ע סי' ש"ו דמותר לחלל שבת בשביל בתו שרוצה להוציאה רבית הכומרים וכ' הט"ז והמג"א הטעם דבשביל חשש שיעברו על מצות התורה בתמידות מוטב לחלל שבת אחת דהיכי דלא פשע אמרי' חטא באיסור קל כדי שלא יעבור חבירו באיסור חמור בשלמא אם גם חבירו לא יעביר רק פ"א אז נא הי' מתירין חילול שבת של זה אף פ"א כדי להציל את חבירו מאיסור פ"א הואיל דחילול שבת חמור כעובד ע"ז וע' ברש"י יבמות דמ"ז שכ' דגר תושב מוזהר על שבת ונהי דהוא לא יעבור רק בלאו גרידא אפ"ה כיון דעצם איסור שבת חמיר כע"ז א"כ אין לו לעבור איסור שבת באופן שיש בו חיוב מיתה בשביל להציל חבירו מלעבוד ע"ז בפ"א ולפ"ז גם אביזרייהו דחילול שבת אין לו לעבור אבל אם האחר יעבור בתמידות דאז איסור תמידי חמיר טפי כסברת הר"ן דהרבה זיתי נבילה חמירי מאיסור שחיטה בשבת ושפיר מותר לחלל שבת פ"א ובפרט באיסור לחוד בוודאי דמותר להציל את חבירו מאיסור תמידי. ונהי דלשי' הב"ח היכי דחבירו לא יעבור ברצון רק באונס אסור לזה לחלל שבת דאונס רחמנא פטריה ול"ח בגדר עושה עבירה כלל וכדומה לזה כ' מהרש"א בח"א למגילה דט"ז דאשה שמוחזקת שמאנסין אותה לזנות אפ"ה מותר לה

להינשא אף דאח"כ תהי' חשובה כא"א שזינתה מ"מ כיון דאינה נאסרת ע"י זנות באונס נ"ח בגדר איסור כלל עיי"ש.

ואף דידוע שיטת הרז"ה דאסור לגרום דחיית שבת בשביל פק"נ התם שאני דעכ"פ עובר איסור שבת ברצון ונהי דמותר לו לעבור בשביל פק"נ מ"מ לשי' הרמב"ם ז"ל דשבת אצל פק"נ חשוב רק דחויה שפיר אסור לגרום דיחוי אבל אונס דל"ח בגדר איסור כלל שפיר י"ל דאין לזה לעבור בשביל חבירו הואיל דגבי חבירו ל"ח כלל בגדר עובר איסור דאונס רחמנא פטריה:

ב) ובאמת בסברת הרז"ה הנ"ל הי' מקום לדון בדברי הפנים יפות פ' לך אקרא בעצם היום הזה ופירש"י ביום ולא בלילה וכ' הפני"פ דכיון שאחז"ל דיום שבאו המלאכים לאאע"ה הי' ע"פ ואז הי' יום ג' למילה א"כ אם הי' ממתין עד הלילה הי' מגיע ג' למילה בליל פסח א"כ לשי' התשב"ץ דמילה שלב"ז אסור ביום ה' לפי שיגיע ג' למילה בשבת א"כ ה"ה ביו"ט עכת"ד ולכאורה דברי תשב"ץ הוא מטעם דאסור לגרום דיחוי וכשיטת הרז"ה אולם לשי' הרמב"ן דאין למצות אלא מקומו ושעתו לכאורה דברי התשב"ץ צ"ב אך באמת דוקא במילה בזמנו דחשיב שעתו שפיר ס"ל להרמב"ן דאין למילה אלא מקומו ושעתו אבל התשב"ץ דקאי אמילה שלב"ז שפיר סובר דאסור לגרום דיחוי ול"ש לומר אין למצות מילה אלא ומקומו ושעתו ז"א דבכה"ג הרי ל"ח כלל מקומו ושעתו ונהי דכ' בתוס' קידושין דכ"ט דמילה ל"ח מעשהז"ג לפי שמיום ח' ואילך אין לו הפסק אפ"ה שיהי' מותר לגרום דיחוי ל"ח בכלל מקומו ושעתו אולם כבר כ' המפורשים דמחלוקת הרז"ה ורמב"ן תלוי אי שבת לגבי פק"נ הוי רק דחויה או הותרה ולפ"ז חידש ביד שאול יו"ד סי' רס"ב דסברת התשב"ץ הוי דוקא בשבת ולא ביו"ט דביו"ט פק"נ הוי הותרה ממש דלא גרע מאו"נ ביו"ט דחשיב הותרה עיי"ש אך אף א"צ דגם ביו"ט פק"נ חשיב רק דחויה כמו בשבת לשי' הרמב"ם ז"ל ונימא דדיקא או"נ ביו"ט חשיב הותרה וכמ"ש בח"ס או"ח ס' קמ"ט ובר"ן ביצה לענין ריבוי בשיעור ולא בפק"נ מ"מ י"ל כ"ז במי שמצוה ומוזהר על שבת ויו"ט אבל באאע"ה שקיים כל התורה שלא בתורת ציווי א"כ עכ"פ ל"ח טפי מקובל עליו בנדר וא"כ בכה"ג באם והי' אירע לו אח"כ ענין פק"נ פשיטא דאז הי' חשיב הותרה דאיכא אומדנא דאדעתא דהכי נא קובל עניו הנדר וכמפורש בנדרים דמ"ד דמי שאסר על חבירי דריסת הרגל ואח"כ חלה המדיר וצריך שהנודר יכנוס אליו דמותר לכנוס משום דאמרי' דאדעתא דהכי לא אדריה עיי"ש וכיון דבכה"ג הי' חשיב הותרה שפיר גם לשי' התשב"ץ אינו מחיוב לראות שלא יגיע ג' למילתו ביו"ט ונמצא דברי הפני"פ צ"ע:

ג) **נחזור** לנ"ד די"ל דוקא בזנות באונס דהאשה קרקע עולם ולא עבדה מעשה ואינה מחויבת למסור נפשה אז שפיר זנות באונס דלא נאסרת בשבילה ל"ח בכלל איסור כלל אבל היכי דיעבור בפועל כמה איסורין, אף שיהי' אונס מ"מ שייך הסברא דנפשו של אדם קצה באכילת איסור א"כ בשביל כמה עבירות בתמידות גם באונס צריכין להפריש וי"ל חטא פ"א בשביל שיזכה חבירו בתמידות וע' שו"ת ח"ס או"ח סי' פ"ג וסי' קמ"ה ואף דבנ"ד ליכא חשש שיעבור עולמית דהא יש לו זמן קבוע כמה יש לו להיות אצל השרי צבא מ"מ עכ"פ יעבור אחילול שבתות הרבה וגם שאר עבירות שא"א ליזהר אצל הצבא ושפיר י"ל דמותר ליסע על הבאהן כדי להציל את בנה ובפרט דעכ"פ חשיבה כהא דקוברי מת ביו"ט ראשון דנא מיפסלי משום דקסברי מצוה קעבדי ע"כ הדבר ברור דא"צ כפרה ואין להחמיר בענינים כאלו כנלע"ד בס"ד לדינא:

ד) **עתה** נבוא לשאלה השניה וכת"ה הביא הדין המפורש בסי' ש"ה סעיף כ' דמותר לחלוב בהמתו בשבת ע"י עכו"ם דבמקום צעב"ח שבות מותר ונשמע דנהי דבחליבה יש איסור ד"ת ולשי' כמ"פ אמירה לנכרי במלאכה ד"ת אסור אף במקום מצוה ע' תוס' גיטין ד"ח וב"ק ד"פ ואפ"ה צעב"ח עדיף ומותר אף אמירה לנכרי במלאכה ד"ת וע' תוס' פסחים דכ"ב שכ' דע"ו צעב"ח חשוב כלא אפשר ולא מכוין וע' תוס' ע"ז די"א שהקשו דהיאך מותר לעקור סוס בשביל כבוד המלך הא יש בזה צעב"ח ותירצו דעשה דכבוד המלך עדיף ודחי לצעב"ח אבל עכ"פ נשמע דמתירין אמירה לנכרי בשביל צעב"ח עתה נבוא למה שנסתפק אי רשאי להישראל בעצמו לחלוב לתוך האוכלין כיון דליכא בזה רק איסור דרבנן א"כ בשביל צעב"ח ידחה האיסור דרבנן ורק שחקר דיש בזה ב' איסורי דרבנן חדא מכח החליבה גופא וגם מכח איסור מוקצה בשלמא ע"י עכו"ם ליכא רק שבות במלאכה ד"ת מצד החליבה ומצד מוקצה חשוב שבות דשבות אבל לחלוב ע"י ישראל איכא ב' שבותין חדא מצד החליבה וגם טלטול החלב הוו שבות מכח מוקצה וא"כ י"ל דשני שבותין אסור אף במקום צעב"ח הנה באמת כדומה כ' הרע"ב פ"ג דעירובין דב' שבותין אסור גם בביה"ש וכדומה כ' בשו"ת רעק"א סו' קמ"ט דאף דאין שבות במקדש אפ"ה ב' שבותין אסור גם במקדש וע' תוס' ביצה ד"ח שכ' דבשביל שמחת יו"ט אם יש דקר נעוץ מותר לחפור דכיון דהוי משאצל"ג מתירין איסור דרבנן וכן מותר לסלק האפר בשביל שמחת יו"ט אבל באין לו דקר נעוץ דהוי תרי איסורי דרבנן אין מתירין בשביל שמחת י"ט עיי"ש וע' תוס' זבחים דפ"ד ונדה ד"מ שכ' די"ל דב' פסולי לכתחילה בקודש אף אם עלו ירדו וע' בלח"מ פ"ד מיבום שכ' דב' פסולי לכתחילה אף

בדיעבד ל"מ ודוגמא לזה מצינו מחלוקת אי עשה דוחה בי לאוי והגם דבתוס' ובמות ד"ג מוכח דאין חילוק אפ"ה בנזיר דמ"ח פליגי בזה ר"י ור"ע וע' בדורש לציון מ"ש בזה:

ה) **ונהי שיש עצה שלא לטלטל הכלי עם החלב רק שהכלי יעמוד כך בהדיר עד מוצש"ק** מ"מ י"ל דהוו כמבטל כלי מהיכנו וחוץ לזה הא מבואר בעירובין דס"ח דשאני שבות דאית בי' מעשה לבין שבות דלית בי' מעשה ומפורש בגיטין ד"ח דמשים ישוב א"י מותר לכתוב ע"ו עכו"ם ואפ"ה ע"י ישראל גופא אסור לכתוב אף בכתב עכו"ם אף לשי' האו"ז כמ"ש בנובי"ת או"ח סי' ל"ג ובאמת לשי' האו"ז לא נשמע דמתירין שבות במלאכה ד"ת משום ישוב א"י די"ל הכוונה בכתב עכו"ם דהוי שבות דשבות דזה מותר אף בשביל מצות מילה אך פשטות דברי הש"ס דקאמר ואע"ג דאמירה לנכרי שבות משמע דגם חד שבות שרי אבל עכ"פ זה פשוט דשבות ע"י ישראל גופא אסור ואף לשי' הבה"ג שכ' דהא דניחום אגב אמו מיירי ע"ו ישראל ורק דריבוי בשיעור אינו רק מדרבנן ומתירין בשביל מצית מילה אפ"ה י"ל דרק בחד טרחא שרי אבל לעשות מלאכה דרבנן בשביל מצוה לחוד י"ל דאסור ובאמת מצינו בש"ע סי' שכ"ח דנהי דמתירין אמירה לנכרי בשביל חשאב"ס מ"מ ע"י ישראל לשי' כמ"פ אם אין בו סכנת אבר אסור אף במלאכה דרבנן ובסי' ש"ה סעיף י"ט מפורש דבהמה שנפלה לאמת המים דמותר להטיל כרים אף דחשוב מבטל כלי מהיכנו ובמג"א ס"ק י"א כ' דאפ"ה אסור להעלותה בידים אף דאיכא צעב"ח דאין לדמות גזירות חכמים זה לזה יצא דע"י ישראל יש לאסור דלא מבעיא אם יטלטל החלב דיש ב' שבותין כנ"ל בוודאי דאסור ואף אי לא יטלטל הכלי מ"מ יש איסור מכח מבטל כלי מהיכנו ונהי דביטל כלי מהיכנו שרי במקום צעב"ח וכהא דמתירין להטיל מים אף ע"י ישראל אפ"ה י"ל דשני איסורין כגון לחלוב לתוך האוכלין וביטול כלי מהיכנו חמיר ובפרט די"ל דגם חליבה גופא אסור אף במקום צער וכמ"ש המג"א דאין מתירין להעלות בידים אף במקום צער דאין לדמות גזירות חכמים זה לזה:

ו) **ולכאורה** הרי מצינו בסי' שכ"ח דגונח מותר לינק בשבת דבמקום צער לא גזרו רבנן וחזינן דמתירין שבות גם ע"י ישראל אך באמת ז"א דוקא התם דאיכא צער נגוף של ישראל אבל משום צעב"ח אכתי לא נשמע להתיר שבות ע"י ישראל ולענין הפסד ממון לכאורה מפורש בסי' ש"ז דסחורה הנפסדת ע"י גשמים מותר לקרות לעכו"ם ווש מי שאוסר והרמ"א והמג"א כ' דהמיקל נא הפסיד אך בסי' של"ד יש ב' דיעות אי שרי לטלטל מוקצה במקום פסידא ובמג"א כ' דאם ליכא חשש שיעבור על איסור ד"ת בוודאי דאין להתיר איסור דרבנן בשביל הפסד ממון ונהי דבתוס' סנהדרין דכ"ו כ' לענין שביעית בזה"ז דיש להתיר מפני חיי נפש אפ"ה התוס' כתבו סברא זו רק בחד תירוצא א"כ אכתי

אינו היתר ברור ונהי דהכא יש תרתי לטיבותא צעב"ח וגם הפסד ממון ובשביל צעב"ח לחוד הרי מתירין איסור דרבנן כגון ביטל כלי מהיכנו ובשביל הפסד ממון הא יש ג"כ שיטה להתיר איסור מוקצה אפ"ה אכתי יש חילוק בין הפסד מן הקרן למניעת הריוח ומה גם דבשביל צעב"ח ג"כ אין מתירין בידים אף חד איסור דרבנן כמ"ש המג"א דאסור להעלות בידים:

ז) **ועוד** הי' מקום לומר לפי המבואר בסוסי' ש"כ דלחלוב לתוך האשפה הואיל דהמשקה הולך לאיבוד לכ"ע איסור תורה בוודאי ליכא ורק דיש איסור דרבנן וא"כ י"ל דחשיב כמו ס"ס להיתר דשמא כשיטות הסוברים דמותר לטלטל מוקצה במקום פסידא ושמא בשביל צעב"ח ג"כ יש להתיר חליבה היכי דהמשקה הולך לאיבוד והרי מצינו דנותן כרים לתוך אמת המים וכה קיי"ל דבמקום צער דגוף מותר ליטול פרעוש אף דהוו מוקצה אך באמת מפורש בסי' של"ד דהוצאה לכרמלית אסור אף במקום פסידא וחזינן דאין כל המלאכות הותרו במקום פסידא וכה מצינו בפוסקים דבמקום פסידא מותר לאכול פירות מן המחובר דהוי קוצר כלאחר יד וחזינן דאף ב' איסורי דרבנן הותר במקום צער הגוף וה"ה די"ל דעכ"פ אם יחלוב לאשפה לא יהי' רק חד איסור דרבנן משום מפרק ושוב י"ל דמותר במקום צעב"ח והפסד פרנסה וכמ"ש בתוס'. סנהדרין הנ"ל דהתירו לזרוע משום ארנונא ולחד תירוץ שם חשוב כמו פק"נ וגם לתירוץ השני עכ"פ בשביעית בזה"ז דרבנן מתירין א"כ הכא דכל פרנסתו תלוי בזה אולי יש מקום להתיר אך באמת לדינא קשה להתיר חדא דנהי דמצינו דמותר להטיל כרים בשביל צעב"ח כ"ז התם דאין האיסור רק במקרה אבל הכא דידוע שיצטרך לעבור על איסור דרבנן בכל שבת ולעבור בתמידות על איסור דרבנן אין להתיר בשביל צעב"ח וכמ"ש בתוס' כתובות דכ"ח לענין ביה"פ דבתמידות אין להקל ודוקא ע"י נכרי מותר בכל שבת אבל ישראל גופא אסור לעבור בכל שבת על איסור דרבנן בשביל הפסד פרנסה וגם בשביל צעב"ח וכדומה לזה כ' בשאג"א סי' ל"ה דנה דמתירין איסור בשוא"ת בשביל כבוד הבריות זה רק במקרה אבל בתמידות אין להתיר עיי"ש ומה גם שיש לאסור מכח מ"ע דיהי' חילול שבת קיל בעיני ההמון ולחלוב ע"י קטן ג"כ אין דעתי נוחה כנודע מה שנחלקו הג' בעל בית אפרים ז"ל עם הגה"ק מצאנז זצ"ל לענין מחיקת השם ע"י קטן וגם אין למסור דבר כזה לבני הכפרים ע"כ לענ"ד קשה להתיר והש"י יזמין לו פרנסה בהיתר גמור נ"ב שוב ראיתי בשו"ת מהר"מ ב"ב שכ' להדיא דלחלוב בעצמו אסור עיי"ש:

ה' אמור עתר"ל ראדמישלא וצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן עג

להרב הה"ג כש"ת מ' חנוך נ"י מוצדפ"ק קאשוי יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שהי' לו עז ונתנו לנכרי לפטמו והתנה עם הנכרי שבשכר פיטום יטול החלב והגיזה ואם תתעבר ותלד זכר אז יחליף את הזכר על נקבה שתהי' נולדה מבהמת הנכרי והאיש הנ"ל נסע מאז מביתו על זמן ולא זכר מכל זה וכעת שב לביתו וסיפר לו הנכרי שעז של ישראל ילדה זכר והחליפו על נקבה הנולדה מבהמת הנכרי כפי המדובר ובאמת האיש הנ"ל אינו מאמין להנכרי שבאמת נולד זכר מעז שלו ורק שחושדו שמשקר כדי להראות א"ט לפני אנשים שהוא עומד בדיבורו ובא הנ"ל לכת"ה ושאל מכת"ה אי מחויב ליקח הזכר לביתו ולנהוג בו קדושת בכור וליטפל בו וגם הגיד לכת"ה שמתירא שלא יבא לידי מכשול בגיזה ועבודה באם יקחנו לביתו זה תורף השאלה:

א) והנה לכאורה הדבר פשוט דאם הי' ברור שעז הישראל ילדה זכר בוודאי דהי' עליו קדושת בכור כיון דלא הקנה לו פרה לעובדה שוב לא קנה הנכרי ונהי שהו' מדובר בינם לעשות חילוף מ"מ כיון דבעת לידה הי' של הישראל וחלה עליו קדושת בכור שוב אסור להחליפו וכמו דאסור למוכרו ובפרט דע"פ ד"ת לא חל כלל על הישראל לעשות החילוף ויוכל לחזור בו ושפיר חלה עליו קדושת בכור ואם הי מקנה לו את הוולד ג"כ לא הי' מועיל מכח דחשוב דשלב"ל ובאמת באומר לו פרה לעוברה מפורש בסי' ש"כ דמהני וכן לשי' מהרי"א גם בסתם בהתנה הנכרי ליטול חלק בוולדות בשכר הטיפול ג"כ מהני ולשי' כמ"פ הטעם דאמרי' דוודאי הקנה לו פרה לעוברה ועיי"ש בדג"מ ובנובי"ת מה שהעירו בזה וכה יש להעיר לפמ"ש ברשב"א קידושין דס"ג דאף לר"מ לא יועיל באומר אם תלד אשתך נקיבה בתך מקודשת לי משום דמחצה נקבות נגד זכרים בהדי מיעוט מפילות שוב ל"ח עבידי דאתי עי"ש, וא"כ לפי"מ דאיבעיא בגיטין דמ"ג בעבד לקנס אי מהני וכ' בתו' די"ל דגם לר"מ ל"מ משום דל"ח עבידי דאתי וא"כ הכא מחצה זכרים נגד נקבות בצירוף מיעוט מפילות שוב עכ"פ הזכר ל"ח עבידי דאתי ושוב י"ל דגם פרה לעוברה לא יועיל ומדחזינן דפרה לעוברה מועיל עכצ"ל ואיבעית הש"ס בגיטין הנ"ל הוא דלא כמ"ש התוס' שם רק כפירוש הרמב"ן שם דהכוונה משום דקנס מעלמא קאתי וכמ"ש בשו"ת מהר"ם אלשי"ך סי' ז' די"ל דמעות לפירות ל"מ ובאמת הרשב"א גופא פירש איבעית הש"ס כהרמב"ן ולא כפירוש התוס' וז"ב:

ב) עכ"פ בנ"ד דלא הי' לא פרה לעוברה ולא הקנה לו הוולד ורק שהי' מדובר לעשות חילוף א"כ וודאי דבשעת לידה חל עליו קדושת בכור ולכאורה י"ל דהישראל אינו מאמין כלל להנכרי שהעז שלו ילדה זכר ודיבורו של הנכרי י"ל דל"מ אף היכי דל"ש להשביח

מקחו כמפורש ביו"ד סי' ט"ז ובש"ך סי' שט"ז סק"ב ובסי' קכ"ב סעיף י"א ושוב י"ל דל"ח רק ס' בכור ונהי דלשי' רוה"פ גם בס' בכור אסור להטיל בו מום דלא מבעיא א"נ דאיסור הטלת מום בזה"ז ג"כ אסור מה"ת ולמ"ש הח"ס סי' ש"ו וסי' ש"י משום דחזי לפנים דמקריבין אעפ"י שאין בית בוודאי דאסור ובאמת דבריו צע"ק מתוס' יומא דס"ג שכ' בחד תירוצא דרק קטורת חזי אף בלי מזבח אבל זבחים לא חזי בזה"ז דליכא מזבח וע' תוס' סוכה דמ"א וע' שו"ת שעא"פ סי' ע"ט ובשו"ת אגודת אזוב מ"ש בזה אולם אף להסוברים דבזה"ז ליכא טפי מאיסור דרבנן מ"מ כבר כ' בשו"ת הרי"מ דליש לומר בזה סד"ר לקולא דחשיב כעין הא דס' בנתגלגל ובאמת גם בזה יש לתמוה מהא דקיי"ל דלמ"ד דאיסור סחורה בדברים האסורים הוי רק מדרבנן מותר לסחור בס' איסור אף דלענין אכילה הוי ס' ד"ת וכמו שהרגיש במלמ"ל פה מהמ"א ועכצ"ל דבתרי גופים מקילין במידי דהס' נוגע לענין הדרבנן וה"ה הכא נהי דלענין גיזה ועבודה דהוו ס' ד"ת מחמירין אפ"ה לענין הטלת מום דהוי דרבנן יש להקל בספק אולם י"ל כסברת הח"ס דכיון דעכ"פ אסור בגיזה ועבודה דהוי ס' ד"ת א"כ אם ניקול להטיל בו מום יהי' מיחזי כמטיל מום בקדשים אך כ"ז אם הי' הוולד ברשות ישראל והי' ס' בכור שפיר הי' אסור להטיל בו מום משום דמיחזי כמטיל מום בקדשים אבל בנ"ד דהוולד הוא בבית הנכרי והנכרי נותן לישראל הנקבה ורק דאנו חוששין שאסור להישראל להניחו אצל הנכרי הואיל דהנכרי יעבוד בו וגם שמא ועשה בו הנכרי מום מכח זה נלע"ד דא"צ הישראל להפסיד ממון מספק דהרי יוכל להיות באמת שהזכר נולד מבהמת הנכרי א"כ א"צ הישראל להפסיד ממון מספק בשביל חשש גרמא שיעבוד בו הנכרי או יטיל בו מום ולא גרע דבר זה מהא דס' בכור נהי דאסור בגיזה ועבודה ואפ"ה א"צ ליתנו לכהן מספק ואף בתפס הכהן ל"מ תפיסתו לדידן דלא פסקינן כשיטת הרמב"ם וא"כ הרי חזינן התם דנהי שיש ס' שמא באמת מגיע לו להכהן אפ"ה אינו מחויבים ליתן לו מספק, מכ"ש היכי דאין הדבר ברשות הישראל בוודאי דא"צ להפסיד ממונו וליקח הזכר לביתו בשביל חשש שיעבוד בו הנכרי וכה"ג כ' במג"א סי' ת"מ וסי' תמ"א דאף אם לא אמר מעכשיו אפ"ה א"צ לפדותו מן הנכרי אף דאסור בהנאה מ"מ כיון שאינו עושה מעשה בידים ליהנות בו ל"ח נהנה עיי"ש וע' תוס' בכורות ד"ט שכ' דלפטרו ממצות עריפה לא הי' צריך להפריש מס' דכמו שא"צ ליתנו לכהן מס' ה"ה דא"צ. לערפו מספק ומקצת מפורשים הבינו בכוונתם לפי"מ דמפורש בש"ס שם דלוי סובר דכל עריפה הוי רק מכח קנס שלא נתנו לכהן ושוב היכי דפטור מליתנו לכהן כגון בס' א"כ ל"ש קנס שוב גם מצות עריפה ליכא ולפ"ז לא והי' מדברי התוס' הוכחה לנ"ד כיון דהכא איסור עבודה לא תלוי בחיוב נתינה לכהן אכן לפמ"ש

הריט"א לפרש כוונתם דלכאורה גם בעריפה יש הפסד ממון דלא מבעיא א"נ דר"ש גם לאחר עריפה אסור בהנאה בוודאי דיש הפסד ואף א"נ דאחר עריפה שרו בהנאה מ"מ ע"ו טריפה איכא הפסד פחת שחיטה וא"כ כמו דלא רצתה התורה לחייבו ליתנו לכהן מס' ה"ה דא"צ לערפו מס' כדי שנא יהי' לו הפסד עיי"ש ומוכח לפ"ז מדברי התוס' דבס' בכור לא רצתה רחמנא להפסידו מספק וה"ה דאינו מחויב ליקח הזכר לביתו וליטפל בו כדי שלא יהי' לו הפסד הן אמת דבמנ"ח מצוה כ"ג כ' כוונה אחרת בדברי התוס' ולפי דבריו לא יהי' ראי' לנ"ד אולם מדברי הריט"א יש הוכחה ברורה לנ"ד וע' שו"ת מהר"מ לובלין סי' ל"א שכ' דבס' בכור והנכרי אינו רוצה ניתן הזכר עד שיפייס אותו בדמים דאין הישראל מחויב להפסיד ממון בשביל זה אף שיעבוד בי הנכרי וגדולה מזו כ' שם דגם בוודאי בכור אין הישראל מחויב להפסיד ממון בשביל זה ומכ"ש בס' בכור ונשמע דאין הישראל מחויב להפסיד ממון בשביל חשש זה ואף דמצינו ביו"ד סי' קנ"ז בפת"ש בשם המשנ"ח שכ' דגם בעבירת ל"ת בשוא"ת ג"כ מחויב להפסיד ממון מ"מ י"ל כ"ז התם עכ"פ כמו שהחמץ בביתו אבל בעלמא לא וראי' מתוס' ע"ז ד"ב דא"צ הישראל להפסיד חובו ומותר לתבוע מהעכו"ם אף דיש חשש אזיל ומודי ועובר הישראל בלא ישמע על פיך ואפ"ה מותר לתבוע חובו א"כ מכ"ש הכא דהזכר הוא אצל הנכרי בוודאי דא"צ הישראל לעשות לעצמו הפסד בשביל חשש שיעבוד בו הנכרי וז"ב:

ג) **וגם** יש לצדד לפמ"ש הח"ס דאף למ"ד דמטיל מום בבכור בזה"ז אסור מה"ת אפ"ה מלקות ליכא כיון דנלמד רק מדרשא דכל ודמי לח"ש דנלמד מכל חלב וע' במנ"ח מצוה רפ"ז מ"ש בזה וכבר כ' הפמ"ג או"ח סי' י"ז דבאיסור שאין בו מלקות לכ"ע ס' מה"ת לקולא וא"כ פשיטא דהטלת מום בזה"ז בס' בכור בוודאי ליכא רק איסור דרבנן דמה"ת ס' לקולא באיסור שאין בו מלקות וא"כ לפי"מ דאיבעיא בש"ס ב"מ ד"צ אי איסור אמירה לנכרי שבות שייך גם בשאר איסורין ונשאר בתיקו ושיטת הראב"ד דכיון דלא נפשט האיבעיא אזלינן לקולא וע' בח"ס ח"ו בהשמטות סי' כ"ד שכ' דאף להסוברים דהואיל דלא נפשט האיבעיא אזלינן לחומרא מ"מ באיסור דרבנן שפיר י"ל דכיון דלא נפשט האיבעיא חשיב כמו ס' דרבנן וגם יש לכנותו בגדר שבות דשבות ואף להאוסרים בשבת אפ"ה בשאר איסורים לכ"ע שבות דשבות שרי עיי"ש א"כ כיון דהוכחתי דבס' בכור בזה"ז כל איסור הטלת מום הוא רק מדרבנן א"כ ע"י נכרי חשיב בכלל סד"ר כיון דלא נפשט האיבעיא וגם חשיב שבות דשבות כסברת הח"ס וגם י"ל דבנ"ד חשיב כמו לדבר מצוה שלא יבוא לידי מכשול וכבר כ' בט"ז סי' של"ד דכדי שלא ובוא לידי מכשול באיסור חשיב דבר מצוה א"כ השתא בשבת מותר שבות דשבות במקום מצוה מכ"ש

הכא בוודאי דשבות דשבות במקום מצוה מותר ובפרט דיש סניף מכח שיטת הראב"ד דהואיל דלא נפשט האיבעיא אזלינן לקולא א"כ בנ"ד חשיב כמו ס"ס חדא שמא אינו בכור ושמא ע"ו נכרי ליכא איסור ואף להסוברים דנ"מ ס"ס בבכור משום דהוו בכרת אפ"ה לענין איסור הטלת מום בוודאי דמועיל ס"ס ורק דבזה י"ל דאין לעשות ס"ס בידים אך באמת יש לצדד עוד לפמ"ש בספרי חג דגרמא בבהמת בע"מ מותר ממנ"פ דא"נ דמטיל מום בבע"מ אסור וע"כ דאסור לעשות בזיון בדבר קודש מ"מ שוב י"ל דגרמא שרי וא"נ דגרמא אסור ע"כ הטעם משום דגורם להפקיע מלהקריבו בכה"ג שוב עכ"פ נשמע דגבי בהמת בע"מ שפיר ממנ"פ גרמא שרי עיי"ש א"כ לפ"ז י"ל בס' בכור דלא חזי להקרבה דמי לענין זה לבע"מ וממילא גרמא שרי וא"כ לשי' הראב"ד דכיון דלא נפשט האיבעיא אזלינן לקולא והא דאסור להטיל מום בבכור גם ע' נכרי אף למ"ד בכור בזה"ז דרבנן הטעם משום חומרא בקדשים וכמ"ש ברא"ש ב"מ שם וכ' המפורשים הכוונה דחשיב עכ"פ בכלל גרמא וגרמא אסור בקדשים ע' שו"ת רעק"א סי' ס"ד ובשו"ת הרי"מ ובמנ"ח מצוה רפ"ז וא"כ אחרי שחדשתי דס' בכור דלא חזי להקרבה דמי לענין זה לבע"מ א"כ כמו דגבי בע"מ גרמא שרי ה"ה בס' בכור ג"כ י"ל דגרמא שרי וגם יש סניף להיתר בנ"ד מחמת שהעז נתעברה מבהמת הנכרי וא"כ י"ל שיש להנכרי שייכות בהוולדות מכח זרע האב ונהי ואיכא למ"ד דאין חוששין נזרע האב מ"מ כבר כ' בתוס' חולין דנ"ח וסנהדרין ד"פ דא"א להכחיש את החוש דבוודאי יש בו עכ"פ גורם מכח זרע האב וכמ"ש המהרש"א חולין דס"ט ושוב י"ל דחשיב בכלל יד נכרי באמצע ע"כ לענ"ד ברור דא"צ הישראל ליקחנו מהנכרי קודם הטלת מום ולנהוג בו קדושת בכור ורק דמותר לומר לנכרי שיאמר לנכרי אחר להטיל בו מום ואחר הטלת המום נכון שיקחנו הישראל לביתו ויתנו לכהן לשוחטה דגם בפסוהמ"ק אסור לעביד כנלע"ד בס"ד דינא:

ל"ט למב"י תרע"ז פה קאשוי יצ"ו הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן עד

להרב הגאון וכו' כש"ת מ' יצחק צבי ז"ל אבד"ק ראזישוב יצ"ו.

בדבר שאלתו באברך א' שנשא אשה וזה ששה שנים מאת הנישואין ומיד אחר הנשואין ראה שהוא מטורפת וכעסנית ועפ"י רוב משברת כלים ומכלית סחורתה ומכית ומקללת אבותיה ונודע לו אז שעוד קודם הנשואין היתה מטורפת ורק בשאר ענינים היא בדעה צלולה ומשיבה כהוגן ועוסקת במו"מ והבעל כבר הזמין אותה לד"ת לפני הבד"צ דקראקא וסירבה מלבוא לד"ת כאשר אתו בכתובים כתב סירוב מהבד"צ הנ"ל ובשנה זו שלח לה כת"ה התראה שנית וגם נשלח לה התראה מהאחים הקדושים משינאווא

וצעשינוב ז"ל והיא עומדת במירדה מבלי לשמוע לקול הרבנים וכל מגמתה רק לעגנו והבעל הוא עדיין רך בשנים ולא קיים עוד פו"ר ויצא כה"ג להתירו מכבלי העיגון ולהתיר לו לישא אשה על אשתו עפ"י ק"ר וע"י השלשת ג"פ וכתובה כפי המבואר בנוב"י וכה"ג אינו רוצה להתיר רק באופן שגם אנכי אסכים לזה למען המצוה ולמען כבודו הנני להציע חוו"ד בזה:

א) והנה כת"ה הבוא שיטת הרמב"ם פ"ט מעדות דמי שהוא שוטה בדבר מן הדברים אף שמדבר כהוגן בשאר דברים אפ"ה חשוב שוטה אונם בשו"ת מהרי"ט חאה"ע סי ט"ו כ' דדוקא לענין עדות סובר הרמב"ם הכי אך בשו"ת בית אפרים חאה"ע סי' פ"ע כ' להיפוך. והנה בספרי ח"א סי' ל"ב הבאתי די"ל דבמידי דבעי דעת להקנות ולהוציא מרשות לרשות בוודאי דל"מ בשוטה ורק בעדות הואיל דא"צ לגלות רק מה שראה בעיניו הי' ס"ד דכיון דיש לו עכ"פ דעת באותו דבר והי' נאמן ע"ז חידש הרמב"ם דגם בעדות אינו נאמן וי"ל הסברא דכיון דאינו בכלל עונשין שוב יש חשש משקר וכשיטת רש"י ב"ק דע"ה דעשאאי"ל הוי מחשש משקר עיי"ש והנה כת"ה העיר דמיבמות דקי"ג מוכח דשוטה מתגרשת היכי דיודעת לשמור גיטה וא"ע אף דהוית שוטית בדבר א' אמת דמבואר שם כן מדקאמר הש"ס ד"ת שוטה מתגרשת ע"כ דמיירי ביש לה סימני שוטה דאי באין לה סימני שוטה א"כ א"צ לומר הטעם משום דלא גרע מפקחות בע"כ בפשיטות י"ל כיון דאין לה סימני שוטה לא מד' דברים המפורש בחגיגה ולא מהדברים המפורש ברמב"ם דלשי' הרמב"ם הני ד' דברים לאו דוקא רק בעושה שאר דבר דרך שטות ג"כ חשיב שוטה וכיון דלית לה שום דבר מדברים הללו שפיר מהני דבכה"ג גם לקידושין ומו"מ מהני ומדהוצרך הש"ס לומר משום דלא גרע מפקחית בע"כ ע"כ דמיירי ביש לה סימני שוטה ואפ"ה כיון דלא בעי דעתה בגירושין מהני עכ"פ אם אינה בכלל חששא דאין לה יד מבואר להדיא דאף ביש לה א' מסימני שוטה אפ"ה מתגרשת משום דבגט א"צ דעתה אבל בעלמא היכי דבעי דעת להקנות אם היא שוטית עכ"פ בדבר א' ל"מ וז"ב:

ב) וכת"ה הביא שיטת התב"ש דחש"ו הוי בני מצות וכמ"ש מהרי"ל דפקחין מוזהרים עליהם והעיר מר"ה דכ"ח בכפאו עד דל"מ מה שאכל מצה בעת שטותו דמצוה שאדם עושה בשעת פטור אינו פוטרו אשעת חיוב ונשמע דשוטה ל"ח בר מצית עכת"ד הנה גוף הסברא דמצוה שאדם עושה בשעת פטור אינו פוטרו אשעת חיוב כבר הרגיש בזה הטו"א שם אכן בטו"א באבני שוהם שם העיר מהא דפסק הרמב"ם דקטן שהגדיל בין שני פסחים דחייב בפ"ש ואם שחטו עליו בראשון פטור ואמאי הא בראשון לא הוי בר חיובא והניח הדבר בצ"ע ובאמת לענ"ד י"ל בכוונת הש"ס שם דלא מבעיא א"נ כפי הס"ד

דמיירי בכפאו שד ולא בכפאו פרסיים והטעם משום דמצ"כ א"כ פשיטא דשוטה ל"ח בר כוונה ואף למ"ד מצאצ"כ אפ"ה י"ל עוקר הטעם דסתמא נשמה קאי וכבר כ' בתוס' זבחים ד"ב וחולין די"ג דהא דקטן פסול בשחיטת קדשים אף דסתמא לשמה קאי מ"מ קטן גרע דחשוב כמתעסק עיי"ש א"כ ה"ה הכא י"ל דמי שהוא בר כוונה אז במידי דמצוה סתמא לשמה קאי ומהני אבל חש"ו דאינם בני כוונה כלל ושפיר ל"מ והא מפורש בר"ן בשם הרא"ה דעכ"פ צריך לידע שהיום פסח וע"כ הטעם כדי שיהי' שייך לומר סתמא לשמה קאי ושפיר בחש"ו דאינם בני כוונה כלל שפיר ל"מ ונהי דמוכח בחולין די"ב דמה"ט מועיל שחיטת חולין בקטן משום דא"צ כוונה ומוכח דהיכי דאצ"כ מהני גם בקטן אפ"ה יש לחלק דדוקא חולין דסתמא אינה עומדת לשחיטה כמפורש בחולין ד"ח דסתם שחיטה חשיב מקלקל וא"כ אי הי' בעי כוונה בחולין הי' בעי כוונה בפירוש אבל סתמא לא הי' מועיל הואיל דבסתמא אינה עומדת לשחיטה וע"כ דבחולין לא הקפידה התורה כלל על כוונה ושפיר מהני השחיטה גם ע"י חש"ו אבל קדשים דאינו עומדת לג' דברים ומה"ט כ' הב"ט דשחיטת קדשים ל"ח מקלקל ושפיר י"ל דנהי דאצ"כ היינו רק דאצ"כ בפירוש וסגי בסתמא משום דסתמא לשמה קאי ושוב שפיר י"ל דקטן פסול דקטן גרע מסתמא א"כ לענין מצ"כ ג"כ י"ל סברא זו דעיקר הטעם דאצ"כ משום דסתמא לשמה קאי ושפיר י"ל דחש"ו גרע מסתמא אבל אכתי י"ל דחשיבי בני מצות וז"ב ובגוף קושית הטו"א מהא דקטן שהגדיל ושחטו עליו בראשון דפטור מפ"ש באמת כבר העיר בזה הכ"מ וכ' בשם מהר"י קורנוס דכיון דריבתה רחמנא לקטן לשחוט עליו הפסח נפטר הוא בכך אבל כבר תמה עליו המנ"ח מצוה ה' דלשי' הר"ן ורא"ש גדרים דנ"ו דכיון דשה לב"א לאו ד"ת מה"ת קטן אינו מחויב כלל וא"כ איך אפשר דשעת חיוב דרבנן יוכל לפטור שעה המחויבת מה"ת והניח הדבר בצ"ע אי דרבנן מועיל לד"ת עיי"ש:

ג) **ובאמת** בגוף הדבר אי דרבנן מועיל לד"ת יש להעיר מזבחים דצ"ג דמבואר דדם חטאת שנפל על הבגד בעי כיבוס אבל אם נפסל הדם ונפל על הבגד א"צ כיבוס דכתוב והזה בראוי להזות ומבואר שם דדם שנטמא או שלנה או יצא א"צ כיבוס ובתוס' הקשו דבנטמא מה"ת ראוי להזות אף לכתחילה הואיל דציץ מרצה ושוב והי' טעון כיבוס ותירצו דמיירי היכי דליכא ציץ או היכי דאינו על מצחו דאיכא למ"ד דאינו מרצה ולכאורה לש' המלמ"ל פ"ז מתרומות די"ל דגם בת"ט מדרבנן דאינו חייב באכלו בטוה"ג משום דע"י טומאה דרבנן ג"כ חשוב מחוללת א"כ ה"ה הכא י"ל כיון דעכ"פ מדרבנן אסור לזרוק דם שנטמא ולחד מ"ד בזרקו במזיד גם בדיעבד עכ"פ הבשר אסור באכילה כמ"ש בתוס' יומא ד"ו א"כ שוב י"ל דל"ח בכלל ראוי להזות ודמי לש"ס סוכה דכ"ג דאינו

ראוי מדרבנן חשוב א"ר מה"ת לחד מ"ד ונשמע לכאורה מדברי התוס' דהכא דחומרת חז"ל ל"מ להקל לענין ד"ת אולם י"ל לפמ"ש בתוס' ע"ז דס"ג בהא דמקשה בש"ס והא מחסרא משיכה דנהי דמה"ת כסף קונה אפ"ה כיון דמדרבנן לא קני לא חשוב אתנן ואמאי בנתנה לספר מעל ונשמע דדרבנן ל"מ להפקיע חיוב מעילה וכתבו דמי הפקיע המעולה ממעות הקדש וכ' הלח"מ פ"ג ממכירה בכוונתם דבכל תקנת חז"ל אי בשעה שדנין על הדרבנן ליכא עוד נ"מ לד"ת ורק אח"כ דנין על הד"ת אז הואיל דכבר הוחזקנו תקנה חז"ל עוד בשעה שלא הז' כ"מ לד"ת שפיר מועיל תקנתם אף לאחר שדנין על הד"ת אבל במידי דמיד בשעה כשדנין על הדרבנן יש תיכף נ"מ לענין ד"ת אז שוב דרבנן ל"מ לד"ת א"כ באתנן בשעה שמבטיח לה הטלה בעד הביאה אכתי ליכא נ"מ לענין ד"ת ולא ידעינן כלל אי נצטרך אח"כ לדון לענין ד"ת דליכא בירור אי תרצה להקריב הטלה למזבח ומפורש בקידושין דס"ו דסתם בהמה לאו לגבי מזבח קיימא ושפיר הוחלטנו כעת מכח הדרבנן דלא קנתה הטלה ושפיר י"ל דכשר אח"כ אף לקרבן אבל בקנה דבר ממעות הקדש הרי תיכף איכא נ"מ לענין חיוב מעילה ד"ת א"כ הרי תקנת חז"ל דכסף לא קנה נוגע תוכף להפקיע חייב מעילה ד"ת בכה"ג שפיר דרבנן ל"מ להקל לד"ת עיי"ש ולפ"ז י"ל דהרי איבעיא שם בש"ס למ"ד דדם שנטמא ונפל על הבגד א"צ כיבוס איך הדין בנפל דם על בגד טמא אי בעי כיבוס הואיל די"ל דכיון דעכ"פ נטמא הדם בנגיעתו בבגד שוב חשוב דם טמא ושוב א"צ כיבוס ובש"ס שם רצה לתלות דבר זה במחלוקת ר"א ורבנן דר"א סובר מי חטאת שנטמא מזין ממנו ויליף מהא דמזין על נדה שנטמאה במת קודם לטבילת נדתה וע"כ דיליף טומאה קדומה מטומאה דהשתא וסובר דאי מי חטאת שנטמא הי' פסול להזאה ה"ה דהי' אסור להזות על נדה שנטמאת במת א"כ ה"ה בנפל דם על בגד טמא דא"צ כיבוס עיי"ש ולפ"ז י"ל דא"נ דדם הטמא מה"ת כשר להזות בו שוב הי' מקים לומר דאם נטמא קודם שנפל על הבגד א"כ אז בזה שאסרו חז"ל להזות בו ליכא שום קולא לענין ד"ת ושוב הוחזקנו את גזירת חז"ל דאסור להזות בו ושוב אף שנפל אח"כ על הבגד נהי דעכשיו יש נ"מ לענין כיבוס דהוי ד"ת מ"מ אחרי שכבר הוחזקנו שדם זה לא חזי להזאה שוב מועיל אח"כ אף להקל שלא יהי' הבגד טעון כיבוס אבל בנפל על בגד טמא אז אי מה"ת גם לאחר שניטמא ראוי להזות שוב טעון כיבוס ונהי דמדרבנן לא חזי להזות מ"מ תיכף כשאנו רוצין להטיל איסור על הדם להזות בו תוכף בא האיסור דרבנן להקל לענין ד"ת בכה"ג שוב אמרי' דדרבנן ל"מ לד"ת א"כ זה כוונת התוס' דמדחזינן דנסתפק הש"ס דבנפל על בגד טמא לא והי' בעי כיבוס עכצ"ל דמיירי בליכא ציץ דאז גם מה"ת לא חזי להזאה ואז י"ל דגם בנטמא ע"י הזאה על הבגד ג"כ א"צ

כיבוס ויוצמח באמת דהיכי דנטמא מקודם ואח"כ נפל על הבגד אף ביש ציץ אפ"ה א"צ כיבוס הואיל דהכא כבר הוחזקנו דהדם פסול להזאה קודם שהי' נ"מ לענין ד"ת בכה"ג בנפל אח"כ על הבגד א"צ כיבוס וכסברת המלמ"ל פ"ז מתרומות הנ"ל דא"ר מדרבנן חשיב א"ר מה"ת ודו"ק היטב:

ד) **נחזור** לענינינו דאכתי י"ל דחש"ו ל"ח בני מצות ואי דתיקשי איך מועיל שחיטתם באחרים רואין אותם נימא דל"ח בר זביחה ולכאורה י"ל דחשיבי בר זביחה הואיל דלכשיתרפא יהי' שחיטתו כשירה אף בלי עע"ג וכעין סברת התוס' גיטין דכ"ג דמה"ט חשיבי בני כריתות הואיל דלכשיתרפאו יהי' בני כריתות עיי"ש אולם דיש לעורר מש"ס ב"מ דע"א דקאמר דקטן יש לו זכיה הואיל דאתי לכלל שליחות וכן בגיטין דפ"ה קאמר חוץ מקדושי קטן דל"מ כיון דאתו לכלל הויה ואמאי לא קאמר הש"ס הכי בשוטה ועכצ"ל דשוטה כיון דלא הוו סמא בידן לרפאותו לא דמי לקטן דוודאי קאתי לידי הויה וגם מהא דחזינן דקטן פסול לכתיבת תפילין וע"כ דל"ח בר קשירה עי"ז שיהי' בר קשירה לכשיגדיל א"כ מכ"ש דשוטה ל"ח בר קשירה עי"ז שיהי' בר קשירה לכשיתרפא הואיל דלא הוו סמא בידן וכמ"ש הב"י אה"ע סי' קכ"א דבחולה דלא סמא בידן לרפאותו אז גם לשי' הרמב"ם פסול בנשתטה בשעת כתיבה ולשי' מקצת פוסקים המובא בב"י סי' קכ"ד גם נשתטה המשלח בין כתובה לנתינה פסול וכבר הרגיש בנובי"ת אה"ע סי' ס"ח לענין חרש אי חשוב בכלל הויה מכח דברי התוס' גיטין דכ"ג הנ"ל ומסיק דא"א לחשבו מכח זה לבר הויה הואיל דלא שכיח שיתפקח החרש הן אמת דבנובי"ת סי' נ"ד כ' די"ל דחרש חשוב בר הויה כיון דליכא שום חסרון רק מכח שאין לי דעת י"ל דדמי לאדם ישן עיי"ש וכן כ' הפמ"ג בפ"כ לאו"ח די"ל דחרש חשוב בר קשירה דחשיב רק כמו פומא כאיב לי' וע' שו"ת שיבת ציון סי' ד' שהעיר ג"כ די"ל דחרש שוטה חשיבי בר קשירה ובר זביחה מטעם הנ"ל כיון דליכא שום חסרון זולת מצד שאין להם דעת יש לדמותו לאדם ישן עיי"ש אבל אכתי תיקשי מקטן דל"ח בר קשירה לכ"ע ואפ"ה שחיטתו כשר בעע"ג ונשמע דחשיב בר זביחה ועכצ"ל משום דפקחין מוזהרין עליהם שלא ליתן להם נבילות כסברת מהרי"ל וע' נובי"ת או"ח סי' ל"א מ"ש בזה ולפ"ז י"ל לעולם שוטה ל"ח בר מצות ואפ"ה מועיל גם בנשתטית כיון דבגט לא בעי דעתה והואיל דעכ"פ יש בה ענין אישות שפיר מועיל בה הגט וכהא דכ' הפוסקים בהא דכותבין גט בעת שטותה לגרש בו לכשתתרפא אף די"ל דחשיב כנכתב בשעה שאינו ראוי לגירושין וכהא דיבמות דנ"ב בכתוב גט לאשה דעלמא דל"מ אפ"ה כיון דגם בעת שטותה עכ"פ יש בה ענין אישות והרי גם בעת שטותה ביודעת לשמור גיטה וא"ע מועיל הגט ושפיר מועיל מה

דכותבין גט בעת שטותה לגרש בו לכשתתרפא ע' שו"ת בי"ש אה"ע סי' צ"ד וסי' צ"ה מ"ש בזה ע"כ הדבר פשוט דאשה זו אם תרצה לקבל גט דרשאי לגרשה וה"ה אם לא תרצה לקבל גט דמותר לישא אשה אחרת ונהי שאין לה סימני שוטה אפ"ה להתיר החדר"ג א"צ דוקא שיהי' לה סימנו שוטה גמור וסגי באם אינה בר דעת כשאר הנשים ואם עכ"פ לפי תהלוכות בני אדם אינה ראויה שידור עמה מותר לישא אשה אחרת והא דבעי ק"ר כדי שיראו אם באמת אינה ראויה לדור עמה אבל באמת לא בעי דוקא שיהי' לה סימני שוטה וכמ"ש הב"ח דלאו דוקא בנשתטית מתירין לו החרם רק בכ"מ שרואין טעם מבורר שא"א לו לדור עמה מתירין לו החרם וז"ב וגם י"ל לפמ"ש הרא"ש כלל מ"ב דבחו"נ יוכל לגרשה בע"כ דלא עדיף כח האשה מכח האיש א"כ ה"ה בנ"ד אם הי' מזדמן ענין כזה באיש הי' כופין אותו להוציא כמבואר ברמ"א סי' קנ"ד סעיף ג' א"כ לא עדיף כחה מכחו ושפיר כופין אותה לקבל גט אז מתירין לו החדר"ג וז"ב:

ה) **וראיתי** לכת"ה שהביא בשם שו"ת ספ"י דבמסרבת לשמוע לדברי הבד"צ חשיבה כעע"ד ויוכל לגרשה בע"כ כמבואר בסי' קט"ו, ולכאורה יש להעיר דהרי מפורש בש"ע דל"ח עע"ד רק במכשלת לבעלה אבל במה שהיא עוברת ואינה מכשלת לבעלה ל"ח עע"ד אך באמת י"ל דעכ"פ זה פשוט דאינו חייב לדור עמה ולשי' הרא"מ יוכל למנוע ממנה גם שו"כ מובא בח"מ ובב"ש סי' ע"ז אבל עכ"פ לדור עמה בוודאי דאינו מחויב ושוב יתבטל עי"ז ממצות פ"ו ושוב מוטל גם עליה לוותר זכותה ולקבל ממנה גט כדי שלא יתבטל מפ"ו ובזה שמעכבת לקבל הגט והבעל מתבטל מפ"ו בגרמתה חשובה כמכשלת לבעל והשתא במכשלת אותו באיסורי נדה או במאכלות אסורות והוא לא ידע דחשיב אונס וקיי"ל דאונסא כמאן דלא עבר כמפורש בירושלמי מובא בחו"מ סי' כ"א וביו"ד סי' רל"ו בט"ז ונקה"כ שם ואפ"ה חשיבה מכח זה עע"ד מכ"ש הכא דבגרמתה הוא מתבטל מפ"ו ולגבי מצוה אף במבטל מכח אונס אפ"ה ל"ח כמאן דעביד פשיטא דחשיבה בכלל מכשלת לבעל ובפרט שמכשלת אותו בהרהורי עבירה בתמידות בוודאי דיש לחשבה לעע"ד ויש להתיר לו החדר"ג, וראי' דבשביל הצנה מעבירה יש להתיר החדר"ג. מגיטין דל"ח בהאי אמתא דהתירו לשחררה בשביל שהיתה מכשלת לרבים וכ' בתוס' דאומרין להרב חטא להציל הרבים מזנות והמזנים חשיבי אנוסים לפי שהאמתא הי' משתדלות בדברים לזנות עמה עיי"ש, וכבר הרגיש בראי' זו בט"ז יו"ד סי' שליד סק"א ואף דבח"ס יו"ד סי' רכ"ב כ' דהתם הטעם דוקא בשביל הצלת רבים אבל מדברי הט"ז הנ"ל מוכח דאין חילוק ונודע דאיסור תמידי אף שהוא בלאו חמור מאיסור שהוא במקרה אף שיש בו מותה כנודע מסברת הר"ן לענין הרבה זיתי נבילה דחמירי מאיסור

שחוטה בשבת ע"כ הדבר פשוט דגם מכח זה יש' צד להתיר לו החדר"ג וגם יפה העיר כת"ה מדברי הר"ן דפעוטות שמכרו בנכסים מועטים דל"מ מכירתם משום דחז"ל לא תיקנו עבור עושה רשעה ובאמת כבר הרגשתו בזה בספרי ח"א סי' ח' והוספתי עוד להעיר מכמ"ק ע"כ בנ"ד יש כמה צדדים להתיר ול"ש לומר דחשיב בכלל ס"ס נגד ח"א לפי שעד עתה בוודאי הי' מוטל עליו החדר"ג ז"א חדא דכפי מכתב שאלתו שנתברר שעוד קודם הנישואין היתה מטורפת א"כ נתגלה שלא חל עליו החרם מעולם ודמי לסברת הגה"מ שבאה"ע סי' ל"ה דהיכי דלפי דברי העד לא התחיל החזקה בכה"ג לכ"ע ע"א נאמן ובפרט לשי' רוה"פ דחדר"ג ל"ח רק איסור דרבנן וא"כ בדרבנן אף ס"ס נגד ח"א מהני וז"ב:

ו) **וכן** ראיתי לכת"ה שכ' להסביר שיטת מהר"מ פאדווה דחרם ב' נשים חמיר מגט בע"כ וכ' כת"ה משום דבב' נשים יעבור בכל ביאה וביאה, אולם העיר לפי"מ דמפורש ביומא דפ"ג דטבל קיל משום דחזי לתקוני אף דגם שם יעבור בכל כזית, וכמו שהרגיש הפרשת דרכים וע"כ הכוונה דאף שמרובה בכמות מ"מ כיון דחזי לתקוני חשיב קיל וה"ה בשתי נשים אף דיעבור בכל ביאה אפ"ה לא חמיר מגט בע"כ הואיל דשתי נשים חשיב קיל וכסברת שו"ת הר"ן דבריצוי האשה יוכל לישא אחרת עכת"ד הנה בגוף הסבר שיטת מהרמ"פ משום דבשתי נשים יעבור בכל ביאה כבר העירותי בספרי ח"א ושם כתבתי עוד משום דגם האשה האחרת תעבור ואין לה לעבור בשבילו ול"ש ערבות בנשים כמ"ש הרא"ש ברכות ד"כ שוב נזכרתי דיש לדון בזה לפמ"ש הדג"מ ובשו"ת רעק"א דבמצוה השייך גם באשה שייך בה ערבות וא"כ לפמ"ש הר"ן פ"ב מקידושין דבקידושין גם האשה עושית מצוה במה שמסייעת לו לקיים מצות פ"ו ושוב י"ל דשייך בה ערבות אולם שם כתבתי עוד טעמים אחרים נחזור לדברי כת"ה ואקדים דברי רש"י ב"מ דמ"ח דלר"י במכר חפץ בכסף וקידש בו אשה דמקודשת והעירו דנימא דכיון דחז"ל הפקיעו הקנין כסף לא יועילו הקידושין וכמו דלשי' הב"י מעמ"ש מהני לקידושי תורה וע"כ דסובר דדרבנן מועיל לד"ת ה"ה הכא דע"י גזירת חז"ל יתבטלו הקידושין אף מה"ת ע' במח"א ופנ"י ובח"ס סי' שי"ד מ"ש בזה אך באמת י"ל לפמ"ש הרמב"ן ב"ב דע"ו דא"א לומר דמה"ט מועיל מחילה במוכר שט"ח לפי שמכירות שט"ח דרבנן דא"כ לא הי' מועיל לקידושין ותמהו עליו מהא דמעמ"ש דהוי רק מדרבנן ואפ"ה מקודשת ותירצו דא"נ דמה"ט מהני מחילה משום דהוי רק קנין דרבנן ע"כ דחז"ל עשו הפרש בין דבריהם לד"ת בכה"ג שפיר ל"מ לד"ת והנה נודע שיטת הרמ"א סי' קצ"ח דהתנה לקנות בכסף מהני והש"ך השיג עליו משום דחשיב כמתנה ע"ד שאינו קנין לעשותו קנין אך הב"ח והמח"א

כ' דהוי כאומר א"א בתק"ח דשומעין לו ובשו"ת עט"ח כ' דזה תלוי א"נ דביטלו הקנין כסף גם היכי דל"ש הגזירה אז גם התנה ל"מ אבל א"נ דהיכי דל"ש הגזירה אף ששם קנין כסף עליו אפ"ה כסף קונה ולא אמרי' לא פליג שוב גם התנה לקנות בכסף מהני עיי"ש והנה זה פשוט דלר"ל דס"ל משיכה קונה ד"ת ולא כסף גם התנה ל"מ דחשיב כמתנה ע"ד שאינו קנין לעשותו קנין ועיקר המחלוקת אי מועיל התנה הוי רק אליבא דר"י וא"כ לפמ"ש ברש"י ב"מ דמ"ט דבעליה של לוקח מושכר למוכר כסף קונה משום דל"ש הגזירה וממילא לשי' רש"י גם התנה מועיל כמ"ש העט"ח ונשמע דחז"ל לא עשו דבריהם כאן כד"ת ממש מדחזינן דלר"ל דס"ל משיכה קונה ד"ת ל"מ התנה לקנות בכסף ולר"י אף שחז"ל ביטלו הקנין כסף אפ"ה מועיל התנה וע"כ הטעם משום דיוכל לומר א"א בתק"ח וחזינן דתק"ח בזה לא הוי כד"ת ממש בכה"ג שפיר ל"מ התק"ח לבטל הקידושין מה"ת כיון דתק"ח הלז לא אלים כ"כ כד"ת ממש ומיושב דברי רש"י בס"ד ולפ"ז אזדא ג"כ דברי כת"ה די"ל דב' נשים קיל משום דבריצוי דידה יוכל לישא אחרת וחשיב קיל כמו טבל ועפ"ז ז"א דוקא טבל חשיב קיל משום דבידו לתקוני אבל היכי דאינו בידו ורק צריכין הסכמתה ל"ח קיל והוכחה לזה מקידושין דס"ב בגר דל"ח בידו משום די"ל מי יימר ועיי"ש בש"ס לענין המקדש בב' פרוטות באחת היום ובאחת לאחר שאגרשך נהי דבידו לגרשה אבל מי בידו לקדשה וכ' הרשב"א דאף שמתרצית כעת מ"מ יש לחוש שמא לא תרצה אח"כ ונודע מ"ש בשט"מ כתובות דנ"ט דבדבר שמחוסר הקנאה מרשות ורשות ל"מ סברת בידו שיהי' חשיב כשלו מכ"ש הכא דאין בידו להפקיע שיעבודה ולישא אחרת ונהי דבהסכמתה יוכל לישא אחרת מ"מ אם תסכים והי' חשיב בגדר מחילה אבל המחילה הרי אינו בידו ושוב ל"ח קיל והא דמצינו דנדר ונזיר חשיבי קיל משום דישנו בשאלה אף דהתם נמי ל"ח בידו משום דשייך מי יימר דמזדקקי לי' תלתא מ"מ ניחא כמ"ש הרשב"א יבמות דפ"ח דרוב בני אדם נזקקין לו ושוב מכח הרוב י"ל דחשיב בידו אבל הכא עפ"י רוב אינה מסכמת שישא אחרת שפיר ל"ח בידו וגם כבר כ' הרשב"א דמה"ט חשוב התם בידו משום דסגי בהדיוטות והדיוטות שכיחי א"כ הכא דאינו בידו ועפ"י הרוב אינה מסכמת שפיר ל"ח בידו ולא דמי לטבל ז"ב:

ז) **יצא** דעכ"פ שיטות רוה"פ דב' נשים קיל מגט בע"כ ובפרט היכי דנא יוכל לגרשה בע"כ בוודאי דיש מקום להתיר לו לישא אחרת עפ"י ק"ר וע"י השלשת הגט והכא ל"ש החש"ש של המגיה במלמ"ל מכח למ"ע הואיל דבנ"ד גם עכשיו יכולין לגרשה ונהי דאכתי יש לחוש לשי' מהר"מ מינץ דבנכתב הגט בשעה שלא היתה מרוצית לקבלו ל"מ הגט אף בנתרצה אח"כ לקבלו מ"מ הרי כבר השיג עניו בשו"ת בי"ש סי' ע"ז וגם י"ל

דוקא היכי דלא מצי לגרשה בע"כ דאז לשי' הג"פ אף בעבר וגירשה ל"מ אז יש לחוש לשי' מהר"מ מינן ודמי להא דאשה דעלמא יבמות דנ"ב אבל הכא דאם יגרשנה בע"כ יועיל הגט בדיעבד דבעע"ד ליכא חדר"ג ושוב בכה"ג שפיר מועיל הגט לכשתתרצה וכעין סברת הכ"מ פ"ז מאישות דהיכי דמועיל עכשיו מס' ל"ח בכלל דשלב"ל ע"כ לענ"ד אם יקיים בענין השלשת הגט וכתובה ובדברים שבממון כפי שיגזור כה"ג יוכל לישא אחרת ע"י ק"ר בלי שום חשש כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' וישלח תרס"ז ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן עה

להרב הגה"צ בנש"ק וכו' כקש"ת מ' יעקב יוסף ז"ל אבד"ק קלאביצק יצ"ו.

בדבר שאלתו בב' אנשים שהחזיקו אורנדע בעיר ובכפרים בשותפית זה איזה שנים וגם אחר שבאו האורנדיס לידי הממשלה שכרו ג"כ בשותפות ובשנה זו הגיע זמן שכירות החדש דיברו ג"כ ביניהם כמה פעמים שישכרו בשותפות ונסעו יחד לשרי המדינה להשתדל בזה והבטיח להם להשכירם האורנדע בלי ליצטאציע ובתוך כך הלך א' ושכר האורנדע וע"א מעיד שאמר לו השוכר ששוכר האורנדע לשותפות רק שרוצה לנכות חלק עבור נכדו וכעת השוכר הלז רוצה לדחות את חבירו מכל העסק ואומר שבשעה ששכר העסק נתכוון רק לעצמו וכל מה שדיבר עם חבירו נתכוין רק להשטות בו ושאלו אותו הבד"צ אם ג"ד מקודם השכירות שישכור רק לעצמו והודה שלא ג"ד לשום אדם ופסקו הבד"צ לישבע ששכר רק לעצמו וגם פסקו שאף אם ישבע ששכר לעצמו עכ"ז יהי' מיקרי רשע וכעת אחר הפס"ד רוצה לחזור ולטעון שג"ד לפניהם מקודם השכירות שישכור רק לעצמו זה תורף הטו"ת:

א) הנה מקודם נבוא לדון מצד דיני חזקה כיון דנראה שגם אביו של התובע הי' מחזיק האורנדע בשותפות עם זה ששכרו כעת וא"כ הרי התובע יורש החזקה מאביו גם הוא גופא כבר החזיק זה איזה שנים נהי דאח"כ באו האורנדיס לידי הממשלה אפ"ה לשי' כמ"פ לא פסקה חזקתו, ואף א"נ כמ"ש הרדב"ז דבנתחלפו הבעלים ל"ש חזקה מ"מ י"ל הכא הרי גם אחר שבאו האורנדיס לידי הממשלה אפ"ה נשארו הסוחרים הראשונים בחזקתן א"כ להממשלה גופא ניחא להו בתקנתא זו דאין להם שום ריעותא במה שימנעו יהודים לשכור דממנ"פ אם ירצו הראשונים לשלם כפי הקצוב א"כ לפי נימוס המדינה בשם תמיד יש לשוכרים הראשונים זכות להשכיר להם אף בלי ליצטאציע ואם לא ירצו לשלם כפי הקצוב בלא"ה אבדו חזקתן וכמ"ש הרדב"ז דבלא שילם השכירות אבד חזקתו א"כ כיון שהשכירו להם אח"כ בשותפות בוודאי דלא אבדו חזקתו, ואף א"נ דהוי

סד"ד מ"מ י"ל כיון שהדבר נוגע לס' חרם הוי לי' ס' איסור ולחומרא, ונהי דדעת הרמב"ן במשפטי החרם דחרם הוי ד"ק וס' בד"ק אזלינן לקולא, ע' נובי"ת אה"ע סי' ח' מ"מ דעת הב"ח דס' ד"ק לחומרא, וגם דלשי' כמ"פ חרם הוי ד"ת ואף די"ל דכיון שהס' נוגע לממון חשיב כמו ס' ממון ולקולא וע' ביו"ד סוסי' קע"ז בס' אי הוי ר"ק או א"ר דלשי' כמ"פ יוכל לומר קי"ל וע' תוס' בכורות ד"כ דמוכח מדבריהם דבס' בכור אף כשרוב מסייע שהוא בכור דמהני להקריבו וגם ללקות על גיזה ועבודה מ"מ א"צ ליתנו לכהן דרוב ל"מ בממון ורק שסיימו בדבריהם דא"א לומר תרתי דסתרי אבל בראש ורמב"ן העלו דבאמת י"ל תרתי דסתרי בכה"ג עכ"פ נשמע דבס' איסור התלוי בממון וגם בס' ממון התלוי בחיוב מצוה נהי דמחמירין לענין האיסור אפ"ה מקינין בצד ממון שבו וע' תוס' נדה דכ"ה מוכח מדבריהם דבס' מוציאין מרשות הישראל ובאמת דבריהם צ"ע דהרי בס' אינו מחויב לתת לכהן וע' שו"ת דברי אמת סי' ט' שהעלה דבכה"ג אזלינן בתר צד ממון שבו:

ב) והנה כת"ה העיר מבכורות דמ"ט דקאמר הש"ס ואע"ג דהלכתא כרב באיסורי, ומוכח דפדיון חשיב דבר איסור וצד ממון שבו נגרר בתר צד איסור עכת"ד באמת דבר זה צ"ע דהרי גם לענין פדיון מפורש בש"ס דבס' א"צ ליתן לכהן הן בס' במציאות והן בסד"ד וכבר העיר שם בריט"א דאמאי חשיב לי' הש"ס לדבר איסור והביא בשם מהר"י קורקוס דהא דקיי"ל כרב באיסורי לפי שבעניני איסור רב הי' בקי טפי ושפיר לפ"ז גם פדיון הא הוו דבר איסור והלכה כרב באיסורי אבל בשאר ס' פדיון גם פדיון נ"ח טפי מס' ממון עיי"ש, ולפלא על כת"ה שלא ראה דברי הריט"א במקומו וכה הראני בני הרה"ג מ' חיים יחי' מתוס' שבועות דמ"ג שכ' דהאי דערבון לענין איסור איתשל היינו למש"פ ותמה הרש"ש דהרי נוגע לממון ואם אין כאן דין ממון גם איסור ליכא עיי"ש ויפה העיר אך בגוף הדבר י"ל בהא דנחלקו הפוסקים בס' ממון עניים דלשי' הרשב"א חשיבי כספק איסור והר"ן חולק וכ' המח"א דא"נ דבצדקה שייך אמל"ג ותיכף זכה בו העני וא"כ החמ"ק מסייע דלא יצא מרשות הבעלים אבל א"נ דליכא בצדקה רק דין נדר א"כ לע"ע אף א"נ דמהני הנדר מ"מ עדיין לא יצא מרשות הבעלים ורק הס' אי חל עליו חיוב נדר א"כ לענין החיוב נדר ל"מ החמ"ק להכריע עיי"ש, והדבר דומה להא דמצינו בגיטין דכ"ח שמא מת ל"ח שמא ימות חיישינן, וע' תוס' קידושין דמ"ח שכ' הר"א מיוני דלשמא קידש ל"ח לשמא יקדש חיישינן וכ' המפורשים דמה"ט חיישינן לשמא ימות לפי שבזה אכתי ליכא סתירת חזקת חי וחזקה על להבא ל"מ, ובזה חידשו דאף למ"ד ווסת דרבנן מ"מ פרישה סמוך לווסת הוי מה"ת:

ג) **ובאמת** לפי סברא זו הי' מקום לפלפל בדברי הכ"מ פ"ו מאה"ט דטמא אינו נטהר רק לאחר שיצא מן המים ונא בעודו במים ומקורו מתוספתא ולכאורה יש להעיר מנדה ד"ב במקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו ע"ג טמאות משום דהעמד טמא על חזקתו ופריך אדרבה העמד מקוה על חזקתי ומשני דכיון דהרי חסר לפניך א"כ החזקה דהשתא בצירוף חזקת הטמא עדיף דחשיב בכלל תרתי לריעותא והנה זה פשוט דהיכי דעכ"פ בשעה שטבל הי' מ"ס בהמקוה ורק שנחסר אחר שכבר טבל כל גופו במים והיינו קודם שיצא מן המים אז אף להכ"מ הועיל הטבילה דא"צ שיהי' מ"ס בשעת יציאתו מן המים רק עיקר תלוי אם הי' מ"ס בשעה שטבל כל גופו והוכחה לזה מדאיתא ביו"ד סי' ר"א סעיף ס"ב במקוה מצומצמת שטבלו שם ב' אנשים בזאח"ז השני לא עלתה לו טבילה לפי שכבר נחסר מהמים ע"י הראשון ורק היכי דרגליו של ראשון נוגע במים אז לשי' הטור מהני והמחבר חילק משום דטופח ע"מ להטפיח ל"ח חיבור, והשתא קשה להמחבר שהוא הכ"מ אמאי לא נקט רבותא טפי בטבלו שניהם בב"א ואחד יצא מקודם מן המים דהשני טמא משום דבשעת יציאת השני מן המים כבר הי' חסר ממ"ס ביציאת הראשון וע"כ נשמע דאף להכ"מ בכה"ג השני ג"כ טהור הואיל דעכ"פ בשעה שטבל כל גופו הי' מ"ס שפיר מהני א"כ לפ"ז צ"ב מאי קאמר הש"ס דיש להעמיד הטמא בחזקתו הרי עכ"פ בשעה שטבל כל גופו אכתי נ"ש לדון מכח החזקת טמא כיון דלשי' הכ"מ בלא"ה לא נטהר עוד עכשיו רק לאחר שיצא מן המים וא"כ בזה שנימא דבשעה שטבל כל גופו בוודאי הי' מ"ס אכתי אין אנו סותרין בזה החזקת טומאה, וכמ"ש בתוס' חולין דצ"ו דמה"ט מחזירין שטר בסימנים כיון דלע"ע אין אנו סותרין החזקת ממון ושוב שפיר כיון דאכתי ליכא בזה סתירה להח"ט שוב יש לאוקמה המקוה בחזקתו דבשעה שטבל כל גופו הי' מ"ס, וכיון דכבר הוחזקנו דבשעה שטבל כל גופו הי' מ"ס א"כ אף לאחר שי"א מן המים נהי דאז שוב יש נדון מכח הח"ט הואיל דאז הוו סתירה להח"ט ושוב י"ל אז דבשעת יציאתו מן המים לא הי' מ"ס מ"מ כיון דעכ"פ בשעה שטבל כל גופו לא הי' מקום לדון מכח הח"ט ושפיר הוחזקנו דבשעה שטבל כל גופו הי' מ"ס ושוב המקוה הוי בחזקתו א"כ נהי דבשעת יציאתו מן המים נחסר ממ"ס מ"מ הוי טהור כיון דסגי שיהי' מ"ס עכ"פ בשעה שטבל כל גופו, וא"כ נשמע ע"כ דלא כשיטת הכ"מ ורק דנעשה טהור בשעה שטובל כל גופו וא"כ תוכף בשעת טבילה הוי סתירה להח"ט ושפיר חשיב תר"ל והוא ראי' גדולה לכאורה דלא כהכ"מ:

ד) **ובאמת** לפ"ז י"ל במה דקשה לכאורה בהא דקאמר בש"ס משום דהעמד טמא על חזקתו ופריך אדרבה העמד מקוה בחזקתו וצ"ב מאי הוא הלשון אדרבה מנ"ל להש"ס

דחזקת המקוה עדיף מהח"ט דגברא הרי הו"ל להש"ס למיפרך הא איכא חזקה נגד חזקה וליהוי רק ס' והכא משמע דהטהרות טמאין וודאי וכדקאמר הש"ס להלל קשיא וודאי, וגם צ"ב דלפי פירכת הש"ס משמע דהוי הקושיא דלב"ש לא יהי' אף טומאת ס' וקשה דכיון דאיכא חזקה נגד חזקה א"כ חשיב ס' ושפיר במקוה טמא מס' אבל באשה דליכא רק חזקת טהרה לחוד שפיר דיין שעתן וצ"ע אולם י"ל לשי' הריטב"א נדה די"ט גבי שליא דחזקת מסובב ל"ח חזקה וכ"ה בתוס' רי"ד ריש נדה, וא"כ לכאורה העירו המפורשים איך מצרפין חזקת הטמא הא הוי חזקת מסובב דעיקר הס' נולד בהמקוה ותירצו דכיון דבמקוה גופא יש חזקה דהשתא המגרע להחזדמע"ק בכה"ג שפיר מצרפין אף חזקת מסובב ע' ס"ט סי' קצ"ט שהאריך בזה וא"כ י"ל לפי הס"ד דלא ידע עוד הש"ס מהא דהרי חסר לפניך שפיר קאמר הש"ס אדרבה דלא יהי' אף טומאת ס' כיון דיש לאוקמה המקוה בחזקתו ול"ש לומר דאיכא ג"כ חזקת טומאה ז"א דח"ט הוי רק חזקת מסובב וע"ז משני הש"ס הרי חסר לפניך ושוב שפיר מצטרף להחזקה דהשתא וכסברת הס"ט הנ"ל ודו"ק:

ה) **באופן** אחר י"ל דאדרבה מש"ס דהכא יש עוד הוכחה לשי' הכ"מ דהנה לכאורה י"ל דכמ"ש הס"ט דכיון דבמקוה גופא יש חזקה דהשתא המגרע לחזדמע"ק מצרפין אף חזקת מסובב ה"ה די"ל דנהי דחזקה על להבא ל"מ אפ"ה מצטרף לחזקה דהשתא שיהי' חשיב כוודאי ולפ"ז יהי' עוד ראי' כשיטת הכ"מ דטמא לא נטהר רק לאחר שיצא מן המים ושפיר פריך הש"ס אדרבה העמד מקוה אחזקתו הכוונה דבשעה שטובל כל גופו אכתי ליכא סתירה להח"ט ושוב אז א"א לדון מכח הח"ט ושוב ליכא רק חזקת המקוה לחוד ושוב מחזיקין דוודאי הי' שם מ"ס בשעה שטובל כל גופו א"כ נהי דבשעה שיוצא מן המים שוב יש לדון מכח הח"ט מ"מ עיקר תלוי אם הי' מ"ס בשעה שטבל כל גופו ושוב אף ס' טומאה לא והי' בזה וע"ז משני הש"ס דכיון דהרי חסר לפניך מצרפין הח"ט גם בשעת הטבילה אף דהוי חזקה על להבא וז"ב בס"ד:

ו) **באופן** אחר י"ל אדרבה דמכאן ראי' דלא פשיטת הכ"מ דהנה עיקר סברת תר"ל הוי רק א"נ דנעשה טהור גם בעודו במים דאז מיד בשעת הטבילה יש לנו לדון על חזקת המקוה ועל הח"ט ואז וי"ל דכיון דיש חזקה דהשתא במקוה גופא וגם יש ח"ט דגברא בכה"ג י"ל דע"י ב' חזקות חשיב טמא וודאי אבל א"נ דלא נטהר רק כשיוצא מן המים א"כ אין לנו לדון בשעת הטבילה על הח"ט רק מכח חזקת המקוה לחוד ושוב א"א לצרף הח"ט הואיל דכבר הוחזק אצלינו חזקת המקוה והוחלטנו שבוודאי הי' שם מ"ס א"כ שוב א"א לומר אח"כ דיהי' חשיב חר"ל מכח החזקה דהשתא בצירוף הח"ט ז"א דכיון

שכבר הוחזקנו דהי' מ"ס בשטת טבילה שוב א"א עוד לדון מכח החזקה דהשתא בצירוף הח"ט הואיל דכבר הוחלטנו שהי' מ"ס בשעת הטבילה ומדחזינן בש"ס דקאמר דהוי תר"ל ע"כ דלא כשיטת הכ"מ הנ"ל ובאמת לפ"ז י"ל שיטת הרמב"ם ז"ל שפסק גבי מקוה דטמא וודאי ובחבית הוי רק ס' והקשו עליו דהא בש"ס מבואר דמ"ד דבמקוה הוו וודאי גם חבית הוי וודאי עיי"ש אך באמת י"ל דכבר כ' במלמ"ל סוף פ"י ממקוואות דהרמב"ם פוסק כאבע"א בש"ס נדה וגם סובר לפי האבע"א רבנן ג"כ מודי דבחבית הוי רק ס' ורק גבי טומאה ס"ל לרבנן דלא גמרינן סוף טומאה מתחילת טומאה וסוף טומאה גם ברה"ר טמא עיי"ש ובאמת צ"ט אמאי פסק הרמב"ם כאבע"א ולא כלישנא קמא ולפ"ז א"ש דהרי בש"ס קאמר הטעם משום תר"ל והיינו מכח ח"ט ובחבית מכח חזקת טבל ולכאורה איך מצרפין ח"ט או חזקת טבל הא הוי חזקת מסובב ועכצ"ל מדחזינן במתני' דבמקוה מטמאין כל הטהרות אף ברה"ר ועכצ"ל דנהי דלא אזלינן בתר חזקת מסובב אפ"ה כשנולד חזקה דהשתא לאיסור בגוף הדבר שנולד בו הספק שוב מצרפין חזקת מסובב או כמ"ש המפורשים דבכה"ג ל"ח חזקת מסובב דעיקר הא דבעי מ"ס במקוה הוא רק לטבילת טמא ושפיר יש לדון בזה מכח חזקת הטמא וא"כ שפיר ס"ל להש"ס דכמו דמהני הח"ט לעשותו לוודאי טמא וה"ה דבחבית הוי וודאי וכ"ז אי הוי טהור מיד גם בעודו במים שפיר י"ל במקוה הטעם משום ח"ט ושפיר נשמע דמועיל הח"ט אף שנולד הספק בהמקוה וה"ה דיש לצרף חזקת טבל אף שנולד הס' בהחומץ אבל הרמב"ם דפסק כהתוספתא וספרי דנגע במשכב בעודו במים טמא ואם הוציא ידו ונגע בבגדים טמאים מבואר דסובר דלא נעשה טהור רק אחר שיצא מן המים א"כ לשיטתו א"א לומר במקוה הטעם משום ח"ט דהא דנין מתחילת על חזקת המקוה בזמן שאין לנו עוד לדון מכח הח"ט ושוב אחר שנתחזק לנו חזקת המקוה שבוודאי הי' שה מ"ס שוב הח"ט ל"מ כלום ושוב תיקשי אמאי הטהרות טמאין ועכצ"ל לשיטתו בטעם המתני' דמקוה שנמדד משום דסוף טומאה ברה"ר ילפינן מס"ט ברה"י בתחילת טומאה וכיון דבמקוה יש טעם אחר ולא מכר ח"ט שוב א"א לומר בחבית דחשיב תר"ל מכח חזקת טבל ז"א דהא חשיב חזקת מסובב דהספק נולד בהחומץ ולכך פסק בחבית דהוי ס' ומיושב הכל בס"ד ודו"ק היטב:

ז) **נחזור** לדברי הכ"מ והעירני ח"א מדברי הרשב"א בהאי דמודר הנאה ממעיין דאסור לטבול בימוה"ח ומותר בימוה"ג כ' הרשב"א אע"ג שמטהרתו אפ"ה זה ל"ח הנאה וחשב החכם הנ"ל הכוונה משום דלא נטהר רק כשיוצא מן המים כשיטת הכ"מ ובאמת ז"א דלא זו כוונת הרשב"א רק הטעם כמ"ש רשב"א להדיא דל"ח הנאה רק אם נהנה מגוף

האיסור אבל באינו נהנה מגוף האיסור אף שנעשה עי"ז טהור לאכילת קדשים מ"מ כיון דלא נהנה מגוף האיסור ל"ח הנאה, וכן כ' הרשב"א והריטב"א בהא דמלל"נ אף שיהי' לו שכר בעוה"ב מ"מ כיון דלא נהנה מגוף האיסור אף שיגיע לו עי"ז שכר לעוה"ב מ"מ הנאה הבא לו ממק"א ל"ח הנאה ואף דמשתכר באיסוה"נ אסור וכמפורש באו"ח סי' ת"נ דאסור להשכיר תנור לנכרי לאפות בו חמץ מ"מ לפמ"ש בתוס' ע"ז דס"ב דמשתכר באיסוה"נ אינו אסור רק מדרבנן א"כ במקום מצוה ד"ת לא העמידו חז"ל דבריהם לבטלו ממ"ע לגמרי ושפיר י"ל מלל"נ וכה העירני בני הרה"ג מ' חיים נ"י ליישב שיטת הרז"ה שסובר דמצות דרבנן להנות ניתנו ועפ"ז י"ל דמיקרי נהנה עי"ז שיהי' לו שכר בעוה"ב ואף שכ' הרשב"א דכיון דלא נהנה מגוף הדבר ל"ח הנאה מ"מ עכ"פ חשיב כמשתכר באיסוה"נ דאסור עכ"פ מדרבנן ורק גבי מצוה ד"ת אמרי' דחז"ל לא העמידו דבריהם לבטלו ממ"ט אבל לגבי מצוה דרבנן שוב דרבנן מועיל לדרבנן ויפה העיר אבל עכ"פ מבואר להדיא דלשי' הרשב"א אין חילוק בין נהנה מיד או אח"כ רק עיקר תלוי אם נהנה מגוף האיסור או לאו וז"ב:

ח) **והנה** בגוף מה שהעיר הרשב"א דנימא דעי"ז שנעשה טהור יהי' מיקרי הנאה כבר העיר באב"מ לתמוה דהא לשי' הרשב"א הנה"ג בהדי מצוה מותר והנלענ"ד ליישב ונקדים קושית הברית אברהם מנ"ל עדל"ת מהא דכב"צ דילמא התם הטעם משום דמלל"נ והיינו לשי' הרשב"א דהנה"ג בהדי מצוה מותר אך באמת י"ל לפמ"ש בספר דמעת אפרים להסביר הענין דהנה"ג בהדי מצוה דזה תלוי בפלוגתא אי נדונ"ד קריבין ביו"ט או לאו לפמ"ש בתוס' שבת דכ"ו דלמ"ד אין קריבין הטעם משום דכהנים משלחן גבוה קזכי ובטל חלק הדיוט לגבי חלק גבוה ה"ה הכא אמרי' דבטל הנאת הדיוט לגבי המצוה אבל למ"ד קריבין ע"כ דלא בטל הנאת הדיוט לגבי גבוה וה"ה דלא בטל הנה"ג לגבי המצוה ואסור עיי"ש והנה כבר כ' בתוס' יבמות ד"צ דאיסור כלאים הוי מיד בשעת לבישה ומ"ע דציצית הוי רק לאחר שנתעטף א"כ א"א לומר הטעם בכב"צ משום דהנה"ג בהדי מצוה שרי ז"א דהא הנה"ג בא עוד מקודם עשיות המצוה בשלמא אי הטעם משום דעדל"ת אפ"ה לא תיקשי לשי' התוס' הנ"ל האיך דחי הרי ל"ח בעידנא משום די"ל כסברת הרנב"ר בנמ"י ב"מ ד"ל דהכשר מצוה חשוב בעידנא אבל אי הטעם משום הנה"ג בהדי מצוה הרי בעי עכ"פ שיהי' באמת שניהם נעשים בב"א ולא שיתחיל הנה"ג מקודם וממילא קושית הבר"א לק"מ ואף א"נ דלא כתוס' יבמות ד"צ ע' בשאג"א ובטו"א שהאריכו בזה אפ"ה י"ל לפמ"ש בתוס' יבמות ד"ה דניליף עדל"ת מהא דגילתה התורה בש"ק דלא דחי מכלל דבעלמא דחי ותירצו דהתם הו' ס"ד להתיר משום דאו"ב

מותר ביו"ט או כמו נדונ"ד דקריבין ביו"ט וכ' הפוסקים דלמ"ד אין קריבין שפיר יש ללמוד עדל"ת משק"ק וכקושית התוס' ולפ"ז י"ל ממנ"פ או דנשמע עדל"ת מכב"צ או דנשמע משק"ק דלמ"ד קריבין נהי דלא נשמע משק"ק כתירוץ התוס' מ"מ לשיטתו ע"כ דלא בטל הנאת הדיוט וה"ה דלא בטל הנה"ג לגבי המצוה ושוב הנה"ג בהדי מצוה אסור ושוב נשמע עדל"ת מכב"צ ולמ"ד אין קריבין דאז ע"כ דסובר דבטל הנאת הדיוט וה"ה דבטל הנה"ג לגבי המצוה ושוב הנה"ג בהדי מצוה מותר ושפיר לא נשמע עדל"ת מכב"צ מ"מ לשיטתו שוב נשמט דעדל"ת משק"ק וכקושית התוס' הנ"ל וז"ב ודו"ק ולפ"ז מיושב ג"כ קושית האב"מ על הרשב"א דכיון דכל הא דהנה"ג בהדי מצוה מותר לשי' הרשב"א משום דבטל הנה"ג לגבי המצוה וחשיב טפל להמצוה ולא יוכל הטפל לגבור על העוקר וכמבואר בש"ס בכמ"ק שלא יהי' הטפל חמור מן העוקר והתינח לפי האמת דכבר פסקינן דמותר לטבול בימוה"ג אף שיש לו הנאה מזה שנעשה טהור לאכילת קדשים ועכצ"ל הטעם משום דלא נהנה מגוף האיסור אף שיש לו גרם הנאה מ"מ אותו גרם הנאה חשיב טפל לגבי גוף המצוה ולא יוכל הטפל לבטל גוף המצוה אז סובר ג"כ הרשב"א דהנה"ג בהדי מצוה ג"כ שרי משום דהנה"ג בטל לגבי מצוה משום דהנה"ג היי טפל לגבי המצוה אבל לפי מה שמקשה הרשב"א דנימא דגם בימוה"ג יהי' אסור לטבול מכח הנאה זו שיהי' טהור לאכילת קדשים אף דהנאה זו אינו מגוף הדבר והוי כטפל לגבי גוף המצוה ואפ"ה ס"ד דיהי' אסור וע"כ דלא בטל הטפל לגבי העיקר אז בוודאי דהנה"ג בהדי מצוה אסור ועיקר מה דסובר הרשב"א דהנה"ג בהדי מצוה שרי הוא רק לפי האמת דכבר ידעינן דמותר לטבול בימוה"ג אז יש מקום לומר דגם הנה"ג בהדי מצוה כמו בתשמיש נמי שרי וז"ב:

ט) ובזה יש לפרש דברי הרשב"א נדרים דט"ו שכ' לתרץ דמה"ט לא תיקשי דנימא מכח פ"ו דמלל"נ הואיל דאינו מוכרח להקים זרע דוקא מאשה זו דאפשר לו לישא אחרת וי"ל דכוונתו דעיקר הסברא דהנה"ג בהדי מצוה שרי משום דהנה"ג הוו טפל לגבי המצוה וחשיב כלא נתכוין להנאה זו ונהי דהוי פ"ר מ"מ לשי' הר"ן פ"ר באיסוה"נ שרי ע' בר"ן חולין פג"ה גבי בת תיוהא ונהי דבעריות אף מתעסק חיוב שכן נהנה אפ"ה י"ל כ"ז שלא במקום מצוה אבל במקום מצוה ואינו מתכוין בוודאי שרי ורמו שהרגיש בכעין זה בשו"ת בר"א סי' א' וח"ס יו"ד סי' ס"ט והתינח באם לא הי' אפשר לו לקיים המצוה באחרת אבל היכי דאפשר לו לקיים המצוה באחרת והוא רוצה דוקא לדור עם אשה זו א"כ תו א"א לומר דהנה"ג הוי אצלו טפל ז"א דאם הי' כל עיקר כוונתו רק לקיים המצוה

הרי יוכל לישא אחרת ומדרוצה דוקא באשה זו ע"כ שמתכוין להנות מאשה זו והיכי דבאמת מתכוין להנות בה שפיר לכ"ע הנה"ג בהדי מצוה אסור וז"ב:

י) ולפ"ז יש להעיר בהא דבמכות דט"ז מוקי הש"ס להא דביטלו כגון שהדירה עד"ר וקשה לשי' הרשב"א דהנה"ג בהדי מצוה שרי אכתי ל"ח ביטלו דנימא דמכח המ"ע ולו תהי' לאשה יוכל לדור עמה דנימא מלל"נ והכא ל"ש סברת הרשב"א משום דאפשר באחרת ז"א דהרי הכא ע"כ מוכרח דוקא לדור עם אשה זו כדי לקיים ולו תהי' לאשה וצ"ע והראני בני הרה"ג מ' חיים נ"י שכבר העיר ביד שאול אולם יפה אמר בני הרב הנ"ל דכמ"ש בתוס' עירובין ד"ק דבעשה הבאה ע"י פשיעה ל"ש עדל"ת ולפ"ז י"ל גם לענין מלל"נ היכי דכל בעשה נצמח ע"ו פשיעתו לא נימא מלל"נ והרי נודע מ"ש האחרונים דענין עדל"ת הוא משום דע"י המצוה חשיב כאינו מתכוין להאיסור ואפ"ה בבא ע"י פשיעה לא אמרי' עדל"ת וה"ה לענין מלל"נ דהוי ג"כ מכח דאינו מתכוין כלל להנה"ג זולת להמצוה שפיר י"ל דל"ש מלל"נ בבא ע"י פשיטה ונהי דגם התם בנדרים חשיב בא ע"י פשיעה דלולי הנדר לא הי' צריכין לבא להא דמלל"נ ואפ"ה הקשה הר"ן והרשב"א דנימא מלל"נ מ"מ י"ל התם עכ"פ המצוה לא בא ע"י פשיעה ושפיר י"ל מלל"נ אבל הכא כל העשה בא ע"י פשיעתו שאנס אותה א"כ כמו דלא אמרי' עדל"ת, בכה"ג וכמ"ש האחרונים לפרש דברי הש"ס כתובות ד"מ דמשני אי אמרה לא בעינא ליתא לעשה כלל דהכוונה דכיון דהעשה בא ע"י פשיעתו ל"ש עדל"ת וה"ה במלל"נ דעיקר הטעם משום דאינו מתכוין להנה"ג שפיר י"ל דהיכי דכל העשה בא ע"י פשיעתו דנ"ש מלל"נ עכת"ד ויפה העיר:

יא) ולפ"ז נבוא ליישב מה שהעיר השעה"מ לשי' הרשב"א דהנה"ג בהדי מצוה שרי אמאי והי' אסור לטבול בימוה"ח ועפ"ז י"ל לא מבעיא לשי' הכ"מ דטמא לא נטהר רק לאחר שיצא מן המים א"כ הנה"ג הוי עוד בעודו במים והטהרה הרי לא נגמרה רק כשעולה מן המים ושוב ל"ח בכלל הנה"ג בהדי מצוה אך לפ"ז צ"ע איך רצה הרשב"א ז"ל לומר מלל"נ מכח מצות פו"ר הרי התם ג"כ הנה"ג הוו מיד בהעראה והמ"ט אינו רק בגמר ביאה וכמ"ש בתוס' גיטין דמ"ח דל"א בעידנא לפי שהל"ת עובר מיד בהעראה והמ"ע ליכא רק בגמ"ב ושוב גם התם ל"ח הנה"ג בהדי מצוה ובפרט לשי' הטו"א ריש חגיגה דחשוב בעידנא לפי שמצות פו"ר גם בגמ"ב אינו מקיים רק אחר שיש לו בנים ושוב גם הגמ"ב ל"ח טפי מהכשר מצוה והכשר מצוה גם העראה חשוב וע' במנ"ח מצוה א' א"כ ה"ה הכא הרי הטבילה הוי עוקר הדבר המביא לידי טהרה ושפיר חשיב כמו הנה"ג הוא ביחד עם המצוה ושוב שייך לומר מלל"נ ושוב הדרא קושית השעה"מ על

הרשב"א אך להסוברים דנטהר תיכף גם בעודו במים ניחא דהנה"ג הוי תיכף כשנכנס למים והטהרה אינו רק לאחר שנתכסה כל גופו במים וזה לא דמו להעראה דהתם עיקר המצוה שיבוא עליה וא"כ העראה הוי ג"כ חלק מן המצוה אבל הכא הכניסה להמים ל"ח אף בכלל חלק מן המצוה זולת הכיסוי כל גופו במים הוא המצוה משום דהעראה הרי הוא הכרח דא"א להיות גמ"ב מיד רק העראה מוכרח להיות מקודם ואח"כ בא הגמ"ב ושפיר גם העראה חשוב חלק מן המצוה אבל הכא הכניסה למים קודם הכיסוי כל גופו במים אינו הכרח דהרי אפשר לקפוץ לתוך המים ותיכף יהי' נתכסה כל גופו ושוב הכניסה להמים ל"ח אף חלק מהמצוה ושפיר אסור בימוה"ח הואיל דהנה"ג בא עוד מקודם המצוה וז"ב ונשמע משיטת הרשב"א דלא כשיטת הכ"מ ודו"ק:

יב) ולכאורה יש להעיר בדברי הכ"מ מש"ס ברכות דנ"א דמייתו הש"ס ראי' דבלא בירך קודם אכילה יוכל לברך אח"כ מהא דבטבילה א"צ להיות עובר לעשייתן ומשני התם גברא לא חזי וקשה מאי מייתי ראי' מטבילה דא"צ עובר לעשייתן הא לשי' הכ"מ אינו נעשה טהור רק כשיוצא מן המים א"כ אדרבה התם חשוב עובר לעשייתן ונשמע דלא כשיטת הכ"מ אך באמת וי"ל לפמ"ש בב"י יו"ד סי' ר' דלמ"ד דלא חילקו בין טבילת נדה לטבילת גר ושגם בנדה א"צ עובר לעשייתן וי"ל דתברך אחר שלבשה חלוקה ולבסוף העלה דתוכל לברך גם בעודה במים עכ"פ בשעה שהוציאה ראשה מהמים עיי"ש וא"כ י"ל אף לפי רס"ד דלא ידע עדיין מהא דהתם גברא לא חזי מ"מ מלשון הש"ס דקאמר בעלייתו מברך אקב"ו על הטבילה מוכח דתוכל לברך מיד כשהוציאה ראשה מהמים ואז הרי אכתי לא נטהר לשי' הכ"מ ואפ"ה תוכל לברך אף דאכתי טמאה וא"כ אי הדין דצריך לברך עובר לעשייתן אמאי לא תברך עוד קודם שהוציאה ראשה ואי דנימא משום דאז אכתי גברא לא חזי ז"א דהרי גם אחר שהוציאה ראשה ג"כ עדיין טמאה לשי' הכ"מ ואפ"ה תוכל אז לברך א"כ תיקשי תהי' מברכת עוד קודם שתוציא ראשה וע"כ נשמע דא"צ עובר לעשייתן ונשמע דס"ד דהש"ס דא"צ עובר לעשייתן קאי בשיטת הכ"מ אבל התרצן משני התם גברא לא חזי הכוונה דטמא לא ליטהר רק אחר שהוציא ראשו מן המים ושפיר כ"ז שלא הוציא ראשו מן המים לא יוכל לברך משום דאכתי גברא לא חזי אבל בעלמא שפיר צריך להיות עובר לעשייתן וממילא לאחר שהוציא ראשו יוכל לברך משום דאז נגמר הטהרה וז"ב והנה לכאורה יש להעיר על הכ"מ הנ"ל מהא דנדה מערמת וטובלת בבגדיה וקשה היכי נטהרו הבגדים שאם הבגדים לא הי' על ראשה א"כ בשעה שהוציאה ראשה אכתי הבגד טמא ושוב נטמאה האשה מהבגדים ונשמע ע"כ דמיד כשנתכסה כל גופו במים אף קודם שהוציאה ראשה נעשית טהורה וגם בגדיה

נעשו טהורים דלא כשיטת הכ"מ אך באמת י"ל נהי דמפורש ברמב"ם שם דהמשכב כ"ז שהוא במים טמא כ"ז במטביל הבגדים לחוד אבל היכי דהאשה לבושה בהבגדים הוי הבגד טפל להאשה וכיון דהאשה הוציאה ראשה נעשית טהורה וכמו דנעשה כל גופה טהור אף שמקצת גופה היא עוד במים ה"ה דהבגד ג"כ נעשה טהור אף שהוא עוד במים וז"ב בס"ד:

יג) נחזור להנ"ל דהיכי דאכתי ליכא סתירה להחזקה אכתי אין לנו לדון מכח החזקה ולפ"ז י"ל גם לענין ריבית א"נ כשיטת הריטב"א דהמלוה יש לו קנין גמור בהריבית ויוכל לקדש בו אשה ולשי' כמ"פ לא נחתינן לנכסיו א"כ רק מצות הגוף מוטל עליו ואין הח"מ יוכל להכריע לענין המצוה אבל א"נ דאין לו קנין בהריבית א"כ תיכף הוי הס' לענין ממון אי שייך להמלוה שוב י"ל דהח"מ מכריע א"כ ה"ה לענין חזקה א"נ דבשכר חזקת חבירו לא קנה כלל ואמרי' בזה אטל"ג ע' ח"ס חו"מ סי' ק"ג א"ב הי' מקום לומר דבס' אזלינן בתר חזקת המוחזק ומס' א"א לקלקל זכותו אבל לפמ"ש הח"ס שם דגם בשכרו באיסור קנה ולא אמרי' בזה אעל"מ משום דאפשר לתקוני בחזרה וכמ"ש הרא"ש בתשובה דבאיסור שאפשר לבטלו ל"ש בו לומר אעל"מ א"כ אין לנו לדון רק מכח החרם וא"כ לענין החרם לא יוכל הח"מ להכריע ושוב י"ל דס' חרם לחומרא וט' ח"ס אה"ע סי' ג' בשם הישע"ש מ"ש בזה ר וצא דזה פשוט דגם בזה"ז אסור לשכור חזקת חבירו דהוי ס' חרם וגם באורנדע של עיר החמיר מרן הד"ח זצ"ל וע' שו"ת בי"ש ח"א סו' ק"ב שכ' דהיכי דהשוכרים גופא יש להם בית מזיגה לכ"ט יש בו חזקה עיי"ש:

יד) אך עתה נבוא לדבר מזה שהי' מדובר ביניהם לשכור על שותפות והבטיחו זה לזה לשכור לשותפות וכעת אומר ששכרו לעצמו ושנתכוין מיד בשעה ששכרו רק עבור עצמו מקור הדבר ברמ"א סי' קפ"ג דבקרקע מיוחד לא מהימן לומר שקנה לעצמו הואיל דמיקרי רמאי והוי רשע וכת"ה העיר די"ל כמ"ש הגה"א ב"ק פ' הגוזל דלפטור ממון אדם מע"ר. לפלא שלא ראה שכבר העיר בזה בנה"מ שם ותירץ דשייך בזה חשע"ש ולפ"ז כ' שם דבקרקע ע"י החשע"ש חשוב כאילו המשלח הוא מוחזק ול"מ אף מיגו בעיקר החזקה אבל במטלטלין דעכ"פ המשלח ל"ח מוחזק דהרי גם בשכירות נהי דסופו לחזיר מ"מ לשי' התוס' ב"מ דק"ג חשיב השוכר מוחזק ושפיר י"ל דמהני מיגו עיי"ש מבואר מדבריו דהא דאינו נאמן לומר לעצמי קניתי משום דהוי נגד חשע"ש ויוצמח לכאורה דבמטלטלין דהוי להחזיק שוב י"ל דל"מ החעש"ש דהא קיי"ל דחשע"ש ל"מ בד"ת וע"כ דל"ח בירור ושפיר ל"מ להוציא דלא עדיף מרוב דל"מ בממון אך באמת י"ל דבהא דחשע"ש ל"מ בד"ת לכאורה צ"ב הרי איכא חזקה דשארית ישראל לא יעשו עולה

ולא ידברו כזב ע' ב"מ דמ"ח ועכצ"ל משום דהוי חזקה דתליא במעשה וי"ל דבוודאי לא נעשה המעשה א"כ י"ל כ"ז היכי דיש ס' אי נעשה כלל המעשה אבל היכי דהמעשה נעשה בוודאי ורק דיש ס' שמא חזר בו בשעת עשיות המעשה ונתכוין רק לעצמו א"כ דבר זה הרי לא תלוי במעשה רק בהכוונה בכה"ג שוב מהני החשע"ש אף בד"ת וגם בממון וכה"ג כ' המלמ"ל פ"ד מבכורות לענין סד"ר לקולא לחלק בין היכי דיש ס' אי נעשה כלל מעשה המתיר בין היכי דהמעשה בוודאי נעשה רק שיש ס' אי נעשה בזמן המתיר ובאופן המתיר עיי"ש ולפ"ז אזדא מ"ש כת"ה בשם ח"א להעיר דהא בש"ע סי' קס"ט משמע דלפטר מממון אדם מע"ר ותירץ דהכא בסו' קפ"ג הטעם משום דיש ב' חזקות חז"כ וחשע"ש ובאמת מדברי הנה"מ מבואר להדיא דעיקר הטעם משום חשע"ש והסברא כנ"ל כיון דהמעשה בוודאי נעשה והחשע"ש מסייע שנתכוין בשביל המשלח שפיר מהני ולפ"ז לא תיקשי מסעיף ד' ברמ"א גבי סחורה בזול דמבואר דיוכל לומר לעצמי קניתי ועפ"ז ניחא דשם מיירי היכי דיש לו מיגו לכפור דלא דיבר עמו כלל שיקנה עבורו ובמטלטלין מהני מיגו נגד החשע"ש דלא עדיף מרוב דל"מ להוציא וז"ב ודו"ק:

טו) והנה כת"ה כ' עוד להעיר דיש אומדנא דלא רצה לעבור אף אדרבנן ולכך במטלטלין ל"מ משום דא"א להוציא עפ"י אומדנא זו באמת י"ל לשי' הה"מ פ"א מאישות דאי ב"פ הי' רק אסור מדרבנן לא הי' שייך חזקה אאעבב"ז דהרבה לא זהירי בדרבנן וע' בהה"מ פ"ד ממלוה ולוה ובמלמ"ל שם ובשו"ת מהרי"א כ' דסברת הה"מ הוי רק בגזל ועריות שנפשו של אדם מחמדתן ולפ"ז בפשיטות י"ל הסתירה דבשלמא במו"מ דלכ"ע יש בזה דין עהמב"ח לפי שיוכל לקנות במקום אחר א"כ ל"ש בזה נפשו של אדם מחמדתן כיון שאין בזה ריוח כ"כ וכה"ג כ' בתוס' סנהדרין ד"ט לענין רביעה דאין יצרו תוקפו כ"כ א"כ שפיר יש אומדנא דלא עבר גם אדרבנן ונהי די"ל דלמיפטר ממון אדם מע"ר משים די"ל דחזקה זו דאאמע"ר ל"מ להוציא ממון מ"מ הכא דאיכא ג"כ חשע"ש א"כ אין הח"מ יוכל להכריע נגד החשע"ש ונגד החזקה דאאמע"ר כמ"ש בתוס' כתובות דע"ו דחזקה לא יוכל לפעול ב' פעולות וע' ש"ך סי' פ"ז וסי' צ' ושפיר מועיל האומדנא דלא עשה א"ע רשע ואף דחזינן כעת שרוצה לגזול את חבירו מ"מ י"ל השתא הוא דאיתרע וכהא דכ' בש"ך יו"ד סו' א' בשו"ב שהמיר דכשר שחיטתו למפרע ונהי דהתם שאני לפי שאין להחזיק ממעשה רשע זו למעשה רשע אחרת מ"מ מצינו ברמ"א חו"מ סי' ל"ד דבכ"מ אמרי' השתא הוא דאיתרע ועיי"ש בקצה"ח ונה"מ וע' באב"מ אה"ע סי' קכ"ז מ"ש ליישב דברי הטור עיי"ש והדבר מפורש בתוס' שבועות די"ז דנהי דהוי מזיד על הפרישה מ"מ על הכניסה חשוב שב מידיעתו ומבואר דלא מחזיקין על למפרע אף במעשה חד אבל

בסעיף ד' גבי סחורה בזול דליכא בו דין עהמב"ח וחשיב כמציאה נהי דמיקרי רמאי מ"מ כיון דיש בו חימוד ממון שוב ל"ש החזקה דאמע"ר ולא נשאר רק חשע"ש לחוד נגד החז"מ ושוב ל"מ להוציא ומיושב שפיר הסתירה מכאן להא דסעיף ד' וז"ב:

טז) והנה כת"ה העיר להוכיח דבמטלטלין מהימן לומר שקנה לעצמו מש"ס ב"מ ד"ט הי' רוכב ע"ג בהמה ואמר לחבירו תנה לי דאף למ"ד המגביה מציאה לחבירו קנה אפ"ה באומר הגבהתי תחילה לצרכי מהני וקשה לא והי' נאמן שהגביה לצורכו כיון דלשי' רש"י גם במציאה מיקרו רשע ונשמע דבמטלטלין מהימן עכת"ד לפלא שלא ראה שכבר העירו בזה הראשונים מובא דבריהם בשטמ"ק וכתבו דהתנא בא להשמיענו דלא נימא דלא יהי' מהימן אלא דבמציאה לא מיקרו רשע ולכך מהימן עיי"ש וגם י"ל לפמ"ש דבמו"מ דליכא ריוח כ"כ ליכא חימוד כ"כ ושוב גם בדרבנן זהירי אבל במציאה דיש חימוד ממון לאו כ"ע זהירי ושפיר מהימן לומר שהגביה לצורכו ואין להוציא ממנו ושוב אכתי י"ל דבמו"מ גם במטלטלין לא מהימן ורק הכא במציאה שאני וז"ב וגם י"ל לפמ"ש בח"ס חו"מ סי' ע"ט דלשי' רש"י י"ל דהכא ל"ש הדין דעהמב"ח דזה ל"ח מהפך במה שאמר לחבירו להגביה בשבילו עיי"ש ולפ"ז ליכא הוכחה לומר דגם היכי דשייך הדין עהמב"ח שיהי' נאמן לעשות עצמו רשע ואזדא דברי כת"ה וכה ראיתי בח"ס שם שכ' לדייק מדברי הרדב"ז המובא בשטמ"ק שם דסובר דהיכי דמיקרי רשע מוציאין ממנו דאל"כ היכי ס"ד דלא יהי' נאמן הא ממנ"פ נעשה רשע וחזר ודחה די"ל השתא הוא דאיתרע ובאמת לענ"ד י"ל דכבר הבאתי בספרי ח"א בהא דהוכיח ר"ת דל"ש עהמב"ח במציאה ממתני' דראה את המציאה ונפל עליה והעירו המפורשים דהא בלא"ה בדיעבד אין מוציאן ושפיר קתני דזכה השני וכתבתי שם דלכאורה י"ל כיון דנקרא רשע א"כ י"ל אעל"מ לשי' הסוברים דגם בדרבנן אמרי' אעל"מ אך לסברת הבית אפרים דהא דאעל"מ מועיל רק לסלק הכוונה א"כ במו"מ דעיקר האיסור מצד הלוקח אבל לגבי המוכר ליכא איסור כלל א"כ נהי שנסתלק כוונת הקונה מ"מ אכתי נשאר כוונת המוכר ודעת הראב"ד דבדעא"מ א"צ כוונת הקונה והתינח במו"מ אבל במציאה דליכא דעא"מ שוב בעי כוונת הקונה ושוב אי נימא דגם במציאה מיקרי רשע שוב הי' שייך לומר אעל"מ ומדקתני דהשני זכה בה שפיר הוכיח ר"ת דבמציאה לא מיקרי רשע עיי"ש ולפ"ז גם מדברי הרדב"ז ליכא הוכחה די"ל דזה כוונת הרדב"ז דאי הו' שייך במציאה דין עהמב"ח שוב לא הי' מועיל הקנין אף בדיעבד ורק לפי האמת דרק במו"מ שייך עהמב"ח ניחא הא דבדיעבד קני דהא במו"מ ל"ש אעל"מ משום דבדעא"מ א"צ כוונת הקונה וז"ב ודו"ק:

יז) נחזור לענין דינא לשי' הט"ז אינו נאמן לומר שקנה לעצמו ולשי' הש"ך בשם הב"ח אם הי' ביניהם מעמד גמור ג"כ לא מהימן ולשי' הנה"מ היכי דשייך חשע"ש כגון שלא הי צריך ניתן מעות וגם היכי דמיקרי רשע בוודאי דלא מהימן א"כ הכא נהי דל"ש חשע"ש כוון ולא אמר התובע להנתבע לשכור בשליחותו רק שהי' מדובר בינם לשכור העסק אפ"ה אם נאמר דעכ"פ שייך לקרותו רשע בוודאי דלא מהימן ולכאורה י"ל לשי' הנה"מ שהעיר דליפטר ממון אדם מע"ר ורק דכ' דכיון דשייך חשע"ש שוב לא מהימן א"כ הכא דכתבתי דל"ש חשע"ש ונהי דאכתי י"ל דכיון דמיקרי רשע שוב לא מהימן מ"מ י"ל כיון דבנ"ד יש לדמותו לסחורה בזול ושוב יש בזה חימוד ממון ושוב י"ל דלא זהיר בדרבנן ושוב עכ"פ א"א להוציא ממנו אך יען שפסקו הבד"צ דגם אחר השבועה יהי' מיקרי רשע בוודאי דחשבו דבר זה למו"מ ושוב ליכא חימוד כ"כ ושוב זהיר גם בדרבנן ושוב גם בשבועה לא מהימן ר אולם לענ"ד י"ל דזה דמי לסחורה בזול ואיכא חימוד ושוב י"ל דלא זהיר בדרבנן ושוב א"א להוציא ממנו והא דמיקרי רשע משום דבאומנתו בכך גם במציאה מיקרי רשע ושוב שפיר מהימן בשבועה ששכרו לעצמו ונהי דאאמע"ר מ"מ י"ל בדרבנן ווש בו חימוד ממון לא זהיר ולפ"ז הדבר פשוט דאף א"נ דליכא בזה דין חזקה מ"מ הוי רשע דבאומנתו בכך גם במציאה מיקרי רשע וג י"ל דאף דדמי למציאה אפ"ה מיקרו רשע דדמי להא דגיטין ד"ס בעני המנקף בראש הזית דמיקרו רשע וכ' המפורשים הטעם לפי שנהנה מטרחת חבירו וע' רשב"ם ב"ב דנ"ד וכה"ג כ' מהרי"ט במלמד דאסור להשיג גבול חבירו לפי שנהנה מטרחת חבירו עיי"ש:

יח) א"כ בנ"ד דבגליל הנ"ל המחזיק הראשון יש לו קדימה לשאר שוכרים אחרים ומשכירים אליו אף בלי ליצטאציע א"כ דבר זה שהשכירו לו בלי ליצטאציע הי' רק ע"י שהאדון חשב שהמחזיק הראשון הוא שותף לזה א"כ הרי השוכר זה נהנה מזכותו של המחזיק הראשון בכה"ג בוודאי דמיקרי רשע, א"כ לפ"ז הדבר ברור דאף אם לא הי' בזה שום עד שיהי' אומר ששמע ממנו ששוכר העסק לשותפות ג"כ הי' חיוב לישבע ששכרו לעצמו ואף דבלי העד שוב הוי רק טענת ס' מ"מ כבר כ' בקצה"ח סי' קפ"א דכיון דדרך השותפים להציל לשותפות חשיב עכ"פ רגל"ד ויכולין להשביעו מכ"ש הכא כיון דמיקרי עכ"פ רשע נהי דהרבה לא זהירי בדרבנן במידי דיש בו חימוד ממון אבל עכ"פ חשיב כרגל"ד דלא ירצה להיות נקרא רשע ושוב כשיש רגל"ד יכולין להשביעו ובפרט אחרי שנודע מהעד בוודאי דרשות ביד הב"ד לחזיר כ"ז שלא אמרו הפס"ד להבע"ד וכמ"ש בשו"ת ברכ"י ומקורו מחו"מ סי' כ"ג ולכאורה הי' מקום לומר דאף א"נ שבשעה ששכר העסק נתכוין לשותפות מ"מ לשי' התוס' ב"מ דע"א ונמ"י ריש ב"מ דבעי להיות

ג"כ שליחו של המזכה א"כ הכא דהמשכיר הוא עכו"ם א"כ י"ל אשל"ע בשלמא היכי דהקנין הוא בכסף כבר כ' המח"א דאז ל"ש לומר אשל"ע משום דהכסף עושה את הקנין וכדאיתא בקידושין דכ"ג כסף קבלת רבו גרמה לו אבל הכא דהקנין הי' בשטר שוב י"ל אשל"ע אך באמת כבר כ' המח"א דדברי התוס' בזה אינם מוסכמים וחוץ לזה כ' בשו"ת טוטו"ד ובי"ש סי' ק"ב דבשותפים וי"ל מיגו דזכה לנפשיה וכשיטת רש"י ב"מ ד"ח דבשותפים אמרי' ישל"ע וה"ה דבשותפים י"ל ישל"ע עיי"ש וגם י"ל דהיכי דיש קנין סטימתא מועיל אף היכי שהמשכיר הוא עכו"ם דכמ"ש הרא"ש דסטימתא מועיל גם בדשלב"ל אף דבדשלב"ל ל"מ שום קנין ואפ"ה סטימתא מועיל וה"ה לענין אשל"ע יש מקום לומר דע"י סטימתא מהני אף שהמשכיר הוא עכו"ם א"כ כיון דהתם המנהג להשכיר אורנדיס לכמה שותפים ואחד שוכר בשביל כולם א"כ י"ל דהוו כמנהג לשכור בשביל כולם וחשיב בכלל סטימתא א"כ אם שאמת נתכוין גם עבור שותפו שפיר זכה גם השני ק מכח המנהג א"כ אם טוען כעת ששכר רק לעצמו יכולין להשביעו ובפרט ע"י אמירת העד בוודאי דיכולין להשביעו:

יט) ומה שרוצה עכשיו להביא עדים המסייעים לדבריו הדבר פשוט דכיון שאמר בפירוש שאין לו עוד עדים הוי כפסל כל עדים שיעידו על זה כמפורש בחו"מ סי' כ' ובאמת יש להעיר מקידושין דע"ד בהא דנאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי ופריך וניהדר ולידייניה ומשני בשודא דדייני וקשה מאי פריך הש"ס וליהדר ולדייני שמא מיירי בכה"ג שאמר הבע"ד מקודם אין לי עדים ואח"כ רוצה להביא עדים א"כ אי נימא דנאמן הדיין לומר לזה זכיתי שפיר לא יוכל עוד להביא עדים אבל א"נ דלא מהימן הדיין ורק דצריך לחזור ולדונם שוב יהי' יוכל עוד להביא עדים וצ"ע ובאמת כעין זה יש להעיר במ"ש בשו"ת זכרון יוסף לחדש דהא דעדות מיוחדת מצטרף דוקא היכי דלא נשבע עוד להכחיש העד אז מצטרף בהדי עד השני אבל אם כבר נשבע להכחיש את העד שוב העד הראשון כמאן דליתא ותו לא מצטרף ולא עוד דאף בלא נשבע עוד להכחישו מ"מ בקרקע והעיד ע"א ופסקו הבד"צ דהע"א אינו מועיל לחייבו שבועה שוב אינו מצטרף עיי"ש ובאמת יש להעיר משו"ס הנ"ל דפריך וליהדר ולידייני וקשה שמא מיירי הכא בהי' תובעו קרקע והי' לו ט"א וכעת מביא עוד ע"א והדיין אומר שכבר פסק דהעד הראשון ל"מ לחייבו שבועה ואם לא יהי' נאמן הדיין לומר שכבר פסק הדין א"כ יוצמח שיהי' השני מצטרף בהדי הראשון וצ"ע נחזור לדינא דאף א"נ דל"ש בזה דין חזקה מ"מ פשיטא דמחויב לישבע ששכרו לעצמו ואפ"ה גם אחר השבועה והי' מיקרי רשע משום דבאומנתו בכך גם במציאה מיקרי רשע ומכ"ש היכי דנהנה בטרחת חבירו וכהא דעני

המקף בראש הזית ע"כ הדבר ברור דהפסק של הבד"צ כראוי מוצק ואין להרהר אחריו כנלע"ד בס"ד לדינא:
ה' משפטים תרנ"ה ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן עו

להרב המאה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' חיים פינטער נ"ו אבד"ק באקאווסק יצ"ו.
בדבר שאלתו בשק קמח שהי' עומד על הארץ מעוטף בסדין ונשפך מים תחת הקמח ונתלחלח הסדין והשק ולקחו חבל וקשרו נגד מקום המלוחלח ומן הקמח שלמעלה ממקום הקשירה אפו מצות זה תורף השאלה:
א) הנה לענ"ד הדבר פשוט שהמצות כשרים בדיעבד כי כפי הנראה לא נתלחלח במקומות הרבה ואפשר לאחוז מקום המלוחלח היינו ע"י שעשה קשר נגד מקום המלוחלח א"כ לא נתערב מקמח המלוחלח בשאר הקמח ובפרט שאין בטבע מים לילך למעלה בשלמא אם נתלחלח למעלה י"ל דהקילוח יורד עד למטה אבל למעלה בוודאי דאין עולה הלחלוח ונהי דלכתחילה מפורש בב"ח ובט"ז ובמג"א דצריך לרקד קמח הנשאר מ"מ בדיעבד אין חשש כמ"ש בט"ז שם ובפרט דבעיקר הדין אף בנתלחלח במקומות הרבה ונתייבש דל"מ ריקוד מ"מ לשי' הט"ז סי' תנ"ג הוא רק משום דקמח באינו מתערב בשעת טחינה חשוב יבש ביבש ואמרי' חוזר וניעור ובאמת לשיטה זו אם אופה קיה"פ ליכא חשש דאפיה משוי לי' ללח ולא אמרי' חוזר וניעור ורק דאפ"ה אסור גזירה שמא יאפה בתוה"פ אך לשי' המג"א הפירור חשוב כיבש בלח ואמרי' חוזר וניעור וע' בש"ע הרש"ז ז"ל שהביא דיעה להקל אף בפירור דלא אמרי' חוזר וניעור ובפרט הכא שלא נתלחלח רק למטה וקשרו אותו המקום ולקחו רק הקמח שלמעלה ממקום הקשירה א"כ קרוב הדבר שלא נתערב כלום מהקמח המלוחלח בכה"ג נהי דלכתחילה הי' צריך לרקד הקמח אבל בדיעבד יש להתיר ובפרט דאינו נוגע לאיסור תורה דכל חומרת משהו אינו רק מדרבנן ובפרט חומרת חו"נ בוודאי הוי רק דרבנן בוודאי דאין להחזיק ריעותא בדיעבד והוי כעין ס"ס להתיר שמא לא נתערב כלום מקמח המלוחלח ושמא עכ"פ ע"י האפיה חשוב כגוף א' והוי לח בלח ולא אמרי' חוזר וניעור ונהי דמפורש בסוסי' תס"ז דאף אם יש ס"ס על החטים אפ"ה יש לאוסרו באכילה שאני התם דיש חשש חמץ על כל החטים והוי איסור כרת ולשי' השטמ"ק ל"מ ס"ס באיסור כרת וע' בשעה"מ פ"י ממקוואות אבל הכא ליכא חשש רק מכח חו"נ דהוי רק חשש דרבנן בוודאי דמועיל הס"ס וכמ"ש הח"י והפמ"ג דאם יש ס' שמא נתלחלח ממ"פ שרי מכח ס"ס ה"ה הכא דיש להתיר מכח ס"ס וז"ב בס"ד לדינא:

ועש"ק צו תרע"א ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן עז

להרב הגאון המפורסי' וכו' כש"ת מ' דוד טעביל זעהמאן נ"י ראבד"ק דיקלא יצ"ו.
בדבר שאלתו באשה אחת שהיתה ערב בעד א' וכעת הלוה פשט רגל לנושיו ותובעים הקאסטע המלווים מהאשה הערבית בעד הלוה הנ"ל וערכו נגדה בערכאות ושילמה הקרן וכעת תובעים ממנה גם העיסקא והורה כת"ה דאם לא ישבע הלוה שלא הרויח חייבת לשלם כל הריוח ואף אם ישבע הלוה שלא הרויח אפ"ה חצי עיסקא מחויבת לשלם דשמא הלכה כשיטת השו"מ ומהרי"א הלוי דקאסטע שיש שם שותפים עכו"ם מותרים ליקח ריבית אף בלי היתר עיסקא עכת"ד וכעת יש מפקפק על פסקו ונשאל לשמוע חוו"ד בזה:

א) הנה מקודם נבוא לדון בגוף הערבות באמת כבר נסתפק בקצה"ח סי' ע"ז סק"ו די"ל דלשי' הרמב"ם ז"ל דשנים שלוו כל א' חשיב לוה על חצי וערב על חצי דאם הי' ההלואה בשטר אז י"ל דמקרי ערבות בשטר משום די"ל דההחתימה הי' גם על חלק הערבות עיי"ש וא"כ א"נ דמיקרי ערב בשטר הי' מועיל אף שלא בשעת מ"מ וע' קצה"ח סי' פ"א סק"ל מ"ש בזה אך באמת הכרעת הקצה"ח בסי' ע"ז שם דההחתימה לא הי' רק על חצי שלו היינו על חלק ההלוואה ושוב הערבות ל"ח טפי מערבות בע"פ עיי"ש אולם בגוף הדבר בלא"ה הכריע הקצה"ח בסי' קכ"ט סק"ב ובסי' פ"א דמועיל ערבות גם על הריוח דכיון דההלוואה נעשה טצה"ט א"כ הפלגא פקדון חשוב של המלוה והוי כהלוה לו מחדש הריוח מהפלגא פקדון עפ"י ציווי הערב והוי כקיבל ערבות גם על מה שילוה לו אח"כ עיי"ש ונהי דבזה השיג עליו הנה"מ דל"מ הערבית על הריוח דלהבא עיי"ש מ"מ לשי' הנ"המ שוב י"ל דסובר כשיטת הכנה"ג בפירוש דברי הרמב"ם דבהלוואה בשטר הוו החתימה גם על הערבות וא"כ ממנ"פ לשי' הקצה"ח נהי דסובר דנ"ח טפי מערב בע"פ מ"מ לשיטתו בלא"ה מועיל הערבות גם על הריוח ולשי' הנה"מ נהי דסובר דל"מ הערבות על הריוח מ"מ לשיטתו שוב י"ל דמיקרי ערבות בשער ובפרט בוועקסיל שיש לו תוקף עפ"י דד"מ בוודאי דמועיל גם על העיסקא ובשו"ת מהרש"מ ח"א סי' כ' פקפק הרבה על העיסקא לגבי הערב ולא הביא כלל מכל מה שכתבתי בזה:

ב) אך בגוף הדבר אם יש ס' שמא הלוה לא הרויח הנה היכי דהלוה גופא אינו רוצה לישבע לא הרוחתי בוודאי דיורדין לנכסיו נהי דקיי"ל דבשבועת היסת אין יורדין לנכסיו מ"מ הכא הי' כן התקנה שכ"ז שאינו נשבע לא הרוחתי חיוב לשלם ע' בנה"מ סי' צ"ג ונהי דבשליח בשכר יש ב' דיעות בש"ע אי חייב לישבע וקיי"ל דס' מחויב שבועה פטור

ע' ש"ך סי' פ"ז סק"י שהביא מתוס' שבועות דמ"א מ"מ הכא שאני כיון שכן הי' התקנה שכ"ז שאינו נשבע משלם וכה מצאתי בשו"ת מהרש"ם ח"ה הנדמ"ח בסי' ע"א שכ' ג"כ דכ"ז שלא נשבע לא הרוחתי יורדין לנכסיו וא"כ לפ"ז י"ל גם לענין הערב דכ"ז שלא יברר שהלוה לא הרויח מחויב לשלם ול"ח בכלל אי אם נתחייבתי ז"א דכבר נתחייב וחשוב רק כמו ס' בפטור ע' בהג"ה חכמת שלמה בסי' קכ"ט ובסי' פ"א ובשו"ת שו"מ תנינא ח"ד סי' קכ"ד מ"ש בזה ולענין ההיתר בקאסע ליקח ריבית נודע שיש בזה הרבה מקילין ומקורם משום ברירה והביאו ראי' מתוס' תמורה ד"ל ונהי דבח"ס או"ח סו' קכ"ט פירש כוונת התוס' לדרך אחר עיי"ש מ"מ בנ"ד יש כמה צדדים לזכות הקאסע א"כ ופה כ' כת"ה דבאם יש להם וועקסיל נהי דשיטת הש"ך דביש לו טענה על גוף השטר יוכל לומר קי"ל עיי"ש בסי' קכ"ו שכ' דיוכל לומר קי"ל כשיטת הרמב"ן דאף בהי' המומחה מקודם עני ג"כ פטור ע' בספר תק"כ ובנובי"ק חו"מ סי' ה' וסי' ו' ובשו"ת ב"א חו"מ סי' ל' מ"מ אף דקשה להוציא ממון אפ"ה אחרו דהשו"מ הכריע דקאסע שיש שם שותפים עכו"ם מותרים ליקח ריבית וגם כבר זכו בהריוח ע"י ערכאות ובזה"ז בעוה"ר הרי א"א להעמיד הד"ת על תילה ע"כ כ"ז שלא ישבע הלוה שלא הרויח פשיטא דחייב הערב לשלם כל העיסקא אך באם ישבע הלוה שלא הרויח נהי דאחר שכבר פסק כת"ה דצריכה לשלם חצי הריוח הואיל דהשו"מ מתיר ליקח ריבית בשותפים עכו"ם בודאי דאין מזחיחין אורו עכ"ז לכתחילה באם ישבע הלוה שלא הרויח בוודאי מהראוי לבעלי הקאסע לוותר נגדה טל הריבית כנלע"ד בס"ד לדינא:

א' תשא תרע"ל ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן עח

להרה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' שמעי' שט"ב שליט"א אבד"ק פרעמישלאן יצ"ו.

להרה"ג שאלתו בחתן וכלה שהחתן רוצה לנתק קשר החיתון מחמת הקול שהכלה אין לה סדר נשים והיא כבר בת כ' שנים ורצונם שיתברר הדבר ע"י רופא וצד הכלה אינם רוצים לברר באומרם שהוא לבושה להם וגם אף אם אמת הדבר מ"מ טוענים שאין זה מום לבטל הקשר זה תורף שאלתו:

א) והנה כת"ה העיר מש"ס כתובות ד"י ע"ב דלחד מ"ד הוי זכות אם היא ממשפחה שאין להם דמים וחזינן דאינו בכלל מום עכת"ד והנה לכאורה יש להביא ראו' מאה"ע סי' ס"ח דמפורש דטוענין עבורה שמא הוא ממשפחת דורקטי וקשה הרי כ' בתוס' כתובות ד"ט דאם איתא דמ"ע היא היתה טוענת דאין גנאי לה כ"כ וא"כ גם לענין זה נימא דהיתה טוענת ממשפחת דורקטי אני וע"כ דגם זה גנאי היא לה ושוב הוי בכלל אמתלא מבוררת

לבטל השידוך אך כת"ה הביא משו"ת שו"מ מהדורא ג' סי' רע"ג שכ' דא"א להקל בזה שיהי' מותר לגרשה בע"כ דהוו ס' חרם ולשי' כמ"פ חרם ד"ת ואף לשי' הנובי"ת דחרם הוי רק ד"ק אפ"ה אזלינן בספיקו לחומרא עיי"ש ובאמת רוה"פ ס"ל דס' חדר"ג לקולא והראי' שכ' הנוב"י דלאותן שלא קיבלו בעצמם החרם הוו רק ד"ק ואזלינן בספק לקולא, וע' בר"ן ריש מגילה לענין ס' מוקף חומה דאזלינן בס' לקולא אף דהוי ד"ק ועיי"ש בב"ח ובר"ן ריש תענית מוכח דמגילה ל"ח ד"ק, ובאמת יש להעיר מש"ס מגילה ד"ה דפריך הש"ס ארבי דנטע בפורים והא אסור במלאכה ומשני רבי בר ארביסר הוי ונטע בחמיסר, ופריך הש"ס והא חזקיה קרי בטבריא בי"ד ובט"ו וקשה לי כמו דמסיק הש"ס דמלאכה אסור רק ממנהגא ובנטיעה של שמחה אין חוששין למנהגא א"כ י"ל נהי דלס"ד דאסור במלאכה מדינא א"כ גם נטיעה של שמחה אסור כמו ביו"ט מ"מ הכא טבריא באמת הוי ס' מוקף חומה כמפורש בש"ס ומפורש בר"ן דבעיירות המסופקת מדינא סגי בקריאה בי"ד לחוד ועל ט"ו הוו סד"ר ולקולא כנודע מה שהעיר המלמ"ל מהא דס' תרי כסא קמאי בעי הסיבה עכ"פ הא מפורש בר"ן דעיקר הקריאה הוא בי"ד ורק ממדת חסידות קורין גם בט"ו בלי ברכה א"כ אף א"נ דממדת חסידות גם במלאכה מחמירין בשני הימים עכ"פ כמו דלמסקנא דאיסור מלאכה הוי רק ממנהגא מותר בנטיעה של שמחה ה"ה ביום ט"ו דהאיסור אינו רק ממדת חסידות י"ל דלענין נטיעה של שמחה לא החמירו על עצמם וצ"ע כעת עכ"פ חזינן דגם בס' חרם יש הרבה מקילין ואף אי יהיבנא לי' להשו"מ כ"ז באשה אחר נישואין אבל לענין שידוכין י"ל כיון שהוא שינוי מרוב נשים דעלמא וכפי המובן הוא דבר שמקפידין עליו בוודאי דחשיב כמו מום במקח דדוקא אחר הנישואין אף בהתנה ע"מ שאין עליה מומין מ"מ בכנסה ובעל סתם אמרי' דמחל לתנאי ועכ"פ הוו בגדר ס' א"א כמפורש בכתובות דע"ג ואה"ע סי' ל"ט וממילא כיון דמחמירין לענין איסור א"א דאינה יוצאת בלי גט שוב א"א להקל לגרשה בע"כ כנודע מסברת כמ"פ שכ' בהא דמקילין בס' ביצת נבילה אף דלגבי התרנגולת הוי ס' ד"ת הטעם משום דהד"ת והדרבנן הם בתרי גופי אבל בחד גוף כמו הכא דדנין על האשה שפיר אמרי' כיון דצריכה גט שוב א"א להקל גם לגרשה בע"כ:

ב) ואף להפוסקים שהעלו דהיכי שמזדמן ביחד ס' על ד"ת ודרבנן מקילין לענין הדרבנן וראייתם מהא דמקילין ברדמ"ת לתלות במכה שא"י אי מוציא דם ע' שעה"מ פ"י ממקוואות ובחוו"ד אמ"ב יו"ד סי' קפ"ז מ"מ י"ל דוקא אחר הנישואין כיון דצריכה גט ט"כ דלא מחזיקין אותה בכלל מום במקח שפיר מחמירין גם לענין לגרשה בע"כ אבל קודם נישואין שפיר אף במום כל דהו נוכל לבטל הקשר וע' שו"ת עט"ח סי' כ"ו שכ' דאף

החולקים על הרא"ש בהמירה אחות המשודכת כ"ז בנעשה הקלקול אח"כ דאז צריכין לבוא לסברת אומדנא י"ל דבתלוי בדעת שניהם ל"מ אומדנא ואפ"ה דעת הרא"ש דזה חשוב בכלל אומדנא גדולה המועיל אף בתלוי בדעת שניהם או משום ועדיין לא נשאה מהני אומדנא אף בתלוי בדעת שניהם שלא יצטרך לגמור המקח וכמ"ש בנובי"ק חיו"ד סי' ס"ט אבל בנודע שהקילקול הי' עוד קודם השידוך ורק שלא ידע מזה והוא דבר דלא שכיח דל"ש לומר בזה דהו"ל להתנות דבכה"ג הא אין אנו רוצין לדון בזה מכח אומדנא רק מכח מום במקח בכה"ג שפיר מתבטל השידוך עיי"ש א"כ לפ"ז בנ"ד כיון דעכ"פ רוב בני אדם מקפידין על זה וכפי הנראה יש בזה ריעותא לכמה דברים והוא דבר דלא שכיח כלל דבכה"ג אמרי' יש אונס בגיטין כמ"ש בתוס' כתובות ד"ג א"כ בוודאי דיוכל לבטל הקשר ובפרט אם טוען מאיסה עלי מכח זה בוודאי דחשיב בכלל אמתלא מבוררת ושוב א"צ לישבע שמאיסה עליו דבאמתלא מבוררת א"צ לישבע וע' בר"מא סי' רכ"ח ובש"ך ס"ק נ"ו שם דאף לשי' הסוברים דבטוען מאוסה עלי אין כופין אותה לקבל גט מ"מ כ"ז שלא נשאה יוכל לבטל הקשר בטענת מאיסה עלי לכ"ע וע' שו"ת מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' מ"ח שהביא סמוכין לזה מב"מ די"ד ביצא עליו עסוקין דכ"ז שלא החזיק לגמרי יוכל לבטל המקח עיי"ש:

לכן בזה לא מבעיא אם יתברר הדבר שאין לה סדר נשים בוודאי דחשיב אמתלא מבוררת ואם יטעון מאיסה על' יהי' נאמן ואף אם ליכא בירור שאין לה סדר נשים מ"מ יוכל החתן לטעון שמחמת הקול לחוד מאיסה עליו וכמ"ש בשו"ת שבות יעקב דבשביל קול לחוד יוכל לומר מאוס עלי וכ"ה בכנה"ג אה"ע סי' נ' ובפרע דבנ"ד הרי אפשר לברר ע"י רופא בכה"ג לכ"ט חוששין לקולא לענין שיהי' מוכרח לברר כמפורש בכתובות דכ"ו דבשביל קול מורידין עד שיתברר ועיי"ש ברש"י ותוס' שכ' דנהי דקול ל"ח עוררין אפ"ה צריכין לברר וע' שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' כ"ד שכ' דשו"ב שאינו רוצה לעמוד על נסיון יש ראי' ששכח הלכות שחיטה והביא ראי' מדברי הרמב"ם שכ' גבי סוטה דאם אינה רוצית לבוא ולהשקותה חשובה כמודית שנטמאה עיי"ש א"כ ה"ה הכא מזה גופא שצד הכלה אינם רוצים לברר מוכח שהקול אמת ע"כ הדבר ברור דאם טוען מאוס עלי מכח זה דחשיב אמתלא מבוררת וממילא כ"ז שלא יברר צד הכלה ע"ו רופא מומחה שהקול שקר יוכל החתן לבעל הקשר אך כ"ז לענין פטור החרם וקנס אכן לענין הוצאות כבר כ' בשו"ת שבות ועקב ח"ג סי' קי"ז דאף בחוזר ע"י אמתלא מבוררת אפ"ה מחויב להחזיר לצד השני כל הוצאות כמה שיברר השני שהוציא הוצאות הכרחים דאילו בהוציא דבר שאינו רגיל פטור ע' חו"מ סי' י"ד ובסי' קפ"ב בט"ז שם ובסי' קפ"ג עיי"ש וסברתו דאונס

ל"מ למיפטר מהוצאות וע' בפת"ש חו"מ סי' י"ד שהאריך בזה ונהי דבנ"ד די"ל דחשיב כמו מום במקח י"ל דבכה"ג פטור אף מהוצאות כמפורש בח"מ סי' רל"ב דהוליכו למקום אחר בידיעת המוכר דצריך המוכר עוד לשלם להלוקח שכר ההליכה אפ"ה בנ"ד דל"ח בכלל מום ברור ורק דהעליתי דחשיב עכ"פ אמתלא מבוררת לענין שיהי' יוכל נטעון מאוס עלי אבל עכ"פ קשה להפסיד להשני ההוצאות ונהי דחשוב בכלל ס' בחיוב מ"מ כיון דדמי להוציא על פיו שוב א"א להפסידו ההוצאות זולת בטענה ברורה והדבר דומה להא דחו"מ סוסי' ל"ט ובסמ"ע שם גבי הבטיחו להלוות לו ואח"כ חזר בו דחיוב להחזיר לו שכר כתובת הסופר ועיי"ש בנה"מ והבן ע"כ אם יברר צד הכלה ההוצאות ההכרחים יתחייב החתן לשלם ואז יהי' בידו לבטל קשר ויופטר מהחרם ומן הקנס כנלע"ד בס"ד לדינא:

א' ויקהל תרע"א ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן עט

להרב הה"ג חו"פ בנש"ק כקש"ת מ' מנשה מארילס שליט"א האבד"ק ראפשיץ יצ"ו.

בדבר שאלתו באשה אחת שהיתה טיקערין במרחץ ונסעה משם על איזה ימים ונכנסה בת הבלן להמרחץ לשמש בשימוש הנ"ל וכעת באה הטיקערין בחזרה ורצונה לחזור לעבודתה ובת הבלן אומרת שמאז ומקדם היתה היא משמשת בשימוש הלז ורק מחמת העדר הבריאות נתנה רשות להטיקערין שתשמש בזה עד שתשיב לבריאותה ולכן רוצית כעת בת הבלן לחזור לזה השימוש והטיקערין אומרת כי בת הבלן מחלה לה השימוש לחלוטין וחוץ לזה טוען הבלן כי שימוש זה מגיע לו ובידו ליתן זה השימוש למי שירצה זה תורף הטו"ת:

א) הנה בגוף הדבר זה פשוט דהשתמשות הלז לא שייך להבלן בעל המרחץ רק המנהג בכל ערי ישראל שממנים ע"ז אשה כשרה ובקיאה להשגיח על זה ובענינים כאלו הדבר תלוי בראות עיני הרב והבד"צ דמתא ואם המה רואים כי יותר יוכשר שיהי' שמה אשה זרה משגחת על הטבילה ולא בת הבלן אז פשיטא שרשות בידם ליתן המשרה הלז למי שיוכשר יותר בעיניהם כי זה לא דמי לחזקת שו"ב או ש"ץ רק הוא כפועל בעלמא ואם רואין שאינה מתנהגת כשורה יכולין לסלקה אף תוך הזמן וכהא דאיתא ברמ"א סי' תכ"א וע' שו"ת ד"ח יו"ד ח"ב מ"ש בזה ובאמת כדמות ראי' מתוס' יומא די"ב דכ' דמסתברא דתלוי במלך ואחיו הכהנים עיי"ש אולם בגוף הדבר אי שייך בזה חזקה הרי לא מצינו בשום מקום שיהי' זכר מזה אכן כבר כ' הח"ס בסו' ס"א ובסי' קי"ח דמי שהוחזק באיזה דבר והי' לו ריוח מזה ואח"כ השני חוטף ממנו דבר זה ועי"ז נדחה הראשון לגמרי מריוח

זה דהוי בכלל גזל ונהי דמושיב אדם חנות בצד חנותו של חבירו אפ"ה היכי דהראשון נדחה לגמרי מעסק זה אסור ודמיא להא דמרחיקין מצודות הדג ובפרט דבמידי דאומנתו בכך גם במציאה שייך דין דעהמב"ח עיי"ש וע' שו"ת ד"ח חו"מ ח"ב סי' מ"ה שכ' בשם הג' ישי"ע ז"ל דבכל דבר שהוא מחיית חבירו אסור להשיג גבול אולם בנ"ד שיש הכחשה שבת הבלן אומרת שנתנה לו רשות רק לזמן והטיקערין אומרת שלחלוטין נתנה לה:

ב) הנה נודע מ"ש בהג"ה חכמת שלמה דמידי דהוו רק תקנת רגמ"ה ליכא חיוב שבועה בהכחשה דל"ח בכלל כפירת ממון אולם בספר משמ"ש העלה דחזקת האורנדע דהוי ממון גמור שייך חיוב שבועה אבל בנ"ד אין מבורר אי שייך בזה ענין חזקה ואף דעכ"פ אסיר להשיג גבול על דבר שהוא מחיית חבירו אבל עכ"פ תו ל"ח בכלל כפירת ממון ואף א"נ דגם בזה שייך ענין חזקה ויש בזה חיוב שבועה מ"מ כ"ז אם האשה שהחזיקה עד עכשיו במשרה הלז היתה משמשת גם כעת ורק שבת הבלן היתה תובעת להחזיר לה השימוש הנ"ל מפני שמחלה לה השימוש רק לזמן אז הי' מקום לומר דבת הבלן אינה נאמנת להוציא מחזקתה של הטיקערין וע' שו"ת מהרא"ל סי' ל"ה להג' מפלאצק ז"ל שכ' בענין שהטילו גורל על בתים ששכרו וטוען א' שהי' הגורל רק לזמן דלא מהימן להוציא את חבירו היושב בהבית משום דבסתמא אמרי' דהגורל הי' על עולם עיי"ש א"כ ה"ה הכא האשה המוחזקת היתה נאמנת שנתנה לה השימוש לחלוטין ורק שהיתה צריכה עכ"פ ליתן תק"כ אבל בנ"ד דבת הבלן הוא כעת מוחזקת בשימוש הלז נהי די"ל דגם בת הבלן ל"ח מוחזקת דכל הריוח הוא מדבר שאין בו ממש מ"מ עכ"פ הטיקערין חשיבה תובעת ובת הבלן הוי נתבעת א"כ א"א להוציא ממנה בשבועה ואף דכ' בשו"ת מהרא"ל שם דבשכר חזקת חבירו אינו נאמן לומר שהי' ברצון חבירו ובספר משמ"ש בסי' רל"ז כ' דאף בשבועה לא מהימן מ"מ י"ל שאני התם דמחילה הוי טענה גרוע והרי קיי"ל דמחילה אינו נאמן רק במינו דפרעתי ע' חו"מ סי' פ"ב דלחד שיטה בטוען מחלת לי השטר המלוה גובה בלא שבועה וע' בחו"מ סי' פ"ז לענין טוען מחלת לי השבועה ועיי"ש בהג"ה אמ"ב א"כ שפיר בטוען מחלת לי החזקה הוי כאנן סהדי שמשקר אבל הכא דבת הבלן היתה משמשת מאז בזה וגם לפי דברי הטיקערין ניתן לה שימוש זה מיד בת הבלן א"כ שוב י"ל דבת הבלן נאמנת לומר שלא מחלה רק לזמן ולפ"ז שוב יש צד ספק לומר דבת הבלן א"צ אף לישבע כיון שיש ס' אי שייך בזה חזקה וממילא א"נ דליכא בזה דין חזקה נהי דנימא דשייך בזה דין עהמב"ח דבמידי דאומנתו בכך גם במציאה שייך עהמב"ח אבל עכ"פ ליכא בזה חיוב שבועה ודמי לכפירת מש"פ דפס"ק הנה"מ בסי' ר"ד דליכא בזה חיוב שבועה ובס' מחויב שבועה אין להשביע כמ"ש בש"ך

סי' פ"ז סק"י וגם תפיסה ל"מ בס' מחויב שבועה כמ"ש בש"ש ובקצה"ח ונה"מ סי' פ"ז ומכ"ש להוציא בודאי דא"א ע"י שבועה עכ"ז נלע"ד דיש להטיל קב"ח על בת הבלן אם באמת לא נתנה השימוש הלז להטיקערין לחלוטין כנלע"ד בס"ד לדינא:
ב' נשא עתר"ל ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן פ

לכבוד הרב הגאון המובהק פאר הדור המפורסי' וכו' כקש"ת מ' דובעריש הכהן ז"ל אבד"ק ראווא יצ"ו.
בדבר פלפולו על מ"ש המנ"ח מצוה י' ומצוה ל"א בקטן שלא הביא ב"ש בתחילת הלילה ואח"כ באמצע הלילה הביא ב"ש ואכל מצה קודם שהביא ב"ש דיצא במה שאכל בשעה שהי' מחויב מדרבנן שיהי' פטור לגמרי אף לענין שיהי' יוצא יד"ח המצוה מה"ת וחילו עפ"י שיטת הר' טובי' מווינא דיוצא בקידוש מפלג המנחה מטעם דע"י שמחויב מדרבנן יצא יד"ח קידוש ד"ת וה"ה הכא וכן הביא הוכחה מקטן שהגדיל בין שני הפסחים דפסק הרמב"ם דאם עשה בראשון פטור מפ"ש אף דבראשון לא הי' מחויב רק מדרבנן וע"כ דע"י שמחויב מדרבנן וצא ג"כ יד"ח המצוה מה"ת ועל זה כ' כהדר"ג דדוקא מי שמוזהר בלא תסור אז י"ל דכיון דמחויב מדרבנן וישנו בלא תסור ממילא חשיב כמחויב מה"ת אבל קטן דאינו מוזהר בלא תסור בוודאי דאצלו ע"י חיוב דרבנן ל"ח כמחויב מה"ת עכת"ד:
א) הנה באמת כבר הרגיש בדבריו בשו"ת נוב"י בהג"ה לבנו הג' ז"ל בדבר הסתירה מתוס' קידושין שכ' דנשים מברכות אמעשהז"ג וראי' מסומא דיוכל לברך אף שפטור ממצות אולם בתוס' מגילה מבואר דסומא מדרבנן חייב במצות וממילא ליכא ראי' מסומא לנשים וכבר הרגישו בזה בתוס' ר"ה דל"ג אולם הנוב"י כ' להעיר דעיקר הטעם דמברכין אדרבנן הוא רק משום לא תסור וכמפורש בשבת דכ"ג וממילא בסומא דליתא בלא תסור אמאי יוכל לברך ואפ"ה חזינן דסומא יוכל לברך אעפ"י דפטור וא"כ ה"ה בנשים עיי"ש אולם אכתי דברי התוס' בר"ה שם צ"ב אך באמת צדקו דברי התוס' דכבר כ' בתוס' ר"ה שם דאין להביא ראי' מהא דקטן יוכל לברך משום דקטן אינו מוזהר בלא תשא א"כ לפ"ז ממנ"פ ליכא ראי' מסומא לנשים דא"נ כשיטת הפמ"ג דסומא חייב במצות ל"ת א"כ ישנו ג"כ בלא תסור ושפיר חויב לברך וא"נ דפטור גם ממצות ל"ת א"כ אינו מוזהר ג"כ בלא תשא ושוב ליכא אצלו איסור מכח ברכה שא"צ אבל נשים דמוזהרות בלא תשא שפיר י"ל דאסורות לברך אולם לשי' הבשמים ראש דאף להסוברים דסומא פטור גם ממצות ל"ת אפ"ה באותן מצות שגם נכרי חייב בוודאי דגם סומא חייב

וא"כ לשי' המלמ"ל בהלכות מלכים דנכרי מוזהר על שבועה דהוי ברכת השם ומכ"ש דמוזהר על הזכרת ש"ש לבטלה וא"כ לשיטה זו דפטור ממצות ל"ת א"כ בוודאי דאינו מוזהר בלא תסור ובלא תשא מוזהר דנא גרע מנכרי ואפ"ה סומא מותר לברך וע"כ דיכול להכניס א"ע לידי חיוב א"כ ה"ה בנשים ונשמע דא"נ דסומא חייב בלא תסור לא יהי' ראי' מסומא לנשים אבל א"נ דסומא פטור מלא תסור ובנא תשא בוודאי דחייב ואפ"ה מותר לברך שוב יהי' ראי' מסומא לנשים יצא דדבר זה תלוי במחלוקת ולפ"ז י"ל במה שהשיג בשו"ת ח"צ בנוספות על שיטת הר"ת מריש סוכה גבי הילני המלכה שישבה בסוכה פסולה ולא אמרו לה חכמים דבר וא"נ דנשים מותרות לברך אמעששהז"ג בוודאי דהיתה מברכת וא"כ אמאי לא אמרו לה דבר אחרי שישבה בסוכה פסולה והיתה מברכת ברכה לבטלה וע"כ נשמע דנשים בלא"ה אסורות לברך אמעשהז"ג עיי"ש וכן הרגיש בהג"א סוכה דמ"ב בהא דאשה מקבלת מיד בנה דנשים אסורות לברך עיי"ש ולפמ"ש ז"א דכבר כתבתי דזה תלוי בפלוגתא אי סומא פטור מלא תסור או חייב בלא תסור ונמצא דיש בזה סוגיות חלוקות יצא דצדקו דברי כה"ג דגבי קטן שאינו מוזהר בלא תסור אצלו ל"ש לומר דמחויב מדרבנן והי' כמחויב מה"ת:

ב) **אולם** יש להעיר מרש"י ברכות דמ"ח שהביא שיטת בה"ג דמי שאכל כזית אינו מוציא למי שאכל כדי שביעה ורש"י כ' דלעולם מחויב מדרבנן מוציא לד"ת ורק קטן אינו מוציא לגדול הואיל דקטן ל"ח אף בר חיוב דרבנן כיון דרק אביו מחויב לחנכו וצ"ע לכאורה אמאי לא כ' רש"י בפשיטות דבשלמא] גדול שהוא בר חיוב מדרבנן וישנו בלא תסור שפיר חשיב מחויב מה"ת אבל קטן דאינו בלא תסור שפיר ל"ח בר חיוב מה"ת ונשמע ע"כ דרש"י ז"ל לית לי' סברא זו ולכך נדחק רש"י לפרש דקטן ל"ח אף בר חיוב מדרבנן ונשמע מדברי רש"י ז"ל דלא כסברת כה"ג. אולם באמת מדברי רש"י הנ"ל נשמע ג"כ דלא כסברת המנ"ח והסברא י"ל דדוקא בקידוש מפלג המנחה עכ"פ הוי בר חיוב מדרבנן ואח"כ יהי' מגיע זמן חיוב ד"ת ונודע דמחוסר זמן ל"ח דשלב"ל משום דזמן ממילא קאתי א"כ שפיר י"ל דבכה"ג ע"י החיוב דרבנן יוצא ג"כ יד"ח המצוה מה"ת וכה"ג מצינו בש"ס ב"מ דע"א דקטן דאתי לכלל שליחות יש לו זכיה עכ"פ מדרבנן וכן מצינו בש"ס גיטין דפ"ה דחוץ מקדושי קטן הוי שיור דחשיב בר הויה וכה"ג כ' בתוס' גיטין דכ"ג דקטן חשיב בר כריתות הואיל דלכשיגדיל והי' בר כריתות עיי"ש אבל בנידון דהמנ"ח בקטן כ"ז שלא הביא ב"ש לשי' רש"י הנ"ל דל"ח אף בר חיוב מדרבנן ורק דאביו מחויב לחנכו בכה"ג שפיר י"ל דחשיב כעשה מצוה בשעת פטור דאינו פוטרו אשעת חיוב וכהא דמבואר בר"ה דכ"ח בכפאו לאכול מצה ובטו"א שם וז"ב ודו"ק:

ג) **עוד** ראיתי לכה"ג שהביא דברי הלח"מ בהחו"מ דחמץ על טבל ל"ח כולל והעיר כת"ה דאם אפאו קוה"פ חשוב כולל כשקדש היום והביא ג"כ דברי שו"ת רעק"א סו' ס"ה שכ' כן דבכה"ג חשוב כולל אולם כ' כת"ה דעיקר הא דמועיל אפיה קוה"פ ול"ח בכלל מצה ישינה הוא רק משום דזמן ממילא קאתי וכ"ז היכי דאם יהי' נאפה בליל פסח ג"כ יהי' יכול לצאת בו יד"ח המצוה אז שפיר גם בנאפה קוה"פ מהני לצאת בו יד"ח המצוה משום דזמן ממילא קאתי אבל הכא במצה של טבל דאם יהי' נאפה בליל פסח ויתחמץ אז הרי לא יהי' יכול לצאת בו יד"ח המצוה כיון דאז ל"ח עוד בגדר כולל כיון דשאר החמוצים כבר נאסרו משקידש היום וא"כ במצה של טבל אף בנאפה קוה"פ נהי דאז חשיב כולל כשקידש היום מ"מ א"א לצאת בו יד"ח המצוה הואיל דנאפה קוה"פ וחשיב מצה ישינה וחשיב בכלל תעשה ולא מן העשוי עכת"ד כה"ג באמת לבבי לא כן ידמה דאף אי יהיבנא לי' לכה"ג דבכה"ג ל"מ בנאפה קודם לפסח אבל עכ"פ זה ברור בעיני דעכ"פ בע"פ בזמן שחיטת הפסח אז בוודאי מועיל האפיה וא"צ לבוא אז לטעם דזמן ממילא קאתי והרי מצינו לענין סוכה דרק קודם ל' בעי בפירוש לשמה או לחדש בה דבר אבל בתוך ל' סתמא לשמה קאי וע' במנ"ח מצוה י' מ"ש לפלפל לענין מצה ישינה וא"כ בע"פ אחר זמן שחיטת הפסח בוודאי דאז חשיב ג"כ זמן אפיית המצה וא"ל לומר בזה משום דממילא הזמן קאתי רק דבאמת בער"פ אחר חצות כבר חשיב זמן אפיית המצה וראי' לזה מדחזינן דבפסח שחל בשבת אופין המצות מער"פ ועכצ"ל דכיון דאסור לאפות בשבת שפיר חשיב זמנו מער"ש וכמ"ש כה"ג בתוס' מנחות דנ"א ודצ"ה וממילא לפ"ז נשמע דבער"פ אחר שחיטת הפסח שפיר חשוב זמנו וא"כ תיקשי בהא דפסק הרמב"ם בסתם דא"י במצה של טבל ולשי' הלח"מ הטעם משום דחמץ טל טבל ל"ח כולל ותיקשי עכ"פ בפסח שחל בשבת דאז הרי אופין מער"ש ובכה"ג דאסור לאפות בשבת בוודאי דבער"ש חשיב זמנו אף בלי הסברא דזמן ממילא קאתו וא"כ בכה"ג דאופין קוה"פ שוב חשוב כולל כשקידש היום ושוב הו"ל להרמב"ם ז"ל לחלק דפסח שחל בשבת דאז אופין המצה מער"פ ואז הוי כולל שפיר יוצאין במצה של טבל ומדחזינן דהרמב"ם אינו מחלק בכך עכצ"ל דכוונת הש"ס בפסחים שם דנקט מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ הכוונה שבשעה שחל המ"ע דבערב תאכלו מצות אז בעי אם יהי' נתחמץ שיהי' יוכל לחול האיסור חמץ וא"כ ל"מ כלל מה שאפאה קוה"פ אף דאז י"ל דהוי כולל כיון דבשעה שקדש היום נאסרו שאר החמוצים אפ"ה ל"מ כיון דגזה"כ דבעי שיהי' יכול לחול האיסור חמץ באם יתחמץ בליל פסח בשעה שחל המ"ע דבערב תאכלו מצות ובכה"ג שנתחמץ בליל פסח הרי ל"ח כולל כיון דשאר החמוצים כבר נאסרו משקידש היום ושפיר א"י

במצה של טבל בכל ענין בין בחל בחיל בין בשבת וצדקו דברי הלח"מ דחמץ על טבל לא יוכל לחול משום כולל ואזדא דברי כה"ג וז"ב ודו"ק:

ד) **אולם** בגוף סברת הלח"מ דחמץ על טבל ל"ח כולל כבר העירותי במק"א דא"כ אמאי נדחק הש"ס לאוקמה הברייתא דקתני דא"י במצה של טבל דוקא כר"ש הרי כיון דל"ח כולל גם לדידן לא יכול האיסור חמץ לחול אך באמת י"ל דבאמת גם הרמב"ם פסק כהך ברייתא ולשי' הלח"מ הטעם דחמץ על טבל ל"ח כולל אך כבר העירו דחמץ חשיב מוסיף מכח ב"י ורק שכ' דהש"ס דקאי לר"ש ניחא הואיל דלחד שיטה בתוס' כריתות דכ"ג ר"ש אף מוסיף ל"ל ובפרט דכבר העור המנ"ח די"ל דבטבל שנתחמץ ליכא ב"י דל"ח לך וכהא דא"י באתרוג של טבל ונהי דכ' המנ"ח די"ל כיון דטבל מותר בהנאה שוב חשוב עכ"פ בכלל גול"מ מ"מ כבר הבאתי במק"א דברי הירושלמי דבקדשים שקע"א ליכא ב"י אף לרבנן וכוונת הדברים ביארתי דבשלמא בישראל שקע"א על חמצו של עכו"ם שפיר עובר כיון דנכרי אין לו קנין עצום בשום דבר וכמ"ש הרשב"א ריש כתובות דנכרי ל"ל חזק"מ שפיר הישראל עובר בב"י אף ע"י זכות אחריות אבל הקדש דחשוב ממון גמור של ההקדש בכה"ג כיון דההקדש יש לו זכות גמור בהחמץ שפיר אין הישראל עובר ע"י זכות של אחריות דזכותו חשיב טפל לגבי זכות ההקדש וכמ"ש כה"ג בתוס' זבחים ד"ו ויומא ד"נ דבטל זכות שאר הכהנים לגבי זכותו של כה"ג וא"כ ה"ה הכא דבאמת הדבר הוא שלו ורק דאמרי' דל"ח שלו בשביל חלקו של כהן וא"כ איך אפשר לומר דיעבור מכח גול"מ ז"א דכיון דהוחלטנו דל"ח שלו רק של הכהן א"כ בטל זכותו מכח גול"מ לגבי זכותו של הכהן ושפיר אינו עובר בב"י ושוב ל"ח מוסיף אולם לשי' הרמב"ן ז"ל דיוצאין באתרוג של טבל משום דיוכל להפריש עליו ממק"א ושוב יש ב"י ואכתי י"ל דחשוב מוסיף. והנה מפורש בש"ס פסחים דל"ג דל"מ הפרשה מטבל שנתחמץ משום דל"ח שי"נ וא"כ י"ל הכא שנתחמץ ל"מ הפרשה ממק"א כיון דנהי דע"י ההפרשה יפקע האיסור טבל מ"מ הרי יחול האיסור חמץ ושוב לא יהי' שי"נ וכיון דלא יועיל הפרשה שוב ליכא ב"י אולם לשי' הר"ש פ"ג מתרומות דלר"ש א"צ שי"נ רק בת"ג וא"כ הכא הרי מבואר בברייתא דאף בכבר הופרש ת"ג ג"כ אינו יוצא ולכן פריך הש"ס שפיר דלר"ש אמאי אינו יוצא הרי חשוב מוסיף מכח ב"י ול"ש לומר דליכא ב"י בטבל משום דל"ח לך ז"א דהא יוכל להפריש ממק"א כיון דלר"ש בשאר מעשרות א"צ שי"נ ועל זה משני הש"ס שפיר כיון דקאי לר"ש ור"ש לשיטתו הרי גם מוסיף ל"ל וראי' מהאוכל נבילה ביוהכ"פ פטור ולשי' השאג"א חשוב מוסיף ולדידן שוב י"ל דא"י במצה של טבל מתרי טעמי דכולל ל"ח וכסברת הלח"מ ורק דאכתי הי' מקום לומר דיחול איסור חמץ מכח

מוסיף ע"י ב"י אך באמת גם זה אינו כיון דלדידן גם בשאר מעשרות בעי שי"נ ושוב ל"מ ההפרשה ושוב ל"ח לך ושוב ליכא ב"י וא"כ לפ"ז אדרבה לדידן בוודאי ניחא הא דא"י במצה של טבל רק עיקר ס"ד דהש"ס דיחול איסור חמץ הי' רק לר"ש דס"ל דבשאר מעשרות א"צ שי"נ ושוב חמץ הי' חשיב מוסיף מכח ב"י לכך מוכרח הש"ס לאוקמה כר"ש והכוונה דגם מוסיף ל"ל אבל לדידן בוודאי ניחא משום דל"ח כולל ולא מוסיף ומיושב הכל בס"ד ודו"ק:

ה) **והנה** כה"ג פלפל ליישב דברי הרמב"ם שכ' דהא דחמץ אסור בהנאה הוא מלא ואכל ותמהו עליו הא הרמב"ם פסק כר"א לענ"ד י"ל דבאמת כבר נודע דברי הירושלמי בהא דפריך לר"א והרי חדש ומשני התם שאני דיש היתר לאיסורו והכוונה דלא ילפינן מנבילה רק איסור חפצא כמו נבילה אבל בדבר שיש הותר לאיסורו ותלוי בזמן חשיב רק איסור גברא ולא דמי לנבלה והנה איסור חמץ אי חשוב איסור חפצא או איסור גברא י"ל דתלוי בפלוגתא דכבר כ' בתוס' קידושין דכ"ט דמה"ט מילה ל"ח מעשהז"ג לפי שמיום ח' אין לו הפסק ונשמע דגם בדבר שלא הי' נוהג עד לזמן ידוע ורק שמאותו זמן ואילך עוד לא נפסק לא מיקרי בכלל תלוי בזמן ולפ"ז י"ל דלמ"ד חמץ שעה"פ אסור מה"ת חשוב כאינו תלוי בזמן ושוב הוי כאיסור חפצא ושפיר אפשר לדמותו לנבילה ושפיר יש ללמוד איסור הנאה בחמץ מלא תאכל הואיל דגילתה רחמנא בנבילה דשרי בהנאה מכלל דבעלמא לא תאכל איסור הנאה במשמע אבל הרמב"ם לשיטתו דפסק לאחר זמנו כר"ש דחמץ אחה"פ מותר מה"ת ושוב ל"ח רק איסור התלוי בזמן ול"ח טפי מאיסור גברא ושוב לא דמו לנבילה ושפיר נהי דפסק בר"א דל"ת איסוה"נ במשמע אפ"ה א"א לומר דהאיסור הנאה בחמץ מלא תאכל הואיל דלדידי' חמץ ל"ח רק איסור גברא א"א לדמותו לנבילה ושפיר בעי קרא מיוחד לאיסור הנאה בחמץ וז"ב:

ו) **באופן** אחר י"ל שיטת הרמב"ם הנ"ל וגם עפ"י דברי ירושלמי הנ"ל דנא ילפינן מנבילה רק באיסור חפצא אבל במידי דיש היתר לאיסורו דל"ח רק איסור גברא לא ילפינן מנבילה וא כ לכאורה תיקשי לדידן דקיי"ל דחמץ שעה"פ מותר א"כ ל"ח רק איסור גברא ושוב איך אפשר ללמוד מנבילה אך באמת כ' המפורשים דרק א"נ דחמץ של נכרי ג"כ אסור בהנאה וחזינן דגם בחמץ של. עכו"ם דלא הקפידה התורה עליו שיהי' מבוער מן העולם ואפ"ה אסור בהנאה וע"כ דהתיעוב אינו מונח על החפץ ול"ח רק איסור גברא אבל למ"ד חמץ של נכרי מותר בהנאה ע"כ הטעם דרחמנא לא אסרה רק חמץ כזה שהקפידה התורה עליו שיהי' מבוער מן העולם א"כ ט"כ דחמץ של ישראל חשיב בכלל חפץ מתועב והנה מפורש בירושלמי פלוגתא אי חמץ של נכרי אסור בהנאה

וכ' המפורשים דד' יוחנן דס"ל חמץ בנו"ט סובר ג"כ דחמץ של נכרי מותר בהנאה א"כ י"ל דסוגיא דידן קאי לר"י דסובר חמץ של נכרי מותר בהנאה וע"כ דסובר דחמץ חשוב איסור חפצא ושפיר אפשר ללמוד מנבילה ושפיר קאמר הש"ס דיש ללמוד איסור הנאה בחמץ מלא תאכל אבל הרמב"ם ז"ל דפסק חמץ של נכרי אסור בהנאה ושוב חמץ ל"ח רק איסור גברא ושוב א"א ללמוד מנבילה ולכך יליף לה מלא יאכל וז"ב בס"ד ודו"ק עוד העיר כהדר"ג לענין נ"ח דבחול דהחשש משום שמא יפשע אז אף באין נו שמן אחר אסור להדליק ובשבת דהחשש שמא תכבה ולא יוכל להדליק אז באין לו שמן אחר מותר להדליק והביא דברי השאג"א שדחה דברי הר"י ריש ברכות דבליכא חשש איסור בקו"ע לא מבטלין מצוה עכת"ד לפלא שלא הביא מדברי הפנ"י שבת דכ"א שכ' דבחול באין לו שמן אחר מותר להדליק משום דא"א להניח את הוודאי ולתפוס את הספק עיי"ש:

ז) **עוד** ראיתי לכה"ג שהעיר בהא דכ' בתוס' ביצה די"ז דאף א"נ דאין קמחו נאסר אפ"ה בעי הקנאה הקמח וכ' בר"ן הטעם משום דאל"כ י"ל שליח של אדם כמותו והעיר בשעה"מ דהא י"ל אשלד"ע וכ' דכיון דהשליח לאו בר חיובא אף דלר' סמא גם בשליח לאו בר חיובא אמרי' אשלד"ע מ"מ כ"ז באיסור ד"ת אבל באיסור דרבנן לכ"ע ישלד"ע היכי דשליח לאו בר חיובא עיי"ש בפ"ה מיו"ט הלכה ט' וכהדר"ג כ' די"ל דחשיב בר חיובא נהי דעכשיו השליח מותר לבשל מ"מ חשיב בר חיובא כיון דעכ"פ מוזהר שלא לבשל בלי ע"ת והביא ראי' מהא דטבח עי"ש דחייב המשלח מגזה"כ דבטביחה אמרי' ישלד"ע והשתא אי הי' בעי דוקא שיהי' השליח עכשיו בר חיובא א"כ למ"ל קרא לחייבו בטביחה משום דישלד"ע הרי בלא"ה אף א"נ דאשלד"ע אפ"ה חויב משום דהשליח חשוב לאו בר חיובא כיון דהוא לא גנב וע"כ נשמע דלא בעי דוקא שיהי' עכשיו השליח בר חיובא רק כיון דאילו הי' השליח גנב הי' בר חיובא לכך גם עכשיו חשיב שליח בר חיובא ושוב הי' אמרי' אשלד"ע ולכך מוכרח הש"ס לומר דגזה"כ דבטביחה אמרי' ישלד"ע וה"ה הכא עכת"ד כה"ג:

ח) **לפלא** על כה"ג שלא הרגיש שכבר קדמו בכל זה בשו"ת נובי"ק חאה"ע סו' ע"ה בסוף התשובה אולם בטעה"מ פ"ה מגניבה כ' דזה תלוי בפלוגתא דלשי' התוס' ב"מ ד"י דבכהן שאמר לכהן חשוב בר חיובא כיון דאם הי' מקדשה לעצמו הי' מיחייב שפיר נשמע דלא בעי דוקא שיהי' עכשיו בר חיובא אבל לשי' הריטב"א קידושין דמ"ב דאפי' בכהן שאמר לכהן נמי ל"ח בר חיובא כיון דהשתא מיהו אינו עושה איסור וע' במלמ"ל ת"ה ממלוה ולוה מ"ש בזה לענין ריבית עי"ש עיי"ש א"כ לשי' הריטב"א צדקו דברי השעה"מ וז"ב אך בגוף הדבר י"ל לשי' הפמ"ג בפ"כ דרבינא סובר כשיטת האמונת שמואל דבמידי

שאין הנותן מוזהר עליו ל"ש לפ"ע ור' סמא סובר להיפוך ולפ"ז י"ל דכמו בנזיר אסור להושיט כוס יין אף דהמושיט אינו נזיר משום שיוכל לקבל נזירות על עצמו א"כ ה"ה הכא כיון דאם יהי' עירובו נאכל והי' אסור לבשל א"כ עכ"פ שייך אצלו ענין לפ"ע ושוב י"ל דגם לרבינא שייך לומר בה אשלד"ע אך לשי' התוס' ב"מ ד"י דמשום לפ"ע ל"ח שליח בר חיובא אזדא דברינו אך בגוף הדבר אי בטביחה הטעם דחייב המשלח הוא משום דישלד"ע לא כן דעת מהרי"ט עיי"ש שכ' דהתם אין הטעם משום דישלד"ע והראי' דהתם אף בשחטו ע"י קטן ג"כ חייב ורק התם הטעם מטעם פושט ואין חילוק בין פשט בעצמו בין נעשה הפשיעה ע"י אחרים משום דשמירתו עליו וע' בקצה"ח סי' רצ"ב מ"ש בזה וז"ב:

ט) והנה ראיתי לכה"ג שתמה ט"ד הבי"מ שכ' דבשבת ל"ש שליחות מדברי הר"ן הנ"ל דמוכח דגם ביו"ט שייך שליחות הנה באמת בישי"ע סי' תקכ"ז העור ע"ד הר"ן הנ"ל מכח סברא זו די"ל דבשבת ל"ש שליחות משום דהגוף שובת אך בגוף הדבר וי"ל דלפי"מ דאיתא בש"ס ביצה דט"ו דרבא סובר דטעם דע"ת משום כדי שיברור ור"א קאמר משום גזירה שמא יאפה מי"ט לחול א"כ וי"ל דאי הטעם רק משום גזירה שמא יאפה מיו"ט לחול א"כ י"ל כיון דבאמת בשבת ל"ש שליחות א"כ אף אם יאפה ע"י אחר לצורך חול מ"מ לא יהי' המשלח חייב מכח שליחות כיון דבשבת ל"ש שליחות ושוב ל"ש לגזור הואיל דאף אם יאפה ע"י אחר ג"כ לא והי' חיוב ושוב בכה"ג ל"ש הגזירה אבל אי הטעם משום כדי שיברור יש לאסור גם עי"ש דעכ"פ כיון שמבשל בשביל זה שלא הניח ע"ת אכתי שייך החשש ושפיר י"ל דבאמת גם הר"ן מודה דבמלאכת שבת ל"ש לחייב מכח שליחות ורק דקאי לטעמו של רבא דהוי מכח כדי שיברור ולטעם זה גם עו"ש יש לאסור אולם ראיתי בהג"ה אמ"ב או"ח סי' רס"ב שכ' דהיכי דהוי משום גזירה אף עי"ש יש לאסור וזה היפוך דברינו הנ"ל והרבה יש לדבר בזה ולחכם כמי"ב יספיק הקיצור:

בעה"ח ג' משפטים תרל"ה פה"ק בולגרייא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן פא

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' ליבוש הורוויץ ז"ל מוצד"ק לאנציט יצ"ו.

בדבר שאלתו באיש ואשה שדרו יחד ומצאו דם על חלוק שלו וגם על הסדין ורצה מורה א' לומר עפמ"ש הפמ"א דבחלוק שלו לא גזרו דין כתמים וכיון דבחלוק שלו לא גזרו ותולין דמעלמא אתי ממילא יש לתלות גם הנמצא על הסדין מעלמא וכהא דמצינו בש"ע סו' ק"צ דתולין תחתון בעליון וכת"ה דחה דבריו דבשלמא התם למעלה מחגור הטעם דתולין מעלמא ושפיר גם התחתון טהור דכיון דמוכרחים לומר דעברה בשוק של טבחים

שפיר גם התחתון טהור אבל הכא מה דלא גזרו בחלק שלו אין הטעם משום דתולין מעלמא ורק הטעם דכיון שלא בהרגשה אף אם היא מגופה טהורה מה"ת ורק בשאר כתם עכ"פ החמירו חז"ל לטמא אף שלא בהרגשה ובחלוק שלו חז"ל לא גזרו והעמידו על ד"ת דשלא בהרגשה טהורה וממילא על כתם הנמצא בסדין שוב י"ל דטמאה עכת"ד כת"ה:

א) הנה בגוף מ"ש כת"ה דהא דכתם טהור מה"ת אין הטעם משום דתולין מעלמא רק דגזה"כ כיון דהיא שלא בהרגשה אף אם היא מגופה אפ"ה טהורה מה"ת באמת זה תלוי במחלוקת הראשונים ובאמת נסתפק בזה בשו"ת מהרמ"ל אי הא דבעי הרגשה שוי גזה"כ והיינו דאף אם היא בוודאי מגופה אפ"ה טהורה משום דהוי שלא בהרגשה או דנימא דאם הי' יודעין שבא מגופה היתה טמאה אף בלי הרגש ה ורק הא דטהורה בלא הרגישה הטעם משום דיש לתלות מעלמא והתורה לא טומאה על הספק עיי"ש והס"ט הוכיח דבזה פליגי רש"י ותוס' עם הרמב"ם דרש"י ותוס' ס"ל דבוודאי מגופה טמא אף בלי הרגשה והא דבעי הרגשה הוי רק משום דבלא"ה תולין מעלמא אבל לשי' הרמב"ם באמת בכל הכתמים מחזיקין שבא מגופה ואפ"ה טהורה מה"ת כיון דלא הרגישה עיי"ש וי"ל הסברא דכבר תמהו על הרמב"ם שפסק ס' מה"ת לקולא מהא דהוצרכה רחמנא להתיר ס' ממזר ותירצו דהתם בעי קרא להתיר אף בתרתי דסתרי ע' במהרי"ט ובש"ש מ"ש בזה א"כ י"ל דרש"י ותוס' לשיטתם דס' מה"ת לחומרא בכ"מ א"כ שפיר י"ל דבאמת אם הי' יודעין שבא מגופה היתה טמא אף שלא בהרגשה ורק דגילתה התורה עד שתרגיש כדי לידע דבספק ניזול לקולא ולתלות מעלמא דאי לא גילתה התורה מספיקא הוי מחמירין כמו בכ"מ אבל הרמב"ם לשיטתו דס' מה"ת לקולא בכ"מ א"א לומר (דהא דגילתה התורה עד שתרגיש כדי להוציא מספק איסור ז"א דלשיטתו א"צ קרא לזה דהרי אף בלי גילוי דקרא ג"כ לא היתה אסורה מספק כיון דס' מה"ת לקולא ועכצ"ל לשיטתו דהקרא בא לגלות דגם אם היא וודאי מגופה אפ"ה גזה"כ דטהורה שלא בהרגשה וז"ב:

ב) ובזה י"ל בהא דפליגי הפוסקים אי הרגשה הוי דוקא בפתיחת פי המקור או דסגי בהרגשת זיבת דבר לח ועפ"ז י"ל דזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' עה הרמב"ם הנ"ל דלשי' רש"י ותוס' דבוודאי מגופה טמאה אף בלי הרגשה ורק דבעי הרגשה משום דבלא"ה תולין מעלמא א"כ י"ל דאם יש עכ"פ הרגשת זיבת דבר לח א"כ עכ"פ איכא הוכחה שבא מגופה שוב טמאה מה"ת אבל לשי' הרמב"ם דתמיד מחזיקין שבא מגופה ואפ"ה גזה"כ דבעי הרגשה שוב י"ל דהתורה הקפידה דוקא על הרגשת פתיחת פי המקור ונהי דכ' בשו"ת ח"ס בהא דלשי' התה"ד ארגשה ובדקה ולא מצאה טמאה הוי דוקא בהרגישה פתיחת פי המקור ולא בהרגישה זיבת דבר לח לפי שזה אינו מורה על דם מ"מ

י"ל כ"ז בלא מצאה כלל אבל במצאה דם ורק שיש ס' שמא מעלמא לזה שוב מועיל עכ"פ הרגשת זיבת דבר לח למשוי עכ"פ לספק הרגיל שבא מגופה ושפיר לשי' רש"י ותוס' בוודאי בא מגופם טמאה מה"ת אף בלי הרגשה וז"ב ובאמת לפ"ז י"ל בהא דמפורש בנדה דט"ו דלמ"ד ווסת ד"ת בלא בדקה בשעת ווסת אפי' בדקה אח"כ ומצאה טהורה טמאה ולמ"ד ווסת דרבנן דוקא בדקה ומצאה טמאה טמאה וכבר כ' הנוב"י בטעם דמ"ד ווסת דרבנן אף דחזקת ג"פ חשיב חזקה אפ"ה מה"ת חזקת טהרה עדיפא, והנה כבר כ' המהרי"ט והנוב"י דהיכי דנולד ריעותא בחזדמע"ק אזלינן בתר חזקה דהשתא וחילם מתוס' פסחים דצ"א, וא"ר בשעת ווסת עכ"פ נולד ריעותא בהחזקת טהרה אפי' מה"ת ע"ו החזקת ג"פ ושוב שפיר כשבדקה אח"כ ומצאה טמאה טמאה משעה ראשונה הואיל דבכה"ג דנולד ריעותא בהחזקת טהרה שוב אזלינן בתר חזקה דהשתא אך לכאורה העירו המפורשים על ש"ס הנ"ל היכי מיירי אי בארגשה בלא"ה טמאה אף בלא מצאה דם וכשיטת התה"ד ואי דלא ארגשה א"כ אכתי טהורה מה"ת:

ג) **ולכאורה** הי' משכחת לומר דמיירי בהרגישה זיבת דבר לח דאז בלא מצאה כלום היתה טהורה לשי' הח"ס הנ"ל ואפשר אף בלא בדקה כלל טהורה כיון דליכא דם לפנינו אבל בשעת ווסת למ"ד ווסת ד"ת אז שפיר אף דלא הרגישה רק זיבת דבר לח שפיר טמאה בלא בדקה דזה חשיב עכ"פ הרגשה לטמא מה"ת היכי דיש דם לפנינו והכא מכח חזקת הווסת חשיב כיש דם לפנינו ושפיר אף בבדקה אח"כ ומצאה טהורה טמאה הואיל דהרגישה בשעת ווסת זיבת דבר לח ומכח חזקת הווסת חשיב כיש דם לפנינו והיכי דיש דם לפנינו גם זיבת דבר לח חשוב הרגשה לטמא מה"ת כן הי' מקום לומר לכאורה אך באמת ז"א דאי הי' מיירי בהרגישה בשעת ווסת עכ"פ זיבת דבר לח שוב אף למ"ד ווסת דרבנן ג"כ הי' מהראוי להיות טמאה בלא בדקה מיד דהא כבר הבאתי דברי הנוב"י דבאמת חזקת ג"פ הוי חזקה אף למ"ד ווסת דרבנן ורק שסובר דחזקת טהרה עדיפא וא"כ י"ל היכי דעכ"פ הרגישה זיבת דבר לח איתרע עכ"פ החזקת טהרה ושוב חזקת ג"פ חשוב חזקה אלימתא ושוב גם למ"ד ווסת דרבנן היתה צריכה להיות טמאה בלא בדקה מיד וע"כ דלא מיירי הש"ס בכה"ג אולם לשי' הבי"מ דמ"ד ווסת דרבנן סובר באמת דחזקת ג"פ ל"ח חזקה שפיר יש לתרץ כנ"ל:

ד) **נחזור** להנ"ל די"ל דהא דבדקה ומצאה טמאה טמאה משעה ראשונה הטעם משום דלשי' הנוב"י חזקת ג"פ הוי חזקה ונהי דחזקת טהרה עדיפא אבל עכ"פ חשיב כנולד ריעותא בהחזקת טהרה ושוב במצאה דם אח"כ שוב בכה"ג אזלינן בתר חזקה דהשתא ובאמת בזה י"ל קושית התוס' נדה ד"ט בהא דבעי' סבא מר"י הגיע עת ווסת בימי עיבורה

למ"ד ווסת ד"ת מהו א"ל תניתיהו ר"מ אומר אם היתה במחבא והגיע שעת ווסתה טהורה טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה טמאה אלמא ווסת ד"ת והקשו בתוס' שמא ס"ל ווסת דרבנן ורק דהשתא מצאה טמאה ושפיר בליכא חרדה טמאה אבל למ"ד ווסת ד"ת אפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה עיי"ש וגם יש להעיר דילמא מיירי הכא בהרגישה זיבת דבר לח דלשי' הנוב"י גם למ"ד ווסת דרבנן טמאה בלא בדקה הואיל דע"י ההרגשה איתרע חזקת טהרה ושוב חזקת ג"פ הוי חזקה והנלע"ד ליישב דבאמת י"ל דהא דאיבעיא בש"ס למ"ד ווסת ד"ת אי חייש בימי עיבורה דזה והי' תלוי במחלוקת הנוב"י והבי"מ הנ"ל דלשי' תנוב"י לכ"ע חזקת ג"פ הוי חזקה ורק דהפלוגתא אי ווסת ד"ת או דרבנן הוי רק אי חזקת טהרה עדיפא ולמ"ד ווסת ד"ת חזקת ג"פ עדיפא וא"כ לשי' הנוב"י הי' פשיטא להש"ס דכיון דיש חזקת טהרה נגד חזקת ג"פ נהי דלמ"ד ווסת ד"ת חזקת ג"פ עדיפא מ"מ החזקת טהרה בהדי חזקת סילוק דמים דמעוברת שוב בצירוף תרווייהו בוודאי דעדיפי מחזקת ג"פ ורק עיקר הבעיא הוא לפמ"ש הבי"מ דבשעת ווסת א"א לדון מכח החזקת טהרה לפי שעל אותו זמן אזדא החז"ט ורק דהפלוגתא אי ווסת ד"ת או דרבנן הוי רק אי חזקת ג"פ הוי חזקה דלמ"ד ווסת ד"ת חזקת ג"פ הוי חזקה וממילא י"ל דמועיל אף בימי עיבורה הואיל דליכא כנגדה ב' חזקות זולת חזקת סילוק דמים לחוד וא"כ יוצמח דלשי' הנוב"י לא נסתפק כלל דפשיטא דמותרת משום דיש חזקת טהרה וחזקת סילוק דמים נגד חזקת ג"פ וכל הספק הוי רק לשי' הבי"מ אי חזקת ג"פ עדיפא או דחזקת סילוק דמים עדיף וא"כ לפ"ז שפיר פשוט להו הש"ס טעמא דאיכא חרדה והכוונה דלמ"ד ווסת דרבנן היתה טהורה אף בלי חרדה וליכא למימר דילמא מיירי בבדקה ומצאה טמאה כקושית התוס' או כמו שהקשיתי דילמא מיירי בהרגישה זיבת דבר לח ושוב גם למ"ד ווסת דרבנן צריכין לומר מטעם חרדה ז"א דכל זה הו' מקום לומר לשי' הנוב"י דאז אף למ"ד ווסת דרבנן הי' מקום לטמא בכה"ג בלי חרדה אבל אחרי שכבר הוכחתי דלשי' הנוב"י לא נסתפק הש"ס כלל ופשיטא דמותרת כיון שיש ב' חזקות נגד החזקת ג"פ ורק דכל עיקר איבעיית הש"ס הוו רק לשי' הבי"מ א"כ לשיטתו למ"ד ווסת דרבנן חזקת ג"פ ל"ח חזקה כלל וממילא לשיטת הבי"מ למ"ד ווסת דרבנן אפי' בדקה ומציאה טמאה וכן הרגישה זיבת דבר לח ג"כ לא הי' מזיק ושפיר נשמט ע"כ דגם למ"ד ווסת ד"ת מותרת בימי עיבורה ומיושב קושית התוס' וגם קושיתו בס"ד ודו"ק היטב:

ה) **יצא** דגם באשה הרואית בשעת ווסת בלא הרגשה למ"ד ווסת ד"ת י'הי' תלוי במחלוקת רש"י ותוס' עם הרמב"ם דלשי' הרמב"ם הרי תמיד מחזיקין שבא מגופה ואפ"ה טהורה

בלי הרגשה וע"כ דגזה"כ דלעולם אינו טמא שלא בהרגשה ושפיר אף בשעת ווסתה טהורה בלי הרגשה אבל לשי' רש"י ותוס' דהיכי דידעינן דבא מגופה טמא אף בלי הרגשה והא דבעי הרגשה משום דבלח"ה תלינן מעלמא וא"כ י"ל בשעת ווסת למ"ד ווסת ד"ת אז הרי אין לתלות מעלמא וראי' לזה דהא מצינו בסי' קפ"ז דבשעת ווסת אין תולין במכה א"כ מכ"ש דאין תולין מעלמא דהרי מכה שבגוף עדיף מעברה בשוק של טבחים ואפ"ה חזינן דבשעת ווסת ין תולין במכה מכ"ש דלא תלינן מעלמא ושוב היכי דליכא למיתלי מעלמא שוב טמאה מה"ת אף שלא בהרגשה וז"ב ועפ"ז י"ל בהא דפליגי התה"ד עם הד"מ דלשי' התה"ד ארגשה ובדקה ולא מצאה כלום טמאה ולשי' הד"מ הרגשה לחוד אינו מטמא ולפ"ז י"ל דפליגי ג"כ במחלוקת רש"י ותוס' עם הרמב"ם הנ"ל דהרי כבר כ' בנוב"י סי' קי"ח דגם לשי' התה"ד הוו רק טומאת ס' וכבר קדמו הרדב"ז בזה וא"ב וי"ל דתה"ד סובר כרש"י ותוס' דהיכי דודאי בא מגופה טמא אף בלי הרגשה והא דבעי הרגשה משום דהרגשה מוכיח שהוא מגופה ולפ"ז מוכח דענין הרגשה מורה על יציאת דם מגופה ושוב סובר התה"ד דגם ע"י הרגשה לחוד הוי עכ"פ טומאת ספק אכן הד"מ קאי בשיטת הרמב"ם דתמיד מחזיקין שבא מגופה ואפ"ה גזה"כ דבלו הרגשה טהורה ולפ"ז הרגשה אינו מורה כלל על יציאת דם מגופה ושפיר הרגשה לחוד אינו עושה אף להיות טומאת ספק וז"ב:

ו) **ולפ"ז** מיושב היטב קושית המפורשים הנ"ל בנדה דט"ו דממנ"פ אי בארגשה בלא"ה טמאה לשי' התה"ד ואי בלא הרגשה אכתי טהורה מה"ת ועפ"ז ניחא דממנ"פ לשי' הד"מ החולק על התה"ד שפיר י"ל דארגשה ולשיטתם הרי הרגשה לחוד ל"מ לטמאות אף מספק ורק בשעת ווסת למ"ד ווסת ד"ת מכח חזקות הווסת חשוב כיש דם לפנינו ושוב טמאה מה"ת ע"י ההרגשה ולשי' התה"ד ממנ"פ לא בעי הרגשה הואיל דכבר הוכחתי דקאי בשיטת רש"י ותוס' ולשיטתם בשעת ווסת למ"ד ווסת ד"ת כמו דלא תלינן במכה ה"ה דלא תלינן מעלמא והוי כוודאי בא מגופה ולשיטתם היכי דוודאי בא מגופה טמאה אף שלא בהרגשה וא"כ ממנ"פ לשי' החולקים על התה"ד דהרגשה לחוד לא מזיק שפיר יש לאוקמה בהרגישה ולשי' התה"ד שפיר ל"צ לאוקמה בהרגשה דהרי לשיטתו בהרגשה בלא"ה טמאה ורק לשיטתו מיירי הכא בלא הרגישה ואפ"ה טמאה הואיל דסובר כרש"י ותוס' ובשעת ווסת למ"ד ווסת ד"ת כיון דלא תלינן מעלמא שפיר אף בלי הרגשה טמאה ומיושב הכל בס"ד ודו"ק היטב:

ז) **ובזה** יש לפלפל בענין מה שנסתפקתי במק"א בדין בדקה א"ע בעד שא"ב פחות מג' על ג' אי שייך לומר בזה דהואיל דעד שאינו בדוק אינו מטמא רק משום כתם ובדבר שאינו

מקב"ט ל"ש טומאת כתם ולכאורה י"ל דז"א דבשלמא בחלוק כ' הר"ן ז"ל בחידושיו וכן כ' הנוב"י דלכאורה כתם דבא שלא בהרגשה טהור מה"ת ורק הואיל דהבגד טמא אף שלא בהרגשה משום דמק"מ טמא וכדי שלא יביאו לטהר הבגד לכך טימאו גם את האשה ושוב אמרי' דבדבר שאינו מקב"ט שפיר ל"ש טומאת כתם וכ"ז בחלוק דעיקרו משום טומאת הבגד שפיר י"ל דבדבר שאינו מקב"ט לא גזרו אבל בעד שא"ב דיש בו צד טומאה ד"ת דאם בא בשעת בדיקה הרי הי' בהרגשה והא דעד שא"ב אינו מטמא רק משום כחם הטעם משום דתולין מעלמא וא"כ בצד ההיתר דמעלמא גם הבגד טהור וכיון דאין טומאתו משום הבגד ו שוב מהראוי שלא לחלק בין דבר המקב"ט או לא, וכה"ג כ' הח"ס דלכאורה בזה"ז א"א לתלות במאכולת א פחות מכגריס הואיל דבזה"ז אינו מצוי מאכולות גדולות כפי שהי' מאז ואין לתלות רק כשיעור מאכולת שבזה"ז וכעין מ"ש הראב"ד ז"ל דבכתם שחור אין חולין רק במקום דשכיח פרעושים ורק שכ' דבחלוק דעיקר האיסור נובע מכח הטהרות אף דעכשיו ליכא טהרות אפ"ה נשאר האיסור כמאז א"כ כיון דכל האיסור נובע רק מחמת שנאסר מאז וא"כ אז גופא דהי' מצוי מאכולת גדולים א"כ הרי לא נאסר רק בכגריס ועוד ממילא גם עכשיו אין לאסור טפי מכגריס ועוד כיון דבאמת לולי שנאסר מאז לא הי' מקום לאסור עכשיו דליכא טהרות אבל בעד שא"ב הטעם דתולין במאכולת היא רק משום דתולין במצוי וממילא בזה"ז דמאכולת גדולים לא שכיח שפיר אין להתיר רק בכשיעור מאכולת המצוי בזה"ז עיי"ש, והוא דומה לדברינו דבעד שא"ב יש לטמא משום כתם אף בדבר שאינו מקב"ט אילם כבר הבאתי משו"ת רח"כ שכ' דבהשתינה מים עג"ק טהורה דכיון דמר"ג אינו מטמא רק משום כתם ובדבר שאינו מקב"ט לא גזרו והרי גם במר"ג שייך חשש טומאה ד"ת דהא י"ל שמא טעתה בהרגשת מר"ג ואפ"ה כ' דבדבר שאינו מקב"ט מותר ומוכח מדבריו דגם בע"ד שא"ב דינא הכי וכן מוכח משו"ת ח"ס ח"ו דדוקא בנייר החמיר הואיל דלשי' הנוב"י נייר חשוב דבר המקב"ט אבל בעלמא בעד שא"ב מוכח מדבריו דבדבר שאינו מקב"ט לא גזרו עיי"ש והנה בס"ט סוסי' ק"צ מקיל מה"ט בנמצא על צואה כיון דהוי משקה ואמקב"ט וכשיטת הרמב"ם פ"ו מהטו"א אולם העיר שם דהיכי שעשתה צרכיה לתוך הכלי אף דהצואה הוי דבר שאינו מקב"ט אפ"ה כיון דנטמא הכלי מכח טומאת משא שוב יש לטמא גם את האשה עיי"ש וא"כ לכאורה אכתי קשה בעד שא"ב דיש בזה חשש ד"ת שמא ראתה בהרגשה והא דאין בו רק טומאת כתם משום דתולין מעלמא וא"כ בצד ההיתר דמעלמא גם הבגד טהור וכיון דאין טומאתו משום הבגד שוב מהראוי לומר דאין לחלק בין מצאה ע"ד המקב"ט או לאו:

ח) **אך** באמת א"ש דכבר העור בס"ט דלשי' רש"י ותוס' דבאם וודאי מגופה גם בלא הרגשה טמאה והא דבעי הרגשה הטעם משום דבלא"ה חונין מעלמא א"כ ממילא נם הבגד טהור ושוב אין לטמא גם את האשה הן אמת דלכאורה דבריו צ"ע דכבר העיר בתוס' נדה די"ז דנימא ס"ט ברה"י טמא ורק שתירצו משום דהוי ס' ואיה וא"כ לענין הבגד שוב חשוב ס' מגע וא"כ דברי הס"ט צ"ע אך הס"ט לשיטתו כ' דממנ"פ לשי' רש"י ותוס' באמת אין טומאת האשה מכח הבגד ורק אדרבה בדבר שאינו מקב"ט כיון דהבגד טהור גם על האשה לא גזרו ורק הר"ן ז"ל דקאי בשיטת הרמב"ם דהא דשלא בהרגשה טהור הוי גזה"כ אף בבא מגופה לדידי' שפיר י"ל דטומאת האשה מכח הבגד וא"כ לפ"ז ממנ"פ לשי' רש"י ותוס' דתמיד ההיתר מה"ת משום דתולין מעלמא בין בחנוק בין בעד שא ב וממילא בצד ההיתר דמעלמא גם הבגד טהור ושוב אין טומאת האשה מכח הבגד רק אדרבה טהרות האשה הלוי בהבגד ושפיר אין חילוק בין חלוק לעד שא"ב ולעולם י"ל דבדבר שאיני מקב"ט לא גזרו ורק לשי' הר"ן אכתי הי' מקום לומר כנ"ל ולחלק בין חלוק דטומאתו משום הבגד שפיר יש לחלק בין דבר המקב"ט אבל בעד דאין טומאתו משום הבגד שפיר אין לחלק בין דבר המקב"ט או לא אך באמת גם לשי' הר"ן ניחא דבאמת יש להעיר על שיטת הר"ן הנ"ל דבעד שא"ב יש ס"ס שמא מעלמא ושמא לא טעתה בהרגשה ולשי' הר"ן אף אם היא מגופה אפ"ה שלא בהרגשה טהור ונהי דמדרבנן טמא אף שלא בהרגשה מ"מ חשיב כמו ס"ס בד"ת וספק א' בדרבנן וליכא למומר דרוב דמים באים בהרגשה ז"א דכבר כ' הנובי"ת סי' קי"ח דבצירוף החזקה הוי לי' ס"ס גמורה ואין לומר דהכא ליכא לצרף החזקת טהרה כיון דטמאה עכ"פ מדרבנן שוב איתרע החזקה אפי' מה"ת וכמ"ש בשו"ת מהרי"ט סי' מ"א ז"א דהכא אף איסור דרבנן לא יהי' דלענין הדרבנן הרי סגי בספק מעלמא ועכצ"ל דכיון דלענין הבגד ליכא ס"ס לכך גם האשה טמאה א"כ שיב בדבר שאיני מקב"ט שוב יש להתיר מטעם ס"ס ושפיר גם בעד שא"ב שייך הדין דדבר שאינו מקב"ט ליכא בו דין כתמים וצדקו דברי שו"ת רח"כ וח"ס וז"ב:

ט) **עכ"פ** נשמע דלשי' רש"י ותוס' תמיד ההיתר בכתמים דלא גזרו משום דתולין מעלמא ואף לשי' הרמב"ם דההיתר הוי משום דגזה"כ דטהור בלא הרגשה אפיה גם הרמב"ם מודה דתולין מעלמא ולפ"ז שוב גם הכא שייך ההיתר דמעלמא אולם בזה צדקו דברי כ"ת דבנ"ד חשיב כמו שני תלייות וכמ"ש בש"ך דאם יש עכ"פ ספק נזדקרה הוו ב' קולות:

י) **ומה** שהעיר דשם באמת חשיב ב' קולות דצריך לדון על כתם העליון ונהי דספק נזדקרה טהורה זה גופא חשיב קולא ושפיר א"א להקל עוד לתלות בזה אבל הכא דחלוק שלו טהור אינו שום קולא ושפיר אכתי י"ל דבנ"ד לא הוי רק כמו חד קולא עכת"ד

לפענ"ד ז"א דהס"ט כ' דהא דתולין תחתון בעליון כ"ז באם העליון הי' בדוק אבל אם הי' א"ב שוב אין תולין וא"כ מחגור ולמעלה ויודעת שלא נזדקרה א"כ ליכא שום קולא ובפרט כאן דהוי א"ב וי"ל דילמא כאן דיש כתם תחתון במקום טמא ורק דרוצין לתלות בעליון אז אמרינן דדוקא באם עכ"ח בא עכשיו דם ממק"א אז תולין אבל בא"ב לא, וה"ה הכא הואיל דאין ברור דבחלוק שנו א"א להיות דם מגופה ורק דחז"ל לא גזרו אבל אין בירור שבא עכשיו דם ממק"א ושוב שפיר הכתם שעל הסדין טמא והא מפורש בס"ט דבחלוק שנו לא גזרו והנמצא על הסדין וי"ל דאחר תשמיש בא ומוכח דלתלות במעלמא בוודאי דלא תלינן וחוץ לזה י"ל לפי"מ דמפורש בסי' ק"צ דשתי נשים שלבשו חלוק הבדוק שתיהן טמאות ואם הראשונה בדקה א"ע הראשונה טהורה הקשו דא"כ בדיקה הראשונה למה לי כיון דמצאה אחר ההפשטה, והפרישה כתב דהכוונה שבדקה את גופה אולם הט"ז כ' דאם לא הי' בדוק קודם שלבשה א"כ לא הי' לה צורך בהבדיקה דבלא"ה הוי חלוק שא"ב י"ל מילתא דנא רמיא אימר נא בדקה ופה ול"ח בדיקה לגבי שניה עיי"ש, א"כ לפמ"ש הס"ט דבעליון א"ב אין תולין ולפ"ז י"ל דוקא בחלוקה דיש לה נ"מ בהבדיקה שאם תכסה בה וא"כ אם הוי בדוק ויש לתלות תחתון בעליון אבל בחלוק שלו הרי ליכא כלל דין כתמים וא"כ אפי' אם הוא בדוק י"ל דלא בדק יפה ושוב א"א לתלות בו דבמידי שתולין בעינן לידע שבוודאי בא עליו עכשיו דם מעלמא אבל הכא י"ל שבא מגופה נהי דלא מחמירן אבל עכ"פ אינו בירור שבא מעלמא וגם י"ל דכבר הי' עליו דם ואימר לא בדקה יפה וא"כ סגי במה שמתירן דם הנמצא על חלוק שלו אבל הדם של הסדין בוודאי דטמא ע"כ הדבר ברור דהאשה טמאה כנלע"ד בס"ד לדינא:
ועש"ק תרמ"ב פה"ק דיקלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן פב

להרב הה"ג חו"ב כש"ת מ' פנחס הורויטץ נ"י מליזענסק יצ"ו.

בדבר שאלתו בסופר א' שהניח עורות לתוך הסיד ואמר שמניחם לשם עיבוד ס"ת ואח"כ ראה כי המה מנוקבים ולא יצליחו למלאכתן ורוצה לשנותם לדבר חול ונסתפק אי רשאי לשנותם זה תורף השאלה:

א) והנה מקור הדבר הוא עפ"י שיטת הנמ"י פ"ו מסנהדרין דאף אי הזמנה לאו מילתא הוא אפ"ה הזמנה לגוף הקדושה מילתא הוא והובא שיטה זו ברמ"א או"ח סי' מ"ב דקלף המעובד לשם תפילין אסור לשנותם לדבר חול משום דהזמנה לגוף הקדושה מילתא עיי"ש אך לכאורה יש בזה איזה צדדי היתר א) משום דהוו הקדש בטעות, ב) משום די"ל דכ"ז שלא הוחלק השערות הוי כמו טוי לארוג דמפורש בש"ס סנהדרין דמ"ח דטוי

לארוג מי איכא למ"ד דהזמנה מילתא והנה מצד היתר הראשון משום דהוי הקדש בטעות באמת מצינו בש"ס חולין דפ"ב דפריך ומי אמרי' דע"ע מחיים נאסרה והתנן נודע ההרוג עד שלא נטרף דתצא ותרעה בעדר והקשו בתוס' שמא מחיים נאסרה ואפ"ה בנמצאו ההרוג מותר משום דאדעתא שימצא ההרוג לא אקדשהו ותירצו דל"ש לומר דהוו הקדש בטעות רק היכי דצד הספק עלה בדעתו בשעת ההקדש והקדישו רק באופן זה אז הוי הקדש טעות אבל הכא דלא עלה צד ספק בלבו שימצא ההרוג וא"כ הא הקדישו בסתם וא"כ אעפ"י דיש אומדנא דאדעתא דהכי לא הי' מקדישו מ"מ האומדנא אינו מבטל את ההקדש עיי"ש וצא דהיכי דהקדישו בסתם אין האומדנא מבטל את ההקדש אולם לכאורה אכתי י"ל לפמ"ש במג"א סי' מ"ב דסברת הנמ"י הוי רק א"נ דע"ע מחיים נאסרה אז י"ל דילפינן משם דעכ"פ הזמנה לגוף הקדושה מילתא אבל א"נ דע"ע לא נאסרה מחיים גם הזמנה בגוף הקדושה לאו מילתא ושוב קלף המעובד לס"ת מותר לשנותו עיי"ש, אך באמת י"ל לפמ"ש הרז"ה בישוב קושית התוס' סנהדרין דמ"ח ע"ב שהקשו דהא קיי"ל הזמנה לאו מילתא וקיי"ל דבעי עיבוד לשמה וכ' הרז"ה די"ל דלאביי דס"ל הזמנה מילתא א"כ אף אם לא יעבדנו לשמו מ"מ יתקדש ע"י חתיכת העור וקציצתו מש"ה א"צ עיבוד לשמה אבל לרבא דס"ל הזמנה לאו מילתא וא"כ אם לא יעבדנו לשמו לא יתקדש מש"ה בעי עיבוד לשמה וע"י מעשה גדול כזה נתקדש מצד הסברא וזה הוא כעין תירוץ התוס' שם ורק החילוק דלשי' התוס' מותר לשנותו ולשי' הרז"ה אסור לשנותו ולפ"ז נשמע דאף א"נ דהזמנה בגוף הקדושה נמי לאו מילתא לרבא וכמ"ש בהג"ה מלה"ר בכוונת התוס' דמ"ח הנ"ל ואפ"ה חזינן דלרבא בעי עיבוד לשמה ולשי' הבעה"מ אסור לשנותו ממילא נשמע דאף אי ע"ע לא נאסרה מחיים אפ"ה אכתי י"ל דקלף המעובד לס"ת אסור לשנותו:

ב) והנה הרמב"ם פ"י מרוצח פסק דע"ע מחיים נאסרה ואפ"ה פסק דבנודע ההרוג עד שלא נטרף דתצא ותרעה בעדר וקשה עליו מש"ס חונין דפ"ב וכריתות דכ"ה וכ' הכ"מ די"ל דס"ל להרמב"ם דהוו הקדש בטעות וכקושית התוס' בחולין שם ותירוצו של התוס' לא ס"ל והרמב"ם עיי"ש וע' בשעה"מ מה שפלפל בדבריו ולפ"ז י"ל דמהא דנודע ההרוג עד שלא נטרף דמותר נשמע אחת משתי אלה או דע"ע לא נאסרה מחיים ולשי' המג"א הרי כל עיקר החשש בקלף המעובד לס"ת הוא רק אי ע"ע נאסרה מחיים וא"כ ממנ"פ לשי' התוס' דל"ח הקדש טעות ממילא נשמע דע"ע לא נאסרה מחיים וא"כ בוודאי רשאי לשנותו וכמ"ש המג"א וא"נ דע"ע נאסרה מחיים ושוב וי"ל דקלף המעובד לס"ת אסור לשנותו מ"מ א"נ דע"ע נאסרה מחיים שוב נשמע כסבר הכ"מ דבכה"ג חשוב הקדש

טעות אולם לסברת הרז"ה שהבאתי די"ל דגם הזמנה בגוף הקדושה לאו מילתא ואפ"ה י"ל דקלף המעובד לס"ת אסור לשנותו משום דע"י מעשה גדול נתקדש מצד הסברא א"כ שוב י"ל שמא כשיטת התוס' דל"ח הקדש טעות ובאמת ע"ע לא נאסרה מחיים ואפ"ה לסברת הרז"ה אסור לשנותו ודו"ק:

ג) וחוץ לזה י"ל עפי"מ דמצינו בש"ס שם האורג בגד למת אביי אמר הז"מ ורבא אמר לאו מילתא וקאמר אביי דיליף מע"ע מה ט"ע בהזמנה מיתסרא אף כאן בהזמנה מיתסרא ורבא יליף ממשמשי עכו"ם ופריך ורבא מ"ט לא יליף מע"ע ומשני דיליף ממשמשין ממשמשין לאפוקי ע"ע דהוא גופה קדושה ואביי לא יליף מעכו"ם משום דע"ז לאו אורחא ובתוס' שם הקשו דהרי רבא ס"ל כר"י דע"ט נא נאסרה מחיים וא"כ אף אי הו' יליף מע"ט ג"כ נא הי' נאסר בהזמנה ותירצו דכוונת הש"ס ורבא מ"ט נא יליף מע"ע להיתרא ולאביי מ"ט נא יליף מעכו"ם עצמה דאסורה מיד עיי"ש ולכאורה יש להעיר לפ"ז מאי משני משמשין ממשמשין יליף לאפוקי ע"ע דהיא גופה קדושה אדרבה בוודאי דיש ללמוד מע"ע להיתרא דהשתא בע"ע דהוי הזמנה בגוף הקדושה ואפ"ה לא נאסרה מחיים א"כ כ"ש בממשמשין ועוד תיקשי דלמ"ל לרבא לומר בהא דהזמנה לאו מילתא הטעם משום דיליף ממשמשי עכו"ם הרי לפי"מ דס"ל דע"ע לא נאסרה מחיים א"כ מהיכי ס"ד דבאורג בגד למת יהי' אסור מכח הזמנה וצ"ע לכאורה אך באמת י"ל לפמ"ש התוס' שם דיש ללמוד מע"ז עצמה דבגוף האיסור הזמנה מילתא וכיון דחזינן דבע"ז יש הפרש בין גוף הע"ז לממשמשין וידוע דכל היכי דאיכא למילף לקולא ולחומרא ילפינן לחומרא א"כ לפ"ז אם נרצה למילף מע"ע להיתר שוב י"ל אדרבה נילוף מע"ז גופא לחומרא אבל אחרי דמצינו גם בע"ז דיש חילוק בין גוף הע"ז לממשמשין שפיר פסק רבא דבממשמשין הזמנה לאו מילתא א"כ שפיר מוכרח רבא לומר הטעם משום דיליף ממשמשי עכו"ם דבלא"ה הוי ילפינן מע"ז גופא לחומרא א"כ זה כוונת הש"ס דיליף משמשי ממשמשי אבל אם הי' יליף להיתרא מע"ע והי' נשמע דאף בגוף הקדושה לאו מילתא שוב הי' מקום לומר להיפוך דנילוף מע"ז גופה לחומרא ולכך יליף ממשמשי עכו"ם והשתא אין להקשות דנילוף מע"ז לחומרא ז"א כיון דגם בע"ז ממשמשי עכו"ם לא נאסרו בהזמנה ומיושב הכל בס"ד ודו"ק עכ"פ נשמע מדברי התוס' די"ל דאף למ"ד ע"ע אינו נאסר מחיים אפ"ה י"ל דהזמנה בגוף הקדושה מילתא משום דיש ללמוד מע"ז גופה ושוב יש לחוש שמא בבה"ג ל"ח הקדש בטעות וכשיטת התוס' חולין הנ"ל ואי דלפ"ז שוב נשמע דע"ע לא נאסר מחיים מ"מ שוב י"ל דאף אי ע"ע לא נאסר מחיים אפ"ה י"ל דהזמנה בגוף הקדושה מילתא משים דנילוף מע"ז גופה וכסברת התוס' הנ"ל

ונהי די"ל דמע"ז אין ללמוד משום דלאו אורחא וכדקאמר הש"ס אליבא דאביי אפ"ה ז"א דכ"ז לאביי אבל לרבא דיליף ממשמשי עכו"ם ע"כ דל"ל הסברא משום דבע"ז לאו אורחא ושוב לרבא עכ"פ היכי דהוי בגוף הקדושה שוב יש ללמוד לאיסור מע"ז גופה ושוב שפיר יש לחוש לשי' התוס' חולין דבכה"ג ל"ח הקדש טעות ואף דלפ"ז נשמט דע"ע לא נאסר מחיים מ"מ אכתי יש ללמוד מע"ז גופה דעכ"פ הזמנה בגוף הקדושה מילתא הוא:

ד) **עתה** נבוא לדבר מצד ההיתר שהבאתי די"ל דכ"ז שלא הוחלק השטרות הוי כמו טוי לארוג הנה לכאורה יש להסתפק באורג בגד דפירש"י ז"ל דהוי ככרכו בו א"כ יש להסתפק אי מיד בתחילת אריגה חל על חתיכה זו שם איסור או דוקא בשעת גמר הבגד הואיל דחזי למיכרך בו אז חל עליו לגמרי שם איסור וכן יש להסתפק ספק זה בבונה קבר ובאמת יש להטור בזה מהא דתנן קבר שבנאו לשם חי מותר בהנאה הוסיף בו דימוס לשם מת אסור בהנאה ואם מכירו חולצו ומותר והטעם דל"ח הזמנה רק במעשה או במטלטלין ע"י טלטול ואי נימא דבתחילת הבנין לא נאסר משום דאכתי לא חזי לקבור בו ורק בהגמרו חל האיסור על כולו א"כ הכא ע"כ מיירי דבלי הדימוס לא הו' חזי לקבור בו דהא על המותר לא חל תורת הזמנה וא"כ תיקשי אמאי מכירו חולצו הא בלא"ה בתחילת הבנין לא נאסר ורק בהגמרו חל שם איסור עליו א"כ מאי נ"מ אי תחילת הבנין הי' לשם חי הא האיסור חל רק בגמר האחרון ואז הי' לשם מת א"כ אמאי מהני חולצו ועכצ"ל דבכל מקצת בנין חל על אותו מקצת שם איסור משה בעי' שיהי' מתחילתו בונה לשם מת ולפ"ז ע"כ צ"ל דנהי דאכתי לא חזי למיכרך בו אפ"ה לא דמי לטוי לארוג דהתם קודם הטוי יש עליו שם שערות פשתן וע"י הטויה נשתנה שמו לחוטי פשתן ואח"כ ישתנה שמו לשם בגד א"כ עדיין אינו עסוק במלאכה האחרונה דעדיין מחוסר מלאכה שע"י המלאכה ישתנה שמו אבל הכא מיד מתחילת הבנין הרי עוסק במלאכה כזו שבגמר אותו מלאכה יהי' חזי לקבור בו א"כ שפיר תיכף חל עליו שם איסור א"כ לפ"ז גם בנ"ד דעכ"פ עוסק במלאכת העיבוד נהי דכ"ז שלא הוחלק השערות לא חזי לכתוב עליו אפ"ה לא דמי לטוי לארוג וכנ"ל:

ה) **אולם** י"ל דידוע מחלוקת הראשונים ז"ל אי סגי הזמנה בדיבור או דבעי הזמנה במעשה ונשי' כמ"פ בעי הזמנה במעשה ורק דסגי במעשה זוטא כיון דילפינן מע"ע ושם בירידה לנחל איתן ליכא שינוי בגוף וא"כ ל"ח רק מעשה זוטא וממילא דסגי בהזמנה מועטת ובאמת י"ל דדוקא אי ילפינן מע"ע שפיר נשמע דגם במעשה זוטא נאסרה אבל א"נ דמע"ע א"א ללמוד רק דנלמוד מע"ז או כסברת הרז"ה דבמעשה רבה נתקדש מצד

הסברא שוב בעי עכ"פ מעשה רבה ולפ"ז י"ל ממנ"פ אי ילפינן מע"ע אז נהי דנשמע דאף במעשה זוטא נאסרה מ"מ שוב חשוב הקדש בטעות לשי' הרמב"ם כפי פירוש הכ"מ ואי נימא כשיטת התוס' בחולין דבכה"ג ל"ח הקדש בטעות א"כ שוב נשמע דע"ע לא נאסרה מחיים ונהי דאכתי י"ל דקלף המעובד לס"ת אסור לשנותו דנילוף מע"ז או כסברת הרז"ה דבמעשה רבה נתקדש מצד הסברא מ"מ שוב בעי עכ"פ מעשה רבה ובנ"ד דלא הי' טפי מהכנסה לסוד בוודאי דל"ח רק מעשה זוטא אולם אכתי י"ל לפמ"ש עוד הכ"מ בביאור דברי הרמב"ם ז"ל דבע"ע נפל ס' בלבו, שמא ימצא ההרוג כיון דלזה מודדין הערים א"כ שוב י"ל דגם הרמב"ם מודה דבכה"ג ל"ח הקדש טעות וסובר דע"ע מחיים נאסרה ושוב נשמע דגם במעשה זוטא נאסרה ושוב אזדא הצד הותר הנ"ל:

ו) **אך** לדינא י"ל כיון דלשי' רש"י ותוס' גם בגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא ולשי' המג"א אי ע"ע לא נאסרה מחיים בוודאי דהזמנה לאו מילתא אפי' בגוף הקדושה ובפרט דכבר הבאתי די"ל ממנ"פ להתיר ואף שהבאתי דיש ללמוד מע"ז הרי כבר הבאתי די"ל דשוב בעי מעשה רבה, ונהי דהבאתי דיש לחוש לתירוץ השני של הכ"מ ולפ"ז גם במעשה זוטא יש לאסור מ"מ לענין זה יש סניף משיטת הרמב"ן ז"ל דקלף כ"ז שלא נכתב עליו ל"ח רק תשמיש קדושה וליתר שאת י"ל דישאל עצמו על מה שהזמינו לקדושה הגם דיש להסתפק אי מועיל שאלה להזמנה דהנה באמת קיי"ל בהקדש בדיבור מועיל שאלה ובבא ליד הגזבר ל"מ שאלה ובתוס' כריתות די"ג כ' דאף בבא ליד הגזבר כ"ז שלא נזרק דמו כהלכתו מהני שאלה ובשו"ת ח"ס כ' דהעיקר תלוי אם עדיין לא נגמר כל ההקדש אז אכתי חשיב בעלים ובקדשי בדה"ב מיד כשבא ליד הגזבר נסתלק מן הדבר אבל בקדשי מזבח דכוונתו בהקדישו הי' שיתכפר בי א"כ שפיר כ"ז שלא נזרק הדם ישנו בשאלה והנוב"י כ' הטעם דל"מ שאלה בבא ליד הגזבר עפמ"ש בר"ן נדרים דפ"ה בהפקיר נכסיו ע"י נדר וזכה בו אחר דל"מ שאלה אף דע"י שאלה נפקע דיבור האיסור אפ"ה הוא זכה עכ"פ מן ההפקר וה"ה הכא נהי דדיבור ההקדש פקע ע"י שאלה מ"מ לענין זכיית ממון אין נ"מ אי נתן בתורת הקדש או בתורת מתנה ולכך א"א להפקיע עיי"ש ולפ"ז י"ל קושית התוס' ב"ק דס"ו גבי גנב שהקדיש דקאמר בש"ס משום דהוי יאוש ושה"ש והקשו בתוס' דהו"ל שינוי החוזר ע"י שאלה ועוד הקשו אמאי לא קאמר מטעם דהוי שינוי רשות ותירצו דמיירי בקדשים שחיוב באחריותן וראי' דלעיל גבי קרבנו קאמר דס"ל דחל ההקדש אעפ"י דלא ידע משה"ש ועכצ"ל דהתם דמיירי בקדשים שא"ח באחריותן שפיר מועיל משום שינוי רשות והעירו המפורשים דאמאי לא קאמר לעיל דהוי שינוי החוזר ע"י שאלה וממנ"פ אי מועיל שינוי רשות משום דבהיתרא אתו לידו א"כ ל"מ בהקדש

דבעי כח מקדיש ואי משום צירוף קנין שוב י"ל דשינוי החוזר ל"מ אך באמת י"נ דבגוף קושית התוס' דהו"ל שינוי החוזר ע"י שאלה הקשו המפורשים דילמא מירי בבא ליד גזבר דל"מ שאלה אולם לסברת הנוב"י א"ש דדוקא בדבר שלו דאף אם איני הקדש עכ"פ מהני הפקירו אבל בגזל דיאוש ל"ק רק דע"י ההקדש נעשה שה"ש אבל בשאלה דנפקע שה"ש שוב אינו שלו ולא יוכל להפקירו וממילא מיושב קושית התוס' דלכאורה י"ל דל"מ שאלה משום דהוי כמעיד נגד ח"א ורק שכ' האחרונים די"ל דחשיב בעלים אבל אם ישאל דנפקע השה"ש שוב אינו שלו ושוב ל"ח בעלים ושוב ל"מ שאלה דהוו כמעיד נגד ח"א ומיושב כל הקושיות בס"ד ודו"ק:

ז) **נחזור** להנ"ל דלכאורה י"ל לפמ"ש הרי"ט אלגזי דהא דמועיל שאלה בהקדש הוא מכמה טעמים א) משום דקאי באחריות, ב) משום דיתכפר בעדו, ג) דיש בו הקרבת דורן לקונו, ד) משום דיש בו ט"ה ולפ"ז במקדיש דבר הגנוב ואין בו אחריות אי יועיל שאלה יהי' תלוי בטעמים הללו דטעם דאחריות ליתא בזה וטעם של הכפרה וגם טעם דהקרבת דורן לקונו נמי ליתא כיון דיאוש ל"ק ופסול להקרבה משום מהב"ע וליכא רק טעם מכח ט"ה וכ"ז אם חשוב שה"ש א"כ זוכה גם בט"ה ושפיר יוכל לישאל אבל א"נ דרק ש"ר הוא א"כ מה דשייך להקדש שפיר מועיל אבל בט"ה לא זכה ולפ"ז בס"ד דלא ידע עדיין משה"ש לא קשה דהוי שינוי החוזר ע"י שאלה משום די"ל דבאמת ל"מ שאלה ורק בתר דחידש הש"ס דהוי שה"ש א"כ זכה גם בט"ה שפיר הקשו התוס' כיון דיהי' חשיב שינוי החוזר ע"י שאלה וז"ב ודו"ק:

ח) **עכ"פ** נשמע דלשי' הח"ס כ"ז שלא נגמר כל כוונת המקדיש ישנו בשאלה וכמו בקדשי מזבח דע"י שמחוסר כפרה אף שכבר עשה בה מעשה השחיטה אפי"ה אכתי מועיל שאלה א"כ ה"ה הכא דעיקר כוונתו הי' כדי שיכתב עליו ס"ת א"כ כ"ז שלא כתב עליו י"ל דמהני שאלה אף נגד מעשה וכן לסברת הנוב"י ג"כ י"ל דיועיל שאלה בנ"ד דדוקא לענין זכיית ממון י"ל דאין נ"מ אם נתן בתורת הקדש או בתורת מתנה א"כ עכ"פ הזכות ממון א"א להפקיע ע"י שאלה אבל הכא דכל חלות ההקדש הי' רק ע"י דיבור שוב י"ל דע"י שאלה נפקע דיבור ההקדש ונהי די"ל לפמ"ש הש"ך בחו"מ סי' רנ"ה דהטעם בפשיטות משום דלא אתי דיבור ומבטל מעשה ומוכח דאם כבר הי' מעשה ל"מ שאלה אפ"ה י"ל לפי"מ שנסתפק הנוב"י לענין מי שרצה מקודם לעבדו לשמו ואח"כ רצה לעבדו לספר פסול די"ל דאתי דיבור ומבטל דיבור והעיבוד אינו מוכיח כלל ודוקא אם נכרי מעבד וישראל מסייעו אז גוף העיבוד מוכיח שהוא לס"ת דאל"כ למה ישראל מסייעו ואז העיבוד חשיב מעשה אבל כשמעבדו בעצמו העיבוד אינו מוכיח כלל ול"ח

טפי מדיבור עיי"ש ולפ"ז י"ל דוקא בנידון של הש"ך הנ"ל דגוף הנתינה מוכיח דרוצה עכ"פ להוציא הדבר מרשותו ולענין זכיית ממון ליכא נ"מ אי נותנו בתורת הקדש או בתורת מתנה שפיר ההוצאה מרשותו חשיב מעשה וכהא דמפורש בתמורה ד"ג דמימר חשיב מעשה וכ' בתוס' משום דמוציא מרשות הדיוט לרשות הקדש אבל בנ"ד דהסופר בעצמו עיבדו שפיר י"ל דל"ח רק דיבור ומה גם דבגוף דין זה אי ל"מ שאלה בבא ליד גזבר יש חולקים וכנודע משיטת הר"א ממיץ והנוב"י כ' דגם לשי' הרמב"ם מהני שאלה א"כ בוודאי דיש לצדד בנ"ד דמועיל שאלה:

ט) ונהי דראיתי במנ"ח מצוה תק"ל די"ל דבע"ע דכפרה כתיב בה כקדשים אפ"ה ל"מ בו שאלה והעיר מדברי הש"ך הנ"ל עיי"ש אפ"ה נ"ד קיל עוד טפי מע"ע וי"ל דמהני שאלה וגם המנ"ח גופא לא החליט הדבר בבירור א"כ בנ"ד דכבר הבאתי דלשי' רש"י ותוס' ורמב"ן ליכא שום חשש בנ"ד ועיקר החשש מכח שיטת הנמ"י וכבר הבאתי דברי המג"א דאי ע"ע לא נאסר מחיים גם הזמנה בגוף הקדושה לאו מילתא וגם הבאתי די"ל ממנ"פ או דחשיב הקדש טעות או דע"ע לא נאסר מחיים ואי דיש ללמוד מע"ז או כסברת הרז"ה דבמעשה רבה נתקדש מצד הסברא שוב בעי מעשה רבה ובנ"ד כבר הבאתי דחשיב רק מעשה זוטא ורק שהבאתי די"ל כתירוץ השני שבכ"מ דע"ע נאסר מחיים ואפ"ה ל"ח הקדש טעות ושוב י"ל דסגי מעשה זוטא אפ"ה אחרי דבש"ע הרש"ז ז"ל מביא דכל הא דחוששין לשי' הנמ"י הוי רק חומרא וע' בישי"ע סי' ל"ב אות י' שתמה הרבה על הנמ"י הנ"ל ע"כ מכל הני טעמי בצירוף ההיתר ע"י שאלה בוודאי דיש להתיר ויעשה כן שיתחרט וישאל לפני ב"ד של ג' ויעשו מהחרטה פתח ויתירו לו כמפורש בש"ע כנלע"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק תשא י"ט אדר ראשון תרמ"א פה"ק רידניק יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן פג

להרב הה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' פנחס הורויטץ נ"י ראבד"ק קאסיב יצ"ו.

בדבר שאלתו בפאבריקאנט שנעשה אבל ל"ע ויש לו פועלים יהודים שעובדים אצלו בקבלנות והיינו שמושכרים אליו לשנה ורק שנוטלים שכרם מהסחורה כמה שעובדים וא"א להם לילך כעת למקום אחר ולהשתכר והפאבריק הוא בביתו של האבל והרבה מהפועלים הם עניים אי רשאי לו ליתן אותם לעבוד בהפאבריק שלו בימי אבלו זה תורף שאלתו:

א) הנה בגוף הדבר מבואר ביו"ד סי' ש"פ דאבל אסור לעשות מלאכתו אפי' ע"י אחרים ואפי' אם הוא בקבלנות ואפי' במלאכת תלוש אפ"ה בביתו של ישראל אסור וגם מבואר

באו"ח סי' רמ"ד דבמלאכה המפורסם שהוא של ישראל אף אם הוא בקבלנות ואפי' כשהוא בביתו של עכו"ם אסור אולם בדבר האבד מפורש בש"ע דמותר להאבל לעשות מלאכתו ע"י אחרים ולשי' הרא"ש אף האבל בעצמו מותר לעשות והרמ"א פסק דבהפ"מ מותר אף ע"י עצמו וכת"ה הביא מ"ש הפת"ש בשם החמ"ד דגם אם הוא דבר האבד לאחרים ג"כ מותר להאבל לעשות והביא כת"ה ראי' לזה דכמו דרשאי לבעה"ב לתת לעשות מלאכה בחוה"מ לפועל עני שאין לו מה לאכול וכמפורש באו"ח סי' תקמ"ב וה"ה הכא באמת לענ"ד י"ל דבדבר זה יש לעיין הרבה דאף א"נ דאבל שאין לו מה לאכול דרשאי לעשות מלאכה אחר ג"י אפ"ה יש להסתפק אם אבל רשאי ניתן מלאכה לפועל עני שאון לו מה לאכול ונהי. דבחוה"מ רשאי ליתן מלאכה לפועל שאין לו מה לאכול אפ"ה בנ"ד יש לומר דאסור והטעם י"ל בשלמא בחוה"מ דהפועל הוא ישראל והותרה לו לעשות מלאכה באין לו מה לאכול נמצא שאין זה כלל בגדר מלאכה האסורה וכעין שכ' הפוסקים דמלאכת או"נ ביו"ט הוי הותרה א"כ ה"ה בחוה"מ אף להסוברים דמלאכת חוה"מ ד"ת אפ"ה הואיל דנמסר לחכמים והתירו בפועל עני א"כ ע"כ דלא נכלל] כלל בגדר מלאכה ואף דחזינן דאסור לעשות מלאכה בחוה"מ גם ע"י עכו"ם אפ"ה י"ל דוקא בעכו"ם אסור משום שבות אבל בישראל ליכא איסור מכח שבות לשי' כמ"פ המובא באו"ח סי' רס"ג ואף דבישראל שוב יש לאסור משום שליחות דבפועל עני שאין לו מה לאכול חשיב כשליח לאו בר חיובא ע' פמ"ג בפ"כ להיו"ט מ"ש בזה מ"מ כבר כ' המפורשים דבמלאכת שבת ל"ש לחייב משום שליחות כיון דעכ"פ הגוף שובת וא"כ שפיר בפועל ישראל שאין לו מה לאכול דהותרה לו לעשות המלאכה הותרה ג"כ לבעה"ב לתת לו לעשות מלאכתו דל"ש לאסור לא מכח שבות ולא משום שליחות ואף לשי' היראים דמלאכה בשבת גם ע"ו עכו"ם אסור מה"ת ומכח זה העלה הפמ"ג בסי' רמ"ג וסי' רמ"ו דבעכו"ם העושה מלאכה בחפץ של ישראל אסור מה"ת אפ"ה בחוה"מ כיון דהותר להפועל לעשות המלאכה מכח שאון לו מה לאכול א"כ ע"כ צ"ל דהותר ג"כ לבעה"ב לתת לו לעשות המלאכה דאלת"ה ורק שנרצה לומר דאסור להבעה"ב ליתן לו לעשות המלאכה אכתי לא והי' לו מה לאכול דפועל ישראל לא שכיח שירויח אצל עכו"ם וא"כ כשהתירו להפועל לעשות מלאכה בחוה"מ משום דאין לו מה לאכול ע"כ דהתירו ג"כ לבעה"ב ישראל לתת לו לעשות המלאכה אבל באבל נהי דבאין לו מה לאכול מותר לעשות מלאכה מ"מ כ"ז היכי דהאבל אין לו מה לאכול אבל היכי דהאבל עשיר ורק דהפועל עני אז אכתי י"ל דאסור להאבל לתת לעשות מלאכה גם לפועל עני הואיל דבכה"ג אין הכרח שיעשה הפועל מלאכה אצל אבל הלז הרי יוכל להיות שיהי'

יוכל להרויח אצל יהודים אחרים שאינם אבלים ואף די"ל שמא לא יזדמן לו למצוא להשתכר אצל יהודים אחרים אפ"ה י"ל דוקא בחוה"מ דאם נרצה לאסור לבעה"ב לתת לו לעשות מלאכה א"כ הוי בירור שלא ירויח אצל שום ישראל א"כ בכה"ג כשהתירו לו חשיב הדבר בגדר הותרה ממש אבל באבילות דיוכל הפועל להשתכר אצל ישראלים אחרים ורק דיש לחוש שמא לא ימצא מלאכה אצל ישראלים אחרים א"כ בכה"ג אף או נרצה להקל אפ"ה לא והי' בגדר הותרה הואיל דליכא דבר ברור שלא ירויח אצל אחרים ורק שיוכל להזדמן שלא ימצא מלאכה אצל אחרים ובכה"ג דהוו רק בגדר מקרה ל"ח טפי מדחויה וכמ"ש הרמב"ן בס' תוה"א ברכות ד"כ וכיון דבכה"ג לא יהי' מיקרי טפי מדחויה שפיר אין להתיר להאבל לתת לעשות מלאכה אף לפועל עני וז"ב:

ב) וביותר ביאור י"ל דדוקא בחוה"מ דגם אצל הפועל יש איסור לעשות מלאכה ורק שהתירו לו לעשות מלאכה א"כ י"ל מגו דאישתרי להפועל אישתרי נמי להבעה"ב וכדס"ל לאביי בזבחים דל"ב דאמרי' מיגו דאישתרי אישתרי ונודע דאמרי' מגו דאשתרי אף מגברא לגברא והיינו מאיש לאיש ע' בשאג"א סי' ל' אבל היכי דהפועל אינו אבל א"כ ל"ש מגו דאישתרי להפועל אישתרי נמי לבעה"ב דהרי להפועל לא נאסר מעולם וכמ"ש בתוס' זבחים דנ"ג לענין מחנה לויה וכה"ג מצינו סברא זו לענין הותר מכללו דדבר שלא הי' בכלל האיסור מעולם ל"ח בכלל הותר מכללו ע' רש"י זבחים דט"ז ע"ב וברש"י נזיר דמ"ד ושפיר אסור לאבל לתת מלאכה אף לפועל עני והנ"מ בין סברא הראשונה שכתבתי לעיל לבין סברא השניה י"ל היכי דהבעה"ב הוא אבל וגם הפועל עני הוא אבל דבכה"ג גם אצלו שיך האיסור והותר לו לעשות מלאכה א"כ לסברא השניה שוב הותר ג"כ להבעה"ב אבל לתת לו המלאכה משום מגו דאישתרי להפועל אישתרי ג"כ להבעה"ב אבל לסברא הראשונה שכתבתי משום דיוכל למצוא מלאכה אצל ישראל אחר שאינו אבל לפ"ז י"ל דאף אם הפועל הוא עני וגם אבל אפ"ה אכתי אסור להבעה"ב אבל לתת לו מלאכה משום דיוכל הפועל אבל להשתכר אצל ישראל אחר שאינו אבל וז"ב עכ"פ נשמע דסברת החמ"ד אינו מכח הטעם שכ' כת"ה משום דדמי למלאכת חוה"מ דשאני בחוה"מ דחשיב הותרה וכה הראוני בנו הג' מ' חיים יחי' בספר אשל אברהם סי' תקל"ט שכ' דבחוה"מ דמותר לעשות מלאכה בדבר האבד מותר ג"כ לעשות אף ע"י ישראל אחר אף היכי דהבעה"ב גופא יוכל לעשותו אפ"ה גם אחר רשאי לעשות אף דלגבי האחר אינו דבר האבד אפ"ה מותר כיון דזה ל"ח בגדר דחויה שנהי' מוכרחים לאהדורי אהיתר יותר מרווח רק דחשיב הותרה ובהותרה א"צ למיהדר כלל אהיתר יותר מרווח עיי"ש מבואר להדיא מדבריו כמ"ש לעול:

ג) **נחזור** לסברת החמ"ד דגם בדבר האבד לאחרים רשאי להאבל לעשות וביאור דבריו נלע"ד בפשיטות דאחר שכבר כתבתי דהא די"ל דאבל אסור לתת מלאכה גם לפועל עני משום דהפועל יוכל להיות מוצא להשתכר במק"א אצל אחרים שאינם אבלים ובכלות ימי אבילות של זה שוב יהי' יכול לחזור לעבוד אצל זה ויוכל להיות שלא והי' להפועל שום הפסד וי"ל דהדבר דומה לדשיל"מ דאמרי' עד שתאכלנו בס' איסור תאכלנו בהיתר גמור א"כ התינח בדבר שאינו אבד אבל בדבר האבד דלא דמי לדשיל"מ וכנודע דהיכי דהמאכל מתקלקל ל"ח בכלל דשיל"מ א"כ י"ל הואיל דאם הי' דבר האבד אצלו הי' מותר להאבל לעשותו ה"ה די"ל דבדבר האבד לאחרים ג"כ רשאי והרי חזינן בש"ע שם סעיף ב' דבאין לו לאכול עושה בצנעא בתוך ביתו אחר ג"י ורק בפרהסיא אסור משום דהרואה אינו יודע אם הוא עני א"כ לפ"ז בדבר האבד דמותר לאחר ג"י אפי' בפרהסיא א"כ שפיר גם בדבר האבד לאחרים נמי שרי דהרואה לא ידע שאצלו אינו דבר האבד וז"ב בכוונת דברי החמ"ד אבל לא משום דדמי לחוה"מ ודו"ק:

אולם מה הוא דבר האבד לכאורה מצינו בש"ע דבפרקמטיא דוקא בנפסד מקרן חשיב דבר האבד אבל מניעת הריוח לא מיקרי הפסד זולת ביריד גדול ועיי"ש בפת"ש שכ' בשם החמ"ד דרק במו"מ בדבר שאינו מצוי מותר אבל מה שיוכל להרויח במלאכה אף שיוכל להרויח הרבה אסור והסברא י"ל דמניעת הריוח ל"ח בגדר דבר האבד דכך הי' רצון חז"ל שלא ירויח באותו זמן וכה"ג כ' בתוס' ע"ז די"ג דל"ח נהנה מע"ז מה שמניחין לו את המכס דחשוב רק כמבריח ארי עיי"ש והסברא י"ל לא מבעיא למאי דקיי"ל פורע חובו של חבירו דשרי במודר הנאה דל"ח רק מבריח ארי וה"ה הכא דל"ח הנאה ואף א"ל דבבע"ח עכו"ם חשיב מהנה מ"מ י"ל כ"ז שם דהמדיר נתן ממונו אבל הכא דרק הניחו לו את המכס ולא נתעורר לו הנאה מחודשת דגם עד עכשיו הי' המעות שלו אף דמצילו מן ההפסד חשיב רק כגרם הנאה וה"ה להיפוך היכי דאין לו הפסד מכיסו רק מניעת הריוח בכה"ג לא התירו לו כיון דכך הי' רצון חז"ל שלא ירויח באותן הימים:

ד) **וראיתי** לכת"ה שהעיר דמדחזינן דכ' החמ"ד דפועל אסור לעשות מלאכה אף היכי דיכול להרויח הרבה וע"כ הטעם דשכר פעולה ל"ח דבר האבד והרגיש על זה מהא דמפורש בחו"מ סי' של"ו דאם הלכו הפועלים אף אי לא הי' להם אמש מלאכה אפ"ה מיקרו דבר האבד היכי שאין מוציאין עכשיו להשתכר ואי הי' הדין דזה ל"ח רק ריוח א"כ לא הי' חשוב בכלל גרמי דמניעת הריוח לא מיקרי גרמי עכת"ד כת"ה הנה באמת עיי"ש בקצה"ח שהעיר דיהי' רק כמו מבטל כיסו של חבירו דפטור וכ' שם בשם מהר"מ ב"ב דבאמת ל"ח בכלל דבר האבד דמניעת הריוח ל"ח בכלל דבר האבד ולפלא שלא ראה

דברי הקצה"ח במקומו אך בגוף הדבר י"ל לפמ"ש בשט"מ ב"מ דע"ג דגם בגרמא בעלמא מ"מ בקיבל עליו להתחייב חייב אף בגרמא וע' בריטב"א שם דבמידי דחבירו סמך עליו והי' לו ריוח ברור אף במבטל כיסו חייב וע' בנה"מ סי' קפ"ג וסי' ש"ו ובשו"ת ח"ס חו"מ סי' קע"ח א"כ שפיר בפועל אף בלא התחיל במלאכה מ"מ כיון דגמרו השכירות הוי כקיבל עליו לשלם לו השכר פעולה ושפיר באם הי' הפועל יוכל להשכיר ועכשיו אינו מוציא מקום להשתכר א"כ הא הוי הפסד ברור והבעה"ב הא קיבל עליו בכה"ג שפיר חייב אפי' בגרמא וכשיטת המרדכי פ' הגוזל וע' בנה"מ סי' קע"ו וע' בתוס' קידושין ד"ח שכ' דבכה"ג עכ"פ ל"ש לומר מנה אין כאן הואיל דיש עכ"פ חיוב בד"ש עיי"ש ויש לצרף ג"כ שיטת הבית יעקב מובא בקצה"ח סי' ע"ה דמי שהי' חיוב לצי"ש ונתן מעות בחזקת שחייב עפ"י דין דאפ"ה לא מיקרי מחילה בטעות וה"ה הכא באמת שכר פעולה ל"ח רק מניעת הריוח ואפ"ה ניחא הא דבעה"ב חיוב בחזר בו משום דגבי הפסד ברור לשי' הריטב"א גם במבטל כיסו חייב ומכ"ש בקיבל עליו הרי חיוב לכ"ע ורק היכי דלא התחיל במלאכה דאז עדיין לא זכה בשכר פעולה שהבטיח לו וחשיב רק כקיבל עליו שלא יגרום לו היזק אז שפיר אם לא הי' לו אמש מקום להשתכר פטור אבל בהתחיל במלאכה דכבר זכה בהשכר פעולה שהבטיח לו אז אף שלא הי' להם אמש מקום להשתכר מ"מ חשיב כגורם לו היזק בזה שזכה מכבר דמי ממש למוחל שט"ח דחיוב לשלם מדד"ג והיכי דמוציא כעת מקום להשתכר הרי שוב ליכא פסידא וכה"ג כ' הרמב"ן בסוגיא דשיקול הדעת דהיכי דאפשר שלא והי' פסידא כגון באם ניהדר את הדין אז אמרי' הדר דינא כדי שלא יהי' פסידא ושלא נצטרך לדון דד"ג עיי"ש וז"ב:

ה) **אך** בלא"ה הדמיון שכ' כת"ה לא דמי כלל דבשלמא בסי' של"ג דהפועל רשאי לעבוד א"כ שפיר אמרו חז"ל דהיכי דהפועל יפסיד פעולתו היום אין רשות להבעלים לחזור ולא דמי למבטל כיסו של חבירו כיון דאם כבר התחיל במלאכה כבר נתחייב הבעה"ב לשלם לו שכר פעולתו וחשוב ככבר זכה בו הפועל ואם באמת הפועל והי' לו פסידא שפיר אסור לבעה"ב לחזור בו ונהי דאם סוגר את העבד שלא יוכל לעשות מלאכה פטור דל"ח טפי ממבטל כוסו אפ"ה הואיל דאסור להיות מבטל כוסו של חבירו והכא דכבר התחיל במלאכה וזכה כבר בהשכר פעולה חשיב כמפסידו בידים שפיר לא יוכל הבעה"ב לחזור בו וכה"ג מצינו בחו"מ סי' ע"ג בנחלקו על הזמן פרעון דחייב לישבע והעיר בקצה"ח דהא ל"ח כפירת ממון דלא עדיף ממבטל כיסו דפטור ותירץ דכיון שאם יודה יצטרך לשלם עכשיו שוב חשוב כפירת ממון וה"ה הכא חשיב כמפסידו ושפיר חייב הבעה"ב לשלם לי ואף בלא התחיל במלאכה דבכה"ג הרי עדיין לא זכה בהשכר פעולה ושוב הי'

מקום לומר דל"ח טפי ממבטל כיסו אפ"ה אכתי שייך סברת הריטב"א דבהפסד ברור גם מבטל כיסו חיוב או עכ"פ כסברת המרדכי והשט"מ דקיבל עליו חיוב אף בגרמא וכ"ז התם אבל באבילות באמת אבל אסור במלאכה ואסור לו להרויח ורק בדבר האבד והיינו שיהי' לו הפסד גם אחר שיכלו ימי האבל וכגון שיתקלקל החפץ או שלא יהי' יכול למכור הסחורה אז זולת ע"י הפסד מהקרן א"כ יגרום לו האבילות היזק גם על זמן שכבר יהי' נפסק האבילות אז שפיר מיקרי דבר האבד וכמ"ש בנובי"ק או"ח סי' כ"ז לענין אונן דמותר לספור בלי ברכה ספה"ע כדי שלא יפסיד הברכות משאר הימים עיי"ש אבל הפסד מלאכה דלא יפסיד רק הריוח מאותן הימים זה לא מיקרי הפסד דהא באמת כך הוא רצון חכמים שלא יהנה משום ריוח בזו הימים ואזדא הערת כת"ה וז"ב ופשוט:

ו) **אך** בגוף הדבר י"ל דהרי חזינן דדוקא בפועל שהוא אבל והוא עובד במקום כזה שאם לא יעבוד בימי אבל נא יחזיקו הבעה"ב גם אח"כ אז אמרי' דמיקרי דבר האבד אבל באם לא יפסיד מקומו אח"כ אסור לו לעבוד בימי אבלו א"כ מכ"ש בבעה"ב אבל בוודאי דאסור לו להניח לעבוד אצלו שום אדם ואף אם עובדים אצלו בקבלנות אפ"ה י"ל חדא דבביתו של אבל אסור ועוד דמלאכה שהוא מפורסם שהוא של ישראל אסור וע' בתוס' פסחים דכ"א ובב"ח סי' תמ"ג שכ' דבכותח דשם בעליו עליו אסור אף במכירה עיי"ש וא"כ לפ"ז לכאורה ליכא שום צד היתר בנ"ד אך באמת י"ל דכמו דמצינו בש"ע דגם בתנור ומרחץ אם כבר נתפרסם שנה אחר שנה שהוא בקבלנות מותר ה"ה הכא כיון דבעירו נתפרסם הדבר שכל הפועלים העובדים בהפאבריק שלו הוא בקבלנות תו ליכא מ"ע ושרי ונהי דאכתי יש לחוש לחשדא דאורחים וכמ"ש בנוב"י סי' י"ב דדוקא בשדה כ"ע יודעים שהוא באריסות אבל הכא איכא חשדא דאורחים אפ"ה י"ל הואיל דגם בכל העולם הדרך של העובדים בפאבריק לעבוד בקבלנות א"כ ליכא ג"כ חשדא דאורחים ועוד י"ל לפי"מ שהעלה הנוב"י שם דבמלאכת חוה"מ דהוי רק אסמכתא ל"ח לחשדא דאורחים וכמ"ש המג"א דבשביעית הקילו א"כ ה"ה די"ל באבילות דעכ"פ אחר יום א' לכל השיטות אינו רק מדרבנן בוודאי דאין לחוש לחשדא דאורחים ולמ"ע דבני עיר בוודאי דליכא חשש הואיל דשם נתפרסם שעובדים בקבלנות וא"כ מאחר שהפועלים הם עניים ונוגע להם להפסד נלע"ד להקל ולהתיר להם לעבוד אצלו ורק אחר ג"י אבל בתוך ג"י יש לאסור כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' ויצא תרנ"ח ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן פד

להרב המאה"ג כש"ת מ' יהודה ליבוש נ"י מוצד"ק סטיטשין יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שברח מאשתו זה ד' שנים ללאנדאן ושמו הי' בעריל ומקום מולדתו הי' בכפר וואלע וואדוסקיע ודר שמה כמה שנים ואיזה שנים קודם שברח הי' דר בעירכם וה' לו ב' בנות ולקח גם אותם ללאנדאן וכעת באתה חמותו לפני כת"ה והביאה עד א' ממעליץ והגיד שהי' בלאנדאן אצל אחד מאנשי עיר מעליץ שהי' לו בית אכסניא וראה שם איש אחד ודיבר עמו הרבה פעמים ואח"כ נחלה ושאל אותו על שמו ואמר לו ששמו בעריל ושם אשתו לאה ושהוא מכפר וואלע וואדאוסקיע ואחר ב' ימים מת האיש הנ"ל וראיתי אותו על פניו בשעה שהטילו אותו לארץ והכיר בו כי הוא ממש אותו האיש שדיבר עמו בימי חליו וגם העיד שראה אותו בחייו שהי' עובד שם מלאכת סנדל ועוד הביאה חמותו מכתב מאחי הנפטר הדר במעליץ שכותב שהי' לו מכתב מלאנדאן מבעל אכסניא הנ"ל וכותב לו שהר' בעריל מת שם ונשארו ב' הבנות גלמוד ומבקש ממנו ליקחם לביתו בחזרה זה תורף הגב"ע וצריכין לדון אי סגי מעדות הנ"ל להתיר ורק שיש ריעותא דחמותו נתנה איזה ר"כ להעד ממעליץ בעד זה שיסע לסטיעשין (הגיד עדותו ורק שחמותו אומרת כי העד הנ"ל רצה להעיד בחנם ורק שביקש איזה ר"כ בעד שכר בעילה שצריך ליסע לסטיעשין וגם יש ריעותא במה שהעיד בלילה זה תורף השאלה:

א) הנה מקיר הדבר ביבמות דקט"ו בהא דיצחק ריש גלותא דסובר אביי חוששין לתרי יצחק ורבא אמר ל"ח ופירש"י ז"ל דמירי ששכיח שיירתא ולא הוחזקו והכוונה דשכיח שיירתא מקורטבא לאספמיא אך לא הוחזק ואמרו העדים שיצחק ריש גלותא מת באספמיא ויש ס' שמא יצחק אחר שהי' ריש גלותא מת שמה כיון דשכיח שיירתא ופליגי בפלוגתת רבה ור"ז גיטין דכ"ז אולם הרמב"ן והרשב"א פירשו דמירי שהעידו העדים שאותו שיצא מקורטבא לאספמיא מת ועיקר החשש שמא יב"ש אחר בא מעלמא לקורטבא והוא מת ויוב"ש שדר בקורטבא הלך למק"א ועל זה קאמר רבא דל"ח דסמכינן אסברת כנכ"ה כיון דידעינן בוודאי שאותו איש הי' בקורטבא ויוצמח דפלוגתת אביו ורבא הוי אי סמכינן אסברת כנכ"ה לענין איסור א"א והנה לשי' כרי"ף והרמב"ם קיי"ל במיתה כרבא ולשי' הרמב"ן והרשב"א כיון דידעינן דאיש זה שמת הי' בקורטבא אין לחוש שאיש אחר ששמו כשמו הי' ג"כ במקום הזה וסמכינן אסברת כנכ"ה אף נגד ח"א א"א אף דבאמת בסוגיא דמומין לא קיי"ל כרבא רק כר' אשי מ"מ הכא כיון דע"כ איש א' מת ואיתרע ח"ח של אדם א' א"כ מה לי ח"ח של זה או של איש אחר והא דכ' המפורשים בהא דבספק ג"י לשי' כמ"פ אסורה משום דמוקמינן בח"ח אף דע"כ איש א' מת שאני התם ביותר יש לתלות דמת זה הוא א' מרובא דעלמא מלומר דבעלה של זו מת אבל כיון דע"כ ידענו דאיש ששמו כשם בעלה מת והעידו דהי' במקום הזה א"כ

אם נרצה לחוש שגם איש אחר ששמו כשם זה בא לכאן והי' רק החשש בגדר מיעוט על אדם פרטי וכמ"ש הח"צ לענין סימן אמצעי בגוף וסימן מובהק בכלי דחשיב שאלה דיחיד עיי"ש וכיון דא"צ לדון על אדם פרעי וכבר כ' הנוב"י דחששא דב' יוב"ש עכ"פ לא גרע מסימן ושוב מה לי חזקת חי של זה או של אחר ושוב מועיל הסברא דכנכ"ה וז"ב:

ב) נחזור לענין דינא אי צריך להזכיר שמו ושם אביו ושם עירו הנה ברמב"ם פי"ג מגירושין הלכה כ"ג לחד גירסא מוכח דסגי או בשמו ושם אביו או בשמו ושם עירו וגירסת מהרי"ק דלשם אביו בעי ג"כ שם עירו ושם בהלכה כ"ד נחלקו הרא"ש ומהרי"ק דהרא"ש ס"ל דסגי תמיד בשמו ושם אביו כיון דידעינן דאותו איש נאבד א"צ לחוש שגם איש אחר בשם כזה ושם אביו כזה נאבד ג"כ ומהרי"ק ס"ל דדוקא בעובדא כזו שאמרו כשתלך למקום פלוני תאמר דפב"פ מת מוכח דנתכוין ג"כ שאיש מאותו עיר והוי כמזכיר שם עירו ג"כ אבל בעלמא ל"מ שמו ושם אביו דבתחילת עדות החמירו כמפורש בש"ס בכורות דמ"ו ובאמת בכ"מ מוכח דמהרי"ק בעצמו מסתפק בכונת הרמב"ם ז"ל די"ל דסגי או בשם אביו או בשם עירו ורק בהאי דנשכו נחש לפי שיש ריעותא דנשתנה אז בעי הכרה ברורה י"ל הסברא עפי"מ דמצינו בפוסקים דבהרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום טמאה והכוונה דהרגשה מורה בוודאי על דם אבל אם יש מראה טהורה לפנינו תולין הרגשה במראות טהורות אבל אם יש מראה טמאה לפנינו אף פחות מכגריס מטמאין ע' חוו"ד סוסי' ק"צ ובח"ס והסברא דבאמת רוב דמים טמאים באשה כשיטת הראב"ד ז"ל רק דביש מראה טהורה לפנינו כיון דהך צימוק ונאבד לא שכיח שוב תולין להיתר ג"כ אף במידי דל"ש והיינו במראה טהורה הכא באמת ע"י שמו ושם אביו הוי עכ"פ כרוב נוטה שבעלה של זו מת ואם נרצה לחוש שמא אחר הוא יהי' החשש במילתא דלא שכיח ולא צריכין לחוש לזה אבל בנשתנה צורתו נהי דאפשר לתלות השינוי מחמת הנשיכה מ"מ כיון דלא שכיח שוב תולין להחמיר במידי דל"ש היינו דאחר ששמו כשמו מת אכן היכי דיש ג"כ שם עירו אז הרי הוי כבירור שבוודאי הוא בעלה של זו שפיר תולין השינוי אף במידי דל"ש וכנודע מדברי שו"ת הר"ן דכל היכי דידעינן בעדות ברורה שהוא בעלה של זו אף שיש שינוי מתרצין השינוי בכל מה דאפשר ומקורו מש"ס ב"ב דקנ"ה סימנים עשוין להשתנות וע' שו"ת רח"כ מ"ש בזה עכ"פ מבואר מדברי הרמב"ם דסגי בשמו ושם אביו או בשמו ושם עירו ועיי"ש בלח"מ אות כ"ז ובש"ע סעיף י"ח ברמ"א מביא ג' דיעות, וחמ"ח שם כ' להלכה דאם ידעינן דבעלה של זו הי' במקום זה ולא ידענו כלל אם גם אחר הלך למקום זה אז בוודאי דסגי בשמו ושם אביו דאין לנו לחוש בכה"ג שמא איש אחר ששמו ושם אביו כזה הי' ג"כ

באותו מקום, אבל אם לא ידענו כלל בבירור אם גם אדם אחר לא הי' במקום זה שנמצא המת פב"פ בוודאי דחוששין שמא גם אחר ששמו ושם אביו כזה הי' באותו מקום ומת שם ובעלה של זו אזיל לעלמא הואיל דשיירות מצויות לאותו מקום עיי"ש ובט"ז סקכ"ג כ' שם דליכא רק ב' דיעות היינו הרא"ש ומהרי"ק ופליגי בכה"ג שידענו שאיש הזה שאנו דנין עליו הי' במקום הזה שנודע לנו עכשיו שנמצא שם אדם מת דלשי' מהרי"ק בעי או שיזכור בפירוש שם עירו או דבעי שיאמרו לכשתלך למקום פליגי דזה הוו כהזכיר שם עירו ולשי' הרא"ש סגי בשמו ושם אביו לחוד ובב"ש שם כ' דמדברי הרמ"א מוכח באמת דיש ג' שיטות דלשיטה א' גם באמרו לכשתלך למקום פלוני אפ"ה אכתי בעי להזכיר שם עירו ולשיטה ב' ג"כ בעי שם עירו ורק באמרו לכשתלך למקום פלוני סגי דהוי כהזכירו שם עירו ולשיטה ג' תמיד סגי שמו ושם אביו או שמו ושם עירו ורק דסיים הב"ש דלא מצא מפורש ג' שיטות בזה ובאמת בב"ש ס"ק נ"ט כ' בשם הש"ג דסגי שמו ושם עורו ובקו"ע נסתפק בשמו ושם עירו בלי שם אביו אי מהני והעלה דשמו ושם כינוי ושם עירו בוודאי סגי עיי"ש:

ג) **והנה** בנ"ד הא ידעינן בבירור דבעלה של זו הי' בלאנדאן א"כ לשי' הרא"ש גם כפי הבנת החמ"ח בדבריו הואיל דידעינן דזה הי' בוודאי שם ואחרי שנתברר לנו ע"י שמו ושם אביו שמת איש כזה אין לנו לחוש שגם איש אחר ששמו ושם אביו כזה הי' שם ומת א"כ נהי דבנ"ד לא הגידו שם אביו מ"מ לאותן השיטות הסוברים דסגי שמו ושם אביו ה"ה דסגי שמו ושם עירו דזה מוסכם לכל השיטות דשם עירו הוי עכ"פ כשם אביו וממילא דא"צ לחוש שמא אחר הי' שם ומת ובפרט דבנ"ד י"ל דלכ"ע סגי בשמו ושם עירו דבשלמא בשם אביו בלי שם עירו יש חשש על כמה בני אדם שבעולם ששמותיהם ושם אביהם שוים אבל בשם עירו דעכ"פ לא שכיח הרבה עיירות שיהי' שמותיהם שוים ורק דיש לחוש שמא נזדמן עכ"פ עיר בעולם ששמה ג"כ כשם העיר של זה א"כ בזה י"ל כיון דבעלה של זו בוודאי הי' בלאנדאן א"כ אם נרצה לחוש שבעריל מעיר אחרת ששמה ג"כ בשם עיר של זה ג"כ הי' בלאנדאן והי' דמי להא דקיי"ל דלנפילה דיחיד ל"ח וכה"ג כ' הח"צ סי' קל"ד דלשאלה דיחיד ג"כ ל"ח וה"ה הכא לחוש שמא נזדמן שהי' עוד איש א' שיהי' שמו בעריל ויהי' מעיר כזו שיהי' שמה סטיטשין כשם העיר של זה ושיהי' בלאנדאן על זה בוודאי אין לחוש כיון דבעלה של זו הרי הי' בבירור בלאנדאן א"כ שייך סברת הפוסקים די"ל אין ס' מוציא מידי וודאי ר ואף די"ל כיון דעפ"י אמירת העד לחוד הרי קשה להתיר כיון דלא הזכיר שם אביו ורק שכתבתי דיש צד היתר מכח זה שידוע

לנו דבעריל מסטיטשין הי' שם בלאנדאן א"כ י"ל דהוי בכלל חצי דבר אך כבר כ' בשו"ת בת עיני דבעדות אשה דא"צ תורת עדות רק בירור הדברים לא איכפת לן בחצי דבר:

ד) **ובפרט** די"ל לפמ"ש בתוס' גיטין ד"י דהיכי דמה"ת כל עד מועיל בשוה אז אף אי מדרבנן מועיל א' יותר מחבירו אפ"ה ל"ח בכלל נפיק ריבעא דממונא אפומא דחד עיי"ש א"כ ה"ה די"ל סברא זו לענין ח"ד דהיכי דמה"ת מועיל ע"א לחוד אף אי מדרבנן בעי צירוף אפ"ה תו אין לפוסלו מכח ח"ד וא"כ בנ"ד מה"ת מועיל עדותו של העד לחוד הואיל דהזכיר שמו ושם עירו ושוב י"ל דבכה"ג אין לפסול עדותו מכח ח"ד וע' שו"ת בי"ש אה"ע סי' קי"ג אולם בזה אכתי יש לפקפק דכ"ז הי' ניחא א"נ דע"א בעדות אשה נאמן מה"ת אבל לשי' הסוברים דע"א בעדות אשה ל"מ מה"ת רק מדרבנן מועיל מפני קולת עגונה א"כ בלא הזכיר רק שמו ושם עירו שוב י"ל דל"מ עדותו כלל מכח ממנ"פ דמה"ת ע"א בלא"ה ל"מ ומדרבנן הא שוב שמו ושם עירו ל"מ בלו שם אביו וכה"ג כ' בשו"ת פמ"א ובשו"ת ברית אברהם דע"א במשאל"ס ל"מ אף בצירוף סימן אמצעי דמה"ת ע"א ל"מ ומדרבנן הא שוב חוששין שמא עלה מן המים וכה"ג מפורש ברמ"א אה"ע סי' מ"ב דקדושי דרבנן לפני פסו"ע דרבנן ממנ"פ א"צ גט והעיקר כמ"ש הב"ע דבעדות אשה לא איכפת לן בח"ד ובפרט דלשי' כמ"פ ע"א בעדות אשה מהני מה"ת א"כ בוודאי דאין לדחות עדותו מכח חשש ח"ד ושפיר ע"י עדותו בצירוף זה דידענו דבעלה של זו בוודאי הי' בלאנדאן יש צד גדול להתיר אשתו וז"ב ונהי דאכתי יש לעורר בנ"ד כיון דכעת הי' מקום דירתו בסטיטשין והעד הזכיר שם כפר וואלע ווואדאווסקיע אפ"ה י"ל דזה ל"ח שינוי דאדם עלול לקרוא א"ע בשם מקום מולדתו וכדחזינן דבדורות הראשונים הי' כותבין בגט שם מקום הלידה ומה גם דכבר כתבתי בשם שו"ת הר"ן דכל שידענו בכמה הוכחות שבעלה של זו מת אין אני משגיחין על קצת שינוי ומתרצין באופן שלא יהי' שינוי וה"ה הכא ומה גם דיפה כ' כת"ה די"ל דשם אשתו חשוב כהזכיר שם כינוי ומועיל להצטרף נשמו ולשם עירו וז"ב:

ה) **ומה** שהעיר כת"ה מחמת שהעד נטל שכר באמת י"ל דכבר העיר בנוב"י דא"נ דע"א בעדות אשה מהני מה"ת בוודאי דיש בכה"ג פסול מכח נוטל שכר להעיד אבל א"נ דל"מ רק מדרבנן א"כ כיון דמה"ת לא יועיל בעדותו שוב ליכא בזה מכח נוטל שכר להעיד עיי"ש וכיון שכן ממנ"פ לא יועיל עדותו בנ"ד דא"נ דע"א בעדות אשה מועיל מה"ת שוב והי' בזה פסול מכח נוטל שכר להעיד ואי ל"מ רק מדרבנן שוב יש לפסול עדותו מכח ח"ד ועפ"י הסברא שכתבתי לעיל אך באמת ז"א חדא דכבר הבאתי דבעדות אשה דלא בעי תורת עדות לא איכפת לן בח"ד ובפרט דכבר הבאתי די"ל דשם אשתו חשיב כשם

כינוי ושם כינוי חשוב כשם אביו וא"כ חשיב כדבר שלם ושוב יש לסמוך על הפוסקים דע"א בעדות אשה ל"מ רק מדרבנן וממילא אזדא הפסול מכח נוטל שכר להעיד ובפרט דשכר טרחה דבר מיעוט מותר כמ"ש הט"ז ועפ"י שאר הסברות שכ' בנוב"י שם בחאה"ע סי' כ"ט וע' בשו"ת שי"צ סי' פ"א שהטור דהיכי דכבר הגיד הדבר להאשה במקומו א"כ אז הרי לא צריכין כלל את עדותו לפני ב"ד הואיל דגם עמפ"ע נאמן בעדות אשה והיכי דהאשה אומרת סתם ששמעה שמת בעלה לכ"ע א"צ שיגיד העד את עדותו לפני הב"ד וכיון דלא נצרך כלל לעדותו שפיר יוכל ליטול שכר עיי"ש וה"ה הכא דהגיד לאמה של העגונה את העדות בביתו רק שהוא ביקשה ליסע עמה לסטיטשין להעיד בפני ב"ד א"כ הא מפורש בש"ס שבועות דל"ב דבאמר לה לדידה שוב אינו חייב ק"ש משום דלא נצרך עוד לעדותו ועיי"ש בר"ן שכ' דאף דהיכי דהראשון מכחישה הראשון נאמן ושוב מפסידה בכפירתו מ"מ כיון דלא הוצרכה להביא אותו לב"ד אינו חייב ק"ש ועיי"ש בריטב"א ובספר ש"ש מ"ש בזה וה"ה הכא דכבר הגיד עדותו להאשה בביתו ושוב לא הי' נצרך כלל לעדותו לפני ב"ד ושפיר אזדא בזה האיסור דנוטל שכר להעיד ובפרט דכבר הבאתי דשכר טרחה דבר מיעוט מותר ליטול וא"כ לכאורה יש לנו עדות מספיק להתיר:

ו) **עוד** יש סניף להיתר בנ"ד מצד עדותו של אח הר' בעריל הנ"ל שהשיג מכתב מלאנדאן שר' בעריל מת ושיקח השתי ילדות לביתו ונהי דבמכתב של האיש מלאנדאן לא נזכר שמו ושם אביו אפ"ה הואיל דהאיש מלאנדאן כתב המכתב לאחיו של ר' בעריל נראה שכוונתו על אחיו וכמפורש בח"מ סי' י"ז דאם העד המעיד והנאבד הם מעיר אחת מהני שמו לחוד דוודאי נתכוין אבן עירו וגם מזה שכתב לו שיקח השתי ילדות לביתו נראה מבואר שנתכוין על אחיו וא"כ יש לנו סניף מעדותו של אחיו של ר' בעריל להיתר ומפורש בש"ע סי' י"ז סעיף ד' ובב"ש ס"ק י"ד דבזכרים הדומים לאלו לכ"ע ביש להם בנים נאמנים ועיי"ש בח"מ ובבי"מ מ"ש בזה ובפרט דכבר כ' המלמ"ל דהיכי דכבר יצאה מח"א ד"ת אף בלי עדותו אז גם ה' נשים מהימני א"כ לפ"ז בנ"ד דעכ"פ ע"י עד הראשון אפי' אם נימא דל"ח כהגיד גם שם אביו מ"מ חשש שני יוב"ש בלא הוחזק הוי רק מדרבנן ושוב גם עדות של ה' נשים מהני ומכ"ש בזכרים הדומים לאלו דמהני ומכ"ש בנ"ד דאינו רק אחיו מאמו דלאו בכלל יבום הוא בוודאי דמהימן ואף דהכתב אינו מקוים מ"מ כמה פוסקים הסכימו דבעדות עגונה ל"ח לזיוף דאוקמה אד"ת ונודע מ"ש הנוב"י דאף א"נ דע"א אינו נאמן מה"ת אפ"ה מועיל עדות ע"א בכתב אפי' באינו מקוים דנהי דל"מ עדותו מה"ת מ"מ לענין חשש זיוף דהוי רק חשש דרבנן מהני ע"א וראייתו מש"ס גיטין ד"ג דמשני קיום שטרות דרבנן וקשה הא עדות בשטר ל"מ מה"ת ועכצ"ל הואיל

דחשש זיוף הוי רק מדרבנן לא חיישינן עיי"ש וכבר קדמו בשו"ת מהרי"ט אך לכאורה יש לחלק בשלמא התם שני החששות אינם משם אחד דהריעותא מחמת שאינו מקוים הוי מכח חשש שקר אבל הריעותא דעדות בשטר דל"מ מה"ת הרי אינו מחשש שקר צדקו דברי המהרי"ט בכוונת הש"ס גיטין הנ"ל אבל בדינו של הנוב"י בעדות ע"א בכתב שאינו מקוים שוב י"ל דנ"מ הואיל דבזה ב' החששות הם מכח חשש שקר דע"א ל"מ מה"ת מכח חשש משקר או עכ"פ מחשש בדדמי כמ"ש בנה"מ חו"מ סי' ל"א וכתב שאינו מקוים ג"כ החשש מכח משקר וח"כ י"ל כיון דעיקר הטעם דל"ח לזיוף משום דרובא לא חשידי לזיוף וכ"ז בב' עדים אבל בע"א דבלא"ה יש בו חשש משקר וא"כ וי"ל דהוי עכ"פ בכלל תרי מיעוטי והיכי דב' המיעוטים הם משם אחד כבר כ' הר"ן דחשוב כפלגא ומש"ס ברכות דנ"ג מבואר דחשוב כרובא וע' פמ"ג יו"ד סי' קי"ב מ"ש בזה אך לשי' הסוברים דע"א בעדות אשה מהני מה"ת שוב ל"ח לזיוף דאוקמה אד"ת בחשש טיגון ובפרט די"ל דאף להחוששין בכתב שאינו מקוים על חשש זיוף מ"מ הכא דעכ"פ ע"י עד הראשון נסתלק החשש איסור תורה הואיל דמה"ת בוודאי מהני שמו ושם עירו וא"כ היכי דא"צ העדות שבשטר רק לענין דרבנן בוודאי דיש לסמוך אכתב שאינו מקוים דלענין דרבנן בוודאי דל"ח לזיוף וכמ"ש בתוס' גיטין ד"ב דבגט ל"ח לזיוף ורק בממון חוששין לזיוף לפי שגם רוב ל"מ בממון לכך הוצרכו חז"ל קיום וה"ה די"ל היכי דעיקר ההיתר נצמח ע"י שטר י"ל דמכח חא"א וחזקת חי חוששין לזיוף וכ"ז היכי דלא נסתלק עדיין החשש איסור תורה אבל הכא דעכ"פ כבר נסתלק הח"א תורה ע"י עדות הראשון בכה"ג בוודאי דנגד החשש לעז יש לסמוך על השטר הואיל דרובא לא חשידי לזיוף:

ז) **והנה** לכאורה יש עוד לחוש בנ"ד דבעלה ברח ממנה א"כ י"ל כיון דליכא בנ"ד רק ע"א א"כ יש בזה חשש מחמת ע"א בקטטה ומפורש בש"ע סי' י"ז ברמ"א בשם חד דיעה דאם המיר והניחה עגונה דחשוב בכלל קטטה ועיי"ש בב"ש ונודע שיטת הרמב"ם דבע"א בקטטה יש חשש שמא שכרתו אך באמת ז"א דדוקא בהמיר והניחה עגונה אז יש שיטות המחמירין דאז שייך הסברא דסניא לי' אבל בלא המיר אף בברח אפ"ה אכתי שייך סברת דייקא ולשי' הט"ז אף בהמיר דוקא באם האשה גופא אומרת מת בעלי אז יש שיטות המחמירין דחשוב כמו קטטה אבל בעד המעיד גם בהמיר נ"ח כמו קטטה עיי"ש וע' שו"ת רח"ב אה"ע סי' ל' מ"ש בזה ע"כ פשיטא דגם מצד זה ליכא חשש:

ח) **עתה** נבוא לדברי כת"ה שהביא דברי הפנ"י שהקשה דאמאי מועיל ע"א בעדות אשה מה"ת הא אין דשב"ע פחות משנים ותירץ הפנ"י דע"א במיתה ל"ח נגד דשב"ע כיון דהוא אינו מעיד רק שמת ואשתו ממילא שריא והנה לכאורה דבריו מטין לסברת הרי"ף לענין

הכרת החלוץ דמהני אפי' עפ"י קרוב משום דאינו רק בגדר גילוי מילתא אולם גם התם יש מחלוקת בפוסקים דלשי' כמ"פ דוקא אם מעוד בשעה שאינו דנין לענין חליצה הוא דמהימן ע' בשו"ת הריב"ש ובנוב"י ובנה"מ חו"מ סי' כ"ח ולשי' כמ"פ גם בשעת מעשה מהני כיון דלע"ע עדיין אינה מותרת דאכתי מחוסר מעשה החליצה ורק אם מעוד אחר שכבר נחלצה אז ל"מ וע' שו"ת בי"ש חאה"ע סי' קנ"ב א"כ לפ"ז לא מבעיא לשי' הריב"ש בוודאי דליתא לסברת הפנ"י כיון דמיד בשעת עדותו דנין להתיר האשה ואף לשי' הב"י דהתם גם בשעת מעשה מהני מ"מ הכא שאני הואיל דע"י עדותו שמת בעלה כבר נגמר היתרה שפיר י"ל דחשיב כמעיד בדשב"ע ודלא כסברת הפנ"י וכה מצינו באמת בש"ס יבמות דפ"ח דפריך בש"ס אע"א בעדות אשה דהוי דשב"ע ומבואר דגם היכי דעדותו נוגע גם לשאר דברים אפ"ה אם עפ"י עדותו דנין להתירה חשוב כמעיד בדשב"ע ודברי הפנ"י צ"ע ובפרט די"ל דעיקר סברת הפנ"י הוא רק משום דעדותו אינו נוגע דוקא לדשב"ע רק גם לשאר דברים ובאמת ז"א דלענין שאר דברים בוודאי דלא יועיל עדותו דע"א ל"מ לענין לירד לנחלה וגם ל"מ לענין גביית ת"כ ונהי דכ' הנוב"י והשי"צ דאי ע"א נאמן מה"ת מהני אף לענין לירד לנחלה וגם לענין ת"כ מ"מ א"נ דלא מהימן מה"ת לענין איסור דהוי דשב"ע בוודאי דלא יועיל לענין ממון ושוב בוודאי דל"מ בדשב"ע אך בגוף הדבר י"ל דעיקר קפידת התורה בדשב"ע דבעי שנים משום דבעי בירור כמו בממון וא"כ בע"א בעדות אשה ע"ו סברת מדעל"ג ודייקא הוי כבירור שבוודאי מת א"כ שוה ע"א לשנים וכמ"ש המהרח"ש דע"י סברת דייקא הוי כבירור ואי דנימא דלא יועיל בירור זולת עפ"י שנים וכעין שכ' הרשב"א, ז"ל דמה"ט ל"מ פדיון תוך ל' אף בכלו לו חדשיו משום דגזה"כ דלא נסמוך אידיעה אחרת רק אידיעת חודש מ"מ לזה שוב מועיל הסברא דמשום עגונה אקילו בו רבנן וגם י"ל נשי' הסיפרי דהא דבעי שנים בדשב"ע הוי רק משום דבע"א יש חשש משקר ול"ח בירור וא"כ מכח סברת מדעל"ג ודייקא דחשוב בירור שפיר אין חילוק בין ע"א לשנים וז"ב נחזור לנ"ד דלדינא הנני מסכים עם הג' מברעזאן ז"ל להתיר אשה זו להנישא לעלמא ויושיב ב"ד של ג' ביחד להגיד לה ההיתר כדין הניסת בע"א כנלע"ד בס"ד לדינא והש"י יצילנו משגיאות:

ג' שמות תר"ס ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן פה

להרב הה"ג הצדיק בנש"ק וכו' כקש"ת מ' שמואל ז"ל אבד"ק קארטשין יצ"ו.

בדבר שאלתו בראובן שהי' לו עסק בשותפות עם שמעון ושמעון שנ"ח ואחר מותו נתן ראובן לאשת שמעון וגם נבנה הגדול שהי' עוסק בהשותפות לכל א' מהם ה' ר"כ

לשבועה וכעת פסק מליתן להם ואומר כי השותפות בטלה ומה שנתן להם הי' רק בשביל רחמנות והיורשים טוענים שהשותפות קיים ומבקשים מראובן שישבע שבוהש"ת וראובן משיב כי אם יצטרך לישבע שבוהש"ת ישלישו לו מקודם מה שתובע מהם כי כבר נתן להם יותר מכפי שהי' מגיע להם בחלק השותפות והיורשים אומרים כי חושדים אותו שקיבל הרבה עיסקא והוא הי' צריך להניח בהעסק ג' אלפים ר"כ בלי עיסקא וגם אם באמת לא הי' כ"כ ריוח על חלקם לא הי' לו ליתן לאמם זולת יורש א' התובע אותו ורצונו להשליש חצי שלו כדי שישבע ראובן שישבע גם טוען ראובן שנמצא תח"י היורשים איזה כתב שותפות ומבקש שיתנו היורשים הכתב לפני הבד"צ קודם שישבע אולי נמצא שמה איזה זכות עבורו זה תורף הטו"ת בקצרה:

א) והנה בגוף הדבר הרי מפורש בחו"מ סי' קע"ו סעיף י"ט דאחד מן השותפים שמת בטל השותפות וכ' בנה"מ דאם לא ביטל השותפות בפירוש שייך הריוח לאמצע רק שנוטל ש"ט ולפ"ז כ"ז שלא אמר בפירוש שעוסק לעצמו בוודאי הריוח מגיע להשותפות והנה מצינו בחו"מ סי' צ"ג דשותף אינו נאמן ליטול בשבועה וכ' הט"ז בסי' קע"ו סעיף ו' דבאמת פוסק הש"ע כשיטת הרמ"ה דשותף א"צ לשלם מביתו ורק בסי' צ"ג לא בא רק להשמיענו דאינו נאמן להוציא בשבועה עיי"ש ובקצה"ח סק"ג מסיק דאם לא נתן המעות בתורת עיסקא אז אף בהותנו בפירוש שיהי' ההפסד לחצאין מ"מ הו"ל כא"י אם נתחייבתי אבל בנתן על עיסקא ח"כ מיד נעשה שותף השני לוה על המעות אז אם טוען שנפסד העיסקא הו"ל בכלל איא"פ ונאמן זה ליטול בשבועה עיי"ש וע' בנה"מ סי' צ"ג סק"ה שכ' ג"כ כסברא זו ולפ"ז בנ"ד דכפי הנראה נתן ראובן מעות להעסק בתורת עיסקא א"כ י"ל דחשיבי היורשים בכלל איא"פ אך באמת יש בזה לדון טובא דכפי הנראה שתובע סכום רב על עיסקא ואם לא הי' מקבל כ"כ על עיסקא בוודאי דהי' ריוח טפי בהעסק וא"כ חיוב עיסקא הרי לא חל בשעת הלוואה הואיל דאז יש ס' שמא לא יהי' ריוח ולא יצטרך לשלם עיסקא וא"כ שוב לענין העיסקא הו"ל ס' בחיוב וע' ביו"ד סי' ק"ע דערב בעד ריבות בעי קנין דהוי ערב שלא בשעת מ"מ וע' בקצה"ח סי' פ"א וסי' קכ"ט:

ב) וחוץ לזה הרי קיי"ל בחו"מ סי' ע"ה דגבי ששם יורש גם בטוען א"ו או פרע לך אבינו דפטור ויש בזה כמה טעמים א' משום דלא הו"ל למידע ב' משום דטוענין ליורש דוודאי פרע אביהם ג' משום דלגבי אביהם חל חיוב וודאי וס' פטור אינו מוציא מידי חיוב וודאי אבל לגבי היורשים יש ס' שמא לא חל עליהם חיוב בשום פעם ואף דעכ"פ הנכסים נשתעבדו בוודאי וספק אם נפקע השיעבוד אפ"ה כ' הפוסקים דכיון דהנכסים נשתעבדו רק מתורת ערבות ונהי דגם אחר מיתת הלוה לא נפקע ולא דמי למוחל שט"ח כנודע

החילוק אפ"ה כ"ז היכי דוודאי לא פרע א"כ הרי לא פקע החיוב הגוף וממילא נתרוקן החיוב מן המת על היורש ושוב אכתי יש שיעבוד נכסי אבל היכי דיש ס' בפרעון ועיקר החיוב הוא רק משום חזקת חיוב ומס' א"א לשנות מכפי שהוחזקנו עד עכשיו עכ"פ בכה"ג ל"מ החזקת חיוב להחזיק החיוב על היורש וכמ"ש המפורשים דחזקה כזו שאינו מטעם בירור ל"מ מאחד לחבירו ופירשו בזה שיטת רש"י כתובות דכ"ו וקידושין דס"ו גבי ינאי המלך דחזקת אם ל"מ לבן התמוה לכאורה מכתובות די"ג דאיכא למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ועפ"ז ניחא דגבי תרי ותרי אאפ"ל דמועיל מטעם בירור דתרי כמאה ורק דא"א לשנות מכפי שהוחלטנו עד עכשיו ושפיר ל"מ לבן עיי"ש א"כ מכ"ש חזקת חיוב דוודאי אינו מטעם בירור דהא שטרא לפרעון עומד ועיקרו הוא רק משום דמספק א"א לשנות מכפי שהוחזקנו עד שעכשיו ושפיר ל"מ החיוב לגבי הבן וממילא פקע השיעבוד נכסי ועפ"ז י"ל בהא דנסתפק הבי"מ לאה"ע סי' קע"ח דהיכי דטען אביו איא"פ ונתחייב ואח"כ מת אי היורש חייב ועפ"ז י"ל דתלוי בטעמים הללו דא"נ דעיקר הטעם משום דלא הו"ל למידע או משום דטוענין שמא הי' אביהם מברר הפטור אז היכי דכבר טען אביהם איא"פ ל"ש טעמים הנ"ל אבל נטעם שהבאתי משום דהחזקת חיוב ל"מ להטיל חיוב טל הבן אז גם היכי דכבר טען האב איא"פ אפ"ה הבן פטור וז"ב:

ב) א"כ לפ"ז י"ל בנ"ד דבשעה שמת אביהם נפקע החיוב לגמרי דהא כמו דיוכל השותף החי לבטל השותפות כמ"כ רשות ביד היורשים לבטל השותפות וכמפורש בש"ע ורק מרצונם קיימו את השותפות ושוב יש ס' על התחלת החיוב ובוודאי גם באיא"פ פטור ושוב בוודאי א"א ליטול בשבועה וכהכרעת התומים. וחוץ לזה י"ל אחרי שראובן טוען כי ביטל השותפות ולא הי' בדעתו לתבוע מהם חלק היזק והסך שנתן להם ויתר מכיסו א"כ ידוע שיטת המסגרת השלחן מובא בקצה"ח סי' י"ב דמחילה בלב הוי מחילה והקצה"ח העיר דהא דברים שבלב אינם דברים והביא בשם מהרי"ט דהיכי דמחשבתו גלוי לכל העולם מהני ולענ"ד י"ל דכבר הקשה הרשב"א גיטין דע"ה דא"נ דנתינה בע"כ ל"ח נתינה אמאי מועיל גט בע"כ ותירץ דדוקא היכי דרוצה לקנות איזה דבר ע"י הנתינה אז ל"מ נתינה בע"כ אבל גט דהוי רק סילוק משועבודי הבעל שלא יהי' מחויב בחיובי הבעל לאשתו לענין זה אף נתינה בע"כ מהני עיי"ש ולפ"ז י"ל דלענין סילוק חוב אף מחילה בלב נמי מהני ובאמת הקצה"ח גופא כ' כעין זה ואף א"נ דגם בכה"ג י"ל דל"מ מחילה בלב אפ"ה י"ל לפמ"ש בנה"מ שם דדוקא היכי דכבר נתחייב אז ל"מ מחילה בלב אבל באומר אכול עמי ודעתו למחול א"כ הרי לא התחיל החיוב בכה"ג בוודאי מהני מחילה בלב שלא לתבוע אותו עיי"ש א"כ הכא דהוי כמחילה קודם שהתחיל החוב והוי

כנותן בתורת מתנה אף דלא אמר בפירוש מ"מ מהני מתנה בלב וכמ"ש הנה"מ וא"כ בוודאי דאינו יכול לתבוע וע' קצה"ח סי' תכ"ד בהא דיש מקצת פוסקים דל"מ מחילה בקנס דהוי דשלב"ל וכ' הקצה"ח דעכ"פ ברצון פטור דלא התחיל החיוב דהוי כאומר קרע כסותי והפטר וכ' בחידושי דבתחילתו באונס וסופו ברצון שוב ל"מ מחילה כיון דמיד בתחילת ביאה נתחייב בקנס כמ"ש בתוס' סנהדרין דע"ג אבל בח"כ דבתחילת ביאה לא נתחייב בקנס דהוי רודף וקלבד"מ כמפורש בש"ס סנהדרין שם ורק בסוף ביאה נתחייב אז כשסופו ברצון הו"ל כמו קרע כסותי והפטר ודו"ק:

ד) **ולכאורה** יש לעורר דבנ"ד חשוב כמחילה בטעות דאם הי' יודע שיצטרך לישבע לא הי' נותן במתנה אך באמת י"ל דהרי הוא מחל לגבי האם והיא הרי אינה תובעת אותו ובפרט שי"ל דהא מפורש בחו"מ סי' י"ב דאם נתפשרו הבע"ד בעצמם א"צ קנין ובש"ך שם בשם שו"ת מהר"מ מלובלין הביא דרק מתובע לנתבע א"צ קנין ועיי"ש בנה"מ ובשעהמ"ש אבל הנתבע יוכל לחזור וקשה לכאורה נימא דהוי מחולה בטעות דאם הי' יודע דהנתבע וחזור גם הוא לא הי' מתרצה למחול ועכצ"ל דדבר א' אינו תלוי בחבירו וה"ה הכא די"ל סברא זו יצא דמה שטוענים היורשים למה נתן לאמם אינו טענה כלל כיון שידעו שנותן לה ולא ביקשו אז חשבון ע"כ הסכימו שיהי' כדרך כל השותפות שאינם מחשבון רק לעתים רחוקות יצא לדינא דקשה להוציא מן היורשים מכמה טעמים חדא דלענין העיסקא חשוב כמו ס' בחיוב ב' דלגבי היורש גם בטוען איא"פ פטור ולשי' הבי"מ הנ"ל אף בכבר טען אביהם איא"פ ג"כ היורש פטור ובפרט דנראה שכבר מחל להם שלא יצטרכו עוד להשלים מכיסם ובכה"ג גם מחילה בלב מהני ובפרט דרבו הפוסקים דשותף לא יוכל ליטול בשבועה וז"ב ולענין מה שמבקש ראובן להראות הכתב לפני הב"ד בוודאי דמחויבים להראות וכמפורש בחו"מ סי' ט"ז דאם יש ראי' שלו ביד חבירו דחייב להראותו מדין השבת אבודה ועיי"ש בסעיף ד' דאם טען ששטר שיש לו זכות הוא טבורו והוא כופר דחייב לישבע על זה ומוכח דזה חשיב זכות ממון וע' בחו"מ סי' ס"ו דאם נתן שט"ח לחבירו ולא הקנה בכומ"ס נהי דבמתנה קנה את הנייר מ"מ צריך להראותו בב"ד לטובת חבירו והוא מדין השבת אבידה ועיי"ש בנה"מ שחולק אבל עכ"פ הכא בוודאי דיוכל לעכב שבועתו עד שיתנו היורשים הכתב לפני הבד"צ ואם יאמרו שאין להם כתב יוכלו להטיל חרם על זה וראובן מחויב לישבע שבוהש"ת ולא יוכל ליטול מן היורשים בשבועתו כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' חקת תרנ"ט ראדמישלא יצ"ו הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן פו

להרב הגדול חו"ב כש"ת מ' יעקב קורץ נ"י מפשעצליב יצ"ו.

בדבר שאלתו באחד שאמר לעכו"ם שאם שכח מה למכור לו יהי' מכור לו ולא אמר לו סכום המקח גם לא אמר שיהי' נמכר כפי שומת בקיאים והחמץ שנשכח לא הי' מונח בחלק החצר המושכר להעכו"ם ואח"ז איסור בשעה ב' או ג' אחר חצות בע"פ מצא מאלץ קאפפע והלך והניחו בחצר המושכר לעכו"ם זה תורף השאלה:

א) והנה אם הי' אומר לו שאם ימצא איזה מין חמץ יהי' נמכר כפי שער שבשוק אז בוודאי דהי' מקום להתיר ואף די"ל דהוי כאין מינו ידוע וכמ"ש המק"ח מ"מ לשי' כמ"פ כיון שאמר לו עכ"פ שמוכר לו מין חמץ הוו כדבר מסוים וגם לפמ"ש הפת"ש בחו"מ סי' ר"ט בשם באר יצחק דוקא במוכר לו דבר שאיני מסוים בסכום קצוב י"ל דלא ס"ד דשמא אינו שוה כ"כ אבל באומר לו כפי שער שבשוק או עפ"י שומת בקיאים שפיר יש ס"ד וכ"ה בשו"ת מהרי"א הנוי ח"ב סי' קי"ח וסי' קמ"ו וע' שו"ת א"צ סי' נ"ו יצא דיש בזה ג' ספיקות להתיר א' שמא בפורט לו מין חמץ הוי כדבר מסוים ב' שמא כשיטת הסמ"ע דאם גם המוכר לא ידע מדבר הנמכר שפיר מהני ודוקא אם המוכר יודע והלוקח א"י אז י"ל דלא ס"ד ג' דשמא במוכר לו כפי שער שבשוק ס"ד ונהי דהעירותי בספרי ח"א סי' ל"ד די"ל דלגבי איסור ב"י דעובר בכל רגע ורגע נ"מ ס"ס וכסברת הר"ן ואיסור תמידי חמיר מאיסור סקילה ולשי' השט"מ באיסור כרת נ"מ ס"ס ולשי' רש"י חולין דקל"ד באיסור מיתה ל"מ חזקה אך באמת מצינו באו"ח סי' תל"ט וסי' תס"ז דגם לענין חמץ מועיל ס"ס ונהי דמפורש שם בסי' תס"ז דלענין אכילה יש להחמיר מ"מ עיקר הטעם משום דהוי דשיל"מ משום דלענין ב"י מהני הס"ס ומותר לשהותו ושוב חשיב דשיל"מ וכמ"ש בפמ"ג בפ"כ ובישי"ע שם ובאמת מצינו דגם לענין איסור א"א מהני ס"ס נשי' כמ"פ ואף להמחמירין עיקר הטעם משום דהוי נגד חא"א אבל היכי דיש ג' ספקות הרי מהני אף נגד ח"א לשי' הש"ך סי' ק"ו ובפרט דנגד חא"א שאינו חזקה בתולדה כ' בנובי"ק חאה"ע סי' קנ"ו דגם להט"ז מועיל ג' ספיקות עיי"ש וא"כ מכ"ש דלענין איסור ב"י מהני ג' ספיקות:

ב) יצא דאם הי' אומר לו שמוכר לו כפי שער שבשוק בוודאי דהי' מועיל אך אחרי שלא אמר לו כן רק שמוכר לו סתם א"כ כיון דלא הי' פיסוק דמים שוב י"ל דלא סיד ובאמת י"ל דגם דאם לא הי' אומר לו כלל בשעת מכירה שמוכר לו חמץ הנשכח מאתו ורק בשעה שמצא את החמץ בע"פ אחר חצות הי' מוסרו לחצר העכו"ם הי' מקום לומר לפמ"ש בנובי"ת סי' ס"ג דאם בא החמץ לרשות עכו"ם קודם הלילה דשוב אינו עובר בב"י ולא

קנסו לאחה"פ א"כ ה"ה הכא ג"כ הי' מועיל דהי' חשיב כנותנו במתנה להעכו"ם וזוכה בו מתורת קנין חצר ונהי דבדבר שאינו רגיל להימצא אין חצר קונה ע' תוס' ב"מ דכ"ו וב"ב דנ"ד מ"מ הכא לפי האמת דהתנה שאם ימצא עוד חמץ יהי' שייך להנכרי ע"כ דהי' ספק אצלו שמא ימצא עוד חמץ והוי מילי דשכיח ושוב הי' חצר קונה להנכרי אף שלא מדעתו אך באמת יש בזה כמה פקפוקים א' דלשי' כמ"פ באינו עומד בצידו ל"מ רק בתורת שליחות ול"מ בעכו"ם ואף להסוברים דחצר המשתמר מועיל מתורת יד אף באינו עומד מצידו וכמ"ש הנמ"י ובש"ך סי' רמ"ג דהוי כידו אריכא או לשי' הפוסקים דחצר מועיל משום שליחות גם בעכו"ם ע' בקצה"ח סי' קצ"ד אפ"ה בעי עכ"פ שיהי' משתמר לדעת הלוקח ונהי דבדעא"מ מהני אף במשתמר לדעת המוכר כמפורש בש"ס ב"מ די"ב וע' בחו"מ סי' ר' מ"מ בדבר שהוא הפקר מצד איסוה"נ בוודאי דל"ח בכלל דעא"מ ושוב י"ל דל"מ קנין חצר ובפרט שיש לחוש לשי' הנובי"ק סי' כ' וכ"ה בירושלמי דיש ב"י גם בע"פ מחצות וא"כ כבר עבר בב"י קודם שמוסרו לרשות עכו"ם ומכ"ש בנ"ד דאמר לו מקודם שאם נשאר מאתו איזה מין חמץ והי' נמכר להנכרי א כ י"ל דאם אח"כ כשמוסרו לרשות העכו"ם ולא הגיד לו אז כלל שנותנו במתנה בוודאי דלא נתכוין ליתן נו בתורת מתנה רק סמך א"ע על מכירה הראשונה ומאחר דמכירה הראשונה ל"מ כיון דלא הזכיר לו סכום המעות כפי שער שבשוק שוב לא זכה בו הנכרי וכדמצינו בקידושין ד"נ אדעת קידושין הראשונים בעל:

ג) **אך** באמת י"ל דמה שאמר לו שיהי' מכור לו חמץ הנמצא כוונתו כפי שער שבשוק או כפי שומת בקיאין ונהי דלא אמר לו בפירוש כן מ"מ הרי מצינו דאף בדברים שבלב אינם דברים מ מ דברים שבלב כל אדם מהני וא"כ הכא מכח איסור חמץ בוודאי נתכוין להקנות לו באופן המועיל וכה"ג כ' בתוס' שבת די"ח וב"מ ד"ל לענין גינות דאנן סהדי דמכח איסור שבת גמר ומפקר, וכה מצינו גבי נדר דמועיל ידות ואמרי' דהוו כגמר דיבורו ואף די"ל דוקא בנדר דלשי' כמ"פ סגי בגילוי מחשבתו שפיר מהני אף נדר בלב וע' באו"ח סי' תקס"ב אבל במידו דבעי דיבור מפורש י"ל דל"מ אם לא אמר כל הדיבור אפ"ה י"ל כיון דלשי' כמ"פ גם בנדר ושבועה בעי דיבור מפורש ואפ"ה מועיל ידות א"כ ה"ה הכא דמועיל אף שלא גמר כל הדיבור אך לכאורה יש להעיר לפמ"ש בר"ן נדרים ד"ו בבעיות הש"ס אי יש יד לקידושין די"ל דלא דמי לנדר דשם נגמר בדיבור בעלמא אבל בקידושין דבעי מעשה קנין או בכסף או שטר או ביאה י"ל דאף יד מוכיח ל"מ א"כ גם במכירות חמץ דבעי מעשה קנין י"ל דאין גומרין דבריו רק בעי דיבור מפורש וחוץ לזה י"ל לפמ"ש בספרי ח"א סי' כ"ט דבמידי דגם אחר שאנו גומרין דבריו לא יהי' מועיל

רק מדרבנן אין אנו גומרין דבריו וחילי עפמ"ש בתוס' כתובות די"ח דבמידי דל"מ רק מדרבנן נא אמרי' פ"ד א"כ לפ"ז במכירות חמץ אם נימא דכל הקנין הוי רק מכח אג"ק ולשי' כמ"פ קנין אג"ק אינו רק מדרבנן א"כ בכה"ג בלא אמר בפירוש שמוכר לו כפי שער שבשוק ורק דרוצין לגמור דבריו א"כ במידי דגם אחר שגומרין דבריו לא יועיל רק מדרבנן מצד הסברא אין אנו גומרין דבריו אך באמת י"ל דמהני מטעם קנין כסף גם לשי' הרמב"ם ז"ל והוי קנין ד"ת ושפיר גומרין דבריו:

ד) **וגם** י"ל בנ"ד כיון דלשי' המק"ח חמץ שנמכר הוי בכלל הביטול ומכ"ש בלא נמכר כדינא גם לשי' הח"ס הוו בכלל הביטול וזה נכלל במלת דבערתיו א"כ הרי עכ"פ נעשה הפקר ובפרט דהוי הפקר מצד איסוה"נ ושוב נהי דלא נתכוין הישראל ליתן לו במתנה רק בתורת מכירה אפ"ה אחר שנעשה הפקר זוכה בו הנכרי מדין חצר ונהי דיש מחלוקת בפוסקים או חצר קונה בעכו"ם מ"מ אחה"פ דנוגע רק לדרבנן יש לסמוך על הסוברים דחצר קונה לעכו"ם ובפרט דכל ימי הפסח הו' סבור שנמכר כדינו והי' אנוס גמור בכה"ג מקיל בשו"ת רח"כ סי' י"ב וגם בשו"ת שו"מ מקיל בזה דבכה"ג ליכא למיחוש להערמה ועפ"י דברי הש"ך יו"ד סי' ל"ט ונהי דבשו"ת א"צ השיג ע"ז מ"מ לאחה"פ יש לסמוך על המקילין ואם הי' אפשר לערבו חד בתרי הי' מקום להתירו אף לישראל ואם א"א לערבו יש להתיר עכ"פ למוכרו לעכו"ם דס' חמץ שעה"פ בוודאי שרי בהנאה כמ"ש בח"י סי' תמ"ט ובנ"ד מכל הני טעמי דלעיל עכ"פ יש לחושבו לספק ושפיר שרי בהנאה ואם הי' מערבו חד בתרי יוכל להתירו גם באכילה לישראל דיש צירוף שיטות הפוסקים דאיסור דרבנן מותר לבטל ונהי דבאיסוה"נ כ' בחוו"ד סי' צ"ט דגם באיסור דרבנן אסור לבטלו מ"מ בנ"ד אחרי שהוכחתי דשרי בהנאה אזדא סברת החוו"ד ונהי דלערבו לכתחילה אסור אפ"ה י"ל דכמ"ש הפוסקים דאיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת מותר לערבו לכתחילה ה"ה די"ל בנ"ד דחשוב כמו תרי דרבנן דאחה"פ הוי רק מדרבנן וגם דלשי' הח"ס בנמכר ולא נמכר כדינא לכ"ע הוו בכלל הביטול א"כ מכל הני טעמי פשיטא דחשוב בכלל תרי דרבנן וכבר כ' האחרונים דתרי דרבנן חשיב כאין לו עיקר מה"ת ומותר לבטלו לכתחילה ע"כ הדבר פשוט דמותר לערבו כנלע"ד בס"ד לדינא:

ה' בדר"ח אייר ט"ז למב"י תרע"ג ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן פז

להרב הה"ג חו"ב בנש"ק כש"ת מ' אשר לעמיל הורוויץ שליט"א אבד"ק שענדשוב יצ"ו.

בדבר שנסתפק בענין מי שאכל ח"ז מגיד של נבילה עם ח"ז של בשר אי חייב מכח נבילה ותורף הספק לשי הסוברים בטעם דחזי לאיצטרופי משום דיוכל ליתן טעם בח"ש

היתר א"כ בג"ה למ"ד אב"ג בנו"ט הא ל"ש חז"ל וממילא ח"ש מותר ול"ש סברת מיגו ורק שכתבת דכ"ז למ"ד טע"כ ד"ת אבל למ"ד טע"כ לאו ד"ת ע"כ אין הטעם בח"ש רק משום דיליף מכל חלב אז גם בג"ה ח"ש אסור ועפ"ז כתבת ליישב דברי הרמב"ם שפסק דהאוכל ג"ה של נבילה חייב שתים אף דפסק אב"ג בנו"ט אפ"ה ניחא כיון דהרמב"ם לשיטתו דטע"כ לאו ד"ת א"כ הטעם בח"ש אינו מכח ח"ל ורק דיליף מכל חלב ושוב גם בג"ה ח"ש אסור ושוב שייך סברת מיגו עכת"ד:

א) הנה האמה אגיד ולא אכחד כי גוף הדבר לומר בכוונת הש"ס בהא דח"ש אסור מכה ח"ל הוי משום שיתן טעם בהיתר אם אמנם שראיתי במקצת אחרונים שהעירו בזה עכ"פ לענ"ד ז"א דכבר כ' בחוו"ד יו"ד סי' ק"ה ובשו"ת ח"ס דעיקר הא דטעם אוסר ילפינן מהטמאים דכל היוצא מטמא טמא וא"כ וי"ל דוקא לפי האמת דידעינן דח"ש אסור משום דהוי חלק מהאיסור וכסברת הג' מסאטניב ז"ל בשו"ת הרא"מ דהיתר לא ישוב להיות איסור אז שפיר גם טעם היוצא ממנו חשיב יוצא מן הטמא ויוכל לאסור אבל א"נ דח"ש אין עליו שם איסור בעצם ורק הטעם משום סייג כמ"ש במאירי לשבת ובפמ"ג בפ"כ לאו"ח א"כ אכתי ל"ח יוצא מן הטמא ומכ"ש א"נ דח"ש מותר לגמרי בני הסברא דיוכל ליתן טעם בהיתר א"כ נ"ח כלל יוצא מן הטמא דהרי הח"ש הוי היתר גמור א"כ ממילא אינו אוסר בטעמו וא"כ איך אפשר לומר דמה"ט ח"ש אסור משום דיוכל לאסור בטעמו ז"א דכ"ז דלא ידעינן דח"ש חסור שוב גם טעמו אינו אוסר וז"ב אך אף אי יהיבנא לסברא זו די"ל דהא דח"ש אסור הוא מטעם הלז דיוכל ליתן טעם בהיתר אפ"ה מה שכתבת דלמ"ד טע"כ לאו ד"ת ל"ש בח"ש טעם זה באמת י"ל לפמ"ש החוו"ד וח"ס דלכ"ע טעם אוסר דיליף מהטמאים והכוונה של המ"ד דטכ"ע לאו ד"ת הינו דבטל ברוב ומה שהעיר הרא"ש יוסף ובהג"ה אמ"ב דלפ"ז היכי אפשר למילף טע"כ מבב"ח הא שם בטעם פחות משששים ל"ש ביטול דהוי היתר בהיתר כבר הארכתי בזה בספרי ח"א א"כ לפ"ז גם לשי' הרמב"ם שייך ח"ל והיינו באם הח"ש איסור יתן טעם לח"ש היתר שאינו רוב נגד האיסור דאז שפיר טעם אומר מה"ת אף למ"ד טכ"ע לאו ד"ת וז"ס:

ב) וגם במה שכתבת דלשי' הרמב"ם עכצ"ל בהא דח"ש אסור דאינו מכח ח"ל רק מכל חלב באמת ידוע מ"ש הר"ן בחידושיו דבנשבע שלא אוכל ליכא איסור בח"ש כיון דלא נשבע רק אכזית אולם הרמב"ם פ"ב משבועות כ' דהוי כאוכל ח"ש מנו"ט ובר"ן עמ"ס שבועות כ' דאח"כ הסכים לשי' הרמב"ם דעכ"פ שייך הטעם דח"ל וכ' דאעפ"י דנראה דילפינן מכל, חלב מ"מ אין זה עוקר הטעם דהא קרא זה רק בחלב כתוב רק דר"י ידע דעיקר הטעם מכח ח"ל וזה הטעם הא שייך גם בשבועה עיי"ש מבואר מדבריו רק דר"י

ידע דעיקר הטעם מכח ח"ל וזה הטעם הא שייך גם בשבועה עיי"ש מבואר מדברין דאי הי' עיקר הטעם בח"ש מלימוד דכל חלב לא הי' מקום לאסור ח"ש בשבועה כיון דלא נשבע רק אכזית ורק כיון דעיקר הטעם מכח ח"ל שוב גם בשבועה יש לאסור מטעם ח"ל וא"כ מדחזינן דהרמב"ם פוסק דגם בשבועה ח"ש אסור ע"כ דסובר הטעם בח"ש משום דח"ל וע' באב"מ בתשובה יד שכ' דח"ש דאסור בשבועה ל"ח דבר הנדור ומה"ט בלא נשאר רק ח"ש ל"מ שאלה לרבא דסובר אכלה כולה אין נשאלין עיי"ש וגם בהא דנחלקו הפוסקים אי שבועה חל אח"ש נבילה כ' ג"כ המפורשים דאי ילפינן מכל חלב הוי עצם איסור ולא יוכל שבועה לחול עליו אבל אי הטעם מכח ח"ל אכתי אין עליו שם איסור ושוב יוכל השבועה לחול עליו וא"כ מדחזינן דהרמב"ם ז"ל כ' דשבועה חל אח"ש נבילה ע"כ נשמע דסובר דהטעם בח"ש הוא מכח ח"ל וממילא אזדא כל דבריך:

ג) **ובעיקר** הספק שהבאת לענין אוכל ח"ש גיד של נבילה בהדי ח"ש בשר דכיון דמחמת גיד ליכא חיוב בח"ש למ"ד אב"ג בנו"ט ושוב נ"ש לומר מגו דהוי אכילה לענין גיד ושוב ל"ח אכילה לענין נבילה באמת י"ל לפמ"ש בשו"ת ד"ח ובמנ"ח דהכוונה בדברי הרמב"ם ז"ל שפסק דחייב שתים עפ"י סברת השעה"מ דהטעם משום אחשביה וסברתו דבג"ה כיון דכבר איתרע החז"כ שלו שוב י"ל דאחשביה ג"כ לענין נבילה וכמ"ש המלמ"ל בשם הרדב"ז דבבא על הנדה ל"ש חזקה דאאעב"ז עיי"ש וא"כ י"ל כ"ז באוכל שאר גידין של נבילה דאז אי לא נימא דאחשביה א"כ לא עבר שום איסור ושוב שפיר יש לאוקמיה בחז"כ אבל הכא דעכ"פ עבר איסור תורה בח"ש בשר נבילה דלא מבעיא לשו' הפוסקים דח"ש ע"י תערובות אסור מה"ת א"כ בוודאי דכבר איסור תורה ואף א"נ דבח"ש עי"ת ליכא איסור מ"מ עיקר הטעם משום די"ל דבתערובות לא אחשביה להאיסור רק בצירוף ההיתר אבל הכא דח"ש השני אין בו טעם וע"כ דעיקר אכילתו בשביל הבשר לחוד וא"כ כיון דעבר איסור תורה שוב איתרע החז"כ ושוב י"ל דאחשביה גם לגיד ושפיר חייב ואף שי"ל לפמ"ש המלמ"ל בכוונת דברי הרמב"ם בהמיר ג' בהמות ואחת בע"מ דפסק הרמב"ם דאמרי' דבזו נתכוין בתורת חילול וכ' המלמ"ל דנהי דע"כ עבר איסור במה שהמיר אפ"ה אמרי' דבבהמה השלישי נתכוין בתורת חילול וחזינן דאף דעבר איסור בדבר א' לא איתרע החז"כ לשאר דברים אפ"ה יש לחלק דהתם בבע"ח דהוי גופין מחולקים וא"כ אמרי' דבגוף השני לא עבר איסור אבל הכא אף אי הגיד היא מבהמה אחרת מ"מ בשחיטה ל"ח בכלל גופין מחולקים וכעין מ"ש בנובי"ק חו"מ סי' כ"ה דבדבר הנקנה באמירה ל"ש לומר מתוך שקנה זה קנה זה דהדיבור חלוק וע' בט"ז יו"ד סי' רנ"ח ובשו"ת מאמר מרדכי הסביר בזה מה דס"ל לר"ל בשבועות דכ"ג דלא אמרי' כולל

באיסור הבא מעצמו משום דהדיבור חלוק אבל בשחיטה ואכילת איסור כיון דעובר איסור בחד אכילה א"כ איתרע החז"כ ושוב שייך מיגו וז"ב:

ד) **והנה** ראיתי לכת"ה שהביא קושית המפורשים דאמאי מותר ליתן לעכו"ם לטעום אם יש בו טעם חלב הא בב"ח אסור בהנאה ושמא יש טעם וכ' כת"ה די"ל כיון דליכא מלקות בהנאה שוב ליכא איסור בח"ש דל"ש ח"ל וכמ"ש במח"ל והישי"ע דבח"ש שלכדה"נ ליכא איסור תורה עכת"ד באמת הי' מקום ליישב בזה דברי הש"ך בסו' רל"ח שכ' דנשבע שלא יאכל נבילה ואח"כ נעשה חולה דמותר לאכול נבילה וא"צ להתיר שבועתו דלא חלה השבועה והעיר הפמ"ג דהא עכ"פ איכא שני איסורים וע' באב"מ תשובה י"ד מ"ש בזה ועפ"ז א"ש כיון דלחולה מאכילין פחות מכשיעור א"כ נהי דגם בשבועה ח"ש אסור אפ"ה בכה"ג דלא חל השבועה רק לענין איסור שוב ל"ש ח"ל ושוב ח"ש מותר וז"ב ובאמת עפ"ז הי מקים לומר דמה"ט ליכא ב"י בח"ש חמץ משום דב"י הוי לאו הניתק לשי' כמ"פ וכיון דגם בכזית לא יהי' לוקה שוב ל"ש ח"ל ושוב ח"ש מותר ובזה י"ל קושית הפנ"י והצל"ח ביצה ד"ז דבמאי פליגי ב"ש וב"ה בשיעור ב"י בחמץ הרי לענין איסור גם ח"ש אסור ומלקות ליכא גם בכשיעור משום דהוו נל"ע עכת"ק ועפ"ז ניחא דבמידו דליכא מלקות בכשיעור שוב בח"ש אף איסור תורה ליכא וז"ב ובזה י"ל בכוונת דברי התוס' פסחים דכ"ט שכ' מכאן מוכיח ר"י דמשהה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר דאל"כ אמאי מעל לר"י הא מיד כשיפדנו יהי' שלו ויעבור בב"י והעירו המפורשים דילמא מיירי בשו"פ ואין בו כזית דליכא ב"י ולפ"ז א"ש דזה כוונת התוס' דא"נ דמשהה ע"מ לבערו איני עובר ע"כ משום דהוי נל"ע ושוב ליכא מלקות בב"י ושוב בח"ש אף איסור תורה ליכא אבל א"נ דמשהה ע"מ לבערו עובר וע"כ דל"ח ניתק ושוב יש מלקות בב"י ושוב יש איסור בח"ש דשייך ח"ל וז"ב אך בגוף הדבר י"ל לענין ב"י כיון דעכ"פ לענין אכילה בוודאי דיש איסור תורה בח"ש חמץ שוב י"ל איתקש ביעור לאכילה ושוב גם לענין ב"י יש איסור תורה בח"ש וה"ה לענין הנאה כיון דהתורה אסרה בב"ח בהנאה א"כ כיון דלענין אכילה שייך מלקות שוב אסרה התורה גם את הנאה דכל שיש איסור בב"ח עליו ממילא אסור גם הנאה וז"ב אולם בגוף קושית המפורשים הנ"ל י"ל דנהי דאם נותן להעכו"ם חשיב הנאה וכמ"ש בתוס' פסחים דכ"ב דאף בנותן לעכו"ם איסור הנאה של העכו"ם ג"כ חשיב הנאה לפי שהעכו"ם מחזיק לו טובה אפ"ה היכי דאינו נותן לו רק לטעום אם יש בו טעם איסור א"כ אין הנכרי מחזיק לו טובה א"כ בוודאי דל"ח בגדר הנאה דאדרבה כל כוונת הישראל לידע אם יש בו טעם איסור ישפכנו א"כ פשיטא דל"ש לאסור בזה מכח הנאה וז"ב בס"ד:

א' סיון מ"ה למב"י תרס"ה ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן פח

לכבוד מחו' הרה"ג חו"ב וכו' כש"ת מ' שמואל דוד הכהן נ"י ראבד"ק חיסט יצ"ו.
בדבר שאלתו באחד שעשה שטר מזויף שפלוני מכר לו נכסיו וכשנודע מזה להבעלים רצו לילך בערכאות נגד המזויף ובאמת הי' ברצון הבעלים להקנות הנכסים לאיש אחר ונתפשרו אז שהמזייף יחתום שטר מכירה על הנכסים על שם אותו האיש שרצו הבעלים באמת להקנות לו הנכסים ורק המזייף התפשר א"ע עם זה הקונה האמיתי שהוא יושאר לע"ע ישב בהנכסים בתורת שכירות ושישלם לו שכר דירה בכל שנה סכום כו"כ וכן הי' שכ"ז שבעלים הראשונים הי' בחייהם שילם המזייף בכל שנה כפי המדובר ואחר מיתת בעלים הראשונים עשה המזייף קלאגע להקונה איך כי השט"מ שנתן להקונה לא הי' רק להבריח נכסיו מפני בע"ח וראי' שלא שילם לו הקונה דמי המקח המוזכר בהשט"מ ויצא פסק בדא"ה שהקונה יש לו לישבע שלא הי' שטר מברחת רק מכירה גמורה וגם לישבע שפרע לו הסכום הנכתב בהשט"מ זה תורף השאלה:
א) והעיר כת"ה מדברי הרמ"א סי' ע"ב סעיף י"ז דאם יש לו של חבירו בידו ויש לו חוב ברור אצל חבירו דיוכל לישבע בסתם שאינו חייב לו כלום אף דמשמעות הלשון הוא שלא לוה ממנו או שפרע לו מ"מ כין דהדין דיוכל לנכות מה שבידו עבור החוב המגיע לו ממילא הוי כאין לו בידו ושוב מותר לישבע כיון דבאמת ליכא חשש גזילת ממון דהא אף אם יודה שחייב לו יוכל לטעון יש לי בידך כנגדו ולישבע ע"ז כמפורש בסי' ע"ה ושוב מותר לו לישבע בסתם שאינו חיוב לו כלום ול"ח שבועה לשקר כיון דהדין דיוכל לנכות מה שבידו נגד מה שיש לו ביד חבירו שוב הוי באמת כאינו חייב לו כלום עכת"ד והנה באמת מצינו ביו"ד סי' רי"ח דבנדרים אזלינן אחר הכוונה ולא אחר משמעות הלשון ואף דמבואר שם דבנדר שבין אדם לחבירו אזלינן רק בתר משמעות הלשון אולם בש"ך שם כ' בשם המבי"ט דבליכא דררא דממונא שוב אזלינין בתר הכוונה וא"כ לפ"ז גם בנ"ד כיון שמגיע לו שכר דירה א"כ אף אם באמת הו' חייב לפרוע לו סכום ק"ן ר"כ אפ"ה הו' יוכל לנכות לעצמו בעד המגיע לו שכר דירה ושוב הוי כפרעון ונהי דהכא מעולם לא נתחייב לשלם לו לשלם הסכום ק"ן ר"כ ושוב אדרבה מגיע לו עוד השכר דירה ושוב י"ל דדמי להא דאומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי וה"ה הכא אם לא נתחייב לשלם לו הק"ן ר"כ ממילא דלא הי' צריך לפרוע לו מ"מ יוכל למחול לו השכר דירה ושוב יוחשב כפרעון דאף שלא נתחייב לשלם לו מ"מ יוכל עתה לחייב א"ע לשלם לו הק"ן ר"כ ויוחשב השכר דירה המגיע לו בעד הפרעון ובאמת י"ל עוד לפי"מ דאיתא

בש"ס נדרים דכ"ז דבמוכס שאין לו קצבה חשוב אנוס ויוכל לישבע במידי דלא נשבע בפירוש לשקר והיינו באומר ואסרו עלי כל פירות שבעולם סתם ומחשב בלבו היום אף דמשמעות של סתם לעולם משמע וכמ"ש בר"ן נדרים ד"ד דילפינן מנדרי הקדש ובאמת אי לאו משום אונסא לא הי' מועיל מה שמחשב בלבו היום כיון דנתכוין להוציא לשון שיהי' משמעותו לעולם וכמ"ש הר"ן בשבועות ובנדרים ורק מכח האונס מהני כוונת הלב הואיל דאינו סותר שבועתו לגמרי דבאמת יוכל הלשון לסבול גם על היום ונהי דטפי הלשון משמע אלעולם אפ"ה מועיל ונשמט דמשום אונס ממון אף דל"ח אונס גמיר לענין שיהי' מותר לישבע לשקר ח"ו דהא קיי"ל ביוד סי' קנ"ז דבשביל עבירות ל"ת מחויב לבזבז כל ממונו וגם במ"ע נסתפק המשנת חכמים מובא בפת"ש שם דאם האונס בא טל ממון י"ל דאסור לבטל מ"ע כדי להציל עצמו ונהי דמסיק שם דמותר אבל עכ"פ בל"ת בוודאי אסור לעבור בשביל אונס ממון ובפרט לישבע בשקר ח"ו דהוי בכלל החמורות וכמ"ש בתוס' שבועות דל"ו וזה חשיב כמו חייבי כריתות ועיי"ש בפה"ש סקי"א לענין אם מותר לישבע שאשתו נדה כדי להנצל ממכס והעלה דשבועה לשקר ממש בוודאי אסור אף להציל א"ע מממון ואפ"ה חזינן דבמחשב בלבו היום כיון דאינו ממש כנשבע לשקר אף דמי שאינו יודע ממה שבלבו יחשוב שנשבע אלעולם אפ"ה כיון דעכ"פ אין הלב סותר לגמרי מה שבפיו מהני האונס, וכן איפסק להלכה ביו"ד סי' רל"ב מכ"ש הכא דרצונו לגזול מה שכבר זכה עפ"י דין:

ב) וגדולה מזו מצינו במהרי"ק דאף דמפורש ביו"ד סי' רל"ב דמניעת קבלת טובה ל"ח בכלל אונס מ"מ אם כבר נתן מתנה לחבירו וזכה בו ואח"כ חבירו מפחידו שיקח ממנו בחזרה וע"ז מוכרח להבטיח לו איזה דבר חשוב אונס ובפר"ד האריך בזה דמה"ט גם הקבלה בערבות מואב הי' באונס שהי' רוצה ליטול מהם ארץ ישראל בחזרה שכבר זכה בו אעפ"ה מכ"ש הכא שכבר זכה בו עפ"י דין מעת שהבעלים הראשונים נתנו לו הדבר בתורת מתנה ורק המזייף רצה לגזול ואח"כ החזיר את הגזילה א"כ חשיב עכשיו כגזל גמור ושוב נהי דאונס ממון ל"מ לענין שבועה מ"מ בכה"ג דבאמת נא הוי סתירת דיבורו. לגמרי דנוכל לפרש הדיבור שנפרע היינו שמחשב תשלומי השכירות בעד הפרעון וא"כ אם באמת יחשב זה בלבו עכ"פ לא יהי' כמשקר בשבועתו בפירוש והרי מפורש שם בסי' רל"ב דאף אם אונסו שיאמר בפירוש לעולם יוכל לחשב בלבי כ"ז שאימתך עני או שאר תנאים כמפורש שם בש"ך ס"ק ל"ג ע"כ באמת גם הכא אם ישבע סתם שנפרע נוכל לפרש דכוונתו דע"י שלא נתן לו השכר דירה הוי כפרעון ובמקום אונס ממון גמור מועיל היכי דאפשר שלא והי' שקר ממש יוצא מפיו ושפיר יש מקום להתיר לו לישבע

היכי דהוי להציל העושק מיד עשקו וע' בשו"ת חוות יאיר סו' קצ"ד מה שהעלה בענין כזה עכ"ז בענינים כאלו אנכי מרחיק עצמי מלהורות בזה כי חוששני שלא יוצמח מזה חה"ש ח"ו אך לדינא כתבתי חוו"ד וכת"ה יעשה בזה כפי דעתו בהשכל:
ועש"ק מ"א למב"י תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן פט

להרב חו"ב כש"ת מ' פנחס הורוויטץ נ"י ראבד"ק קאסיב יצ"ו.
בדבר שאלתו באיש א' שאמרה לו אשתו על א' שהי' דר עמהם בחדר אי שאינו ירא ד' והתחיל לחקור מאתה אם לא עשה איזה מעשה רע עמה אחרי שדר עמהם יחד וראה אותו פ"א שהי' עומד אצלה ואז הודית שבא עליה איזה פעם באונס ואינה יודעת אם הו' ביאה גמורה ואח"כ כעס עליה האיש הנ"ל מדוע אומרת כן כי הכל שקר וחזרה מדבריה ואומרת שיוכל להיות שלא הי' ביאה רק מחמת בהלה סברה כן והאשה יש לה בנים וע"ז נסתפק כת"ה אי מותרת לבעלה זה תורף שאלתו:
א) הנה באמת קיי"ל באומרת טא"ל אינה נאמנת דאמרי ענ"ב ואף אם אומר הבעל שמאמין לדבריה אפ"ה לחד דיעה ברמ"א אה"ט סי' קע"ח דבזה"ז דיש חדר"ג אינו נאמן לומר שמאמינה ובפרט בנ"ד דאינו אומר שמאמינה ורק ספק אצלו אם דבריה אמת ושוב יש להעמידה בחז"כ ובפרט בנ"ד דאומרת נאנסתי א"כ בכה"ג שלא נתייחדה בעדים לכ"ע נאמנת לומר נאנסתי במגו דלא נתייחדה וכמ"ש בנובי"ת סי' יח וסי' כ"א דבאם ליכא עידי יחוד לכ"ע נאמנת לומר נאנסתי ובנ"ד נהי דהבעל מצא אותו פ"א עומד אצלה מ"מ זה אכתי ל"ח בכלל יחוד דעיקר הטעם לחד שיטה דבנתייחדה לא מהימנא לומר שנאנסה משום דאבדה החז"כ ע"ו היחוד ושוב בלא נשאר רק חזקה היתר לבעלה ורוב ברצין לא מהימנא במגו נגד הרוב אבל הכא דאיש הלז דר עמה ביחד א"כ לא הי' יוכל למחות בידו לבוא לביתו ושוב י"ל דהחז"כ במקומו עומד ושוב אכתי יש ב' חזקות להיתר ושוב נאמנת לומר נאנסתי ובפרט דשייך הסברא דענ"ב ואף די"ל דהא לפי דיבורה לא נאסרה ושוב י"ל דלא מהימנא במה שאומרת נאנסתי אך באמת כבר כ' הנוב"י דאדרבה י"ל ערומי קמערמת לומר נאנסתי כדי שלא ניחוש לענ"ב ושוב לא נאמין לה במה שאומרת נאנסתי ושוב הדרא החשש דענ"ב לדוכתא וכה"ג כ' בשו"ת בי"צ אה"ע סי' מ"ט ובפרט דבנ"ד וי"ל דחשוב כמו ס"ס להיתר שמא כל המעשה שקר וענ"ב ושמא נאנסה ונהי דרצון הוי רוב מ"מ לגבי ס"ס מצרפין ס' אונס כמבואר בכתובות ד"ט וכמ"ש בתוס' שם דרצון ל"ח רוב גמור ובפרט דכבר הוכיח בנובי"ת סי' קי"ח דהיכי שיש חזקת היתר מצטרף ס' כזה שרוב נוטה בו לאיסור להיות ס"ס עיי"ש א"כ מכ"ש

היכי דיש ב' חזקות להיתר חז"כ וח"ה לבעלה בוודאי דמועיל ם ס אף אם בצד ס' אחד יש רוב לאיסור ובפרט דלפי דברי בעלה ליכא בירור כלל אם הי' אף הכנסת מקצת עטרה וע' בנובי"ת אה"ע סי' כ"ג ובפרט שנראה דעכשיו חוזרת מדבריה ואומרת שיוכל להיות שהאמת בפי הנחשד שלא בא עליה כלל והוא כנותנת אמתלא לדבריה שמחמת בהלה סברה כן וזה חשוב אמתלא ע"כ אחרי כל זה ובפרט שיש להם בנים נלע"ד דמותרת לבעלה ישראל בלי שום חשש כנלענ"ד בס"ד לדינא:

ד' וארא תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צ

להרב בנש"ק כש"ת מ' חיים ליברמאן נ"י אבד"ק דא ברא יצ"ו..

בדבר שאלתו באחד שנמכר ביתו עפ"י ערכאות לשלם לבע"ח שלו ונמכר הבית בפחות משויה והקונה אמר אז לפני אנשים שקונה הבית עבור הלוה והיינו שבעת שיחזיר לו המעות יחזיר לו הבית ואח"כ הי' דו"ד בין הקונה לבין הלוה שהי' ביתו מקודם ונתפשרו ונתן הקונה להלוה מאה ר"כ והבית נשאר ביד הקונה ונתן לו כתב שאין לו עוד שום טו"ת על הבית ואח"כ עברו כמה שנים בלי שום ערעור והקונה מת וגם בניו החזיקו בהבית איזה שנים בלי ערעור וכעת הלוה הנ"ל שהי' ביתו מקודם מערער על הקנין מפני שנמכר הבית בפחות משויה ומה שנתן לו כתב אין לו תוקף עפ"י ד"ת מאחר שלא נכתב בלשון קנין וגם טוען שהי' קצת אונס על נתינת הכתב זה תורף השאלה:

א) הנה באמת גוף הדבר מבואר בחו"מ סי' רל"ו דבלקח קרקע במשכון ונמכר עפ"י ערכאות אף בפחות משויה אפ"ה המקח קיום וע' שו"ת בי"ש חו"מ סי' צ"ו שהאריך בזה והחליט כן לדינא והנה במה שאמר הלוה שהמוכר אמר קודם הקניה שקונה עבור הלוה באמת מבואר בחו"מ סי' קפ"ג דבאומר לך וזבין לי דקנה אף אם קנאו במעות השליח והטעם דהמשלח נעשה לוה על המעות ונקנה הדבר להלוה ע"י המעות ובפרט בקרקע מיוחד בוודאי דלא מהימן לומר שקנאו לעצמו כמפורש ברמ"א שם אך כ"ז אם עשאו שליח לקנות עבורו אבל בלא עשאו שליח אז היכי דהקונה הגיד עכ"פ להמוכר שקונה עבור הלוה י"ל דנתכוין המוכר להקנות להלוה אבל היכי דנא אמר להמוכר מזה וגם הלוה לא עשאו שליח לקנות עבורו והקונה קנאו במעותיו אף שנתכוין לזכות עבור הלוה יוכל לחזור בו וכמ"ש בש"ך סי' קפ"ג סק"א ובנה"מ שם וממילא בנ"ד דלא אמר הלוה להקונה שיקנה עבורו וגם הקונה לא גילה מזה להמוכר בכה"ג אף אם הקונה נתכוין לזכות עבור הלוה אפ"ה ל"מ ובפרט דגם בהא דזבין לי דמפורש בש"ע דמהני אפ"ה בקונה מנכרי י"ל דל"מ לפי דבעי שיהי' גם שליחו של המוכר ואשל"ע כמ"ש בתוס'

ב"מ דע"א בשלמא אם הקונה הוי ג"כ שותף אז י"ל מיגו דזכי לעצמו זכה גם לחבריה ואז מועיל גם באם המוכר הוא עכו"ם וכסברת רש"י ב"מ ד"ח דבשותפים אמרי' ישלד"ע וכבר הרגישו בזה בשו"ת טוטו"ד ובשו"ת בי"ש סי' כ"א וסי' ק"ב אבל הכא לזכות עבור הלוה לחוד שוב י"ל אשל"ע עכ"פ יצא דמצד הדין קנה הלוקח את הבית אך באמת כבר כ' בשו"ת בית אפרים חו"מ סי' כ"ח ובשו"ת ד"ח ח"ב סי' ו' ובבי"ש שם דמי שקנה סחורה הנמכר בשביל מכס דמחויב הקונה להחזיר לבעלים מכח עהמב"ח ובשו"ת בי"ש שם כ' דבכה"ג כופין לילך לפנים משוה"ד ובפרט דיש מקום לומר דגם מצד הדין יש לחייבו להחזיר דכבר העירו המפורשים בהא דבעהמב"ח בדיעבד אין מוציאין הא י"ל דאף בדיעבד ל"מ משום די"ל אעל"מ וכתבתי בספרי ח"א סי' צ"ה לפמ"ש הבית אפרים דכל הא דאעל"מ הוא רק משום דמסלק הכוונה וא"כ לשי' הראב"ד דבדעת אחרת מקנה א"צ כוונת הקונה שוב ל"ש אעל"מ עיי"ש וממילא בעכו"ם לשי' הקצה"ח סו' רע"ה דגבי נכרי ל"מ דעת אחרת מקנה שוב י"ל אעל"מ ואף להסוברים דגם בנכרי מהני דעא"מ ע' בח"ס בכמ"ק שהאריך בזה אפ"ה י"ל דעיקר הא דלא אמרי' אעל"מ במקח הנעשה באיסור הטעם כמ"ש הפמ"א דאין לקנוס את המוכר בשביל האיסור של הלוקח וכמו שהרגיש בזה בשו"ת אבני צדק וכ"ז בסתם מוכר ולוקח הרי יוכל להיות שהי' קפידא להמוכר שלא למכור למי שהיפך בה רק לאיש זה ושפיר אין לקנוס את המוכר ושפיר בדיעבד אין מוציאין אבל בנ"ד שנמכר הבית ע"י ערכאות א"כ הערכאות אין להם שום נ"מ מי יושאר אצל הבית ושוב י"ל אעל"מ:

ב) ובפרט די"ל דאף להסוברים דבעהמ"ח בדיעבד אין מוציאין אפ"ה בנ"ד דהבית הי' שלו ומהפך לקנותו עדיף ממקח חדש ודמי להא דקאמר בש"ס שאני דגים דיהבי סירייהו וכ' הפוסקים הכוונה דכיון דס"ד ל"מ הקנין של הפורס מצודה אפי' בדיעבד ושוב בנ"ד הי' מקום לחייבו להחזיר הבית לבעלים הראשונים אך אחרי שנתפשרו וקיבל דמי הפשרה וקיי"ל דפשרה מחמת דין מסופק הוי כמכירה ול"מ טענת אונס ובעי הכרה באונסו ומסירות מודעא כמפורש בחו"מ סי' ר"ה ובקצה"ח ונה"מ שם ונ"ד דמי להא דפשרה מחמת דין מסופק דעכ"פ אין הדין ברור אם הי' מחויב להחזיר לו הבית דכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה ושוב בעי הכרה באונסו ומסירת מודעא ושוב בנ"ד י"ל דהפשרה קיום ומה דגם דכבר עבר כמה שנים עוד בחיי הקונה וגם אח"כ אצל בניו והלוה לא הי' מערער כלל א"כ נראה שמחל כל תביעתו ונהי דבחו"מ סי' צ"ח מבואר דאף אחר כמה שנים לא אמרי' דמחל בזה ששתק עד עכשיו ועיי"ש בשער המשפט ובנה"מ סי' י"ב מה שהאריכו בענין מחילה בלב אי הוי מחילה מ"מ. כבר כ' בנה"מ

שם דבמידי דאם נימא דמועיל מחילה בלב יהי' חשיב בכלל לא התחיל עוד החיוב מעולם שפיר מועיל מחילה בלב א"כ הכא דבאמת לא נתברר אי הי' שום חיוב על הקונה להחזיר הבית להמוכר בכה"ג י"ל דמחילה בלב מהני ובפרט לפמ"ש כת"ה דלא הי' אז הפשרה מחמת אונס כי גם אז הי' יוכל לתובעו לד"ת כי הקונה הי' גברא דציית דינא א"כ בוודאי דהקנין הי' קיים ולא הי' יוכל להוציא אף מהקונה א"כ מכ"ש עכשיו דקיי"ל טוענין ליורש עכ"ז מהראוי לפייס את הבעלים הראשונים באיזה סכום כפי ראות עיני כת"ה אבל המקח א"א לבטל עפ"י ד"ת כנלע"ד בס"ד לדינא:

ד' בהר תרס"ח ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן צא

להרב המאה"ג כש"ת מ' אלטר עזרא ז"ל מוצד"ק סטריזוב יצ"ו

בדבר שאלתו בצובע ישראל שיש לו פועלים עכו"ם והוא עובד תמיד בכפרים אצל אדונים ומוכרח להתבטל ממלאכתו ב"פ בשבוע ויש לו הפס"מ ע"כ נסתפק אולי יש להתיר לו לעסוק בכפרים במלאכה זו בשבת ע"ו הפועלים זה תורף שאלתו:

א) הנה בגוף הדבר י"ל דאם הוא אינו נותן הצבע משלו ורק האדון הבעה"ב קונה הצבע והישראל נוטל רק דמי מלאכה אז הדבר ברור דאם הישראל ותן להפועלים איזה חלק מן הרווח חוץ מה שמשלם להם דמי שכרם לשבוע דשרי מטעם עכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד דכבר העיר בע"ז או"ח סי' רמ"ג דאמאי יתסור בקבלנות ע"י עכו"ם משום מ"ע הא נהי דיאמרו שהם שכירי יום אפ"ה הא ליכא בזה טפי משבות ושוב י"ל דבדרבנן אין לחוש למ"ע אך כ' עפ"י שיטת המכילתא דגם ע"י עכו"ם יש איסור תורה דלא יעשה אפי' ע"י אחרים משמע אך לפמ"ש הפמ"ג שם דאם העכו"ם עושה מלאכה בחפץ של עכו"ם אף שהוא בשליחות ישראל לכ"ע ליכא רק שבות ושוב בכה"ג אכתי י"ל דבדרבנן ל"ח למ"ע ואף לשי' הש"ך סי' פ"ז דגם בדרבנן חוששין למ"ע מ"מ כ"ז במלאכה שהוא בעצם של ישראל אבל היכי דגוף המלאכה הוא של העכו"ם ורק שמגיע עי"ז ריוח לישראל אז כיון דמגיע ג"כ חלק ריוח להעכו"ם הפועלים הוי כאינו עושה כלל בשביל הישראל ואין לחוש למ"ע בכה"ג אך אף אם הישראל נותן הצבע מ"מ אם ימכור הישראל הצבע להעכו"ם הפועלים שפיר יהי' מועיל ואף דאין מתירין לבנות בית בשבת ע"י שט"מ שאני התם דבבית ניכר הערמה דמי הוא שירצה לבנות בית ולמוכרו אפי' בדמי שויה כיון דנצרך לו לדירתו ומה"ט כ' הרבה אחרונים דאין לכתוב בשט"מ חמץ חצר במכירה משום דחשיב הערמה ניכרת ע' בהגדה שפ' להגה"צ מראה יחזקאל ז"ל מ"ש בשם השיב משה ז"ל אבל הכא דאין גוף הבנין הוא של ישראל ואם ישלמו לו בעד הצבע דמי

שויה ימכור אותם בלב שלם בוודאי דמועיל המכירה ע"כ פשיטא דאם ימכור הצבע להפועלים וגם ותן להם חלק בהריוח שיהי' שייך עכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד בוודאי דיש להתיר ובפרט דהוא חוץ לתחום והמלאכה נעשית בבית הנכרי בוודאי דיש להתיר היכי דהוי הפ"מ וז"ב לדינא:

ב' בהר תרס"ט ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן צב

להרב המאה"ג וכו' כש"ת מ' ברוך ווינד ז"ל מו"צ דפה.

בדבר השאלה בעגל שנולד ביום ד' וביום ד' שלאחריו הי' יו"ט של עצרת ונסתפק אי מותר לשחוט העגל ביו"ט והביא דברי מהרש"א ביצה ד"ו דאסור לשוחטו ביו"ט משום דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכל היום עכת"ד:

א) והנה באמת כבר העירו עליו מתוס' ביצה ד"ד דמה"ט נולדה בזה מותרת בזה אף די"ל מיגו דאיתקצאי לביה"ש אפ"ה מוקצה מחמת יום שעבר לא אמרי' וה"ה הכא חשוב ג"כ בכלל מוקצה מחמת יום שעבר הואיל דלרוה"פ לא בעי ז' מעל"ע לענין חשש נפל אך א"נ דחשש נפל הוי מה"ת וכמ"ש בדג"מ ובנובי"ת וראייתו מש"ס ר"ה ד"ו דפריך בע"מ מי מצי אכיל לי' א"כ לפמ"ש הפמ"ג בפתיחה להלכות יו"ט דבאיסור ד"ת כגון באו"ב גם מוקצה מחמת יום שעבר אמרי' וה"ה הכא וכן כ' בשו"ת רעק"א ולענין אחרון ש"פ שחל בשבת בא"י דאסור לאכול חמץ ומשום דאיתקצאי לביה"ש מכח שמא הוא עדיין ז' ש"פ אף דהוי רק מוקצה מחמת יום שעבר אפ"ה באיסור תורה כגון בחשש אכילת חמץ בז' ש"פ גם מוקצה מחמת יום שעבר אמרי' עיי"ש אולם ידוע דלשי' רוה"פ חשש ז"י בבהמה אינו מה"ת דמה"ת אזלינן בתר רוב אף נגד מיעוט המצוי והראי' שהביא הדג"מ מר"ה ד"ו כבר דחהו בטו"א שם ושוב י"ל דבנ"ד מוקצה מחמת יום שעבר לא אמרי' אך באמת י"ל בשלמא בביצה שנולדה בזה שפיר מותרת בזה לפי שכל האיסור ביצה שנולדה ביו"ט הוא רק דרבנן וא"כ בביה"ש י"ל סד"ר לקולא ואף די"ל לשי' המג"א בסי' שמ"ב דשבות דאפוקי יומא חמיר ושוב א"א להתיר משום סד"ר דחשיב כמו סד"ר נגד איתחזק איסורא וכה"ג כ' הפר"ח דאסור לעשות מלאכה דרבנן בביה"ש משום דכיון דיום שבת ויום חול לפניו חשוב איתחזק איסורא, אך באמת ז"א דדוקא היכי דרוצין לומר שנעשה מעשה לבעל הח"א בכה"ג שפיר בדרבנן אזלינן לחומרא וכמו בס' במליחה בסי' ס"ט שכ' הנקה"כ דחשיב סד"ר נגד ח"א אבל הכא דאין ההיתר בא ע"י מעשה רק ע"י זמן וזמן ממילא קאתי בכה"ג ל"ש לומר דהוי נגד ח"א והא דשבות דאפוקי יומא חמיר ולשי' הפר"ח אף מלאכה דרבנן אסור לעשות בביה"ש שאני התם כיון דמלאכה ד"ת אסור

לעשות בביה"ש משום דלענין מלאכה ד"ת מחזיקין ביה"ש ממש כיום שבת וממילא אם נתיר מלאכה דרבנן יהי' זילזול לדבריהם והא דשבות דעיולי יומא מותר התם שאני כיון דעדיין לא התחיל האיסור של מלאכות דרבנן דחז"ל לא אסרו שבות רק בשבת גופא א"כ אף דמלאכה גמורה אסור גם בביה"ש אפ"ה לא והי' זילזול לדבריהם כיון דעדיין לא הגיע חלות האיסור של שבותון וכה"ג כ' ברשב"א נדה ד"ב דבדשאבד"ל כיון דגזה"כ דאינו מקב"ט מספק מקילין אף בתרתי דסתרי אבל בשבות דאפוקי יומא א"כ אחרי שכבר נאסרו השבותין בשבת א"כ אם במלאכה גמורה נחמיר ובשבותין נקיל שפיר יהי' זילזול לדרבנן ושפיר יש להחמיר גם בשבות וכ"ז לענין שבות שפיר אמרי' כיון דמלאכה גמורה אסורה בביה"ש שוב מוכרחין לאסור גם שבותין מטעם זילזול וכהא דאיתא בסי' ק"י לענין ס' בנתגלגל ובמג"א סי' קפ"ד בשם הרש"ח לענין ברכה ד' שבבהמ"ז:

ב) אבל בנ"ד הא לא משכחת כלל שיהי' נ"מ בביה"ש לענין מלאכה ד"ת דהרי מלאכה גמורה אסור גם ביו"ט שני וא"כ הרי לא משכחת נ"מ רק לענין ביצה בכה"ג דלא משכחת שיהי' נוגע הס' לד"ת זולת לדרבנן בכה"ג בוודאי די"ל סד"ר ולקולא ול"ש לומר דחשיב סד"ר נגד ח"א ז"א דכיון דאין אנו רוצין לומר שנעשה דבר לבטל הח"א זולת הספק על הזמן וזמן ממילא קאתי בוודאי די"ל סד"ר ולקולא וכה"ג כ' בחוו"ד סי' ק"ו לדחות דברי הכו"פ שהשיג על הש"ך מהא דביצה ד"ב מהא דפריך בש"ס אהא דספיקה אסורה הא הוי סד"ר ולוקמה כגון שנולד בביה"ש והוכיח דגם נגד ח"א סד"ר לקולא והחוו"ד דחהו עיי"ש, ונהי דאכתי י"ל דכיון דהוי דשיל"מ א"כ סד"ר בדשיל"מ ג"כ לחומרא אך כבר נודע מ"ש הפר"ח בהא דמפורש במנחות דס"ח דלחד מ"ד מותר לאכול חדש בח"ל בשיתסר נגהי שיבסר משום דחדש בח"ל דרבנן ולספיקה ל"ח אף דהוי דשיל"מ וכקושית המרדכי אפ"ה ל"ח דשיל"מ משום דחוזר לאיסורו והעיר באב"מ דהא מפורש בנדרים דחדש חשיב דשיל"מ ול"ח חוזר לאיסורו לפי שאותו התבואה לא יתסור לשנה הבאה וכ' האב"מ כיון דאין הס' על התבואה אם נשרשה קודם לעומר רק הספק על הזמן אם מותר בו תבואה חדשה והספק על היום הוא בכל שנה ושפיר חשוב חוזר לאיסורו עיי"ש א"כ ה"ה בביצה בשלמא אם הי' הספק טל הביצה אי נולדה ביו"ט שפיר הי' חשוב דשיל"מ כיון דזו הביצה לא תיתסר ביו"ט אחר אבל הכא עיקר הספק אי ביה"ש עדיין יום וספק זה אכתי שייך גם ביו"ט אחר ושוב חשיב חוזר לאיסורו ול"ח דשיל"מ ושוב י"ל דביצה שנולדה ביו"ט מותר בביה"ש מכח סד"ר לקולא וע' בכו"פ סי' ט"ו שפלפל בזה לענין ריסוק עיי"ש ונהי די"ל לפמ"ש בח"ס ובהג"ה על הצל"ח ביצה דהא דמחמירין בסד"ר בדשיל"מ אינו מטעמו של הר"ן ז"ל ורק עיקר מטעם רש"י ז"ל דעד שתאכלנו בס'

איסור תאכלנו בהיתר וודאי ובזה גם הר"ן מודה לטעם רש"י וא"כ לשי' רש"י גם בחוזר לאיסורו יש להחמיר אך באמת י"ל דאף להמחמירין בסד"ר בדשיל"מ כ"ז במידי דאף אם נחמיר בספיקו מ"מ לא יוצמח מזה ריעותא אזמן שיהי' וודאי היתר אבל הכא אם נאסור בביה"ש שוב נימא מיגו דאיתקצאי לביה"ש ושוב יהי' נאסר גם כל יום השני אף שאז היא וודאי היתר בכה"ג שפיר לא מחמירין בסד"ר וצדקו דברי התוס' דבכה"ג לא אמרי' מיגו דאיתקצאי הואיל דאם נרצה לאוסרו גם בכל יום השני שוב גם בביה"ש גופא הי' מותר וכה"ג העיר בני הרה"ג מ' חיים יחי' ליישב קושית המהרש"ל בהא דברכות די"ט מי שהו' הולך לשחוט את פסחו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא וקשה הא הוי אונן ואונן פטור מן המצות אך באמת י"ל דעיקר הא דאונן פטור מן המצות הוא משום דחשוב עוסק במצוה והראי' דאונן פטור דוקא במצות עשה אבל בל"ת חייב ממש כהא דעוסק במצוה פטור מן המצוה דכ' התוס' בכמ"ק דפטור רק ממ"ע וא"כ י"ל לפמ"ש הנוב"י דאינן מותר לכתחילה לספור ספה"ע בלי ברכה כדי שלא יפסיד שאר הימים ונשמע דעוסק במצוה פטור רק ממצוה שלא יפסיד רק המצוה של אותו שעה אבל אם עי"ז יפסיד מצות גם בשעה שיופסק האנינות בכה"ג שפיר אינו פטור גם ממצוה שבאותו שעה וא"כ י"ל גבי קרבן פסח דאם לא ישחט עכשיו גם בלילה יפסיד מצות אכילת הפסח וכגון אם ישהה הקבורה עד צה"כ דאז לא יוכל לשחוט עוד דאחר צה"כ לכ"ע לא הוי זמן שחיטת הפסח ולשי' הרמב"ן ל"ח זמן שחיטת הפסח רק עד פלג המנחה וא"כ יתבטל מאכילת הפסח דהרי לא נמנה טל פסח אחר ובכה"ג שיתבטל גם ממצוה בשטה שלא והי' עוד אונן אז אף בשעת אנינות אינו פטור ושוב מותר לשחוט את הפסח ובאמת נודע שיטת הרש"ל דמותר למול בנו בשעת אנינות מובא בט"ז סי' שמ"א עכת"ד:

ג) **ולפ**"ז י"ל התינח התם דאם נרצה לאסור כל יום השני שוב הי' לנו להתיר גם בביה"ש שפיר אמרי' דלא אמרי' מיגו דאיתקצאי אבל בעגל ששלמו לו ח' ימים ביו"ט דעכ"פ בביה"ש פשיטא דצריך להיות אסור באכילה כיון דאז אכתי יש ס' שמא לא וצא מכלל נפל ונפל מה"ת אסור באכילה ונהי דמה"ת ל"ח לנפל מ"מ כיון דחז"ל חששו שמא נפל הוא א"כ חז"ל חששו בזה לאיסור תורה א"כ פשיטא דבביה"ש בוודאי דאסור באכילה ואף די"ל דגם בביה"ש מהראוי להיות מותר מטעם ס"ס שמא כבר עברו ח' ימים והיינו שמא הוא לילה ואף אי עדיין יום שמא אינו נפל אפ"ה הרי חזינן ביו"ד סי' ט"ו דס' אם עברו ח' ימים אסור וכבר העיר בט"ז שם דיהי' מותר מטעם ס"ס ותירצו דהוי ס"ס משם א' או משים דאינו מתהפך או די"ל כסברת הכ"מ והה"מ דבמידי דניתקן על הספק אף

ס"ס להיתר ל"מ א"כ ה"ה הכא דחז"ל אסרו מחשש נפל שוב גם ס"ס ל"מ וכעין מ"ש בתוס' פסחים ד"י לענין ס"ס ברה"י עיי"ש וכיון דבביה"ש בוודאי העגל אסור באכילה שוב בכה"ג שפיר י"ל דאמרי' מיגו דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולה יומא וכסברת המהרש"א הנ"ל אולם לדינא י"ל חדא כמ"ש הצל"ח דאחר שנתברר כעת שאינו נפל אמ"ל שגם אתמול בביה"ש לא הי' אסור ורק דאסרנו לשחוט מספק ושוב עכ"פ ל"ח מוקצה כיון שנתברר באמת שגם אתמול הי' שרי ואף דלא דמי למוקצה שיבש הואיל דבנ"ד אתמול בביה"ש לא הו' אפשר להתוודע הספק אם הוא נפל או לא אפ"ה ליש לאוסרו מכח האיסור של ביה"ש כיון דנתגלה שבאמת גם אתמול הי' מותר עיי"ש ובפרט שי"ל כמ"ש הפוסקים דכיון דאיסורי אכילה חשיב מוכן לכלבים ומוכן לכלבים חשיב מוכן לאדם א"כ גם בביה"ש לא הי' מוקצה דתיכף הי' בדעתו או שיהי' לאכילת אדם או עכ"פ לכלבים ושוב לא אסח דעתיה מיני' ושפיר ל"ח מוקצה ובישי"ע סי' תצ"ח כ' בפשיטות דאין להחמיר כיון דוודאי לא אסח דעתיה מיני' דידע דבוודאי יהי' קיים דרוב ב"ק הם עיי"ש ע"כ לדינא אם אין לו בשר אחר לצורך יו"ט יש מקום להתיר לשחוט העגל ביו"ט בשביל שמחת יו"ט כנלע"ד בס"ד לדינא:

ג' בהעלותך תרס"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צג

להרב הה"ג בנש"ק וכו' כש"ת מ' מאיר הורוויץ ז"ל אבד"ק לינסק יצ"ו.

בדבר שאלתו בקהלתכם נצרך לתקן הגג של בהכ"נ אי מותר למכור הטסין הישינים:

א) והנה לכאורה הרי מפורש באו"ח סי' קנ"ג במג"א סקכ"ז דאם סתרו כותל בהכ"נ הישינה ובנו חדשה דמותר למכור האבנים עפ"י זט"ה ומותר להשתמש בהאבנים אפי' תשמיש של חול דהקדושה נפקע על המעות עיי"ש ע"כ לפ"ז לא אדע שום חשש מלמכור טסין הישינים עפ"י הסכמת זט"ה ואולי כוונת כת"ה בשאלתו דחושש שמא בהכ"נ דעירכם הוי בכלל בהכ"נ של כרכים דאינו נמכר אף עפ"י זט"ה והביא על זה מדברי האשל אברהם דחושש בעירו דחשיב ג"כ כבהכ"נ של כרכום הואיל דבימים קדמונים הו' שמה ירידים גדולים אשר שהו איזה ימים עיי"ש אך באמת גם בזה י"ל חדא דשיטת המ"ב דבזה"ז אף בהכ"נ של כרכים נמכר עפ"י זט"ה וגם כבר כ' בשו"ת בי"צ ח"ב בהשמטות סי' א' בשם הריא"ז דבזה"ז לא משכחת כלל בהכ"נ של כרכים לפי שנשארנו מטע מהרבה ועוד דיש שיטות דזט"ה יכולין למכור אף בבהכ"נ של כרכים והפירוש בש"ס מגילה רק דבני העיר לחוד אינם יכולים למכור בהכ"נ של כרכים אבל זט"ה יכולים למכור גם בשל כרכים ע' בשלטי הגבורים סביב הרי"ף במגילה שהביא כן בשם הריא"ז

וגם יש סניף עפמ"ש הפמ"ג דרק אם מוכרין כל הבהכ"נ יש לחוש שמא א' מעלמא סייע בבנינו ולא יסכים על המכירה וכמפורש בירושלמי אבל היכי דבונים במקום זה בהכ"נ חדש בוודאי דכ"ע מסכימין למכור הדברים הישינים ושוב שפיר הדבר פשוט דבכה"ג דבונים גג חדש דרשות ביד זט"ה למכור הטסין הישינים הואיל דכבר נקבע על הגג טסין חדשים א"כ איזה הפסד יש להזרים שסייעו להבנין מזה שיהי' מוכרים כעת הטסין הישינים הרי גוף הבנין נשאר הלאה באותו מקום ובגג יש טסין חדשים וא"כ מהיכי תיתי למיחש שמא הזרים שסייעו מאז להבנין אינם מסכימים למכור הטסין הישינים אשר אין בהם שום צורך עבור הבהכ"נ א"כ בכה"ג דכ"ע מסכימים על המכירה בוודאי דמותר למוכרם:

ב) ובפרט דכבר העירו המפורשים דאף אי ניחש שמא א' מעיירות אחרות סייע להבנין מ"מ הדבר ברור דרוב הנדבות לבנין בהכ"נ הי' מאנשי אותו עיר וא"כ הרי י"ל דהמיעוט ממון מזרים בטל ברוב ממון מאנשי אותו עיר ונהי דממון בעלים לא בטל מ"מ י"ל דכח האיסור שיש באותו ממון בטל ונהי דבספרי ח"א סי' כ"א דחיתי דבר זה משום די"ל דקרקע בקרקע מה"ת לא בטל אבל עכ"פ הרבה אחרונים כתבו דהכא מה"ת באמת בטל ורק די"ל מדרבנן לא בטל משום דמטבע הוי דבר חשוב והא דד"ח לא בטל כמעט לשי' רוה"פ הוי רק מדרבנן ולא כשיטת הכ"מ פ"ז ממעילה וכיון דבטל מה"ת א"כ החשש שמא זרים סייעו בבנינו הוי רק כמו סד"ר דאזלינן לקולא ואין לומר דהוו סד"ר נגד ח"א ז"א כמ"ש בשו"ת מהרש"מ ח"א סי' י' דכיון דלשי' כמ"פ קדושת בהכ"נ הוי רק מדרבנן וגם מה"ת הרי בטל ממון של זרים וא"כ חשיב בכלל תרי דרבנן וא"כ הרי לשי' החוו"ד סי' ק"י בתרי דרבנן יש להקל בספק גם נגד ח"א עיי"ש ונהי דבספרי שם פקפקתי בדבריו אבל עכ"פ לסניף יחשב ע"כ מכל הני טעמי נלע"ד דרשות ביד זט"ה למכור הטסין הישינים בלי שום חשש ובנ"ד גם האשל אברהם יודה דשרי מכח סברת הפמ"ג שהבאתי כנלע"ד בס"ד לדינא:

ב' ויצא תרע"ד ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צד

להרב הה"ג וכו' כש"ת מ' פנחס הורוויץ נ"י ראבד"ק קאסיב יצ"ו.

בדבר שאלתו באשה אחת ניסת לאיש וכעת נודע שהיתה מקודם אשת זקן א' ולהזקן הלז סי' לו כמה נשים ולא זכה לבנים וכשנשא אשה הלז כולד לה ילד אך על האשה הלז הי' עוד קול רינון מקודם שניסת עם הזקן כי היא היתה פ"א הרה לזנונים ולכן יש רינון שהילד אינו מהזקן שמת וזקוקה לחליצה כי הזקן יש לו אחים זה תורף השאלה:

א) הנה אם ידוע שיש איזה ממשות בהקול והיתה חשובה עכ"פ בכלל ס' זקוקה לחליצה, א"כ לכאורה מפורש בש"ע אה"ע סי' קנ"ט דאם נתקדשה בשוגג אם היבם רוצה ליבמה צריך לגרשה ואם ורוצה לחלוץ תוכל להשאר תחת בעלה וצריך לקדשה מחדש כי יש ס' אי קידושין תפסי ביבמה לשוק והנה ידוע מחלוקת הלבוש והשב יעקב דלשי' הלבוש וצריך לגרשה מקודם דקודם הגט חשיבה בגדר אינה ראויה ליבום מחמת איסור א"א והיכי דאינה ראויה ליבום אף בדיעבד אינה עולה לחליצה ולא דמי למ"ש רש"י ז"ל יבמות דמ"א ע"ב דלר"י לא תיקשי דאי חלצה הוי חליצה דבלא אפשר הוו כדיעבד שאני התם דאי עבר ובעל כמי מהני שפיר גם החליצה מהני בדיעבד אבל הכא דמחמת איסור א"א אף בדיעבד אינה ראויה ליבום שפיר גם החליצה ל"מ בדיעבד אבל השב יעקב סובר דכיון דכופין לגרש באם ירצה היבם ליבמה א"כ הוי כאילו באותו שעה ראויה ליבום וא"כ לכאורה נ"ד ג"כ תלוי בפלוגתא הנ"ל אך באמת בשו"ת ח"ס אה"ע ח"ב סי' ע"ה העיר דדוקא בוודאי זקוקה דאז הדין דכופין לגרש ול"ח גט מעושה היכי דמן הדין לגרשה אז צדקו דברי השב יעקב אבל היכי דיש ס' שמא הילד הוא מבעלה שוב לא נוכל נכוף על הגירושין דהוי ס' גט מעושה דשמא אינה זקוקה ליבום ושוב חשיבה בכלל אינה ראויה ליבום קודם הגירושין ושפיר נ"מ החליצה קודם הגט עיי"ש יצא לפ"ז דבס' זקוקה א"א לחלוץ קודם הגט אך לכאורה בגוף סברת השב יעקב יש לתמוה דהא מפורש בתוס' ב"ב דע"ט בהא דלאחר שיחלוץ לך יבמך דמקודשת לר"מ קאי למ"ד מצות חליצה קודמת וכופין לחלוץ מש"ה חשיב עבידי דאתי ונשמע דלרבנן חשוב דשלב"ל אף דכופין לחלוץ מ"מ לע"ע חשיבה לאו בת קידושין וכן בחצי' עבד אף דכופין לשחרר אפ"ה לע"ע חשיב אינו בר קידושין א"כ ה"ה הכא נהי דכופין לגרש מ"מ לע"ע חשיבה אינה ראויה ליבום באותו שעה והראי' דאם יקדשה היבם עכשיו אלאחר שיגרש אפ"ה יהי' חשיב דשלב"ל ונהי דמצינו כסברא זו בתוס' יבמות דט"ז שכ' דמה"ט בנתקדשה לא פקעה זיקה דל"ד לקידש אחותה דהתם א"א להרוג אחותה אבל הכא הרי אפשר בגירושין עיי"ש י"ל שאני התם דכיון שאפשר להיות חוזר וניתר לא פקע זיקה וגם ל"ש בזה כל שנאסרה שעה אחת הואיל דכופין על הגירושין א"כ ידענו תיכף דתחזור להיתרה אבל הכא עכ"פ קודם שנתגרשה שפיר חשובה אינה ראויה ליבום וא"כ דברי השב"י תמוהים וכן אין להביא ראי' לסברת השב"י מהא דמפורש בחגיגה ד"ד דחצי עבד למ"א חייב בראיה דמוכח לכאורה דכיון דכופין לשחרר כמשוחרר דמו ועיי"ש בתוס' שכתבו דלא תיקשי מהא דהמית ח"ע וחב"ח דשם כיון שמת אמ"ל דלא הי' עומד לשחרר אולם לפמ"ש בתוס' עירוכין דשם בחב"ח באמת צד חירות אין לו רק אדון א'

ורק משום דרבו מעכבו מלעלות לרגל ושפיר למ"א דלא יוכל לעכבו שוב שפיר חויב בראיה מכח הצד חירות אבל באמת בעבד גמור אף היכי דמן הדין כופין לשחרר אפ"ה לא והין חיוב בראיה א"כ אדרבה גם מכאן יש ראי' דלא כסברת השב"י:

ב) אך באמת י"ל עפמ"ש הכ"מ פ"ז מאישות דלמ"ד מספקא נן אי קידושין תופסין ביבמה לשוק מהני במקדש לאחר שיחלוץ ול"ח דשלב"ל הואיל דבידו לקדשה מעכשיו מספק והמלמ"ל חולק והנה נודע דהא דל"מ קנין בדשלב"ל יש ב' טעמים א' משום דאין על מה לחול הקנין ב' משום דלא ס"ד והיכי דבידו לעשות מעכשיו מספק שוב יש על מה לחול אבל אכתי נשאר הטעם דלא ס"ד וכן היכי דלע"ע לא חל ורק דכופין שיבוא לידי כך שיהי' יוכל לעשות הדבר אז טעם דלא ס"ד ליכא כיון דוודאי ס"ד הואיל דידע כיון דכופין בוודאי יבא הדבר לידי כך ורק אכתי שייך הטעם דאין על מה לחול וא"כ לפ"ז ביבמה לשוק לרב דוודאי אין קידושין תופסין ביבמה לשוק א"כ אף א"נ דמ"ח קודמת וכופין לחלוץ אפ"ה ל"מ הקידושין דשייך הטעם דאין על מה לחול אבל לשמואל דמספקא לי' הא יש על מה לחול ירק דנשאר הטעם דלא ס"ד א"כ לענין זה י"ל דלמ"ד מצית יבום קודמת שפיר שייך הטעם דלא ס"ד אבל א"נ דמ"ח קודמת וכופין לחלוץ שפיר יועילו הקידושין כיון דבכה"ג אזדא ב' הטעמים ואפ"ה שפיר כ המלמ"ל להשיג טל הכ"מ הואיל דהרמב"ם לשיטתו דמצות יבום קודמת שפיר חשיב דשלב"ל וה"ה בח"ע כיון דלע"ע ליכא חלות הקידושין בצד עבדוה שפיר אמר' דנהי דכופין נשחרר אפ"ה חשיב דשלב"ל אבל למ"ד מ"ח קודמת אז דוקא למ"ד וודאי אין קידושין תופסין ביבמה לשוק אז בוודאי דאם הי' מקדשה קודם הגט דלא הי' מועיל דאף דכופין לגרש אפ"ה היכי דשייך הטעם דאין על מה לחול ל"מ הסברא דכופין לגרש אבל למ"ד מספקא לן אי קידושין תפסין ביבמה לשוק א"כ אם יקדשה היבם קידם הגירושין אלאחר הגירושין בוודאי דיועיל דל"ש ב' הטעמים דכיון דגם עכשיו קידושין תופסין מספק שוב יש על מה לחול וטעם דלא ס"ד ג"כ ל"ש כיון דכופין לגרש וממילא לפ"ז א"א לומר דחשיב כוודאי אינה ראויה ליבום כיון דעכ"פ מספק עולה ליבום ואף דגם במידי דאינו עולה ליבום מספק ג"כ ל"מ מ"מ לענין זה שוב מועיל הסברא דכופין לגרש וצדקו לכאורה דברי השב"י ובאמת לפ"ז י"ל קושית הח"ס שהעיר דגם בהא דהקשה הירושלמי מובא בתוס' ר"פ המגרש דליתני ט"ז נשים פוטרות צרותיהן אליבא דר"א בע"מ שלא תינשא לפלוני והקשה הח"ס דהא י"ל דחשיבה עולה ליבום הואיל דבידו לגרשה עכת"ק ועפ"ז א"ש דהתם כיון דהשתא לע"ע בוודאי אינה עילה ליבום מכח התנאי שפיר אף דאפשר להתירה ע"י גירושין לגמרי מ"מ כיון דלע"ע לא גירשה לגמרי אכתי חשובה אינו עולה

ליבום ובפרט שי"ל דהתם שייך הסברא דכל שנאסרה שעה אחת דבשלמא היכי דלא נאסרה רק מכח ס' כמו בקידש יבמה לשוק אז שפיר כיון דאפשר שתחזור להיתרה שפיר ל"ח בכלל כל שנאסרה שעה אחת וכמ"ש בתוס' יבמות דט"ז לחד תירוצא אבל הכא דנאסרה מכח וודאי אז שפיר אף אם יורשה עכשיו לגמרי לא תהי' מותרת הואיל דנאסרה שעה אחת וז"ב ודו"ק ובזה יש לדחות ג"כ דברי הח"ס שם שכ' דגם תירוץ השני בתוס' יבמות סובר הסברא משום דאפשר בגירושין דאל"כ תיקשי נהי דס"ל דקידושין אינו מפקיע זיקה מ"מ תיקשי נימא כל שנאסרה שעה אחת וע"כ דס"ל דכיון שכופין לגרש כמגורשת מכבר דמי עיי"ש בסי' ע"ט ולפי הנ"ל בלא"ה לא קשה דנימא כל שנאסרה שעה אחת הואיל דביבמה לשוק מעולם לא נאסרה רק מחמת ס' א"כ אף אי לא נימא דמכח דכופין לגרש חשובה כמגורשת מכבר אפ"ה בלא"ה ל"ש הא דכל שנאסרה כיון דמעולם לא נאסרה מכח וודאי רק מחמת ס' א"כ כשבא שעת היתר שפיר מותרת וז"ב:

ג) **עכ"פ** נשמע דביבמה לשוק למ"ד דקידושין תפסי בה מספק בצירוף הסברא דכופין לגרש א"כ אזדא ב' הטעמים הן טעם דלא ס"ד והן הטעם דאין על מה לחול בכה"ג שפיר ל"ח בכלל אינה עולה ליבום ולפ"ז נשמע דבס' זקוקה דבכה"ג שוב אין כופין לגרש שוב לא יועיל חליצה קודם הגירושין וכסברת הח"ס לחלק בין וודאי זקוקה לבין ס' זקוקה ובאמת לפי דברי התוס' שהקשו דנימא דבנתקדשה לכהן יופקע הזיקה ותרצו משום דאפשר בגירושין וקשה לכאורה הא גם אחר הגט לא תהי' ראויה ליבום משום כל שנאסרה שעה אחת וכמו שהעיר הח"ס לתירוץ השני והח"ס כ' דמכח הסברא דכופין לגרש אזדא ג"כ החשש דכל שנאסרה ואנכי כתבתי דכיון דמעולם לא נאסרה מכח וודאי ל"ש הך דכל שנאסרה ולפ"ז יש להסתפק היכי דנפלה לפני כהן ליבום ונתקדשה דאז אחר הגט לא תהי' ראויה ליבום משום איסור גרושה ושוב י"ל דפקע הזיקה מצד איסור א"א ואין לומר דלא פקע הזיקה כיון דאפשר בגירושין ז"א דהכא גם אחר הגט לא תהי' ראויה ליבום מצד איסור גרושה לכהן ושוב י"ל דפקע הזיקה ואף דגרושה כהן הוי רק ח"ל וקיי"ל דח"ל חולצת ולא אמרי' בזה כל שאינה עולה ליבום וא"כ אחר הגט הא תהי' עולה לחליצה א"כ נהי דעכשיו מצד איסור א"א אינה עולה גם לחליצה כיון דאינה עולה ליבום מ"מ כיון דאפשר שתתגרש ואז הרי נא תהי' רק כח"ל ותהי' עולה לחליצה ושוב י"ל דגם עכשיו כשהוא א"א לא פקע הזיקה ותהי' עולה לחליצה מכח זה כיון דאחר הגט יהי' הדין דח"ל חולצת אך באמת י"ל דהא חזינן לשי' הלבוש דצריך לגרש קודם החליצה ואפ"ה גם הלבוש סובר דמוכרחין לצרף הסברא דכופין לגרש דאל"כ הי' שייך

לומר כל שנאסרה שעה אחת ע' בח"ס סוסי' ע"ט שהרגיש בזה ולפ"ז י"ל דהא דכופין לגרש כ"ז במקום דיוכל ליבמה אבל בכהן דאחר הגט לא יוכל עוד ליבמה שוב אין כופין לגרש ושוב לא יועיל החליצה באמת אף אחר הגט דשוב והי' שייך לומר כל שנאסרה שעה אחת מחמת איסור א"א שוב אינה טולה וחוץ לזה י"ל לפי"מ דקיי"ל דבנפלה לפניו ליבום אסור לישא אשה עד שיחלוץ וכ' העצי ארזים דאין הטעם מחשש שתי נשים דבאמת זיקה לא עדיף מארוסה דליכא בזה חדר"ג רק הטעם משום דאם ישא אשה שוב לא יהי' החליצה כ"כ בהכשר משום דיהי' חשוב אינו ראוי ליבום מכח החדר"ג בשלמא אי שידך מקודם שנפלה לפניו הזקוקה א"כ תיכף לא היתה זקוקה רק לחלוצה אבל אם בשעה שנפלה הי' אפשר ביבום א"כ גוף הזיקה הי' לענין יבום ואח"כ יגרום שלא תהי' ראויה ליבום בכה"ג גם החליצה ל"ח בהכשר עכת"ד ולפ"ז י"ל דהיכי דבשעת נפילה היתה ח"ל א"כ תחילת הזיקה הוא רק לחליצה וגילתה התורה דלא אמרי' בזה כל שאינה עולה ליבום אבל הכא דבתחילת הזיקה לא היתה ח"ל א"כ הי' הזיקה ליבום ורק אחר הגט תהי' נעשית אינה ראויה ליבום בכה"ג שוב לא יועיל החליצה וז"ב:

ד) **וחוץ** לזה י"ל דכבר העיר הרשב"א ז"ל לענין נודרת הנאה מיבמה דנימא כל שא"ע ליבום והעיר השעה"מ דהא בפירוש גילתה התורה דח"ל חולצת וכ' המפורשים דבשלמא בח"ל דבדיעבד אם בעלו קנו דאמרי' להיפך מאי אולמא האי עשה מהאי עשה ושפיר כיון דבדיעבד יועיל אפי' יבום שוב חשיבה עולה ליבום וכסברת התוס' חולין ד"מ דקרבן יחיד בשבת חשיב ראוי לפתח אה"מ כיון דאם זרק הורצה אבל בנדר כבר כ' הנמ"י פ"ב מנדרים דל"ש עדל"ת לפי שהל"ת הוא בחפצא א"כ אף בדיעבד לא יועיל היבום שפיר העיר הרשב"א די"ל דחשיבה אינה עולה ליבום ולכך נדחק הרשב"א מטעם דכל שדבר אחר גרם לה ליאסר ל"ח אינה עולה ליבום א"כ י"ל דכבר העירו המפורשים דא"נ דעשה דיבום ליכא לגבי האשה לא הי' שייך כלל ביבום לומר עדל"ת משום דאין לה לעבור בשביל עשה דידי' וכמ"ש בתוי"ש כתובות ד"מ וע"כ דעשה דיבום חל גם עליה ויוצמח לפ"ז במידי דגבי דידה הוי בכלל עשה דפשיעה כגון בנתקדשה במזיד או אפי' בשוגג ורק שסמכה על הקול דבכה"ג לשי' התה"ד חשיבה כמזיד ועיי"ש בב"ח ובב"ש א"כ אף דלגבי דידי' ל"ח בכלל עשה דפשיעה אפ"ה כיון דלגבי דידה הוי עשה דפשיעה ול"ש עדל"ת לשי' התוס' עירובין ד"ק ושוב אין לה לעבור בלאו בשביל עשה דידי' דבכה"ג הרי מבואר מכתובות ד"מ דלא אמרי' עדל"ת בכה"ג ושוב גם בדיעבד והי' באיסור ושוב י"ל דחשיבה אינה עולה ליבום. אולם באמת הא מפורש בש"ע דגם בנפלה לפני כהן ונתקדשה ג"כ צריך לחלוץ לה ולא אמרי' דחשיבה בכלל א"ע ליבום

וע"כ הסברא כמ"ש הרשב"א דכל שדבר אחר גרם ליאסר ל"ח בכלל א"ע ליבום וכה"ג פירשו התוס' בגיטין דפ"ב בפירוש הא' בכוונת דברי הירושלמי עיי"ש וחוץ לזה י"ל הסברא דהרי אם באמת תפסי הקידושין בוודאי דהי' פקע הזיקה ורק משום דמספקא נן אי תפסי קידושין נ"ש לומר דפקע הזיקה דשמא לא הועילו הקידושין אבל א"א לומר בזה דחשיב בכלל א"ע ליבום דהא איכא ממנ"פ דאי תפסי קידושין א"כ פקע הזיקה וא"צ כלל החליצה ואי לא תפסי א"כ שוב חשיבה עולה ליבום וא"כ לפ"ז י"ל דגם בס' זקוקה נהי דבכה"ג לא כפינן לגרש מ"מ מועיל החליצה אף קודם הגט וכשיטת השב"י אך לא מטעמיה רק מטעם ס"ס שמא באמת הולד הוא מבעלה ואינה זקוקה כלל ושמא אק"ת ביבמה לשוק וחשיבה ראויה ליבום ואף אי ק"ת שוב פקע הזיקה וממילא יוצמח דלשי' הסוברים דמועיל חליצה קודם הגירושין שב גם בנ"ד יוכל לחלוץ קודם הגט ותהי' מותרת לישב תחת בעלה דמספק אין להוציאה מבעלה דאף לשי' הב"ש בדעת המחבר דגם בשוגג אסורה למקדש כ"ז בוודאי זקוקה אבל בס' זקוקה גם המחבר יודה דמותרת לו דעיקר טעם האוסרין הוי רק מחמת קנס א"כ בס' זקוקה ל"ש לקנוס א"כ פשיטא דיוכל לחלוץ לה וא"צ לגרשה קודם החליצה ותוכל להשאר תחת בעלה

ה) **אך** שיש לעיין בנ"ד אם צריכה כלל חלוצה מחמת הקול רינון והנה בנידון המפורש בש"ע סי' קנ"ו דמי שזינה עם פנויה ונתעברה דפסק הרמב"ם דפטורה מיבום ואפ"ה חולצת משום דחייש שמא זינתה גם עם אחרים יש לחקור היאך הדין אם נשאה הבועל אח"כ ומת ועמדה וניסת בלי חליצה אי מותרת וכפי הנראה דיש להתיר דבאמת תמהו כל הפוסקים על הרמב"ם מהא דלענין תרומה ל"ח שמא זינתה עם אחר ומ"ש הנוב"י דהתם לגבי נפשה מהימנא כבר העיר עליו הח"ס דהא חזינן דגם הבנים ועבדים שלה אוכלים בתרומה אולם יפה כ' הח"ס בסו' ע"ה דהיכי דיש נ"מ גם להאשה גופא אז שפיר י"ל מתוך שנאמנת לגבי נפשה נאמנת גם לענין אחרים ולכך שפיר גם בניה ועבדים שלה מותרים בתרומה אבל הכא כוונת הרמב"ם ז"ל שזינה עם הפנויה והוא הי' לו אשה ואחרת ומת וברצון אשתו לפטור עצמה מן החליצה ע"י בן של הפנויה בזה שפיר י"ל כיון דהפנויה אינה נוגעת כלל בזה ממולא ל"מ עדותה של הפנויה לפטור את אשתו מחליצה והביא סמוכין מתוס' חגיגה די"ד שכ' ושמא הכא דגם היא בכלל האיסור נאמנת גם לגבי בעלה הכה"ג עיי"ש אולם לפי פירוש דברי הב"ש שכ' לחלק בין תרומה דרבנן לבין איסור תורה משמע לכאורה דבד"ת גם כשנוגע לעצמה ג"כ [אפ"ה לא מהימנא לאחרים וכמ"ש הנוב"י אפ"ה י"ל דבעמדה וניסת דלשי' התוס' ובמות די"ח ע"ב בנישואין בוודאי פקע זיקה ולפמ"ש הבית מאיר בסי' קנ"ט מה"ת בוודאי פקע הזיקה בנישואין

אף בקידשה באיסור ורק מדרבנן יש להצריכה חליצה וא"כ לענין דרבנן פשיטא דהיכי דגם הוא בכלל האיסור וכגון אם הי' נושא אח"כ את הפנויה שזינה עמה ומת ועמדה וניסת פשיטא דהיתה מותרת לדור עם בעלה אף בלי חליצה הואיל דכיון דמה"ת נישואין מפקיע הזיקה ולענין דרבנן היכי דנוגע הדבר גם לנפשה שוב נאמנת גם לגבי בעלה שהילד הוא מאותו האיש שנשא אותה אחר הזנות ונהי דתחילת הספק הי' נולד בד"ת והיינו קודם שעמדה וניסת ואז הרי בד"ת לא היתה נאמנת ושוב יש לנו להחמיר גם כשנעשה דרבני וכעין הא דס' בנתגלגל אפ"ה י"ל כיון דלא דנו על הספק רק אחר שעמדה וניסת דהוי רק מדרבנן שוב נאמנת וכהא דאיתא ביו"ד סי' ק"ו דבלא נודע עד שנעשה דרבנן מותר בהפ"מ ובפרט דיש ס"ס להתיר שמא הלכה כהתוס' דנישואין מפקיע זיקה ושמא כשיטת הרא"ש דבלא דיימא מעלמא א"צ חליצה ולשי' הה"מ גם להרמב"ם א"צ חליצה בלא דיימא מעלמא ובפרט היכי דנוגע הדבר גם לנפשה בכה"ג כ' הח"ס דגם להרמב"ם א"צ חליצה משום דמיגו דנאמנת לנפשה נאמנת לגבי בעל וא"כ לפ"ז גם בנ"ד שדרה עם הבעל זה איזה זמן ולא דיימה מעלמא ואומרת שהילד הוא מאותו זקן נהי דגבי זקן אזדא הרוב בעילות אחר הבעל לשי' מהרש"ל פסחים דס"ז אבל כיון דנישואין מה"ת מפקיע זיקה א"כ לענין דרבנן ונוגע גם לנפשה שפיר נאמנת ובפרט שיש ג' ספיקות להתיר שמא כשיטות התוס' ושמא כשיטות הרא"ש ושמא כשיטת הח"ס דהיכי דנוגע לנפשה ג"כ אז אף הרמב"ם מודה א"כ בכה"ג בוודאי דאין להוציאה מבעלה:

ו) **אולם** לכאורה בגוף שאלתינו הא הדבר מפורש בגיטין דפ"ט דל"ח לקלא דבתר נישואין ומבואר בש"ע סי' מ"ו סעיף ח' דא"צ לברר הקול ומפורש בתוס' יבמות דצ"ב דאין חילוק בין אם יצא קול שתחילת הנישואין הי' באיסור או שנתהוה אח"כ האיסור ולשי' מקצת פוסקים אדרבה אם יצא קול שתחילת הנישואין הי' באיסור בוודאי דל"ח לקלא דמדנשאה וודאי דקדק אחריה ומחזיקין שהקול שקר והובא בתוס' שם בשם י"מ וה"ה בנ"ד י"ל דל"ח לקלא דבתר נישואין לחוש שמא צריכה חליצה ונהי דהכא ל"ש טעמו של הרי"ף בהא דקלא דבתר נישואין ל"ח משום דהתם הוי הקול שנתקדשה לאחר מקודם ואם אתה מצריכה גט מראשון תהי' אסורה לזה דכשם שנאסרה לבעל כך נאסרה לבועל אבל הכא אף אם נצריכה חליצה הרי תהי' מותרת אח"כ לחזור לבעלה אפ"ה י"ל כיון דלשיטת המחבר גם בשוגג אסורה להמקדש א"כ שוב יש לדון מכח חזקת היתר ה ואף דנולד ס' על תחילת הנישואין אפ"ה כיון דעד עתה הוחזקנו אותה בח"ה לבעלה חשיב חזקה ובמ"ש בתב"ש סי' י"ח ומקורו מכתובות דכ"ה גדולה חזקה וע' שו"ת ח"צ סי' ג' שהעיר בהא דש"ס כתובות דכ"ב גבי תרי ותרי דלרמב"ן תצא משום דסובר דחזקת

דייקא ל"מ לגרע החא"א ובחטאת קאי ול"מ ברי שלה ואפ"ה בניסת ואח"כ באו עדים מודה דלא תצא משום דיש חזקת היתר לבעלה עיי"ש מבואר דאף דלפי דברי האומרים לא מת חשוב כנתגלה שהי' הריעותא עוד מקודם שניסת אפ"ה חשוב חזקת היתר וה"ה הכא אך לכאורה י"ל לפי"מ דמבואר ביבמות דל"ו דבמת הולד תוך ל' ונתקדשה לכהן אינה חולצת דסמכינן ארבנן ולא מוציאין אותה מבעלה אבל באשת ישראל דגם אחר החליצה אפשר שתשאר תחת בעלה שוב חוששין למיעוט המצוי א"כ ה"ה הכא אף אם נצריך אותה לחליצה תהי' יכולה להישאר תחת בעלה וא"כ אין אנו מגרעין אותה מחזקת היתר לבעלה ושוב יש מקום לומר דיש לחוש להקול ולהצריכה חליצה בשלמא לשו' הלבוש דצריכין דוקא לגרשה קודם החליצה הי' מקום לומר דזה גופא מה שמצריכין אותה לקבל גט אף שיהי' יוכל להחזירה אחר החליצה מ"מ זה גופא הוי גירעון להחזקת הותר לבעלה אבל אחרי שהוכחתי דבנ"ד א"צ לגרשה קודם החליצה א"כ ל"ש לדון בזה מכח ח"ה לבעלה ושוב י"ל דבכה"ג יש לחוש אף לקלא דבתר נישואין ולהצריכה חליצה:

ז) **אך** באמת ז"א דכבר כ' הב"ש והב"ח באה"ע סי' מ"ו בהא דגם לקלא דבתר אירוסין ל"ח הכוונה דאפי' בנתארסה לישראל דאז אף אם נצריכה גט מראשון עדיין יוכל הארוס נישא אותה דאכתי לא בעל אותה אפ"ה א"צ גט מראשון כדי שלא תתגנה על הארוס עיי"ש א"כ ה"ה הכא אף דיהי' יוכל עדיין לדור עמה וליכא בזה גרעון להחזקת היתר מ"מ כיון דאם נצריכה כעת חליצה אחר שכבר יושבת עם בעלה יהי' הדבר מגונה ותוכל להתגנות עליו ושוב הדרינן לכללא דל"ח לקלא דבתר נישואין וז"ב והעירני לזה בני הרה"ג מ' חיים יחי' ובפרט די"ל דגם הא דחוששין לקלא דקמא נישואין הוי רק חומרא דרבנן משום חומר איסור א"א וכמ"ש הד"מ מובא בח"מ ובב"ש סי' מ"ו שם וא"כ בנ"ד דכבר ניסת ולשי' התוס' בנישואין בוודאי פקע הזיקה וגם לשי' הבי"מ עכ"פ מה"ת נפקע הזיקה אחר שניסת וא"כ בכה"ג דאין לנו לדון רק לענין דרבנן י"ל דאין לחוש כלל לשום קול ובפרט דיבמה לשוק קיל מאיסור א"א דיבמה לשוק אינו רק בלאו ודעת הרבה פוסקים דיבמה לשוק ל"ח דשב"ע בוודאי דאין לחוש לקול והרבה קולות נאמרו לענין קול וכמ"ש הב"ש דנהי דחוששין שמא שו"פ במק"א מ"מ ביצא קול שנתקדשה בחפץ קל תלינן דלא הי' שו"פ ומה גם שלא הוחזק הקול בב"ד א"כ הא מפורש בש"ע דל"ח לקול כזה ע"כ מכל הני טעמי נלע"ד דכ"ז שלא יתברר בבירור גמור שהילד אינו מן הזקן אין להצריכה חליצה כנלע"ד בס"ד לדינא ולחומר הנושא יצטרף לזה עוד רב גדול א':

ב' דחנוכה תרנ"ט ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צה

להרב הה"ג בנש"ק כש"ת מוה"ר מאיר הורוויטץ ז"ל אבד"ק לינסק ולהרב הה"ג מוה"ר יעקב מו"צ דשם.

בדבר שאלתכם באחד שהי' לו כתב אנווייזונג מהצענטראלע דלבוב שנתנו לו מראה מקום לאיזה פאבריק שיתנו לו מדה ידוע יי"ש בסכום הקצוב (מאקסעמאלפרייז) והוא מכר הכתב הנ"ל לאיש אחר בכסף והמנהג למי שמביא כתב הנ"ל (האנווייזונג) מהצענטראלע נותנים לו היי"ש, וקודם שלקח הלוקח הנ"ל את היי"ש מסר המוכר כתב לאיש אחר שיקח הוא את היי"ש בשליחתו של המוכר הנ"ל ואצל השני לקח המוכר הנ"ל יותר עם איזה מאות כתרים מכפי אשר מכר להלוקח הראשון ואם כי הנימוס שצריכים להראות הכתב מהאצענטראלע (האנוויוזונג) בעת אשר רוצים ליקח היי"ש מהפאבריק אך כעת נתנו היי"ש אף בלי חזרת הכתב מהצענטראלע (האנווייזנג) רק האמינו וסמכו על כתב שליחות שהי' להשני מהמוכר וכעת תובע הלוקח הראשון מהמוכר שיתן לו את היי"ש או לשלם דמי שיווי שעולה סכום רב זה תורף השאלה בקצרה.

ח) **והנה** כת"ה התחילו לדון בזה דבמה קנה הלוקח את היי"ש כיון דכסף אינו קונה רק למש"פ והביא מס' משפט שלום דבשילם כל הכסף קנה מטעם סטימתא, והוא לכאורה הופך משי' הסמ"ע דס"ל להיפך דבשילם כל הכסף ל"מ הקנין משום דשייך החשש שיאמר לו נשרפו חיטיך ובלא נתן רק מקצת כסף ל"ש החשש שיאמר לו נשרפו חיטך דהמוכר יטריח ויציל לפי שעדיין לא קיבל כל הכסף, והוא כמ"ש התוס' ב"מ מ"ו דמש"ה קנין חליפין מהני ול"ח שמא ואמר לו נשרפו חיטיך לפי שלא קיבל הדמים יטריח ויציל, ובאמת מש"ס דחולין פ"ג משמע דאף אם לא קנה רק בדינר בשר אפ"ה כסף אינה קונה דאף דבוודאי יטריח המוכר להציל שיש לו ג"כ חלק בו ואף דיש לחלק דשם עכ"פ בהחלק שקנה שילם כל הכסף וא"כ בשביל החלק שמכר לא יטריח להציל אף שע"כ יציל בשביל השותפות, מ"מ י"ל כיון דעכ"פ בגוף הדבר הנמכר שייך החשש שלא יציל שוב עקרו חכמים ופשיטא דאם מכר לו מטלטלין אף שהמוכר דר שם וע"כ יציל הבית מחשש הפסד שאר הסחורות אפ"ה כיון דבזה דבר הנמכר אין לו פסידא שוב עקרו חז"ל הקנין אך באמת הרבה פוסקים כתבו דכל ששם קנין כסף עליו עקרו חז"ל הקנין אף במקום דל"ש החשש נשרפו חיטיך וכל ששם קנין אחר עליו אף במקום דשייך החשש אפ"ה לא עקרו חז"ל ועיין נה"מ סי' קצ"ט, נמצא שוב י"ד דאם שילם כל הכסף אז מנהג הסוחרים לקנות בו ויש עליו שם קנין סטימתא ושוב בכה"ג לא עקרו הקנין:

ב) ומה שהעיר הגאון מבוטשאטש ז"ל דבכסף כיון דהוי קנון ד"ת ואפ"ה הפקיעו הקנין א"כ מאי מועיל קנין סטימתא, באמת לפי הנ"ל ניחא דחז"ל לא הפקיעו רק קנין כסף ד"ת, אבל באמת מצינו בק"ס דמהני אף בשולם הכסף ג"כ אף דשייך החשש נשרפו חיטיך וחזינן דבקנין אחר לא הפקיעו חז"ל מחשש נשרפו חיטיך א"כ ה"נ כיון דמצד מנהג הסוחרים יש עליו שם קנין סטימתא שוב בזה לא הפקיעו חז"ל הקנין וכמו דמהני סטימתא ע"י רושם או תקע כפו ה"ה דמהני סטימתא ע"י תשלומי כל המעות, אף דיש לחלק דבעשה ת"כ כיון דלא שילם הכסף יטריח המוכר להציל, ובשילם כל הכסף יש חשש שלא יציל אפ"ה חזינן דבקנין כסף אף בלא נתן כל הכסף אף דל"ש החשש נשרפו חיטיך אפ"ה עקרו הקנין וחזינן דתמיד עקרו חז"ל קנין כסף אף במקום דל"ש החשש ה"ה דכל ששם קנין סטימתא עליו מהני אף במקום דשייך החשש נשרפו חיטיך וביותר ביאר י"ל דאחר שנהגו הסוחרים לקנות בכסף יועיל ולא קשה מה שמעיר הגאון הנ"ל דכי עדיף קנין סטימתא מקנין ד"ת שמועיל בכסף אפ"ה ביטלו חז"ל הקנין די"ל דבאמת שיטת הנמ"י דבהתנה שיקנה בכסף מהני ונהי דשיטת הש"ך דל"מ דהוי כמו שהתנה לעשות קנין בדבר שאין בו קנין, מ"מ במח"א כ' דהוי כאומר א"א בתק"ח שומעין נו, ובשו"ת עט"ח כ' כיון דגם במקום דל"ש החשש נשרפו חיטיך אפ"ה ל"מ משום לא פלוג שוב ל"מ תנאו דנהי דע"ו תנאי חשוב כליכא חשש נשרפו חיטיך דלזה מהני הסכמת הלוקח כמ"ש המח"א מ"מ שייך לא פלוג, עכ"פ ל"מ לשיטת הנמ"י דהתנה שיקנה בכסף מועיל א"כ גם בנתן כסף סתם לאחר שנהגו לקנות בו א"כ מסתמא אדעתא דמנהגא נתן, כמפורש בש"ס ב"מ דק"ח, ועיי"ש בנמ"י דאה מיגו נגד המנהג ל"מ א"כ עכ"פ מכח המנהג הוי כהתנה שיקנה בכסף, ואף לשיטת הש"ך דגם תנאי ל"מ משום דהוי כמתנה ע"ד שאינו קנין לעשותו קנין, כ"ז קודם שנהגו לקנות בכסף א"כ פשיטא דלר"ל דכסף אינה קונה אף מה"ת גם תנאי ל"מ, א"כ ה"ה לר"י אחר שהפקיעו חז"ל הקנין הוי כמתנה על דבר שאיני קנין לעשותו קנין, אבל אחר שנהגו לקנות בכסף א"כ מצד סטימתא מהני באמת בדבר שאנו קנין לעשותו קנין כמו דמהני קנין סטימתא ע"י רושם או תק"ה וא"כ פשיטא דלר"ל אחר דנהגו לקנות בכסף שפיר מהני מטעם סטימתא דלר"ל לא מצינו שהפקיעו רז"ל קנין מחשש נשרפו חיטיך, ה"ה לר"י נהי דהפקיעו קנין כסף ד"ת מחשש נשרפו חיטיך מ"מ אחר שנהגו לקנות בו מצד מנהג מהני בדבר שאינו קנין לעשותו קנין ושוב בהתנה בפירוש בוודאי מהני ושוב מצד המנהג אף בסתמא הוי כהתנה וזה דבר ברור בס"ד:

ג) **יצא** דאחר שנהגו לקנות בכסף מהני אף לשי' הש"ך דס"ל דתנאי ל"מ מ"מ אחר שנהגו לקנות בכסף מהני, אך זה י"ל דבאמת לשי' הנה"מ סטימתא ל"ח רק קנין דרבנן אך בשו"ת רדב"ז כ' דהיא קנין ד"ת ועיין שו"ת ח"ס יו"ד ססי' שנ"ד שכ' כן מדעתא דנפשי', וא"כ לשי' הנה"מ י"ל דא"נ כשי' הנמ"י דתנאי מהני שיקנה בכסף משום דאומר א"א בתק"ה שומעין לו א"כ אחר שנהגו לקנות בכסף א"כ שוב מכח המנהג הוו כהותנה ושוב חשיב קנין ד"ת הגם דסטימתא ל"ח רק קנין דרבנן מ"מ הכא א"צ המנהג לעשות קנין רק דע"י המנהג חשוב כהתנה ושוב מהני מה"ח מטעם כסף אך לשי' הש"ך דגם תנאי ל"מ רק שכתבתי דעכ"פ מצד מנהג דמהני גם על דבר שאינו קנין א"כ נהי דמצד חשש נשרפו חיטיך עקרו קנין כסף לגמרי והוי כמתנה על דבר שאינו קנין מ"מ מצד המנהג מהני גם על דבר שאינו קנין אך בדבר שכל קנינו הוא רק מכח מנהג שוב לשי' הנה"מ חשוב רק קנין דרבנן יצא דעכ"פ אחר שנהגו לקנות בכסף שפיר מהני מטעם סטימתא וי"ל דהוו ג"כ קנין ד"ת מטעם ס"ס ספק אחד שמא כשיטת הנמ"י דתנאי מהני שנקנה בכסף וע"י המנהג הוו כהתנה וספק הב' שמא כשי' הרדב"ז דסטימתא אף בדבר שאינו קנין כלל חשוב קנין ד"ת, ונהי דשיטת הרבה פוסקים דס"ס ל"מ להוציא ממון, מ"מ הכא דעכ"פ אף לשי' הש"ך דתנאי ל"מ ונימא כשי' הנה"מ דסטימתא ל"ח רק קנין דרבנן מ"מ עכ"פ מדרבנן יועיל הקנין וכיון דעכ"פ מדרבנן יצא מרשות המוכר וכבר נודע מ"ש במהרי"ט סי' מ"א דהיכי דאיתרע החזקה עכ"פ מדרבנן שוב אף מה"ת איתרע החזקה וכיון דליכא חזקת ממון שוב מועיל הס"ס לומר דיש בו קנין ד"ת ויש בזה נ"מ לדינא אף א"נ דקנה חפץ בקנין דרבנן וקידש אשה זו ל"ח רק קידושין דרבנן לשי' הרבינו ירוחם לענין מעמ"ש, ועיין נוב"י מה"ת חאה"ע סי' נ"ב, ונימא נמי דבקנה חפץ בכסף וקידש בו האשה דל"מ אחר שהפקיעו חז"ל (הקנין וכמ"ש במח"א ליישב שיטת רש"י ז"נ ב"מ דמ"ח אפ"ה אחר שנהגו לקנות בכסף שוב מהני בקידש בחפץ אף מה"ת אף אם רצה המוכר לחזור בו מ"מ אם תפס החפץ וקידש בי אשה מקודשת מה"ת, דעכ"פ קנה החפץ מדרבנן ומקודשת עכ"פ מדרבנן ואיתרע ח"פ ושוב מכח הס"ס חל קידושי ד"ת וז"ב אך או לא נבוא מטעם קנין סטימתא רק מכח קנין כסף לחוד הי' מקום לדון הרבה, אף דהכא יש לומר דלא שייך החשש נשרפו חיטיך כיון דלא מכר לו סחורה מיוחדת ולחד שיטה ברמ"א סי' קצ"ח היכי דנ"ש החשש נשרפו חיטיך כסף קנה, ובפרט כאן דאין הסחורה מונחת ברשות המוכר ישוב י"ל דמהני קנין כסף:

ד) **אך** באמת י"ל דכ"ז במכר לו סחורה שיתן לו המוכר הסחורה אז שייך בו קנין כסף דל"מ במכר לו סחורה מיוחדת בוודאי מועיל קנין כסף, ואף במכר לו סחורה סתם היינו

מאה כור חיטין איזה חיטין שירצה המוכר יתן להקונה דלפמ"ש בשו"ת בית שלמה זה ל"ח רק חיוב שמתחייב א"ע המוכר ליתן לו סכום חיטין אך גם לענין חיוב הגוף מהני מה"ת כסף, אך בנ"ד שהמוכר לא התחייב א"ע ליתן לו הסחורה רק מכר לו הכתב שיש לו מהצענטראלע זכות לקבל יי"ש מאיזה מקום א"כ י"ל דזה הכתב לא עדיף משטר שיש לו על חבירו דקיי"ל דאם נזכר שם המלוה דאינו נקנה רק בכומ"ס, וגם להפוסקים דמכירת שט"ח מועיל מה"ת מ"מ כסף אינו קונה בשטרות אף מה"ת ועיין תוס' ב"ק ד"י בשלמא בשטר שלא נזכר בו שם המלוה דבזה מהני מסירה לחוד, א"כ י"ל דמה"ת כסף בלי מסירה ג"כ קונה מה"ת עכ"פ כמ"ש הקצה"ח סי' ס"ו דכסף וכתובה בשט"ח קינה מה"ת, דמה"ת כסף עומד במקום מסירה אבל בשטר שנזכר שם המלוה דגם מסירה ל"מ א"כ שוב כסף אינו קונה אף מה"ת ולשיטת הרמ"א בקנה שט"ח בכסף לחוד אף מש"פ ליכא ואף דהש"ך חולק מ"מ באמת בקצה"ח ונה"מ כ' דכיון דכסף אינו קונה אף מה"ת בשטרות שוב ליכא מש"פ רק בכסף וכתיבה הואיל דקונה עכ"פ מה"ת יש מש"פ עכ"פ י"ל הכא דמכר לו רק כתב חיוב שיש לו מהצענטראלע נהי דנכתב בהכתב מאיזה מקום יקח הייי"ש מ"מ אכתי לית להמוכר קנין גמור בהייי"ש רק כתב חיוב יש לו מהצענטראלע וכיון שנזכר בו שם המוכר שוב י"ל דאינו נקנה בכסף אף מה"ת ובפרט שי"ל דאף בכומ"ס אינו נקנה דמפורש בחו"מ סי' ס"ו דשטר ראי' אינו נקנה בכומ"ס וכ' בש"ך דמש"ה שט"ח נקנה בכו"מ דלמ"ד שיעבודא לאו דאורייתא עיקר שיעבוד נכסי חל ע"י השטר וחשוב כמו שטר קנין ועיי"ש בנה"מ דמה"ת לא חל קנין בשט"ח רק בשטר שנתחייב אחד בשט"ח ליתן לחבירו מנה דזה חשוב שטר קנין אבל באמת שט"ח למ"ד שיעבודא דאורייתא ומה"ת גם מע"פ גובה מלקוחות שוב ל"ח רק שטר ראי' ואינו נקנה בכומ"ס, ורק אחר שהפקיעו חז"ל שיעבוד לקוחות ממע"פ שוב חשוב שטר חיוב ונקנה בכומ"ס, אבל עכ"פ י"ל הכא דהצענטראלע יש עליהם חיוב מחוק המלכות ליתן לאנשי הקאנסענס יי"ש והכתב אינו רק מראה מקום מאיזה מקום יקח הייי"ש אבל לא עדיף עכ"פ משטר ראי' וי"ל דאף בכומ"ס אינו מקנה:

ה) **נמצא** מ"ש הג' מבוטשאש ז"ל דהכא חשיב סטימתא ע"י שנתן לו הכתב והוי כמכר בכסף ושלוסצעטיל דחשיב סטימתא באמת יפה דחה הרה"ג ר' יעקב נ"י מוצד"ק דשם מחייב המוכר א"ע ליתן לו הסחורה וע"י קבלת הכסף עם נתינת השלוסצעטיל חל החיוב על המוכר ליתן לו הסחורה אבל הכא לא קיבל המוכר על עצמו שום חיוב ליתן נו הסחורה דמכר לו רק את הזכות שבכתב וכבר נסתלק המוכר מכל חיוב כמ"ש הש"ך ז"ל סי' פיו דבחבלה באחרים ומכרה לו כתובתה בדמי חבלה דמועיל מחילה אף דבשבדר"נ

ל"מ מחילה מ"מ אחר שמכרה נו כתובתה בדמי חבלה פקע ממנה החיוב ושוב נ"ש שדר"נ ואין לו זכות בהכתובה רק מכח הקנין ושוב במוכר שטר מהני מחילה ה"ה הכא תיכף שמסר לו את הכתב מהצענטראלע נגמר המקח מצד המוכר ואין עליו עוד שום חיוב ונמצא שוב י"ל דלא קנה את החיוב שיש להמוכר על הצענטראלע די"ל דשטר ראי' אינו נקנה אף בכומ"ס ובפרט דלא הי' רק קנין כסף ומסירה דלשיטת הקצה"ח אינו קונה אף למש"פ, וא"כ שוב יש רשות ביד המוכר לחזור מהמקח ובאמת י"ל לפמ"ש בשו"ת בית שלמה דבמוכר סחורה שאינו מיוחדת לא חל קנין רק חיוב מוטל על המוכר לקיים חיובו ושוב י"ל דמי שקנה סחורה שאינו מיוחדת ונתן לו המוכר שלאסצעטיל והוא מכר השלאסצעטיל לאחר ונזכר בו שם הלוקח הראשון דל"מ בלי כומ"ס דבשלמא א"נ דגם במכר לו סחורה שאינו מיוחדת חל קנין א"כ הוו כמוכר סחורה שקנה כבר ושפיר יוכל למוכרו אבל כאן דלא חשיב רק חיוב מן המכר ושט"ח היכי שנכתב בו שם המלוה וה"ה הכא שנכתב שם של מי שנתחייב נו שוב בעי כומ"ס בשלמא שם הלוקח ראשון כותב או אומר להשני שהוא יקח הסחורה מן המוכר ויתנו לו שפיר חל עליו חיוב אבל הכא דמכר לו רק השלוס צעטיל והלוקח השני בעצמו יקבל מן המוכר שוב י"ל דהוי כמוכר שט"ח דל"מ רק בכומ"ס הגם שיש להסתפק אי גם בכומ"ס מועיל דאם כבר קנה מהמוכר בכסף א"כ הוי רק שטר ראי' וי"ל דאינו נקנה אף בכתו"מ, אך באמת הפקיע חז"ל קנין כסף גם מדרך חיוב רק דע"י כתיבת השלוס צעטיל מועיל מטעם סטימתא א"כ עיקר החיוב נגמר ע"י כתיבת השלוס צעטיל ושוב חשיב כשטר ונקנה בכומ"ס אך בלי כומ"ס י"ל דלא קנה השני בקבלת השלאס צעטיל מיד הלוקח הראשון אף בנתן כסף א"נ דכסף ומסירה אינו קונה אף למש"פ אך באמת יפה כ' הג' מבוטשאטש דעכ"פ עכשיו המנהג שמי שקנה ע"י שלוס צעטיל אף שנזכר בו שם לוקח ראשון מ"מ מוכרו לאחר והמנהג דע"י מסורת השלוס צעטיל לחוד נגמר הקנין א"כ הוי בכלל קנין סטימתא ה"ה בנ"ד המנהג למכור כתבים כאלו שיש להם מהצענטראלע א"כ י"ל דמהני מטעם סטומתא דאף דשטרות אינו נקנה רק בכומ"ס מ"מ באמת כי בתוס' ב"ב דע"ו דל"מ קנין בשט"ח ע"י כסף אף דקרקע נקנה בכסף משום דבע"ח מכאן ולהבא גובה חשיב דשא"ב והטעם דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה הוא משום דמצי לסלוקי בזוזי וא"כ י"ל הכא דהאצענטראלי אין יכולין לסלקו בזוזי שוב ל"ח בכלל דשא"ב ומהני קנין כסף ובפרט דלשי' הרא"ש בתשו' גם בדשלב"ל מהני קנין סטימתא ועיין ח"ס חו"מ סי' ס"ו ובשו"ת בית שלמה ובספרי ח"א סי' ל"ז ע"כ נלע"ד דמצד הדין י"ל דבזה חשוב סטימתא אך בזה

יש לעיין די"ל כמ"ש כת"ה זה שהוא מחק המלכות ואם עפ"י חק המלכות אסור למכרו לאחר שוב ל"מ המכירה:

ו) **והנה** מ"ש הג' מבוטשאטש דגם במקח הנעשה באיסור אפ"ה המקח קיים ונהי דשם יש חילוק מ"מ הכא דאינו אסור מצד חוקי התורה לכן המקח קיים הנה באמת י"ל כדבריו באיסור מצד התורה י"ל דהפקיעו החפץ מרשות הבעלים וכהא דאמר בש"ס כתובות דע"ע כל היכא דאמר רבנן לא ניזבין דל"מ המכירה ועיון שו"ת ח"ס חיו"ד סי' ו' וחו"מ סי' ק"ה אבל איסור מצד דינא דמלכותא לא יוכל לגרע קנין שמועיל מצד חוקי התורה אך כ"ז במוכר דבר שהיא שלי אז שפיר נהי דמצד דד"מ אסור לו למכור הדבר מ"מ מהני קנינו עפ"י התורה אבל בדבר שכל זכותו הוא רק ע"י חוקי המלכות ואם בדד"מ אסור לו למכור הדבר מ"מ א"כ לא נתנו לו זכות רק לזה שפיר אין מועיל בזה קנין כמפורש ברמ"א חו"מ סי' ס"ח דשער הנעשה בערכאות ופסול לפי דיניהם אעפ"י שכשר בדינינו אפ"ה פסול דלא נכשר יותר מהם ועיין נו"ב מה"ת חאו"ח סי' ס"ג שכ' דזכות הפראפנציע למדד"מ א"י למכור זכותו לאחר ל"מ מכירתו אף מד"ת ושוב עובר בב"י דכיון דזכות זה הוא רק מדד"מ ובדד"מ א"י למוכרו לאחר שוב ל"מ מכירתו ועיין כעין זה ברמ"א סו' ס"ו חו"מ לענין שנתנו לו רשות לגבות הכנסת כפר אחד ועיין נה"מ שם ועיין שו"ת בית שלמה שדחה דברי הנו"ב עכ"פ בנ"ד שכל זכותו הוא רק עפ"י דד"מ י"ל דאם בדד"מ אין נו רשות למכור דשפיר ל"מ קנינו והנה אם נימא כמ"ש הג' הנ"ל דחל הקנין וא"כ כבר זכה הלוקח ראשון בהזכות מהצענטראלע א"כ בוודאי דהי' אסור להראשון למכור עוד הפעם זכותו לאחר והנה אם הי' המוכר לוקח בעצמו הי"ש הי' צריך להחזיר הי"ש ללוקח ראשון אך יען שלא לקחו בעצמו רק מסר כתב לאיש אחר ליקח הוא הי"ש ונסתפק הרב ר' יעקב נ"י שי"ל הואיל שנא לקח בעצמו הי"ש וי"ל אשלד"ע ולא מתחייב המוכר ע"י מעשה השליח באמת מה שנסתפק נחייבו מטעם אחריות והג' מבוטשאטש הביא דברי הריטב"א דבמוחל ל"ש האחריות כיון דהשטר הי' עומד לגבות א"כ ליכא ריעותא במקח וא"כ אין על המוחל חיוב רק מטעם גרמי אבל דאינו רוצה המוכר לישבע שלא נפרע א"כ שטר כ"ז שלא נשבע עליו אינו עומד לגבות בו והוי ריעותא בגוף המקח וחיוב מטעם אחריות ולכך היורש אינו משלם רק מנכסי אביו ר"כ הכא ג"כ לא הי' ריעותא בגוף המקח ורק אח"כ נעשה סיבה בגרמת המוכר ושוב א"א לחייבו מטעם אחריות:

ז) **ורק** אכתי אפשר לדון שיהי' חייב מטעם גרמי שמפסיד בסיבתו זכותו של הלוקח ראשון והנה בזה יש לדון לכאורה דל"ח ברי הזיקא כיון שכ' כת"ה דכתב מהצענטראלע

נכתב בלי חיוב ברור א"כ יש ס' שמא בלא"ה לא יתנו הי"ש וא"כ נ"ח ברי הזיקא וליכא חיוב מטעם גרמי ולכאורה א"נ דכבר יש לו קנין בגוף הי"ש הי' מקום לומר דחיוב מדין מזיק דבאמת העירו הראשונים דמוחל יתחייב מדין כיון דהיזק נגמר בדיבורו וכמו בטימא את הטהור ורק שכ' בקצה"ח סי ר"ה כיון דהלוקח אין לו רק שיעבוד נכרי א"כ בחופר בורות בקרקע המשעובד לחבירו ל"ח רק גורם וא"כ הכא א"נ דגוף הי"ש נקנה להלוקח ראשון הוי ממש כלוקח חפץ של חבירו ואם בכתיבת כתב להשני לא יוכל הראשון עוד לגבות הי"ש הוי כמזיקו ממש אך באמת בסחורה דאינו ידוע ל"ש קנין כמ"ש הבית שלמה ול"ח רק חיוב על הצענעראלע ליתן לו וא"כ חשוב רק כגורם לקלקל זכות חבירו וא"כ שוב י"ל הואיל שיש ס' שמא לא יתנו הצענטראלע שוב ל"ח ברי הזיקא אף באמת בזה י"ל כמ"ש הג' הנ"ל כיון דאין דרך הצענטראלע לחזור מדיבורם בכתב הגם שכותבים בלי חיוב א"כ הוו כברי הזיקא ובאמת מצינו בש"ס נדרים דמ"ח מזכה חלקו לנשיא וא"צ לזכות ע"ו אחר ומוכח דבשביל שלא הדרי בהו משום אימת הנשיא נגמר הקנין אף בדיבור דעיקר דבעי קנין שיהי' סמיכת דעת הנשיא דבלא"ה יש ס"ד אף בדיבור וכמ"ש התוס' בכורות י"ח דבמידי דמצוה מיקני אף בדיבור ועין א"מ סי' כ"ט ובמנ"ח מ' של"ו:

ח) **ומה** שכ' כת"ה די"ל אשלד"ע באמת לשי' רוב הפוסקים במוחזק לעבור אמרינן יש שלד"ע ובפרט אף לרב סמא מ"מ כ' בפתיחה לא"ח לפרמ"ג דס"ל לרב סמא דתמיד חשיב בר חיובא משום לפ"ע וא"כ במוחזק לעבור לכ"ע ישלד"ע ובפרט לשי' רש"י ז"ל הטעם משום הסברא דדברי הרב אמרינן דאינו עושה בתורת שליחות הבע"ב רק דמעצמו רוצה לעבור אבל הכא שלא יוכל לגבות הי"ש רק ע"י כתב מהמוכר א"א ע"כ נגמר ההיזק בסיבת המוכר א"כ בוודאי אם נימא דחשיב ככלל ברי הזיקא הי' אפשר לומר דמחויב לשלם לו כל הפסידו מדין גרמי אך באמת י"ל דל"ח בכלל ברי הזיקא כיון שאפשר שלא ותנו הצענטראלע הי"ש לשום אחד וגם שמא לא יתנו הצענטראלע הי"ש רק אם יחזירו להם הכתב הראשון לשלחו להמוכר טל זכותו שברוב פעמים אין נותנים הי"ש רק ע"י חזרת כתב שלהם א"כ שוב בשעת שנתן המוכר כתב להלוקח שני ל"ח בכלל ברי הזיקא אך עכ"פ יפה כ' הג' הנ"ל דעכ"פ מה שקיבל המוכר יותר מהלוקח השני עכ"פ מחויב להחזיר דאין עושה סחורה בשל חבירו ונהי דבמידי דלא ברי הזיקא ליכא חיוב משום גרמי אבל עכ"פ אין להרויח בשל חבירו וגם במבטל כיסו של חבירו דפטור מ"מ אם המבטל מרויח בזה חייב לשלם ועיין נה"מ סי' רצ"ד ועיין טו"ז יו"ד סי' כ"ח כללו של דבר אם הי' ברור שהלוקח ראשון קנה הזכות עפ"י דתה"ק אז בוודאי הי'

מחויב המוכר להחזיר ללוקח ראשון מה שקיבל מותר מהלוקח השני אך באמת כבר הבאתי דיש לפקפק בעיקר הדין א"כ קשה להוציא ממון והגם דבטח עשה המוכר שלא כדין למכור זכות אחד שני פעמים עכ"ז יש להסתפק אי מועיל בזה קנין הואיל שעפ"י דד"מ אסור למכור ובדבר שכל זכותו הוא עפ"י דד"מ א"כ היכא דמדד"מ אסור למכור שוב אינו מועיל הקנין א"כ שוב קשה להוציא ממון וטוב לפשר:

בעה"ח יום ב' פנחס תרעח"ל קאשוי. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צו

להרב המאה"ג חו"ב כש"ת מ' מתתי' גאלדמאנן נ"י מוצד"ק ראפשיטץ יצ"ו.

בדבר שאלתו בספק ביהכ"נ ס' בהמ"ד אי מותר לעשותו בהכ"נ.

א) הנה כ"ת העיר מש"ס מגילה דכ"ח מבי רבנן לבי כנישתא אסור והלכתא כריב"ל דאמר בהכ"נ מותר לעשותו בהמ"ד והרמב"ם ז"ל פי"א מתפלה כ' בזה הטעם משום דבהמ"ד קדושתו חמורה ומעלין בקודש ולא מורידין וכ' כת"ה דאי נימא דהא דמעלין בקודש ולא מורידין הוא רק מדרבנן ואף דבש"ס מנחות דצ"ע נלמוד מקרא דויקם משה את המשכן מ"מ י"ל דחשיב רק אסמכתא א"כ לפ"ז י"ל דהוו ס' דרבנן והביא דברי הפמ"ג דבסי' מ"ב שנסתפק בזה ובסי' קנ"ג מיפשט פשיטא לי' דהא דאין מורידין הוי רק מדרבנן מדמתיר ר"ד ביומא די"ב בגדי כה"ג של יוה"כ לכה"ד וקשה הא הוי הורדה מקדושה והרמב"ם שפסק כרבי הוי רק משום דכתוב והניחם שם אבל לא מטעם מעלין בקודש ועכ"ח דס"ל דהך דאין מורידין הוא רק מדרבנן דאי מה"ת למ"ל לומר טעם אחר עיי"ש ולפ"ז כ' כת"ה די"ל דזה קושית רבי על ר"ד א"כ מוכח איפכא דהך הורדה מקדושה הוא מה"ת דאי מדרבנן לא הי' מקשה על ר"ד כלום דהא לר"ד נמי אסור מדרבנן ורק דשרי מה"ת מקרא דילבש ועכ"ח מוכח דהורדה מקדושה אסור מה"ת משו"ה שפיר מקשה ומדברי הרמב"ם ז"ל ג"כ אין ראי' דהרי דיקדק והם אסורים בהנאה שאסור לעשות מהם פתילות ומנ"ל להרמב"ם דבר זה ועכ"ח מקרא דוהניחם שם אבל באמת י"ל דהורדה מקדושה הוי מה"ת עכת"ד הנה נודע שיטת הט"ז באו"ח סי' קנ"ד דבמידי דלא חזי עוד לקדושה חמורה מותר להוריד לקדושה קלה ותמה עליו הבכ"ש מהא דהקשה רבי לר"ד ב' תשובות בדבר חדא דאבנט של כה"ג לא זה אבנט של כה"ד ועוד בגדים שנשתמשתה קדושה חמורה ישתמש בו קדושה קלה וקשה הא לר"ד ג"כ פסולים לכה"ג לשנה אחרת מקרא דוהניחם שם מלמד שטעונים גניזה ושוב לא חזי עוד לקדושה חמורה ושוב ליכא איסור להורידה לקדושה קלה ובשו"ת תוע"ר סי' ג' כ' דשתי התשובות הם חדא דבאמת האבנט גם כה"ג לא יוכל ללבוש בשאר ימות השנה ושוב ל"ח הורדה מקדושה וע"ז

קאמר דהרי האבנט גם כה"ד לא יוכל ללבוש משום דאבנט של כה"ד הוי של כלאים ורק שתרצה לומר דשאר ג' בגדים עכ"פ כה"ד יוכל ללבוש ע"ז וקאמר דג' בגדים גם כה"ג יוכל ללבוש בשאר ימות השנה ושוב חשוב ראוי לקדושה חמורה עכת"ד:

ב) ובאמת לפ"ז יש להעיר ביומא דפ"ג דפליגי ת"ק וב"ת אי טבל קיל או תרומה קיל וקאמר רבה דבאפשר בחולין מפרישין אפי' בשבת ואפי' בטבל דרבנן כגון בעצ"ק שאינו נקוב וקאמר בש"ס כתנאי דתנן מאכילין אותו וא"צ לעשר דברי רבי ראב"ש אומר לא יאכל עד שיעשר והקשה במהרש"א שמא מיירי בא"א בחולין ופליגי בפלוגתא דב"ת ות"ק ולפ"ז י"ל דבעיקר סברת התוע"ר דאם ישתמש בהם כה"ג בשאר ימות השנה לא והי' חשיב הורדה מקדושה לענ"ד י"ל דזה ג"כ מיקרי הורדה מקדושה לפי שביוה"כ נעשה בהם עבודה לפני ולפנים וי"ל דזה תלוי בהא דש"ס יומא דל"ב דיליף טבילה לבגדי לבן מק"ו דבגדי זהב מה בגדי זהב שאין נכנסין בהם לפני ולפנים ודחה דשמא כפרתן מרובה עדיף ולפ"ז י"ל דא"נ כתדבר"י דבגדי לבן עדיף לפי שהוא לפני ולפנים אף נגד עבודת כל השנה שכפרתן מרובה א"כ גם אם ישתמש כה"ג בשאר ימות השנה ג"כ יהי' חשוב הורדה מקדושה אבל לפי"מ דדחה הש"ס דכפרתן מרובה עדיף א"כ לגבי כה"ג בשאר ימות השנה לא יהי' חשיב הורדה מקדושה וא"כ י"ל דרבי ור"ד פליגי בסברא הנ"ל דרבי ס"ל דסברא דכפרתן מרובה עדיף דחמיר בכמות עדיף ור"ד ס"ל דחמיר באיכות עדיף ולפ"ז היכי דלא חזי עוד לקדושה הראשונה שוב ל"ח הורדה מקדושה ועי' בש"ס מנחות ד"ס דר"ש סובר דמנחת חוטא ומנחת סוטה עדיפי ממנחת העומר לפי שהם מצוין כמה פעמים בשנה ומנחת העומר אינו רק פעם א' בשנה עיי"ש ולפ"ז י"ל דכבר הקשה הפר"ד דהיכי אפשר לומר דמאכילין טבל נהי דטבל קיל באיכות מ"מ בטבל יעבור בכל כזית וכזית וחמור כסברת הר"ן בהא דשוחטין לחולה בשבת ולהנ"ל ניחא די"ל דסוגיות הש"ס קאי לר"ד ולדידי' עכ"ח דחמיר באיכות עדיף ומשו"ה כיון דטבל קיל באיכות לכך מאכילין טבל ולפ"ז מיושב ג"כ קושית מהרש"א דשמא מיירי בא"א בחולין ופליגי בפלוגתת ת"ק וב"ת ולפ"ז י"ל דרבי לשיטתו דס"ל דכה"ג מותר לעבוד בהם עכ"ח דסובר חמיר בכמות עדיף א"כ לדידי' שפיר אין מאכילין טבל דנהי דטבל קיל באיכות מ"מ הוא חמיר בכמות ולרבי חמור בכמות עדיף וז"ב, ובאמת לפ"ז י"ל דהא דרמב"ם מביא הטעם דוהניחם שם ולא הטעם דמעלין בקודש דמטעם מעלין בקודש עכ"פ הכה"ג הי' מותר ללבוש הג' בגדים ומקרא דוהניחם שם כל הד' בגדים צריכים גניזה ואף כה"ג לא יוכל ללבשן וז"ב, נחזור לסברת התוע"ר דדבריו צ"ט דהלשון בש"ס בגדים שנשתמשה בהם קדושה חמורה מוכח דהכוונה שנשתמש בהם עבודה שהוא

לפני ולפנים וכתדבר"י דעבודה שהיא לפני ולפנים עדיף דחמור באיכות עדיף ומוכח לכאורה מדברי רבי דלא כשיטת הט"ז והרבה יש לדבר בזה:

ג) נחזור לדבר כת"ה שכ' דמדברי רבי משמע דהורדה מקדושה היא מדברי תורה מדהקשה על ר"ד באמת ז"א ראי' דמלשון שכשרים לכה"ד משמע דבאמת מותר ללובשן וע"ז שפיר מקשה דעכ"פ מדרבנן אסור גם מ"ש כת"ה דהא דנקט הרמב"ם ז"ל הקרא דוהניחם שם ולא נקט משום הורדה מקדושה כדי שיהי' אסור לעשות מהם פתילות לענ"ד ז"א דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל דגם שאר בגד"כ שבלו אין עושין מהם פתילות אף דקרא דוהניחם שם לא קאי רק אבגדי כה"ג של יוהכ"פ ועיי"ש במלמ"ל מ"ש בזה וחזינן דאף בלי טעם זה ג"כ סובר דאסור לעשות מהם פתילות אך באמת אין ראי' מדברי ר"ד די"ל דס"ל כסברת הט"ז דהיכי דלא חזי לקדושה חמורה ל"ש הורדה מקדושה ורבי חולק עליו בזה ומה"ט נדחק הרמב"ם לפרש הטעם מקרא דוהניחם שם ולא מטעם הורדה מקדושה לפי שבאינו ראוי עוד לקדושה חמורה ל"ש הורדה מקדושה אך באמת י"ל דכוונת הפמ"ג דעכ"פ מסוגיא דמנחות בס"ת שבלה דאין עושין בו מזוזה נשמע דעכ"פ בקדושת הגוף אף דלא חזי עוד לקדושה חמורה אפ"ה אסור להוריד וא"כ נהי דר"ד פליג בסברא זו מ"מ בשלמא א"נ דהורדה מקדושה הוא רק מדרבנן שפיר שייך סברת הט"ז וא"ש דברי ר"ד אבל אי נימא דעכ"פ בקדוה"ג הורדה אסור מה"ת א"כ שפיר אף בלא חזי עוד לקדושה חמורה ג"כ שיך הורדה מקדושה וא"כ אף די"ל דבאמת ר"ד ורבי פליגי אי הורדה בקדושה הוי מה"ת מ"מ מדנקט הרמב"ם הטעם דוהניחם שם מוכח דס"ל דהורדה מקדושה הוא מדרבנן ומשו"ה נקט קרא דוהניחם שם דהוא מה"ת ובאמת לשי' הרמב"ם ז"ל מדרבנן בל"ז הי' אסור מטעם הורדה מקדושה דמוכח דעכ"פ מדרבנן אין חילוק בין הורדה מקדושה וא"כ יש להצדיק ראיית הפמ"ג ועיקר ראייתו מכח סוגיית הש"ס דמנחות דלא כסברת הט"ז וז"ב:

ד) והנה לפמ"ש הישע"י בסי' קנ"ד די"ל דבקדוה"ג הורדה בקדושה הוא מה"ת ובק"ד הוי רק מדרבנן וא"כ לכאורה בבהכ"נ אף א"נ דקדושתו הוא מה"ת כשיטת המבי"ט בקרית ספר מקרא דוהשמותי את מקדשיכם אפ"ה כיון דמותר למוכרו וחזינן דנפקע קדושתו ע"י מכירה שוב ל"ח כקדוה"ג וא"כ איסור הורדה הוא רק מדרבנן וכמ"ש המג"א בסי' קנ"ג בהא דמביא יש אוסרין למכור בשוין ויש מתירין וכ' המג"א דהיש מתירין היא הרמב"ם אף דמוכח בש"ס דרק בס"ת בעיא בש"ס משום דליכא עילוי אחרינא י"ל דרק בס"ת לפי שא"א להפקיע קדושתו שפיר י"ל דאף בשוין אסור אי לאו הטעם דליכא עילוי אבל הכא דאפשר להפקיע קדושתו שוב בשוין שרי וא"כ אף לשי' המבי"ט ליכא

הכא איסור רק מדרבנן ומכ"ש לשו' הרמב"ן דל"ח רק תשמישי מצוה ולשי' הר"ן ז"ל אין בו קדושה רק מדרבנן בוודאי דאיסור הורדה הוא רק מדרבנן וא"כ לכאורה הי' שייך לומר בזה סד"ר להקל והנה בהא דהעליתי לעיל דמה"ט נקט הרמב"ם קרא דוהניחם שם דבלא"ה הי' כה"ג מותר ללבוש ג' בגדים הי' מקום ליישב בזה דברי הרמב"ם ז"ל שכ' בהא דטבל ותרומה דאם א"א לתקן הטבל מאכילין אותו טבל שאינו קדוש כתרומה וכ' הפר"ד דכוונתו באין הבעלים בעיר ויש ב' קופות אחת של טבל ואחת של תרומה ומשמע מדבריו דבקופה אחת אף בא"א בחולין מפרישין ומאכילין אותו תרומה וקשה דהא בש"ס משמע דמיירי בקופה אחת מדלא נקט היכי דא"א בהפרשה ולפ"ז א"ש דבאמת מודה הרמב"ם דהש"ס מיירי אף בקופה אחת ואפשר בהפרשה אפ"ה מאכילין טבל משום דקאי לר"ד דסובר חמיר באיכות עדיף דהרי סובר דגם לגבי כה"ג יהי' הורדה ושוב ל"ש הורדה לשי' הט"ז אבל הרמב"ם דפסק כסוגי' דמנחות הנ"ל דאף בלא חזי לקדושתו הראשונה אפ"ה אסור להוריד ושוב תיקשי אמאי לא נקט בבגדי יוהכ"פ הטעם דהורדה מקדושה ועכצ"ל דס"ל דמטעם זה הי' כה"ג מותר ללבוש ג' בגדים ועכ"ח דסובר דכפרתן מרובה עדיף ושוב לא משגיחין על האיכות רק על הכמות, א"כ ממילא בקופה אחת בוודאי מפרישין נהי דתרומה חמיר באיכות מ"מ קיל בכמות אבל בשני קופות א"א בהפרשה דאז שוה בכמות שפיר מאכילין טבל דקיל עכ"פ באיכות וז"ב בס"ד:

ה) **נחזור** לנ"ד דבקדושת דמים לשי' רוה"פ איסור הורדה הוי רק מדרבנן וא"כ הכא אף לשי' המבי"ט הואיל דאפשר להפקיע קדושתו ע"י מכירה עפ"י זט"ה במעמד אנשי העיר ל"ח טפי מק"ד וכנודע סברת הנוב"י דכל איסור שאפשר להפקיעו ט"י סברת אפקעינהו חשיב קיל ושוב בכה"ג בוודאי דאיסור הורדה הוי רק מדרבנן, ומכ"ש להסוברים דכל בהכ"נ אין בו רק קדושה דרבנן בוודאי דלא הוו האיסור הורדה רק מדרבנן ושוב בספק יש להקל, אך לכאורה יש לעורר לשי' הירושלמי דאף דכבוד הבריות דוחה כל איסורים שבתורה בשוא"ת מ"מ כ"ז באיסור שהוא רק לשעה אבל איסור תמידי לא נדחה מפני כבוד הבריות אף בשוא"ת, ולפ"ז הוכיח הנוב"י דלשי' הרא"ש גם בזנות דחשיב שוא"ת לגבי אחר אפ"ה אינו נדחה מפני כבוד הבריות וחיוב להגיד לבעלה כדי שלא יכשיל את בעלה באיסור תמידי עיי"ש באו"ח סי' ל"ה באריכות ולפ"ז י"ל דנהי דקיי"ל סד"ר לקולא כ"ז בדבר מקרה אבל הכא דכל פעם שישתמש בו לבהכ"נ יעבור על איסור הורדה א"כ חשוב איסור תמידי י"ל דל"ש לומר ס' דרבנן לקולא בשלמא לסברת הלח"מ דהא דסד"ר לקולא משום דחז"ל לא גזרו כלל בספק ניחא אבל להסוברים משום דתולין להקל י"ל כ"ז באיסור מקרה אבל לא באיסור תמידי, ונודע מ"ש בתוס' כתובות ד"ב דבאיסור תמידי

יש לחוש אף למידי דלא שכיח עיי"ש, ובפרט שי"ל לפמ"ש בתוס' כתובות דכ"ח ע"ב דאף בס' טומאה ברה"ר דטהור מ"מ אמרי' דוקא באיסור מקרה אבל בטומאת ביה"פ דהוי איסור עולמית לא אמרי' ס' ברה"ר טהור עיי"ש, ונודע דלשי' הרמב"ם ז"ל הא דכל ס' טומאה ברה"ר טהור הוו משום דכל הספיקות מדבריהם ואפ"ה חזינן דבאיסור תמידי יש לאסור בס"ט ברה"ר א"כ ה"ה די"ל דבאיסור תמידי אין לומר סד"ר לקולא ובפרט די"ל לשיטת הסוברים דגם בדרבנן היכי דאיכא לברורי מבררינן א"כ י"ל כמו דמפורש בש"ס ע"ז דל"ו דגם בס"ט ברה"ר דטהור אפ"ה הגברא בעי טבילה משום דהרי המים לפניך זילא טבילו עיי"ש ה"ה הכא כיון דאפשר למוכרו במעמא"ה וברשות ט"ה דבכה"ג אף לדבר חול שרי ומכ"ש להשתמש בו לבהכ"נ א"כ י"ל בכה"ג דאפשר לתקנו לא נימא סד"ר לקולא אך באמת כ"ז היכי דליכא טורח גדול אבל הכא דיש טורח רב בכה"ג לכ"ע א"צ לברר בס' דרבנן ובפרט דרבו הפוסקים דכל בהכ"נ ליכא בו רק קדושה דרבנן והורדה מקדושה אף בקדושה ד"ת בק"ד לרוה"פ ליכא רק איסור מדרבנן ואף בקדה"ג לשי' הפמ"ג ליכא רק איסור דרבנן א"כ חשיב בכלל תרי דרבנן דקיל מחד דרבנן כמ"ש בתוס' מגילה ד"כ דתרי דרבנן לא מפיק לחד דרבנן ועיי"ש בטו"א שמפלפל בזה ונודע שיטת הפמ"ג באו"ח סי' שצ"ד דתרי דרבנן מותר לבטל לכתחילה דחשיב כאין לו עיקר מה"ת ונודע שי' אחרונים דבתרי דרבנן לכ"ט ל"א חנ"נ ודעת החוו"ד בסי' ק"י ובשו"ת רעק"א סי' ס' דבתרי דרבנן יש להקל בספק אף נגד ח"א ע"ש, א"כ י"ל דבתרי דרבנן יש להקל בספק אף בנוגע לחשש איסור תמידי דבתרי דרבנן נחתינן חד דרגא ע"כ הדבר ברור דמותר לעשותו בהכ"נ וליכא למיחוש לאיסור הורדה מקדושה כנלענ"ד בס"ד לדינא:

ועש"ק תרומה תרנ"ג פה ראדמישלא יצ"ו הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צז

לכבוד הרב הה"ג הצדיק שלשלת היחסן כקש"ת מוה"ר שלום האלבערשטאם אבדק"ק סטראפקוב שליט"א.

בדבר שאלתו באשה שמוצאית טיפין אדומין בתוך ליחה לבינה והליחה באה ממקור שלא בהרגשה רק בחוץ כשיצא יש הרגשה והרופאים אומרים כי יש לה פרישצליך בהמקור ומזה בא הדם והיא עוד בתוך כ"ד חודש מלידתה זת"ש:

א) והנה כבר השבתי לכ"ק דבדם שלא בהרגשה לכ"ע הרופא נאמן וכמ"ש בשו"ת רח"כ בסופו וכת"ה העיר דעיקר סברת רח"כ ז"ל משום דדם שלא בהרגשה אינו רק מדרבנן ונאמן הרופא אבל הכא שבזמן ווסתה טמאה ולשי' החוו"ד דם שלא בהרגשה סותר

מה"ת בימי ספירתה א"כ שוב י"ל דאינו נאמן הרופא נגד חשש ד"ת ובאמת יש עוד שור דהנה כוון שעכ"פ מרגישה כשיוצא לחוץ נהי דעיקר ההרגשה הוא רק כשנפתח המקור, אבל עכ"פ אם אינה יודעת בבירור שלא הרגישה בשעת שנפתח המקור שוב אמרינן כיון דעכ"פ הרגישה כשיוצא לחוץ א"כ אמרינן דבוודאי הרגישה גם כשפתח המקור רק שאינה מבחנת בין הרגשת פתיחת מקור להרגשת כשיוצא לחוץ ועיין תשוב' מהרש"ם ח"א סי' י"ג ובפרט לפי מ"ש בס"ט סוסי' ק"צ והוכיח לשי' רש"י ותוס' דאם הדם בא בוודאי מהמקור טמאה מד"ת אף שלא בהרגשה רק כשלא הרגישה דתולין דבא מעלמא טהורה מה"ת א"כ הכא דעכ"פ הרגישה כשיצא לחוץ א"כ כשוודאי בא מגופה טמאה אף שלא בהרגשה ושוב י"ל דרופא אינו נאמן בד"ת:

ב) אך לכאורה י"ל דנא חשיבה הרגשה כיון שלא הרגישה פתיחת מקור רק שכתבתי די"ל כיון שבוודאי בא מגופה טמא אף שלא בהרגשה מ"מ י"ל דנאמן הרופא אף דהא דנאמן הרופא היכי דבא שלא בהרגשה א"צ לטעם שהוא דרבנן רק כיון דחזקה דדם שבא מהמקור בא בהרגשה וכיון דחזינן דבלא הרגשה תולין בד"ה שבא מעלמא לפי שהרוב מסייע דרוב דמים הבאים מהמקור הם בהרגשה ה"ה אף אם בוודאי בא מהמקור נהי דטמא מדאורייתא אף בלא הרגשה עכ"פ הרוב שהדם בא בהרגשה מסייע לדברי הרופא שבוודאי הוא מן המכה דאם הי' בא מהמקור הי' בא בהרגשה וכיון דרוב מסייע לדברי הרופא לכ"ט נאמן ונודע מ"ש הרדב"ז דברגלים לדבר נאמן מכש"כ היכא דהרוב מסייע לי' ואף שכ' בשו"ת בי"ש חאה"ע סי' ע"ו די"ל באיסור תורה אף ברגל"ד הרופא אינו נאמן אבל הכא הרוב מסייע אך אכתי אם אין בירור שלא הרגישה פתיחת המקור א"כ עכ"פ י"ל שבא מהמקור ובהרגשה ממש ושוב י"ל דאין הרופא נאמן:

ג) אך באמת י"ל חדא דכבר הוכיח בס"ט דשי' הרמב"ם ז"ל דגזה"כ הוא דדם שלא בהרגשה אינו טמא מה"ת אף אם וודאי בא מהמקור ולשי' הא"מ בתשו' אף בימי ספירת נקיים אינו סותר א"כ שוב אם בבירור לא הי' הרגשת פתיחת המקור א"כ ליכא רק חשש דרבנן ולכ"ע הרופא נאמן ובפרט דעכ"פ כיון דאינה רואית בהרגשה א"כ הרוב דמים בהרגשה בא מסייע לדברי הרופא שבא מהמכה ובפרט דלשי' הרבה פוסקים הרופא נאמן אף באיסור תורה ורק שם בש"ס דנדה דכ"א הרופאים בעצמם דנו להבחין ע"י שתטיל למים וכמ"ש הפוסקים ובפרט בעיקר ס' של כת"ס כיון דעכ"פ ראתה דם בשעת ווסתה א"כ שוב בימי ספירתה לשי' החוו"ד אף דם שלא בהרגשה סותר באמת לשי' האב"מ תוכף שעבר זמן ווסתה תולין במכה:

ד) **אך** בזה הי' מקום לומר כיון שאין ידוע אם יש לה מכה רק עפ"י דברי הרופא א"כ שוב י"ל כיון דבלי דיבור הרופא הוחלטנו שבשעת ווסתה היא טמאה מד"ת נהי דווסתות דרבנן רק כ"ז שלא ראתה אבל בראתה טמאה מדאורייתא ושוב לשי' החוו"ד דם שלא בהרגשה סותר ושוב י"ל דאינו נאמן הרופא ושוב י"ל דאם בשעת ווסתה ראתה בהרגשה ממש מקודם שספרה ז"י התחילה לראות טיפין הללו שוב לשי' החוו"ד יש חשש דאורייתא וי"ל דהרופא א"נ באמת יש כמה סברות להתיר א' שמא כשי' האב"מ וכשי' ח"ס דדם שלא בהרגשה אינו סותר מד"ת וגם שמא כשי' הסוברים דהרופא נאמן אף בדאורייתא ובפרט עתה שרואין במוטער-שפיגעל כ' בשו"ת שם ארי דהוי כמדע"ל ובוודאי נאמן הרופא ובפרט כיון דהאשה היא עוד בכ"ד חודש והיא בחזקת מסולקת דמים בכה"ג יש רגל"ד שהרופא אומר אמת ולכ"ע נאמן הרופא ועי' תשובת מהרש"ם סי' כ"ג דבזקנה יש לתלות במכה אף בשעת ווסתה דלא שייך הסברא דוכי לא תטמא לעולם דהסברא כמ"ש הח"ס דעכ"פ עלילה לראות אבל בזקנה י"ל דלא תראה עוד תולין במכה א"כ הכא בתוך כ"ד חודש והיא מניקת יש לתלות במכה אף בשטת ווסתה כיון דהיא בחזקת מסולקת דמים וקיי"ל דבימי מניקה אינה קובעות ווסת נהי דמיחש חיישי אבל עכ"פ כיון דל"ח ווסת קבוע יש לתלות בהמכה ובפרט שיש לצרף מ"ש בס' שירי טהרה דבדם היוצא עם ליחה לבנה דטהור די"ל דבעי שדם יגע בהבשר ועיי' השו' מהרש"ם ח"א סי' י"ג ואף שיש ס' שמא הדם נוגע בבשר אבל עכ"פ ביש מכה חשוב ס"ס וכמ"ש במהרש"ם שם עכ"פ יצא דכ"ז שהוא בחזקת מסולקת דמים היינו קודם כ"ד חודש בוודאי שתוכל לסמוך על הרופא ובפרט שיש לצרף מ"ש בשיורי טהרה הנ"ל ועכ"פ צריכה הפסק טהרה ויום אחד נקי ואח"ז נהי דלשי' הס"ט תמיד אין תולין במכה תוך ספירת ז"נ אבל בכה"ג עכ"פ אם תהי הפסק טהרה ויום אחד נקי תוכל אח"כ לגמור הז"נ אף אם תראה הטיפין בתוך הליחה לבנה ולסמוך ארופא שאומר שמחמת מכה היא, כנלפע"ד ברור לדינא בס"ד והשי"ת יצילני משגיאות:

בעה"ח יום א' פ' שלח תרע"א לפ"ק ראדמישל יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צח

להרב הה"ג כש"ת מ' דובעריש נ"י מוצד"ק דעמיבטץ.

בדבר שאלתו באחד שיש לו מסחר ברזל ונכרי אחד שלוקח ממנו כל מיני סחורות של ברזל בא אצלו ועשה אצלו בעשטעלונג על סחורות הנ"ל אשר נצרך לו לבנין ובתוך הדברים אמר לו שמעמיד גם בית תפלה, ופסק עמו שישלח איזה מיני סחורות אשר נצרך לבית התפלה הנ"ל וגמר עמו הבעשטעלונג הנ"ל וכעת בא בשאלה לפני כ"ת

להתיר לו זאת יען שאפשר שעי"ז שלא יתן לו הסחורה הנצרך לבית התפלה יפסיד כל הבעשטעלונג זה תורף שאלתו:

א) והנה יפה כ' כת"ה דגם במוכר בהקפה אם יוכל לקנות גם במקום אחר בהקפה י"ל דלא שייך לפ"ע, ולשי' הש"ך סי' קמ"א בעכו"ם ליכא איסור לפ"ע היכי שיוכל לקנות במק"א וכמ"ש הדג"מ אך שהרמ"א מסיים דכל בעל נפש יחמיר לעצמו, והנה אם אין הסחורה לגוף הכיפה שמעמיד שם הע"ז רק לצורך החצר שמעמידין בו הכיפה יש עוד צד היתר כמפורש במחבר סי' קמ"ג סעיף ב' ואף שהט"ז שם חולק דזה תלוי בפלוגתת רש"י והר"י עכ"פ בנ"ד דיוכל לקנות במקום אחר בכה"ג ליכא לפ"ע ד"ת ורק שי"ל שיש בזה איסור דרבנן כמ"ש בתוס' שבת ד"ב ובר"ן ע"ז ד"ו ועיין בתפארת שמואל על הרא"ש פ' א"נ שוב בדרבנן יש לסמוך אשיטת רש"י דלצורך בנין שאינו להט"ז גופא יש להקל ועיין שו"ת מנחת שי סו' פ"ב שרצה להקל גם לענין העמדת חלונות בבית העכו"ם ועפ"י דברי הח"ס חו"מ סי' קצ"ד ובספרי ח"א סי' פ"ג דחיתי דבריו דהח"ס מיירי רק לענין מילדת דיאמרו דהותר גופן של עכו"ם והעיקר כיון שמגיע לו עי"ז הפ"מ ממכירת סחורות דהיתר והעכו"ם כבר הורגל לקנות אצלו ולשיטת כ"פ דאין דנין מערופיא וחזינן דהוי ככבר זכה ועיין חו"מ סי' שפ"ו וא"כ י"ל דהוו כהפסד גמור וא"כ נהי דבאיסור ל"ת מחויב לבזבז כל ממונו מ"מ הכא דאינו רק חומרא לבעל נפש י"ל דא"צ להפסיד ממונו וכמ"ש בספרי ח"א סי' כ"ח דאף דאין להתיר שום איסור בשביל חשש שיוצא לתרבות רעה מ"מ בדבר שאינו רק מדת חסידות והרחקה לבעל נפש י"ל דא"צ להרחיק היכי שיש חשש מכשול לחבירו ואף שיש לומר דהכא דאינו מפסיד מכיסו רק מניעת הריוח י"ל דל"ח בכלל הפסד ועיין תוס' ע"ז די"ג דמה שמניחין לו המכס ל"ח הנאה ועיין בטו"ז יו"ד סי' קמ"ט ס"ק ב' ועיין תוס' ב"ב דקנ"ד דלגבי היורשין ל"ח פסידא כיון דלא יהבי לו מידי עיי"ש מ"מ הכא שכבר עשה המקח הוי כהפסד מכיסו ועיין שו"ת מהרי"ק שכ' דאף שקיבל עליו השבועה בשביל שחבירו ועשה לו טובה דל"ח אונס, דהא הי' הברירה בידו שלא קבל הטובה מ"מ אם כבר נתן לו מתנה ואם לא הי' נשבע הי' לוקח המתנה בחזרה דחשיב אונס ועיין בפר"ד דרוש כ"א א"כ הכ"נ כיון שכבר עשה עמו מקח דהוי ככבר זכה וחשוב הפסד, ובפרט שכפי הנראה רוב פרנסתו הוא מעסק זה ומצינו בש"ס סנהדרין דכ"ו דהתירו איסור דרבנן משום חיי נפש ועיין יו"ד סי' קנ"ט ע"כ מכל הני טעמי נלע"ד להתיר לאיש הנ"ל ליתן הסחורה להקונה הנ"ל וז"ב בס"ד:

הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן צט

להרב הגאון מ' יצחק צבי אמסעל האבדק"ק זבאריב שליט"א.

בדבר שאלתו באיש אחד שהלך מביתו זה ששה חדשים וסיבת הליכתו להביא טרף לביתו מבית גיסו ועתה נמצא איש אחד חציו למטה עם הרגלים הי' מונחים במים וחציו העליון הי' טמון ונקבר בארץ וכאשר הוציאו אותו מהמים הכירו אותו שני קרוביו בטב"ע גם בן גיסו סיפר כי אשת המת הראתה לו מקודם לייביל שהי' לבוש בו האיש הנ"ל כמותו ובאמת נמצא בו בגדים הללו זה תורף השאלה בקצרה:

א) וכת"ה הביא דמכח הטב"ע י"ל הואיל שהוא אחר ג"ו ל"מ ועל הבגדים יש לחוש לשאלה כנודע הנה לכאורה נודע מ"ש בשו"ת עבוה"ג ובנוב"י מה"ק מדלא תני הך בבא דאין מעידין אלא עד ג"י בתחלה ולמיתני אח"כ דל"מ אף אם יש סימנים בגופו ובכליו ונשמט דבאמת בצירף סימני גופו או כליו מהני הכרה אף אחר ג"י והטעם כתבתי בתש' דא"נ כשי' הפוסקים דהך חששא דאשתני אחר ג"י הוא רק חשש דרבנן ורק בתחלת עדות החמירו לחד לישנא בבכורות דף מ"ו א"כ י"ל דלענין איסור דרבנן סמכינן אסימן אמצעי וה"ה דל"ח לשאלה דבדרבנן סמכינן אחמ"ק, ונהי דיש ח"א כנגדו מ"מ עכ"פ בחזקה נגד חזקה מקולין בדרבנן או די"ל א"נ כשי' הרמב"ם ז"ל דמה"ת מהני סימן אמצעי וה"ה די"ל דמה"ת ל"ח לשאלה, כמו שנסתפק הרא"ש בב"מ וא"כ לענין חשש שאלה שהוא רק מדרבנן ל"ח שמא נשתנה פניו ואף דלכאורה תיקשי הא לחד לישנא בבכורות מהני מה"ת פרצוף בלי פדחת וחוטם ואפ"ה ל"מ בצירף סימני כליו, ונשמע דגם בחשש דרבנן חוששין לשאלה, ובאמת מפורש בשו"ת ח"ס דהך תירץ דמשני כליו בחיורי וסומקי מודה דחוששין לשאלה רק דס"ל נגד חשש דרבנן ל"ח לשאלה, ונשמע לכאורה דגם בחשש דרבנן חוששין נשאלה אפ"ה י"ל דחששא דשמא אשתני צורה אחר ג"י הוא חשש רחוק ומהני בצירף סימני כליו ונדבר מזה עוד לקמן:

ב) והנה כת"ה הביא שי' הר"ת דאם כל גופו שלם מהני הכרה אף אחר ג"י והביא דברי הח"ס בפיר' דבריו דהיינו אם העדים שראו אותו הכירו אותו בחייו יכולין להכירו בטב"ע גם אחר ג"י ובאמת מפורש כן בבעלי התוס' על הפרשה בשם הר' בכור שור דעדים שהכירו אותו בחייו יכולין להכירו אף בטב"ע אחר ג"י, עיין שו"ת בית אפרים סי' י"ט שהאריך בדבריו ועיין שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ס"ד שצירף ג"כ שיטה זו וא"כ י"ל דאף א"נ דלא נסמוך לגמרי אשיטה זו מ"מ י"ל דאף שיש שיטת קצת פוסקים דחשש דאשתני הוא מה"ת משה"ה חוששין אף בספק ג"י כמ"ש הרשב"א ז"ל ואף שהרבה פוסקים כתבו דגם א"נ דחשש אשתני הוא רק מדרבנן מ"מ יש להחמיר בסג"י משום שיש חא"א או

להיפך גם להמקילין בסג"י הוא רק משום דמוקמינן להמת בחזקת חי עד עכשיו ודלא כשי' הט"ז יו"ד סי' שצ"ז אבל עכ"פ י"ל דהיכי דכל גופו שלם ואותן שראו אותו אחר ג"י הכירו אותו בחייו אף אי לא נסמוך אשיטת ר"ת מ"מ בכה"ג ל"ח לשאלה דבאמת רבו הפוסקים דחשש שאלה אינו רק דרבנן ואף דמהא דפריך הש"ס חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן נשמע דחשש שאלה הוא מה"ת דהא עיקר קושיתו על הקרא, וכבר העיר בזה הנוב"י מהד"ק אה"ע סי' ל"ז ועיין שו"ת אגודת אזוב אך באמת ניחא דלפי מה דס"ל דגם בצירף פרצוף ל"מ סימני כליו אף דלחד לישנא בבכורות מהני מה"ת פרצוף לחוד וע"כ צ"ל דחשש שאלה הוא מה"ת וא"כ י"ל דגם לענין חשש איסור דרבנן חוששין אבל א"נ דחשש שאלה הוא רק דרבנן א"כ עכ"פ לענין חשש איסור דרבנן א"צ לחוש ושפיר פריך מהא דחמור בסימני אוכף וע"ז משני דרק בכלים דלא מושלי ל"ח מה"ת לשאלה אבל בסתם כלים מה"ת חוששין לשאלה וגם באיסור דרבנן חוששין לשאלה עכ"פ י"ל דכ"ז למ"ד דס"ל סימנין ד"ת ואפ"ה נשמע דחוששין לשאלה אף בצירוף פרצוף וע"כ דחשש שאלה הוא מה"ת אבל למ"ד סימנין דרבנן א"כ ליכא הכרח ממתני' לחוש לשאלה ונהי שכ' הב"ש דלמ"ד סימנין דרבנן מצד הסברא חוששין לשאלה אבל י"ל דכל חשש שאלה הוא רק דרבנן ושוב לענין חשש איסור דרבנן ל"ח לשאלה וממילא הכרה בטב"ע אחר ג"י אם כל גופו שלם והכירו אותו היטב בחייו הם שראו אותו אחר ג"י עכ"פ ליכא בזה רק חשש דרבנן ושוב באיסור דרבנן ל"ח לשאלה והנה מה שהעיר כת"ה בהא דפריך מחמור בסימני אוכף ולא פריך מעודי אוכף, באמת כתבתי בספרו ח"א סי' מ"ט בהא דקאמר בש"ס ב"מ כ"ז כתב רחמנא דאף חמור בעידי אוכף וכ' בתוס' דקאי למ"ד סימנין לאו ד"ת ומאי בעי התוס' בזה פשיטא דלמ"ד סימן דרבנן גם סימן דגופא ל"מ אך באמת י"ל דזה ידע הש"ס דעכ"פ בכלים דלא מושלי חשש שאלה לא גרע מחשש אתרמי סימן וא"כ למ"ד סימן ד"ת ל"צ קרא לעידי אוכף דמצד הסברא לא גרע חשש שאלה מחשש אתרמי עכ"פ בכלים דלא מושלי, רק דס"ד דעכ"פ סימני אוכף לא יועיל דעכ"פ ע"י חשש שאלה נהי דבכלים דלא מושלי חשיב בגדר מיעוט עכ"פ יצטרף בהדי חשש מיעוט שמא איתרמי סימן דחשוב עכ"פ כב' מיעוטי ונודע שי' הר"ן חולין דב' מיעוטי חשוב כפלגא ולמ"ד סימנין דרבנן ס"ד דגם עידי אוכף לא יועיל דעכ"פ לא עדיף מסימן אמצעי בגוף לזה השמיעני דבכלים דלא מושלי ליכא אף חשש מיעוט לחוש לשאלה ומהני אף למ"ד סימן דרבנן וה"ה דמהני סימני אוכף למ"ד סימן ד"ת ועכ"פ נשמע כסברת הב"ש דמצד הסברא חוששין לשאלה למ"ד סימנין דרבנן וממילא מיושב קושית כת"ה די"ל דהשתא דקאי למ"ד סימנין ד"ת ואפ"ה ס"ל חוששין לשאלה י"ל דפשיטא לי' דבעידי

אוכף מהדרינן דחשש שאלה לחוד בכלים דלא מושלי עכ"פ לא גרע מסימן ורק ס"ד דחשש שאלה בהדי חשש אתרמי סימן לחוש אף בכלים דלא מושלי וע"ז משני דבכלים דלא (מושלי אינו מצטרף חשש שאלה לחשש אתרמי וא"ש הכל בס"ד:

ג) **נחזור** להנ"ל דעכ"פ הכא שהכירו אותו אנשים שהוציאו אותו מן המים בחייו היטב והוא כל גופו שלם י"ל דבכה"ג בוודאי חשש אשתני הוא רק חשש דרבנן ושוב י"ל דבדרבנן ל"ח לשאלה ובפרט דלשי' כ"פ א"ח לשאלה וגם להחוששין הוא רק דרבנן כמו שהאריך בשו"ת אגודת אזוב סי' י"ב ושוב לענין חשש דרבנן ל"ח לשאלה, ואף שי"ל דאף א"נ דמדרבנן ל"ח לשאלה והטעם דחשש שאלה אינו רק דרבנן ובדרבנן אוקמא אד"ת דל"ח לשאלה וא"כ י"ל דהכא דרק קרובים הכירו אותו והמה רק מדרבנן מהימני ושוב אם יש חשש אשתני י"ל דהכא גם מה"ת ל"מ דמה"ת קרובים ל"מ ומדרבנן שוב יש חשש אשתני ושוב יש לנו לדון באיסור ד"ת ושוב י"ל דנחוש לשאלה ועוד י"ל דבנ"ד גם עד כשר לא יועיל דאף א"נ דע"א נאמן מה"ת הוא רק משום מדעל"ג והכא אינו מתירא לשקר שאם יבוא בטלה לא יחזיקו למשקר ונימא דנשתנה צורת המת אחר ג"י וכעין זה העיר בשו"ת פמ"א לענין ע"א במשאל"ס אך באמת מסקי הפוסקים דחשוב מדע"ל שאם יבוא בעלה נחזיקו למשקר דהא מה"ת ל"ח דנשתנה פניו וגם קרובים מהימני ומה"ת במדע"ל ושוב חששא דאשתני אינו רק דרבנן ושוב בדרבנן ל"ח לשאלה ובפרט בהכרת כל בגדיו דלשי' כ"פ חשוב בכלל כלים דלא מושלי אינשי ונהי דלשי' הריטב"א והב"י למ"ד סימנים דרבנן גם בכלים דלא מושלי חוששין לשאלה ע"מ לשי' כ"פ אינו רק דרבנן ובפרט טב"ע בכלים דלא מושלי מפורש באבני מילואים בתשו' דוודאי מהני אף להחולקים על מהר"ם ברבי וא"כ הוי כמה ספיקות להקל שמא כשי' הפוסקים דל"ח לשאלה ושמא עכ"פ רק מדרבנן חוששין לשאלה ועכ"פ בכלים דלא מושלי הוי חשש שאלה רק מדרבנן והכא שכבר נסתלק איסור תורה ע"י הכרה בטב"ע דכל הגוף שוב ג' ספיקות בדרבנן מהני אף נגד ח"א וגם נודע מ"ש בשו"ת פני משה דאם רק רגליו נוגעות במים י"ל שיכולין להכירו אף אחר ג"י ואף דלא סמך ע"ז למעשה וכמ"ש בפת"ש אך עיין בהגרע"א ז"ל על הקו"ע אות רמ"ט שהביא שי' הפני משה ועכ"פ לסניף יחשב וא"כ כיון דגוף התחתון הי' מונח במים י"ל דחשוב כנמצא כולו במים דמהני בחזי' בשעתי' ולא ראה הטביעה וגם יש לצרף כיון שגם הפנים לא הי' מגולה לאויר רק נקבר בארץ סמוך למים מפורש בפת"ש ס"ק קנ"ד בשם קצת פוסקים דבנקבר בעפר ג"כ אינו משתנה אחר ג"י ואף דבפת"ש חולק מ"מ בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רכ"א האריך בזה הרבה דיש לצרף זה לסניף עכ"פ הכא דיש בלא"ה כמה צדדים להקל א' שי' ר"ת והבכור

שור דבאם העדים שראו אותו אחר מיתתו הכירו אותו בחייו מהני הכרה בטב"ע גם אחר ג"י עכ"פ היכא דהי' כל גופו שלם וב' הכרת כל בגדיו י"ל דחשוב כמו כלים דלא מושלי ול"ח לשאלה וג' דעכ"פ בכל גופו שלם והכירו אותו בחייו עכ"פ חשש אשתני היא רק דרבנן ובדרבנן ל"ח לשאלה עכ"פ בהכרת כל בגדים שוב יש לצרף שי' הסוברים דרגליו מונחים במים שוב לא אשתני הצורה אחר ג"י וגם יש לצרף גם מה שפניו לא הי' מגולה רק קבור בארץ ובפרט סמוך למים בוודאי העפר היא לח ומעמיד הצורה ובפרט שיש אומדנא שהלך רק להביא שבר לביתו מסתמא אילו הי' קיים הי' בא וכמפורש בש"ס כתובות ס"ב ונהי דאומדנא ל"מ בעגונה עכ"פ חזי להצטרף לכל התירים הנ"ל ובפרט שיפה הביא כת"ה מדברי המבי"ט דבזמן שאין שיירות מצויות בוודאי אמרינן היינו שאבד היינו שנמצא כמו שהארכתי בספרי ח"א סי' מ"ט ע"כ הנני מצטרף להתיר האשה אשת רי מנחם מענדיל וו"ב מכפר קיראוויץ להנשא לכל איש ובלבד שיצטרף לזה עוד רב מובהק אחד וישבו ב"ד של ג' להתירה כדין הנישאת בע"א והשי"ת יצילנו משגיאות ועיין שו"ת אגודת אזוב סי' י"ב שמתיר ג"כ מטעם הנ"ל בנידון כזה:
בעה"ח יום ה' עקב תרפ"ל קאשוי. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן ק

להרב הגה"צ בנש"ק וכו' כקש"ת מ' סיני הלברשטאם אבד"ק זמיגרוד יצ"ו.
בדבר שאלתו בראובן שביקש משמעון להשאיל לו חפיצים והבטיח להשאיל לו ולכן שלח עגלה לצורך החפצים ושמעון חזר בו ולא רצה להשאיל לו ולקח עוד את העגלה הלז והניח עליה החפצים לשלחם לאומן לתקנם והאומן הלז הי' דר בביתו של ראובן ואח"כ הגיד ראובן להאומן עכו"ם הנ"ל שלא יחזיר לשמעון החפצים עד שישלם לו שמעון שכר עגלה והבטיח לו שאם ילך שמעון נגדו בדא"ה אזי כל ההיזק שיעלה להאומן חל על ראובן ואח"כ ערך שמעון נגד העכו"ם בדא"ה וזכה שם בסכום רב וכעת תובע ראובן את שמעון לד"ת מאחר שידעת שהיזק זה יהי' נוגע לי הי' לך לתבוע אותי לד"ת קודם שערכת הקלאגע להנכרי גם טוען ראובן כי גם בדא"ה אם הי' הנכרי טוען כראוי עכ"פ הי' שמעון מחויב לברר או לישבע כמה הפסיד בזה שעיכב עליו הנכרי מלהחזיר החפצים א"כ זכה רק בדא"ה מכח שהנכרי לא טען כראוי ודמי לבא עליו בעלילה ובכה"ג י"ל דא"א להפסיד לישראל ושמעון טוען לאו בע"ד דידי את זה תורף השאלה:
א) והנה בזה שחזר שמעון מהבטחתו ולא רצה להשאיל לו בוודאי שהי' יכול לחזור דנודע שיטת הרשב"א מובא בחו"מ סי' ל"ט דאף בהבטיחו להלוות וכתב שטר אפ"ה יוכל המלוה לחזור והרמב"ן חולק ובש"ך שם כ' מתחילה די"ל קי"ל כהרמב"ן ולבסוף

מסיק דעיקר כהרשב"א והנה גם אי הי' בזה סד"ד מ' מ ידוע שיטת מהראנ"ח דכל ס' שיסתפק בפרעון אזלינן בתר חזקת בעלים הראשונים והמלמ"ל חולק עפ"י דברי התוס' ב"מ דק"ג דגם בשאלה חשיב השואל מוחזק אבל בתוס' ב"ב דס"א מוכח להיפוך וע' בקצה"ח סי' מ"ב שכ' דאף לשי' התוס' ב"ב דוקא בחפץ דאותו חפץ יחזור בעין א"כ שפיר השואל ל"ח מוחזק אבל בממון לע"ע לגמרי הוא של הלוה א"כ בס' בפרעון הא יש ס' אי כבר חל חיוב על הלוה להחזיר שוב הלוה חשיב מוחזק וא"כ י"ל דאף א"נ דהוו סד"ד שמא כהרמב"ן מ"מ י"ל דוקא בממון כיון דאחר שבא לידו חשיב מוחזק דהא אינו חוזר בעין א"כ גם בס' או זכה מתחילה ג"כ יוכל לומר קי"ל אבל בחפץ שסופו לחזור א"כ גם כשישנו בידו אפ"ה בס' אי כלתה זמן השאלה חשוב המשאיל מוחזק מכ"ש ביש ס' על תחילת השאלה בוודאי דאף כשישנו ביד השואל אפ"ה המשאיל חשוב מוחזק וא"כ פשיטא דלא יוכל לומר קי"ל ובפרט די"ל דגם להרמב"ן כ"ז היכי דכבר נכתב שטר דאז כבר זכה המלוה בהשיעבוד וא"כ י"ל דכיון דזכה המשאיל בהשיעבוד זכה ג"כ השואל בהחפץ ובנה"מ שם כ' דלא זכה בגוף החפץ רק דחיוב מוטל על המלוה להלוות לו אבל בלא נכתב שטר בוודאי דלא זכה עוד השואל או הלוה בהחפץ או בהמעות בדיבור לחוד וז"ב:

א) אולם עדיין י"ל דעכ"פ חיוב לשלם לו שכר עגלה במה שגרם לו הפסד שכר העגלה כיון דראובן סמך עליו דבוודאי ישאיל לו וכמ"ש בנה"מ שם דאם ידע המלוה מכתיבת השטר בוודאי דחייב לשלם לו שכר סופר מכח דד"ג עיי"ש אך אכתי י"ל דזה תלוי בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד המובא באה"ע סי' נ' בהא דהחוזר משידוכין אי חייב לשלם לחבירו הוצאות דלשי' הראב"ד פטור וכהא דהמוכר זרעוני גינה ולא צמחו דפטור מהוצאות הזריעה דכל הזיק שהבעלים עושים בעצמם אף שהוא בגרמת חבירו פטור ועיי"ש בט"ז שכ' דבשידוכין דעיקר ההיזק נגמר בשעת חזרה שפיר יש לחייבו ולא דמי להא דמוכר זרעוני גינה עיי"ש ולפ"ז י"ל דנ"ד דמי להא דמבואר בחו"מ סי' ל"ט דחייב לשלם שכר הסופר וה"ה הכא כיון שהבטיח לו להשאיל וסמך עליו ושלח עגלה י"ל דחייב ליתן לו שכר עגלה ודמי ממש לנכתב השטר בידיעתו דחייב מכח דד"ג וע' בחו"מ סי' ר"ט במוכר לחבירו דשלב"ל והמוכר הביא החפץ להלוקח אחר שבא לעולם והלוקח אינו רוצה לקיים בהמקח מחמת שהי' דשלב"ל דעכ"פ מחויב להחזיר את הוצאה להמוכר ועיי"ש מה שהביאו בשם הפמ"א בזה ונשמע דכיון דהמוכר חשב שלא יחזור בו הלוקח ונגרם לו הוזק ע"י הלוקח מחויב לשלם לו וה"ה הכא כיון דחבירו סמך עליו שלא ושנה בדיבורו י"ל דחשיב ברי היזיקא וע' חו"מ סי' של"ג סעיף ח' באומר לאומן

עשה לי כלי ואקחנו ממך ועשאו וחזר בו הקונה דפסק הרא"ש דאם הוא דבר שאם לא יקחנו היום יפסיד דחייב לשלם בעד הכלי ובאמת הרא"ש סותר א"ע לדבריו המובא בטור חו"מ סי' ר"ז בצוה לאחד לשחוט פרה ואם תהי' כשירה ישלם בעד בשרה יותר ואם תהי' טריפה ישלם כו"כ ושחטה ונמצאת טריפה וכעת אינו רוצה ליקח הבשר דפסק הרא"ש דפטור דכיון דלא נקנה לו הבשר יוכל לחזור והסביר הב"ח דבריו דזה ששחטה איהו דאפסיד לנפשי' ובקצה"ח שם ובשו"ת רעק"א סי' קל"ד העירו דיתחייב עכ"פ מכח דד"ג והקצה"ח כ' דכיון שסמך א"ט על הרוב כשרות וכשנמצא עכשיו טריפה חשיב אנוס ופטור גם מהוצאות ובאמת בזה יש חולקים אי אונס מועיל לפטור מהוצאות ע' בפת"ש חו"מ סי' י"ד בהא דלך ואני אבוא אחריך שהביא חולקים בזה אך בנה"מ שם כ' הטעם דכיון שנמצא טריפה הרי אמ"ל שמעולם לא הי' שוה טפי מכפי ששוה עכשיו ומזיק אינו חייב לשלם רק כפי מה ששוה באמת ולא מה שהי' יוכל להונות לאחרים עיי"ש ובאמת כבר קדמו בזה בפרישה שם וכפי דבריו שם מוכח דכיון דלא קנה ממנו בקנין ויוכל לחזור בו שוב פטור גם מן הוצאות ובסי' של"ג י"ל הטעם הואיל דשכר פעולה נקנה בדיבור ממילא שוב חייב ג"כ במותר שיווי הכלי חוץ מהשכר פעולה וכמו שהרגיש בנה"מ שם ולפ"ז י"ל דבנ"ד איהו דמפסיד לנפשי' כיון דידע דיוכל לחזור בו לא הי לו עוד לשכור עגלה ולכן א"א להחליט ולחייבו לשלם בעד שכר עגלה אכן שיש לדון בזה כיון דגם הוא השתמש בעגלה במה ששלח החפצים להאומן א"כ הרי נהנה במלאכת חבירו ושוב הי' אפשר לומר דחיוב לשלם שכר עגלה אך בנ"ד בוודאי דבעד שליחת החפצים לבית האומן כבר שולם שמעון להעגלון ושוב קשה לחייבו בעד שכר עגלה שנסעו אחרי החפצים ליקחם בשאלה וז"ב:

ג) **נחזור** להטו"ת שראובן אומר מאחר שידעת שהנני ערב להנכרי בעד כל היזק לא הי' לך לילך נגדו בדא"ה רק לתבוע אותי מקודם לד"ת ושמעון אומר לאו בע"ד דידי את הנה לכאורה יש להעיר מש"ס ב"מ די"ד ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ובא בע"ח לטרוף את הקרקע מצי ראובן לאשתעוי דינא בהדי משום דא"ל אי טרפת עלי דידי הדר ומוכח דע"י האחריות חשוב ראובן בע"ד של הבע"ח ואף די"ל דשאני התם הואיל דעיקר תביעת הבע"ח נצמח מראובן אבל עכ"פ מוכח התם דאין זה עיקר הטעם רק הטעם הוא מכח האחריות אך שי"ל דשאני התם כיון דעד עכשיו הי' הקרקע שלו וגם עכשיו עכ"פ הוא באחריותו אכתי ל"ח כיצא לגמרי מרשותו ונהי דלדידן דהגל"מ לאו כממון דמי ורק בחמץ גזה"כ לעבור בב"י מכח חיוב אחריות אבל בעלמא לא ע' מג"א, סי' תקפ"ו ובדג"מ שם אפ"ה וי"ל היכי דעד עכשיו הי' הדבר שלו לגמרי וגם עכשיו נשאר לו חיוב אחריות

אכתי ל"ח כנסתלק לגמרי מן הדבר וכמ"ש בתוס' ב"ב ד"נ דאם עד עכשיו הי' לו קנין הגוף ועכשיו נשאר לו עכ"פ ק"פ בכה"ג בוודאי דכקנין הגוף דמי וע' תוס' פסחים ד"ו שכ' כעין זו לענין בהמות ארנונא ושיטת הרשב"ם ב"ב דמ"ד דבמכר באחריות ל"ח ש"ר וכמ"ש בתוס' ב"ק דס"ו דקדשים שחייב באחריותן ל"ח ש"ר ונודע מ"ש הריט"א דמה"ט מהני שאלה בהקדש משום דקאי באחריותו לא נסתלק עוד מהחפץ ושפיר י"ל כיון דע"ע הי' לגמרי שלו וכעת נשאר נו עכ"פ חיוב אחריות לא נסתלק עוד מהדבר ושפיר עדיין חשיב בעל דבר שלו ולתירוץ האחרון שם אף היכי דשייך הסברא דתרעומת ג"כ חשיב כלא נסתלק עוד מהדבר דלחד תירוץ בתוס' ב"ב דמ"ג בשביל תערומת מיקרי נוגע וכשיטת הסוברים דא"צ נגיעת ממון ע' שו"ת מהרי"ט סי' פ' וקצה"ח סי' ל"ז אבל הכא דהישראל רוצה לקבל מעות מהנכרי נהי דהנכרי יחזור להישראל השני לתבוע ממנו כל נזקו מ"מ כ"ז שלא פרע הנכרי אין להישראל השני שום עסק בזה ובאמת גם בקע"א על חפץ של חבירו ג"כ אין לו קנין בגוף החפץ דקיי"ל נכסי שומר נשתעבדו משעת פשיעה:

ד) **ובאמת** ברמ"א חו"מ סי' נ"ח מבואר דאם תופס חפץ מיד השליח שהפקיד אצלו דלשיטת י"א שם כיון דיגיע הפסד להשליח אינו יכול לתפוס ומוכח דנהי שתופס חפץ של בעל חובו אפ"ה כיון שיגיע עי"ז הוזק להשליח אינו יכול לתפוס א"כ ה"ה הכא כיון דידוע דאח"כ יגיע ההיזק לישראל השני אסור לגבות מהנכרי טפי מכפי מה שהי' זוכה בדינינו מישראל השני אך כבר העיר בנה"מ שם דאמאי צריך להפסיד שלו בשביל חבירו מאי חזית דממון חבירו עדיף משלו ובאמת יש עוד להביא ראי' לדבריו מהא דמצינו שיטת הראב"ד לענין עבד שעשאו רבו אפותיקו דהיכי דבדידי' קעביד מעשה אף שנגרם בזה היזק לחבירו אפ"ה פטור מכ"ש הכא והרי גם בפק"נ מצינו בתוס' בכמ"ק דאם אומרין הנח לזרוק עצמך על תינוק דא"צ למסור נפשו מכ"ש בממון וע' בנה"מ סי' קכ"ה לענין אם יש לו פקדון של חבירו ואנס רוצה לכפור חובו עד שיתן לו הפקדון אז אם לא יוכל לכופו ליתן לו הפקדון חשיב כמציל ממונו בממונו של חבירו דאסור אבל אם הי' יוכל לכופו על הפקדון אז חשיב כמציל הפקדון בממונו וא"צ להפסיד ממונו בשביל פקדון של חבירו עיי"ש וע' במק"ח סי' תמ"א אריכות בסוגיא דחולין דקל"א באנס המלך גורנו שפלפל ג"כ כזה:

ה) **נחזור** לדברי הנה"מ בסי' נ"ח שכ' לתרץ דשם כיון דקיי"ל בשדר"נ באית לי' נכסי מהני מחילה דחשוב כמשועבדים וא"כ הכא בשומר דיש לו עכ"פ קצת קנין בהחפץ וחשיב כמשועבדים וא"י לתפוס חפץ המשועבד לחבירו ומסיק שם דכ"ז אם החפץ הוא ברשות השומר אבל אם החפץ הוא ברשות הלוה אף שאחר קיבל אחריות על עצמו

אפ"ה יוכל לתפוס כיון דחשיב כתופס מרשות מי שחייב לו ושוב א"צ להפסיד משלו עי"ז שיגיע מזה היזק לאחר וה"ה דמבית השותף שחייב לו יוכל לתפוס אף שיגיע מזה היזק לאחר עכת"ד א"כ מכ"ש בנ"ד דשמעון תובע מהנכרי נהי דראובן והי' מוכרח אח"כ לשלם להנכרי אפ"ה מה לו לשמעון בזה וגם אם יתבע הנכרי את ראובן לד"ת לשלם לו היזיקו מכח הערבות י"ל דיוכל ראובן לומר ששמעון לא הי' לו היזק הרבה ושמעון קיבל מהנכרי טפי מכפי ההיזק שהי' לו ואדעתא דהכי לא נתערב וע' בחו"מ סי' קע"ו דאם שותף א' ערב לנכרי בעד איש שקנה הבגדים חיוב שותפו ליתן לו ראי' שאם יברר שותפו שלא פשע הישראל להנכרי אזי יתן לו חלקו והסמ"ע בס' קל"א הקשה דמשמע דלענין ערב אף בשילם ע"י עלילה חייב הלוה נשלם לו ולפי תירץ הסמ"ע שם י"ל דהכא כיון דידע ראובן ששמעון יתבע מהנכרי בוודאי דהי' ערב לו גם בעד עלילה אבל לפי דברי הנה"מ בסי' קע"ו דדוקא הלוה לגבי הערב כיון דהלוה נהנה מן ההלואה והערב אין לו שום הנאה בוודאי הי' כפירש שכל היזק שיגיע לו עי"ז ישלם לו הלוה א"כ הכא אם הי' העכו"ם מפרש לו שגם בעד עלילה ישלם, לא הי' ראובן רוצה לעכב החפצים ושוב י"ל דראובן א"צ לשלם להנכרי את מה שיגבה שמעון שלא כדין וגם יוכל ראובן לומר שהנכרי גרם הפסד לעצמו במה שלא טען בדא"ה שיברר שמעון כמה הפסיד, אבל עכ"פ הדבר פשוט דשמעון יוכל לגבות מהנכרי וא"צ לחוש מה שראובן יפסיד בזה עכ"ז מהראוי ששמעון יברר כמה הפסיד בזה שעיכבו עליו מלהחזיר לו החפצים וכפי שיברר כן יתנו לו כנלע"ד בס"ד:

ב' נח תרנ"ט לפ"ק ראדמישלא יצ"ו. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן קא

להרב הה"ג מו"ה שלום קלאהר נ"י אבד"ק טשירנוב יצ"ו.

בדבר העגלים הנשלחים לויען בלי בדיקות הריאה וקורעין את הכרס ונוטלין הקיבה אי מותר להעמיד בהחלב שבקיבה והביא מדברי הש"ע סי' פ"א סעיף ו' דיש לאסור להעמיד בקיבת טריפה מטעם מ"ע:

א) הנה באמת לפי המפורש שם בר"ן ובמחבר משמע דזה אינו תלוי בפלוגתת רש"י ור"ת דבאמת החלב המונח בהקיבה נחשב רק כאילו היא אבר מהבהמה היונקת ממנה לכך בכשירה שינקה מטריפה יש ב' שיטות שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דאף בצליל מיקרי פירשא ורש"י ז"ל מחמיר אף דקרוש ור"ת הוא דמחלק בין צלול לקרוש ושיטת המחבר לפסוק כר"ת והש"ך שלא בהפ"מ חושש לדעת רש"י ז"ל אך כ"ז בכשירה שינקה מטריפה א"כ החלב שבקיבה נחשב כמו שהוא אבר מטריפה ויש מחלוקת אי חשיב

כפירשא ומקילין בקרוש וגם בצלול ולסוף נקרש מתירין בהפ"מ כמפורש שם בסי' פ"ז ועיי"ש ביד אפרים אבל הכא באמת ליכא שום חשש מדינא דאף אם לא חשוב כפירשא עכ"פ הוא אבר מכשירה המונח בקערת טריפה צוננת דאינו אסור ורק אם ישהה מעל"ע אז יבלע מהקיבה של טריפה והוי כמו בנמלח בקיבתה ושהה שיעור כדי שירתיח דנאסר כמפורש שם בסי' פ"ז אך עכ"פ הכא יש בזה איסור משום מ"ע כיון דמונח בקיבת טרופה אם ישתו החלב יסברו שאוכל מהטריפה והנה כת"ה העיר מהא דהביא הש"ך סי' פ"ז ראי' מש"ס שבת דגם בדרבנן חוששין למ"ע באמת לפי דברי הש"ס סוכה דף ט"ז מוכח דשבות דאיסור סקילה חמיר מאיסור עשה א"כ ליכא ראי' לשאר איסורי דרבנן שיהי' שייך בו מ"ע ועי' ט"ז או"ח סי' רמ"ג שהעור דאמאי ואסור בקבלנות מחשש שמא יאמרו שכיר יום הוא אמירה לעכו"ם אינו רק איסור דרבנן ומתרץ דלשי' המכילתא יש באמירה לעכו"ם לעשות מלאכה בחפץ ישראל איסור תורה כמ"ש בפמ"ג שם ובאמת לשי' הרמב"ן פ' אמור במו"מ בקביעות בשבת יש איסור תורה מכח עשה דשבתון א"כ י"י דשם באזיל לחינגא יש חשש איסור תורה עכ"פ אף אם נאמר דגם בדרבנן חוששין למ"ע מ"מ כ"ז רק בבהמה שנטרפה בוודאי עכ"פ מדרבנן כמו בשהי' משהו וכדומה עכ"פ יש לאסור להעמיד בחלב הקיבה שבה מטעם מ"ע דהרואה שאין אוכלין הבהמה לא ידע לחלק בין ד"ת לדרבנן ואם יראה שמעמידין בהחלב שבקיבה יחשוד שאוכל טריפות וכמו"ש הח"ס בתשו' דגם בס' בכור אסור להטיל מום אף א"נ דאיסור הטלת מום בבכור בזה"ז אינו רק דרבנן אפ"ה אין להקל מטעם סד"ר דאכתי כיון שנוהג איסור בגיזה ועבודה מחזי כמטיל מום בקדשים אבל הכא דרק לא נבדק הריאה והבשר אינו לפנינו א"כ לא מוחזק לטריפה דהא אם יבדק הריאה עפ"י הרוב יתכשר א"כ ל"ש בו מ"ט דיסברו שאכל טריפות דהא לא מוחזק הבשר לוודאי איסור נהי דבלי בדורות הריאה אסור לאכול מדרבנן עכ"פ מחשש מיעוט המצוי מ"מ עכ"פ ל"ח בכלל וודאי טריפה דרבנן ג"כ דהא עפ"י הרוב יתכשר בבדיקות ובמקום הפסד כמו במסוכנת ביו"ט התירו לו לאכול בלי בדיקת הרואה וחזינן דלא חמיר כמו וודאי איסור דרבנן ועיי' בירושלמי דמדמי בדיקת הריאה לדמאי ומפורש בירושלמי פ"ג דדמאי קיל משאר איסור דרבנן מכ"ש בדיקת הריאה דמותר בנאבדה בהפ"מ ע"כ דקיל משאר איסור דרבנן ועי' פמ"ג בפתיחה לסי' ל"ט ועיי' תוס' יבמות דף קי"ד ובפרט הכא בעגלים דל"ש בו טריפות דקיי"ל בעגלים ובגדיים וטלאים דבנאבד מותר אף בלי הפ"מ אם לא נבדק הריאה נהי דבאיבדה במזיד גם בעגלים אסור כמפורש שם בתבו"ש ובלבו"ש משום דחשיב מבטל איסור דרבנן עכ"פ כל איסורו הוא משום קנסא ועיי"ש בלבו"ש שפלפל אי גם הכלים

נאסרים עכ"פ הכא ל"ח כלל איבדה במזיד כדי לאכול ממנו דה עיקר מסחרו לשלוח לויען אבל עכ"פ אינו מכוון לבטל במזיד בדיקת הריאה א"כ אין על הבשר שם טריפות ושוב ל"ח למ"ע ע"כ הדבר ברור ופשוט דמותר להעמיד בחלב שבקיבה וז"ב:
ראדמישלא א' שלח תרס"א לפ"ק. הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן קב

להרב הה"ג בנש"ק כש"ת מו"ה אשר ראבין נ"י אבד"ק יענדריחוב יצ"ו
בדבר שאלתו באחד שכתב שט"מ קודם הפסח כנהוג והי' לו ג' חביתין חומץ ויען שלא נודע לו אופן עשיות החומץ הי' סובר שלא צריך למכור אותו ולא נכתב בפירוש שנמכר רק נכתב בסוף השט"מ שאם יש עוד איזה דבר של חמץ או תערובות חמץ יהי' במתנה להעכו"ם ויהי' נקנה להעכו"ם אגב מקומות הנ"ל זה תורף השאלה:
א) והנה לכאורה ההיתר פשוט לפנינו דכיון שנכתב שכל מיני חמץ שיש עוד יהי' במתנה להעכו"ם א"כ מה לי מכירה או מתנה בשלמא אי לא הי' רק קנין כסף א"כ לא הועיל הכסף רק על המכירה אבל על המתנה לא הי' קנין, אבל כיון דבאמת קיימ"ל דכסף לחוד ל"מ במטלטלין ורק עיקר הקנין היא רק משום דמקנה לו הקרקע בשטר וממילא קונה מטעם אגב א"כ גם המתנה נקנה באגב קרקע אך לכאורה נ"ל דבאמת על עיקר קנין אגב פקפקו הפוסקים די"ל דקנין דרבנן ל"מ לד"ת ורק שכ' בשו"ת ח"ס סי' שי"ב די"ל דכיון שהי' ג"כ קנין כסף א"כ באמת יש ס' שמא כשי' רש"י ז"ל דכסף קונה בעכו"ם ובפרט דשיטת הרמב"ם ז"ל דבין בישראל בין בעכו"ם כסף קונה ועיין ברי"ט אלגאזי פ"ב דבכורות שהקשה די"ל דבזה חשיב ספק ספיקא ורק שכתב הרי"ט אלגאזי דכיון שאם ירצה העכו"ם להוציא החפץ מרשות ישראל לא יוכל להוציא דס"ס לא מהני נגד חזקת מרא קמא כשיטת רוב הפוסקים דספק ספיקא לא מהני להוציא ממון וממילא קדוש בבכורה והוא הדין הכא כיון דלא יוכל העכו"ם להוציא מרשות ישראל לכך עובר בבל יראה ואם כן כל זה בקנין כסף לחוד אבל אם יש גם כן קנין אגב נהי דהוא רק מדרבנן מכל מקום על כל פנים יצטרך הישראל ליתן החפץ להעכו"ם ונהי דלענין איסור י"ל דקנין דרבנן לא מהני לדברי תורה מכל מקום כיון דשוב אין נפקא מינה רק לענין איסור שוב מהני הספק ספיקא לענין בן יומו – ואם כן יצא דקנין אגב בלא כסף לא מהני וכסף לחוד לא מהני גם כן או כמו שכתב החתם סופר דספיקא מן התורה לקולא ולענין דרבנן מהני קנין דרבנן – אם כן יש לומר דעל החמץ הניתן במתנה דליכא רק קנין אגב שוב יש לומר דקנין דרבנן לא מהני לדברי תורה – ואם כן יש לומר דלא מהני במה שכתב דנותן המותר לעכו"ם במתנה, עוד היה מקום לומר עפ"י הנ"ל די"ל דקנין דרבנן

לא מהני לדברי תורה אך שכתב המקור חיים דמן התורה אינו עובר על ידי הביטול וחמץ שנמכר הוא בכלל הביטול אם כן יש לומר דדוקא במידי שיודע שהוא חמץ זה הוא בכלל הביטול היינו שמבטל חמץ שאינו ידוע לו וגם חמץ הידוע אבל זה החומץ שהיה סבר שאינו חמץ אם כן על כל פנים לא הפקירו והיה דעתו עלה נהי דאפשר לומר דעכ"פ הוי בכלל המכירה כיון שנכתב דדבר שיש בו תערובות חמץ הוא של העכו"ם אם כן יוכל העכו"ם לקחתו בד"ת אם יתברר שיש בו תערובות חמץ עכ"פ לא היה בכלל הביטול ושוב י"ל דקנין דרבנן לא מהני לדברי תורה - אך באמת פקפק השני יש ליישב דלשיטת הר"ן דבאמת הביטול לא חשיב הפקר גמור רק דכיון דחמץ אסור בהנאה אם כן סגי בגילוי דעתא דלא ניחא ליה בגויה לא אוקמא רחמנא ברשותא - ועיין בשו"ת רח"כ ז"ל סימן י"ב שכתב לפי זה דמהני אף אם לא מסר לו שטר מכירה דעל כל פנים חזינן דרצה למוכרו ויש גילוי דעת דלא ניחא ליה בו - ועיין בקצה"ח סימן רס"ב שכתב דאם לא נודע לו מהחמץ עד תוך הפסח וביטלי דמהכי מכח ניחותא דמצוה אמרינן אמ"ל וכשיטת הרמב"ם ז"ל בהא דכלך אצל יפות ב"מ כ"ב א"כ י"ל גם הכא כיון דעכ"פ מכר כל חמצו ורק חסרון ידיעה הי' לו דהי' סובר דאין זה חמץ עכ"פ חזינן דלא ניחא לי' וא"כ חשיב כביטול ושוב נהי דגם בביטלו אסור לאחה"פ מ"מ שוב מהני קנין דרבנן:

ב) אך באמת גם לשיטת הר"ן ז"ל יש לחוש לפמ"ש בס' ברכת אברהם דהא דב"י הוא חידוש הוא רק למ"ד חמץ מהנקברים ואפרן אסור אז באמת אין לו שום זכות בהחמץ שפיר חשיב אינו שלו אבל למ"ד דהוא מהנשרפים ויוכל להנות מאפרן א"כ חשיב באמת שלו א"כ שוב בעי הפקר גמור ושוב הכא זה החמץ לא הי' בכלל ההפקר ושוב יש לחוש דקנין דרבנן ל"מ - וא"כ באמת מוכח בש"ע סי' תמ"ה ובאה"ע סי' כ"ח דאנו מסופקין שמא הלכה כר"י ומפורש שם דאם האשר שום פרוטה יש לחוש לקידושין אף בקידש בחמץ בפסח וא"כ ממילא י"ל דבעי הפקר גמור - אך באמת שיטת הרשב"א ז"ל קידושין נ"ז דט"י זכות האפר ל"ח שלו דחשיב דבר שלא בא לטלם ובריטב"א ביאר יותר דהאפר חשיב הפקר ועיין באבני מילואים בתשו' ובחידושי הארכתי נמצא דדבר זה אי נימא דע"י זכות האפר חשיב שלו אינו ברור וא"כ יש כמה ספיקות דהועיל הביטול גם לענין זה דשמא כשיטת הרשב"א ז"ל דע"י זכות האפר עדיין חשוב אינו שלו ושמא באמת קימ"ל כרבנן דהוא מהנקברין ואפרן אסור ואף שכ' המק"ח ובא"מ דבחמץ אף למ"ד שהוא מהנקברין אפ"ה אם שרפו אפרו מותר דחשיב נעשה מצותו אפ"ה ביארתי בחידושי דדוקא אם מצוה דוקא לשורפו א"כ י"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי ול"ח דשלב"ל אבל אם אין דינו דוקא בשריפה נהי דבשרפו אפרו מותר אפ"ה בוודאי ל"ש

כל העומד ושוב חשיב דשלב"ל א"כ לשיטת הר"ן ניחא - אך לשיטת הסוברים דחמץ שנמכר אינו בכלל הביטול וא"כ הדר הפקפק דקנין דרבנן ל"מ לד"ת ורק אם יש קנין כסף ג"כ א"כ יש ס"ס לטנין איסור ב"י ורק ל"מ להוציא ע"י ס"ס וממילא יש ב"י וכיון שהקנה עכ"פ בקנין דרבנן ושוב אין כ"מ רק לענין איסור שוב מהני ס"ס - א"כ הכא דעכ"פ על חומץ זה לא הי' קנין כסף ושוב י"ל דקנין אגב ל"מ לד"ת - ובאמת המנהג לכתוב בשט"מ גם בתורת קנין חצר וקנין סידר ולשי' הסוברים דקנין חצר וקנין סודר מועיל בעכו"ם הוי קנין ד"ת - אך הכא נכתב דרק המתנה יהי' נקנה אגב מקומות הנ"ל א"כ ליכא רק קנין דרבנן וי"ל דל"מ לד"ת בשלמא אי הי' כותבין החצר במכירה א"כ הי' מקום לומר דבאמת שיטת הגאונים דחמצו של ישראל המופקד ביד עכו"ם אינו עובר ורק שכ' הרא"ש שכיון שהשאילו נפקד לשמירת ממונו ביתו קרינא בי' וכשיטת הרשב"ם דחצר הנפקד קנוי להמפקיד וא"כ בהקנה לו על כל פנים בקנין דרבנן אם כן על כל פנים אינו משמר לצורך המפקיד שוב מותר מן התורה משום דאינו בבתיכם - אך מנהגינו לכתוב חצר בשכירות אם כן אזדא היתר זה אך באמת כל זה היה מקום לחוש אם היה נודע לנו בימי הפסח דאז היה נפקא מינה לנו לענין בן יומו דבר תורה, היה מקום לחוש דכיון דליכא על זה קנין כסף קנין אגב ל"מ אך עתה לענין חמץ שעבר עליו הפסח דרבנן בוודאי סמכינן גם אקנין דרבנן וכמ"ש המקור חיים דבחמץ שעבר עליו הפסח היכי דהישראל לא קנה רק בקנין דרבנן יש לסמוך דלא קני והוא הדין להיפך יש לסמוך גם אקנין דרבנן דבמידי דרבנן לעולם אזלינן להקל וכל היכא דאפשר לחפש קולא בין אם נאמר דקנין דרבנן לא מהני או להיפך תמיד אזלינן לקולא:

ג) **וכעין** זה כתבו התוס' שבועות דף ל"א לענין קרבן שבועות העדות דאזלינן לחייב בין אם מועיל מדרבנן או דמועיל על כל פנים מן התורה ועוין תוס' ע"ז דף כ"ז ע"ב לענין חוששין לחיי שעה - ובפרט דשיטת התוס' קידושין ד"ה דקנין אגב מועיל מן התורה אך לכאורה היה מקום לומר דכיון דבאמת הס' הזה היה לנו גם בימי הפסח ואז לא היינו סומכין אקנין אגב לענין איסור ב"י שוב אף שעכשיו הנפקא מינה רק לענין איסור דרבנן מכל מקום י"ל דהוי כמו ס' דנתגלגל ל"מ אם כן י"ל בשלמא לענין חמץ שנמכר דמעולם לא היינו צריכים לדין מכח הקנין אגב לענין איסור ד"ת דמה"ת הועיל הקנין כסף מכח ס"ס כמ"ש לעיל אבל לענין החמץ שנותן במתנה דעכ"פ אם הי' נודע לנו בימי הפסח היה ס' ד"ת ולא הי' מועיל קנין אגב א"כ י"ל דהוי ס' דנתגלגל - אך באמת קימ"ל בלא נודע הס' עד שנעשה דרבנן מקלין בהפ"מ א"כ ה"נ י"ל דחשיב כלא נודע דהיינו עכ"פ לא דנו עוד על החומץ עד אחר הפסח ובפרט דבשלמא לענין ס' דכבר

אסרנו מס' והוחלטנו שהוא איסור א"כ אם נקיל עכשיו יהי' מחזי כחוכא אבל הכא אין לומר דבימי הפסח החלטנו שהוא איסור דהא באמת יש ס' שמא כשיטת הב"י דקנין דרבנן מהני לדברי תורה ונהי דלענין ב"י היינו חוששין לשי' הר"י דקנין דרבנן ל"מ לד"ת אבל השתא לענין דרבנן נסמוך אשיטת ב"י וזה ל"ח כזילזול דהכל יודעין שיש ס' שמא כשיטת הב"י - ובפרט דהכא גם בימי הפסח ליכא חשש דבר תורה דבאמת גם אם נחליט דיי"ש הוי חמץ גמור דזיעת חמץ הוי כחמץ גמור מ"מ הכא בחומץ אף אם נימא דיש בו תערובות יי"ש עכ"פ הוא תערובות שיש בו בוודאי ס' נגד היי"ש ואם כן בתערובות יותר מס' בוודאי לא עבר אב"י כמפורש בסי' תמ"ב בטו"ז ובמג"א ונהי די"ל דהיי"ש הוא מעמיד ומפורש שם דבמעמיד גם לאחר הפסח אסור ועיי"ש בטו"ז דבמעמיד אמרינן חוזר וניעור מ"מ שיטת רוב הפוסקים דמעמיד רק מדרבנן לא בטל עיי"ש במג"א והגם דיש מקצת פוסקים דמעמיד מה"ת לא בטל וכמ"ש המג"א שם וי"ל דלשיטות המפורשים שכ' דביטול אינו מועיל להשלים השיעור ורק דמשוי לי' לאיסור כאילו אינו א"כ במעמיד דאי אפשר לומר דהוי כמאן דליתא אם כן מה"ת ל"ב - אך באמת מוכח שיטת מהרי"ק דס"ל דרבו זוחלין מהני אף אם ליכא מ' סאה רק בצירוף הנוטפין ומכח דביטול מועיל להשלים השיעור ואם כן רק מדרבנן לא בטל והנה הרבה פוסקים כתבו הטעם במעמיד דהוי כניכר האיסור והנה באמת בניכר האיסור מה"ת ל"ב ועיין בטו"ז או"ח סי' תרל"ב מה שדחה שיטת הלבוש וגם בניכר וא"א לבררו דעת הט"ז סי' ק"ד ביו"ד דלא בטל עיי"ש אך במעמיד ל"ח כניכר ממש ועכ"פ מה"ת בטל לשיטת רוב הפוסקים וא"כ גם בימי הפסח לא הי' נ"מ לענין ד"ת ואם כן בוודאי גם אם הי' נודע בימי הפסח היה סמכינן אקנין אגב אף שהוא דרבנן ומכ"ש השתא אחר הפסח בוודאי יש לסמוך אקנין אגב - א"כ פשיטא דאי ליכא חשש על תערובות חמץ פחות מס' אם כן בוודאי ליכא חשש אף אם יש לחוש על תערובות פחות מס' א"כ קימ"ל דעל תערובות אף בליכא כזית בכדי אכילת פרס אפילו הכי עובר בבל יראה ואסור לאחר הפסח כשיטת הי"א המובא בכ"מ ובמג"א מכל מקום לענין אחר הפסח יש לסמוך בפשיטות אקנין אגב ובפרט דיש לצרף שיטת הסוברים דבפחות מכדי אכילת פרס ליכא בן יומו והסברא י"ל דלשיטת הר"ן עיקר טעם דב"י משום דלמא אתא למיכל מינה והיכא דליכא כרת ליכא ב"י ובפרט דאפשר אין בזה חמץ ממש וס' חמץ שעבר עליו הפסח מותר על כל פנים בהנאה ולשיטת רוב הפוסקים מותר אף בשתיה כמפורש שם בסימן תמ"ט עיי"ש אם כן הדבר פשוט וברור דיש להתיר אף בשתיה אם באמת לא נודע לו עד אחר הפסח ובהנאה בוודאי מותר והשי"ת יהיה בעוזרינו שלא נכשל בדבר הלכה:

בעה"ח אור יום ב' א' דר"ח אייר ט"ו למב"י תרנ"ט לפ"ק ראדמישלא.
הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל.

סימן קג

להרב הה"ג בנש"ק מו"ה ארי' ליבוש הערציג נ"י מוצד"ק באבוב יצ"ו.
בדבר שאלתו באחד ששלח למקום רחוק שני חביות יין כשר על ידי הבאהן בשתי חתימות ובלעכליך כדין וכאשר בא הסוחר לקבל השני חביות מהבאהן ראה שהחביות המה פתוחים והממונים שאצל הבאהן מדדו בקנה לראות כמה חסר מהם מחמת שהיה נפתחים ויש בזה שני חששות א' מכח שמדד העכו"ם בקנה וב' שמא נתקלקלו החתימות קודם בואו לשם ונתיחד היין עם העכו"ם בלי חתימות זה תורף השאלה בקצרה:
א) הנה מחמת שמדדו בקנה מגע על ידי דבר אחר שלא בכוונה מותר בשתיה כמפורש בש"ע סי' קכ"ד והנה דעה השניה מובא ברמ"א דאף מדדו ביד אינו אוסר בהנאה וכתב הש"ך בס"ק מ"ט דלדידן שרי אף בשתיה במקום הפסד וסיים הרמ"א דיש להקל במקום הפסד ויש להסתפק אי לדידן מותר במדדו ביד במקום הפסד אף בשתיה דיש לומר דהוי תרי קולא במקום הפסד מרובה דל"מ כמפורש בט"ז סימן צ"א ואף דהש"ך בס"ק מ"ט מסיים ולדידן מותר אף בשתיה י"ל דזה קאי לשיטת הסוברים דמדדו ביד מותר בהנאה אף שלא במקום הפסד אם כן במקום הפסד מותר אף בשתיה אבל לדידי דמסיים דמדדו ביד אין להקל רק במקום הפסד א"כ י"ל דלענין שתיה הוי תרי קולא במקום הפסד מרובה אך באמת י"ל דבדרבנן לא איכפת לן תרי קולי במקום הפסד דעיקר הסברא דלא מקלינן בתרי קולי בהפסד מרובה די"ל דהוי כמו ספק ספיקא לאיסור דלמא בשר דאית ביה פולי אוסר אף בצונן ושמא מליחה מועטת הוי כרותח ואף דבמליחה מועטת מקילין בהפסד מרובה דהיינו כמו שכתוב בתורת חטאת דנראה עיקר כדעת המתירין ורק שחוששין לדעת האוסרין ובהפסד מרובה מוקמינן אדינא והיכא דיש תרי קולא הוי על כל פנים כב' מיעוטא דכ' הר"ן ז"ל הנודע בחולין דב' מיעוטא הוי כפלגא ועיין ברכות דף נ"ג וא"כ י"ל בדרבנן ל"מ לשיטת הסוברים דבדרבנן אף ס"ס לאיסור מותר א"כ בוודאי דמותר אף תרי קולי ואף לשיטת המל"מ דס"ס לאיסור אף בדרבנן לחומרא מכל מקום הכא דל"ח רק בגדר ב' מיעוטי והוי כפלגא א"כ ס' דרבנן לקולא ועיין חתם סופר סימן קכ"ג משמע שם דהלכה כאחת להקל בזה"ז במדדו ביד אף בשתיה ובפרט לשיטת הש"ך דמותר אף בהפסד מועט א"כ בהפסד מרובה בוודאי יש להקל אף במדדו ביד ובפרט הכא דמדדו בקנה א"כ פשיטא דכיון דבזמן הש"ס שרי בהנאה בזמן הזה מותר אף בשתיה ובפרט דהוי מגעו על ידי דבר אחר שלא בכוונה ומותר אף בשתיה אך

עיקר החשש הואיל דהישראל מצא החתימות פתוחים אם כן יש לחוש שמא נגע בידו בהיין ומגע בידו אף דרך מתעסק אסור:

ב) והנה כת"ה הביא דברי הרמ"א דאם יש לתלות שנתקלקלו שלא בכוונה שרי והביא דברי הנו"ב שאם ידע העכו"ם מזה אסור דאף שפתיחת החתימות הוי שלא בכוונה מ"מ כיון שכבר ראה העכו"ם שהיין פתוח יש לחוש שמא החליף להנות בחליפין הנה באמת בשו"ת שיבת ציון סי' ל"א החמיר בזה אך באמת י"ל דהכא יש להתיר דכיון דיש ס' אם נתקלקלו החתימות מקודם יש לאוקמה אחזקתו דעד השתא הי' החתימות בשלימות והשתא הוא דנתקלקלו וכמ"ש הח"ס סי' קכ"ג דיש שני חזקות חזקת כשרות של היין וחזקת שלימות של החביות ובשלמא שם דידעינן בבירור דנתקלקלו החתימות בשעה שלא הי' היהודי שם א"כ שפיר י"ל דכיון דראה העכו"ם דנתקלקלו החתימות שמא החליף טוב ברע ובאמת גם בזה יש לדון דהא פשיטא דמצד נגיעה אין לאסור בס' כמ"ש החת"ס שם דהא מגע העכו"ם אינו אוסר רק מדרבנן וה"ל ס' דרבנן ורק עיקר החשש מחמת החליפין א"כ י"ל דבוודאי לא החליף את כל היין ונשאר רוב יין כשר בחביות וא"כ מב"מ בעל ברוב מה"ת אף באיסורי תורה וא"כ הוו ס' דרבנן ועיין בפמ"ג או"א סי' תמ"ה לענין י"ש של פסח דיש לאסור אם נתקלקלו החתימות וכ' הטעם דיי"ש חמץ עם י"ש פסח הוו חלוקין בטעמן ועיין נוב"י מה"ת חאו"ח סי' ס"ו ולענין יין הוו ס' דרבנן ואף דבלי חותם אוסרין דהוי כשכיח לאיסור דבוודאי החליף אבל בהי' בו חותם כדינו ונתקלקל שלא בכוונה י"ל דהוי רק ס' דרבנן אבל כאן עכ"פ יש לאוקמה אחזקה דעד עכשיו הוי החתימות בשלימות והיין בחזקת כשרות ורק עתה נפתחו ע"י הממונים מחמת כי רצו למדוד היין לראות כמה נחסר מהם וליחש שמא החליפו אחר שפתחו החתימות כבר האריך הח"ס שם דגם נכרי אם יש נכרים הרבה וליכא למיחש לגומלין שרי וגם כ' שם דאם הנכרי הוא ממונה יש לסמוך אנאמנותו וסומכין אערכאות אף בעדות אשה א"כ י"ל הכא מכח שני החזקות דלא נתקלקלו החתימות עד עכשיו ושמא החליפו הממונים את היין יש לסמוך דהוא כמו ערכאות וגם שייך הסברא דמירתת כיון שעכ"פ יוכל הישראל לבא כי תיכף בשעה שנמסר לו הפראכטשיין בכל שעה הוא יוכל לבא ושייך הסברא דמרתת ורוב הסברות שמפורש שם בח"ס להתיר שייכים גם בנ"ד והכא עדיף טפי דאם נוקמא אחזקה דהשתא הוא דנפתחו החתימות ע"ו הממונים שייך הסברא דערכאות לא מרעי נפשייהו וגם שייך הסברא דמרתת ע"כ מכל הני טעמי הדבר פשוט וברור דיש להתיר היין ובפרט בהש"מ ובדרבנן שומעין להקל.

בעה"ח ראדמישלא ג' שלח תרנ"ז, הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל

סימן קד

להרב המאוה"ג בנש"ק מו"ה אשר האבד"ק סקאלי שליט"א.

בדבר שאלתו אודות ששינה המוכר מכפי שנכתב בהשט"מ ששם נכתב הבית בשכירות ואגב מכר החמץ והוא אמר לו שמוכר לו החצר וע"ז ליכא שטר ממילא לא קנה הקרקע ולא חל קנין אגב ובכסף לחוד ל"מ בנכרי וגם חושש לשי' המק"ח דהוי כקיבל אחריות:

א) באמת אם ירצה לחוש לשי' המק"ח ל"מ חצר בשכירות דכיון דשכירות לא קנו שוב מיקרי חצירו של ישראל ונהי דמהני קנין אגב אף בחצר המושכר אבל אכתי חשוב כאחריות אך באמת אנו לא חוששין לדברי המק"ח כמ"ש הפוסקים דמצד הדין מחויב הנכרי לשלם אם יאבד ונהי דאפשר הנכרי וענו אבל אכתי אין להישראל שום זכות בהחמץ וגם דעכ"פ ע"י שכירות החצר חשוב כיחד לו בית דמהני לשי' הר"ת אף בקיבל עליו אחריות ובפרט לענין אחריות אלם מהני לכ"ע יחד לו בית כמפורש בש"ע התניא א"כ שפיר גם בכה"ג ליכא חשש מצד קובל עליו אחריות נהי' דנתבטל קנין שטר ע"י שחזר בו משכירות הבית ומכירת הבית לא נגמר קנינו מ"מ חשוב עכ"פ כיחד לו בית כיון דאמר לו שהחמץ מונח בחצר הנ"ל ועיין בשו"ת משיב כהלכה שכ' בפירוש כן, אך גם מה שפקפק דכיון דחוזר בו משכירות החצר שוב נתבטל קנין שטר ולא קנה הקרקע ושוב לא קנה גם את החמץ אף לשי' הסוברים דנכרי קונה בכסף מ"מ הכא שכתב שטר ג"ד שאין רצונו לקנות בכסף באמת גם בקנין כסף לחוד ידוע דשי' הרמב"ם ז"ל דאף דקיי"ל כר"י דישראל קונה מה"ת בכסף מ"מ עכו"ם קונה בין בכסף בין במשיכה ועיין ברי"ט אלגזי פ"ב דבכורות שי"ל דקנין כסף בבכור והי' חשוב ס"ס להיתר שמא כשי' רש"י ז"ל ושמא כשיטת הרמב"ם ז"ל עכ"פ לענין חמץ שעבר עליו הפסח מפורש במג"א להקל בכסף לחוד מכח צירוף שי' הר"ן דבג"ד סגי:

ב) ומה שפקפק דכיון דכתב שטר לא רצה לקנות בכסף עיין בספרי בכ"מ דזה אינו דהא דכתב שטר משום דחושש לשי' הסוברים דכסף אינו קונה ורצה לצרף גם קנין אגב אבל לא רצה לגרע עי"ז קנין כסף דהא באמת דיקדקו די"ל דקנין אגב רק דרבנן כמ"ש תוס' ב"ק די"ב וי"ל דל"מ לענין איסור ב"י ד"ת לשי' הסוברים דחמץ שנמכר אינו בכלל הביטול ורק כיון דמצד קנין כסף הוי' ס' קנין הוי' ס"ס להיתר שמא כסף קונה ושמא קנין דרבנן מהני לד"ת ושמא קנין אגב הוא מה"ת כשי' התוס' קידושין ד"ה עכ"פ מוכרחין לומר דלא נתבטל קנין כסף ושוב מועלת עכ"פ לענין חמץ שעה"פ, ובפרט שכתב בח"ס דאף א"נ דחמץ שנמכר אונו בכלל הביטול מ"מ אם מכרו ונתבטל הקנין שוב נכלל בכלל הביטול וזה נכלל במילת דבערתיו, וגם נודע מ"ש בשו"ת רח"כ ז"ל דהיכי דבימי

הפסח היו סובר שנמכר כדין ורק אחה"פ נודע שנתבטל הקנין מותר לאחה"פ כיון דעשה כתיקון חז"ל לא קנסו אחה"פ ובשו"ת שו"מ מביא מדברי הש"ך יו"ד סי' ל"ט דהיכא דבדק הריאה ורק יש ס' אם הי' סירכא שוב מתירין כיון דבדק כדיני ובספרי הארכתי בזה ובפרט דא"נ דקרקע נקנה בכסף לחוד א"כ שוב יקנה לו הקרקע ויש צירוף שי' הרמב"ם ז"ל דבצבורין ל"ב קנין אגבן ושי' הקצה"ח סי' קצ"ד גם חצר מהני בעכו"ם ע"כ הדבר פשוט דליכא בזה שום חשש וז"ב ומחמת תשות כחו אקצר:

מוצש"ק כ"ב למב"י תרפ"ד, הק' שמואל ענגיל חופ"ק הנ"ל